ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ

ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ ของประเทศไทย

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

DANCED
Danish Cooperation on
Environment and Development

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำ

ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติ ของประเทศไทย

เอกสารชุดพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เล่ม 1

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

DANCED
Danish Cooperation on
Environment and Development

2542

คำนำ

คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้รับแต่งตั้งจากการประชุมคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ ครั้งที่ 3/2536 เมื่อวันที่ 16 มิถุนายน พ.ศ. 2536 โดยมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการกำหนดนโยบายและแผนแห่งชาติ สำหรับการจัดการและคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย สนับสนุนและติดตามการดำเนินงาน การสร้างจิตสำนึก การศึกษาวิจัยด้านต่างๆ ประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งปฏิบัติหน้าที่ตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ

ที่ผ่านมา คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้ดำเนินการผลักดันให้ประเทศไทยให้สัตยาบันเข้าร่วมเป็นภาคีอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ พร้อมประกาศให้พื้นที่พรุควนขี้เสียน ซึ่งอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) แห่งแรกของประเทศไทย นอกจากนี้ยังได้เตรียมการเสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติอื่นๆ เป็น Ramsar Site เพิ่มเติม อันเป็นการตอบสนองพันธกรณีในฐานะภาคีของอนุสัญญาฯ อีกด้วย

ในส่วนของการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนนั้น คณะอนุกรรมการฯ ได้จัดทำแผนปฏิบัติการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย (พ.ศ. 2541-2545) ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 23 กันยายน พ.ศ. 2540 และถือเป็นนโยบายหลักสำหรับหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้องในการดำเนินการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการเอื้ออำนวยการดำเนินงานตามแผนปฏิบัติการดังกล่าว และสนองตอบเจตนารมณ์ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ คณะอนุกรรมการฯ ได้ให้ความเห็นชอบและดูแลการดำเนินงานโครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพและฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย โดยผลของโครงการนี้ได้เสนอพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ (61 แห่ง) และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (208 แห่ง) ซึ่งเป็นข้อมูลที่เอื้ออำนวยการกำหนดความสำคัญก่อนหลังของการดำเนินการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทยเป็นอย่างยิ่ง

คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าเอกสารฉบับนี้จะเป็นข้อมูลอ้างอิงที่เป็นประโยชน์ยิ่งต่อการสร้างความตระหนักและความเข้าใจถึงความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ ตลอดจนต่อการวางแผนและดำเนินงานใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างเหมาะสม เพื่ออนุรักษ์ไว้ซึ่งทรัพยากรและคุณประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำให้คงอยู่ ซึ่งเป็นที่ประจักษ์และเป็นที่พึ่งพาของชนรุ่นหลังต่อไป

(นายศิริธัญญ์ ไพโรจน์บริบูรณ์)

รองปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
ประธานคณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ

คำนำ

ประเทศไทยได้ตระหนักดีถึงปัญหาการทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ และเห็นความสำคัญเร่งด่วนของการสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วประเทศ ดังนั้นในปี พ.ศ. 2538 กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม โดยสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม จึงได้ดำเนินโครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยขึ้น โดยได้รับการสนับสนุนเงินส่วนหนึ่งจาก Danish Cooperation on Environment and Development (DANCED) และส่วนหนึ่งจากงบประมาณไทย ผลที่ได้รับจากการดำเนินโครงการนี้คือ บัญชีรายชื่อพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ระดับชาติ และระดับท้องถิ่น ฐานข้อมูลและสถานภาพของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ซึ่งนำมาใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ การเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจในการอนุรักษ์ และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างยั่งยืนของประเทศ

ผลจากการศึกษาโครงการดังกล่าว สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้นำมาจัดพิมพ์เป็นเอกสารเผยแพร่ทางวิชาการชุดพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย จำนวน 5 เล่ม ได้แก่

- **ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย**
- พื้นที่ชุ่มน้ำภาคเหนือ
- พื้นที่ชุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- พื้นที่ชุ่มน้ำภาคกลางและภาคตะวันออก
- พื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้

ขอขอบคุณ DANCED ที่ได้สนับสนุนการจัดพิมพ์เอกสารชุดนี้ ขอขอบคุณคณะผู้ทำการศึกษาที่ได้อุตสาหะดำเนินการสำรวจศึกษาจนกระทั่งสำเร็จลุล่วงลงในที่สุด ขอขอบคุณ นายมนู โถมะคุปต์ ประธานคณะกรรมการกำกับโครงการฯ และกรรมการทุกท่านที่ได้กำกับดูแลโครงการฯ ให้ดำเนินไปด้วยดี ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่จากหน่วยราชการในพื้นที่ และประชาชนผู้เกี่ยวข้องที่ได้ให้ความร่วมมือในการศึกษาครั้งนี้

(นายชาตรี ช่วยประสิทธิ์)

เลขาธิการสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม

สารบัญ

บทนำ 7-12

ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ ชีวนิเวศ

ภาพรวมพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย 15-45

ประเภท จำนวน และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ บทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ การคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำและชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 47-203

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับชาติ 205-314

สรุป 317-325

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญสมควรเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศในทะเบียนอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Site)

บรรณานุกรม 326-337

ภาคผนวก 338-411

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย เกณฑ์ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ รายนามชนิดพันธุ์นกที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย รายนามชนิดพันธุ์ปลาที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย รายนามชนิดพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

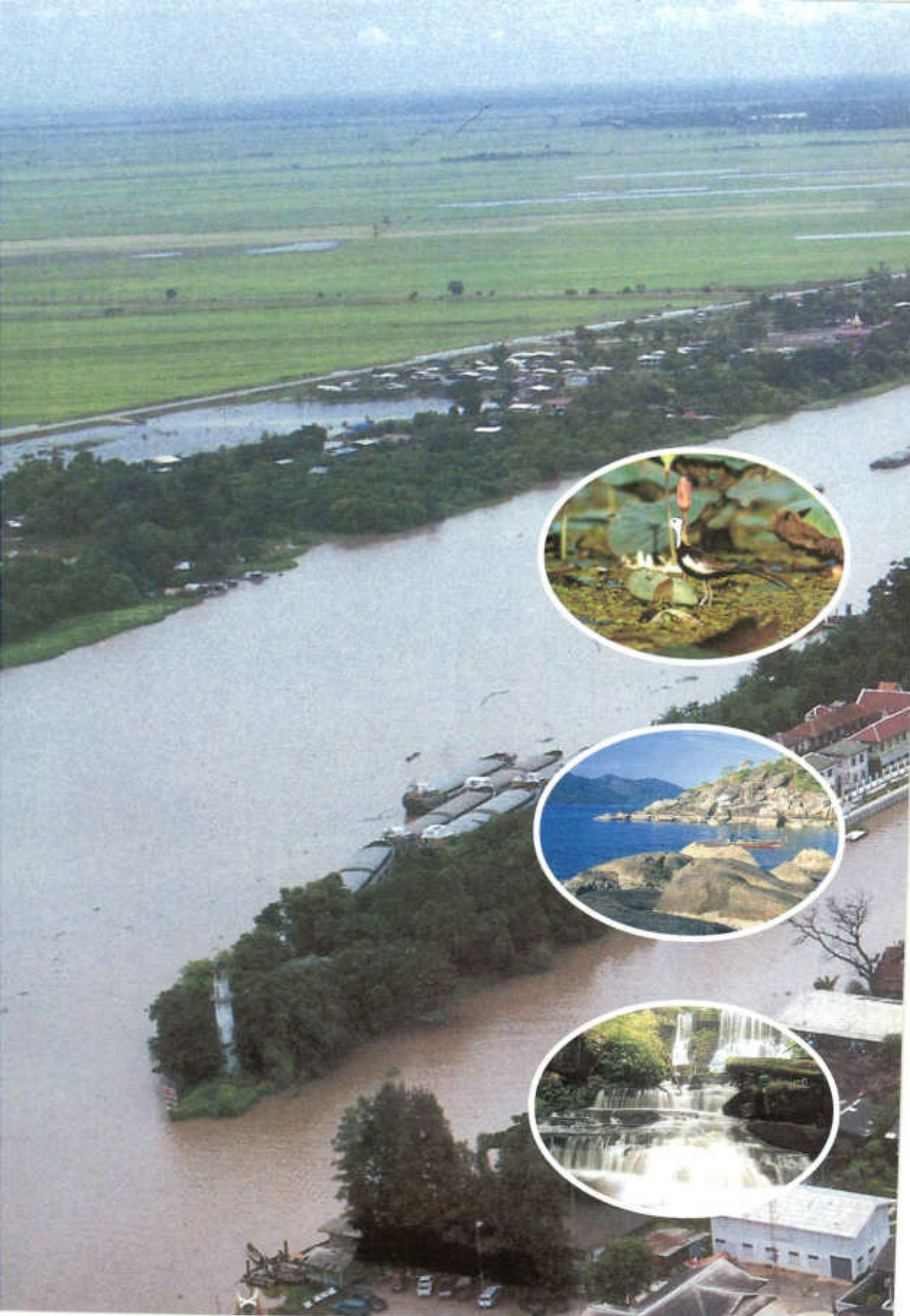

บทนำ

ประเทศไทยเป็นประเทศเขตร้อน ตั้งอยู่บนคาบสมุทรอินโดจีน ทอดตัวอยู่ในแนวเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างเส้นละติจูดที่ 97° 30′ ตะวันออก ถึง 105°45′ ตะวันออก และเส้นลองติจูด 5°45′ เหนือ ถึง 20°30′ เหนือ มีความยาวจากเหนือจรดใต้ประมาณ 1,500 กิโลเมตร และความกว้างจากทิศตะวันออกจรดทิศตะวันตกประมาณ 500 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมดประมาณ 513,115 ตารางกิโลเมตร (320.7 ล้านไร่)

ภูมิประเทศ

ประเทศไทยแบ่งออกได้เป็น 4 ภาคตามลักษณะภูมิประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคตะวันออก และภาคใต้ ลักษณะภูมิประเทศของภาคต่างๆ มีดังนี้

ภาคเหนือ

เป็นเทือกเขาสูงและหุบเขาสลับกันไปตามแนวเหนือ-ใต้ ภูมิประเทศแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ คือ เทือกเขา ที่ราบระหว่างหุบเขา และที่ราบลุ่มแม่น้ำ มียอดเขาที่สูงที่สุดในประเทศ คือ ดอยอินทนนท์ เทือกเขาแดนลาวซึ่งตั้งอยู่ทางตอนบนของภาค กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ มีแม่น้ำโขงไหลผ่านชายแดนทางด้านอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ ในจังหวัดเชียงราย ทางด้านทิศตะวันออกมีเทือกเขาหลวงพระบาง กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว นอกจากนั้นยังมีเทือกเขาถนนธงชัยซึ่งทอดตัวยาวเป็นแนวจากเหนือลงมาได้ และเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสายโดยเฉพาะแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำเมย กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และไหลผ่านชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอนและตาก ส่วนทางด้านทิศตะวันออกของภาค มีเทือกเขาเพชรบูรณ์กั้นแยกออกจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีพื้นที่ราบลุ่มเหมาะแก่การทำนาอยู่ทางตอนล่างของภาค

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลักษณะภูมิประเทศเป็นแอ่งคล้ายจานที่วางเอียง พื้นที่ด้านทิศใต้และทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาและที่ราบสูง แล้วค่อยๆ ลาดเอียงไปทางแนวตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเกิดจากการยกตัวของแผ่นดินด้านตะวันตกและด้านใต้แยกตัวออกไปจากที่ราบภาคกลาง มีภูเขายกตัวสูงขึ้นตามขอบที่ราบสูง ได้แก่ เทือกเขาเพชรบูรณ์และดงพญาเย็น ทอดตัวเป็นแนวยาวทางด้านทิศตะวันตกกั้นแยกจากภาคเหนือ เทือกเขาสันกำแพง และทบมดงรัก ทอดตัวเป็นแนวทางด้านทิศใต้ กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและพระราชอาณาจักรกัมพูชา นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ที่ค่อนไปทางตอนบนของภาคยังมีเทือกเขาภูพานเรียงรายไปตามแนวตะวันตกเฉียงเหนือถึงตะวันออกเฉียงใต้จากจังหวัดเลยถึงจังหวัดนครพนม นอกจากนั้นยังมีแม่น้ำโขงซึ่งเป็นเส้นกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวไหลผ่านทางด้านเหนือของภาค พื้นที่สองในสามของภาคอยู่ในเขตลุ่มแม่น้ำชีและลุ่มแม่น้ำมูล และมีลักษณะเอียงลาดลงสู่แม่น้ำโขง ลักษณะดินส่วนใหญ่เป็นดินเค็มและดินทรายที่มีความอุดมสมบูรณ์ต่ำอุ้มน้ำได้น้อย

ภาคกลางและภาคตะวันตก

พื้นที่ส่วนใหญ่ของภาคกลางเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำ มีแนวภูเขาล้อมรอบสามด้าน ตอนเหนือของภาคเป็นเนินเขาตี้ยๆ ที่ล่อเนื่องมาจากทิวเขาทางเหนือและทางตะวันตก พื้นที่ลาดเอียงจากเหนือมาใต้ จึงเป็นที่ลุ่มมาก มีน้ำแช่ขัง มีหนองบึงกระจายอยู่ทั่วไปในหน้าน้ำ บริเวณขอบที่ราบลุ่มเป็นพื้นที่ราบเรียบจนถึงพื้นที่ลูกคลื่น ทางทิศตะวันออกของจังหวัดลพบุรีเป็นที่ราบสลับกับเนินเขาตี้ย มีภูเขาหินปูนกระจายอยู่ทั่วพื้นที่

ภาคตะวันตกมีภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำแควใหญ่ และแม่น้ำแควน้อย และยังมีที่ราบระหว่างภูเขาอันต่อเนื่องกับที่ราบของภาคกลาง มีเทือกเขาตะนาวศรีกั้นเขตแดนระหว่างสหภาพเมียนม่าร์กับประเทศไทย เริ่มตั้งแต่จังหวัดกาญจนบุรีลงไปทางทิศใต้ และยังมีบางส่วนของเทือกเขาถนนธงชัยที่ทอดยาวจากภาคเหนือลงมาจรดภาคตะวันตก กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์

ภาคตะวันออก

เป็นที่ราบลุ่ม ที่สูงและป่าเขา รวมทั้งชายฝั่งทะเลและเกาะต่างๆ โดยมีเกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะช้าง เกาะกูด และเกาะสีชัง ทางตอนบนของภาคมีเทือกเขาสันกำแพงกั้นภูมิภาคน้ำออกจากภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้มีทิวเขาบรรทัดกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับพระราชอาณาจักรกัมพูชา ส่วนทางตอนล่างของภาคมีเทือกเขาจันทบุรี ซึ่งเป็นที่ตั้งของยอดเขาสอยดาวใต้ที่เป็นยอดเขาสูงที่สุดในภูมิภาคนี้ เทือกเขานี้เป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายสำคัญหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำประแสร์ และแม่น้ำจันทบุรี

ภาคใต้

เป็นคาบสมุทรถูกขนาบข้างด้วยอ่าวไทยทางฝั่งตะวันออกและทะเลอันดามันทางฝั่งตะวันตก สภาพภูมิประเทศเป็นภูเขาทอดยาวเป็นแนวเหนือ-ใต้หลายเทือกเขา คิดเป็นร้อยละ 35 ของพื้นที่ภาค มีแนวเขาภูเก็ตยาวตั้งแต่จังหวัดชุมพรถึงพังงา และทิวเขานครศรีธรรมราช เริ่มจากทางทิศใต้ของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ผ่านจังหวัดนครศรีธรรมราชไปจนถึงจังหวัดสตูล ทิวเขาทั้งสองนี้ทอดยาวไปทางตอนกลางของภาค ส่วนทางใต้สุดของภาคมีแนวทิวเขาสันกาลาคีรี ทอดยาวในเขตตะวันออก-ตะวันตก กั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย

ภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศของประเทศไทยเป็นแบบร้อนชื้น มีลมมรสุมพัดผ่าน พื้นที่ส่วนใหญ่ของประเทศมีฝนตกถึงสี่ในห้า เนื่องจากอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จากเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม ภูมิอากาศของประเทศมีความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยร้อยละ 74.4 (ระหว่างร้อยละ 66.0-82.8) อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27.6 องศาเซลเซียส (ระหว่าง 23.7-32.5 องศาเซลเซียส) ลักษณะภูมิอากาศของภาคต่างๆ มีดังนี้

ภาคเหนือ

ได้รับอิทธิพลจากลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือที่มีแหล่งกำเนิดจากสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่พัดเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงเดือนตุลาคมถึงกุมภาพันธ์ มีผลทำให้พื้นที่ของภาคกลางและภาคเหนือมีอุณหภูมิลดลง อุณหภูมิต่ำสุดของภาคเหนือจะอยู่ระหว่างเดือนธันวาคมถึงมกราคม มีค่าเฉลี่ยประมาณ 21.5 องศาเซลเซียส และลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือเริ่มอ่อนตัวลง ช่วงเปลี่ยนฤดูก็มาถึง ก่อนที่ลมมรสุมตะวันออกเฉียงใต้จะพัดเอาความชุ่มชื้นมานั้น อากาศช่วงนี้จะร้อนอบอ้าวมาก โดยเฉพาะช่วงเดือนเมษายนจะเป็นช่วงที่ร้อนที่สุด จากนั้นเมื่อลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้พัดเข้าสู่ประเทศจะทำให้เกิดฝนตกหนักตามบริเวณภูเขาไปจนถึงช่วงกลางเดือนตุลาคม ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายนจะมีฝนตกหนักที่สุด และจะมีความชื้นของพายุหมุนเขตร้อนจากทะเลจีนใต้เคลื่อนเข้าสู่ประเทศไทยตอนบนมากที่สุดในช่วงเดือนกันยายน ทำให้ฝนตกชุก และเป็นสาเหตุที่ทำให้เกิดน้ำท่วมตามบริเวณที่ราบลุ่มสองฝั่งของลำน้ำสายต่างๆ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

มีเทือกเขาสูงทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกจึงทำให้เกิดการปิดกั้นกระแสอากาศที่มีไอน้ำและความชื้นจากทะเล ทำให้ภูมิภาคนี้มีปริมาณฝนตกน้อยและไม่สม่ำเสมอ โดยฝนจะตกน้อยทางด้านทิศตะวันตกของภาคและค่อยๆ ตกมากขึ้นในด้านทิศตะวันออกของภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่จังหวัดหนองคาย สกลนครและนครพนม ในฤดูหนาวอากาศจะหนาวจัด เพราะได้รับอิทธิพลจากมรสุมตะวันออกเฉียงเหนืออย่างเต็มที่ ส่วนในฤดูร้อนอากาศจะร้อนจัดเช่นเดียวกัน เนื่องจากพื้นดินแห้งและอยู่ห่างไกลจากทะเล อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดทั้งปีอยู่ระหว่าง 26-27 องศาเซลเซียส

ภาคกลางและภาคตะวันตก

ภาคกลางและภาคตะวันตกอยู่ในเขตไซนร้อน เพราะได้รับอิทธิพลของมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือในฤดูหนาว ทำให้เกิดอากาศหนาวเย็นและแห้งแล้ง อุณหภูมิโดยเฉลี่ยอยู่ระหว่าง 26-33.7 องศาเซลเซียส

ภาคตะวันออก

จังหวัดในภาคตะวันออกเกือบทุกจังหวัดอยู่ติดกับอ่าวไทย จึงได้รับอิทธิพลจากลมทะเล และลมประจำฤดูกาล ได้แก่ ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ลมพายุหมุนเขตร้อน ได้แก่ ตีเปรสชั่น พายุโซนร้อน ได้ฝน จึงมีภูมิอากาศแบบมรสุมเขตร้อนและแบบสะวันนา

ภาคใต้

มีฝนในฤดูมรสุมตะวันตกเฉียงใต้และฤดูมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลตั้งแต่จังหวัดชุมพรลงไปจะมีฝนตกชุกมาก ฤดูฝนของภาคใต้นี้จะมี 2 ระยะ คือ มรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงกันยายน จะมีฝนตกมากทางฝั่งตะวันตกของภาค และมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ ระหว่างเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ จะมีฝนตกมากทางฝั่งตะวันออกของภาค

ชีวนิเวศ

ด้วยลักษณะภูมิประเทศที่แตกต่างหลากหลาย และสภาพภูมิอากาศชุ่มร้อน ชื้นเอื้ออำนวยต่อการดำรงชีพของสิ่งมีชีวิตนานาชนิด ประเทศไทยจึงมีถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติหลากหลายประเภท ซึ่งอาจแบ่งเป็นระบบนิเวศบนบก ระบบนิเวศน้ำจืดและระบบนิเวศชายฝั่งและทะเล

ระบบนิเวศบนบก

ระบบนิเวศธรรมชาติบนบกของประเทศไทยส่วนใหญ่ประกอบด้วยป่าไม้ มีทุ่งหญ้าบ้างเป็นส่วนน้อย ป่าไม้ในประเทศไทยแบ่งออกเป็นสองประเภทใหญ่ๆ คือ ป่าไม่ผลัดใบ (evergreen forest) และป่าผลัดใบ (deciduous forest) ป่าไม่ผลัดใบส่วนใหญ่มักพบในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนสูงและฤดูแล้งที่สั้น ดังเช่นบริเวณภูเขาและที่ลุ่มต่ำของภาคใต้ และบางส่วนของภาคตะวันออก ตลอดจนในพื้นที่สูงตอนบนของประเทศ ในขณะที่ป่าผลัดใบ โดยมากจะพบในพื้นที่ราบตอนกลางและตอนบนของประเทศ ทั้งนี้ป่าแต่ละประเภทสามารถแบ่งออกเป็นกลุ่มย่อยตามสภาพภูมิประเทศ สภาพภูมิอากาศ ลักษณะดิน และปริมาณน้ำฝน ได้ดังนี้

ป่าดงดิบเขา

ป่าดงดิบเขา (hill evergreen forest) เป็นป่าไม่ผลัดใบพบในพื้นที่ภูเขาในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งมีความสูงมากกว่า 1,200 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล มีปริมาณน้ำฝนมากกว่า 2,000 มิลลิเมตรต่อปี และมีอุณหภูมิต่ำสุดในฤดูหนาวน้อยกว่า 10 องศาเซลเซียส ป่าดงดิบเขาในประเทศไทยมีอยู่ 3 ประเภท คือ ป่าดงดิบเขาระดับสูง (upper hill evergreen forest) ป่าดงดิบเขาระดับต่ำ (lower hill evergreen forest) และสังคมพืชกึ่งอัลไพน์ (semi-alpine forest) ซึ่งแบ่งโดยใช้บอสและอัลไพน์ ซึ่งปกคลุมต้นไม้และพื้นที่เป็นเกณฑ์ สภาพป่าโดยรวมมีลักษณะเป็นป่าโปร่งมากกว่าป่าไม่ผลัดใบประเภทอื่น โดยไม้ยืนต้นที่พบจะเตี้ยกว่า และแผ่กิ่งก้านออกไปเป็นบริเวณกว้างกว่าไม้ที่พบในป่าดงดิบชื้น นอกจากนี้ยังพบพรรณไม้เขตอบอุ่นในป่าดงดิบเขาด้วย

ป่าดงดิบแล้ง

ป่าดงดิบแล้ง (dry evergreen forest) เป็นป่าไม่ผลัดใบพบได้ทั่วไปทางตอนกลางและตอนบนของประเทศ ในพื้นที่ต่ำกว่า 400 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ปริมาณน้ำฝนประมาณ 1,000-2,000 มิลลิเมตรต่อปี และมีฤดูแล้งเป็นเวลานานอย่างน้อยที่สุดสามเดือน แม้ว่าป่าดงดิบแล้งจะมีลักษณะทางพฤกษศาสตร์ที่คล้ายคลึงกับป่าดงดิบชื้น แต่ไม้ในวงศ์ยาง (Dipterocarpaceae) ที่พบมักมีน้อยชนิดกว่า ป่าดงดิบแล้ง เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของชนิดพันธุ์สัตว์บกในประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่

ป่าดงดิบชื้น

ป่าดงดิบชื้น (moist evergreen forest) เป็นป่าไม่ผลัดใบส่วนใหญ่พบในพื้นที่ภาคใต้ตอนล่างและบางพื้นที่ในภาคตะวันออกของประเทศ ซึ่งมีปริมาณฝนประมาณ 2,000 มิลลิเมตรต่อปี ที่ความสูงน้อยกว่า 900 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ไม้ยืนต้นที่พบส่วนใหญ่เป็นไม้ในวงศ์ยาง ซึ่งบางต้นมีความสูงถึง 50 เมตร ป่าดงดิบชื้นมีลักษณะเป็นป่าทึบ ปกคลุมด้วยไม้ยืนต้นที่มีความสูงประมาณ 25-30 เมตร และมีความชื้นสูง เอื้ออำนวยต่อการดำรงชีวิตของพืชอิงอาศัย เช่น เฟิน บอส และกล้วยไม้ ตลอดจนเห็ด และเชื้อราที่ขึ้นอยู่ตามต้นไม้หลากหลายชนิด น่าเสียดายที่ป่าดงดิบชื้นในพื้นที่ราบภาคใต้ของประเทศไทยได้ถูกทำลายไปเป็นอันมาก จนเหลือพื้นที่ป่าขนาดใหญ่อยู่ไม่กี่แห่งเท่านั้น

ป่าสนเขา

ป่าสนเขา (pine forest) เป็นป่าไม่ผลัดใบ ป่าสนเขาธรรมชาติยังคงพบได้ในพื้นที่สูงบางแห่งในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ความสูงประมาณ 800-1,800 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ป่าสนเขาที่พบในพื้นที่ต่ำมักเป็นป่าผสมเดิงรัง ส่วนในพื้นที่ที่มีระดับความสูงมากนั้นอาจพบป่าสนเขาผสมป่าโอ๊คไม่ผลัดใบได้ แต่ทั้งนี้ไม้เด่นที่พบในป่าสนเขาทุกประเภทจะมีเพียงไม้สนดั้งเดิมสองชนิด ได้แก่ สนสองใบ *(Pinus merkusii)* และสนสามใบ *(P. kesiya)* ตัวอย่างของป่าสนเขา สามารถพบได้ในเขตอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวงและอุทยานแห่งชาติภูกระดึง

ป่าเบญจพรรณ

ป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) เป็นป่าผลัดใบพบอยู่กระจัดกระจายทั่วไปในพื้นที่ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือของประเทศ ซึ่งมีลักษณะภูมิอากาศสามฤดูกาลที่ชัดเจน มีช่วงแล้งนานกว่าสามเดือน และมีปริมาณฝนต่ำกว่า 1,600 มิลลิเมตรต่อปี ลักษณะป่าเป็นป่าโปร่งบนพื้นที่ที่มีสภาพดินที่อุดมสมบูรณ์กว่า

ป่าเต็งรัง และมีพืชตระกูลไผ่หลากหลายชนิด พื้นที่ป่าปกคลุมด้วยใบไม้แห้งซึ่งเป็นเชื้อเพลิงไฟป่าในฤดูแล้ง ป่าผสมผลัดใบเป็นป่าที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจเป็นพิเศษเนื่องจากเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของไม้สัก (*Tectona grandis*) และไม้เศรษฐกิจที่ใช้ในอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์ต่างๆ ได้แก่ แดง (*Xylia xylocarpa*) มะค่าโมง (*Afzelia kerii*) และนะเกลือ (*Diospyros mollis*) เป็นต้น

ป่าเต็งรัง

ป่าเต็งรัง (dry deciduous forest) เป็นป่าผลัดใบ ส่วนใหญ่พบได้ในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ความสูงประมาณ 100-1,000 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล ปริมาณฝนน้อยกว่า 1,200 มิลลิเมตรต่อปี และมีฤดูแล้งยาวนาน ป่าเต็งรังเป็นป่าโปร่งคล้ายป่าผสมผลัดใบ ประกอบด้วยไม้เด่น เป็นไม้ในตระกูลยางสี่ชนิด ได้แก่ เต็ง (*Shorea obtusa*) รัง (*S. siamensis*) เหียง (*Dipterocarpus obtusifolius*) และพลวง (*D. tuberculatus*) ซึ่งมักสูงไม่เกิน 15 เมตร พื้นล่างหนาแน่นด้วยหญ้า ลักษณะพิเศษของพรรณไม้ในป่าเต็งรัง คือ เป็นไม้ซึ่งต้องอาศัยไฟป่าในการเจริญเติบโตและขยายพันธุ์

นอกจากนี้ยังพบป่าบนภูเขาหินปูน (limestone forest) ซึ่งเกือบเขาหินปูนส่วนใหญ่ทอดตัวในแนวเหนือ-ใต้ อยู่ในพื้นที่ทางทิศตะวันตกของประเทศ นอกจากนั้นยังมีภูเขาหินปูนบนเกาะกลางทะเลอีกหลายแห่งและในที่ราบลุ่มเป็นต้นว่าที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ที่ราบลุ่มแม่น้ำตาปี ป่าหินปูนมีสภาพแห้งแล้งเนื่องจากมีหน้าดินตื้นประกอบกับตั้งอยู่บนพื้นหินที่อุดมด้วยฟอสฟอรัส พรรณพืชที่พบในป่าหินปูนมักขึ้นอยู่กระจัดกระจาย บางชนิดเป็นพืชเฉพาะถิ่นซึ่งเกิดจากการวิวัฒนาการในสภาพแวดล้อมที่มีลักษณะเฉพาะ ป่าหินปูนเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์สัตว์ที่ถูกคุกคามหลายประเภท อาทิ หนูขนเสี้ยนเขาหินปูน (*Rattus hinpoon*) นอกจากป่าที่พบในเกือบเขาในภาคตะวันตกแล้ว ตัวอย่างป่าบนภูเขาหินปูนที่สมบูรณ์สามารถพบได้ในพื้นที่ภูเขาในเขตอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อ่าวพังงา และหมู่เกาะอ่างทอง

ในพื้นที่บางแห่งมีไม้ใหญ่น้อย มีหญ้าขึ้นปะปนอยู่มาก เรียกว่า ป่าทุ่ง ซึ่งพบอยู่ทั่วไปในพื้นที่ที่มีคุณภาพดินต่ำ หน้าดินตื้น หรือสภาพดินมีความเป็นกรดสูง และมีปริมาณน้ำฝนต่ำกว่า 800 มิลลิเมตรต่อปี เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ที่ถูกคุกคามหลายชนิด อาทิ วัวแดง และกระทิง ตัวอย่างของป่าทุ่งที่มีความสมบูรณ์ พบได้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวรและอุทยานแห่งชาติทุ่งแสลงหลวง

ระบบนิเวศน้ำจืด

ระบบนิเวศน้ำจืดในประเทศไทยแบ่งตามลักษณะทางอุทกศาสตร์ออกเป็นระบบแม่น้ำ ทะเลสาบ และหนองบึง นอกจากนั้นยังมีสังคมพืชที่เกิดขึ้นในบริเวณที่ราบลุ่มต่ำริมฝั่งแม่น้ำหรือบึงใหญ่ ซึ่งถูกน้ำท่วมในฤดูฝนที่เรียกว่า ป่าบึงน้ำจืด และสังคมพืชในที่ลุ่มน้ำขังที่ดินเป็นดินอินทรียวัตถุเกิดจากการผุพังสลายตัวของซากพืชที่เรียกว่า ป่าพรุ

ระบบแม่น้ำ

ระบบแม่น้ำในประเทศไทยแบ่งตามเขตภูมิศาสตร์ได้เป็น 6 ระบบใหญ่ๆ คือ ระบบแม่น้ำสาละวิน ระบบแม่น้ำแม่กลองและแม่น้ำเพชรบุรี ระบบแม่น้ำในภาคใต้ ระบบแม่น้ำในภาคตะวันออก ระบบแม่น้ำเจ้าพระยา และระบบแม่น้ำโขง โดยระบบแม่น้ำในภาคใต้และภาคตะวันออกนั้น ส่วนมากเป็นแม่น้ำสายสั้นๆ ครอบคลุมพื้นที่น้อยกว่าระบบแม่น้ำอื่น ในขณะที่ระบบแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นระบบแม่น้ำที่มีความสำคัญที่สุดของประเทศ ทอดตัวผ่านตอนกลางของประเทศ จากการบรรจบของแม่น้ำปิง วัง ยม และน่านในภาคเหนือ และแตกแขนงออกไปเป็นแม่น้ำท่าจีนทางตอนล่างของภาคกลาง ส่วนแม่น้ำโขงซึ่งเป็นแม่น้ำที่มีความยาวเป็นอันดับที่ 11 ของโลกนั้น เป็นแหล่งน้ำที่คอยโอบอุ้มระบบแม่น้ำที่มีความสำคัญในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อาทิ แม่น้ำพอง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล สำหรับระบบแม่น้ำสาละวิน เป็นระบบแม่น้ำที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ในภาคเหนือและภาคตะวันตกของประเทศ แม่น้ำสายนี้มีสภาพพื้นที่ที่มีริมฝั่งเป็นแก่งและหุบเหวมากที่สุดเมื่อเทียบกับแม่น้ำสายอื่นของโลก และมีลักษณะพื้นท้องน้ำส่วนใหญ่เป็นพื้นที่หิน

บึงและหนองน้ำ

ประเทศไทยมีบึงขนาดใหญ่อยู่ไม่มากนัก บึงที่มีความสำคัญและเป็นที่รู้จักโดยทั่วไป ได้แก่ ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง และหนองหานกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ส่วนบึงขนาดใหญ่ที่มีความสำคัญ ได้แก่ บึงบอระเพ็ด จังหวัดนครสวรรค์ กว๊านพะเยา จังหวัดพะเยา และหนองหาน จังหวัดสกลนคร นอกจากนี้ ยังมีทะเลสาบที่เกิดจากการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่หลายแห่ง เช่น เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนเขาแหลม เป็นต้น แหล่งน้ำเหล่านี้มีความสำคัญเป็นพิเศษต่อชนิดพันธุ์นกน้ำอพยพ เนื่องจากตั้งอยู่บนเส้นทางอพยพของนกน้ำ ใช้ในการอพยพตามฤดูกาล

ป่าบึงน้ำจืด

ป่าบึงน้ำจืด (freshwater swamp forest) หรือป่าน้ำท่วม เป็นสังคมพืชที่เกิดขึ้นบนพื้นที่ราบต่ำริมฝั่งแม่น้ำหรือบึงใหญ่ที่มีน้ำแช่ขังตลอดปีในฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลาก ป่าชนิดนี้จะถูกน้ำท่วมเป็นระยะเวลาหลายเดือนในแต่ละปี ตามพื้นล่างของป่าจะไม่มีการสะสมของซากพืชหรืออินทรียวัตถุอย่างถาวร เนื่องจากถูกกระแสน้ำพัดพากระจัดกระจายไปตามที่ต่างๆ ป่าชนิดนี้พบทั่วไปเกือบทุกภาคของประเทศไทย แต่ส่วนใหญ่มีขนาดพื้นที่ไม่มากนัก เดิมมีอยู่ตามลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันที่เป็นผืนใหญ่พอมีเหลืออยู่บ้างตามริมฝั่งแม่น้ำตาปี เช่น ป่าบึงหนองทุ่งทอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ป่าบึงทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง และป่าบุ่งทุ่งทาม ในลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ป่าพรุ

ป่าพรุ (peat swamp forest) ขึ้นอยู่ในพื้นที่ลุ่มในแผ่นดินที่มีน้ำท่วมขังตลอดปีหรือเกือบตลอดปี ดินส่วนใหญ่เป็นดินอินทรียวัตถุที่เกิดจากการทับถมกันของซากพืชเป็นเวลาช้านาน ส่วนที่สลายหมดไปจะเกิดเป็นอินทรียวัตถุเรียกว่า muck ส่วนที่สลายไม่หมดเรียกว่า peat ในพื้นที่ป่าพรุมีดินทั้งสองอย่างปะปนกัน (peat and muck soil) ป่าพรุได้รับน้ำจากน้ำฝนเป็นส่วนใหญ่ ไม่มีทางระบายน้ำตามธรรมชาติอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ จึงทำให้สังคมสิ่งมีชีวิตมีลักษณะแตกต่างจากป่าบึงน้ำจืด ป่าพรุที่มีอาณาบริเวณกว้างขวางใหญ่มากอยู่ในจังหวัดนราธิวาส ได้แก่ พรุบาเจาะ และพรุโต๊ะแดง พรุเล็กๆ มีเนื้อที่เพียงเล็กน้อย พบในจังหวัดสุราษฎร์ธานี และบางจังหวัดในภาคใต้

ระบบนิเวศที่มีดินอินทรียวัตถุสะสมแบบนี้อาจเกิดขึ้นบนภูเขาสูงตามแอ่งที่มีน้ำขังมากหรือน้อยตลอดปี มีการสะสมของซากมอสเป็นส่วนใหญ่ เช่น แอ่งเล็กๆ ของแหล่งซับน้ำ (sphagnum bog) บริเวณยอดดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ หรือที่มีเนื้อที่กว้างใหญ่ขึ้น ได้แก่ พื้นที่พรุภูกระดึง จังหวัดเลย

ระบบนิเวศชายฝั่ง

ชายฝั่งของประเทศไทย ทั้งในภาคตะวันออก และภาคใต้มีความยาวรวมทั้งสิ้นกว่า 2,614 กิโลเมตร และครอบคลุมเกาะต่างๆ ในอ่าวไทย และทะเลอันดามันมากกว่า 128 เกาะ ระบบนิเวศชายฝั่งในประเทศไทยสามารถแบ่งออกเป็นประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

ป่าชายหาด

ป่าชายหาด (beach forest) ปกคลุมพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่เป็นดินทรายหรือหาดทรายก่อที่อกตัวสูงขึ้น และบริเวณฝั่งทะเลที่เป็นหินกระจายอยู่ทั่วไปบริเวณชายฝั่งของทะเลสลับกับป่าชายเลน ป่าชนิดนี้ที่ยังมีสภาพดั้งเดิมอยู่ที่อุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะพีพี อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ประกอบด้วยพืชที่ขึ้นในที่แห้งแล้งเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้เนื่องจากการขาดแคลนน้ำจืดในระยะยาว ดินในป่าชนิดนี้ส่วนใหญ่เป็นดินทรายเก็บรักษาน้ำในดินไว้ได้ไม่นาน ธาตุอาหารในดินค่อนข้างน้อย จึงจัดเป็นป่าที่ให้ผลผลิตทางเนื้อไม้ต่ำ โครงสร้างของป่าจึงแปรผันไปตามลักษณะของดินและหิน ชายฝั่งที่เป็นดินทรายจึงอาจพบป่าสนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) ซึ่งไม่มีไม้อื่นปะปน โดยเฉพาะในจังหวัดสงขลา พังงา และภูเก็ต

ป่าชายเลน

ป่าชายเลน (mangrove forest) เป็นป่าไม่ผลัดใบ ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งทะเลบริเวณที่เป็นดินโคลนโดยเฉพาะปากแม่น้ำและลำคลองที่ไหลลงทะเล ตลอดแนวชายฝั่งทะเลของประเทศไทยมีส่วนที่เป็นป่าชายเลนอยู่ประมาณร้อยละ 36 ของความยาวชายฝั่ง พันธุ์พืชในป่าชายเลนได้วิวัฒนาการจนมีลักษณะแตกต่างจากชนิดพันธุ์พืชทั่วไป เช่น มีระบบรากเหนือพื้นที่ดินแตกแขนงเป็นวงกว้าง และมีความทนทานต่อความเค็มสูง ด้วยลักษณะที่พิเศษของป่าชายเลนนี่เองที่ทำให้การฟื้นฟูพื้นที่ป่าเป็นไปได้ค่อนข้างยาก และป่าชายเลนที่เสื่อมโทรมส่วนใหญ่มักกลายสภาพเป็นป่าแสม็ดในที่สุด บริเวณที่ยังคงมีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์กว่าบริเวณชายฝั่งทะเลด้านอื่นๆ ของประเทศ คือ บริเวณฝั่งตะวันตกของภาคใต้ โดยเฉพาะในเขตจังหวัดระนอง พังงา กระบี่ ตรัง และสตูล

หาดเลน

หาดเลนหรือหาดโคลน (mud flat) พบบริเวณชายฝั่งที่มีความลาดชันน้อย คลื่นลมและกระแสน้ำไม่รุนแรง พบบริเวณชายฝั่งใกล้ปากแม่น้ำหรือลำคลองที่มีน้ำจืดไหลลงสู่ทะเล บริเวณอ่าวที่มีแนวเกาะกำบังลม อ่าวที่มีลักษณะปิด และทะเลสาบ หาดเลนเกิดจากการทับถมของตะกอนขนาดเล็ก ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์และมีธาตุอาหารสูง ดังนั้น จึงเป็นแหล่งอาหารของชนิดพันธุ์พืชและสัตว์ทะเลที่ไม่มีกระดูกสันหลังหลายชนิด นอกจากนี้

หาดโคลนยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกทะเลต่างๆ มากกว่า 40 ชนิด หาดเลนที่มีความสำคัญในฐานะถิ่นที่อยู่อาศัยของนกทะเล พบได้ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อุทยานแห่งชาติเกาะละวะเตา อ่าวปากพนัง ปากแม่น้ำแม่กลอง และชายฝั่งในจังหวัดระนอง

หาดทราย

บริเวณชายฝั่งทะเลที่เป็นหาดทราย (sandy beach) มีลักษณะแตกต่างกันตั้งแต่ลักษณะความลาดชัน ความกว้างของชายหาด ไปจนถึงขนาดและองค์ประกอบของเม็ดทราย ขนาดของเม็ดทรายมีความสำคัญต่อชนิดและความสมบูรณ์ของสิ่งมีชีวิต หาดทรายที่อยู่ใกล้ปากแม่น้ำหรือแหล่งน้ำจืดประกอบด้วยทรายปนโคลน หาดทรายที่มีขนาดเม็ดทรายหยาบพบตามชายฝั่งมหาสมุทรที่มีคลื่นลมรุนแรง หาดทรายที่มีขนาดเม็ดทรายละเอียดจะพบในอ่าวหรือชายฝั่งทะเลที่คลื่นลมไม่รุนแรง สิ่งมีชีวิตบนหาดทราย เช่น ปู หอย ไส้เดือน และบนพื้นทรายตอนล่างสุดของชายหาด เช่น กุ้ง ปลา มักเป็นอาหารที่เหมาะสมแก่นกน้ำ นกชายเลน จำนวนมาก

หาดหิน

หาดหิน (rocky shore) เป็นบริเวณชายฝั่งที่มีแนวโขดหินหรือก้อนหินขนาดใหญ่และขนาดเล็กกระจายตัวอยู่เป็นบริเวณกว้างตามลักษณะความลาดชันของชายหาด มักพบหาดหินบริเวณชายฝั่งหรือเกาะที่เป็นภูเขาหินหรือหน้าผา เนื้อผิวหินและการเกิดซอกหลืบ ตลอดจนความกว้างของหาดจะแตกต่างกันตามภูมิประเทศ บางแห่งมีแอ่งน้ำเวลาน้ำลง มีพืชและสัตว์จำนวนมากอาศัยอยู่ได้แก่ เพรียงหิน หอยนางรม ฟองน้ำ และสาหร่าย ซึ่งเหมาะสมเป็นแหล่งหากินของนกน้ำ นกชายน้ำ

แหล่งหญ้าทะเล

แหล่งหญ้าทะเล (seagrass bed) ส่วนใหญ่พบในบริเวณนอกชายฝั่งซึ่งมีพื้นทะเลเป็นทราย แหล่งหญ้าทะเลเป็นระบบนิเวศที่มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อชนิดพันธุ์สัตว์ทะเล เนื่องจากเป็นแหล่งอาหารและที่หลบภัยของตัวอ่อนของสัตว์น้ำต่างๆ นอกจากนี้ แหล่งหญ้าทะเลยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพะยูน (*Dugong dugon*) ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง แหล่งหญ้าทะเลทางชายฝั่งตะวันออกของภาคใต้ ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดสงขลา ในขณะที่ทางชายฝั่งตะวันตกแหล่งหญ้าทะเลส่วนมากพบในจังหวัดตรังและกระบี่ เช่น ในบริเวณหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง

แนวปะการัง

แนวปะการัง (coral reef) เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์สัตว์น้ำหลากหลายชนิด ซึ่งหากเปรียบเทียบกับระบบนิเวศป่าไม้แล้ว แนวปะการังอาจมีจำนวนชนิดพันธุ์สิ่งมีชีวิตและความหลากหลายของระบบนิเวศที่มากกว่าป่าดงดิบเขตร้อน แนวปะการังกว่า 300 แห่งในประเทศไทยพบได้ทั้งในอ่าวไทยและทะเลอันดามัน โดยแนวปะการังที่มีความสมบูรณ์สามารถพบได้ในบริเวณเกาะช้างและเกาะเต่า ในอ่าวไทย หมู่เกาะสุรินทร์ และหมู่เกาะสิมิลัน ในทะเลอันดามัน เฉพาะในทะเลอันดามัน พบว่ามีชนิดพันธุ์ปะการังอยู่อย่างน้อย 645 ชนิด

นกตีนเทียน (*Himantopus himantopus*)

นกช้อนหอยขาว
(*Threskiornis melanocephalus*)

นกอีไก๋ง (*Porphyrio porphyrio*)

บรรดานกน้ำอาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำในการดำรงชีวิต

นกยางโทนใหญ่ (*Egretta alba*)

ภาพรวมพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

ในภาพรวมพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยประกอบด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำประเภท แม่น้ำ และที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ซึ่งมีแม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่ไหลผ่านชายแดนด้านอำเภอเชียงแสน และอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย มากมายหลายสายและหลายแห่ง และชายแดนด้านตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่จังหวัดหนองคายจนถึงอุบลราชธานี มีแม่น้ำสาละวินและแม่น้ำเมยกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ในเขตจังหวัดแม่ฮ่องสอนและตาก ตามลำดับ และมีแม่น้ำสุไหงโก-ลกกั้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับมาเลเซีย

ภาคเหนือมีแม่น้ำสำคัญหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำปิง วัง ยม น่าน ซึ่งถือกำเนิดจากเทือกเขาสลับซับซ้อนและที่ราบระหว่างหุบเขา มีที่ราบน้ำท่วมถึงบริเวณสองฝั่งน้ำต่างๆ เป็นพื้นที่กว้างขวาง จัดว่าเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สมบูรณ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพตั้งแต่แอ่งเชียงแสน ซึ่งเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำกก ที่ราบลุ่มน้ำแม่น้ำยม ซึ่งครอบคลุมจังหวัดพิษณุโลก สุโขทัย และตาก นอกจากนั้นยังมีบึงขนาดใหญ่อีกหลายแห่ง ได้แก่ กว๊านพะเยาในจังหวัดพะเยา บึงบอระเพ็ดในจังหวัดนครสวรรค์ บึงสีไฟในจังหวัดพิจิตร และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลในจังหวัดตาก อ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ในจังหวัดอุตรดิตถ์ ตลอดจนหนองน้ำอีกมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ถือกำเนิดจากที่ราบแอ่งโคราช ซึ่งเป็นบริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำมูล-ชี ครอบคลุมพื้นที่ถึงร้อยละ 75 ของพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แอ่งโคราชมีแม่น้ำที่สำคัญ คือ แม่น้ำชีซึ่งมีความยาวประมาณ 765 กิโลเมตร และแม่น้ำมูลซึ่งมีความยาวประมาณ 750 กิโลเมตร แม่น้ำทั้งสองมีแม่น้ำสาขามากมาย เช่น แม่น้ำพรม แม่น้ำชิญ ลำปาว ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำชี ลำโดมน้อย ลำสะแทด ลำเชียน ลำเชบก ลำปลายมาศ ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำมูล นอกจากที่ราบแอ่งโคราชแล้วยังมีที่ราบแอ่งสกลนคร เป็นที่ราบอยู่ระหว่างแม่น้ำโขงกับทิวเขาภูพาน มีแม่น้ำสั้นๆ หลายสาย เช่น แม่น้ำสงคราม แม่น้ำเลย แม่น้ำเหือง ซึ่งทุกสายไหลลงสู่แม่น้ำโขง

พื้นที่ชุ่มน้ำในภาคกลางและตะวันออก ประกอบด้วยที่ราบลุ่มแม่น้ำในภาคกลางตอนเหนือซึ่งมีแนวเขาล้อมสามด้าน พื้นที่ลาดเอียงลงมาทางทิศใต้ ประกอบด้วยที่ลุ่มน้ำซึ่งมีหนองบึงกระจายอยู่ทั่วไป ตอนกลางของภาคเป็นดินดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำ เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ ตอนใต้ของภาคเป็นที่ราบลุ่มปากแม่น้ำไหลลงสู่อ่าวไทย ที่ราบนี้เป็นหาดชายเลน ด้านทิศตะวันตกของภาคมีธารน้ำแคบๆ ไหลผ่านเทือกเขาที่ทอดยาวต่อเนื่องหลายทิวเขา ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสำคัญหลายสาย ในภาคตะวันออกมีที่ราบลุ่มแม่น้ำทอดตัวในแนวตะวันออกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ แม่น้ำไหลลงสู่อ่าวไทย ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออกมีอ่าวมากมายมีชายหาดสวยงามหลายแห่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำภาคใต้ ประกอบด้วยชายฝั่งทะเลขนานกับภูเขาและที่ราบริมฝั่งทะเล พื้นที่ชุ่มน้ำประกอบด้วยแม่น้ำสายสั้นๆ ป่าพรุ ป่าชายเลน หาดเลน หาดทราย หญ้าทะเล เกาะแก่งมากมาย ล้วนแล้วแต่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งนกอพยพในฤดูหนาว และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียง ทะเลสาบสงขลาซึ่งจัดว่าเป็นทะเลสาบน้ำกร่อยแห่งเดียวของประเทศไทย มีพื้นที่กว้างขวางอยู่ริมฝั่งทะเลด้านที่ติดต่อกับอ่าวไทย เหนือทะเลสาบสงขลามีบึงน้ำจืดที่มีชื่อเสียงในฐานะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกจำนวนมาก คือ ทะเลน้อย ชายฝั่งทะเลตะวันตกที่ติดกับทะเลอันดามันเต็มไปด้วยป่าชายเลนผืนใหญ่ เป็นแหล่งสำคัญที่เพาะพันธุ์ปลาและสัตว์น้ำอื่นๆ มีอ่าวพังงาซึ่งมีภูเขาหินปูนใหญ่น้อยกระจัดกระจายอยู่ภายใน มีป่าพรุที่มีพันธุ์ไม้แตกต่างหลากหลาย มีพันธุ์ปลาเฉพาะถิ่นอยู่มากมายหลายแห่ง ที่มีชื่อเสียงและอยู่ในสภาพสมบูรณ์ ได้แก่ พรุโต๊ะแดง

ประเภท จำนวน และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย มีทั้งที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำแหล่งน้ำจืด ประเภทแหล่งน้ำไหลและแหล่งน้ำนิ่ง ได้แก่ คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ น้ำตก หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน ทะเลสาบ บึง พรุหญ้า พรุน้ำจืดที่มีไม้พุ่ม ที่ลุ่มชื้นแฉะ พื้นที่เกษตรที่มีน้ำท่วมขัง และพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ได้แก่ ปากแม่น้ำ ชายหาด หาดเลน ป่าชายเลน ปะการัง โดยมีจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นประเภทแหล่งน้ำจืดประเภท คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ มากที่สุด อย่างน้อย 25,008 แห่ง รองลงมาได้แก่ ประเภททะเลสาบ หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ เขื่อน

อย่างน้อย 14,128 แห่ง ดังแสดงใน **ตารางที่ 1** เนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่อย่างน้อย 36,616.16 ตารางกิโลเมตร (22,885,100 ไร่) คิดเป็นประมาณร้อยละ 7.5 ของพื้นที่ประเทศ และ **ตารางที่ 2** แสดงประเภทและจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ (แยกตามรายภาค)

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ

ในปี พ.ศ. 2532 กรมป่าไม้ร่วมกับสหพันธ์เพื่อการอนุรักษ์โลก (World Conservation Union - IUCN) ได้สำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำทั่วประเทศเพื่อบันทึกข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ลงในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย ในการนี้ได้พบว่าพื้นที่ชุ่มน้ำ 42 แห่งทั่วประเทศ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หากิน และผสมพันธุ์ ที่สำคัญของนกน้ำ นกชายน้ำ ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่นและนกอพยพ ดังแสดงใน **ภาคผนวก ก**

ในปี พ.ศ. 2539-2542 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม ได้ดำเนินโครงการ**ศึกษา สำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย** เพื่อจัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย และนำระบบฐานข้อมูลที่ได้มาจัดการวางแผนการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศ โดยเป็นไปตามเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยเฉพาะเป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำ (อนุสัญญาแรมซาร์)

การจัดระดับความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น โดยอาศัยเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญ ที่แสดงไว้ใน **ภาคผนวก ข**

ตารางที่ 1 ประเภทและจำนวนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

ระบบ	จำนวน (แห่ง)
คลอง ห้วย ลำธาร แม่น้ำ	25,008
ทะเลสาบ	14,128
หนองน้ำ ที่ลุ่มชื้นแฉะ	1,993
ทะเล ชายฝั่งทะเล และปากแม่น้ำ	1,256
อื่นไม่ได้จำแนก	268
รวม	**42,653**

หมายเหตุ : ไม่รวมพื้นที่นาข้าว

ตารางที่ 2 ประเภท จำนวน และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย (แยกตามรายภาค)

ระบบภาค	ภาคเหนือ		ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		ภาคกลางและตะวันออก		ภาคใต้	
	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่	จำนวน	เนื้อที่
ทะเล ชายฝั่ง และปากแม่น้ำ	-	-	-	-	387	670.89	869	19,513.545
แม่น้ำ ลำธาร ลำห้วย คลอง ที่ราบน้ำท่วมถึง	5,461	1,116.74	8,053	1,091.54	8,380	163.56	3,114	393.067
บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ	4,573	1,678.46	6,168	836	2,228	2,352.86	1,159	3,643.173
หนองน้ำหรือที่ลุ่มชื้นแฉะ	539	26.05	368	49.79	750	142.19	336	4,916.097
อื่นไม่ได้จำแนก	-	-	161	21.80	7	-	100	>1,000
รวม	**10,573**	**2,821.25**	**14,750**	**1,999.53**	**11,752**	**3,329.5**	**5,578**	**28,465.88**

หมายเหตุ : ไม่รวมพื้นที่นาข้าว

จากการดำเนินการศึกษาและสำรวจ พบว่าในปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ที่มีศักยภาพและมีความสำคัญตามเกณฑ์การจัดลำดับความสำคัญ สามารถขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติได้อย่างน้อย 61 แห่ง พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติอย่างน้อย 208 แห่ง และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่นอย่างน้อย 42,396 แห่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

เมื่อพิจารณาจากเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำฯ และข้อมูลจากการสำรวจ ในเบื้องต้นสามารถขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับนานาชาติจำนวนทั้งสิ้น 61 แห่ง ประกอบด้วยแม่น้ำ แอ่งน้ำ หนองน้ำ บึง ที่ราบน้ำท่วม หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน ป่าพรุ ปากแม่น้ำ อ่าว เกาะแก่ง ห้วงทะเลน้ำตื้น แนวปะการัง และแหล่งหญ้าทะเล ทั้งนี้รายละเอียดของประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำที่ตั้ง เนื้อที่ ของแต่ละแห่ง แสดงสรุปไว้ใน **ตารางที่ 3**

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำในของประเทศไทย นอกเหนือจากที่ได้รับการคัดเลือกให้ขึ้นทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ 61 แห่ง ยังมีอีกมากมายที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ในเบื้องต้นนี้เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ **(ภาคผนวก ก)** พบว่าสามารถขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติได้ 208 แห่ง ประกอบด้วย

- พื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่ได้รับความคุ้มครอง ได้แก่ แม่น้ำ หนองน้ำ ห้วย ลำธาร แม่น้ำ ที่ราบลุ่ม อ่าว จำนวน 31 แห่ง ได้แก่ พรุหญ้าท่าดอน หนองหลวง หนองล่าง แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม แม่น้ำน่าน แม่น้ำกก ดูนลำพัน หนองกอมเกาะ หนองปลาคูณ บึงเกลือบ่อแก หนองสามหมื่น แก่งละว้า ห้วยเสือเต้น ลุ่มน้ำไมงตอนล่าง แม่น้ำมูลและบุ่งทาม สบมูล-ชี ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง อ่าวไทย แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำบางประกง แม่น้ำนครนายก แม่น้ำเพชรบุรี ทุ่งโพธิ์ทองหรือทุ่งคำหยาด อ่าวคุ้งกระเบน พรุคันธุลี พรุบ้านไม้ขาว และเกาะแดน
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ได้แก่ ลำธาร ห้วย น้ำตก ที่อยู่ในเขต
  - พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติ จำนวน 107 แห่ง ดังแสดงใน **ตารางที่ 4**
  - พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน 40 แห่ง ดังแสดงใน **ตารางที่ 5**
  - พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน 30 แห่ง ดังแสดงใน **ตารางที่ 6**

ในจำนวนนี้พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีลำดับความสำคัญสูง จำนวน 48 แห่ง ที่ได้รับการคัดเลือกให้อยู่ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ เนื่องจากเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกและปลาหลากหลายชนิดมากกว่าที่อื่น ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำตามธรรมชาติ ได้แก่ แม่น้ำ หนองน้ำ ห้วย ลำธาร ที่ราบลุ่ม อ่าว พรุ ป่าชายเลน เกาะแก่ง จำนวน 31 แห่ง ต้นน้ำลำธารซึ่งอยู่ในอุทยานแห่งชาติ 7 แห่ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า 5 แห่ง และเขตห้ามล่าสัตว์ป่า 5 แห่ง ดังแสดงใน **ตารางที่ 7**

คุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำ

คุณค่าโดยรวมของพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ การเป็นแหล่งน้ำ แหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่า ป้องกันน้ำเค็มมิให้รุกเข้ามาในพื้นดิน ป้องกันชายฝั่งพังทลาย ดักจับตะกอนและแร่ธาตุ ดักจับสารพิษ เป็นแหล่งทรัพยากรและผลผลิตธรรมชาติที่มนุษย์เข้าไปเกี่ยวใช้ประโยชน์ มีความสำคัญต่อการคมนาคมในท้องถิ่น แหล่งรวมสายพันธุ์พืชและสัตว์ มีความสำคัญทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งของผู้ผลิตที่สำคัญในห่วงโซ่อาหาร ความสำคัญด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ สังคม วัฒนธรรม ประเพณีท้องถิ่น และเป็นแหล่งศึกษาวิจัยทางธรรมชาติวิทยา อาจกล่าวได้ว่าโดยรวมแล้ว พื้นที่ชุ่มน้ำคือระบบนิเวศที่มีบทบาทหน้าที่ตลอดจนคุณค่าและความสำคัญต่อวิถีชีวิต ทั้งของมนุษย์ พืช และสัตว์ ทั้งทางนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ

คนไทยกับการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

สำหรับประเทศไทย คนไทยมีความคุ้นเคย อยู่ร่วม และใช้ประโยชน์จากพื้นที่ชุ่มน้ำมาเป็นเวลานาน การใช้ประโยชน์ของพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ ใช้ประโยชน์จากผืนดินหรือที่ดิน และใช้ประโยชน์จากผืนน้ำ การใช้ประโยชน์จากผืนดินหรือที่ดิน ได้แก่ การทำนา ปลูกพืชไร่ พืชสวนครัว ปลูกไม้ประดับ ใช้เป็นที่เลี้ยงสัตว์และทุ่งเลี้ยงสัตว์ เป็นที่ตั้งโครงการพัฒนาและระบบสาธารณูปโภคต่างๆ เป็นต้น สำหรับการใช้ประโยชน์จากผืนน้ำนั้น ได้แก่ การใช้น้ำเพื่อการเกษตร น้ำประปา

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม.(ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์		เกณฑ์ เลขชาร์
				นก	ปลา	
แอ่งเชียงแสน	ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำ มีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู	อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	62.4 ตร.กม. (39,000 ไร่)	121	143	1b,2a 2b,4a
หนองเล็งทราย	หนองน้ำ มีน้ำบางฤดู มีพืชน้ำ	ตำบลป่าแฝก ตำบลเจริญราษฎร์ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	9.6 ตร.กม. (6,000 ไร่)	56	24	2a,4b
กว๊านพะเยา	บึงน้ำจืด มีน้ำตลอดปี หนองน้ำ มีน้ำตลอดปีและมีน้ำบางฤดู ที่ราบลุ่มน้ำท่วมขัง	ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	20.5296 ตร.กม. (12,831 ไร่)	14	47	1c
ที่ราบลุ่มน้ำยม	ที่ราบน้ำท่วมถึง หนองน้ำ มีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู	ได้ตัวเมืองสุโขทัยครอบคลุม มาถึงเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	496 ตร.กม. (310,000 ไร่)	58	14	1c,2a, 4b
บึงสีไฟ	บึงน้ำจืด มีน้ำขังตลอดปี	อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	8.624 ตร.กม. (5,390 ไร่)	83	33	2a,4b
บึงบอระเพ็ด	บึงน้ำจืด มีน้ำขังตลอดปี และมีที่ลุ่มชื้นแฉะโดยรอบ	ตำบลหนองกรด ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง ตำบลทับกฤษ อำเภอชุมแสง ตำบลเขาพนมเศษ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	212.379 ตร.กม. (132,737 ไร่)	187	44	2a,2b, 3a,3b, 4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติลอยอินทนนท์	แอ่งน้ำ ลำห้วย ลำธาร	ตำบลสองแคว ตำบลยางคราม ตำบลสบเตี๊ย อำเภอจอมทอง ตำบลแม่นาจร ตำบลช่างเคิ่ง ตำบลห้วยผา อำเภอแม่แจ่ม ตำบลแม่วิน ตำบลทุ่งปี๊ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่	เนื้อที่อุทยานฯ 482 ตร.กม. (301,250 ไร่)	364	-	1a,2d
แม่น้ำสาละวิน	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ถึงอำเภอสบเมย จังหวัดตาก	ความยาว 120 กม. (ช่วงที่ไหลผ่านเขตแดนประเทศไทย)	-	111	1d,4a
หนองหาน	บึงน้ำธรรมชาติ	อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	125.2 ตร.กม. (78,250 ไร่)	32	31	1b,1c, 2a
หนองหานกุมภวาปี	หนองน้ำธรรมชาติ มีพืชน้ำ	อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี	45 ตร.กม. (28,125 ไร่)	74 4b	39	1b,2a,
บึงละหาน	หนองน้ำธรรมชาติ มีพืชน้ำ	อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ	29.09 ตร.กม. (18,181 ไร่)	56	25	1c,2a, 3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง	บึงน้ำธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี	ตำบลบ้านค้อ ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา ตำบลบึงโขงหลง ตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 12.90 ตร.กม. (8,062 ไร่)	29	25	2a,3b

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม.(ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์		เกณฑ์ เลขที่
				นก	ปลา	
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยธรเข้มาก	อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติ มีน้ำบางฤดู	ตำบลเสม็ด ตำบลบ้านบัว ตำบลนาสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 6.2 ตร.กม. (3,876 ไร่)	11	18	2a,3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด	อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี	ตำบลเสม็ด ตำบลสะแกซำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 7.09 ตร.กม. (4,434 ไร่)	30	18	2a,3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน	อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี	อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 5.71 ตร.กม. (3,568 ไร่)	23	14	2a
แม่น้ำโขง	แม่น้ำระหว่างประเทศ	แม่น้ำโขงตอนกลางผ่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และตอนล่างผ่านจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี	ความยาวกว่า 2,400 กม. 60,900 ตร.กม. (38,062,500 ไร่)	-	289	1d,1e, 2a,4a, 4b
แม่น้ำสงคราม	แอ่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ	อำเภอทุ่งฝน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย และอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม	13,001.4 ตร.กม. (8,125,875 ไร่)	-	183	2a,4b
ลำปลายมาศ	ลำน้ำ และป่าไม้พุ่มที่มีน้ำท่วมบางฤดู	อำเภอลำปลายมาศ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	19 ตร.กม. (11,875 ไร่)	5	37	2a
ลำโดมใหญ่และพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่าออดโดม	แม่น้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง ลำห้วย ลำธาร	ตำบลโดมประดิษฐ์ ตำบลศรีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	พื้นที่ตามลำน้ำ ประมาณ 30 กม. เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 225.35 ตร.กม. (140,845 ไร่)	188	36	1e,2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	ที่ราบลุ่มน้ำท่วม มีน้ำบางฤดู	ตำบลห้วยยาง อำเภอคอนสาน ตำบลบ้านยาง ตำบลบ้านข่า ตำบลภูเขาเลาะ อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และตำบลนางแดด ตำบลหนองแวง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 1,560 ตร.กม. (975,000 ไร่)	223	26	2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ	อ่างเก็บน้ำ หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู	หมู่ที่ 4, 5, 6, 7, 8, 11 ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 18.56 ตร.กม. (11,600 ไร่)	139	17	2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน	แม่น้ำ ลำธาร ซึ่งที่มีน้ำไหลตลอดปีและบางฤดูกาลน้ำตก อ่างเก็บน้ำ	อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	เนื้อที่อุทยานฯ 2,915 ตร.กม. (1,821,875 ไร่)	408	42	2a,4b

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม.(ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์		เกณฑ์ แรมซาร์
				นก	ปลา	
แม่น้ำแควน้อย	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	ความยาว ประมาณ 318 กิโลเมตร	-	31	1c,2a, 4b
แม่น้ำแควใหญ่	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปีและบางฤดู ลำธาร ลำห้วย น้ำตก หนอง บึง อ่างเก็บน้ำ	อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	พื้นที่แม่น้ำ 7,827.47 ตร.กม. (4,892,168.75 ไร่)	400	100	1e,2a, 4b
แม่น้ำแม่กลอง	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอเมือง อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อำเภออัมพวา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	ความยาว ประมาณ 140 กิโลเมตร	178	102	1e,4b
ดอนหอยหลอด	หาดเลน ป่าชายเลน	ตำบลบางตะเกร็ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม	24.09 ตร.กม. (15,056.25 ไร่)	18	-	1e,2b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวราราม	ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ	ตำบลบ้านจ้ำ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี	0.1184 ตร.กม. (74 ไร่)	100	-	2a,3a
ปากแม่น้ำแควใหญ่	แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน	อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี อำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	250 ตร.กม. (156,250 ไร่)	22	59	2a,4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง	หัวงน้ำทะเลตื้น แนวปะการัง หาดทราย หาดหิน หาดโคลน ป่าชายเลน ลำธารสายสั้นๆ น้ำตก	อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด	เนื้อที่อุทยานฯ 650 ตร.กม. (406,250 ไร่)	74	-	1e,2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า - หมู่เกาะเสม็ด	หาดทราย ชายฝั่งทะเล อ่าว เกาะ แนวปะการัง	ตำบลทพ อำเภอเมือง ตำบลแกลง อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	เนื้อที่อุทยานฯ 131 ตร.กม. (81,875 ไร่)	109	-	1e,2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	หัวงทะเลน้ำตื้น เกาะนอก ชายฝั่ง โขดหินและหน้าผา หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ป่าชายเลน ที่ลุ่มริมทะเลน้ำท่วมถึง ที่ลุ่มน้ำกร่อย ทุ่งน้ำจืด	กิ่งอำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	เนื้อที่อุทยานฯ 130 ตร.กม. (81,253 ไร่)	316	25	1e,2a, 2c,3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	ลำธาร ลำห้วย น้ำตก แอ่งน้ำ แก่งหิน หนองน้ำ	จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก	เนื้อที่อุทยานฯ 2,168.64 ตร.กม. (1,355,396.96 ไร่)	198	-	1e,2c
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสก	ลำธาร น้ำตก แก่ง ทะเลสาบเหนือเขื่อน	อำเภอบ้านตาขุน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	เนื้อที่อุทยานฯ 738.8 ตร.กม. (461,751 ไร่)	155	80	1b,2a

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์ นก	จำนวนชนิดพันธุ์ ปลา	เกณฑ์ เกณฑ์
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย	บึงน้ำจืดธรรมชาติ ที่มีพืชน้ำพรุ	อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 457 ตร.กม. (285,625 ไร่)	217	29	1b,1e, 2a,2b, 3a,3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ	ทะเลสาบน้ำกร่อย	ตำบลคลองรี ตำบลท่าพิน ตำบลลูปุด อำเภอสทิงพระ ตำบลบางเขียด ตำบลชะแล้ ตำบลปากรอ อำเภอสิงหนคร ตำบลควนไสร อำเภอควนเนียง ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา และตำบลปากพะยูน ตำบลดอนประดู่ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 364.6656 ตร.กม. (227,916 ไร่)	216	88	1b,2a, 3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองทุ่งทอง	หนองน้ำ ทุ่งหญ้า ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู	ตำบลเขาตอก ตำบลเสือนขา ตำบลอรัญคามวารี อำเภอเสือนขา ตำบลท่าชี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 29.56 ตร.กม. (18,475 ไร่)	104	39	1b,2a
แม่น้ำสายบุรี	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	ในเขตอำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาสไหลวกเข้าเขตอำเภอธารบัน จังหวัดยะลา ออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี	ความยาวประมาณ 184 กม. พื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 2,170 ตร.กม. (1,356,250 ไร่)	-	103	1e,2a, 4b
แม่น้ำตาปี	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	ไหลจากอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มารวมกับแม่น้ำพุมดวงที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกสู่อ่าวไทยที่บริเวณอ่าวบ้านดอน	ความยาวประมาณ 132 กม. เนื้อที่พื้นที่ลุ่มน้ำ 12,225 ตร.กม. (7,640,625 ไร่)	-	39	1b,1e, 4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ (ป่าพรุโต๊ะแดง)	พรุดั้งเดิม ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู	อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 346.36 ตร.กม. (216,475 ไร่)	217	62	1b,2a, 4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแหลมสน	ป่าชายเลน หาดทราย แหล่งปะการัง	อำเภอเมือง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง และอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา	เนื้อที่อุทยานฯ 315 ตร.กม. (196,875 ไร่)	175	119	2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน	หาดทราย แหล่งปะการัง	ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา	เนื้อที่อุทยานฯ 128 ตร.กม. (80,000 ไร่)	66	110	1b,2a, 4b

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม.(ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์		เกณฑ์ แรมซาร์
				นก	ปลา	
อ่าวพังงา	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน หน้าผา โขดหิน แหล่งหญ้าทะเล	อำเภอเมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา	400 ตร.กม. (250,000 ไร่)	88	82	1b,2a, 4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติสิรินาถ	หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งปะการัง	ตำบลไม้ขาว ตำบลสาคู ตำบลเชิงทะเล อำเภอกลาง จังหวัดภูเก็ต	เนื้อที่อุทยานฯ 90 ตร.กม. (56,250 ไร่)	86	-	1b,2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี	แหล่งปะการัง หาดทราย หน้าผา โขดหิน ป่าชายเลน หรุน้ำกร่อย	ตำบลหนองทะเล ตำบลอ่าวนาง ตำบลไสไทย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	เนื้อที่อุทยานฯ 389.96 ตร.กม. (243,725 ไร่)	22	57	4b,2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม	ชายหาด โขดหิน ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล แหล่งปะการัง	อำเภอสิเกา อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	เนื้อที่อุทยานฯ 230.86 ตร.กม. (144,330 ไร่)	137	-	1b,2a, 3b,4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง	หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล แหล่งปะการัง	ตำบลนาเกลือ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง ตำบลหาดสำราญ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 447.7992 ตร.กม. (279,687 ไร่)	101	-	1b,2a, 3b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทะเลบัน	บึงน้ำจืด ป่าชายเลน	อำเภอควนโดน อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	เนื้อที่อุทยานฯ 196 ตร.กม. (122,500 ไร่)	304	-	2a
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา	หาดทราย หน้าผา โขดหิน แหล่งปะการัง	ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล	เนื้อที่อุทยานฯ 152.01 ตร.กม. (95,006.25 ไร่)	106	-	1b,2a, 4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง	หาดทราย หน้าผา โขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง	ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี	เนื้อที่อุทยานฯ 102 ตร.กม. (63,750 ไร่)	53	-	2a,4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา	หาดทราย หน้าผา โขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง	ตำบลเกาะลันตาน้อย เกาะลันตาใหญ่ ตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่	เนื้อที่อุทยานฯ 134 ตร.กม. (83,750 ไร่)	185	260 (น้ำเค็ม) 19 (น้ำจืด)	2a,4b
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์	หาดทราย หน้าผา โขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล	ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา	เนื้อที่อุทยานฯ 134.971 ตร.กม. (84,357 ไร่)	91	214	2a,4b
อ่าวทุ่งตะ-อ่าวสวี	อ่าว ป่าชายเลน หาดเลน	อำเภอเมือง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร	48.16 ตร.กม. (30,100 ไร่)	99	50	1b,2a, 4b
ปากแม่น้ำกระบี่	ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน	อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	114 ตร.กม. (71,250 ไร่)	221	50	2a,3b
ปากแม่น้ำตรัง	ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน	อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง	160 ตร.กม. (100,000 ไร่)	90	50	1b,2a, 3b,4b

ตารางที่ 3 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำระดับนานาชาติ (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม.(ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์		เกณฑ์แรมซาร์
				นก	ปลา	
ปากคลองกะเปอร์	ป่าชายเลน หาดเลน	อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง	ประมาณ 69.504 ตร.กม. (43,440 ไร่) ชายฝั่งมีความยาวรวมประมาณ 30 กม.	50	-	1b,2a, 4b
ป่าชายเลนปะเหลียน-กะรุ	ป่าชายเลน	อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และอำเภอทุ่งหว้า อำเภอกะรุ จังหวัดสตูล	312 ตร.กม. (195,000 ไร่)	90	50	2a,4b
ปากแม่น้ำกระบุรี	ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล	ตำบลหงาว อำเภอเมือง จังหวัดระนอง	193.224 ตร.กม. (120,765 ไร่)	50	24	1b,2a, 4b
อ่าวบ้านดอน	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน	อำเภอไชยา อำเภอดอนสัก อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	พื้นที่อ่าวและชายฝั่งทะเลมีความยาวรวมประมาณ 120 กม.	75	50	1c,2a, 4b
อ่าวปัตตานี	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน แหล่งหญ้าทะเล	อำเภอเมือง อำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	50 ตร.กม. (31,250 ไร่)	30	32	1c,2a, 4b
อ่าวปากพนัง	ปากแม่น้ำ หาดเลน ป่าชายเลน	อำเภอปากพนัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	150 ตร.กม. (93,750 ไร่)	13	50	1c,2a, 3b,4b
ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต	ป่าชายเลน	ตั้งแต่แหลมยามูถึงอ่าวมะขาม ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต	21.28 ตร.กม. (13,300 ไร่)	90	-	1b,2a

หมายเหตุ : เกณฑ์แรมซาร์ หมายถึง เกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เกี่ยวกับการพิจารณาพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ
- หมายถึง ไม่มีข้อมูล

การประมงจับปลาและสัตว์น้ำ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ปลูกพืชน้ำ เลี้ยงปลาในกระชัง ลูดทราย รวมทั้งโครงการพัฒนาที่อาศัยน้ำ เช่น การสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำเพื่อประโยชน์ทางการชลประทาน และเพื่อผลิตไฟฟ้า เป็นต้น

ชุมชนท้องถิ่นใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อการยังชีพ ดังเช่น ชุมชนเกือบทั้งหมดรอบบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำบึงบอระเพ็ด ที่หาเลี้ยงครอบครัวด้วยการประมง เช่น จับสัตว์น้ำ หรือในชุมชนกว่าร้อยละ 80 โดยรอบสบบูล-ซี ที่ยังชีพด้วยการปลูกพืชผัก ในแง่ของรายได้ พื้นที่ชุ่มน้ำสบบูล-ซี หนองสามหมื่น หนองหานสกลนคร บึงเกลือบ่อแก แก่งละว้า หัวเสือเต้น ลุ่มน้ำโมง ชุมชนมีรายได้จากพื้นที่ชุ่มน้ำนั้นมากกว่าร้อยละ 50-80 ของรายได้ทั้งหมด

ความสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำในแง่ของการเป็นแหล่งน้ำผิวดินและน้ำท่าใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เกิดขึ้นเนื่องจากชุมชนชนบทในปัจจุบันมีระบบประปาหมู่บ้านกันเป็นส่วนใหญ่ น้ำสำหรับการบริโภคจึงใช้น้ำจากระบบประปา ในหลายพื้นที่แหล่งน้ำในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำถูกใช้เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อผลิตน้ำประปา เช่น กว๊านพะเยา และหนองเสี้ยงทราย ในภาคเหนือ เป็นต้น

การใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรดูจะเป็นการใช้ประโยชน์ที่เห็นชัดที่สุด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณภาคกลางและภาคตะวันออก ซึ่งได้ชื่อว่าเป็น "อู่ข้าวอู่น้ำของไทย" เพราะผลผลิตพืชอาหารหลักที่สำคัญก็คือ ข้าว ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกสำคัญของประเทศไทย รวมทั้งเป็นแหล่งทำการประมงที่อุดมสมบูรณ์ เป็นที่มาของคำว่าปลาว่าที่ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว"

ตารางที่ 4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (จำนวน 107 แห่ง)

อุทยานแห่งชาติ	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
ดอยขุนตาล	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง	255.29 (159,556.25)	92	54	5 มี.ค. 2518
แจ้ซ้อน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำปาง	592 (370,000)	105	122	28 ก.ค. 2531
เวียงโกศัย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง	410 (256,250)	98	168	9 ต.ค. 2524
น้ำตกแม่สุรินทร์	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	396.60 (247,875)	98	180	29 ต.ค. 2524
ดอยสุเทพ-ปุย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	261.06 (163,162.50)	99	137	26 ก.ย. 2525
ทุ่งแสลงหลวง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเพชรบูรณ์	1,262.40 (789,000)	92	101	27 พ.ค. 2518
ภูหินร่องกล้า	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลย	307 (191,875)	101	96	26 ก.ค. 2527
น้ำหนาว	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ	966 (603,750)	99	137	26 ก.ย. 2525
ถานสาง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	104 (65,000)	96	80	14 พ.ค. 2522
แม่ปิง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดตาก	1,003.7536 (627,346)	111	59ก	21 ธ.ค. 2537
คลองถาน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดกำแพงเพชร	300 (187,500)	99	191	25 ธ.ค. 2525
ศรีสัชนาลัย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดสุโขทัย	213.20 (133,250)	98	70	8 พ.ค. 2524
น้ำตกชาติตระการ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก	543 (339,375)	104	220	2 พ.ย. 2530
รามคำแหง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดสุโขทัย	341 (213,125)	97	165	27 ต.ค. 2523
แม่วงก์	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์	894 (558,750)	104	183	14 ก.ย. 2530
แม่ยม	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแพร่ จังหวัดลำปาง	454.75 (284,218.75)	103	34	1 มี.ค. 2529
ศรีลานนา	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	1,406 (878,750)	106	120	1 ส.ค. 2532
ดอยหลวง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา จังหวัดลำปาง	1,170 (731,250)	107	61	16 เม.ย. 2533
คลองวังเจ้า	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดตาก	747 (466,875)	107	158	29 ธ.ค. 2533
ออบหลวง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	553 (345,625)	108	211	4 ธ.ค. 2534
สาละวิน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	721.52 (450,950)	111	50 ก	9 พ.ย. 2537
ขุนแจ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงราย	270 (168,750)	112	33 ก	14 ส.ค. 2538
ห้วยน้ำดัง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1,252.12 (782,575)	112	33 ก	14 ส.ค. 2538
ลำน้ำน่าน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแพร่ จังหวัดอุตรดิตถ์	999.1488 (624,468)	115	67 ก	30 ก.ย. 2541

ตารางที่ 4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (จำนวน 107 แห่ง) (ต่อ)

อุทยานแห่งชาติ	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
ดอยหมอก	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเพชรบูรณ์	290 (181,250)	115	78 ก	30 ต.ค. 2541
แม่เมย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	185.28 (115,800)	116	40 ก	20 พ.ค. 2542
ดอยภูคา	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	1,704 (1,065,000)	116	48 ก	17 มิ.ย. 2542
แม่ละไคร้	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	1,281.6 (801,000)	-	-	*
ภูซาง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา	1,262.4 (789,000)	-	-	*
ออบขาน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	691 (431,875)	-	-	*
แม่วะ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำปาง จังหวัดตาก	587 (366,875)	-	-	**
ดอยเรืองผา	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	583 (364,375)	-	-	***
ถ้ำผาไท	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำปาง	1,214 (758,750)	-	-	***
ดอยผากลอง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแพร่	125 (78,125)	-	-	***
กลองตรอน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดอุตรดิตถ์	428 (267,500)	-	-	**
ศรีน่าน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	934 (583,750)	-	-	***
แม่ฝาง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	524.128 (327,580)	-	-	*
ดอยภูนาง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพะเยา	740.44 (462,775)	-	-	***
แม่ไถ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	990 (618,750)	-	-	***
น้ำตกพาเจริญ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	855 (534,375)	-	-	***
แก่งเจ็ดแคว	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์	261 (163,125)	-	-	***
เขียงดาว	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	1,155.32 (722,075)	-	-	**
ขุนขาน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	708 (442,500)	-	-	****
แม่เงา	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่	412.24 (257,650)	-	-	***
ป่านแม่ปืม	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงราย จังหวัดพะเยา	363.6992 (227,312)	-	-	***
ภูสอยดาว	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดอุตรดิตถ์	200.176 (125,110)	-	-	***
แม่จริม	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	434 (271,250)	-	-	***
ถ้ำสะเกิน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	1,120 (700,000)	-	-	****
ถ้ำปลา-ผาเสื่อ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	641 (400,625)	-	-	***
แม่วัง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำปาง จังหวัดลำพูน	560 (350,000)	-	-	****

ตารางที่ 4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (จำนวน 107 แห่ง) (ต่อ)

อุทยานแห่งชาติ	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
แม่ยาว	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	220 (137,500)	-	-	****
ขุนน่าน	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	348.6 (155,375)	-	-	****
นันทบุรี	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดน่าน	877 (548,125)	-	-	****
ภูกระดึง	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดเลย	348.122 (217,576.25)	79	104	23 พ.ย. 05
ภูพาน	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์	664.7024 (415,439)	89	170	13 พ.ย. 15
ภูเรือ	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดเลย	120.84 (75,525)	96	124	26 ก.ค. 22
ตาดโตน	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดชัยภูมิ	217.18 (135,737.50)	97	208	31 ธ.ค. 23
แก่งสะนะ	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดอุบลราชธานี	80 (50,000)	98	115	13 ก.ค. 24
ทับลาน	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี	2,235.8 (1,397,375)	98	210	23 ธ.ค. 24
ภูเก้า-ภูพานคำ	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น	322 (201,250)	102	130	20 ก.ย. 28
ภูกอง-นายอย	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดอุบลราชธานี	686 (428,750)	104	103	1 มิ.ย. 30
ห้วยหวด	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร	828.56 (517,850)	105	122	28 ก.ค. 31
มุกดาหาร	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดมุกดาหาร	48.5 (30,312.50)	105	235	28 ธ.ค. 31
ภูเวียง	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดขอนแก่น	325 (203,125)	108	215	8 ธ.ค. 34
ภูหม่าน	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดเลย จังหวัดขอนแก่น	350 (218,750)	108	215	8 ธ.ค. 34
ผาแต้ม	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดอุบลราชธานี	340 (212,500)	108	245	31 ธ.ค. 34
ภูสระดอกบัว	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดยโสธร จังหวัดมุกดาหาร	231 (144,375)	109	126	30 ธ.ค. 35
ไทรทอง	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดชัยภูมิ	319 (199,375)	109	126	30 ธ.ค. 35
นายแห้ว	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดเลย	117.16 (73,225)	111	52 ก	23 พ.ย. 37
ตาพระยา	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดสระแก้ว จังหวัดบุรีรัมย์	594 (371,250)	113	65 ก	22 พ.ย. 39
เขาพระวิหาร	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดศรีสะเกษ	130 (81,250)	115	14 ก	20 มี.ค. 41
ป่าหินงาม	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดชัยภูมิ	112 (70,000)	-	-	***
ภูลังกา	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดหนองคาย	50 (31,250)	-	-	****
ภูผาเหล็ก	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดสกลนคร จังหวัดอุดรธานี	419 (261,875)	-	-	****
น้ำพอง	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดขอนแก่น จังหวัดชัยภูมิ	203 (126,875)	-	-	*

ตารางที่ 4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (จำนวน 107 แห่ง) (ต่อ)

อุทยานแห่งชาติ	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
ดูแลนคา	ลำธาร แอ่งน้ำ	จังหวัดชัยภูมิ	148 (92,500)	-	-	***
น้ำตกพลิ้ว	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดจันทบุรี	134.5 (84,062.50)	92	87	2 พ.ค. 18
เกราวัณ	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดกาญจนบุรี	550 (343,750)	92	114	19 มิ.ย. 18
เขาชะเมา-เขาวง	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดจันทบุรี จังหวัดระยอง	83.68 (52,300)	92	267	31 ธ.ค. 18
คิชฌกูฏ	น้ำตก ลำธาร	ตั้งอำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอมะขาม จังหวัดจันทบุรี	58.31 (36,444.05)	94	38	4 พ.ค. 20
เฉลิมรัตนโกสินทร์	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดกาญจนบุรี	59 (36,875)	97	20	12 ก.พ. 23
ไทรโยค	น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร	จังหวัดกาญจนบุรี	500 (312,500)	97	165	27 ต.ค. 23
เขาสามหลั่น	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดสระบุรี	44.57 (27,856.25)	98	85	2 มิ.ย. 24
เขื่อนศรีนครินทร์	น้ำตก แม่น้ำ ลำธาร	อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	1,532 (957,500)	98	210	23 ธ.ค. 24
ป่าสีดา	น้ำตก ลำธาร	อำเภอสระแก้ว อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี	844 (527,500)	99	24	22 ก.พ. 25
เขาแหลม	น้ำตก ลำธาร	อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	1,497 (935,625)	108	195	8 พ.ย. 34
หาดวนกร	ชายหาด น้ำตก ลำธาร	อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	38 (23,750)	109	126	30 ธ.ค. 35
ทองผาภูมิ	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดกาญจนบุรี	1,280 (800,000)	-	-	***
ลำคลองงู	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดกาญจนบุรี	600 (375,000)	-	-	****
น้ำตกคลองแก้ว	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดตราด	99.2 (62,000)	-	-	****
เขาพนมเบญจา	น้ำตก ลำธาร	อำเภออ่าวลึก อำเภอเขาพนม อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	50.12 (31,325)	98	112	9 ก.ค. 24
หาดทรายรี	หนองน้ำ ลำคลอง น้ำตก	อำเภอเมือง จังหวัดชุมพร	205 (128,125)	116	9 ก	24 ก.พ. 42
เขาปู่-เขาย่า	หนองน้ำ ลำคลอง น้ำตก	อำเภอทุ่งสง อำเภอชะอวด จังหวัดนครศรีธรรมราช อำเภอห้วยยอด อำเภอเมือง จังหวัดตรัง อำเภอศรีบรรพต อำเภอควนขนุน อำเภอเมือง อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง	694 (433,750)	99	72	27 พ.ค. 25
หมู่เกาะเภตรา	หาดทราย แหล่งปะการัง	อำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู จังหวัดสตูล อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	494.79 (308,987)	101	200	31 ธ.ค. 27

ตารางที่ 4 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติ (จำนวน 107 แห่ง) (ต่อ)

อุทยานแห่งชาติ	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
น้ำตกโยง	น้ำตก ลำธาร	อำเภอจวาง อำเภอฉานสกา อำเภอนาบอน อำเภอทุ่งสง อำเภอร่อนพิบูลย์ จังหวัดนครศรีธรรมราช	205 (128,125)	108	127	22 ก.ค. 34
เขานัน	น้ำตก ลำคลอง	อำเภอห้วยยอด จังหวัดนครศรีธรรมราช	436 (272,500)	-	-	****
เขาหลวง	พรุ น้ำตก	อำเภอฉานสกา อำเภอเมือง อำเภอพรหมคีรี อำเภอนพพิตำ อำเภอห้วยยอด อำเภอจวาง อำเภอทิปุน จังหวัดนครศรีธรรมราช	570 (356,250)	91	216	18 ธ.ค. 17
หาดขนอม-หมู่เกาะทะเลใต้	ป่าชายเลน หาดทราย น้ำตก	อำเภอขนอม อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี	270 (168,750)	-	-	*****
เขาสก-หาดท้ายเหมือง	หาดทราย ป่าชายเลน น้ำตก	อำเภอท้ายเหมือง จังหวัดพังงา	72 (45,000)	103	59	14 เม.ย. 29
เขาหลัก-ลำรู่	หาดทราย น้ำตก ลำคลอง	อำเภอท้ายเหมือง อำเภอตะกั่วป่า อำเภอเมือง จังหวัดพังงา	125 (78,125)	108	152	30 ส.ค. 34
ศรีพังงา	หาดทราย แหล่งปะการัง	อำเภอคุระบุรี อำเภอตะกั่วป่า จังหวัดพังงา	246.08 (153,800)	105	60	16 เม.ย. 31
กระบุรี	ป่าชายเลน หาดเลน น้ำตก	อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง	160 (100,000)	116	29 ก	21 เม.ย. 42
เกาะพยาม	หาดทราย ป่าป่าชายเลน ลำคลอง	อำเภอเมือง จังหวัดระนอง	628 (392,500)	-	-	*****
เขาน้ำค้าง	น้ำตก	อำเภอนาทวี อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา	212 (132,500)	108	127	22 ก.ค. 34
ใต้ร่มเย็น	น้ำตก ลำคลอง	อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอบ้านนาสาร อำเภอเวียงสระ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	425 (265,625)	108	245	31 ธ.ค. 34
แก่งกรุง	น้ำตก ลำคลอง หาดทราย	อำเภอท่าชนะ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	541 (338,125)	108	211	4 ธ.ค. 34

ที่มา : ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้
ข้อมูลถึงวันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2542

หมายเหตุ :
- - หมายถึง ไม่มีข้อมูล
- * คณะรัฐมนตรีอนุมัติแล้ว
- ** อยู่ระหว่างเสนอร่างพระราชกฤษฎีกา
- *** ผ่านคณะกรรมการอุทยานแห่งชาติแล้ว
- **** กำลังสำรวจเพิ่มเติม
- ***** กำลังเตรียมการประกาศ

ตารางที่ 5 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (จำนวน 40 แห่ง)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
อุ่มน้ำปาย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	1,181.112 (738,195)	103	139	7 ส.ค. 29
ภูเมี่ยงภูทอง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดอุตรดิตถ์ จังหวัดพิษณุโลก	696.512 (435,320)	97	137	31 ธ.ค. 20
แม่ตื่น	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	1,173 (733,125)	100	135	19 ส.ค. 26
อมก๋อย	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก	1,224 (765,000)	100	135	19 ส.ค. 26
ดอยผาเมือง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดลำพูน จังหวัดลำปาง	583.1184 (364,449)	103	236	31 ธ.ค. 29
ดอยผาช้าง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพะเยา จังหวัดน่าน	571.0816 (356,926)	105	97	17 มิ.ย. 31
ดอยหลวง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแพร่	97 (60,625)	101	135	1 ต.ค. 27
เขาสนามเพรียง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดกำแพงเพชร	101 (63,125)	102	98	1 ส.ค. 28
แม่ยวมฝั่งขวา	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดแม่ฮ่องสอน	292 (182,500)	103	34	1 มี.ค. 29
อุ้มผาง	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดตาก	2,590.848(1,619,280)	111	11 ก	30 มี.ค. 37
แม่ลา-แม่เสะ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน	514 (321,250)	113	65 ก	22 พ.ย. 39
คะเมาะ-ห้วยใหญ่	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ	653.9312 (408,707)	114	19 ก	10 มิ.ย. 40
เวียงลอ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพะเยา	371 (231,875)	114	19 ก	10 มิ.ย. 40
แม่ยริม	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดอุตรดิตถ์	660 (412,500)	115	64 ก	24 ก.ย. 41
ห้วยขาแข้ง	ต้นน้ำลำธาร แม่น้ำ ลำห้วย ลำธาร น้ำตก	อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	2,780 (1,737,500)	109	126	4 ก.ย. 15
ภูหลวง	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอภูเรือ อำเภอด่านซ้าย อำเภอภูหลวง อำเภอวังสะพุง จังหวัดเลย	896.9488 (560,593)	108	144	18 ต.ค. 17
ภูวัว	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอบึงกาฬ อำเภอเซกา จังหวัดหนองคาย	186.4992 (116,562)	92	87	2 พ.ค. 18
พนมดงรัก	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอขุนหาญ อำเภอกันทรลักษณ์ จังหวัดศรีสะเกษ	316 (197,500)	95	141	15 ธ.ค. 21
ภูสีฐาน	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอคงหลวง อำเภอห้วยอี จังหวัดมุกดาหาร	250 (156,250)	107	100	12 มิ.ย. 33
ห้วยฮาลา	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอขุขันธ์ อำเภอขุนหาญ จังหวัดศรีสะเกษ	380 (237,500)	107	259	28 ธ.ค. 33
ดงใหญ่	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอประคำ อำเภอละหานทราย จังหวัดบุรีรัมย์	312.7776 (195,486)	113	65 ก	22 พ.ย. 39
สลักพระ	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอบ่อพลอย อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	858.55 (536,594)	94	74	31 ธ.ค. 08

ตารางที่ 5 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (จำนวน 40 แห่ง) (ต่อ)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
เขาสอยดาว	น้ำตก ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี	744.96 (465,602)	115	64 ก	4 ก.ย. 15
ทุ่งใหญ่นเรศวร	น้ำตก ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	3,647.2 (2,279,500)	108	146	24 เม.ย. 17
เขาเขียว-เขาชมภู่	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	144.7 (90,437)	91	114	2 ก.ค. 17
เขาอ่างฤาไน	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอสนามชัยเขต กิ่งอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา กิ่งอำเภอเขาหินซ้อน อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี กิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง	1,030 (643,750)	109	126	11 ต.ค. 20
แม่น้ำเภาชี	แม่น้ำ	อำเภอสวนผึ้ง อำเภอดอนตูม จังหวัดราชบุรี	489.31 (305,820)	95	76	1 ส.ค. 21
ชันตังกา	ลำธาร ชายฝั่งทะเล	อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี	155 (96,875)	103	235	31 ธ.ค. 29
คลองแหรหวาย เฉลิมพระเกียรติฯ	ลำธาร แอ่งน้ำ	อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอมะขาม อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี	265.3 (165,796)	116	101 ก	30 ธ.ค. 41
คลองพระธาร	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอปลายพระยา อำเภออ่าวลึก อำเภอเขาพนม จังหวัดกระบี่	153.581 (95,988)	110	60	2 พ.ย. 23
เขาประ-บางคราม	น้ำตก ลำคลอง สระน้ำ ธรรมชาติ	อำเภอลำทับ อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ อำเภอวังวิเศษ อำเภอสิเกา จังหวัดตรัง	156.32 (97,700)	110	69	28 พ.ค. 36
เสด็จในกรม กรมหลวงชุมพร	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอท่าแซะ จังหวัดชุมพร	315 (196,875)	111	42 ก	23 มี.ค. 31
ควนแม่ยายหม่อน	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอทะโต๊ะ อำเภอละแม จังหวัดชุมพร อำเภอเมือง อำเภอทะเลปอร์ จังหวัดระนอง	464 (290,000)	116	9 ก	24 ก.พ. 42
ทุ่งระยะ-นาสัก	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอเมือง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร อำเภอกระบุรี จังหวัดระนอง	338.64 (211,650)	113	26 ก	10 ก.ค. 39
เขาบรรทัด	น้ำตก	กิ่งอำเภอนาโยง อำเภอย่านตาขาว อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง อำเภอเมือง อำเภอกงหรา อำเภอละโหมด อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง อำเภอทุ่งหว้า อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล อำเภอรัตภูมิ จังหวัดสงขลา	1,266.955 (791,847)	104	278	4 ก.ย. 18
สาละ-บาลา	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอแว้ง อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส อำเภอเบตง จังหวัดยะลา	433.16 (270,725)	113	44	3 ต.ค. 39

ตารางที่ 5 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า (จำนวน 40 แห่ง) (ต่อ)

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
คลองนาคา	ลำธารมีน้ำไหลตลอดปี น้ำตก	อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	530.33 (331,456)	108	162	26 พ.ศ. 15
ไทนงาช้าง	น้ำตก เชิงเขา หน้าผา	อำเภอรัตภูมิ อำเภอหาดใหญ่ จังหวัดสงขลา อำเภอควนกาหลง จังหวัดสตูล	181.954 (113,721)	103	235	14 ก.ค. 21
คลองแสง	เขื่อน หน้าผา เขาหินปูน	อำเภอคีรีรัฐนิคม อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1,155.307 (722,067)	103	77	18 ธ.ค. 17
คลองอ้น	น้ำตก บ่อน้ำร้อน	อำเภอท่าฉาง อำเภอบ้านตาขุน อำเภอคีรีรัฐนิคม จังหวัดสุราษฎร์ธานี	488 (305,000)	109	126	30 ธ.ค. 35

ที่มา : ส่วนอุทยานแห่งชาติ กรมป่าไม้
ข้อมูลถึงวันที่ 24 กันยายน พ.ศ. 2541

ตารางที่ 6 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า (จำนวน 30 แห่ง)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
ป่าสงวนแห่งชาติพิเศษดอยสุเทพ	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดเชียงใหม่	17.4992 (10,937)	93	82	8 มิ.ย. 19
ถ้ำผาท่าหล	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก	1.88 (1,175)	100	48	29 มี.ค. 26
ทะเลสาบหนองบงคาย	หนองน้ำ	จังหวัดเชียงราย	4.3376 (2,711)	102	72	6 มิ.ย. 28
หนองน้ำขาว	หนองน้ำ	จังหวัดพิษณุโลก	0.572 (358)	103	23	16 กพ. 29
เขาใหญ่-เขาหน้าผาและเขาตาพรม	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดอุดรดิตถ์	24 (15,000)	101	30	8 มี.ค. 27
เขาน้อย-เขาประตู่	ลำธาร ลำห้วย	จังหวัดพิษณุโลก	129.44 (80,900)	-	-	*
หนองแวง	หนองน้ำขนาดเล็กมีน้ำตลอดปี มีพืชน้ำ	จังหวัดชัยภูมิ	0.1744 (109)	97	155	7 ต.ค. 23
เขากระโดง	ลำธาร	จังหวัดบุรีรัมย์	2.32 (1,450)	97	169	4 พ.ย. 23
หนองหัวคู	หนองน้ำมีน้ำขังตลอดปี	อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี	0.112 (70)	102	28	1 มี.ค. 28
ถ้ำผาน้ำทิพย์	ลำธาร	จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดกาฬสินธุ์	241.9872 (151,242)	105	112	16 ก.ค. 31
เขื่อนอ่าปราว	อ่างเก็บน้ำ	จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดขอนแก่น	337.5008 (210,938)	105	112	16 ก.ค. 31
วัดดาดเอน	ที่ราบน้ำท่วม	อำเภอบางประหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	0.16 (100)	93	82	8 มิ.ย. 19

ตารางที่ 6 พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ที่อยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่า (จำนวน 30 แห่ง) (ต่อ)

เขตห้ามล่าสัตว์ป่า	ประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	ประกาศในราชกิจจานุเบกษา		
				เล่ม	ตอน	วัน เดือน ปี
วัดราษฎร์ศรัทธาทะยาราม	ที่ราบน้ำท่วมถึง	จังหวัดสมุทรสาคร	0.07 (47)	94	85	13 ก.ย. 20
บึงเกริงกระเวียและหนองน้ำซับ	บึง หนองน้ำ	จังหวัดกาญจนบุรี	512 (320,000)	96	1	1 ม.ค. 22
บึงฉวาก	บึง หนองน้ำ	อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	3.2 (2,000)	100	48	29 มี.ค. 26
เขาชีโอน	ลำธาร	จังหวัดชลบุรี	3.68 (2,299)	102	31	12 มี.ค.26
เขาประทับช้าง	อ่างเก็บน้ำ	จังหวัดราชบุรี	2.03 (1,268)	103	115	3 ก.ค.29
เขาสมโภชน์	แหล่งน้ำซับ	จังหวัดลพบุรี	13.5 (8,440)	113	65	13 ส.ค. 39
เขากระปุก-เขาคอหม้อ	ลำธาร	จังหวัดเพชรบุรี	2.96 (1,852)	-	-	*
คุ้งกระเบน	อ่าว	จังหวัดจันทบุรี	6.4 (4,000)	-	-	*
คลองลำชาน	ลำคลอง หนองน้ำ	อำเภอเมือง จังหวัดตรัง	54 (33,750)	101	30	8 มี.ค. 27
เขาน้ำพราย	เขาหินปูน ถ้ำ	จังหวัดตรัง	20.8 (13,000)	96	196	27 พ.ย. 22
ป่าแถบป่าดพนังฝั่งตะวันออก ป่าแถบเกาะใหญ่ ป่าปลายแหลมตะลุมพุก	ป่าชายเลน	จังหวัดนครศรีธรรมราช	56.73 (35,456)	101	30	18 มี.ค. 27
ป่ารังไก่	หนองน้ำถึงธรรมชาติ พรุ	จังหวัดปัตตานี	0.251 (157)	101	30	8 มี.ค. 27
เขาพระแทว	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดภูเก็ต	22.282 (13,926)	97	104	8 ก.ค. 23
ป่ากวาด	ลำธาร	จังหวัดสงขลา	4.12 (2,575)	99	167	9 พ.ย. 25
พรุค้างคาว	หนองน้ำ	จังหวัดสงขลา	0.77 (481)	103	30	25 ก.พ. 29
เขาปะช้าง-แหลมขาม	พรุ	จังหวัดสงขลา	235 (146,875)	102	62	21 พ.ค. 28
เขาแหลม	น้ำตก ลำธาร	จังหวัดสงขลา	109.2 (68,250)	104	200	6 ต.ค. 30
หนองปลักพระยาและเขาระยาบังสา	หนองน้ำถึงธรรมชาติ	จังหวัดสตูล	20.432 (12,770)	97	111	22 ก.ค. 23

ที่มา : ส่วนเขตห้ามล่าสัตว์ป่า กรมป่าไม้
ข้อมูลถึงวันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2539

หมายเหตุ : * กำลังดำเนินการเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า
- ไม่มีข้อมูล

ตารางที่ 7 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (ที่ได้รับการคัดเลือก)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์	
				นก	ปลา
พรุหญ้าท่าตอน	หนองน้ำ	อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่	59.36 (37,100)	15	15
หนองหลวง	หนองน้ำ	อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	14.7136 (9,196)	4	25
หนองล่าง	หนองน้ำ	อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย	2.7856 (1,741)	-	16
แม่น้ำปิง	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ผ่านหุบเขาเข้าเขตอำเภอแม่แตง อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน จากนั้นไหลเข้าสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลที่อำเภอคอยเต่า ไหลผ่านจังหวัดกำแพงเพชรไปบรรจบกับแม่น้ำอมและน่านที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์	ความยาวรวมประมาณ 590 กม.	-	66
แม่น้ำวัง	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง อำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง อำเภอสามเงา อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก	ความยาวรวมประมาณ 460 กม.	-	75
แม่น้ำยม	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอปง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา อำเภอสอง อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมือง อำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอสามง่าม อำเภอโพธิ์ประทับช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์	ความยาวรวมประมาณ 735 กม.	-	108
แม่น้ำน่าน	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก เข้าสู่จังหวัดพิจิตรที่แม่น้ำวังทอง และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์	ความยาวรวมประมาณ 770 กม.	-	71
แม่น้ำกก	แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี	อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย	ความยาวรวมประมาณ 290 กม.	-	8
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแม่ยม	ต้นน้ำลำธาร แม่น้ำ ลำห้วย ลำธาร น้ำตก	อำเภองาว จังหวัดลำปาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่	454.75 (284,218.75)	135	107
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	ต้นน้ำลำธาร แม่น้ำ ลำห้วย ลำธาร น้ำตก	ตำบลระบำ ตำบลป่าอ้อ อำเภอลานสัก ตำบลทองหลาง กิ่งอำเภอห้วยคต อำเภอบ้านไร่ ตำบลแก่นมะกรูด อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ตำบลแม่ละมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	2,780 (1,737,500)	360	105

ตารางที่ 7 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (ที่ได้รับการคัดเลือก) (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดสัตว์	
				นก	ปลา
ลุนลำพัน	หนองน้ำ มีน้ำบางฤดู	ตำบลนาเชือก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม	0.4976 (311)	21	9
หนองกอมเกาะ	หนองน้ำ มีพืชน้ำ	อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย	9.44 (5,900)	20	27
หนองปลาคูณ	หนองน้ำ มีพืชน้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง	ตำบลขวาว ตำบลเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	0.8 (500)	15	51
บึงเกลือ บ่อแก	อ่างเก็บน้ำ	ตำบลบึงเกลือ ตำบลเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด	0.7508 (469.25)	28	54
หนองสามหมื่น	หนองน้ำ มีน้ำตลอดปี	ตำบลบ้านแก้ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ	5.6 (3,500)	31	22
แก่งละว้า	หนองน้ำ มีน้ำตลอดปี	อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น	11.2 (7,000)	36	43
ห้วยเสียเต็น	แม่น้ำ ลำน้ำ ห้วย	ตำบลน้ำพอง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น	10.4 (6,500)	35	24
ลุ่มน้ำโมงตอนล่าง	ทุ่งนา ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ลำห้วย	อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	2.4 (1,500)	4	47
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองหัวคู	หนองน้ำมีน้ำขังตลอดปี	หมู่ที่ 11 ตำบลคำบง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี	0.11 (70)	6	28
แม่น้ำมูลและบุ่งคาม	แม่น้ำ ลำห้วย ป่าไม้ชุ่มริมน้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง	อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอสตึก อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	604 (377,500)	53	109
สบมูล-ชี	แม่น้ำ ลำน้ำ ห้วย ที่ราบน้ำท่วมถึง	อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอวารินชำราบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	97.4992 (60,937)	3	39
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง	หนองน้ำขนาดเล็ก มีน้ำตลอดปี มีพืชน้ำ	หมู่ที่ 3 บ้านหนองแดงน้อย ตำบลโคกมั่งงอบ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	0.1744 (109)	50	5
ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง	แม่น้ำลำคลอง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำ บึง ที่ลุ่มน้ำขัง	มีแนวเขตจากอ่าวไทยขึ้นไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาถึงจังหวัดชัยนาท ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดกรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม นครนายก สระบุรี ฉะเชิงเทรา ปทุมธานี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี อยุธยา ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง	19,000 ตร.กม. (11,875,000 ไร่)	120	-
อ่าวไทย	อ่าว เกาะ หัวงน้ำทะเลตื้น แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล สาหร่ายทะเล หาดเลน	ได้สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ถึงได้สุดของจังหวัดตราด	931.8 ตร.กม. (582,375 ไร่)	136	182

ตารางที่ 7 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (ที่ได้รับการคัดเลือก) (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์	
				นก	ปลา
	หาดทราย ป่าชายเลน ดินดอน สามเหลี่ยม ปากแม่น้ำ แม่น้ำ ลำคลอง บางกลือ				
แม่น้ำเจ้าพระยา	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	เริ่มต้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ไหลผ่านจังหวัดชัยนาท สิงห์บุรี อ่างทอง พระนครศรีอยุธยา ปทุมธานี นนทบุรี กรุงเทพมหานคร และไหลลงสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรปราการ	ความยาวรวม ประมาณ 380 กม.	-	329
แม่น้ำป่าสัก	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี มีหาดทราย หาดโคลน ตามแนวตลิ่ง	มีต้นน้ำจากเทือกเขาเพชรบูรณ์ในอำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย ไหลผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี สระบุรี พระนครศรีอยุธยา ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	ความยาวรวม ประมาณ 513 กม.	104	53
แม่น้ำท่าจีน	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	มีต้นน้ำแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่ อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่าน 4 จังหวัด คือ ชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม และสมุทรสาคร โดยไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร	ความยาวรวม ประมาณ 325 กม.	-	69
แม่น้ำบางปะกง	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	จุดเริ่มต้นบริเวณที่แม่น้ำนครนายก และแม่น้ำปราจีนบุรี มาบรรจบกันที่อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา และไหลลงอ่าวไทยระหว่าง อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับ อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี	ความยาวรวม ประมาณ 120 กม.	-	106
แม่น้ำนครนายก	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	จากทิวเขาลงพญาเย็น ไหลผ่านท้องที่อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ลงสู่แม่น้ำบางปะกงที่ตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี	ความยาวรวม ประมาณ 130 กม.	-	45
แม่น้ำเพชรบุรี	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี	ต้นน้ำอยู่ใน อำเภอท่ายาง ไหลผ่านอำเภอบ้านลาด อำเภอเมือง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี ลงสู่อ่าวไทย	ความยาวรวม ประมาณ 210 กม.	-	42
ทุ่งโพธิ์ทอง หรือทุ่งคำหยาด	ทุ่งที่ราบน้ำท่วมตามธรรมชาติในหน้าน้ำ	บ้านคำหยาด ตำบลคำหยาด อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง	เนื้อที่ 8.16 ตร.กม. (5,100 ไร่)	-	-
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว	ลำคลอง ลำธาร ลำห้วย น้ำตก หนองน้ำ	ตำบลทรายขาว ตำบลทับไทร อำเภอโป่งน้ำร้อน ตำบลตะเคียนทอง ตำบลชนัง อำเภอมะขาม ตำบลแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 1,025.08 ตร.กม. (640,675 ไร่)	276	63
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก	หนองน้ำ	ตำบลบ้านเชี่ยน อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท ตำบลปากน้ำ ตำบลเด่นบาง ตำบลหัวเขา อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 3.2 ตร.กม. (2,000 ไร่)	57	32

ตารางที่ 7 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (ที่ได้รับการคัดเลือก) (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์	
				นก	ปลา
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร	หาดทราย อ่าว เกาะ และทะเลโดยรอบ	ตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	เนื้อที่อุทยานฯ 38 ตร.กม. (23,750 ไร่)	335	-
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดตาลเอน	แม่น้ำ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำ ที่ลุ่มน้ำขัง นาข้าว	อำเภอบางปะหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 0.16 ตร.กม. (100 ไร่)	-	-
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลม	แม่น้ำ ลำธารสาขา น้ำตก บึงน้ำจืดธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อน	ตำบลไล่โว่ ตำบลหนองลู ตำบลปรับแดด อำเภอสังขละบุรี ตำบลชะแล ตำบลห้วยเขย่ง ตำบลปิล็อก ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	เนื้อที่เขตห้ามล่าฯ 1,497 ตร.กม. (935,625 ไร่)	187	66
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์	แม่น้ำลำธาร น้ำตก แก่ง น้ำพุร้อน อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อน	อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี	เนื้อที่อุทยานฯ 1,525.6 ตร.กม. (953,500 ไร่)	107	24
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทับลาน	ลำน้ำลำธาร หน้าผาน้ำตก อ่างเก็บน้ำ	ตำบลบุพราหมณ์ ตำบลแก่งดินสอ ตำบลทุ่งโพธิ์ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี ตำบลคูหาแรดทรัพย์ ตำบลวังน้ำเขียว อำเภอปักธงชัย จังหวัดนครราชสีมา	เนื้อที่อุทยานฯ 2,235.8 ตร.กม (1,397,375 ไร่)	148	31
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติปางสีดา	ลำน้ำลำธาร น้ำตก แอ่งน้ำ โขดหินลานลำน้ำ	ตำบลบ้านแก่ง ตำบลท่าแยก ตำบลโคกปี่ฆ้อง อำเภอสระแก้ว ตำบลหนองน้ำใส ตำบลช่องกุ่ม อำเภอวัฒนานคร จังหวัดสระแก้ว ตำบลแก่งดินสอ อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี	เนื้อที่อุทยานฯ 844 ตร.กม. (527,500 ไร่)	143	19
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าซับลังพระ	ลำธาร ลำห้วย พุน้ำร้อน	อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 858.5504 ตร.กม. (536,594 ไร่)	191	46
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร	แม่น้ำลำคลอง ลำห้วยลำธาร หนองน้ำใหญ่น้อย	ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลแม่ระมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 3,647.2 ตร.กม. (2,279,500 ไร่)	215	67
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-เขาชมภู่	ลำน้ำ ลำธาร น้ำตก	อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 144.6992 ตร.กม. (90,437 ไร่)	152	-
อ่าวคุ้งกระเบน	อ่าว แหล่งหญ้าทะเล ป่าชายเลน แหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ	อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี	6.4 ตร.กม. (4,000 ไร่)	35	-
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน	ลำธาร ลำห้วย น้ำตก	อำเภอสนามชัยเขต กิ่งอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา กิ่งอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อำเภอบ่อทอง	เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์ฯ 1,030 ตร.กม. (643,750 ไร่)	109	126

ตารางที่ 7 ประเภท ที่ตั้ง และเนื้อที่ของพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ (ที่ได้รับการคัดเลือก) (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ประเภท	ที่ตั้ง	เนื้อที่ ตร.กม. (ไร่)	จำนวนชนิดพันธุ์	
				นก	ปลา
		จังหวัดชลบุรี กิ่งอำเภอวังจันทร์ อำเภอบ่อทอง จังหวัดระยอง			
พรุคันธุลี	พรุที่มีน้ำแช่ขังตลอดปี หรือเกือบตลอดปี	ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี	1.40 ตร.กม. (875 ไร่)	50	29
เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองปลักพระยาและเขาระยาบังสา	หนองน้ำกึ่งธรรมชาติ	ตำบลดอลุง ตำบลควนไพร์ อำเภอเมือง ตำบลควนโดน ตำบลอ่างชื่อ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล	20.432 ตร.กม. (12,770 ไร่)	84	-
พรุบ้านไม้ขาว	พรุที่มีน้ำขังเกือบตลอดทั้งปี	หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต	0.403 ตร.กม. (252 ไร่)	77	23
เกาะแดน	เกาะ ชายหาด แนวปะการัง	อำเภอสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี	7.501 ตร.กม. (4,688 ไร่)	79	80

หมายเหตุ : - หมายถึง ไม่มีข้อมูล

การท่องเที่ยวจัดว่าเป็นการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอีกลักษณะหนึ่ง ซึ่งใช้ประโยชน์ทั้งผืนดินและผืนน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าทางนันทนาการและการท่องเที่ยว เพราะมีทัศนียภาพที่สวยงาม พื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งของประเทศไทย คือแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงทั้งระดับนานาชาติ และระดับชาติ เช่น พัทยา อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด อุทยานแห่งชาติดอยขุนตาล เป็นต้น หรือแหล่งท่องเที่ยวระดับชาติและระดับท้องถิ่น เช่น อุทยานแห่งชาติดอยสุเทพ-ปุย เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเมี่ยง-ภูทอง ในภาคเหนือ อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ ตอนหอยหลอด ในภาคกลางและภาคตะวันออก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง หนองหานสกลนคร ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น พื้นที่เหล่านั้นบางพื้นที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และการท่องเที่ยวเชิงวิชาการและเชิงอนุรักษ์ที่กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย พื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งของประเทศมีศักยภาพที่จะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวหรืออยู่ในระหว่างการพัฒนา เช่น หนองหานกุมภวาปี เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น การที่พื้นที่ชุ่มน้ำเป็นแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลสร้างรายได้ให้แก่ท้องถิ่นเป็นจำนวนมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งทางน้ำที่สำคัญมายาวนาน และที่สำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ซึ่งการคมนาคมทางบกยังไปไม่ถึง

พื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าความสำคัญต่อวิถีชีวิตไทย วัฒนธรรมไทย และเอกลักษณ์ความเป็นไทยเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือพื้นที่ชุ่มน้ำมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสังคมไทย วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ และศาสนา วิถีชีวิตจะเห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานชุมชนไปตามแนวลำน้ำ สังคมท้องถิ่นบริเวณตลาดน้ำ วัดวาอารามสองฝั่งน้ำ วัฒนธรรมประเพณีไทยของประชาชนในภาคกลางและภาคตะวันออก เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีชักพระ ประเพณีการโยนบัว-รับบัว ประเพณีการแข่งเรือ การเล่น-ร้องเพลงเรือ สักวา ดอกสร้อย เพลงอีแซว เหล่านี้ล้วนขาดพื้นที่ชุ่มน้ำไม่ได้ทั้งสิ้น หรือภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ชุมชนบริเวณเขตพื้นที่ชุ่มน้ำทามแม่น้ำมูล กุดปลาคูณ หนองสามหมื่น คูนอ้ำพัน เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง อุ่มน้ำโมง หนองหานสกลนคร เป็นต้น ชุมชนเก่าที่สุดมีอายุมากกว่า 200 ปี วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตของชุมชน ไม่ว่าจะเป็นประเพณีแข่งเรือ บุญบั้งไฟ ก่อเจดีย์ทราย สงกรานต์ พิธีทำขวัญข้าวขึ้นยุ้ง ล้วนแต่เกี่ยวพันกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นที่น่าสังเกตว่า พื้นที่ชุ่มน้ำไม่ว่าจะอยู่ที่ภาคไหนของประเทศ จะมีที่สถิตแหล่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น พระราชานุสาวรีย์สมเด็จพระสุริโยทัยในทุ่งภูเขาทอง-ทุ่งมะขามหย่อง พระพุทธองค์ตื้อ วัดศรีภูมิองค์ตื้อ ในบริเวณอุ่มน้ำโมงตอนล่าง ที่ประดิษฐ์สถูปเจดีย์ของเจ้าอินทวิชยานนท์เจ้าผู้ครอง

นครเชียงใหม่องค์ที่เจ็ด ในเขตอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ เป็นต้น ซึ่งอยู่ในภาคตะวันออกและภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคเหนือ ตามลำดับ

คุณค่าตามธรรมชาติของพื้นที่ชุ่มน้ำ

นอกจากคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำในแง่ของการใช้ประโยชน์โดยมนุษย์แล้ว ยังทำหน้าที่ตามธรรมชาติ ได้แก่ ป้องกันการชะล้างและพังทลายของหน้าดินรวมทั้งชายฝั่งทะเล และยังช่วยป้องกันการรุกล้ำของน้ำเค็ม โดยเฉพาะในฤดูแล้งช่วยเก็บกักตะกอนดิน ธาตุอาหารส่วนเกิน ของเสีย และสารพิษที่จะไหลจากแผ่นดินลงสู่ทะเลอ่าวไทย เป็นการช่วยรักษาระบบนิเวศและคุณภาพน้ำชายฝั่งและในทะเลไม่ให้เสื่อมโทรมลง คุณค่าที่สำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือคุณค่าในเชิงอุทกวิทยา คือ ช่วยควบคุมและรักษาระดับน้ำในธรรมชาติ และยังทำหน้าที่ชะลอ รองรับน้ำและเก็บกักน้ำที่ไหลบ่าด้วย เช่น พื้นที่ลุ่มน้ำท่วมอันกว้างใหญ่ของที่ราบลุ่มแม่น้ำยม เป็นที่รองรับมวลน้ำในฤดูน้ำหลาก หรือพื้นที่ชุ่มน้ำภาคกลางและตะวันออกที่ปรีชาสเมือนปราการด่านสุดท้ายที่ทำหน้าที่รองรับและเก็บกักน้ำที่ไหลบ่าลงมาจากพื้นที่ลุ่มน้ำตอนบนไว้ โดยเฉพาะน้ำจากภาคเหนือก่อนไหลลงสู่ทะเล ช่วยควบคุมการไหลบ่าของน้ำ ทำหน้าที่เป็น "แก้มลิง" ช่วยป้องกันน้ำท่วม หากไม่มีพื้นที่ชุ่มน้ำ สภาวะน้ำท่วมจะรุนแรง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคกลางและภาคตะวันออก

พื้นที่ชุ่มน้ำคือแหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ

ตามที่กล่าวไว้ข้างต้น พื้นที่ชุ่มน้ำมีความสำคัญในแง่ของเป็นแหล่งที่รวมความหลากหลายทางชีวิทยาทั้งในเชิงจำนวนองค์ประกอบของสิ่งมีชีวิต แหล่งพันธุกรรม เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยหากินและแพร่ขยายพันธุ์พืชและสัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะที่หายากและใกล้สูญพันธุ์ เช่น นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร พบที่บึงบอระเพ็ดในภาคเหนือ ปูทูลกระหม่อมหรือปูแป้ง พบที่คูนล้ำพันในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พื้นที่ชุ่มน้ำยังเป็นที่พักผ่อนและหากินของสัตว์ต่างๆ เช่น นกน้ำ ที่บริเวณแล่งเชียงแสน กว๊านพะเยา หนองเล็งทราย หนองล่างและหนองหลวงในภาคเหนือ อ่าวไทยและสามร้อยยอดในภาคกลางและภาคตะวันออก เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง เขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบินในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น

บทบาทหน้าที่และการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย มีความสำคัญยิ่งต่อวิถีชีวิตของชุมชนอย่างมาก มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำในชีวิตประจำวันทั้งด้านความเป็นอยู่ สังคม วัฒนธรรม การท่องเที่ยว นันทนาการ เป็นต้น โดยภาพรวมสามารถจำแนกออกได้ดังนี้

- เป็นแหล่งที่รวมความหลากหลายทางชีวภาพ เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยหากินและแพร่ขยายพันธุ์ของพืชและสัตว์นานาชนิด โดยเฉพาะที่หาได้ยากและใกล้สูญพันธุ์ เป็นแหล่งรวมพันธุกรรมที่สำคัญยิ่ง
- มีคุณค่าความสำคัญทางเศรษฐกิจสูงยิ่ง เป็นแหล่งน้ำผิวดินและน้ำท่า ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เป็นแหล่งน้ำดิบใช้ผลิตน้ำประปา เป็นแหล่งน้ำอำนวยน้ำให้เขื่อนผลิตกระแสไฟฟ้า
- เป็นแหล่งทำมาหากินเลี้ยงชีพและเป็นรายได้ เป็นแหล่งทรัพยากรต่างๆ ทั้งทางเกษตรกรรม ผลผลิตพืช อาหารหลักและสินค้าออกสำคัญของประเทศ คือ ข้าว เป็นผลผลิตจากพื้นที่ชุ่มน้ำในภาคนี้ที่เปรียบเสมือนเป็น "อู่ข้าวอู่น้ำของไทย" เป็นแหล่งทำการประมงที่อุดมสมบูรณ์ เคยเป็นที่มาของคำกล่าวที่ว่า "ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว" ผลผลิตปลาเป็นอาหารโปรตีนที่สำคัญอีกที่รายฎรหาได้จากแหล่งน้ำทั่วไป ทั้งแม่น้ำลำคลอง ลำธารลำห้วย หนองบึงใหญ่น้อย ผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นสินค้าออกสำคัญทำรายได้เข้าประเทศปีละไม่น้อยเช่นกัน เป็นเส้นทางคมนาคมและขนส่งสินค้าทางน้ำที่สำคัญมายาวนาน
- มีคุณค่าทางนันทนาการและการท่องเที่ยว โดยเฉพาะในปัจจุบัน เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่กำลังเป็นที่นิยมแพร่หลาย
- มีคุณค่าความสำคัญต่อวิถีชีวิตและเอกลักษณ์ความเป็นไทย มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องใกล้ชิดกับสังคมไทย วัฒนธรรม ประเพณี ประวัติศาสตร์ และศาสนา วิถีชีวิตคนไทยภาคกลางและภาคตะวันออกผูกพันกับพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานชุมชนไปตามแนวลำน้ำ สังคมท้องถิ่นบริเวณคลองน้ำ วัดวาอารามสองฟากฝั่งน้ำ วัฒนธรรมประเพณีไทย เช่น ประเพณีรับขวัญข้าว ประเพณีลอยกระทง ประเพณีการชักพระ ประเพณีการโยนบัว-รับบัว ประเพณีการแข่งเรือ การเล่น-ร้องเพลงเรือ สักวา ดอกสร้อย เพลงอีแซว เหล่านี้ ล้วนขาดพื้นที่ชุ่มน้ำ

ไม่ได้ทั้งสิ้น จะเห็นได้ว่าพื้นที่ชุ่มน้ำมีความสำคัญครบด้วนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม จิตใจ และสิ่งแวดล้อม

การคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำ

การใช้ประโยชน์ในพื้นที่ชุ่มน้ำอย่างหนักได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่สำคัญของประเทศไทยส่วนใหญ่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก มีการปรับปรุงเพื่อใช้ประโยชน์ต่างๆ หนองบึง ธรรมชาติ หลายส่วนตื้นเขิน ถูกบุกรุกยึดครอง เป็นพื้นที่เพื่อทำการเกษตรและกิจกรรมอื่นๆ แหล่งน้ำที่สำคัญถูกบูรณะปรับปรุงเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค การชลประทาน การท่องเที่ยว แหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและแหล่งทำการประมง การคุกคามพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติ ส่งผลกระทบต่อพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้เกิดการตื้นเขินและลดน้อยลงของน้ำในแหล่งน้ำ จำนวนสัตว์น้ำ สัตว์ป่าและนกลดลง ขนาดของพื้นที่ชุ่มน้ำลดลง พืชพันธุ์ธรรมชาติถูกบุกรุกทำลาย น้ำเสกปรก เหม็นและขุ่น

การคุกคามที่เกิดขึ้นภายในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ

- การตื้นเขินตามสภาพธรรมชาติ จากการสะสมของตะกอนที่ไหลมาตามน้ำ และการทับถมของซากพืชน้ำที่ขึ้นอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำ
- การบุกรุกถือครองและใช้ประโยชน์ในบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำมีอัตราค่อนข้างสูง นอกจากนั้นพื้นที่ชุ่มน้ำบางแห่งถูกนำไปใช้ประโยชน์โดยภาครัฐ
- การแพร่ระบาดของพืชและสัตว์ชนิดพันธุ์ต่างถิ่น ไมยราบยักษ์ และหอยเชอรี่ มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำมาก นอกจากนี้การนำชนิดพันธุ์ปลาต่างถิ่นไปปล่อยแหล่งน้ำต่างๆ ทำให้มีผลต่อการลดลงของชนิดพันธุ์ปลาท้องถิ่น
- มีการลักลอบล่าสัตว์ ยิงนก เก็บไข่นก มีการใช้วิธีการจับสัตว์น้ำที่รุนแรงไม่เหมาะสม ทำให้จำนวนนก และสัตว์น้ำลดลง
- มีการจัดสรรน้ำที่ไม่เหมาะสมทำให้ฤดูแล้งน้ำแห้ง และฤดูฝนน้ำท่วมฉับ
- ร้านอาหารในแหล่งน้ำก่อเกิดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และมีนักท่องเที่ยวมากเกินไปทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำเสื่อมโทรม
- การเลี้ยงไก่ เลี้ยงเป็ด ฟาร์มหมูทำให้สิ่งปฏิกูลลงสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้น้ำเสกปรก เหม็น และการเลี้ยงปลาในกระชังทำให้น้ำหน่าและมีกลิ่นคาว
- การบุกรุกพื้นที่แหล่งประมงชายฝั่ง เช่น แนวหญ้าทะเล แนวปะการัง จากกลุ่มชาวประมงที่ใช้เครื่องมือผิดกฎหมายในรูปแบบเรืออวนรุน การระเบิดปลา การวางยาเบื่อ ส่งผลต่อระบบนิเวศชายฝั่งอย่างรุนแรง กำลังทำลายแหล่งอาหารของสัตว์น้ำสงวน เช่น พะยูนที่มีประชากรค่อนข้างน้อยมากของประเทศอยู่ในขณะนี้ การทำลายแหล่งหญ้าทะเล ที่เป็นพื้นที่อนุบาลวัยอ่อนของสัตว์น้ำอย่างมากมาย ทำให้ประชากรของสัตว์น้ำที่ชาวประมงสามารถออกหากินในทะเลไม่ห่างจากชายฝั่งลดน้อยลง ได้ปริมาณที่น้อยลงในการออกไปทำการประมงในแต่ละวัน
- การเผาพืชพรรณในฤดูแล้งเป็นการทำลายพืชธรรมชาติ เปลี่ยนองค์ประกอบของสังคมพืช พืชที่เคยเป็นอาหารสำคัญของสัตว์หายไป สูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ คุณสมบัติทางกายภาพและเคมีของดินเปลี่ยนแปลง อื่นที่อยู่อาศัยและรังของสัตว์ต่างๆ ถูกเผาทำลาย สัตว์บางชนิดลายไป
- การระบายน้ำออกจากพื้นที่ชุ่มน้ำ ถม ปรับใช้ เพื่อทำการเกษตร ทำให้หมดสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ ผลผลิตปลา ชนิดพันธุ์ปลา นก สัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำหายไป พืชพรรณธรรมชาติ อื่นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารของนกและสัตว์ต่างๆ หายไป เคมีของดินเปลี่ยนแปลง มีผลต่อสมดุลของชั้นน้ำใต้ดิน
- การชักน้ำน้ำเค็มเข้ามาในพื้นที่น้ำจืดเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นเหตุให้เกิดการปนเปื้อนน้ำเค็ม น้ำทิ้งน้ำเสียมีผลเสียหายต่อกิจกรรมในพื้นที่ชุ่มน้ำข้างเคียง
- การล่านก ล่าสัตว์ป่าต่างๆ การทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำ แหล่งอาหาร ทำให้ชนิดและจำนวนของนกและสัตว์ป่าลดลง พบเห็นได้ยากขึ้น หลายชนิดสูญหายไป
- การทำการประมงเกินขนาดด้วยรูปแบบและวิธีการที่ผิดกฎหมาย ทำให้ผลผลิตปลาในธรรมชาติลดลง ความหลากหลายของชนิดพันธุ์ปลาลดลง หลายชนิดสูญพันธุ์ไป

การคุกคามที่เกิดจากปัจจัยภายนอกบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำ

- โครงการพัฒนา ได้แก่
  - การสร้างเขื่อน อ่างเก็บน้ำ บางครั้งมีผลต่อปริมาณน้ำที่จะไหลบ่าลงมาตามธรรมชาติและเข้าสู่พื้นที่ชุ่มน้ำ

เช่น กรณีของบึงสีไฟที่ปริมาณน้ำในแม่น้ำน่านลดลงหลังจากสร้างเขื่อน ทำให้น้ำไหลย้อนเข้าบึงในช่วงฤดูน้ำหลากลดลง

- การพัฒนาชุมชน อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม การพัฒนาชุมชน การพัฒนาอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมในบริเวณโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงคุณภาพน้ำ และการดำรงชีวิตของสิ่งมีชีวิตในน้ำ เช่น กรณีกว๊านพะเยา บึงสีไฟ หนอง บึง และแม่น้ำลำคลองส่วนมาก

- การขุดดูโดยรอบและสร้างถนนหรือคันดินล้อมรอบ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาการบุกรุก มักมีผลกระทบต่อระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยไปขัดขวางการเชื่อมต่อกับระบบพื้นที่ชุ่มน้ำโดยรอบ ซึ่งเป็นที่นา หนองบึง ที่มีน้ำท่วมในฤดูน้ำหลาก ทำให้สัตว์น้ำที่เลื้อยตัวอยู่ในพื้นที่ชุ่มน้ำไม่สามารถอพยพออกไปแพร่พันธุ์ วางไข่ เลี้ยงตัวในเขตน้ำท่วมได้เหมือนเดิม ซึ่งมีผลทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำในบริเวณนี้ลดลงเป็นอย่างมาก และทำให้วงจรชีวิตของสัตว์น้ำบางชนิดไม่สมบูรณ์ ทำให้มีผลกระทบต่อสัตว์น้ำหลายชนิด

- โรงงานอุตสาหกรรม โรงไฟฟ้า คลังน้ำมัน ริมฝั่งแม่น้ำ ชายฝั่งทะเล มีผลให้เกิดการปนเปื้อนของน้ำทิ้งน้ำเสีย สารเคมี สารพิษ ของเสียอันตราย น้ำร้อน น้ำมัน ทำให้ปลาและสัตว์น้ำตาย ระบบนิเวศปากแม่น้ำและทะเลเสียหาย

- อาคารบ้านเรือน โรงแรม สถานที่พักตากอากาศ เรือนแพ ร้านค้าร้านอาหาร สร้างประชิดรุกล้ำพื้นที่ชุ่มน้ำ ทำให้สูญเสียเนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำ กีดขวางปิดกั้นเส้นทางน้ำ ขัดขวางเส้นทางสัญจร รบกวนทำลายถิ่นที่อยู่อาศัย คุกคามสิ่งมีชีวิตในพื้นที่ชุ่มน้ำ เกิดการปนเปื้อนของน้ำทิ้งน้ำเสีย ขยะมูลฝอย คราบน้ำมัน คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลง

- การตัดไม้ทำลายป่าในพื้นที่ลุ่มน้ำลอนบน มีผลให้เกิดการชะล้างพังทลายของดิน เกิดตะกอนพัดพามาตามลำธาร ลำห้วย ลำคลอง แม่น้ำ สะสมในแหล่งน้ำ อ่างเก็บน้ำ ทำให้ตื้น เช่น ทำให้ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำเปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งเมื่อไหลลงสู่ปากแม่น้ำ อ่าว และทะเล มีผลต่อระบบนิเวศธรรมชาติ

- การใช้ที่ดินเพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ แพร่กระจายสารพิษ สารเคมี ในดิน น้ำใต้ดิน น้ำผิวดิน พืชน้ำ สัตว์น้ำในห่วงโซ่อาหาร ปริมาณสารอินทรีย์ในน้ำเพิ่มสูงออกซิเจนในน้ำลดลง น้ำเน่าเสีย สัตว์น้ำอยู่ไม่ได้ เชื้อโรคระบาดในแหล่งน้ำ

- การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยทั่วไปแหล่งท่องเที่ยวมักอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์หรือพื้นที่ใกล้เคียง ความสำคัญของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำที่ปราศจากการวางแผนรองรับ การศึกษาข้อมูลของทางวิชาการมาเป็นองค์ประกอบในการปรับปรุงแล้ว ย่อมส่งผลต่อพื้นที่ชุ่มน้ำของภาคได้ เช่น การพัฒนาบ่อน้ำร้อน การพัฒนาบ้านพักรับนักท่องเที่ยว เป็นต้น

การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำ

ปัจจุบันพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ได้สูญหายและเสื่อมโทรมลงไปเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีทั้งที่เห็นได้ชัดและไม่อาจเห็นได้ มีทั้งที่สูญหายและเสื่อมโทรมไปอย่างช้าๆ และอย่างรวดเร็ว

การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในเชิงปริมาณ

หมายถึง การสูญเสียเนื้อที่ และปริมาตรของพื้นที่ชุ่มน้ำที่ลุ่มน้ำอย่างถาวร เปลี่ยนแปลงโดยสิ้นเชิงไม่เหลือสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำ หรือเปลี่ยนจากพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติไปเป็นถิ่งธรรมชาติและไม่เป็นธรรมชาติ หรือการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติไปเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สร้างขึ้น ตัวอย่างของการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในลักษณะนี้ ได้แก่

- มีการสร้างคันดูหรือฝายล้อมรอบพื้นที่หนองล่างในภาคเหนือ และหนองปลาดุกในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่นอกคันดูหรือฝายกั้นถูกถือครองกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และมีการถือครองพื้นที่ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำหายไป

- บึงพิง บึงกระดาน หนองคลิ่งชัน ในที่ราบลุ่มแม่น้ำอมเกือบไม่เหลือสภาพหนองน้ำ เนื่องจากถูกบุกรุกยึดครองพื้นที่ทำการเกษตรกรรม เช่นเดียวกับพรุหญ้าท่าดอนหนองหลวง

- มีการถมดินในหนองเล็งทราย และขุดคูรอบหนอง นำน้ำไปใช้ประโยชน์ทางการเกษตร ทำให้หนองเล็งทรายตื้นเขิน พื้นที่ชุ่มน้ำลดเนื้อที่ลง การตื้นเขินหรือขาดน้ำในฤดูแล้ง และการทำคูและสร้างถนนล้อมรอบหนอง ทำให้หนองหัวคูแคบลง ถูกบุกรุกยึดครองพื้นที่บางส่วนไปเป็นของเอกชน

- ป่าธรรมชาติเดิมถูกทำลายบุกรุก โครงการปลูกพืชนอกระบบนิเวศ เช่น ยูคาลิปตัสในพื้นที่ทาม ทำให้พื้นที่ทามหายไป บริเวณที่ลุ่มริมแม่น้ำมูล ที่เรียกว่า "บุ่ง" เป็นที่สาธารณประโยชน์ มีใบรับรองการใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ของพื้นที่
- ป่าชายเลนถูกเปลี่ยนสภาพเป็นพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ นากุ้ง พบมากด้านชายทะเลฝั่งอ่าวไทย จังหวัดสมุทรสงคราม สมุทรสาคร ระยอง และจันทบุรี มีการบุกรุกป่าชายเลนสร้างที่พักตากอากาศ การถมขยะมูลฝอยในพื้นที่ป่าชายเลนมีแนวโน้มจะเกิดขึ้น การสร้างท่าเรือในป่าชายเลน การสร้างถนนและสายส่งไฟฟ้าในพื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่ตัดถนนจากเมืองไปท่าเรือ โรงงานอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลและแม่น้ำ
- แหล่งหญ้าทะเลถูกทำให้เสื่อมโทรมเนื่องจากการประมงอวนลาก อวนรุน และตะกอนจากเหมืองแร่ดีบุกและการก่อสร้างบนฝั่ง

การสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในเชิงคุณภาพ

เป็นผลให้พื้นที่ชุ่มน้ำสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ สูญเสียบทบาทหน้าที่ทางอุทกวิทยาและนิเวศวิทยา ความเสื่อมโทรมในเชิงคุณภาพอาจเกิดได้เองอย่างช้าๆ ตามธรรมชาติ หรือเสื่อมโทรมลงอย่างรวดเร็วเพราะกิจกรรมมนุษย์ พฤติกรรมทำลายโดยเจตนาหรือไม่เจตนา และขาดความตระหนัก ตัวอย่างของการสูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำในลักษณะนี้ ได้แก่

- น้ำเสียเกิดจากโรงงานเยื่อกระดาษไหลลงลำคลองแล้วไหลสู่ปากอ่าวเกิดน้ำหัวเสียเน่าทำให้น้ำเน่า น้ำเสียจากโรงงานแป้งมันทำให้น้ำบางส่วนในหนองกอมเกาะเสียและเหม็น หอยต่างๆ ที่เคยมีในบริเวณนั้นหายไป
- ความเน่าเสียของแม่น้ำแม่กลอง พ.ศ. 2512 ถึง 2517 เนื่องจากโรงงานอุตสาหกรรมริมฝั่งแม่น้ำแม่กลองทำให้เกิดปัญหาขาดน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ปลาในแม่น้ำตายจำนวนมาก เกิดผลเสียหายต่อฟาร์มหอยแครง บริเวณปากแม่น้ำ (ในช่วงปี พ.ศ. 2512 ถึง 2513) คิดเป็นความเสียหายเกือบ 8 ล้านบาท รวมความเสียหายกับนาปลา-นากุ้ง-การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั้งหมด 50-60 ล้านบาทต่อปี และในระยะยาวบริเวณปากแม่น้ำแม่กลองจะไม่สามารถเลี้ยงหอยแครงได้
- การอุตสาหกรรมและโรงไฟฟ้าอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากกิจกรรมประมง โรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ ในอำเภอบางปู จังหวัดสมุทรปราการก่อให้เกิดมลภาวะทางน้ำ น้ำทะเลเน่า ความชุกชุมของสัตว์น้ำลดลง มีผลเสียหายต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และป่าชายเลนด้วย โดยเฉพาะเมื่อมีการขุดลอกร่องน้ำผ่านป่าชายเลนหรือในป่าชายเลน
- การสร้างเขื่อนกั้น เช่น บริเวณหนองหานกุมภวาปี หรือเกิดจากการขุดลอก เช่น บริเวณบึงละหาน การสร้างคันฝาย เช่น ที่หนองปลาคูณ การสร้างถนนรอบหนองหลวงและถนนกั้นทางระบายน้ำของหนองเวียงทำให้หนองน้ำทั้งสองตื้นเขิน ปิดกั้นการอพยพของสัตว์น้ำ
- การสร้างระบบบำบัดน้ำเสียจากตัวเมืองของเทศบาลจังหวัดพะเยา ทำให้กว๊านพะเยากลายเป็นแหล่งรองรับน้ำทิ้งจากชุมชน และการสร้างถนนรอบกว๊านกีดขวางการอพยพของสัตว์น้ำระหว่างกว๊านและพื้นที่โดยรอบ
- นักท่องเที่ยวทิ้งขยะบนหาดทราย ในน้ำตก เก็บดอกไม้ พันธุ์ไม้ ไล่ล่าสัตว์ป่าที่หายากใกล้สูญพันธุ์ เก็บหินสวยงาม เปลือกหอยหายาก เป็นของที่ระลึก ทำลายปะการัง เหยียบย่ำ ปีนป่าย
- การล่าหรือดักจับนกทำให้ปริมาณนกที่เคยมีอยู่มากในอดีตลดจำนวนลงอย่างรวดเร็ว พบเห็นได้ยากขึ้น หลายชนิดสูญหายไป เพราะการเผาพืชพรรณในฤดูแล้งทำให้สภาพธรรมชาติที่เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ถูกทำลาย เปลี่ยนสภาพ การทำลายพื้นที่อนุรักษ์ นกขาดแหล่งอาหาร สภาวะอากาศแปรปรวน ตกเป็นเหยื่อของสัตว์อื่น
- การแพร่ระบาดของผักตบชวาซึ่งเป็นพืชที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศบราซิล แต่ประเทศไทยนำเข้ามาจากประเทศอินโดนีเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2544 ผักตบชวา 2 ต้น สามารถแตกไหลเป็นต้นได้ 30 ต้น ภายในเวลา 20 วัน หรือเพิ่มน้ำหนักขึ้น 1 เท่าตัว ภายในเวลา 10 วัน สามารถขยายตัวปกคลุมผิวน้ำได้ในอัตราร้อยละ 8 ต่อวัน ถ้าเริ่มปล่อยผักตบชวาในแหล่งน้ำเพียง 10 ต้น จะสามารถแพร่กระจายเพิ่มปริมาณเป็น 1 ล้านต้น ภายในเวลา 1 ปี ผลกระทบที่เกิดขึ้นคือ พื้นที่ที่ผักตบชวาปกคลุม อัตราการระเหยของน้ำจะเพิ่มขึ้น 3-5 เท่า แย่งชาตุอาหารในน้ำ เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ศัตรูพืช ทำให้ปริมาณออกซิเจนในน้ำลดลง บดบังแสงแดด

สำหรับพืชน้ำอื่นและแพลงก์ตอน มีผลกระทบโดยตรงต่อสัตว์น้ำท้องถิ่น

- การแพร่ระบาดของหอยเชอรี่ซึ่งนำเข้ามาในประเทศไทย เมื่อปี พ.ศ. 2532 เพื่อเป็นอาหารและเลี้ยงประดับในตู้ปลาเพื่อกินตะไคร่น้ำ มีการตั้งฟาร์มเพาะเลี้ยงเพื่อผลิตส่งออก แต่ไม่เป็นที่นิยมของตลาด เจ้าของฟาร์มจึงปล่อยทิ้งสู่แหล่งน้ำธรรมชาติ ต่อมาได้แพร่ระบาดรอบกรุงเทพมหานคร ภาคกลางและในพื้นที่มากกว่า 30 จังหวัดในทุกภาคของประเทศ เฉพาะกรุงเทพมหานคร มีหอยเชอรี่ระบาดใน 7 เขต พื้นที่เกษตรกรรมเสียหายกว่า 5 หมื่นไร่ หอยเชอรี่ได้สร้างความเสียหายแก่พืชน้ำต่างๆ มากมายและกว้างขวาง โดยเฉพาะข้าว (หอยเชอรี่ 10,000-12,000 ตัว สามารถกัดกินต้นข้าว 1 ไร่ หมดภายใน 1 คืน) หอยเชอรี่จะวางไข่ในที่สูงจากน้ำประมาณ 30 เซนติเมตร โดยจะวางไข่ในเวลากลางคืน ใช้เวลา 1-6 ชั่วโมง ประมาณ 388-3,000 ฟอง ไข่ใหม่ๆ จะมีสีชมพูสด และค่อยซีดลงจนขาวภายใน 7-10 วัน ลูกหอยขนาดเท่าหัวเข็มหมุดจะหล่นลงน้ำและคืบเคลื่อนไปอย่างรวดเร็ว โดยกินพืชน้ำที่อ่อนนุ่ม หลังจากนั้น 3 เดือนจะโตเต็มวัยพร้อมผสมพันธุ์โดยจะวางไข่ทุกๆ 7-10 วัน จนอายุ 3 ปี เพราะฉะนั้น หอย 1 ตัว จะสามารถให้ลูกได้มากกว่า 300,000 ตัว หากไม่มีนกปากห่างซึ่งกินหอยไข่งและหอยเชอรี่ ความเสียหายในการปลูกข้าวจะรุนแรงกว่านี้อย่างมากมาย
- การแพร่ระบาดของปลาดุกรัสเซียซึ่งมีแหล่งกำเนิดในอาฟริกาได้ ซึ่งกรมประมงนำเข้ามาเพาะเลี้ยงในบ่อเป็นแหล่งโปรตีนสำคัญ ปลาชนิดนี้ทำลายความหลากหลายทางชีวภาพของน่านน้ำไทยอย่างรุนแรง ที่วัดบางแห่งในกรุงเทพมหานคร มีพ่อค้าแม่ค้านำมาขายให้คนซื้อปล่อยทำบุญ ปลานี้กินปลาและสัตว์อื่นเป็นอาหาร ในขณะนี้ปลาดุกรัสเซียซึ่งหนีจากบ่อเลี้ยงเนื่องจากน้ำท่วมกำลังแพร่ระบาดไปทั่วประเทศและกำลังทำลายความหลากหลายทางชีวภาพของสัตว์น้ำไทย โดยเฉพาะพันธุ์ปลาดุกพื้นเมืองของไทยอย่างรุนแรง
- ไมยราบยักษ์ เป็นพืชที่มีการนำเข้าเพื่อวัตถุประสงค์เป็นพืชคลุมดินบำรุงดินและป้องกันตลิ่งพัง เคยใช้เป็นพืชสำหรับเลี้ยงครั่งแทนจามจุรี ต่อมาได้กระจายออกไปมากมายจนเกิดโทษ เพราะไมยราบได้แพร่กระจายไปตามแหล่งน้ำ ขัดขวางการไหลของน้ำทำให้แม่น้ำตื้นเขิน หากระบาดใกล้แหล่งน้ำจะทำให้น้ำลดลงเร็วมากกว่าปกติ เพราะไมยราบมีระบบรากที่สามารถดูดน้ำได้ดี
- การใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำอย่างไม่ยั่งยืนในหนองล่าง มีการจับสัตว์น้ำจำนวนมาก โดยใช้ตาข่ายขนาดเล็กมาก มีการกีดขวางทางเดินสัตว์น้ำวัยอ่อนในช่วงฤดูน้ำหลาก การใช้ไฟฟ้าช็อตสัตว์น้ำในฤดูแล้ง ทำให้จำนวนสัตว์น้ำลดลงอย่างมาก ปัจจุบันหนองล่างไม่ได้เป็นที่อยู่อาศัยที่สำคัญของนกอพยพจำนวนมากอีกต่อไปแล้ว
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการฟื้นฟูหรือพัฒนาด้วยวิธีการและรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ได้แก่ บึงฉวาก มีสิ่งที่ปลูกสร้างรูปแบบขัดต่อสถาปัตยกรรมท้องถิ่นและธรรมชาติ
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่ได้รับการจัดการที่ไม่ถูกต้องปัญหาการจัดการ "น้ำ" ขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง น้ำท่วมในพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ เพราะเขื่อนปล่อยน้ำหน้าฝนและฝนหลากวิกฤตการณ์ขาดแคลนน้ำ ปี พ.ศ. 2537 ระดับน้ำในแม่น้ำสายต่างๆ ลดลงมาก การเดินเรือในแม่น้ำสุพรรณบุรี แม่น้ำน้อย แม่น้ำเจ้าพระยา ถูกประกาศปิดตั้งแต่เดือนธันวาคม พ.ศ. 2536 การประปาในจังหวัดลพบุรี สระบุรี ซึ่งใช้น้ำจากคลองชัยนาท-ป่าสักขาดแคลนน้ำดิบตั้งแต่ต้นเดือนมีนาคม พ.ศ. 2537 เกิดภาวะขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคในเขตจังหวัดปทุมธานี สมุทรปราการ ฉะเชิงเทรา ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2537
- พื้นที่ชุ่มน้ำที่ถูกทำลายเนื่องจากวิถีชีวิตไทยที่เปลี่ยนแปลงท้องทุ่งท้องนาวันนี้ เป็นแค่โรงงานปลูกข้าว "ในน้ำมีปลาในนามีแต่ข้าว" ควายเหล็กแทนที่ควายทุยลอมฟางหายไป รถเกี่ยวเหลือแต่ฟางท่อนสั้นๆ ใช้ประโยชน์อีกต่อไม่ได้ ปู ปลา กุ้ง อยู่ไม่ได้ เพราะน้ำในนามีแต่ปุ๋ยและสารฆ่าแมลง เพลงเกี่ยวข้าว เทศกาลตำข้าวเม่า ประเพณีลงแขก ตำนานรักหนุ่มสาวชาวนาหลังกองฟางหายไป คนสมัยใหม่แทบไม่รู้จักพระแม่โพสพ

พื้นที่ชุ่มน้ำและชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคาม

พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยมีความหลากหลายของระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ และเป็นที่อยู่ของชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามหลายชนิด

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดและสำคัญที่สุด ได้แก่ อ่าวไทย และที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง บึงน้ำจืดหรือหนองน้ำที่สำคัญ ได้แก่ บึงบอระเพ็ด หนองหานกุมภวาปี บึงละหาน ทะเลน้อย และทุ่งสามร้อยยอด สำหรับพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทแม่น้ำที่สำคัญ สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ปลาที่ใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ แม่น้ำโขง แม่น้ำสาละวิน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำสงครามและพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญในฐานะเป็นที่อยู่อาศัยของปลาหลากชนิด ได้แก่ แม่น้ำแควน้อย แม่น้ำบางประกง แม่น้ำแม่กลอง ที่ราบน้ำท่วมถึงและหนองน้ำที่สำคัญ เป็นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์นกอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง และใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ แอ่งเชียงแสน ที่ราบน้ำท่วมถึงบริเวณวัดไผ่ล้อมและวัดอันพุวราราม อ่างเก็บน้ำที่สำคัญสำหรับนกอพยพ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำสนามบิน อ่างเก็บน้ำบางพระ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น ได้แก่ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด เนื่องจากมีความหลากหลายในระบบนิเวศมากที่สุดและความหลากหลายทางชีวภาพสูงมากด้วย พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะอีกแห่งหนึ่ง ได้แก่ ดอนหอยหลอด เนื่องจากเป็นหาดเลนซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของหอยหลอดจำนวนมาก หนองน้ำในทะเลสาบน้ำกร่อยที่มีนกอพยพมากมาย ได้แก่ ทะเลสาบสงขลา (ลุ่ม) พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ได้แก่ ป่าชายเลนปากแม่น้ำกระบุรี ป่าชายเลนที่ต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ที่สุดในประเทศไทย ได้แก่ ป่าชายเลนปะเหลียน-ละงู พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทหาดเลน เหล่งหญ้าทะเลที่นกทะเลจำนวนมากอพยพมาหากินและอยู่อาศัย ได้แก่ หาดเจ้าไหม เกาะลิบง ปากแม่น้ำตรัง ป่าพรุที่ยังหงสภาพค่อนข้างดี ได้แก่ พรุโต๊ะแดง อ่าวที่อุดมสมบูรณ์ด้วยความหลากหลายทางชีวภาพและมีการใช้ประโยชน์มาก ได้แก่ อ่าวบ้านดอน พื้นที่ชุ่มน้ำประเภทเกาะ แก่ง แนวปะการังชายฝั่ง ที่มีสภาพสวยงาม ได้แก่ เกาะตะรุเตา หมู่เกาะช้าง

แม่น้ำ ในแม่น้ำโขงทั้งทางภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชนิดพันธุ์ปลาเฉพาะถิ่น (endemic) มากมาย ได้แก่ ปลาปึก (*Pangasianodon gigas*) ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ปลาหมากผาง (*Clupea thibaudeaui*) เป็นต้น และชนิดพันธุ์ที่ถูกคุกคามอย่างน้อย 30 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะโกกหน้าสั้น (*Albulichthys albuloides*) ปลาสร้อยนกเขาหรือปลาบัว (*Osteochilus schlegeli*) ปลาปึก (*Pangasianodon gigas*) ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsei*) ปลาแกด (*Ceratoglanis scleronema*) ปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*) ปลาเอินฝาย (*Probarbus labeamimor*) ปลาค้าดำ (*Wallago leeri*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลากระเบนราหู (*Himantura chaophraya*) ปลาแมวหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลายี่สกทอง (*Probarbus jullieni*) ปลาหมูครีบแดง (*Botia eos*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ปลาแปบหรือปลาท้องพลุ (*Chela laubuca*) ปลานวลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาบ้า (*Leptobarbus hoeveni*) ปลาซะอี (*Mekongina erythrospila*) ปลากระทิงไฟ (*Mastacembelus erythrotaenia*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาน้ำเงิน (*Kryptopterus apogon*) ปลาก้างพระร่วง (*Kryptopterus bicirrhis*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*) เป็นต้น

กลุ่มปลาในแม่น้ำสาละวินมีชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาจิ้งจกถ้ำ (*Homaloptera thamicola*) ปลาหมูส่องแต้ (*Botia rostrata*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ของแม่น้ำสาละวิน ได้แก่ ปลาหางเหลือง (*Mystacoleucus argenteus*) ปลากดหัวเสียม (*Aorichthys seenghala*) ปลาจิ้งจก (*Balitora brucei*) ปลาแค้จี้หนู (*Erethistes macsotensis*) ปลาซะคุย (*Gagata dolichonema*) ปลาสังกะวาดหน้าหนู (*Eutropiichthys vacha*) เป็นต้น

ในแม่น้ำสายหลักในประเทศไทย พบว่าปลาหางเหยี่ยวหรือปลาหางไหม้ (*Balantiocheilos melanopterus*) ปลาสือดอหรือปลาสือดออายใหญ่ (*Coius microlepis*) ปลาสายฮูหรือปลาหัวเกศ (*Platytropius siamensis*) ได้สูญพันธุ์ไปจากแม่น้ำเจ้าพระยาแล้ว ส่วนชนิดพันธุ์ปลาที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะโกกหน้าสั้น (*Albulichthys albuloides*) ซึ่งพบในแม่น้ำบางประกง ปลาหมูอารีย์ (*Botia sidthimunki*) ปลาแกศหรือปลาสายยู ปลากะทิหรือปลากระต่าย (*Cyclocheilichthys heteronema*) ปลาหนวดแมะ (*Ompok eugeneiana*) ปลาค้างคาวหรือปลาติดหินหรือปลาแก้ (*Oreoglanis siamensis*) ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsei*) ปลาค้าดำ (*Wallago leeri*) ซึ่งพบในแม่น้ำเจ้าพระยา ปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*) ซึ่งพบในแม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำแม่กลอง ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ซึ่งพบในระบบแม่น้ำแควใหญ่ ปลาทรงเครื่องหรือปลาฉลามหางแดง (*Epalzeorhynchos bicolor*) ซึ่งพบในแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำแควน้อย และแม่น้ำเพชรบุรี ปลาขาไก่หรือปลาหนี่ยอ้อน (*Kryptopterus cryptopterus*) ซึ่งพบในแม่น้ำท่าจีน ปลาหนี่ยอ้อนหรือปลาปักไก่หนวดยาว (*K. limpok*) ปลาพักหรา (*Macrochirichthys macrochirus*) ซึ่งพบในแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำแควน้อย รวมทั้งพบปลาสะตือหรือปลาทรวย (*Chitala lopis*) ปลาตะพัดหรือปลาหางเข้ (*Scleropages formosus*) ปลาตาบอลาว (*Macrochirichthys macrochirus*) ปลากะทิหรือปลากระต่าย (*Cyclocheilichthys heteronema*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ในระบบแม่น้ำภาคใต้

ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ที่แก่งเชียงแสนพบนกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ที่นี่แห่งเดียวเท่านั้นในประเทศไทย มีรายงานการพบนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาดำ (*Ciconia nigra*) ซึ่งพบที่แก่งเชียงแสนในครั้งสุดท้ายในปี พ.ศ.2526 แล้วไม่พบอีกเลย และนกนางแอ่นทราย สีน้ำตาล (*Riparia paludicola*) ที่พบที่แก่งเชียงแสนแห่งเดียว บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างเคยเป็นที่อยู่อาศัยของนกกระเรียน (*Grus antigone*) ซึ่งขณะนี้อยู่ในสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (extinct in the wild) นอกจากนั้นบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงต่างๆ อาจพบนกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกตะกราม (*L. dubius*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกอินทรีกิกลาย (*Aquila clanga*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)

หนองน้ำหรือที่ลุ่มชื้นแฉะ มีความหลากชนิดพันธุ์มากกว่าพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทอื่น เนื่องจากมีพืชน้ำมาก พบนกที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกกระแตผีใหญ่ (*Esacus recurvirostris*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) เหยี่ยวดำ (*Mulvus migrans*) นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางไฟ เป็ดแดง เป็ดลาย นกอีล้ำ

บึงหรือทะเลสาบ พบนกน้อยชนิดกว่าหนองน้ำหรือที่ลุ่มชื้นแฉะ เนื่องจากมีบริเวณพื้นที่น้ำเปิดโล่งมากกว่าหนองน้ำ พบนกตะกรุม (*Lepsoptilos javanicus*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) และชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) เหยี่ยวดำ (*Mulvus migrans*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) เป็ดหงส์ (*Sarkidiornis welanotos*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดคำหัวสีน้ำตาล (*Ayakya nyroca*) เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) เป็ดหน้าเหลืองหรือเป็ดใบข่าน (*Anas formosa*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ เป็ดแดง และนกยางชนิดต่างๆ

อ่างเก็บน้ำ พบนกน้อยชนิดกว่าบึงหรือทะเลสาบ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกระสานวล (*A. cinerea*) เป็ดหงส์ (*Sarkidiornis melanotos*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมากได้แก่ เป็ดแดง

หนองน้ำกร่อย พบนกตะกราม (*Leptoptilos dubius*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) และปลาตะลุมพุก (*Tenualosa toli*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)

ป่าพรุ พบเหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) แร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกเงือกดำ (*Anthracoceros malayanus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ปลาซิวข้างขวาน (*Rasbora heteromorpha*) ปลาซิว (*R. pauciperforata*) ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) นกกกหรือนกล้ง (*Buceros bicornix*) นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened)

ป่าชายเลน พบนกกระสาคอดำ (*Ephippiorhynchus asiatius*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) นกแต้วแล้วป่าโกงกาง (*Pitta megarhyncha*) นกกะเต็นปีกใหญ่สีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกกะเต็นแดง (*H. coromanda*) นกจับแมลงป่าโกงกาง (*Cyornis rufigastra*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) และนกออก (*Haliaeetus leucogaster*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened)

อ่าวและปากแม่น้ำ เป็นแหล่งอาศัยและหากินของนกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) นกอ้ายงั่ว (*Anhinga*

melanogaster) นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) นกปากช้อนหน้าดำ (*Platalea minor*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกพินฟุท (*Heliopais personata*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*S. dougallii*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)

ฝั่งทะเล หาดทราย ชายเกาะ เป็นที่อาศัยสร้างรังวางไข่ของนกหลายชนิดที่สำคัญ ได้แก่ นกนือดดี้ (*Anous stolidus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*S. dougallii*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) นกซ่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกชายเลนปากช้อน (*Eurynorhynchus pygmaeus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened)

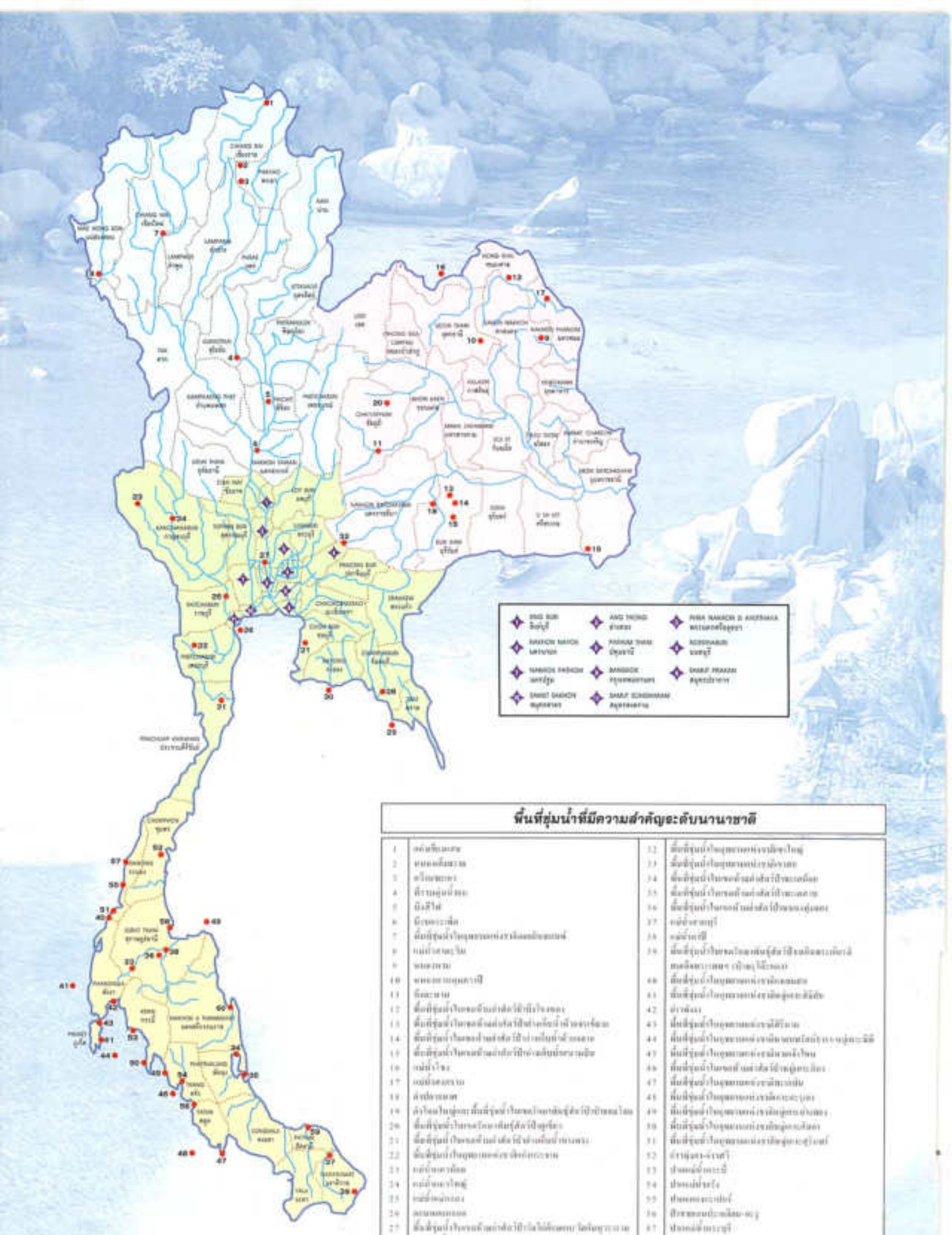

พื้นที่ลุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

1	กล่มพืดแดง	32	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณใหญ่
2	ผาแดงเด็นลาว	33	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเล็ก
3	อโรมพะเยา	34	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงเหนือ
4	ที่ราบลุ่มน้ำแม่	35	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ชายแดนไทย
5	บึงสีไฟ	36	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ชายแดนลุ่มแม่
6	บึงแม่กะเพื่อ	37	กลุ่มน้ำแม่กลอง
7	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่	38	กลุ่มน้ำเพชรบุรี
8	กลุ่มน้ำแม่กลาง	39	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ชายแดนไทย-พม่า
9	แม่แตงกลาง		ทางตอนล่างของแม่น้ำ (ป่าพรุโต๊ะแดง)
10	แม่แตงกลางลุ่มน้ำปี	40	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณตอนล่าง
11	ป่าแม่	41	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำสายบุรี
12	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ที่เป็นไร่หมอ	42	ป่าพรุ
13	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ที่ป่าเครือน้ำที่ไหลจากป่า	43	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณโรงเรียน
14	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ป่าเครือน้ำที่ไหลจาก	44	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา
15	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ป่าพรุที่ไหลจาก	45	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา
16	เขื่อนป่าใหญ่	46	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา
17	เขื่อนลำนางรอง	47	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา
18	ลำปลายมาศ	48	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา
19	ป่าโคนในลุ่มน้ำพื้นที่ชุ่มน้ำในพรโคกมะขามที่ชุ่มน้ำป่าบึงพลวโคน	49	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา
20	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรโคกมะขามที่ชุ่มน้ำป่าบึงพลวโคน	50	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา
21	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ป่าเครือน้ำที่ไหลจาก	51	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา
22	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา	52	ป่าพรุสงขลา
23	กลุ่มน้ำแม่กลอง	53	ป่าพรุบึงแกระ
24	กลุ่มน้ำแม่กลางใหญ่	54	ป่าพรุน้ำลาง
25	กลุ่มน้ำแม่กลาง	55	ป่าพรุคลองปะเปอร์
26	ลุ่มน้ำแม่กลาง	56	ป่าพรุคลองปะเปอร์-ตะรุ
27	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ป่าบึงไม้เค็มพรม ไม้เค็มลุ่มน้ำแม่	57	ป่าพรุบึงแกระบึง
28	ป่าพรุน้ำลาง	58	ป่าบึงแดน
29	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลาง	59	ป่าบึงแดน
30	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลาง	60	ป่าบึงแดน
31	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำแม่กลาง	61	ป่าบึงแดน
32	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณใหญ่	62	ป่าบึงแดน
33	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเล็ก	63	ป่าบึงแดน
34	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงเหนือ	64	ชายฝั่งและเกาะ ในเขตจังหวัดระนอง
35	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ชายแดนไทย		
36	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรด้านตะวันตกเฉียงใต้ชายแดนลุ่มแม่		
37	กลุ่มน้ำแม่กลอง		
38	กลุ่มน้ำเพชรบุรี		
39	พื้นที่ชุ่มน้ำในพรโคกมะขามที่ชุ่มน้ำป่าบึงพลวโคนที่ไหลจาก		
	ทางตอนล่างของแม่น้ำ (ป่าพรุโต๊ะแดง)		
40	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณตอนล่าง		
41	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำสายบุรี		
42	ป่าพรุ		
43	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณโรงเรียน		
44	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา		
45	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา		
46	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา		
47	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา		
48	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณเขตอนุรักษ์สัตว์ป่าลุ่มน้ำบางนรา		
49	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา		
50	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา		
51	พื้นที่ชุ่มน้ำในลุ่มแม่น้ำบริเวณลุ่มน้ำบางปลา		
52	ป่าพรุสงขลา		
53	ป่าพรุบึงแกระบึง		
54	ป่าพรุน้ำลาง		
55	ป่าพรุคลองปะเปอร์		
56	ป่าพรุคลองปะเปอร์-ตะรุ		
57	ป่าพรุบึงแกระบึง		
58	ป่าบึงแดน		
59	ป่าบึงแดน		
60	ป่าบึงแดน		
61	ป่าบึงแดน		
62	ป่าบึงแดน		
63	ป่าบึงแดน		
64	ชายฝั่งและเกาะ ในเขตจังหวัดระนอง		

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

แอ่งเชียงแสน	50
หนองเล็งทราย	53
กว๊านพะเยา	56
ที่ราบลุ่มน้ำยม	58
บึงสีไฟ	61
บึงบอระเพ็ด	64
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์	67
แม่น้ำสาละวิน	70
หนองหาน	72
หนองหานกุมภวาปี	74
บึงละหาน	76
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง	78
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก	80
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด	82
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน	84
แม่น้ำโขง	86
แม่น้ำสงคราม	88
ลำปลายมาศ	90
ลำโดมใหญ่และพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่ายอดโดม	92
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว	95

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ 98
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน 100
แม่น้ำแควน้อย 103
แม่น้ำแควใหญ่ 105
แม่น้ำแม่กลอง 108
ดอนหอยหลอด 110
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวราราม 112
ปากแม่น้ำเวฬุ 114
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง 116
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด 119
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด 121
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ 124
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสก 126
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย 129
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ 132
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองทุ่งทอง 134
แม่น้ำสายบุรี 137
แม่น้ำตาปี 139
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ (ป่าพรุโต๊ะแดง) 141
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแหลมสน 144
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน 147
อ่าวพังงา 150
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติสิรินาถ 153
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี 156

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม 159

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะอิบง 162

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทะเลบัน 165

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา 168

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง 171

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา 174

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ 177

อ่าวทุ่งคา-อ่าวสวี 180

ปากแม่น้ำกระบี่ 183

ปากแม่น้ำตรัง 185

ปากคลองกะเปอร์ 187

ป่าชายเลนปะเหลียน-ละงู 189

ปากแม่น้ำกระบุรี 192

อ่าวบ้านดอน 195

อ่าวปัตตานี 197

อ่าวปากพนัง 199

ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต 202

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในแผนที่

เลขหมายทางหลวง — แนวแบ่งเขตจังหวัด — แนวแบ่งเขตอำเภอ จังหวัด อำเภอ

แหล่งท่องเที่ยว ป่าชายเลน ป่าแคระ ทุ่งหญ้า

สวนหรือไร่ สวนหรือป่า ทะเลสาบหรือหนองมีน้ำตลอดปี ทะเลสาบหรือหนองมีน้ำไม่ตลอดปี

ที่มาของแผนที่

- แผนที่ประเทศไทย 1: 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร
- แผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ของกรมป่าไม้
- แผนที่ประเทศไทย โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกไกด์

แอ่งเชียงแสน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย

- เนื้อที่ 62.4 ตารางกิโลเมตร (39,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 20° 10′- 18′ N และ 99° 57′ ถึง 100° 11′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 350-400 เมตร

ประเภท

ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง มีพื้นที่น้ำตลอดปี และหนองน้ำที่มีน้ำบางฤดู

ระวาง 4949 I, II, 5049 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

พื้นที่แอ่งเชียงแสนเป็นที่ราบล้อมรอบด้วยเนินเขา ยกเว้นด้านตะวันออกเฉียงเหนือเป็นที่ราบเปิดโล่งออกสู่แม่น้ำโขง มีอาณาเขตตั้งแต่สามเหลี่ยมทองคำที่อยู่ทางด้านเหนือของอำเภอเชียงแสนขึ้นไปประมาณ 10 กิโลเมตร ลงมาตามแม่น้ำโขงถึงบ้านสวนดอกซึ่งอยู่ได้บริเวณที่แม่น้ำกกไหลลงสู่แม่น้ำโขง และแผ่จากเชียงแสนไปทางตะวันตกเฉียงได้ครอบคลุมพื้นที่ของอำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน ไปตามแม่น้ำกกประมาณ 18 กิโลเมตร แอ่งเชียงแสนมีความกว้างประมาณ 10 กิโลเมตร และความยาวประมาณ 18 กิโลเมตร ด้านล่างเป็นแอ่งหนองเวียงซึ่งเป็นหนองน้ำ และเป็นบริเวณที่ลุ่มต่ำกว้างใหญ่ รับน้ำหลากจากแม่น้ำโขงในฤดูฝน ส่วนใหญ่ในฤดูแล้งจะลดขนาดลงเป็นหนองน้ำเล็กๆ ถัดขึ้นไปเป็นหนองบงคายหรือทะเลสาบเชียงแสน ซึ่งเป็นบึงน้ำขนาดใหญ่ ขนาด 2 ตารางกิโลเมตร (1,250 ไร่) มีน้ำตลอดปี มีเกาะขนาดเล็กสองเกาะ

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่ชุ่มน้ำแอ่งเชียงแสนถูกล้อมรอบด้วยเนินเขา และประกอบด้วยแม่น้ำเล็กๆ หลายสาย หนอง บึง ป่าไม้และทุ่งหญ้า จึงเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์และพืชหลากหลายชนิด

- พื้นที่ชุ่มน้ำแอ่งเชียงแสนมีความสำคัญต่อนกอพยพในฤดูหนาว และนกประจำถิ่นบางชนิดซึ่งอยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม แม่น้ำโขงเป็นแหล่งทางสายหลักสำหรับนกอพยพ เคยมีการสำรวจพบห่านหัวลาย (*Anser indicus*) ห่านเทาปากดำ (*A. cygnoides*) ห่านเทาปากชมพู (*A. anser*) นกกระสาดำ (*Ciconia nigra*) เป็ดเทา (*Anas poecilorhyncha*) ตลอดจนนกเป็ดน้ำอพยพอื่นๆ อีกหลายชนิดในบริเวณนี้ หนองบงคายได้ชื่อว่าเป็นแหล่งที่พบนกเป็ดน้ำหลากหลายชนิด โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำอพยพที่หายาก ได้แก่ เป็ดหัวเขียว (*Anas platyrhynchos*) เป็ดหน้าเหลือง (*A. formosa*)
- บริเวณเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย พบนกอย่างน้อย 121 ชนิด เป็นนกน้ำ 53 ชนิด นกประจำถิ่น 57 ชนิด นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 56 ชนิด เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ 8 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกระสาดำ (*Ciconia nigra*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดดำหัวสีน้ำตาล (*Aythya nyroca*) เป็ดดำหัวดำ นกนางแอ่นทรายสีน้ำตาล (*Riparia paludicola*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เป็ดเปียหน้าเขียว (*Anas falcata*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ห่านหัวลาย (*Anser indicus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตตีเลี็ก (*Burhinus oedicnemus*) นกขาบปีกอ่อนนอกหลือง (*Emberiza aureola*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดหางแหลม (*Anas acuta*) เป็ดลาย (*A. querquedula*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกกระปูดเล็ก (*C. bengalensis*) เป็นต้น นกที่ทำรังวางไข่ในบริเวณหนองบงคาย มี 15 ชนิด เช่น เป็ดแดง นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกอีโก้ง นกอีลุ้ม นกตบยุงยักษ์ (*Eurostopodus macrotis*) เป็นต้น
- พันธุ์ปลาที่พบในแอ่งเชียงแสน มีทั้งกลุ่มปลาที่พบในบริเวณหนองบึง และกลุ่มปลาที่พบในแม่น้ำโขงและแม่น้ำกกในเขตจังหวัดเชียงราย พบปลาในหนองบงคายอย่างน้อย 13 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) และเป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดปลาที่สำคัญในทางชีววิทยา ได้แก่ ปลาหมอแคระ (*Badis badis*) เนื่องจากเป็นปลาที่มีการแพร่กระจายด้วยอยู่ในแหล่งน้ำจืดแอบภาคได้ฝั่งตะวันตกเท่านั้น กลุ่มปลาที่พบในแม่น้ำโขงในเขตจังหวัดเชียงราย มีอย่างน้อย 143 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะโกกหน้าสั้น (*Albulichthys albuloides*) ปลาสร้อยนกเขาหรือปลาบัว (*Osteochilus schlegeli*) ปลานึก (*Pangasianodon gigas*) ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsei*) ปลาสายอู (*Ceratoglanis scleronema*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาเนื้องของ (*Heterobagrus bocourti*) ปลาแปบหรือปลาท้องพลุ (*Chela laubuca*) ปลาวาลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาบ้า (*Leptobarbus hoeveni*) ปลาสะอี (*Mekongina erythrospila*) ปลายี่สก (*Probarbus jullieni*) ปลากระทิงไฟ (*Mastacembelus erythrotaenia*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาน้ำเงิน (*Micronema apogon*) ปลาก้างพระร่วง (*Kryptopterus bicirrhis*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*)
- สองฝั่งแม่น้ำปกคลุมด้วยดงหญ้าพง (*Sorghum halepense*) พบพืชน้ำ 24 ชนิด พืชบริเวณหนองน้ำที่หนาแน่นที่สุด

ได้แก่ หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) หญ้าไซ (*Leersia hexandra*) หญ้าแขม (*Phragmites karka*) อ้อ (*Arundo donax*) ส่วนไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) แพร่ระบาดไปทั่วทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากมีการควบคุมได้ยาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณด้านทิศตะวันตกของหนองเวียง บริเวณที่น้ำท่วมขังพบผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) แหน (*Lemna perpusilla*) และแหนแดง (*Azolla pinnata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งสำหรับใช้อุปโภคบริโภค การประมง การเกษตร คุณค่าทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เชื่อว่าในอดีตบริเวณหนองหล่มในปัจจุบันเป็นเมืองเก่า คือเมืองโยนกนคร และเมืองโยนกนาคพันธ์ สิงหนาวัตินคร ปัจจุบันเป็นสถานที่พักผ่อนทางธรรมชาติและเป็นสถานที่ดูนกของนักท่องเที่ยว

การจัดการและการดูแล

- เดิมพื้นที่หนองน้ำในแอ่งเชียงแสนมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 40 ตารางกิโลเมตร (25,000 ไร่) ปัจจุบันคงเหลือพื้นที่ที่มีหนังสือสำคัญที่หลวง 24 ตารางกิโลเมตร (15,000 ไร่) พื้นที่โดยรอบแอ่งเชียงแสนกลายเป็นที่ของเอกชนที่มีเอกสารสิทธิ์ครอบครอง
- หนองบงคายได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 72 ลงวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ. 2528 เป็นพื้นที่ที่มีหนังสือสำคัญที่หลวงแสดงกรรมสิทธิ์ของรัฐ 2 ส่วน คือ หนองบงคาย เนื้อที่ประมาณ 0.56 ตารางกิโลเมตร (350 ไร่) และป่าหนองบงคาย 22 ตารางกิโลเมตร (1,375 ไร่)
- ที่ดินบริเวณรอบๆ หนองบงคายมีแนวโน้มที่ชัดเจนในการสร้างที่พักแรม บ้านพัก สถานที่พักผ่อน และพื้นที่บริเวณแอ่งหนองเวียงที่ตื้นเขินถูกปรับระดับเพื่อทำนา และแนวโน้มในการบุกรุกที่สาธารณะเพื่อการครอบครอง บริเวณเนินเขารอบแอ่งเชียงแสนมีการถือครองกรรมสิทธิ์และเปลี่ยนแปลงพื้นที่เพื่อการทำสวนเกษตรกรรม และจัดสร้างที่พักผ่อน บ้านพัก ส่วนบริเวณเนินเขาเดิมมีชุมชนใกล้เคียงทำการเกษตร ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงเป็นของเจ้าของโครงการซึ่งให้เช่าเพื่อทำกิน พื้นที่ราบลุ่มถูกถือครองกรรมสิทธิ์โดยบริษัทที่เข้ามาลงทุนเพื่อการปลูกข้าวโดยให้เช่าที่ดินและขายผลผลิตผ่านแก่บริษัท
- ในฤดูแล้งทุกปีมีการเผาหญ้าและไม้พุ่มริมน้ำเพื่อขยายพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งรบกวนการดำรงชีพของนกหลายชนิด มีการจับปลามากเกินไปทั้งในบริเวณหนองน้ำและริมแม่น้ำ มีการเก็บไข่นกและรบกวนการวางไข่ของนก

หนองเล็งทราย

ที่ตั้งและเนื้อที่

ตำบลป่าแฝก ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลแม่ใจ
อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา

- เนื้อที่ 9.6 ตารางกิโลเมตร (6,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 19° 20′-25′ N และ 99° 47′-50′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 400 เมตร

ประเภท

หนองน้ำมีน้ำบางฤดู มีพืชน้ำ

ระวาง 4947 I

สถานภาพทางกายภาพ

หนองเลิงทรายเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีสภาพตื้นเขิน มีน้ำขังลึกประมาณ 30 เซนติเมตรในฤดูฝน และแห้งขอดในฤดูแล้ง มีลำห้วยเล็กๆ หลายสายไหลเข้าสู่หนอง เช่น ห้วยหลวงใน ห้วยแม่กระทบ ห้วยเกี๋ยว ห้วยสะแล่ง เป็นต้น ในอดีตหนองเลิงทรายเคยมีทางน้ำเชื่อมต่อกับหนองอ้างซึ่งอยู่ในอำเภอพาน ปัจจุบันทางน้ำตื้นเขินเป็นส่วนใหญ่ บริเวณตอนใต้ของหนองมีฝายน้ำล้น น้ำที่ล้นไหลลงแม่น้ำอิงสู่กว๊านพะเยา พื้นที่อยู่ในบริเวณที่เป็นตะพักลุ่มน้ำที่เกิดจากตะกอนก่อนข้างใหม่ บริเวณโดยรอบเป็นนาข้าว ปัจจุบันหนองเลิงทรายมีคูขุดน้ำลึก 3.5 เมตร กว้าง 5-6 เมตร ดินที่ขุดลอกนำไปสร้างคันดิน ถมหนองน้ำบางส่วน และใช้พัฒนาเป็นสวนป่า รอบหนองมีการวางท่อคอนกรีตเพื่อเป็นทางน้ำผ่าน นอกจากนี้บริเวณพื้นที่ด้านทิศใต้ด้านบนแม่ใจ ถูกขุดเพื่อเป็นแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาให้แก่ชุมชน ขุดลอกสร้างสระ และขุดลอกเพื่อแก้ไขปัญหาตื้นเขินตามส่วนต่างๆ ของบึง

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นระบบนิเวศน้ำจืดที่เป็นน้ำนิ่ง มีสภาพตื้นเขินเป็นส่วนมาก พื้นที่ส่วนใหญ่น้ำท่วมในฤดูฝน และบางส่วนน้ำท่วมตลอดปี

- พบนกอย่างน้อย 56 ชนิด เป็นนกน้ำ 26 ชนิด เช่น นกเปิดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) เป็นต้น เป็นนกประจำถิ่น 37 ชนิด เช่น นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกอีโก้ง นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) เป็นต้น นกอพยพ 19 ชนิด เช่น นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกกระแตแต้แว้ด (*Vanellus indicus*) และนกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) เป็นต้น เป็นทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่น 6 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง นกกระสานวล ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*)
- พบปลาในหนองอย่างน้อย 24 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาที่จับได้ส่วนใหญ่เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) ได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) และปลาซิว (*Rasbora* spp.) หลายชนิด ปลากดเหลือง (*Hemibagrus nemurus*) ปลากะทิง (*Mastacembelus armatus*) และปลาหลดลาย (*Macrognathus aculeatus*) นอกจากนี้ยังสามารถพบปลาค้าวขาว (*Wallago attu*) ที่มีขนาดใหญ่
- มีพันธุ์พืชน้ำขึ้นปกคลุมหนองอย่างหนาแน่น พบพืช 29 ชนิด มีป่าพรุกระจายอยู่กลางหนอง ในพรุมีไคร้ (*Glochidion* sp.) เป็นพืชหลัก นอกจากนี้มีกระโดน (*Careya sphaerica*) และกระทุ่มนา (*Mitragyna javanica*) พืชชายน้ำที่พบได้ทั่วไป ได้แก่ หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) และไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) พืชโผล่เหนือน้ำ พบกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) มากที่สุดในบริเวณตื้นเขิน พบพืชลอยน้ำบริเวณที่น้ำท่วม ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) และแหน (*Lemna perpusilla*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) พืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายฉัตร (*Limnophila heterophylla*) สาหร่ายพุงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นที่หลบอาศัยของพ่อแม่พันธุ์สัตว์น้ำในช่วงฤดูแล้ง และเป็นแหล่งแพร่พันธุ์สัตว์น้ำสำหรับประชากรสัตว์น้ำในที่ราบลุ่มรอบบริเวณที่เป็นพื้นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ และต่อเนื่องถึงกว๊านพะเยาซึ่งเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่อีกแหล่งหนึ่ง หนองเลิงทรายจึงมีความสำคัญต่อประชากรสัตว์น้ำในพื้นที่ราบลุ่มและในลุ่มน้ำอิง เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค การเกษตร ใช้เลี้ยงสัตว์ ทำการประมง ปลูกพืช และนำน้ำมาใช้เป็นน้ำประปา เป็นหนองน้ำที่มีตำนานและประวัติศาสตร์ที่บอกถึงอารยธรรมเก่าแก่ เป็นสถานที่พักผ่อนของประชาชนอำเภอแม่ใจ ในอดีตมีนักท่องเที่ยวเข้ามาดูนกในเขตหนองเลิงทราย ซึ่งเคยได้รับการพัฒนาเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว แต่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการก่อสร้างทำรีสอร์ท ซึ่งถูกประท้วง การพัฒนาในด้านนี้จึงหยุดชะงักไป

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่หนองเลิงทรายยังไม่มีหนังสือสำคัญที่หลวงแสดงขอบเขตของแหล่งน้ำ แต่มีการขุดคูกั้นพื้นที่หนองน้ำในเนื้อที่ 8.64 ตารางกิโลเมตร (5,400 ไร่) ในขณะที่พื้นที่บางส่วนได้มีการออกเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด ปัจจุบันการประปาอำเภอแม่ใจทำหน้าที่ดูแลจัดการหนองน้ำ บริเวณที่เป็นแหล่งน้ำดิบสำหรับทำน้ำประปา โดยสำนักงานวิจัยพัฒนาชนบทดำเนินการขุดลอกแหล่งน้ำบริเวณในหนองและขุดคูสร้างคันดินรอบหนองเลิงทราย และได้มีการ

จัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับจังหวัด คณะกรรมการที่ปรึกษาระดับอำเภอ และคณะกรรมการดำเนินงานพัฒนาหนองเล็งทราย เพื่ออนุรักษ์และพัฒนาหนองเล็งทราย ให้สามารถเป็นแหล่งเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ แหล่งรวมความหลากหลายทางชีวภาพ มีระบบนิเวศที่ดี และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ โดยคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งเป็นกำนันจาก 3 ตำบล เป็นประธานและรองประธาน และมีสมาชิกสภาจังหวัดเป็นเลขานุการ ทำหน้าที่ในการกำหนดแผนงาน การประสานงาน การพิจารณากิจกรรมต่างๆ

- พื้นที่หนองเล็งทรายส่วนหนึ่งได้รับการขุดลอก เพื่อเป็นที่กักเก็บน้ำในการทำน้ำประปา และส่วนหนึ่งถูกถมเพื่อทำเป็นที่ทำการประปา ขณะนี้อยู่ในระหว่างการศึกษาเพื่อพัฒนาหนองเล็งทราย
- การทำการประมง โดยการสร้างเฝือกหรือดักไซบริเวณทางน้ำ (ท่อน้ำเข้า) ทำให้การอพยพเข้าของสัตว์น้ำเป็นไปได้น้อยมาก
- การนำดินจากการขุดลูปริมาณมากถมทิ้งในเขตหนองน้ำเพื่อสร้างเป็นที่พักผ่อน การขุดบ่อของสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบท ทำให้พื้นที่ผิวหนองน้ำลดลง ถึงแม้จะเก็บกักน้ำได้มากขึ้น
- ไม่มีการควบคุมและจัดรูปแบบในการใช้ประโยชน์ปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์ อาจเพิ่มโอกาสการบุกรุกเข้าครอบครองกรรมสิทธิ์ในเขตหนองเล็งทราย
- ในเขตคอนบนบริเวณตำบลป่าแฝกและตำบลบ้านเหล่าของหนองเล็งทราย มีการตัดเขตพื้นที่หนองตามแนวขอบถนน ทำให้บางส่วนของหนองเล็งทรายอยู่นอกคูรอบหนอง เปิดโอกาสให้มีการถูกบุกคามพื้นที่หนองน้ำมากขึ้น
- การใช้ยา สารเคมี ในการปลูกข้าว การปลูกผักสวนครัว น้ำทิ้งจากชุมชน การเลี้ยงสัตว์บริเวณหนองเล็งทราย บางครั้งทำให้คุณภาพของน้ำประปาเกิดปัญหา

กว๊านพะเยา

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลท่าวังทอง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

- เนื้อที่ 20.5296 ตารางกิโลเมตร (12,831 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 19° 09′-13′ N และ 99° 51′-56′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 386.40 เมตร

ประเภท

แหล่งน้ำมีน้ำตลอดปี หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู

ระวาง 4947 II

สถานภาพทางกายภาพ

บริเวณที่ลุ่มด้านตะวันตกของจังหวัดพะเยา ประกอบด้วยลุ่มน้ำอิง และลุ่มน้ำกว๊านพะเยา มีลักษณะเป็นที่ราบกันกระทะ เกิดจากการทรุดตัวตามแนวเลื่อนในบริเวณแนวแม่น้ำอิง บริเวณนี้นอกจากมีกว๊านพะเยา ยังมีหนองน้ำต่างๆ ประมาณ 10 แห่ง มีร่องน้ำเชื่อมต่อระหว่างหนองน้ำ และมีร่องน้ำเชื่อมต่อระหว่างกว๊านกับแม่น้ำอิง ในฤดูฝนจะมีพื้นที่น้ำมาก แต่ในฤดูแล้งจะมีน้ำแฉพาะในแม่น้ำอิงและบริเวณหนองต่างๆ ในปี พ.ศ. 2482 มีการสร้างประตูเก็บกักน้ำกั้นลำน้ำอิง ทำให้เกิดแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน ความลึกเฉลี่ย 1.93 เมตร ด้านหน่งของกว๊านพะเยาอยู่ที่ปลายด้านใต้ของแนวภูเขาดอยหัวยน้ำขาวและแนวภูเขาดอยสันกลาง เป็นแหล่งรับน้ำจากแม่น้ำ ลำห้วย และพื้นที่โดยรอบ ด้านตะวันออกของกว๊านพะเยาเป็นที่ตั้งของชุมชน ด้านตะวันตกเป็นที่ราบกว้างลาดจากแนวภูเขาลงสู่กว๊าน ประกอบด้วยลำธารหลายสายไหลลงสู่กว๊าน ได้แก่ ห้วยแม่ต๋อม ห้วยแม่ใส น้ำแม่เรือ ห้วยแม่ต๋ำ ห้วยแม่เหียน ดินส่วนใหญ่เป็นดินที่ลุ่ม

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นระบบนิเวศน้ำจืดแบบกึ่งปิด ค่อนข้างตื้น เป็นบึงที่มีการไหลเวียนของน้ำแบบไม่ต่อเนื่อง

- พบนกอย่างน้อย 14 ชนิด เช่น นกเปิดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) เป็นนกประจำถิ่น 8 ชนิด นกอพยพ 2 ชนิด เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ 3 ชนิด นกเหล่านี้ส่วนใหญ่มีความชุกชุมน้อย ที่ชุกชุมมาก คือ นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*)
- พบปลาอย่างน้อย 47 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาเศวรฐกิจ ได้แก่ ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลากดเหลือง (*Hemibagrus nemurus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลากราย (*Chitala ornata*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*)
- พบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 14 ชนิด มีสาหร่ายกระจายอยู่ได้น้ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณที่ตื้น พบพืชลอยน้ำหนาแน่นมากที่สุดตามขอบกว๊าน ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) และแหน (*Lemna perpusilla*) พืชชายน้ำพบตามริมกว๊าน ได้แก่ หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) และไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำจืดขนาดใหญ่ที่สุดในภาคเหนือตอนบน รอบกว๊านพะเยาส่วนใหญ่เป็นนาข้าว มีแนวถนนรอบกว๊านและมีชุมชนโดยรอบ โดยมีการสร้างสะพานข้ามลำห้วย ลำธารสายต่างๆ ที่ถนนตัดผ่าน ใช้น้ำเพื่อการบริโภคและการเกษตรโดยการสูบขึ้นมาทำนา ปลูกพืชผักสวนครัว มีการทำการประมงในกว๊านโดยใช้เรือพาย ประชาชนที่มีอาชีพการประมงมีจำนวนประมาณ 1,000 ราย สามารถทำรายได้ประมาณวันละ 300-2,000 บาท กว๊านพะเยาช่วยบรรเทาอุทกภัยบริเวณพื้นที่ด้านล่างของแหล่งน้ำ นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชน พื้นที่โดยรอบเป็นแหล่งท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ และโบราณคดี เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญ และเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำจืดอยู่ในสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพะเยา
- มีพระราชบัญญัติควบคุมการทำประมง โดยกำหนดเขตอนุรักษ์สัตว์น้ำห้ามทำการประมงเด็ดขาดในพื้นที่ 5.6 ตารางกิโลเมตร (3,500 ไร่) ส่วนที่เหลือเป็นเขตอนุญาตให้ทำการประมงด้วยเครื่องมือประมงบางชนิด ในกว๊านพะเยาห้ามใช้เรือที่ติดเครื่องยนต์ บริเวณพื้นที่กว๊านพะเยาและขอบกว๊านบางส่วนเป็นที่สาธารณะ ส่วนใหญ่ที่ดินโดยรอบจะมีเอกสารสิทธิ์ครอบครอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นโฉนด
- มีการสร้างแนวถนนรอบกว๊านพะเยา ทำให้กีดขวางการอพยพเข้าออกของสัตว์น้ำระหว่างกว๊านพะเยาและแหล่งน้ำอื่นโดยรอบ มีการดักจับสัตว์น้ำตามลำห้วยลำธารทำให้การอพยพเข้าออกของสัตว์น้ำเป็นไปได้ยาก มีการขุดลอกและกำจัดควบคุมพืชไม้น้ำอย่างต่อเนื่องทำให้สภาพระบบนิเวศในกว๊านพะเยาส่วนใหญ่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
- ชนิดของปลาในกว๊านพะเยาลดลง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางสภาพแวดล้อมและการเจริญเติบโตของชุมชนเมืองรอบกว๊านพะเยา โครงการที่กำลังดำเนินการคือโครงการบำบัดน้ำเสียของเทศบาล และโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่กว๊านพะเยาของกรมประมง

ที่ราบลุ่มน้ำยม

ที่ตั้งและพื้นที่

ตั้งแต่ใต้ตัวเมืองสุโขทัย ครอบคลุมบางส่วนของเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

- เนื้อที่ 496 ตารางกิโลเมตร (310,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 40′ ถึง 17° 00′ N และ 99° 50′ ถึง 100° 15′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 38-53 เมตร

ประเภท

ที่ราบน้ำท่วมถึง หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู

ระวาง 4942 I, II, 5042 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

ที่ราบลุ่มน้ำยมเป็นที่ราบฝั่งใหญ่สองฝั่งแม่น้ำยมจากจังหวัดสุโขทัยถึงพิษณุโลก ด้านตะวันตกจรดเนินเขาตื้อๆ ด้านตะวันออกจรดแม่น้ำน่าน มีแม่น้ำยมไหลผ่านในแนวตะวันตกเฉียงเหนือ-ตะวันออกเฉียงใต้ ในพื้นที่มีลำคลอง หนองบึงต่างๆ และที่ลุ่มน้ำท่วมในช่วงฤดูน้ำหลากเป็นจำนวนมากกระจายอยู่ทั่วไป ได้แก่ บึงตะเครง บึงระมาน บึงกระดาน หนองน้ำขาว หนองตาตั้ว บึงพิง บึงงิ้ว หนองคลิ้งชัน หนองทะเลแก้ว บึงคล้าย หนองพิมเสน และหนองอีแร้ง หนองบึงจำนวนมากอยู่ในสภาพตื้นเขิน ในฤดูฝนพื้นที่ที่ถูกน้ำท่วมบางแห่งเป็นนาข้าว เป็นพื้นที่ปลูกอ้อย ไร่ผสมและไม้ยืนต้นผสม

สถานภาพทางชีวภาพ

- หนองบึงที่สำคัญ ได้แก่ บึงระมาน บึงตะเครง หนองทะเลแก้ว และบึงแม่ระหัน ในเขตจังหวัดพิษณุโลก และหนองตะไคร้ในเขตจังหวัดสุโขทัย ที่หนองน้ำขาวพบนกอย่างน้อย 47 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ เป็ดเปียหน้าเขียว (*Anas falcata*) บึงระมานพบนกอย่างน้อย 29 ชนิด บึงตะเครงพบนกอย่างน้อย 42 ชนิด รวมพบนกอย่างน้อย 58 ชนิดในบริเวณที่ราบลุ่มน้ำยม เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 32 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 31 ชนิด เช่น นกเป็ดผีแล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกกาน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) เป็นต้น นกอพยพ 20 ชนิด เช่น นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดเปียหน้าเขียว เป็ดปากพลั่ว (*Anas clypeata*) เป็นต้น นกอพยพและนกประจำถิ่น 7 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาแดง นกกระสานวล นกอินทรีปีกลาย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ นกกระจาบออกลาย (*Ploceus manyar*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดเปียหน้าเขียว เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) ชนิดที่พบจำนวนมาก ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*)
- หนองคลิ้งชัน หรือบึงชัน และบึงพิง อำเภอบางระกำ และหนองทะเลแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ปัจจุบันมีสภาพเป็นนาข้าวและร่องสวนตามลำดับ ไม่มีร่องรอยของหนองน้ำและบึงอยู่เลย ที่หนองคลิ้งชันพบนกอย่างน้อย 15 ชนิด บึงพิงอย่างน้อย 10 ชนิด หนองทะเลแก้วอย่างน้อย 7 ชนิด
- บึงตะเครงและบึงระมาน เป็นบึงที่มีขนาดใหญ่และยังคงมีสภาพที่สมบูรณ์ พบปลาอย่างน้อย 14 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) และชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ปลาชนิดอื่นๆ ได้แก่ ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาสริมควาย (*Trichopsis vittatus*) ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาปูหราย (*Oxyeleotris marmorata*)
- ในหนองคลิ้งชัน หนองทะเลแก้ว บึงระมาน บึงตะเครง บึงพิง และบึงกระดาน พันธุ์พืชน้ำที่พบหนาแน่นเป็นพืชขายน้ำ ได้แก่ หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) หญ้าไข (*Leersia hexandra*) และผักเป็ดไทย (*Alternanthera sessilis*) ในบริเวณที่ตื้นเขิน นอกจากนี้ยังพบพืชลอยน้ำในบริเวณที่ยังมีน้ำขังอยู่ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) และบัวหลวง (*Nelumbo nucifera*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่รับน้ำในฤดูน้ำหลากซึ่งน้ำในปริมาณมากจะไหลหลากจากแม่น้ำยม และบางส่วนจากแม่น้ำน่าน หนองน้ำและบึงเป็นแหล่งเก็บกักน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค และการเกษตรในฤดูแล้ง ที่ราบลุ่มน้ำยมเป็นแหล่งผลิตข้าวที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศ การทำการประมง การเลี้ยงสัตว์ในบริเวณบึงระมาน นอกจากชุมชนในท้องถิ่นทำการประมงแล้ว ยังมีประชาชนจากจังหวัดพิจิตรและสุพรรณบุรีเข้ามาใช้ประโยชน์ในการจับปู และเลื่องเปิดรอบหนองน้ำ รายได้จากการทำประมงในบึงระมานประมาณ 300-500 บาทต่อคนต่อวัน และรายได้จากการใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำในบึงตะเครงในการทำการประมง จับนก และเก็บบัวประมาณ 200-300 บาทต่อวัน นอกจากนี้ที่ราบลุ่มน้ำยมเป็นพื้นที่ซึ่งมีอาณาเขตของที่ราบลุ่มกว้างจึงเป็นแหล่งรวมของคนในชุมชนต่างๆ วิถีการดำรงชีวิตผูกพันกับน้ำและทรัพยากรธรรมชาติ หลายแห่งเป็นสถานที่ประกอบกิจกรรมตามประเพณี

การจัดการและการดูแล

- ส่วนใหญ่เป็นที่ส่วนบุคคลที่มีเอกสารสิทธิ์ยกเว้นในแหล่งน้ำสาธารณะ
- หนอง บึง ส่วนมากอยู่ในสภาพตื้นเขินและมีการบุกรุกยึดครองและใช้ประโยชน์ในพื้นที่หนอง บึงธรรมชาติต่างๆ โครงการพัฒนา เช่น การตัดถนน การสร้างคลองชลประทาน การบูรณะที่ไม่มีแผนชัดเจนทำให้มีผลกระทบต่อระบบนิเวศเป็นอย่างมาก การแพร่ระบาดของไมยราบยักษ์ และการระบาดของหอยเชอรี่ในหลายพื้นที่ เป็นอีกปัญหาหนึ่งที่คุกคามระบบนิเวศในพื้นที่ชุ่มน้ำ
- มีการปรับเปลี่ยนพื้นที่ชุ่มน้ำ บึง หนองต่างๆ เพื่อใช้ในการเกษตร และกิจกรรมอย่างอื่น ทั้งพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นของเอกชน และพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่ถูกบุกรุก มีการจัดระบบชลประทานเข้าไปในบางพื้นที่ หนองน้ำ บึงหลาย แห่งได้รับการขุดลอก พื้นที่ชุ่มน้ำจำนวนมากถูกนำไปใช้ในการสร้างสถานที่ราชการ

บึงสีไฟ

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร

- เนื้อที่ 8.624 ตร.กม. (5,390 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 24′-26′ N และ 100° 20′-21′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 35 เมตร

ประเภท

บึงขนาดใหญ่ มีน้ำขังตลอดปี

ระวาง 5041 I

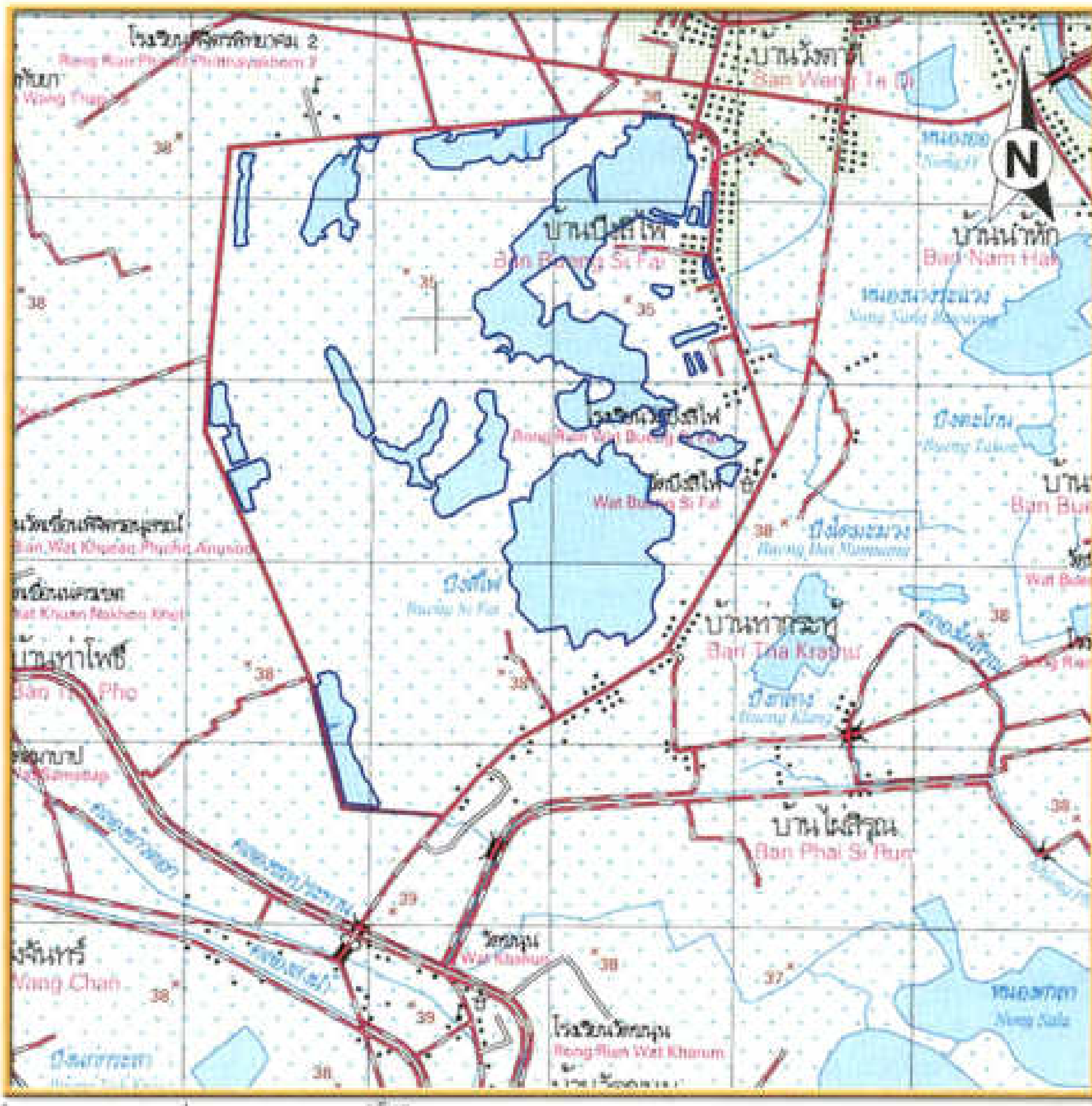

สถานภาพทางกายภาพ

บึงสีไฟเดิมเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติขนาดใหญ่ รูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า ส่วนกว้างอยู่ทางด้านเหนือ ส่วนแคบอยู่ทางด้านใต้ ปัจจุบันมีคันดินและถนนล้อมรอบ จึงกลายเป็นระบบนิเวศน้ำจืดแบบปิด มีลักษณะคล้ายบ่อขนาดใหญ่ เนื่องจากคันดินและแนวถนนปิดกั้นการไหลน่าของมวลน้ำจากบริเวณโดยรอบ และแยกส่วนบึงที่เหลืออยู่จากที่ราบน้ำท่วมที่เชื่อมติดต่อกับบึงมีพรรณวัชพืชทับถมเป็นจำนวนมาก ในฤดูน้ำหลากน้ำจากแม่น้ำน่านและบริเวณใกล้เคียงจะไหลเข้าสู่บึงผ่านทางท่อระบายน้ำลอดถนนและคันดิน ในฤดูแล้งความลึกเฉลี่ยของน้ำในบึงประมาณ 1 เมตร ดินบริเวณที่เป็นที่ราบน้ำท่วม และที่ราบน้ำท่วมที่ต่อเนื่องกับตะพักลุ่มน้ำค่อนข้างใหม่ ดินส่วนใหญ่เป็นดินที่ลุ่ม

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่ประมาณร้อยละ 85 ของบึงสีไฟปกคลุมด้วยวัชพืชน้ำ และประมาณร้อยละ 15 เป็นที่โล่งไม่มีวัชพืชปกคลุม ในฤดูน้ำหลากประมาณ 2 เมตร มีแพสนุ่นขนาดใหญ่ที่เคลื่อนที่ไปตามกระแสลม และสนุ่นบางส่วนก็มีรากหยั่งไปถึงพื้นดิน ทำให้มีสภาพคล้ายเกาะ มีนกน้ำมาอยู่อาศัยหากินจำนวนมาก และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ

- พบนกอย่างน้อย 83 ชนิด เป็นนกน้ำ 35 ชนิด นกประจำถิ่น และนกอพยพ 34 ชนิด บึงสีไฟเป็นที่ทำรังวางไข่ของนกไม่ต่ำกว่า 18 ชนิด เช่น นกเปิดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกยางไฟหัวหงอก (*I. eurhythmus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus manyar*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกระสาขาว (*A. cinerea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระจาบธรรมดา ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวหงอก เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีลุ้ม นกจาบปีกอ่อนธรรมดา (*Emberiza aureola*) นกที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดธรรมดา (*Anas querquedula*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกอีแจว (*Hydrophasianus chirurgus*)
- พบปลาอย่างน้อย 33 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลากริมควาย (*Trichopsis vittatus*) ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาชะโด (*C. micropeltes*) ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลาสร้อยลูกกล้วย (*Labiobarbus siamensis*) ปลาพรม (*Osteochilus melanopleura*) และปลาไหล (*Monopterus albus*)
- พันธุ์พืชที่พบมีมากถึง 49 ชนิด ที่พบแน่นเป็นพืชชายน้ำ ตามขอบบึงพบบอน (*Colocasia esculenta*) ศาลปิดรฉาษี (*Limnocharis flava*) เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) หญ้าไซ (*Leersia hexandra*) หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) ผักเปิดไทย (*Alternanthera sessilis*) และไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) ซึ่งแพร่ระบาดไปตามขอบบึง และทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากมีการควบคุมได้ยาก พืชลอยน้ำพบทั่วไป ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) จอก (*Pistia stratiotes*) แหน (*Lemna perpusilla*) แหนแดง (*Azolla pinnata*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ผักปอด (*Sphenoclea zeylanica*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) และคับแค่นา (*Hydrocharis dubia*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่ที่มีนกน้ำมาอยู่อาศัยจำนวนมาก และเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย แหล่งแพร่พันธุ์ของสัตว์น้ำ เป็นพื้นที่รองรับน้ำในฤดูน้ำหลาก เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคและการเกษตรในฤดูแล้ง เป็นแหล่งทำการประมงและใช้ประโยชน์จากผลผลิตตามธรรมชาติ ยังมีการใช้ที่ดินโดยรอบในลักษณะที่เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำคือ พื้นที่นาข้าว นาบัว ที่ลุ่มน้ำขังและพื้นที่น้ำ ชุมชนมีรายได้จากการทำประมงประมาณ 200-300 บาทต่อคน และจากการเกษตรเฉลี่ยปีละ 30,000 บาท นอกจากนั้นบึงสีไฟยังเป็นแหล่งน้ำธรรมชาติที่มีมาแต่โบราณ เป็นเส้นทางคมนาคม ปัจจุบันเป็นสวนสาธารณะและเป็นที่ตั้งพิพิธภัณฑ์ปลาน้ำจืด เป็นแหล่งท่องเที่ยวและพักผ่อนของคนในท้องถิ่น

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่ตั้งของสถานีประมงจังหวัดพิจิตร
- บึงสีไฟอยู่ในเขตรับผิดชอบของเทศบาลเมืองจังหวัดพิจิตร กรมประมงได้ขอใช้พื้นที่บึง 0.56 ตารางกิโลเมตร (350 ไร่) สำหรับสร้างสถานีเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ บริเวณอาคารเฉลิมพระเกียรติ และสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ เนื้อที่ 0.192 ตารางกิโลเมตร (120 ไร่) ได้ประกาศกำหนดเป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ ในปี พ.ศ. 2529-2530 ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 จนถึงปัจจุบันกรมประมงได้ดำเนินการกำจัดวัชพืช ในพื้นที่

2.208 ตารางกิโลเมตร (1,380 ไร่) และขั้งเป็าขุดลอกบึง เพื่อเพิ่มความลึกของบึง ปีละ 0.48 ตารางกิโลเมตร (300 ไร่) ในปี พ.ศ. 2539-2540 ได้กำจัดวัชพืชอีก 0.8 ตาราง กิโลเมตร (500 ไร่) นอกจากนี้ได้มีการสร้างถนนและคันดินรอบบึงเพื่อป้องกันการบุกรุก

- สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันรอบบึงสีไฟ มีการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างมาก ไม่สามารถออกหนังสือสำคัญที่หลวงครอบคลุมส่วนนอกเขตคันดินและแนวถนนได้ จึงถูกใช้เป็นที่อยู่อาศัย พื้นที่เกษตรกรรม บริเวณที่ราบลุ่มหนองน้ำใกล้เคียงบางส่วนถูกใช้ในการสร้างสถานที่ราชการและชุมชน
- มีการสร้างถนนล้อมรอบบึงสีไฟ ทำให้การไหลเข้าออกของน้ำและระบบนิเวศเปลี่ยนแปลง กีดขวางการอพยพเข้าออกของสัตว์น้ำระหว่างบึงสีไฟกับที่ราบลุ่มน้ำท่วมโดยรอบ มีการระบาดของหอยเชอรี่เป็นจำนวนมาก มีการใช้ประโยชน์พื้นที่โดยรอบ ซึ่งมีผลกระทบต่อปริมาณและคุณภาพน้ำที่ไหลเข้าออกบึงสีไฟ

บึงบอระเพ็ด

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอชุมแสง อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์

- เนื้อที่ 212.379 ตารางกิโลเมตร (132,737.14 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 40′-45′ N และ 100° 10′ 23′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 20-24 เมตร

ประเภท

บึงน้ำจืดมีน้ำขังตลอดปี และมีที่ลุ่มชื้นแฉะโดยรอบ

ระวาง 5040 II, III

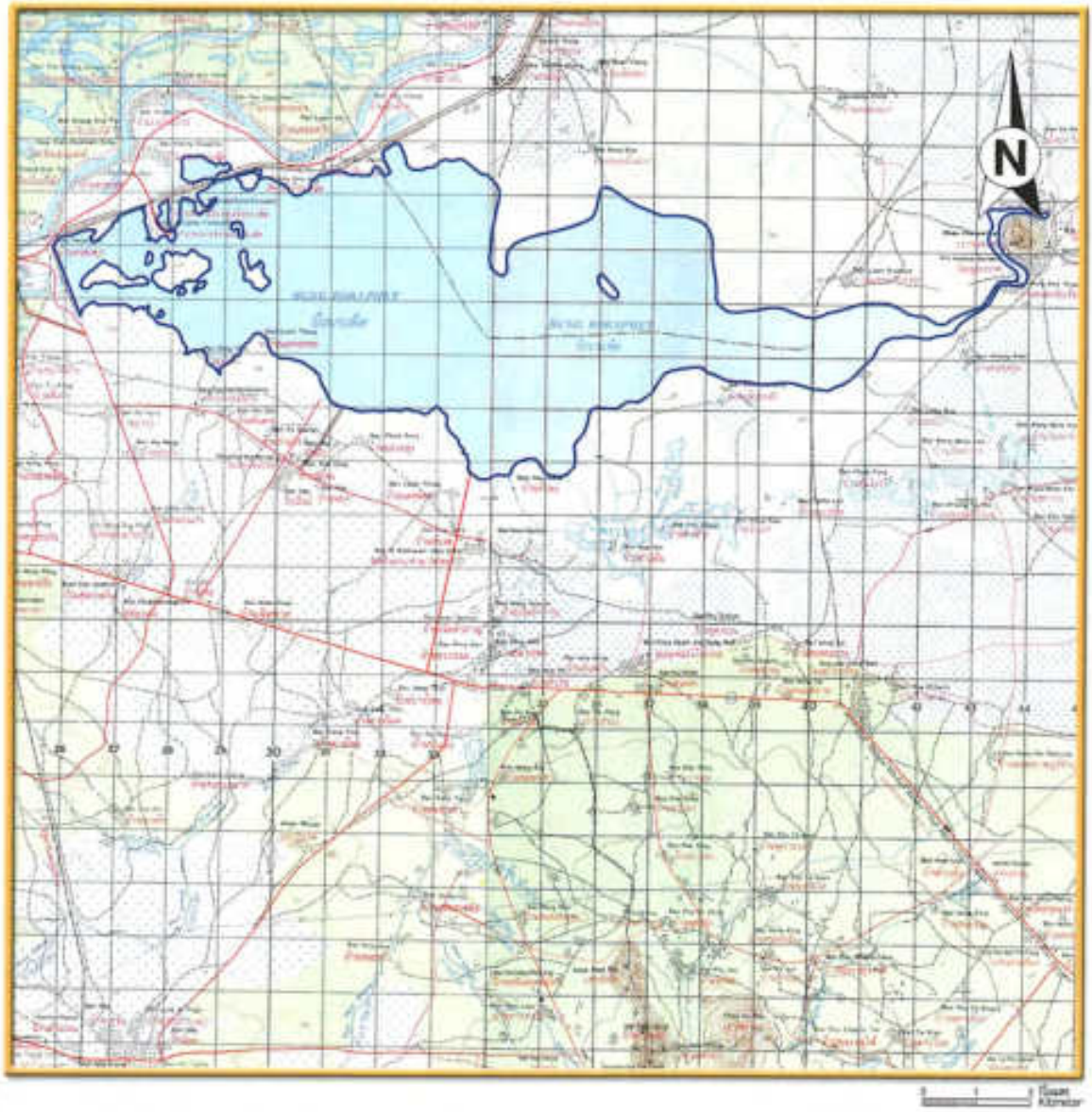

สถานภาพทางกายภาพ

บึงบอระเพ็ดเป็นบึงน้ำจืดใหญ่ที่สุดของภาคเหนือตอนล่าง มีความสำคัญทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะการประมง เดิมบึงแห่งนี้มีสภาพเป็นที่ราบลุ่ม มีแหล่งน้ำธรรมชาติต่างๆ ไหลมารวมกัน และไหลผ่านพื้นที่ลงสู่แม่น้ำน่าน ในปี พ.ศ. 2470 ได้มีการสร้างทำนบกั้นน้ำและประตูระบายน้ำ ทำให้น้ำฝน น้ำป่าไหลบ่าลงมาถูกเก็บกักไว้ เกิดเป็นบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ น้ำที่ท่วมเกินระดับเก็บกักไหลลงสู่แม่น้ำน่านทางประตูระบายน้ำด้านเหนือของบึงมีแม่น้ำน่านไหลผ่าน ด้านใต้มีลำห้วยไหลลงบึง ด้านตะวันออกมีพื้นที่น้ำจรดถึงเขาพนมเศษ ระดับความลึกเฉลี่ยของน้ำในบึงประมาณ 1.6 เมตร ในบึงมีเกาะเล็กประมาณ 10 เกาะ เนื้อที่ประมาณ 1.44 ตารางกิโลเมตร (900 ไร่) เกิดจากการทับถมรวมตัวของพันธุ์ไม้น้ำ คุณภาพน้ำในบึงมีความเหมาะสมสำหรับทรัพยากรประมง

สถานภาพทางชีวภาพ

บึงบอระเพ็ดมีความหลากหลายทางชีวภาพสูงมาก เป็นระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำ ประกอบด้วยพื้นที่น้ำขัง มีพืชลอยน้ำเกาะกลุ่มอยู่ทั่วไป มีทุ่งบัว และบริเวณที่ลุ่มชื้นแฉะ ป่าพรุ ป่าละเมาะริมบึง ซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างระบบนิเวศน้ำและบก มีพืชขึ้นน้ำขึ้นอยู่หนาแน่น รอบบึงเป็นทุ่งนาและทุ่งหญ้า เนื่องจากมีลำน้ำลำห้วยไหลลงสู่บึง จึงพัดพาตะกอนและธาตุอาหารมาสะสม ทำให้อุดมด้วยพืชและสัตว์นานาชนิด ที่สำคัญคือเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำวัยอ่อนให้กับแม่น้ำเจ้าพระยา นอกจากนี้ยังเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยหากินสร้างรังวางไข่ของนกนานาชนิด

- เป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุมนุมรวมกันอยู่มากกว่า 20,000 ตัว พบนกอย่างน้อย 187 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกกระทา (*Leptoptilos dubius*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร (*Pseudochelidon sirintarae*) นกชนิดนี้เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) อยู่ในระดูลอนกนางแอ่นพบที่บึงนี้เพียงแห่งเดียวในโลก ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) นกกระทา นกกระทุง นกกระแตผีใหญ่ (*Esacus recurvirostris*) นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เป็ดหงส์ (*Sarkidiornis melanotos*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกอินทรีปีกลาย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกาน้ำปากยาว (*Phalacrocorax fuscicollis*) เป็ดดำหัวดำ นกยอดหญ้าหลังดำ (*Saxicola jerdoni*) นกกระจาบออกลาย (*Ploceus manyar*) นกกระจาบทอง (*P. hypoxanthus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวเหา (*Ixobrychus eurhythmus*) นกยางแคงใหญ่ (*Botaurus stellaris*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเหา (*Vanellus cinereus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*)
- บึงบอระเพ็ดอยู่ในเส้นทางอพยพของนก ซึ่งหนีความหนาวเย็นในฤดูหนาวจากทางตอนเหนือของโลกทุกฤดูหนาว นกที่พบ ได้แก่ นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*) นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) เป็นแหล่งที่พบนกเป็ดน้ำอพยพจำนวนมากที่สุดทั้งชนิดและปริมาณ เช่น ในปี พ.ศ. 2534 มีจำนวนประมาณ 36,000 ตัว ในแต่ละปีมีเป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) มากกว่า 16,000 ตัว และเป็ดลาย (*Anas querquedula*) มากกว่า 30,000 ตัว มาอาศัยอยู่ นกน้ำอื่นๆ ที่พบ ได้แก่ เป็ดหงส์พบประมาณ 2,500 ตัว เป็ดดำหัวดำเคยพบมากที่สุด 426 ตัว นอกจากนั้นพบเป็ดปากสั้น (*Anas penelope*) เป็ดปีกเขียว (*A. crecca*) เป็ดปากพลั่ว (*A. clypeata*) เป็ดดำหัวสีน้ำตาล (*Aythya nyroca*) และเป็ดเปีย (*A. fuligula*) พบเป็ดหงส์เพียงไม่กี่ตัวเท่านั้น พบเป็ดคับแคปีละประมาณ 100-1,000 ตัว และพบนกอีลุ้ม (*Fulica atra*) ในฤดูหนาวมากกว่า 430 ตัว และนกอื่นๆ ที่พบมากในหน้าหนาวเช่นกัน เช่น นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางโทนน้อย (*E. intermedia*) นกยางโทนใหญ่ (*E. alba*) นกกระสานวล นกกระสาแดง นกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) เหยี่ยวทุ่ง (*Circus spilonotus*) เหยี่ยวด่างดำขาว (*C. melanoleucos*) เป็นต้น บางครั้งพบนกอินทรีปีกลายริมบึงพบนกเค้าฉม (*Motacilla* spp.) และนกกระจาบ (*Ploceus* spp.) อาศัยอยู่จำนวนมาก รวมทั้งนกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) นกกระจาบทอง (*Ploceus hypoxanthus*) นกนางแอ่นบ้าน ในฤดูผสมพันธุ์มีนกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) และนกยางไฟธรรมดา (*I. cinnamomeus*) จำนวนมาก พบนกกระสาแดงจับคู่กันบริเวณริมบึงด้านตะวันออก นกอื่นๆ ที่จับคู่ผสมพันธุ์กัน ได้แก่ เป็ดแดง มากกว่า 100 คู่ นกอัญชันคิ้วขาว (*Porzana cinerea*) มากกว่า 100 คู่ นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) ประมาณ 1,000 คู่ นกอีแจว (*Hydrophasianus chirurgus*)

ประมาณ 800 คู่ ส่วนนกขนาดใหญ่ เช่น นกกระทุง นกตะกราม พบว่าบินผ่านเป็นครั้งคราว

- การสำรวจในปี พ.ศ. 2536-2537 พบปลาอย่างน้อย 44 ชนิด ขณะที่ในปี พ.ศ. 2525 พบพันธุ์ปลาอย่างน้อย 146 ชนิด ปัจจุบันความหลากหลายของพันธุ์ปลามีแนวโน้มลดลง ทั้งนี้มีสาเหตุหนึ่งจากการปรับปรุงบึง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านกายภาพ และชีววิทยา มีผลต่อทรัพยากรประมง ชนิดที่คาดว่าสูญพันธุ์ไปแล้วในถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติ (extinct in the wild) ได้แก่ ปลาสลิดลายใหญ่ (*Colus microlepis*) ปลาหางไหม้ (*Balantiocheilus melanopterus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาพรงเครื่องหรือปลาฉลามหางแดง (*Epalzeorhynchos bicolor*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาปึกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) ปลาที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาฉลามจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาหมูหางแดง (*Botia eos*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาน้ำเงิน (*Kryptopterus apogon*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*) เป็นต้น และชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) และเป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*)
- สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่พบ ได้แก่ เขียดจะนา (*Occidozyga lima*) เขียดบัว (*Rana erythraea*) กบนา (*R. rugulosa*) อึ่งอ่างบ้าน (*Kaloula pulchra*) อึ่งน้ำเต้า (*Microhyla ornata*) เขียดงูธรรมดา (*Ichthyophis kohtaoensis*) สัตว์เลื้อยคลานที่อยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งเคยมีชุกชุมในบึงบอระเพ็ด
- พบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 73 ชนิด บริเวณผืนน้ำเปิดโล่งมีพืชใต้น้ำและพืชปริ่มน้ำ พบประมาณร้อยละ 10-15 ของพื้นที่น้ำ บริเวณพืชลอยน้ำ พบประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่น้ำ บริเวณพืชโผล่พ้นน้ำหรือพืชยืนน้ำ พบประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่น้ำ บริเวณเกาะ บริเวณป่าพรุ และบริเวณทุ่งนา ตัวอย่างพืชชนิดเด่นในแต่ละบริเวณ ได้แก่ ดีปลีน้ำ (*Potamogeton malaianus*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) ลำเจียก (*Coix aquatica*) สนุ่น (*Salix tetrasperma*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นที่รองรับ ดักและกักเก็บตะกอนที่มาจากพื้นที่เกษตรกรรมตอนบนในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคเหนือ มีประโยชน์ต่อการคมนาคม และมีคุณค่าทางด้านนันทนาการและการท่องเที่ยว เป็นพื้นที่ตัวอย่างที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อการศึกษาเกี่ยวกับระบบนิเวศบึงน้ำจืดขนาดใหญ่ อุทกวิทยา นิเวศวิทยาของนก พืชน้ำ และสัตว์น้ำ การสำรวจประชากรและการสร้างรังวางไข่ของนก ที่สำคัญที่สุดคือ เป็นแหล่งทรัพยากรประมงที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศไทย ปัจจุบันเป็นแหล่งศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการของการทำประมงพื้นบ้านอีกด้วย

การจัดการและการดูแล

- พื้นที่ในบึงและริมบึงส่วนใหญ่เป็นที่สาธารณประโยชน์ มีการจับของเข้าอยู่อาศัย และใช้ประโยชน์เป็นบริเวณกว้างพื้นที่รอบๆ บึงบอระเพ็ดเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง และเป็นที่ราชพัสดุ ปี พ.ศ. 2470 มีการกำหนดเป็นเขตหวงห้ามเพื่อสาธารณประโยชน์แผ่นดิน และเขตคุ้มครองทางการประมง ต่อมาในปี พ.ศ. 2471 ได้ประกาศให้เป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ และปี พ.ศ. 2518 กรมป่าไม้ประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด เนื้อที่ 106 ตารางกิโลเมตร (66,250 ไร่) ดังประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 92 ตอนที่ 132 ลงวันที่ 15 กรกฎาคม พ.ศ. 2518 เพื่อคุ้มครองนกให้อาศัยขยายพันธุ์
- ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2537 มีโครงการเพื่อการอนุรักษ์ของกรมประมง ได้แก่ โครงการพัฒนาผลผลิตปลาทุกชนิดที่เคยอุดมสมบูรณ์ในบึง โครงการเลี้ยงปลานิลพาณิชย์ในบริเวณพื้นที่ลึนเขินรอบบึง โครงการปรับปรุงพื้นที่ลุ่มน้ำขังบริเวณบึงเพื่อการประมง และโครงการอนุรักษ์จระเข้น้ำจืดไทย ปัจจุบันบึงบอระเพ็ดถูกกำหนดให้เป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ โดยแบ่งออกเป็น 2 เขต คือ เขตหวงห้ามมิให้ผู้ใดทำประมงโดยเด็ดขาด และเขตหวงห้ามที่อนุญาตให้ทำการประมงได้โดยใช้เครื่องมือที่กำหนด

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลสองแคว ตำบลยางคราม ตำบลบ้านหลวง ตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง ตำบลแม่นาจร ตำบลช่างเคิ่ง ตำบลท่าผา อำเภอแม่แจ่ม ตำบลแม่วิน ตำบลทุ่งบี้ อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

- เนื้อที่อุทยานฯ 482 ตารางกิโลเมตร (301,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 18° 24'-40' N และ 98° 24'-42' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 370-2,565 เมตร

ประเภท

แอ่งน้ำ ลำห้วย ลำธาร

ระวาง

4645 I, 4646 II, 4745 IV, 4746 III

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ของแนวเทือกเขาถนนธงชัยที่ทอดตัวตามแนวเหนือ-ใต้ พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติฯ ประกอบด้วยอ่างน้ำซับ ลำธารบนภูเขา และน้ำตก ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำของแม่น้ำปิง ลำธารส่วนใหญ่เป็นลำธารขนาดเล็ก บนยอดดอยอินทนนท์ในระดับ 2,565 เมตรเหนือระดับน้ำทะเล แอ่งน้ำซับที่เรียกว่าอ่างกาหลวง มีลักษณะเป็นพรุน้ำจืดเขตอบอุ่น เกิดจากการทับถมของมอส ชนิดต่างๆ และเศษซากพืชที่ขึ้นอยู่โดยรอบ กลางพรุเป็นแอ่งน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

บริเวณอ่างกาหลวงมีน้ำตื้นมาก อุณหภูมิของน้ำเย็นตลอดปี ลำต้นของต้นไม้ถูกห่อหุ้มด้วยมอส เฟิน กล้วยไม้ และพืชอิงอาศัยชนิดอื่นๆ

- บริเวณอ่างกาหลวง มีพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นและ/หรือพรรณไม้หายาก เช่น คำขาวหรือกุหลาบพันปีสีขาว (*Rhododendron moulmeinense* และ *R. veitchianum*) คำแดงหรือกุหลาบพันปีสีแดง (*R. delavayi*) เฟินและมอสชนิดต่างๆ ที่สำคัญ คือ ข้าวตอกฤาษี (*Sphagnum cuspidatulum*)
- พบนกอย่างน้อย 364 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 255 ชนิด นกอพยพ 109 ชนิด ได้แก่ นกคัดคูพันธุ์ยุโรป (*Cuculus canorus*) เหยี่ยวทะเลทราย (*Buteo buteo*) นกพญาไฟสีกุหลาบ (*Pericrocotus roseus*) นกกระเบื้องผา (*Monticola solitarius*) เป็นต้น ตามริมห้วย ริมน้ำ ลำธาร ค่อนข้างชุ่มชื้น มีแนวหมู่ไม้ และไม้พุ่มขึ้นปกคลุมให้ร่มเงา พบนก ได้แก่ นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกอัญชันป่าขาแดง (*Rallina fasciata*) นกอัญชันอกเทา (*Rallus striatus*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) ตามธารน้ำที่เป็นแก่งหิน น้ำตก พบนกอีกกลุ่มหนึ่ง ได้แก่ นกกางเขนน้ำ (*Enicurus* spp.) นกเด้าลมหลังเทา (*Motacilla cinerea*) นกอุ้มบาตร (*M. alba*) นกเขนหัวขาวท้ายแดง (*Chaimarrornis leucocephalus*) นกยุดน้ำ (*Cinclus pallasii*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกอินทรีหัวไหล่ขาว (*Aquila heliaca*) นกปากช่อมพง (*Gallinago nemoricola*) นกเดินดงอกเทา (*Turdus feae*) นกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*) นกไต่ไม้ใหญ่ (*Sitta magna*) นกปีกแพรสีม่วง (*Cochoa purpurea*) เป็ดปากสั้น (*Anas penelope*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ พญาแร้ง (*Sarcogyps calvus*) แร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) ชนิดที่อยู่ในสภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกอินทรีหัวไหล่ขาว นกเงือกคอแดง นกไต่ไม้ใหญ่ นกปีกแพรสีม่วง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระติ๊ดใหญ่ปีกลาย (*Mycerobas melanozanthos*) นกเดินดงอกเทา นกเดินดงอกดำ (*Turdus dissimilis*) นกนางแอ่นหางลวด (*Hirundo smithii*) นกกะเต็นขาวดำใหญ่ (*Megaceryle lugubris*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว นกปากช่อมพง นกเดินดงอกเทา และชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) อินทรีดำ (*Ictinaetus malayensis*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*) นกจุมพุ (*Ducula aenea*) นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล (*Bubo nipalensis*) นกกกหรือนกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mulleripicus pulverulentus*)
- ปลาสำคัญในระบบนิเวศที่พบเฉพาะในบริเวณนี้ ได้แก่ ปลาค้างคาว (*Oreoglanis siamensis*) ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) พบที่ระดับ 600 เมตรขึ้นไป ชนิดที่สามารถพบได้ในระดับความสูง 40-1,200 เมตร ได้แก่ ปลาสอน (*Scaphiodonichthys burmanicus*) ชนิดที่พบตั้งแต่ระดับความสูง 370 เมตรเหนือระดับน้ำทะเลปานกลางขึ้นไป ได้แก่ ปลาช่อนก้าง (*Channa limbata*) และปลาพลวง (*Tor soro*) ชนิดที่พบที่ระดับ 370-900 เมตร ได้แก่ ปลาแก้มช้ำ (*Systomus orphoides*) ชนิดที่พบที่ระดับ 370-1,200 เมตร ได้แก่ ปลาซิวควายแถบดำ (*Rasbora sumatrana*) และพบที่ระดับ 400 เมตร ได้แก่ ปลาน้ำหนึก (*Barilius puchellus*) ปลาเลียหิน (*Garra taeniata*) และปลาค้อ (*Nemacheilus* spp.) หลายชนิด
- พบสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ จักกิ้มน้ำหรือจิ้งจกน้ำ หรือกระท่าง (*Tylototriton verrucosus*) เต่าปูลู (*Platysternon megacephalon*) และพบกบจูกหรือกบหงอน (*Rana pileata*) ซึ่งเป็นสัตว์ที่พบในบริเวณนี้เท่านั้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่ต้นน้ำของแม่น้ำปิง โดยมีพื้นที่ต้นน้ำย่อยที่ให้กำเนิดแม่น้ำลำธารหลายสาย เช่น ลำน้ำแม่กลาง แม่ยะ แม่เตี๊ย แม่เขิม และแม่วาง ที่ไหลผ่านหล่อเลี้ยงชุมชนต่างๆ ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่แล้วไหลลงสู่แม่น้ำปิง รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตร และเป็นแหล่งจับสัตว์น้ำของชุมชนชาวเขา จุดท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ ถ้ำ น้ำตก ลำธาร และอ่างกาหลวง ที่ดินบริเวณอุทยานฯ แห่งชาติบางส่วนถูกใช้

สร้างที่ทำงาน สถานีวิจัยพัฒนาเพื่อรองรับนักท่องเที่ยวและโครงการอื่นๆ พื้นที่ส่วนหนึ่งมีชุมชนชาวเขาอาศัยอยู่ และประกอบอาชีพทางการเกษตร โดยมีชุมชนรวมทั้งสิ้น 39 หมู่บ้าน 948 ครัวเรือน

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 89 ตอนที่ 148 ลงวันที่ 2 ตุลาคม พ.ศ. 2515
- มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 8 พฤษภาคม พ.ศ. 2528 เกี่ยวกับการกำหนดชั้นคุณภาพพื้นที่ลุ่มน้ำและหลักเกณฑ์การใช้ที่ดินในเขตลุ่มน้ำปิง-วัง เป็นที่ตั้งของที่ทำการวนอุทยานดอยอินทนนท์ และสถานีทดลองย่อยของศูนย์พัฒนาการประมงน้ำจืดจังหวัดเชียงใหม่
- มีการบุกรุกใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างมากบนดอยอินทนนท์ ปลาค้างคาวที่เป็นสัตว์เฉพาะถิ่น กำลังประสบปัญหาถูกจับเป็นจำนวนมากเพื่อเป็นอาหารของชาวเขา ซึ่งอาจจะทำให้สูญพันธุ์ได้เช่นเดียวกันกับจักกิ้มน้ำ การใช้สารเคมีในการเกษตรก็มีผลกระทบต่อสัตว์น้ำมาก
- บริเวณอ่างกาหลวง แอ่งน้ำตื้นเขินลงมากเพราะการก่อสร้างสถานที่ราชการกั้นขวางการไหลของน้ำจากพื้นที่รับน้ำที่เคยไหลลงอ่างกาหลวงให้ไหลลงไปทางลุ่มน้ำอื่นและทำให้เกิดการชะล้างดินทรายลงสู่ตัวอ่าง นอกจากนี้ยังสูบน้ำจากอ่างกาหลวงไปใช้บริการนักท่องเที่ยว ที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ยอดดอยอินทนนท์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในฤดูแล้ง

แม่น้ำสาละวิน

ที่ตั้งและเนื้อที่

ตั้งแต่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน ถึงอำเภอสบเมย จังหวัดตาก

- ความยาว 120 กิโลเมตร (ช่วงที่ไหลผ่านเขตแดนประเทศไทย)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 40′ ถึง 18° 36′ N และ 97° 23′-49′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-8,000 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

4544 I, II, IV, 4545 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

พื้นที่ลุ่มน้ำสาละวินครอบคลุมพื้นที่ในสาธารณรัฐประชาชนจีน สหภาพเมียนมาร์ และประเทศไทย แม่น้ำสาละวินมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัยประเทศธิเบต ไหลลงไปทางใต้ออกทะเลที่อ่าวมะตะมันในสหภาพเมียนมาร์ มีความยาวทั้งสิ้น 3,151 กิโลเมตร ไหลผ่านพรมแดนประเทศไทยตั้งแต่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอนลงมาถึงอำเภอสบเมย จังหวัดตาก มีความยาวในส่วนของประเทศไทย คือ 120 กิโลเมตร สาขาของแม่น้ำสาละวินในประเทศไทย ได้แก่ ห้วยแม่กะสะ และแม่น้ำสุริยะ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร แม่น้ำปาย และแม่น้ำยม ในจังหวัดแม่ฮ่องสอน แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำที่มีสภาพพื้นที่ริมฝั่งเป็นแก่งและหุบเหวมากที่สุดเมื่อเทียบกับแม่น้ำสายอื่นของโลก มีลักษณะพื้นท้องน้ำเป็นหิน บริเวณชายฝั่งเป็นหน้าผาชันมีหาดทรายปนโคลนและเนินทรายในบางตอน ระดับน้ำในฤดูน้ำและฤดูน้ำหลากอาจต่างกันถึง 30 เมตร น้ำขุ่นมากในฤดูฝนและใสในฤดูแล้ง มีอุณหภูมิต่ำกว่า 24 องศาเซลเซียสเสมอ

สถานภาพทางชีวภาพ

ชนิดพันธุ์ปลาในแม่น้ำสาละวินมีความโดดเด่น แตกต่างไปจากในลุ่มน้ำอื่นๆ ในประเทศไทย

- ชนิดพันธุ์ปลาในเขตนี้มีความคล้ายคลึงกับในระบบแม่น้ำคงคาและแม่น้ำอิระวดี พบปลาอย่างน้อย 94 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาผีเสื้อ (*Homaloptera thamicola*) ปลาหมูอ่องเต้ (*Botia rostrata*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ของแม่น้ำสาละวิน ได้แก่ ปลาหางเหลือง (*Mystacoleucus argenteus*) ปลากดหัวเสียม (*Aoriichthys seenghala*) ปลาจิ้งจก (*Balitora brucei*) ปลาแค้ขี้หมู (*Erethistes maesotensis*) ปลาละคุย (*Gagata dolichonema*) ปลาสังกะวาดหน้าหนู (*Eutropiichthys vacha*) เป็นต้น ปลาที่สำคัญ ได้แก่ ปลาสะแงะ (*Anguilla bengalensis*) ที่อาศัยได้ทั้งในน้ำจืดและน้ำทะเล เวลาปลาโตเต็มที่จะอพยพกลับไปวางไข่ในทะเล ตัวอ่อนเมื่อฟักออกจากไข่จะลอยเข้าไปเติบโตในแหล่งน้ำจืด
- ในบางพื้นที่ของจังหวัดแม่ฮ่องสอนมีลำธารลอดผ่านถ้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่ของปลาที่มีลักษณะพิเศษคือ ตาจะลดรูปไปคล้ายปลาตาบอด เป็นปลาในวงศ์ปลาจิ้งจก (Balitoridae) เรียกว่าปลาค้อตาบอด (*Schistura oedipus*) ปลากลุ่มนี้ถือว่าเป็นปลาที่เปราะบางมาก ไม่สามารถเคลื่อนย้ายแหล่งที่อยู่อาศัยได้หากเกิดมลพิษ จึงถือว่าอยู่ในสถานภาพที่ถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild)
- ยังมีปลาหลายชนิดในแม่น้ำสาละวินที่เป็นปลาสวยงาม เช่น ปลากดหัวเสียม และปลาหมูอ่องเต้ เป็นต้น
- ในแม่น้ำปายซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำสาละวินยังมีสัตว์น้ำที่อยู่ในสถานะเสี่ยงต่อการสูญพันธุ์ ได้แก่ กบหูดหรือเขียดแลว (*Rana blythii*) ซึ่งปัจจุบันกรมประมงสามารถเพาะพันธุ์ได้แล้ว

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

จากลักษณะที่เป็นแม่น้ำสายยาวคดเคี้ยว และไหลผ่านภูมิประเทศที่เป็นป่าเขาและที่ลุ่ม ทำให้ระบบนิเวศในลุ่มน้ำสายนี้มีลักษณะโดดเด่น พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์เป็นกลุ่มสัตว์ที่เป็นสิ่งมีชีวิตเฉพาะถิ่นมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปลา เช่น ปลาหางเหลือง ปลาสังกะวาดหน้าหนู เป็นต้น นอกจากนั้นแม่น้ำสายนี้ยังมีความสำคัญในฐานะที่เป็นแม่น้ำนานาชาติ เป็นเส้นแบ่งพรมแดนของประเทศไทยและสหภาพเมียนมาร์

การจัดการและการคุกคาม

- มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางระบบนิเวศสองฝั่งแม่น้ำสาละวิน เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า และการเจริญเติบโตของเมืองระหว่างพรมแดนประเทศ
- การใช้ยาฆ่าแมลงในการเกษตร มีผลต่อการลดลงของประชากรปลาในแม่น้ำสาละวิน

หนองหาน

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร

- เนื้อที่ 125.2 ตารางกิโลเมตร (78,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 06' - 15' N และ 104° 17' - 20' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 150 เมตร

ประเภท

บึงน้ำจืดธรรมชาติ

ระวาง 5843 II, III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

หนองหานเป็นแหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติที่ใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รับน้ำจากลำน้ำพุง ซึ่งไหลมาจากเทือกเขาภูพาน และระบายออกทางห้วยน้ำฟ้าสู่แม่น้ำโขง ขนาดของหนองหานมีความยาวประมาณ 17 กิโลเมตร ความกว้างประมาณ 9 กิโลเมตร ความลึกโดยเฉลี่ย 1.9 เมตร ความลึกสูงสุด 4.3 เมตร มีเกาะดอนสวรรค์ใหญ่ ดอนสวรรค์เล็ก ดอนพลาญ เป็นต้น พื้นที่รอบหนองหานเป็นที่ราบ บางแห่งเป็นพื้นที่ลูกคลื่นเอียดน้อย

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกประมาณ 32 ชนิด เป็นนกน้ำนกชายเลนอย่างน้อย 11 ชนิด นกประจำถิ่น 14 ชนิด นกอพยพแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 18 ชนิด ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกปากช่อมหาศพิด (*Gallinago gallinago*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) และมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ของประเทศไทย ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกที่พบจำนวนมาก ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกแอ่นตาล (*Cypsiurus balasiensis*) นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*)
- พบปลาอย่างน้อย 31 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ชนิดที่เป็นปลาเฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) พบปลาใน วงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 12 ชนิด ได้แก่ ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลาตาแดง (*Labiobarbus lineatus*) เป็นต้น ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 4 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากะสูบขุด (*Hampala dispar*) ปลาไส้ตัน (*Cyclocheilichthys repasson*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus schlegeli*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) และปลาช่อน (*Channa striatus*)
- พบพืชน้ำอย่างน้อย 42 ชนิด บริเวณริมหนองเต็มไปด้วยกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) แห้วทรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) หญ้า และพืชใบลอยน้ำ ได้แก่ บัวเผื่อนหรือบัวผัน (*Nymphaea nouchali*) ระแง่ง (*Trapa quadrispinosa*) เป็นต้น พบพืชลอยน้ำหนาแน่นครอบคลุมพื้นน้ำส่วนใหญ่ ได้แก่ จอก (*Pistia stratiotes*)ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) พืชใต้น้ำ ได้แก่ สันตะวาใบข้าว (*Blyxa echinosperma*) สาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia aurea*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่ยังคงมีการใช้ประโยชน์อยู่ ในปัจจุบันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานชุมชนมาแต่อดีต สมัยลพบุรีหรือศิลปขอมจนกระทั่งปัจจุบัน และมีแหล่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนหลายแห่งชุมชนโดยรอบหนองทำนา ปลูกพืชไร่ เลี้ยงสัตว์ และดักจับสัตว์น้ำ รายได้ของชุมชนที่เกิดจากหนองหานโดยเฉลี่ยร้อยละ 65 ของรายได้ทั้งหมด มีศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวในอนาคตสูง เพราะเป็นแหล่งน้ำกว้างใหญ่ เห็นทัศนียภาพของภูเขาพานทองด้านทิศได้ที่สวยงาม แล้วยังมีคุณค่าด้านวัฒนธรรมที่แสดงถึงวิถีชีวิตชุมชนที่แตกต่างกัน เช่น หมู่บ้านปั้นดินเผา หมู่บ้านเกษตร ชีวิตประมงน้ำจืด

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่ตั้งสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดสกลนคร
- ที่ดินรอบๆ หนองที่อยู่เหนือหลักเขตของหนองหาน เป็นที่ดินมีเอกสารสิทธิ์ครอบครองเกือบทั้งหมด เป็นทั้งโฉนด และ นส. 3ก มีที่ดินส่วนน้อยเท่านั้นที่เป็นที่สาธารณะ ซึ่งปัจจุบันกำหนดให้หนองหานเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์บกและสัตว์น้ำ มีการห้ามทิ้งขยะของเสียลงในแหล่งน้ำ และห้ามจับปลาในฤดูวางไข่
- มีโครงการใช้ที่ดินรอบหนองเพื่อการสร้างถนน ขุดคลองเพื่อการเกษตร ขุดบ่อบำบัดน้ำเสีย สร้างอาคารศูนย์บริการท่องเที่ยว และพัฒนาระบบชลประทานเครื่องสูบน้ำ
- มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจรอบพื้นที่ เนื่องจากอยู่ติดกับตัวเมืองสกลนคร และการขยายตัวของชุมชนมีผลกระทบต่อหนองหานนับวันทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น เช่น การระบายและบำบัดน้ำเสีย เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีการบุกรุกที่ดินรอบหนอง และการท่องเที่ยวที่ทำลายแหล่งน้ำสาธารณะ
- ยังคงมีการล่านกอย่างหนัก และการจับปลาอยู่ตลอดเวลา ทำให้นกน้ำไม่สามารถมาพักพิงอาศัยในหนองหานได้มากนัก

หนองหานกุมภวาปี

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี

- เนื้อที่ 45 ตารางกิโลเมตร (28,125 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 06'-14' N และ 103° 00'-05' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160-170 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดธรรมชาติ มีพืชน้ำ

ระวาง 5643 III

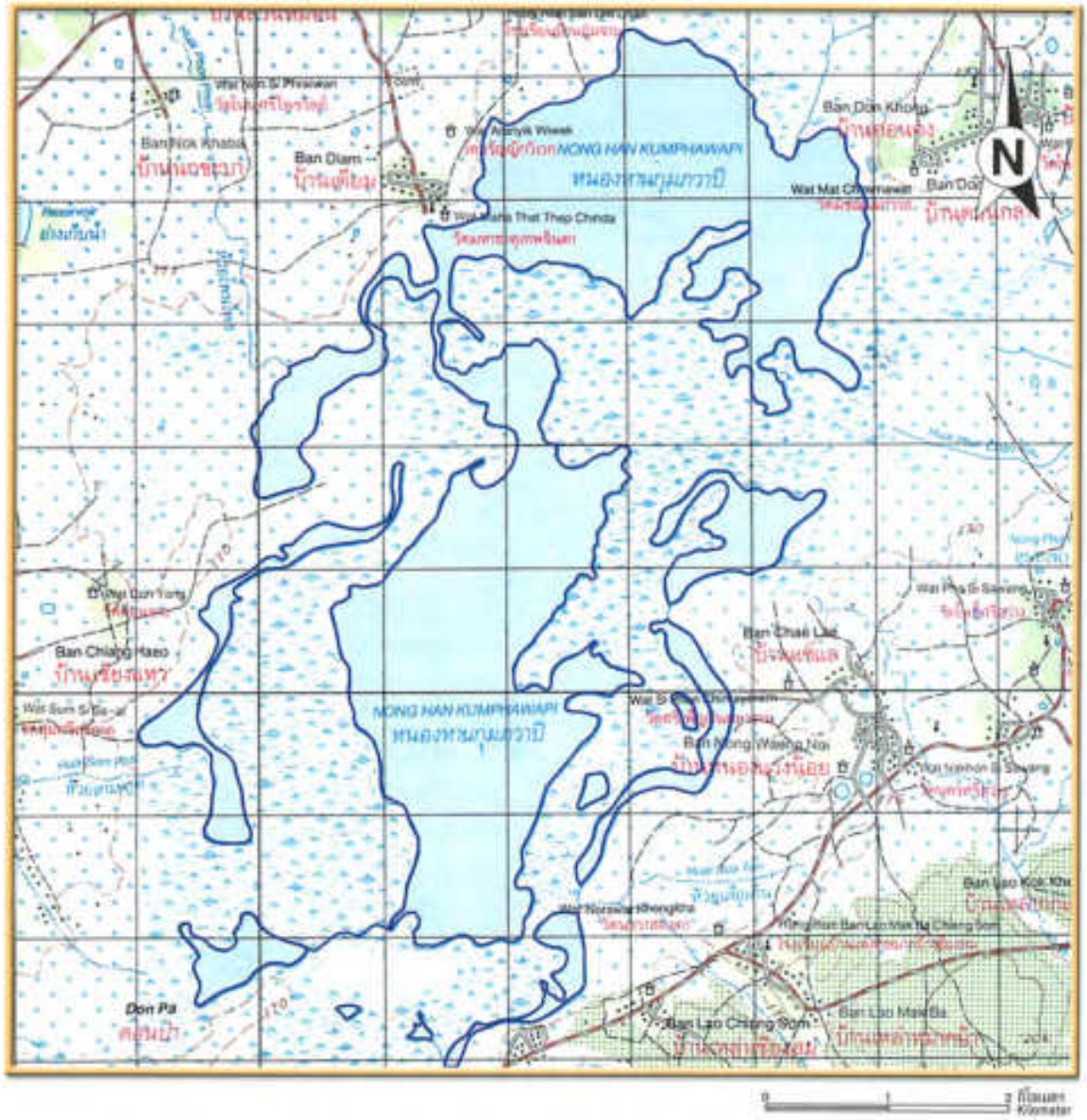

สถานภาพทางกายภาพ

หนองหานกุมภวาปีเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่ล้อมรอบด้วยพงหญ้าขึ้นแซะ ตื้นมาก ลึกไม่เกิน 1 เมตร มีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร ส่วนความกว้างที่สุดประมาณ 5 กิโลเมตร มีเกาะใหญ่อยู่ 2 เกาะ คือ ดอนแก้ว และดอนป่า พื้นที่รอบๆ เป็นที่ราบเรียบ ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง บริเวณรอบๆ หนองหานพบดินเค็มบ้างเล็กน้อย การใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อการผลิต โดยประมาณร้อยละ 80 ของพื้นที่ ทำนาอีกประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ ทำไร่และเลี้ยงสัตว์

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นแหล่งชุมนุมนกอพยพและนกที่ผ่านมาในฤดูหนาวจากจีนและยุโรป และตะวันออกกลาง (Palearctic) ที่สำคัญที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

- พบนกอย่างน้อย 74 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 27 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นอย่างน้อย 34 ชนิด นกอพยพในฤดูหนาวแต่มีใช่เพื่อการผสมพันธุ์อย่างน้อย 40 ชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล นกกระสาแดง และเหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) และเป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ชนิดที่พบจำนวนมากได้แก่ เป็ดปีกแพรว (*Anas crecca*) เป็ดหางแหลม (*A. acuta*) เป็ดลาย (*A. querquedula*) นกทะเลขาแดงลายจุด (*Tringa erythropus*) นกหัวโตเล็กขาเหลือง (*Charadrius dubius*) นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกปากซ่อมหางเข็ม (*Gallinago stenura*) นกปากซ่อมหางพัด (*G. gallinago*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*)
- พบปลาอย่างน้อย 39 ชนิด เป็นชนิดเฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) พบปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) มากถึง 16 ชนิด ได้แก่ ปลาแป้น (*Oxygaster oxygastroides*) ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลากะสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาตะเพียนทอง (*Barbodes altus*) เป็นต้น พบปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 6 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาดุก (Clariidae) 3 ชนิด ปลาตระกูลกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus schlegeli*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus* spp.) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลากระดี่ (*Trichogaster* spp.) ปลาสลิด (*T. pectoralis*) และปลาช่อน (*Channa striata*)
- พบพืชน้ำอย่างน้อย 15 ชนิด บริเวณกลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายหูงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) พืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) จอก (*Pistia stratiotes*) จอกแหน (*Lemna trisulca*) พืชโผล่เหนือน้ำที่ล้อมรอบหนอง ได้แก่ กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) เยื่องฟ้าน้ำ (*Polygonum chinense*) รูปฤาษี (*Typha angustifolia*) แห้วทรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) หญ้าแขม (*Phragmites karka*) และพืชล้มลุก ได้แก่ บอนเขียว (*Schismatoglottis calyprata*) หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่เป็นที่สองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชุมชนก่อตั้งที่มีอายุมากกว่า 100 ปี มีหมู่บ้านอยู่รอบบริมหนองน้ำประมาณ 30 หมู่บ้าน ประชากรเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว มีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ รายได้ของชุมชนที่ได้จากการใช้ประโยชน์หนองหานคิดประมาณร้อยละ 50 ของทั้งหมด และรายได้ที่สัมพันธ์กับพื้นที่ประมาณร้อยละ 50 เฉลี่ยจากทุกหมู่บ้าน น้ำในหนองใช้เป็นน้ำประปาสำหรับอำเภอกุมภวาปี มีการประมงรอบๆ หนอง มีการเก็บสัตว์น้ำ และพืชน้ำในหนอง ปัจจุบันมีจำนวนนักท่องเที่ยวไม่มากนัก แต่มีศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวในอนาคต เนื่องจากเป็นแหล่งประวัติศาสตร์และหนองน้ำขนาดใหญ่ จึงสามารถพัฒนาเป็นแหล่งรองรับนักท่องเที่ยวได้ต่อไป

การจัดการและการคุกคาม

- การถือครองพื้นที่นี้มีประมาณ 28.8 ตารางกิโลเมตร (18,000 ไร่) แบ่งเป็น ภบท. หรือ สค. ประมาณร้อยละ 80-90 ของพื้นที่ นส. 3 ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ ส่วนที่เป็นโฉนดมีเพียงเล็กน้อย บางอำเภอเป็นเขตห้ามยิงนก ห้ามจับปลาในฤดูวางไข่ มีการอนุรักษ์พันธุ์เต่าและปลาตัวเล็ก และห้ามทิ้งขยะลงในหนอง นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่ของโครงการโขง ชี มูล อีกด้วย
- มีโครงการการขุดลอกหนองหานให้เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่เพื่อพัฒนาขึ้นเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ
- มีการทิ้งขยะลงในหนองน้ำ ทำให้หนองน้ำตื้นเขินและมีการพัฒนาหนองหานกุมภวาปีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการทำลายพื้นที่อยู่อาศัยของนกและแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ
- การเพาะปลูกโดยรอบหนองหานก่อให้เกิดการตกตะกอนในหนองน้ำจนตื้นเขิน

บึงละหาน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอจตุรัส จังหวัดชัยภูมิ

- เนื้อที่ 29.09 ตารางกิโลเมตร (18,181 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 35′-40′ N และ 101° 50′-56′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 190 เมตร

ประเภท

ทะเลน้ำจืดกึ่งธรรมชาติ มีพืชน้ำ

ระวาง 5340 II

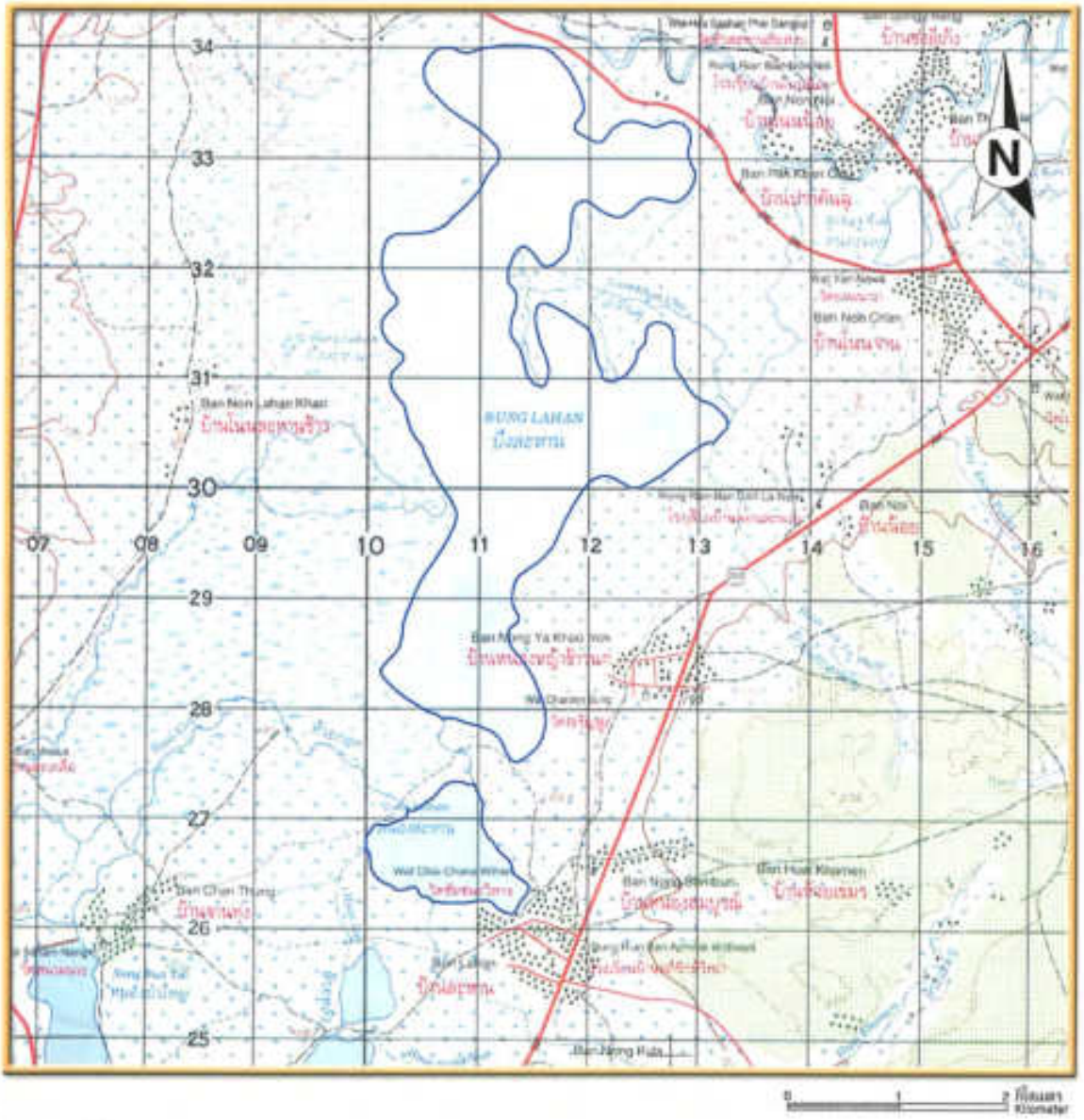

สถานภาพทางกายภาพ

บึงละหานเป็นบึงตื้นที่มีขนาดใหญ่ เป็นที่ลุ่มรองรับน้ำจากลำตะคลอง โดยมีห้วยต่างๆ เช่น ห้วยกอก ห้วยหลัว เป็นทางน้ำเข้าสู่บึงละหานและไหลลงสู่แม่น้ำชี ในฤดูแล้งบึงจะแห้ง มีเพียงตอนใต้ของบึงที่มีน้ำขังตลอดปี ความลึกที่สุดของบึงประมาณ 1.5 เมตร กลางบึงมีเกาะ ขนาดประมาณ 0.3 ตารางกิโลเมตร (187.5 ไร่) มีป่าละเมาะ พื้นที่โดยรอบบึงละหานจะมีลักษณะราบเรียบถึงค่อนข้างเรียบ ลักษณะดินโดยรอบเป็นดินที่เกิดจากการตกตะกอนทับถมของตะกอนลำน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 56 ชนิด เป็นนกน้ำและนกชายเลน 27 ชนิด นกประจำถิ่น ประมาณ 24 ชนิด นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 29 ชนิดได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางโทนใหญ่ (*Egretta alba*) นกยางโทนน้อย (*E. intermedia*) นกยางเปีย (*E. garzetta*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกยางไฟธรรมดา (*I. cinnamomeus*) นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 1 ชนิด ได้แก่ นกเขนงขวางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกอพยพมาเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกกระแตผีใหญ่ (*Esacus recurvirostris*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) ชนิดที่พบจำนวนมากนับร้อยตัว ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ เปีดแดง (*Dendrocygna javanica*)
- พบปลาอย่างน้อย 25 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบ 9 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบ 3 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius goniotus*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาสร้อยนกขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาหมอช้างเผือก (*Pristolepis fasciata*) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- ขอบบึงทิศตะวันตกและทิศเหนือหนาแน่นด้วยกอธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) หญ้าขันกาด (*Panicum repens*) จัดเข้าไปเป็นผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) จอกแหน (*Lemna trisulca*) พืงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) ผักปุ้ง (*Ipomoea aquatica*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) รุกเข้าไปถึงกลางน้ำ บริเวณที่น้ำค่อนข้างลึกมีพืชได้น้ำมาก ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายหางวัว (*Najas graminea*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- มีคุณค่าทางสังคมและวัฒนธรรม เพราะชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบมีอายุเก่าแก่ประมาณ 100 ปี มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น ทำบุญบั้งไฟแข่งเรือ พิธีปลูกศาลพ่อ มีศาลเจ้าพ่อบ้านหนองใหญ่และศาลเจ้าพ่อบ้านหาญดำที่บึงละหาน ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบใช้ที่ดินในการผลิต และใช้ในการเลี้ยงสัตว์ และใช้ประโยชน์จากบึงละหานโดยการตัดไม้ฟืน จับปลา ล่าสัตว์ ใช้น้ำ และพักผ่อนหย่อนใจ มีรายได้จากบึงละหานประมาณร้อยละ 60 ของรายได้
- มีความสำคัญต่อนกที่อาศัยพื้นที่ชุ่มน้ำ ในฤดูหนาวมีนกยางและนกชายเลนมาอาศัยอยู่นับพันตัว

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืด จังหวัดชัยภูมิ
- ที่ดินรอบบึงละหานมีการถือครองและการครอบครองเป็นโฉนดที่ดินประมาณร้อยละ 30 เป็น นส. 3ก ประมาณร้อยละ 40 และเป็นที่ ภบท. ร้อยละ 30 ในบึงมีการกำหนดเขตสงวนพันธุ์ปลาไว้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์น้ำ มีการสูบน้ำเพื่อทำน้ำประปา มีการพัฒนาบึงโดยการกำจัดผักตบชวา
- มีการทิ้งขยะและการปล่อยน้ำเสียจากโรงงานลงในหนองน้ำ ทำให้น้ำบางส่วนเสียและมีกลิ่นเหม็น สัตว์น้ำไม่สามารถอาศัยอยู่ได้ การใช้สารฆ่าแมลงในการปลูกนาข้าวทำให้เกิดมลภาวะแก่แหล่งน้ำหลายแห่ง นอกจากนี้บริเวณบึงละหานเคยเป็นที่ทำนากลือมาก่อน จึงทำให้น้ำได้ดินในหมู่บ้านบางแห่งเป็นน้ำเค็ม ดินเค็ม
- มีโครงการทำฝายบนรอบบึงกั้นคูน้ำตั้งแต่บ้านน้อยถึงบ้านสนหนองผักหวาน และโครงการสร้างเกาะแก่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว
- การทำการประมงรบกวนแหล่งสร้างรังวางไข่ของนก ทำให้ประชากรนกในบึงลดลง และยังคงมีการล่านกทำให้ประชากรนกลดจำนวนลงเรื่อยๆ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบ้านค้อง ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา ตำบลบึงโขงหลง ตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 12.90 ตารางกิโลเมตร (8,062 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 50′ ถึง 18° 03′ N และ 103° 59′ ถึง 104° 43′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160-170 เมตร

ประเภท

บึงน้ำจืดธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี

ระวาง 5845 III, 5844 IV

สถานภาพทางกายภาพ

บึงโขงหลงเป็นบึงน้ำจืดลักษณะแคบยาว เกิดจากลำห้วยหลายสายไหลมารวมกัน มีความยาวประมาณ 13 กิโลเมตร และความกว้างประมาณ 2 กิโลเมตร น้ำในบึงลึกโดยเฉลี่ยประมาณ 50-100 เซนติเมตร โดยมีส่วนที่ลึกที่สุดประมาณ 6 เมตร บึงโขงหลงเป็นส่วนของที่ราบน้ำท่วมถึงของแม่น้ำสงคราม น้ำจากบึงไหลลงสู่แม่น้ำสงครามก่อนออกแม่น้ำโขง มีเกาะกลางบึง ได้แก่ ดอนแก้ว ดอนไพธิ์ ดอนน่อง ดอนสวรรค์ มีป่าดิบแล้งที่ค่อนข้างสมบูรณ์บนเกาะเหล่านี้ มีการก่อสร้างทำนบกั้นน้ำเพื่อเสริมขอบบึงธรรมชาติ และประตูระบายน้ำทางด้านใต้ พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่ค่อนข้างราบเรียบ พื้นที่ติดกับบึงบางแห่งเป็นลูกคลื่นลอนลาด มีชุมชนเมืองอยู่ลอนล่างของบึง พื้นที่ดินรอบบึงเป็นที่นา

สถานภาพทางชีวภาพ

พันธุ์ไม้รอบบึง ได้แก่ ยาง (*Dipterocarpus* spp.) ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata*) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) เสาเถาดำน้ำมีหว้า (*Eugenia cumini*) ไทร (*Ficus* spp.) ตะแบกนา (*Lagerstroemia siamica*) บนดอนสวรรค์มีป่าดิบแล้ง มีไม้ใหญ่ ได้แก่ ตะแบก (*Lagerstroemia cuspidata*) กระบก (*Irvingia malayana*) แสมขาว (*Avicennia alba*) ตีนเป็ด (*Alstonia scholaris*) ก้านเหลา (*Fagraea fragrans*) กระบาก (*Anisoptera costata*) กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) เป็นต้น ซึ่งป่าไม้และป่าพรุที่ริมน้ำเป็นที่สร้างรังวางไข่ของนกน้ำหลายชนิด

- พบนกอย่างน้อย 29 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 27 ชนิด นกประจำถิ่น 3 ชนิด นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 26 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดดำหัวสีน้ำตาล (*Aythya nyroca*) และเป็ดดำหัวดำ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) และนกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) บึงโขงหลงเป็น แหล่งที่อยู่อาศัยและหากินของนกจำนวนมาก นับร้อยตัว ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกยางไทยน้อย (*Egretta intermedia*) นกยางเปีย (*E. garzetta*) นกอีแจว (*Hydrophasianus chirurgus*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกยาง (*Ozeochilus schlegeli*) ปลาบของข้างลาย (*Mystus* spp.) ปลากดเหลือง (*Hemibagrus nemurus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) และปลาช่อน (*Channa striatus*)
- ขอบบึงล้อมรอบด้วยดงแห้วทรงกระเทียม (*Eleocharis spiralis*) กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) เฮื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) บริเวณพื้นน้ำมีบัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) กลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) ผักโสมสบ (*Ottlia alismoides*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) ชายน้ำใกล้บริเวณเกาะต่างๆ พบพืชพวกน้ำ (*Jussiaea repens*) บอน (*Schismatoglotis calyptrata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งประมงที่สำคัญ เป็นแหล่งท่องเที่ยวดูนกน้ำจำนวนนับพันๆ ตัว ที่อพยพในฤดูหนาว มีทัศนียภาพที่สวยงาม
- รอบบึงมีชุมชนประมาณ 18 หมู่บ้าน บางหมู่บ้านมีอายุการตั้งถิ่นฐานประมาณ 200 ปี แต่ส่วนมากเป็นชุมชนที่อพยบุกเบิกที่ทำกินใหม่ ประชากรเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว รายได้ที่สัมพันธ์กับพื้นที่ประมาณร้อยละ 38 ของรายได้ทั้งหมด มีประเพณีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ นอกจากนี้พื้นที่ดังกล่าวยังมีศักยภาพของทรัพยากรธรรมชาติสูงทั้งในทางเศรษฐกิจเพื่อยังชีพ เขตเกษตรกรรมก้าวหน้าที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตรที่ต้องการใช้น้ำ
- ลอนเหนือของบึงเป็นที่ตั้งโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้าของกรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงานและพื้นที่น้ำฝนนอกนั้นเป็นที่เพาะปลูกพืชไร่

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 194 วันที่ 18 ธันวาคม พ.ศ. 2525
- พื้นที่รอบบึงบริเวณบ้านด้องและตอนล่างของสันเขื่อนร้อยละ 20 ของพื้นที่เป็นที่มีเอกสิทธิ์ นส. 3ก อีกร้อยละ 80 ของพื้นที่เป็นที่ สปก. และที่ไบของ ภบท. 5-6
- ขณะนี้มีการดำเนินโครงการศึกษาการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลงจังหวัดหนองคาย
- การทำประมงมีผลกระทบต่อนกน้ำมากพอสมควร มีการรบกวนนกน้ำ มีการล่านกและเก็บไข่นก มีการลักลอบตัดไม้จากป่าไปใช้สอยในกิจกรรมต่างๆ ทำให้ป่าไม้เสื่อมโทรม
- มีแนวโน้มการขยายตัวของชุมชนสูง ซึ่งทำให้มีการระบายน้ำเสียลงแหล่งน้ำเกิดขึ้น น้ำไม่สะอาดเพราะขยะสิ่งปฏิกูล สาะจากออยเดน นอกจากนั้นยังมีปัญหาการตื้นเขินทางตอนปลายของบึง ปริมาณสัตว์น้ำลดลง มีการรุกที่ดินสาธารณะ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเสม็ด ตำบลบ้านบัว ตำบลนางสะแกโพรง อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

- เนื้อที่ขอสำหรับเขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 6.2 ตารางกิโลเมตร (3,875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 53'-55' N และ 103° 01'-03' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160 เมตร

ประเภท

อ่างเก็บน้ำที่เกิดจากธรรมชาติ มีน้ำบางฤดู

ระวาง 5638 IV

สถานภาพทางกายภาพ

อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก เป็นอ่างเก็บน้ำขอประทาน สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2505 อยู่ห่างจากอ่างเก็บน้ำห้วยตลาดประมาณ 1 กิโลเมตร สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ อ่างเก็บน้ำทั้งหมดเป็นพื้นที่อุ่ม รับน้ำจากพื้นที่ข้างเคียง ในฤดูแล้งน้ำแห้ง ส่วนที่ลึกที่สุดเพียง 2 เมตร ในฤดูฝนมีน้ำลึกที่สุดประมาณ 5-7 เมตร ทั้งสองข้างมีหมู่บ้านต่างๆ ล้อมรอบ ลักษณะดินที่พบมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างต่ำ บริเวณที่อุ่มที่ไม่มีน้ำขังทำนา

สถานภาพทางชีวภาพ

- เป็นที่อยู่อาศัยของนกจำนวนมาก พบนกอย่างน้อย 11 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ *(Aythya baeri)* ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) พบประมาณ 100 ตัว ชนิดที่อยู่ในสภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) ประมาณ 2,500 ตัว นกเค้าดินอกแดง (*Anthus cervinus*) ประมาณ 700 ตัว นกนางแอ่นทรายสร้อยคอดำ (*Riparia riparia*) ประมาณ 464 ตัว และนกเค้าดินทุ่ง (*Anthus novaeseelandiae*) ประมาณ 200 ตัว นอกจากนี้ยังพบเหยี่ยวทุ่ง (*Circus spilonotus*) เหยี่ยวด่างตัวขาว (*C. melanoleucos*) นกหัวโตหลังชุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) เป็นต้น
- พบปลาอย่างน้อย 18 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 8 ชนิด ได้แก่ ปลากะสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลาตี่สยามหรือ (*Labeo rohita*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) เป็นต้น
- พืชริมอ่างเก็บน้ำ ได้แก่ กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) หญ้าหวาย (*Panicum repens*) ฉัดเข้าไปเป็นบัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) กลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) พืชลอยน้ำ ได้แก่ จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- อ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก มีความสำคัญต่อนกอพยพ เคยเป็นแหล่งชุมนุมนกมากที่สุดแห่งหนึ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- เป็นแหล่งประมงท้องถิ่น เป็นแหล่งผลิตน้ำประปาเพื่อใช้ในการอุปโภคบริโภคของจังหวัดบุรีรัมย์ รอบอ่างเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนจำนวน 8 หมู่บ้าน อายุประมาณ 250 ปี ประชากรเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว และไทย-เขมร รายได้ของชุมชนสัมพันธ์กับพื้นที่ชุ่มน้ำ ประมาณร้อยละ 10

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 111 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2523
- พื้นที่อ่างน้ำเป็นที่สาธารณประโยชน์ ที่ดินบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเป็นที่ดินที่มีโฉนดร้อยละ 100
- มีการใช้น้ำสำหรับการประปา จังหวัดบุรีรัมย์
- มีการจับปลาโดยใช้ไฟฟ้า ทำให้จำนวนพันธุ์ปลาลดลงจำนวนมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเสม็ด ตำบลสะแกซ่า อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 7.09 ตารางกิโลเมตร (4,434 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 51′-53′ N และ 103° 03′-06′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160 เมตร

ประเภท

อ่างเก็บน้ำถึงธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี

ระวาง 5638 IV

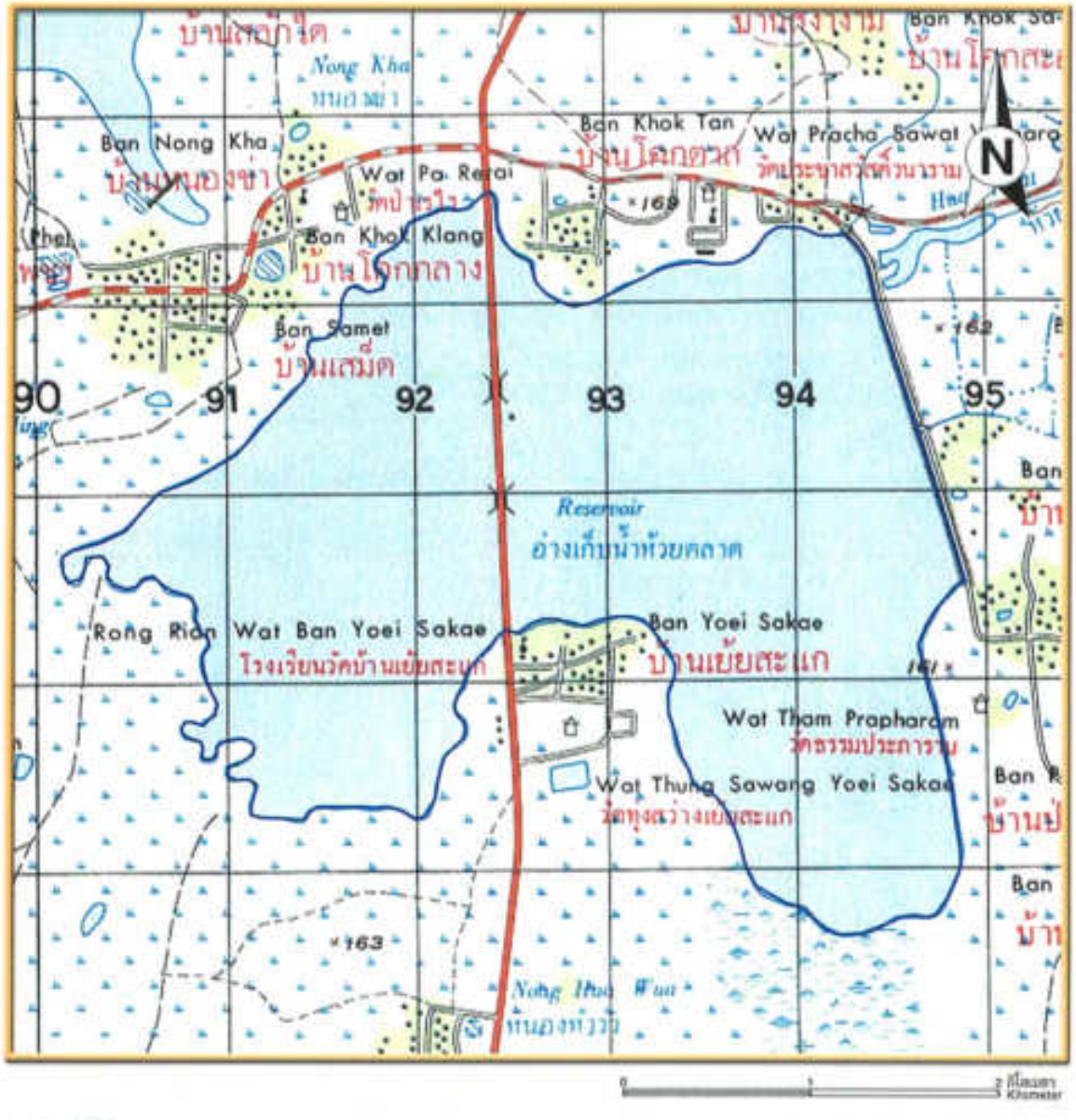

สถานภาพทางกายภาพ

อ่างเก็บน้ำห้วยลาด อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางตะวันตกเฉียงใต้ 11 กิโลเมตร เป็นที่ลุ่มเกิดจากการยุบตัวของแผ่นดิน รับน้ำจากพื้นที่ข้างเคียง ไหลลงแม่น้ำบูล ในฤดูฝนมีน้ำลึกที่สุดประมาณ 5-7 เมตร ในฤดูแล้งน้ำในอ่างเก็บน้ำลดลงถึงร้อยละ 75 เหลือบริเวณที่ลึกที่สุดเพียง 1 เมตร มีหมู่บ้านล้อมรอบ บริเวณที่ลุ่มที่ไม่มีน้ำขังมีการทำนา พื้นที่โดยรวมมีสภาพค่อนข้างราบเรียบ

สถานภาพทางชีวภาพ

- เคยมีการสำรวจพบนก 30 ชนิด ปัจจุบันเป็นที่พักอาศัยทำรังของนกน้ำจำนวนมาก พบนกอย่างน้อย 11 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 3 ชนิด นกประจำถิ่นประมาณ 1 ชนิด นกอพยพแต่มิได้เพื่อการผสมพันธุ์ประมาณ 10 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) พบประมาณ 100 ตัว ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) พบประมาณ 2,500 ตัว นกเด้าดินอกแดง (*Anthus cervinus*) พบประมาณ 700 ตัว นกนางแอ่นทรายสร้อยคอดำ (*Riparia riparia*) พบประมาณ 464 ตัว นกเด้าดินทุ่ง (*Anthus novaeseelandiae*) ประมาณ 200 ตัว นอกจากนี้ยังพบเหยี่ยวทุ่ง (*Circus spilonotus*) เหยี่ยวด่างดำขาว (*C. melanoleucos*) นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) เป็นต้น
- พบปลาอย่างน้อย 18 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 5 ชนิด ได้แก่ ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลายี่สกเทศ (*Labeo rohita*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) เป็นต้น ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 2 ชนิด ได้แก่ ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลาสลิด (*T. pectoralis*) ปลาแศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาบึกของข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลาบึกอุย (ลูกผสมระหว่าง *Clarias macrocephalus* และ *Clarias garcipinnus*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciatus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- พืชที่ขึ้นรอบๆ อ่างเก็บน้ำเป็นพวกกกเล็ก (*Cyperus imbricatus*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) ถัดเข้าไปเป็นเถื่องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) พบพืชลอยน้ำมาก ได้แก่ จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) และกลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุกชุมมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนได้
- เป็นแหล่งน้ำสำคัญทางการเกษตร โดยเฉพาะในฤดูแล้งนั้นมีภาวะฝนแล้ง นอกจากนั้นเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญในท้องถิ่น ชุมชนใช้ประโยชน์ทั้งการเลี้ยงสัตว์ เก็บหาผักพืชน้ำ จับสัตว์น้ำ ทำการกสิกรรม

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ลงในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 155 ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2523
- พื้นที่อ่างน้ำเป็นที่สาธารณประโยชน์ ที่ดินบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเป็นที่ดินที่มีโฉนดร้อยละ 100
- มีการเลี้ยงเป็ด แช่ปอ ทำบ่อปลา เลี้ยงควาย และใช้น้ำบางส่วนเพื่อการชลประทาน
- มีการจับปลาโดยใช้ไฟฟ้า ทำให้จำนวนพันธุ์ปลาลดลงจำนวนมาก

สถานภาพทางกายภาพ

อ่างเก็บน้ำห้วยตลาด อยู่ห่างจากตัวเมืองไปทางตะวันตกเฉียงใต้ 11 กิโลเมตร เป็นที่ลุ่มเกิดจากการยุบตัวของแผ่นดิน รับน้ำจากพื้นที่ข้างเคียง ไหลลงแม่น้ำบุล ในฤดูฝนมีน้ำลึกที่สุดประมาณ 5-7 เมตร ในฤดูแล้งน้ำในอ่างเก็บน้ำลดลงถึงร้อยละ 75 เหลือบริเวณที่ลึกที่สุดเพียง 1 เมตร มีหมู่บ้านล้อมรอบ บริเวณที่ลุ่มที่ไม่มีน้ำขังมีการทำนา พื้นที่โดยรวมมีสภาพค่อนข้างราบเรียบ

สถานภาพทางชีวภาพ

- เคยมีการสำรวจพบนก 30 ชนิด ปัจจุบันเป็นที่พักอาศัยทำรังของนกน้ำจำนวนมาก พบนกอย่างน้อย 11 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 3 ชนิด นกประจำถิ่นประมาณ 1 ชนิด นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ประมาณ 10 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) พบประมาณ 100 ตัว ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางโทนน้อย (*Egretta intermedia*) พบประมาณ 2,500 ตัว นกเด้าดินอกแดง (*Anthus cervinus*) พบประมาณ 700 ตัว นกนางแอ่นทรายสร้อยคอดำ (*Riparia riparia*) พบประมาณ 464 ตัว นกเด้าดินทุ่ง (*Anthus novaeseelandiae*) ประมาณ 200 ตัว นอกจากนี้ยังพบเหยี่ยวทุ่ง (*Circus spilonotus*) เหยี่ยวดำขาว (*C. melanoleucos*) นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) เป็นต้น
- พบปลาอย่างน้อย 18 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 5 ชนิด ได้แก่ ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลายี่สกเทศ (*Labeo rohita*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) เป็นต้น ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 2 ชนิด ได้แก่ ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลาสลิด (*T. pectoralis*) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลานิลอุย (ลูกผสมระหว่าง *Clarias macrocephalus* และ *Clarias gareipinnus*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciatus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- พืชที่ขึ้นรอบๆ อ่างเก็บน้ำเป็นพวกกกเล็ก (*Cyperus imbricatus*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) ขัดเข้าไปเป็นเยื่องพืดม้า (*Polygonum tamentosum*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) พบพืชลอยน้ำมาก ได้แก่ จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) และกลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุกชุมมากที่สุดแห่งหนึ่งของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้
- เป็นแหล่งน้ำสำคัญทางการเกษตร โดยเฉพาะในฤดูแล้ง นั้นมีศักยภาพฝนแล้ง นอกจากนั้นเป็นแหล่งประมงน้ำจืดที่สำคัญในท้องถิ่น ชุมชนใช้ประโยชน์ทั้งการเลี้ยงสัตว์ เก็บหาผักพืชน้ำ จับสัตว์น้ำ ทำการกสิกรรม

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ตามราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 155 ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2523
- พื้นที่อ่างน้ำเป็นที่สาธารณประโยชน์ ที่ดินบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำเป็นที่ดินที่มีโฉนดร้อยละ 100
- มีการเลี้ยงเป็ด แช่ปอ ทำบ่อปลา เลี้ยงควาย และใช้น้ำบางส่วนเพื่อการชลประทาน
- มีการจับปลาโดยใช้ไฟฟ้า ทำให้จำนวนพันธุ์ปลาลดลงจำนวนมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 5.71 ตารางกิโลเมตร (3,568 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 38′-39′ N และ 103° 04′-06′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 150-160 เมตร

ประเภท

อ่างเก็บน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี

ระวาง 5638 III

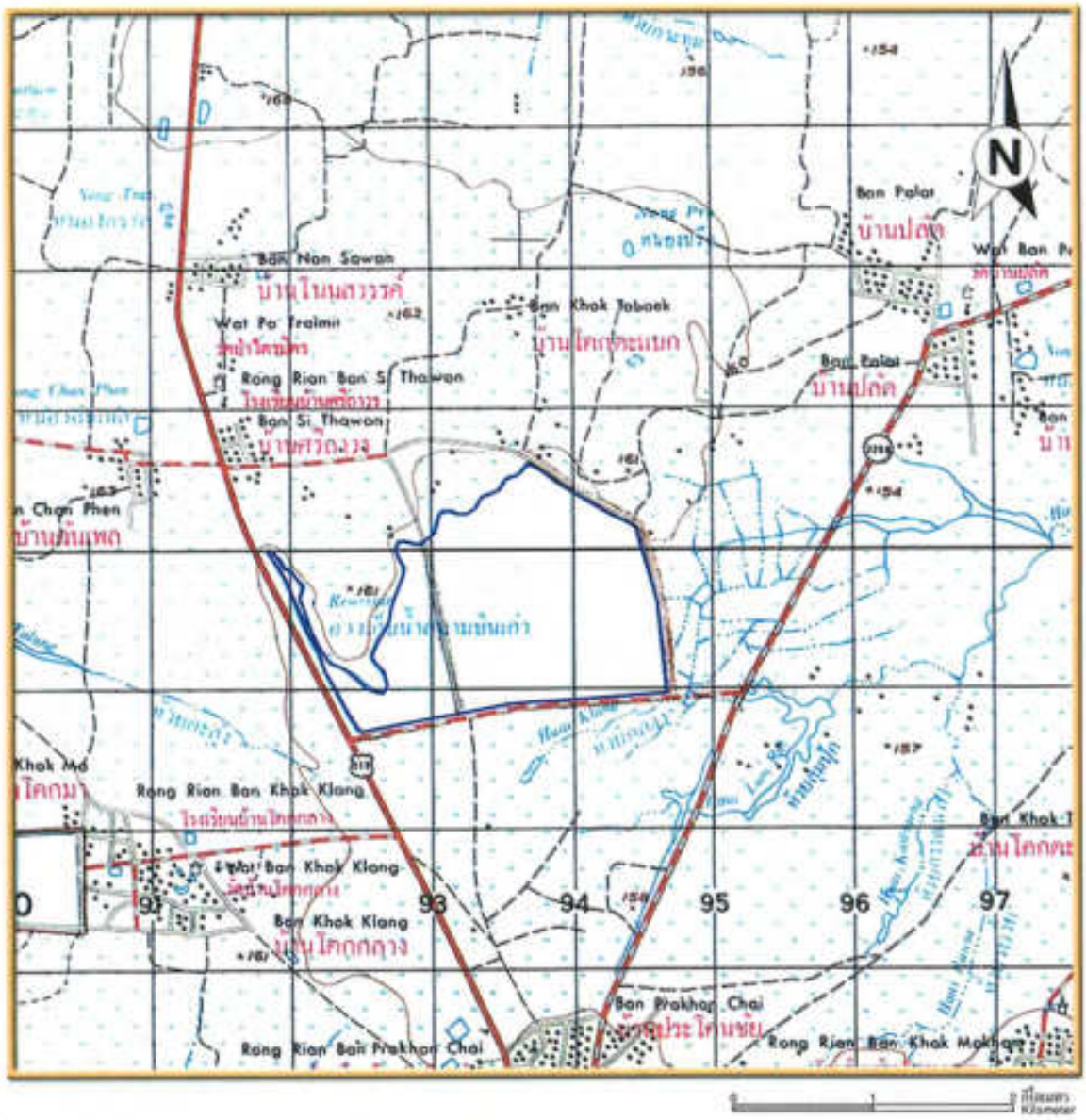

สถานภาพทางกายภาพ

อ่างเก็บน้ำสนามบินเดิมเป็นหนองน้ำธรรมชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 มีการทำคันกั้นอ่างเก็บน้ำ มีลำน้ำพลายสายเชื่อมโยงกับอ่างเก็บน้ำ เช่น ห้วยอุมปุ๊ก ห้วยละเวีย โดยรวมเป็นพื้นที่ราบลุ่ม ทุ่งโล่ง ทุ่งนาล้อมรอบ พื้นที่น้ำมีเนื้อที่ประมาณ 2.56 ตารางกิโลเมตร (1,600 ไร่) ที่เหลือเป็นพรุหญ้า ระดับน้ำลึกเฉลี่ย 2-3 เมตร บริเวณที่ลุ่มใกล้เคียงส่วนใหญ่ทำนา

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่รอบๆ อ่างเก็บน้ำสนามบินมีลักษณะเป็นลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ไม่มีสภาพป่าที่สมบูรณ์เหลืออยู่ มีแต่ไม้ยืนต้นไม้พุ่ม ขึ้นกระจัดกระจาย เป็นต้นว่า เต็ง รัง เหียง พลวง และค่าย กะบก ประดู่ มะม่วงป่า แดง สะเดา หว้า เสม็ดทุ่ง

- พบนกอย่างน้อย 23 ชนิด เป็นนกน้ำ 21 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 4 ชนิด นกที่อพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 7 ชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกยางไทนน้อย (*Egretta intermedia*) นกแขวกปีก (*Mycteria leucocephala*) เป็นต้น เป็นทั้งนกอพยพและนกประจำถิ่น 10 ชนิด นกที่อพยพมาเพื่อผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) เป็ดก่า (*Cairina scutulata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เป็ดก่า ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล นกกระสาแดง เป็ดหงส์ (*Sarkidiornis melanotos*) และเหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดท้องแดง (*Nettapus coromandelianus*) นกกาบบัว เป็ดลาย (*Anas querquedula*) ชนิดที่พบเป็นประจำ ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*)
- พบปลาอย่างน้อย 14 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) พบปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 4 ชนิด ได้แก่ ปลาหิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลากะสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochelus hasselti*) ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) ได้แก่ ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลากะสูบจุด ปลาตะเพียนขาว ปลาสร้อยนกเขา ปลาช่อน (*Channa striatus*) เป็นต้น
- ในอ่างเก็บน้ำพบพืชน้ำ 9 ชนิด พืชโผล่เหนือน้ำที่อยู่รอบอ่าง ได้แก่ แห้วหรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) กกกลม (*Scirpus mucronatus*) กกเหลี่ยม (*S. grossus*) และหญ้าหวาย (*Panicum repens*) ส่วนที่เป็นพื้นน้ำมีบัวสาย (*Nymphaea lotus*) มากมาย พืชลอยน้ำ ได้แก่ จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) บัวบา (*Nymphoides indicum*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งชุมนุมนกคุ้มพันธุ์ในฤดูหนาว โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำ และนกยางจำนวนหลายพันตัว จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่ง เนื่องจากนักท่องเที่ยวมาดูนกพันธุ์ต่างๆ
- มีหมู่บ้านอยู่รอบอ่างเก็บน้ำจำนวน 2 แห่ง ซึ่งมีอายุประมาณ 50 ปี ประชากรเป็นกลุ่มไทย-ลาว และวัฒนธรรมไทย-เขมร รายได้ที่สัมพันธ์กับพื้นที่นี้ไม่มี น้ำในอ่างเก็บน้ำนำมาใช้ทำน้ำดื่มผลิตประปาของอำเภอประโคนชัย

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 111 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2523
- พื้นที่อ่างเก็บน้ำเป็นที่สาธารณประโยชน์ โดยรอบเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์
- มีการบุกรุกพื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำ การทำประมงมีผลรบกวนนกน้ำที่อาศัยในอ่างเก็บน้ำ

แม่น้ำโขง

ที่ตั้งและพื้นที่

ส่วนที่ผ่านประเทศไทยเป็นส่วนของแม่น้ำโขงตอนบน ด้านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ส่วนตอนกลางไหลผ่านจังหวัดเลย หนองคาย มุกดาหาร นครพนม อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี ช่วงที่ไหลผ่านเขตแดนประเทศไทย

- ความยาวกว่า 2,400 กิโลเมตร และมีเนื้อที่รับน้ำประมาณ 60,900 ตารางกิโลเมตร (38,062,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 20° 00′-10′ N และ 100 ° 15′-30′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย ณ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย 357.11 เมตร และ ณ อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี 89.03 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่

ระวาง 5049 II

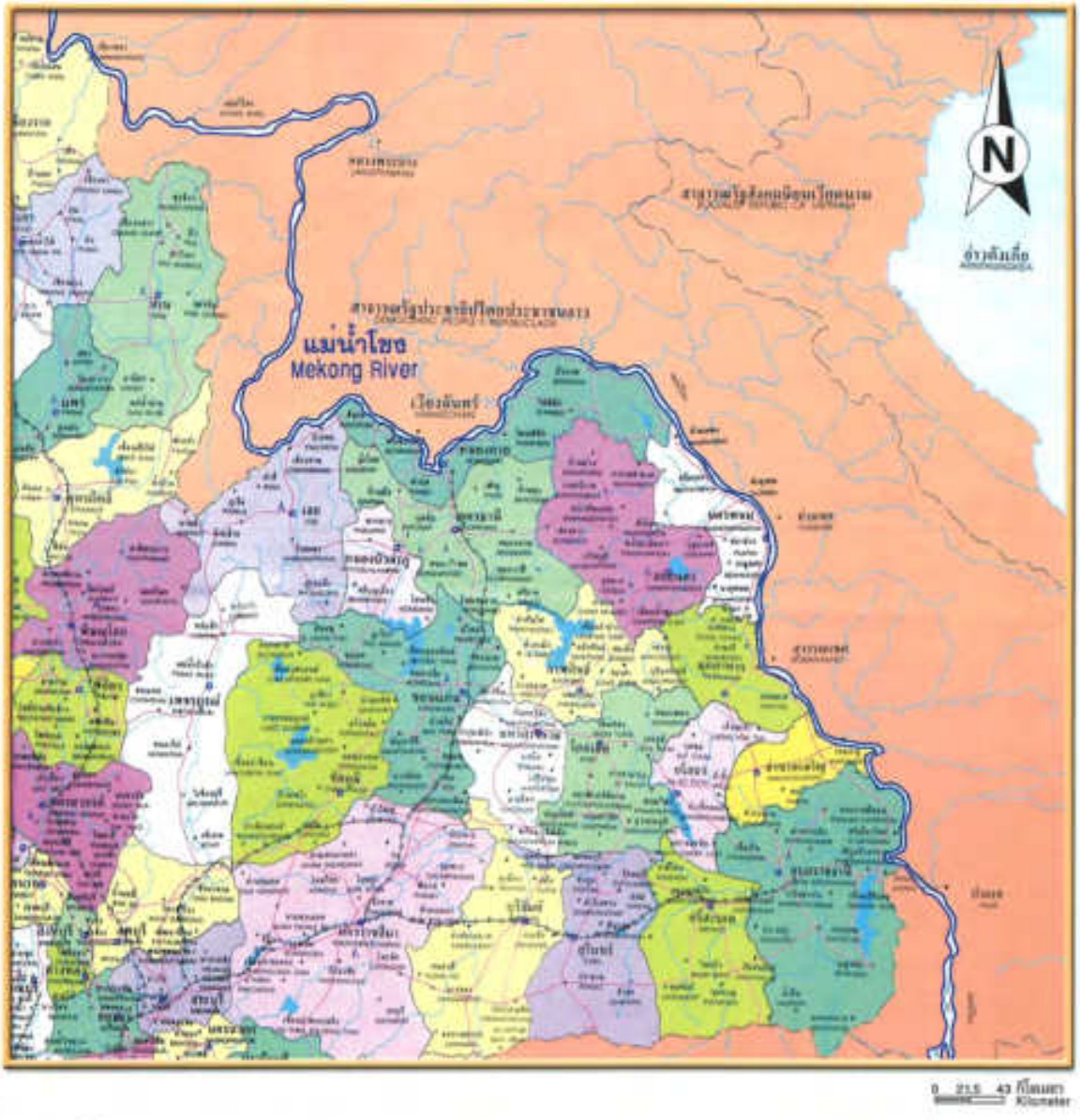

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำโขงเป็นระบบแม่น้ำสายใหญ่ของโลกที่มีความยาวเป็นอันดับที่ 11 มีต้นน้ำอยู่บนเทือกเขาหิมาลัย บริเวณชายแดนจีน-ธิเบต และไหลผ่าน 6 ประเทศ เป็นระยะทางกว่า 4,200 กิโลเมตร ส่วนที่ผ่านประเทศไทยเป็นส่วนของแม่น้ำโขงตอนกลาง ซึ่งไหลผ่านอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย และตอนล่าง ซึ่งไหลผ่านจังหวัดเลย หนองคาย นครพนม มุกดาหาร อำนาจเจริญ และอุบลราชธานี รวมความยาวกว่า 2,400 กิโลเมตร และเป็นพื้นที่รับน้ำที่กว้างที่สุดคือประมาณ 60,900 ตารางกิโลเมตร (38,062,500 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 77 ของพื้นที่รับน้ำทั้งหมด มีแม่น้ำสาขาสายสำคัญคือ แม่น้ำหอง ชี มูล และสงคราม ของประเทศไทย แม่น้ำจืม แม่น้ำเทิน ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และทะเลสาบเขมรของพระราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งต่อเนื่องกับลำธารของทิวเขาสอยดาวฝั่งตะวันออกของจังหวัดจันทบุรี สภาพของแม่น้ำเป็นแก่งหินและหน้าผาในตอนบนและตอนกลางบางส่วน แต่ส่วนใหญ่เป็นชายฝั่งและสันทราย

สถานภาพทางชีวภาพ

- ชนิดพันธุ์ปลาที่พบทั้งระบบแม่น้ำเกือบ 1,000 ชนิด ที่พบในประเทศไทยอย่างน้อย 289 ชนิด ซึ่งมีความแตกต่างกันไปในแต่ละช่วงตอนของแม่น้ำ ในตอนกลางจะพบชนิดปลาคล้ายกับของเขตอบอุ่นในจีน ซึ่งได้พบเป็นครั้งคราวในแม่น้ำโขงเขตอำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ส่วนแม่น้ำโขงตอนล่างมีชนิดปลาที่คล้ายกับของระบบแม่น้ำเจ้าพระยา และเขตซุนดาอิก ปลาที่มีเฉพาะถิ่นในแม่น้ำโขงมีตั้งแต่ปลาน้ำจืดที่ตัวใหญ่ที่สุดของโลกคือ ปลาบึก (*Pangasianodon gigas*) จนถึงปลาชิวที่มีขนาดเล็กเป็นอันดับ 3 ของโลก คือ ปลาชิวแคระสามจุด (*Boraras micros*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์/หายาก และชนิดที่พบเฉพาะถิ่น (endemic) ในระบบแม่น้ำโขง มีอย่างน้อย 30 ชนิด เช่น ปลาหมากผาง (*Tenualosa thibeaudaui*) ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ปลายี่สกทอง (*Probarbus jullieni*) ปลาสะนากยักษ์ (*Aaptosyax grypus*) ปลาสะอี (*Mekongina erythrospila*) ปลาเสือตอลายเล็ก (*Coius undecimradiatus*)
- พบปลาประมาณ 289 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตองลาย ปลากระไห้ (*Catlocarpio siamensis*) ปลาตะโกกหน้าสั้น (*Albulichthys albuloides*) ปลากะพี (*Cyclocheilichthys heteronema*) ปลาบัว (*Osteochilus schlegeli*) ปลาพมูอาริย์ (*Botia sidthimunki*) ปลาแขยงพิน (*Leiocassis siamensis*) ปลาปึกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) ปลาหนวดแมว (*Ompok eugeneiatus*) ปลาค้าดำ (*Wallago leerii*) ปลาบึก (*Pangasianodon gigas*) ปลาสังกะวาด (*Pteropangasius micronemus*) ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsei*) ปลาเสือตอลายเล็ก (*Coius undecimradiatus*) ปลาบู่ร่าไพ (*Mugilogobius rambaiae*) ปลาปักเป้าขน (*Tetraodon baileyi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลากระเบนราหู (*Himantura chaophraya*) ปลาแมวหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลายี่สกทอง (*Probarbus jullieni*) ปลาแดงน้อย (*Discherodontus ashmeadi*) ปลาหมูหางแดง (*Botia eos*) ปลาหมูส่องแก้ (*B. rostrata*) ปลาหมูครีบหลังยาว (*B. longidorsalis*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ปลาดุกมูนครีบสูง (*Bagrichthys macracanthus*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ปากแคบ (*Indostomus paradoxus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ (*Doryichthys martensii*) ปลาบู่ทุดทิง (*Odontobutis aurarmus*) ปลากระดี่มุก (*Trichogaster leeri*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*) ชนิดที่ถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาสวาย (*Pangasianodon hypophthalmus*) ปลากัดเขียว (*Betta smaragdina*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

แม่น้ำโขงนับเป็นระบบแม่น้ำที่มีความหลากหลายของชนิดปลามากเป็นอันดับ 3 ของโลก รองจากแม่น้ำอะเมซอนในอเมริกาใต้ และแม่น้ำแซร์ในอัฟริกาเท่านั้น

การจัดการและการคุกคาม

- แม่น้ำโขงในบริเวณของประเทศไทยมีความต่างของระดับน้ำในฤดูแล้ง และฤดูน้ำหลากสูงถึง 10-20 เมตร แต่ในปัจจุบันมีความแตกต่างน้อยลงมาก เนื่องจากการสร้างเขื่อนกั้นแม่น้ำโขงในบริเวณตอนบนของจีน และสภาวะแล้งของต้นน้ำลำธาร

แม่น้ำสงคราม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอทุ่งฝน อำเภอบ้านดุง จังหวัดอุดรธานี จังหวัดสกลนคร อำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย และอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม

- เนื้อที่ 13,001.4 ตารางกิโลเมตร (8,125,875 ไร่) ความยาวของลำน้ำทั้งสิ้น 465 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 26′ ถึง 18° 05′ N และ 103° 32′ ถึง 104° 45′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 50-150 เมตร

ประเภท

แห่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง

5643 I, 5644 I,II, 5645 II, 5743 I, IV, 5744 I, II, III, IV, 5745 II, III, 5843 I, IV, 5844 I, II, III, IV, 5845 III, 5943 IV, 5944 III

0 21.5 43 กิโลเมตร
Kilometer

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำสงคราม เป็นลำน้ำสาขาสายหลักของแม่น้ำโขง มีต้นกำเนิดอยู่ในจังหวัดอุดรธานี เขตอำเภอหุ่งฝน บริเวณเทือกเขาภูพาน ซึ่งกั้นระหว่างจังหวัดสกลนครกับจังหวัดอุดรธานี ไหลผ่านอำเภอบ้านดุง และจังหวัดสกลนคร แล้ววกขึ้นไปอำเภอโซ่พิสัย จังหวัดหนองคาย ต่อจากนั้นไหลเลียบเส้นแบ่งเขตจังหวัดหนองคายและสกลนครไปบรรจบกับแม่น้ำโขงที่อำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนม ลำน้ำสาขาบริเวณด้านขวาของแม่น้ำ ได้แก่ ห้วยน้ำเย็นและห้วยน้ำอุ่น เป็นต้น ส่วนด้านซ้ายของแม่น้ำมีห้วยชี ห้วยน้ำเมา ห้วยน้ำอุ่น และห้วยคำแก้ว เป็นต้น ในฤดูฝน (เดือนพฤษภาคมถึงเดือนตุลาคม) พื้นที่ลุ่มน้ำจะมีน้ำขังประมาณ 960 ตารางกิโลเมตร (600,000 ไร่) ในฤดูแล้ง (เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคม) ช่วงต้นแม่น้ำจะมีน้ำน้อยมาก เนื่องจากไหลออกแม่น้ำโขงหมด จะเริ่มมีน้ำนองคลองและเห็นเป็นลำน้ำไหลในช่วง 75 กิโลเมตร ช่วงท้ายน้ำซึ่งเริ่มเป็นที่ราบใหญ่ของแอ่งสกลนครไปจนบรรจบแม่น้ำโขง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 183 ชนิด ชนิดที่เป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ของแม่น้ำโขง ได้แก่ ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ปลาหมากผาง (*Tenualosa thibaudeaui*) ปลาชิวแก้ว (*Chapeichthys aesarnensis*) ปลาชิวแคระ (*Boraras micros*) ปลาชิวหางกรรไกรเล็ก (*Rasbora spilocerca*) ปลาเอินฝาย (*Probarbus labeaminor*) ปลาโจกไหม (*Cyclocheilichthys furcatus*) ปลาพรมหลังขาว (*Mystacoleucus* sp.) ปลาปากหนวด (*Hypsibarbus lagleri*) ปลาวี (*Puntioplites falcifer*) ปลาสร้อยน้ำผึ้ง (*Gyrinocheilus pennocki*) ปลาค้างแดง (*Hemisilurus mekongensis*) ปลาบึก (*Pangasianodon gigas*) ปลาพยุ (*Akysis varius*) ปลาข้าวสารแม่น้ำโขง (*Oryzias mekongensis*) ปลาเสือตอลายเล็ก (*Coius undecimradiatus*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*) ปลาปักเป้าปากดำ (*T. barbata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลากระเบนแม่น้ำโขง (*Dasyatis laosensis*) ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ปลากระโห้ (*Catlocarprio siamensis*) ปลาเอินฝาย (*Probarbus labeaminor*) ปลาค้าดำ (*Wallago leerii*) ปลาบึก ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsei*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาหมากผาง (*Tenualosa thibaudeaui*) ปลาแมวหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลายี่สก (*Probarbus jullieni*) ปลานวลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepsis*) ปลาหมูหางแดง (*Botia eos*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ (*Doryichthys martensii*) ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) ปลาปักเป้าสุวัตถิ (*Tetraodon suvatti*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาสวาย (*Pangasianodon hypophthalmus*) ปลากัดเขียว (*Betta smaragdina*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีการทำประมงตลอดลำน้ำที่มีชุมชน ซึ่งลักษณะการจับปลาจะเป็นแบบเพื่อยังชีพมากกว่าเพื่อการค้า ใช้เป็นสถานที่แข่งเรือพายในประเพณีแข่งเรือในเทศกาลออกพรรษาและเป็นสถานที่ออกกระทงในวันออกกระทงของชุมชนที่อยู่ตามลำน้ำ ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมระหว่างชุมชนที่อยู่ริมน้ำในระยะทางใกล้ๆ กัน โดยใช้เรือพายหรือเรือหางยาว

การจัดการและการคุกคาม

- ชุมชนรวมกันตั้งกลุ่มอนุรักษ์แม่น้ำสงครามขึ้น และลงมือพัฒนาที่ดินได้เลือกพื้นที่บริเวณลำน้ำอูนซึ่งเป็นลำน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำสงคราม จัดทำโครงการศึกษาการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
- การบุกรุกตัดไม้ทำลายป่าในเขตต้นน้ำลำธารและที่สาธารณะ เพื่อทำการเกษตร เช่น ทำไร่มันสำปะหลัง อ้อย และปอ เป็นต้น ทำให้เกิดอัตราการพังทลายของดินบริเวณต้นน้ำลำธารสูง ส่งผลให้ลำน้ำตื้นเขิน ประสิทธิภาพในการกักเก็บน้ำลดลง ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ จึงมีแนวทางการจัดการโดยการจัดทำโครงการฟื้นฟูสภาพป่าต้นน้ำ ด้วยการปลูกต้นไม้ จัดทำฐานอ์เพาะชำกล้าไม้ ส่งเสริมให้ชุมชนในพื้นที่ปลูกไม้ผล และทำปศุสัตว์แทนการปลูกพืชไร่บริเวณต้นน้ำ จัดทำหลักเขตพื้นที่ป่าสงวนและพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังต้องมีการหาแนวทางป้องกันปัญหาดินขาดความอุดมสมบูรณ์ในเขตจังหวัดสกลนคร โดยให้หน่วยงานต่างๆ ที่มีความรู้ความชำนาญมาร่วมกันจัดทำโครงการ
- มีแนวโน้มว่าจะมีโครงการสร้างเขื่อนขนาดใหญ่ ซึ่งจะทำให้ระบบนิเวศของลุ่มน้ำเปลี่ยนแปลง
- ปัจจุบันถูกคุกคามด้วยการทำการประมงจับสัตว์น้ำเกินขนาด

ลำปลายมาศ

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอลำปลายมาศ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์

- เนื้อที่ 19 ตารางกิโลเมตร (11,875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 47′-50′ N และ 102° 52′-58′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160-170 เมตร

ประเภท

ลำน้ำ และป่าไม้พุ่มที่มีน้ำท่วมบางฤดู

ระวาง 5538 I

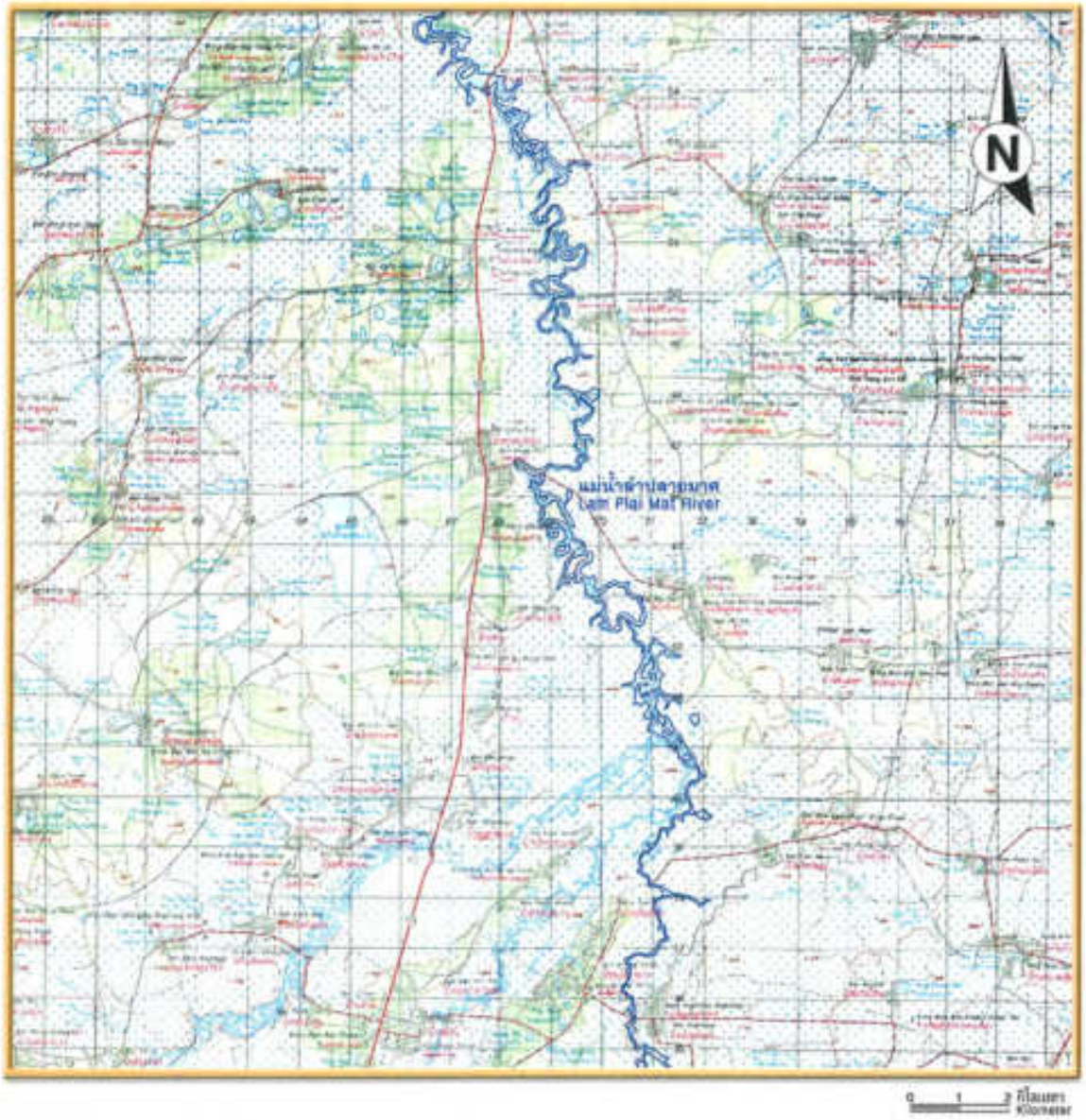

สถานภาพทางกายภาพ

ลำปลายมาศเป็นลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูล ต้นน้ำอยู่ในเขตอำเภอลำปลายมาศ ปลายลำน้ำอยู่ในเขตอำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์ ที่ลุ่มริมฝั่งลำปลายมาศมีน้ำท่วมล้นตลิ่งในฤดูฝน เป็นพื้นที่กว้างขวางก่อให้เกิดพื้นที่ชุ่มน้ำริมฝั่ง บางแห่งเป็นพรุหญ้าและหนองน้ำเล็กๆ หลายแห่ง เมื่อถึงฤดูแล้งน้ำจะลดลงเหลือเพียงบริเวณลำปลายมาศและหนองน้ำบางแห่ง เช่น หนองเอียน และหนองยาง พื้นที่ค่อนข้างราบเรียบ ความกว้างของพื้นที่ชุ่มน้ำประมาณ 1-2 กิโลเมตร ตามลำน้ำมีป่าริมน้ำบริเวณสองฝั่งลำน้ำเป็นบริเวณแคบๆ

สถานภาพทางชีวภาพ

บริเวณสองฝั่งลำปลายมาศเป็นพื้นที่ป่าริมน้ำ จึงมีความหลากหลายของสัตว์และพืชพรรณ

- เคยมีรายงานว่าพบนกกระเรียน (*Grus antigone*) ในปี พ.ศ. 2508 และเป็ดหงส์ (*Sarkidiornis melanotos*) ในปี พ.ศ. 2523 พบนกอย่างน้อย 5 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เป็ดหงส์ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) นกชนิดอื่น ได้แก่ นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกปากซ่อมหางเข็ม (*Gallinago stenura*) นกต้อดินทุ่ง (*Anthus novaeseelandiae*)
- พบปลาประมาณ 37 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบประมาณ 11 ชนิด เช่น ปลาแป้นขาว (*Oxygaster siamensis*) ปลายี่สกเทศ (*Labeo rohita*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) เป็นต้น ปลาในวงศ์ปลากด (Bagridae) และปลาในวงศ์ปลาเซอง (Channidae) ปลาเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลากะมัง (*Puntioplites waandersii, P. proctozysron*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาปึกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) และปลาช่อน (*Channa striatus*)
- พบพันธุ์ไม้ประมาณ 16 ชนิด ริมฝั่งเป็นไม้ยืนต้นขนาดเล็กหรือไม้พุ่ม ได้แก่ หว้า (*Eugenia cumini*) เสียว (*Phyllanthus collinsae*) เป็นน้ำ (*Combretum trifoliatum*) กระโดนน้ำ (*Barringtonia acutangula*) หูถิง (*Hymenocardia wallichii*) มีดงกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) หนามแน่น กลางนา มีบัวน้ำ (*Nymphoides indicum*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งน้ำสำหรับชลประทาน มีการทำคลองส่งน้ำในส่วนต่างของพื้นที่ นอกจากนั้นสูบน้ำไปเพื่อใช้ประโยชน์ในการทำนา บ่อเลี้ยงปลา ไร่นาสวนผสม
- สองฝั่งเป็นที่ตั้งของชุมชนจำนวน 8 หมู่บ้าน มีอายุประมาณ 80 ปี ประชากรเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว การใช้ประโยชน์ของที่ดินส่วนใหญ่เพื่อการกสิกรรม รายได้สัมพันธ์กับพื้นที่ชุ่มน้ำมีประมาณร้อยละ 40 ของรายได้ทั้งหมด พื้นที่ป่าริมน้ำเป็นแหล่งอนุรักษ์พันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์

การจัดการและการคุกคาม

- ลำปลายมาศเป็นลำน้ำสาธารณะ พื้นที่ริมฝั่งมีโฉนดประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่ นส. 3 ประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่และ สปก. ประมาณร้อยละ 40 ของพื้นที่ นอกจากนี้มีโครงการประชาคมหมู่บ้านโดยอาศัยหลังแสงอาทิตย์ การอนุรักษ์พันธุ์ปลา ห้ามตัดต้นไม้หรือพืชริมน้ำ และห้ามจับไก่ป่า
- การบุกรุกที่ดินทำกิน และการลักลอบตัดต้นไม้ ทำให้ฝั่งน้ำบางแห่งทรุดตัวและลำน้ำตื้นเขิน มีการจับปลาอย่างกว้างขวาง พันธุ์ปลาลดลงเป็นจำนวนมาก มีการปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปหากิน ชุมชนนิยมล่าสัตว์ทุกชนิด รวมทั้งเก็บไข่นกและเก็บพืชน้ำ เป็นการทำลายพื้นที่อยู่อาศัยของนกและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ

ลำโดมใหญ่และพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่ายอดโดม

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลโดมประดิษฐ์ ตำบลศรีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี

- พื้นที่ตามลำน้ำระยะทางประมาณ 30 กิโลเมตร เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 225.4 ตารางกิโลเมตร (140,845 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 13'-30' N และ 104° 59' ถึง 105° 07' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 140-150, 200-300 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ลำห้วย ลำธาร

ระวาง 6037 III, IV, 6038 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่ายอดโดม อยู่ทางทิศตะวันตกของลำโดมใหญ่ ภูมิประเทศประกอบด้วยภูเขาและหุบเขา อันเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาพนมดงรัก ซึ่งเป็นต้นน้ำลำโดมใหญ่ ขอบนอกด้านทิศตะวันตก ทิศใต้ และทิศตะวันออก ยกตัวขึ้นเป็นหน้าผาสูงชันเทลาดไปด้านทิศเหนือ ซึ่งเป็นส่วนของภูเขาต่างๆ มีลำน้ำสายเล็กๆ ไหลมารวมกับลำโดมใหญ่ไหลลงสู่แม่น้ำมูล มีป่าดิบแล้งหรือป่าเต็งรังและป่าเบญจพรรณปกคลุมหนาแน่น บริเวณที่ภูมิประเทศเป็นที่ค่อนข้างราบและลูกคลื่นลอนลาด อยู่อัดจากบริเวณภูเขาและหุบเขา พื้นที่ทิศตะวันตกและทิศใต้ของป่าผืนนี้เชื่อมเป็นป่าผืนเดียวกับป่าในพระราชอาณาจักรกัมพูชา และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จากสภาพภูมิประเทศที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสลับซับซ้อนกันหลายลูก ก่อให้เกิดลำห้วยลำธารหลายสาย เช่น ห้วยบอน ห้วยวังใหญ่ ห้วยพระเจ้า ห้วยยาง ห้วยไห ห้วยเตื่อ ห้วยดินดำ ห้วยบุญ ห้วยค้อ ฯลฯ ซึ่งไหลลงไปรวมกันที่ลำโดมใหญ่

สถานภาพทางชีวภาพ

มีสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์อยู่มาก ประกอบด้วยป่าดิบชื้น พบบริเวณริมห้วยตามหุบเขา และบริเวณหุบเขาตอนใต้ของพื้นที่ บริเวณต้นน้ำลำโดมใหญ่ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ค้อ (*Livistona speciosa*) มะไฟป่า (*Baccaurea ramiflora*) และหวาย (*Calamus spp.*) ป่าดิบแล้งครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ตามบริเวณยอดเขา สันเขา พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ตะแบกใหญ่ (*Lagerstroemia calyculata*) ตะแบกแดง (*L. calyculata*) มะค่าโมง (*Afzelia xylocarpa*) พลองใบเล็ก (*Memecylon cyaneum*) กระบก (*Irvingia malayana*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) ประดู่ (*Pterocarpus macrocarpus*) และไผ่ชนิดต่างๆ เป็นต้น ป่าเบญจพรรณหรือป่าผสมผลัดใบ พบกระจายเป็นบริเวณตอนเหนือและตะวันออกของพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ประดู่ มะค่าโมง ตีนนก (*Vitex pinnata*) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica*) ตะคร้อ (*Schleichera oleosa*) ฉนวน (*Dalbergia nigrescens*) ไผ่ไร่ (*Gigantochloa albociliata*) และไผ่ชนิดต่างๆ ป่าเต็งรังพบบริเวณด้านทิศเหนือและทิศตะวันตกของพื้นที่ มีทุ่งหญ้าสลับเป็นบางพื้นที่ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางเหียง (*Dipterocarpus intricatus*) เต็ง (*Shorea obtusa*) รัง (*S. siamensis*) เก็ดแดง (*Dalbergia dongnaiensis*) กระบก (*Irvingia malayana*) มะขามป้อม (*Phyllanthus emblica*) และหญ้าคา (*Imperata cylindrica*) เป็นต้น ทุ่งหญ้าพบกระจายอยู่บริเวณตอนเหนือและตะวันตกบนที่ราบยอดเขา ลักษณะดินเป็นดินทราย มักเกิดไฟไหม้ทุกปี พืชที่พบมากได้แก่ หญ้าคา หญ้าเพ็ก หญ้าพง (*Schreatachya fusca*) และเอนก้า (*Osbeckia chinensis*) เป็นต้น

- พบนกอย่างน้อย 188 ชนิด ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่ายอดโดม เป็นนกประจำถิ่น 136 ชนิด เช่น เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) เหยี่ยวรุ้ง (*Spilornis cheela*) นกเปิดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกคุ่มอกลาย (*Turnix suscitator*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกกาเหว่า (*Eudynamys scolopacea*) นกตบยุงหางยาว (*Caprimulgus macrurus*) นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 52 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาชิเครา (*Accipiter badius*) เหยี่ยวนกเขาพงอน (*A. trivirgatus*) นกอ้ายงั่ว (*Bubulcus ibis*) เหยี่ยวดิ้งก่าสีดำ (*Aviceda leuphotes*) นกบูน (*Ducula badia*) นกที่อพยพมาเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกยูง (*Pavo muticus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เปิดก่า (*Cairina scutulata*) นกตะกรุม ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกแก้วโม่ง (*Psittacula eupatria*) นกยูง (*Pavo muticus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกกาอีง (*Buceros bicornis*)

- พบปลาในลำโดมใหญ่อย่างน้อย 36 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 10 ชนิด เช่น ปลาซิวควาย (*Rasbora dusonensis*) ปลานวลจันทร์เทศ (*Cirrhina mrigla*) เป็นต้น ปลาในวงศ์ปลากด ปลาแขยง (Bagridae) 3 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 3 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาเนื้ออ่อน (Siluridae) 3 ชนิด ปลาสวยงามที่ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลากะมัง (*Puntioplites proctozysron*) และปลาช่อน (*Channa striata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นบริเวณหนึ่งในสามแห่งของประเทศไทยที่มีรายงานการพบเปิดก่า เชื่อว่าเปิดก่าอาศัยอยู่ตามป่าบริเวณต้นแม่น้ำ และออกมาหากินตามแหล่งน้ำในที่ราบเวลากลางคืน ซึ่งมักถูกจับ

- ริมฝั่งลำโดมใหญ่เป็นที่ตั้งของชุมชนต่างๆ ซึ่งมีถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่นี้ตั้งแต่อายุประมาณกว่า 100 ปี ประมาณ 74 ปี และประมาณ 40 ปี ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว บางส่วนได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมเขมร มีประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณนี้ ได้แก่ พอเจ้าปู่ ดอนปู่ตา เป็นต้น นอกจากนี้ยังพบซากปรักของโบราณสถานสมัยขอม จำนวนหลายแห่งอยู่ในป่าทางด้านทิศใต้และทิศตะวันตกของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่าฮอดโดม จากหลักฐานทางโบราณคดีต่างๆ เหล่านี้คาดได้ว่าในบริเวณนี้น่าจะเคยเป็นชุมชนมนุษย์สมัยก่อนประวัติศาสตร์ และสมัยประวัติศาสตร์มาก่อน ซึ่งนับว่ามีคุณค่าอย่างยิ่งในการศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์โบราณคดี

- กิจกรรมการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ ทำไร่ ทำสวนเกษตรผสมผสาน นอกจากนี้พบการเผาถ่าน การเลื่อยไม้บริเวณท่าน้ำริมโดม ชุมชนมีรายได้จากพื้นที่ประมาณร้อยละ 20 ของรายได้ทั้งหมด แนวโน้มการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนรอบพื้นที่เป็นภาคเกษตรกรรม ขณะเดียวกันทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่มีศักยภาพในเชิงการเก็บผลผลิตเพื่อยังชีพและการกสิกรรม สถานที่ท่องเที่ยว เช่น แก่งลำดวน มีนักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมมากประมาณปีละ 18,000 คน ซึ่งจะมีศักยภาพการพัฒนาเชิงการท่องเที่ยวมากขึ้นเมื่อเส้นทางเลียบพรมแดนได้รับการพัฒนาสู่ช่องเม็กและช่องจอม

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 126 ลงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2535

- การถือครองสิทธิ์ของประชาชน ส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ หรือเป็น ภบท. 5-6 ประมาณร้อยละ 70-75 ของพื้นที่ สปก. ประมาณร้อยละ 25-30 ของพื้นที่ แต่ในบางหมู่บ้านมีเอกสารสิทธิ์เป็น สปก. ประมาณร้อยละ 70-80 ของพื้นที่ และ นส. 3ก ประมาณร้อยละ 10-20 ของพื้นที่ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระยะห่างไกลจากต้นน้ำ

- ในปัจจุบันไม่มีประชากรเข้าไปถือครองที่ดินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าป่าฮอดโดมอีกแล้ว แต่มีการใช้ประโยชน์พื้นที่ของหน่วยงานอื่น ได้แก่ กองทัพบก ในบริเวณจุดตรวจพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับพระราชอาณาจักรกัมพูชา ณ ช่องอานนท์ เป็นเนื้อที่ 0.032 ตารางกิโลเมตร (20 ไร่) และอยู่นอกเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ได้แก่ กรมชลประทานที่อ่างเก็บน้ำห้วยวังใหญ่ ติดเขตฮอดโดมด้านทิศเหนือ

- ปริมาณน้ำน้อยในฤดูแล้ง และน้ำท่วมในฤดูฝน ทำให้ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรกรรม ความอุดมสมบูรณ์ลดลง การบุกรุกที่ดิน การลุดหราย โครงการพัฒนาการท่องเที่ยว การล่าสัตว์ตัดไม้ของชุมชนใกล้ป่า โดยเฉพาะในวันหยุดนักมีกลุ่มคนเข้ามาล่าสัตว์ในพื้นที่

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียว

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลห้วยยาง อำเภอคอนสาน ตำบลบ้านยาง ตำบลบ้านข่า ตำบลภูตะเภา อำเภอเกษตรสมบูรณ์ และตำบลนางแดด ตำบลหนองแวง ตำบลหนองบัวแดง อำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 1,560 ตารางกิโลเมตร (975,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 05′-35′ N และ 101° 21′-55′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 540-1,310 เมตร

ประเภท

ที่ชุ่มน้ำท่วม มีน้ำบางฤดู

ระวาง

5241 I, II, 5242 II, 5341 I, II, III, IV, 5342 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูเขียวเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาเพชรบูรณ์ ทางตอนใต้มีลักษณะเป็นพื้นที่แยกออกไปทางทิศตะวันออก ประกอบด้วยภูเขาล้อมรอบพื้นที่ราบสูงตอนกลาง ทางตอนเหนือของพื้นที่จะล้อมรอบด้วยเทือกเขาภูเขียวน้อย และต่อด้วยเทือกเขาภูเขียวใหญ่ ลักษณะของพื้นที่คล้ายรูปเกือกม้า บริเวณใกล้กับสันเขาจะเป็นผาชัน เกือบตั้งฉากตลอดทั้งแนว ภายในวงรอบของเทือกเขานี้ พื้นที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างราบ มีเนินเขาขนาดเล็กปรากฏอยู่บนยอดเขาหลายลูก มีสภาพเป็นลานหิน มีพันธุ์ไม้ขนาดเล็กขึ้นห่างๆ สลับกับหญ้าและไม้พุ่ม เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นเทือกเขาสูงและที่ราบสูง จึงทำให้มีลำห้วย ลำธารมากมายหลายสาขา ลุ่มน้ำสำคัญ 3 สาย ได้แก่ ลุ่มน้ำพรม มีต้นกำเนิดอยู่บริเวณตอนเหนือของพื้นที่ ลุ่มน้ำสะพุงเป็นลุ่มน้ำที่ใหญ่ที่สุดในพื้นที่ และลุ่มน้ำชีซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของพื้นที่ พื้นที่ลุ่มบางตอนก่อตัวเป็นบึงซึ่งมีขนาดกว้างขึ้นเมื่อถึงฤดูฝน เช่น บึงแฟน บึงยาว บึงโค้ง บึงสะพุง บึงมน และทุ่งกะมัง เป็นต้น แหล่งน้ำเหล่านี้มีความสำคัญมากต่อนกน้ำ นกลุยน้ำ บึงเหล่านี้จะกลายเป็นแหล่งหญ้าที่สมบูรณ์ในฤดูแล้ง โดยเฉพาะบริเวณรอบบึงที่น้ำลดลงไป

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดงดิบเขาในระดับต่ำ ป่าดงดิบแล้ง ป่าเต็งรัง ป่าผสมผลัดใบ และทุ่งหญ้า นอกจากนี้ยังมีสังคมขนาดเล็กที่ปรากฏให้เห็นในบางพื้นที่ เช่น สังคมธารน้ำไหล สังคมผาหิน สังคมบึงและพรุ เป็นต้น ในสังคมพืชแต่ละชนิด มีพันธุ์ไม้ที่หายาก และมีคุณค่าอยู่มากมายหลายชนิด ตั้งแต่ไม้ขนาดใหญ่ที่มีคุณค่าทางด้านเนื้อไม้ และก่อนข้างหาได้ยากในปัจจุบัน เช่น ไม้หอม (*Aquilaria malaccensis*) อบเชย (*Cinnamomus bejolghota*) กำยาน (*Styrax apricus*) และไก๋ (*Ternstroemia gymnanthera*) กล้วยไม้และไม้ล้มลุกขนาดเล็กที่มีดอกสวยงาม สังคมทุ่งหญ้าเขตร้อนเกิดจากการกระทำของมนุษย์ ได้แก่ ทุ่งกะมัง ซึ่งเป็นทุ่งหญ้าที่เกิดจากการทำลายป่าเพื่อปลูกพืชและตั้งหลักแหล่ง เดิมทุ่งกะมังเป็นแอ่งธรรมชาติขนาดเล็กในป่าเต็งรังผสมสนมาก่อน ต่อมา กลายเป็นทุ่งหญ้าอันกว้างขวาง ส่วนใหญ่เป็นหญ้าคา หญ้าเพ็ก และหญ้าหวาย ในช่วงฤดูแล้งจะมีไฟป่าอย่างรุนแรงและหญ้า จะสะพัดลมอย่างรวดเร็ว มีพันธุ์ไม้ขนาดเล็กขึ้นอยู่ประปราย กลางทุ่งมีลำห้วยไหลผ่านสามสายกลายเป็นบึง ซึ่งเป็นแหล่งอาศัยของนกน้ำนานาชนิด บึงแฟนเป็นทุ่งหญ้ารายเรียบขนาด 4 ตารางกิโลเมตร (2,500 ไร่) ปกคลุมด้วยหญ้าคา หญ้าหวาย เฟิร์น กก จูด บางตอนของตัวทุ่งมีน้ำขังตลอดปี เป็นแหล่งปลาน้ำจืดหลายชนิด รอบตัวทุ่งเป็นป่าดิบเขาที่อุดมสมบูรณ์ด้วยพันธุ์ไม้หลากชนิด นอกจากนี้ยังมีทุ่งหญ้าขนาดเล็กอีกหลายแห่งในบริเวณใกล้ๆ กันนี้ เช่น บึงยาว บึงโค้ง บึงสะพุง เป็นต้น ซึ่งบึงเหล่านี้เป็นแหล่งหากินและพักอาศัยของนกเปิดหลายชนิดในช่วงที่โยกย้ายถิ่น

- พบนกอย่างน้อย 223 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 189 ชนิด ได้แก่ นกยางเขียว (*Butorides striatus*) เหยี่ยวรุ้ง (*Spilornis cheela*) นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา (*Halcyon capensis*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 31 ชนิด ได้แก่ นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) เหยี่ยวเคสเตรล (*Falco tinnunculus*) นกอีเสือหลังแดง (*Lanius collurioides*) เป็นต้น และนกที่เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ ได้แก่ นกแซงแซวสีเทา (*Dicrurus leucophaeus*) นกแซงแซวหางปลา (*D. macrocercus*) และนกแซงแซวหงอนขน (*D. hottentottus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกอูง (*Pavo muticus*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) และเปิดก่า (*Cairina scutulata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เปิดก่า นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) แร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกอูง นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) นกโกโรโกโส (*Carpococcyx renauldi*) และชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกเงือกสีน้ำตาล (*Ptilolaemus tickelli*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*) เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) นกอัญชันจีน (*Porzana paykullii*) นกอีอุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกเปล้าหน้าเหลือง (*Treron pompadora*) และนกปรอดหงอนหลังลาย (*Pycnonotus eutilotus*)

- พบปลาอย่างน้อย 26 ชนิด เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดอื่น ได้แก่ ปลาสร้อยน้ำผึ้ง (*Gyrinocheilus aymonieri*) ปลาค้อ 3 ชนิด (*Nemacheilus poculi, N. bucculentus* และ *N. waltoni*) ปลาซิวควาย แถบดำ (*Rasbora sumatrana*) ปลาจาด (*Acrossocheilus*

deauratus) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus schlegeli*) ปลากระแห (*Barbodes schwanenfeldi*) ปลาสวาย (*Pangasiancdon hypophthalmus*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพ มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias bratrachus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาสวาย และปลากัดไทย

- สัตว์เลื้อยคลานพบอย่างน้อย 28 ชนิด อาศัยอยู่ในบริเวณแหล่งน้ำ และพื้นที่ลุ่มใกล้แหล่งน้ำ
- สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 57 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ กระซู่ (*Dicerochinus sumatrensis*) เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) เนื้อทราย (*Cervus porcinus*) เสือโคร่ง (*Panthera tigris*) ช้างป่า (*Elephas maximus*) กระทิง (*Bos gaurus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีระบบนิเวศที่หลากหลายและพิเศษเฉพาะ มีสัตว์ป่าอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งรวมสังคมพืชในภาคตะวันออกเฉียงเหนือแห่งหนึ่ง ทุ่งกะมัง บึงแฟน และบึงอื่นๆ เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งหากินและที่อยู่อาศัยของนกน้ำ และนกอพยพที่สำคัญเป็นแหล่งต้นน้ำที่สำคัญ มีธรรมชาติที่สวยงาม เป็นแหล่งท่องเที่ยว มีศักยภาพที่เป็นศูนย์ศึกษาธรรมชาติ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 162 ลงวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2515 และผนวกพื้นที่บางส่วนเพิ่มเติมในพระราชกฤษฎีกา ลงวันที่ 8 มีนาคม พ.ศ. 2522
- ถูกคุกคามเนื่องจากการบุกรุกทำลายป่า การถือครองที่ดิน และการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร การใช้ทรัพยากรป่าไม้ และสัตว์ป่าเพื่อการดำรงชีพ การลักลอบล่าสัตว์ป่า เก็บหาของป่า และการเลื่อยไม้

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 18.56 ตารางกิโลเมตร (11,600 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 11′- 14′ N และ 100° 58′- 101° E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 12-35 เมตร

ประเภท

อ่างเก็บน้ำ มีน้ำตลอดปีและมีน้ำบางฤดู

ระวาง 5135 II

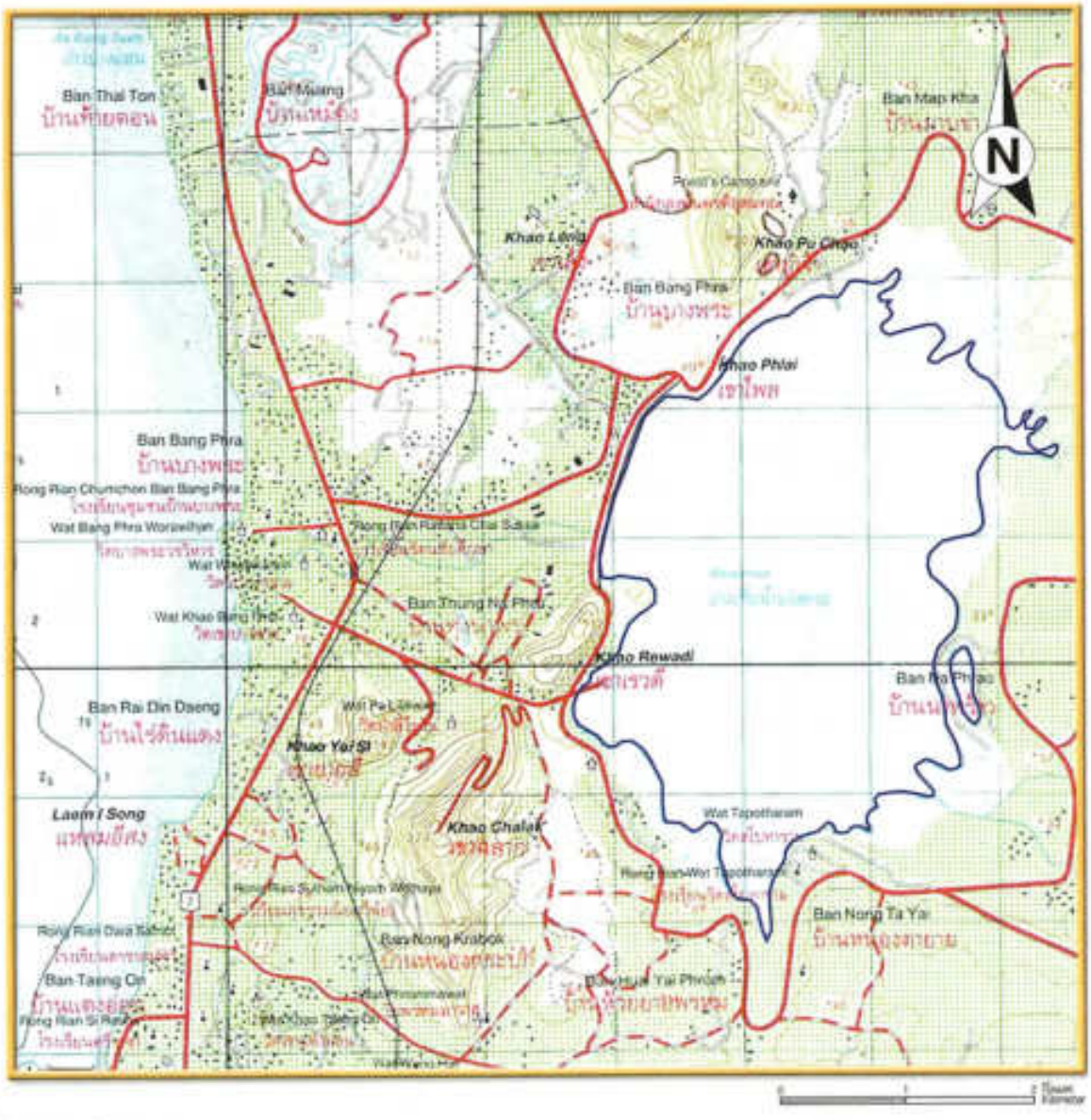

สถานภาพทางกายภาพ

อ่างเก็บน้ำบางพระมีความลึก 24 เมตร ความยาว 1,400 เมตร มีพื้นที่ผิวน้ำ 16.4 ตารางกิโลเมตร (10,250 ไร่) มีความจุ 110 ล้านลูกบาศก์เมตร มีต้นกำเนิดแหล่งน้ำจากเทือกเขาชะเมา มีลำห้วยต่างๆ มากมาย ลำน้ำแหล่านี้ไหลลงทางทิศใต้และตะวันตก รวมเป็นห้วยขนาดใหญ่ เรียกว่า คลองบางพระ พื้นที่โดยรอบอ่างเป็นทุ่งหญ้า ป่าละเมาะ ป่าหญ้าคา และป่าพง

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นพื้นน้ำเปิดโล่ง มีพืชน้ำนานาชนิดอยู่บริเวณชายน้ำโดยรอบ พื้นที่บนบกเป็นทุ่งหญ้า ป่าละเมาะ ป่าหญ้าคา และป่าพง ระดับน้ำขึ้นลงตามฤดูกาล ทำให้มีนกน้ำนานาชนิดมาหากินและอยู่อาศัยบริเวณรอบอ่างเก็บน้ำและตามทุ่งหญ้าชายป่า

- พบนกอย่างน้อย 139 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระจาบอกลาย (*Ploceus manyar*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*)
- พบปลาอย่างน้อย 17 ชนิด ปลาที่พบมากและเป็นปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลากะสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาปู่ทราย (*Oxyeleotris marmorata*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) และปลาจิ้มฟันจระเข้อัฟริกา (*Dorychthys boaja*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำจืดสำคัญแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก ชุมชนที่อาศัยอยู่รอบๆ อ่างเก็บน้ำใช้พื้นที่ทำการเกษตร และทำการประมงในอ่างเก็บน้ำ ระยะเดือนมีนาคมถึงต้นเดือนพฤษภาคมระดับน้ำในอ่างลดลง เป็นระยะที่มีนกย้ายถิ่นอพยพมาอยู่อาศัยจำนวนมาก

การจัดการและการคุกคาม

- เดิมเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก มีพื้นที่เก็บกักน้ำเพียง 6 ตารางกิโลเมตร (3,750 ไร่) อยู่ในความดูแลของกรมชลประทาน โดยรอบเป็นพื้นที่ถือครอง ทำการเกษตร ต่อมามีการสำรวจและจัดตั้งเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 82 ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2519
- มีการขยายตัวของชุมชนโดยรอบ และโครงการพัฒนาต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน
- ถูกคุกคามเนื่องจากนักท่องเที่ยวถือโอกาสยิงนกไปเป็นอาหาร บางรายส่งไปขาย
- คุณภาพน้ำมีค่าฟอสเฟตรวมทั้งหมดสูง ทำให้สาหร่ายเจริญเติบโตได้รวดเร็ว ซึ่งสร้างปัญหาในการนำน้ำมาทำน้ำประปาของจังหวัดชลบุรี

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอหนองหญ้าปล้อง อำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี และอำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- เนื้อที่อุทยานฯ 2,915 ตารางกิโลเมตร (1,821,875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 27′ ถึง 13° 20′ N และ 99° 05′-40′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 100-1,207 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ ลำธาร ทั้งที่มีน้ำไหลตลอดปีและบางฤดูกาล น้ำตก อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

ระวาง

4833 I, 4834 I, II, IV, 4835 II, III 4933 IV, 4934 III, IV, 4935 III

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติแก่งกระจานมีภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อนซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาตะนาวศรี เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำเพชรบุรีและแม่น้ำปราณบุรี มีน้ำตกและน้ำพุร้อน มีอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ คือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน และอ่างเก็บน้ำเขื่อนปราณบุรี อำนวยน้ำทำประโยชน์ประมาณ 1,045 ล้านลูกบาศก์เมตร ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานปีละ 907.5 ล้านลูกบาศก์เมตร และไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนปราณบุรีปีละ 137.67 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยมีลำน้ำสาขาอีกหลายสาย เช่น ห้วยแม่ประจันต์ ห้วยผาก ห้วยมงคล อ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานประกอบด้วยเขื่อนดิน มีความยาว 1,235 เมตร ความสูง 58 เมตร และฐานกว้างสุด 250 เมตร ปิดกั้นแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณเขาเจ้าและเขาไม้รวก มาบรรจบกันที่ตำบลสองพี่น้อง อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี เริ่มเก็บกักน้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

บริเวณเทือกเขาสูงทางตะวันตกเป็นป่าดิบเขา ป่าดงดิบชื้น ส่วนทางตะวันออกจนถึงบริเวณที่ลุ่มที่ต่ำ เป็นป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าละเมาะ ป่ารุ่นสองที่กำลังฟื้นตัว ทุ่งหญ้าต้นสูง ชายฝั่งริมอ่างเก็บน้ำและรอบเกาะแก่งในอ่างเก็บน้ำ มีต้นไม้ ดอไม้ลูกน้ำท่วม เป็นที่หลบซ่อนและวางไข่ของปลา

- พบนกอย่างน้อย 408 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกปากซ่อมพง (*Gallinago nemoricola*) นกขมิ้นขาว (*Oriolus mellianus*) นกจับแมลงอกสีน้ำตาลอ่อน (*Rhinomyias brunneata*) นกเค้าหน้าผากขาว (*Otus sagittatus*) นกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*) และนกเงือกกรามช้างปากเรียบ (*Rhyticeros subruficollis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาคอขาว (*Ciconia episcopus*) ซึ่งพบเฉพาะที่อุทยานฯ นี้และที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน จังหวัดฉะเชิงเทราเท่านั้น และเหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) เป็นเหยี่ยวขนาดใหญ่หาอาหารบริเวณลำน้ำเพชรบุรีใกล้น้ำตกทอทิพย์ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) ไก่ฟูก (*Rollulus rouloul*) นกหกใหญ่ (*Pyitinus cyanurus*) นกเค้าหน้าผากขาว นกเงือกคอแดง นกเงือกกรามช้างปากเรียบ และนกหัวขวานสามนิ้วหลังสีไพล (*Dinopium rafflesii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกปากซ่อมพง นกขมิ้นขาว นกกระทาสองเดือย (*Caloperdix oculea*) นกเปล้าหางเข็มหัวปีกแดง (*Treron seimundi*) นกเค้าใหญ่พันธุ์สุมาตรา (*Bubo sumatranus*) นกเปล้าท้องขาว (*Treron sieboldii*) นกปากกบพันธุ์ชวา (*Batrachostomus javensis*) นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกกะเต็นสร้อยคอสีน้ำตาล (*Actenoides concretus*) นกพญาปากกว้างท้องแดง (*Cymbirhynchus macrorhynchos*) นกเงือกหัวหงอก (*Berenicornis comatus*) นกปิกแพรสีเขียว (*Cochoa viridis*) นกปลีกล้วยหูเหลืองใหญ่ (*Arachnothera flavigaster*) และนกกะลิงเขียดหางหนามหรือนกกาแวนหางเลื่อย (*Temnurus temnurus*) เป็นนกที่เพิ่งพบใหม่ที่นี่ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกอ้ายลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวก้ง่าสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) นกจอกป่าหัวโต (*Calorhamphus fuliginosus*) เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) เป็นต้น นอกจากนี้บริเวณธารน้ำตกลางป่าดงดิบ ยังพบนกพญาปากกว้าง (*Eurylaimidae spp.*) ถึง 6 ชนิด จาก 7 ชนิดที่พบในประเทศไทย

- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 42 ชนิด ชนิดที่พบมากที่สุด คือ ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) และปลาในวงศ์ปลาช่อน (Channidae) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาแปบหางตอก (*Oxygaster maculicauda*) ชนิดที่พบมากได้แก่ ปลาพลวงช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciatus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาชะโด (*C. micropeltes*) ปลากะสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลากะทิง (*Mastacembelus armatus*) และปลาแรด (*Osphronemus goramy*) ส่วนปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลากดเหลือง (*Hemibagrus nemurus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาบู่ทราย (*Oxyeleotris marmorata*) ปลาชะโด ปลาพลวงช้างเหยียบ ปลาตะเพียนสกเทศ (*Labeo rohita*) และปลากะสูบ (*Hampala spp.*)

- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 17 ชนิด พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 28 ชนิด มีร่องรอยและการพบเห็นจระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) และมีรายงานว่าพบปูเจ้าฟ้า (*Phricotelphusa sirindhorn*) ซึ่งเป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ในอุทยานฯ นี้ด้วย

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสำคัญขนาดใหญ่สองสาย และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่สองแห่ง อำนวยน้ำให้แก่ชั้นน้ำใต้ดิน ลำธารลำห้วย และเพื่อการชลประทานช่วยเหลือพื้นที่เกษตรกรรม ช่วยรักษาสมดุลของระบบอุทกวิทยา เป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้า เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการประปาของอำเภอหัวหินและอำเภอชะอำ ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของประเทศ เป็นแหล่งทำการประมงให้ผลผลิตปลาคิดเป็นมูลค่าปีละ 4,000,000 บาท ชาวประมงมีรายได้เฉลี่ยครอบครัวละ 60-200 บาทต่อวัน เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคกลาง

การจัดการและการดูแลรักษา

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 92 ลงวันที่ 12 มิถุนายน พ.ศ. 2524 และประกาศพื้นที่เพิ่มเติมในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 101 ตอนที่ 194 ลงวันที่ 27 ธันวาคม พ.ศ. 2527 เป็นอุทยานแห่งชาติที่มีพื้นที่มากที่สุดในประเทศ พื้นที่โดยรอบเป็นป่าสงวนและที่ดินมีกรรมสิทธิ์
- นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2508 จนถึงปัจจุบัน กรมประมงได้ทำการสำรวจสภาพการเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยาและติดตามประเมินผลทางการประมงในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจานอย่างต่อเนื่อง ปี พ.ศ. 2534 กรมประมงจัดตั้งหน่วยอนุรักษ์ทรัพยากรประมงน้ำจืดเขื่อนแก่งกระจาน เพื่อจัดการทรัพยากรประมงในอ่างเก็บน้ำ ควบคุมดูแลให้ชาวประมงทำการประมงในฤดูกาลที่เหมาะสม แนะนำการใช้เครื่องมือประมงที่ถูกต้องและถูกวิธี ปล่อยลูกปลาและสัตว์น้ำลงในแหล่งน้ำ และมีการจัดการตกปลาประจำปีเพื่อช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติ โดยให้มีการแข่งขันตกปลากินเนื้อเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีการปล่อยกุ้งก้ามกรามลงในอ่างเก็บน้ำ
- มีการลักลอบล่าสัตว์และตัดไม้ มีการรุกเข้าไปทำการเพาะปลูกและตั้งถิ่นฐาน ภูมิอากาศเปลี่ยนแปลงและมีการผันน้ำจากแหล่งน้ำไปใช้มากขึ้น ทำให้ปริมาณน้ำในลำธารลำห้วยมีแนวโน้มลดลง และผลผลิตการจับปลาจากอ่างเก็บน้ำมีแนวโน้มลดลง
- การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์ การพัฒนาที่อยู่อาศัย การจัดสรรที่ดินการสร้างสนามกอล์ฟ โครงการพัฒนาที่ดินรูปแบบต่างๆ และโครงการพัฒนาด้านต่างๆ มีผลต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมของพื้นที่ชุ่มน้ำโดยรวม โดยเฉพาะความต้องการใช้น้ำที่จะเพิ่มสูงขึ้น

แม่น้ำแควน้อย

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลสังขละบุรี ตำบลทองผาภูมิ ตำบลไทรโยค อำเภอวังกระจาย จังหวัดกาญจนบุรี

- ความยาวประมาณ 318 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 53′ ถึง 15° 7′ N และ 98° 28′ ถึง 99° 31′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 300-600 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

4639 II, 4737 I, 4738 II, III, IV, 4739 III, 4836 I, 4837 II, III, IV, 4936 IV

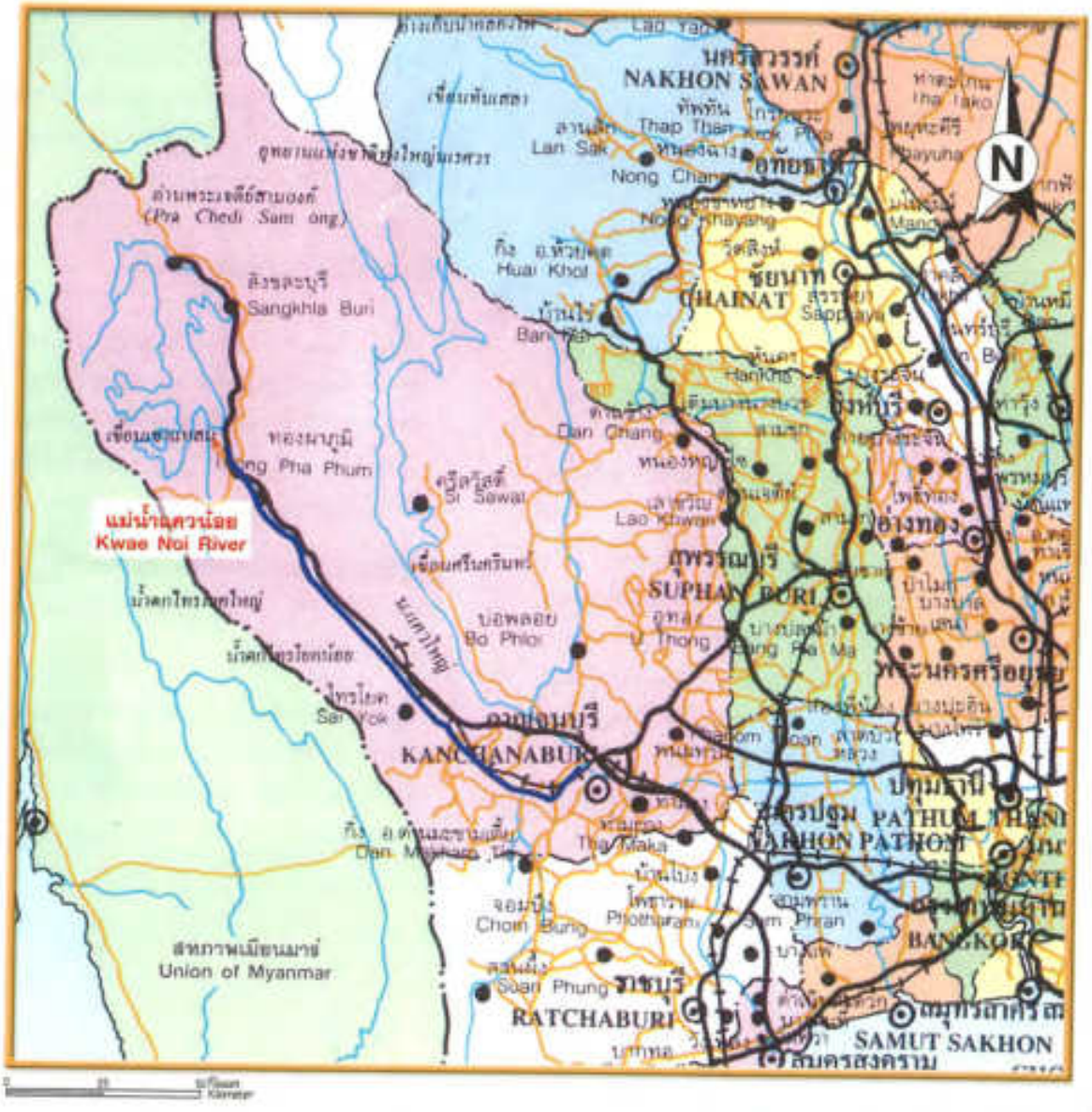

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งของประเทศ เกิดจากการรวมตัวกันของลำน้ำใหญ่สามสาย คือ ของกาเลีย รันตี และบิคี่ใหญ่ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรี ไหลมาบรรจบกันที่ด้านใต้ของด่านสามสบ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ไหลผ่านอำเภอทองผาภูมิ อำเภอไทรโยค และไหลมาบรรจบกับแม่น้ำศรีสวัสดิ์หรือแม่น้ำแควใหญ่ที่ตำบลปากแพรก อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี รวมความยาวประมาณ 318 กิโลเมตร สองฝั่งแม่น้ำเป็นภูเขาสูงชัน มีการสร้างเขื่อนเขาแหลมปิดกั้นแม่น้ำแควน้อยที่อำเภอทองผาภูมิ เป็นเขื่อนไฟฟ้าพลังน้ำ เกิดเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อน มีเนื้อที่ผิวน้ำ 353 ตารางกิโลเมตร (220,625 ไร่) อยู่ในท้องที่อำเภอสังขละบุรี และอำเภอทองผาภูมิ

สถานภาพทางชีวภาพ

- ก่อนการกักเก็บน้ำในปี พ.ศ. 2527 พบปลาอย่างน้อย 87 ชนิด หลังการกักเก็บน้ำในปี พ.ศ. 2535 พบปลาอย่างน้อย 31 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาสะดือ (*Chitala lopis*) ปลาทรงเครื่องหรือปลาฉลามหางแดง (*Epalzeorhynchos bicolor*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาปิกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) ปลาตาบลาวหรือปลาฝักพร้า (*Macrochirichthys macrochirus*) ปลาค้อตาบอด (*Schistura oedipus*) ปลาค้อด่ำ (*Nemacheilus trogocataractus*) ปลาค้าคำ (*Wallago leerii*) ปลาแขยงหิน (*Leiocassis poecilopterus*) ปลาค้อจารุธาฒินทร์ (*Schistura jaruthanini*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลาค้อตาบอด ปลาค้อด่ำ และปลาค้อจารุธาฒินทร์ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาขอยหรือปลาสามเขี้ยว (*Akysis hendricksoni*) ปลานวลจันทร์หรือปลาปึกแดง (*Cirrhinus macrosemion*) ปลาคุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาบ้า (*Leptobarbus hoeveni*) ปลาแปบหางดอก (*Oxygaster maculicauda*) ปลาอี่สกหรือปลาอี่สกทองหรือปลาเอิน (*Probarbus jullieni*) ปลาที่น่าสนใจอื่นๆ เช่น ปลาแปบขาว (*Oxygaster pointoni*) ปลาผีเสื้อดิดหิน (*Homalopiera smithi*) ปลาแค้ดิดหิน (*Glyptothorax lampris*) ปลาหมู (*Botia* spp.) ปลารากกล้วย (*Acanthopsis* spp.) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- พันธุ์พืชน้ำที่พบริมตลิ่ง ได้แก่ อ้อ (*Arundo donax*) หญ้าไข (*Leersia hexandra*) หญ้าแขม (*Phragmites karka*) บอน (*Colocasia esculenta*) หญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) และพบสาหร่ายหุงชะได (*Ceratophyllum demersum*) ในน้ำ

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสายหลักที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชนและชาวประมงพื้นบ้าน เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภค การประมง และการคมนาคม นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก เป็นแหล่งศึกษาทางโบราณคดีที่สำคัญอีกพบหลักฐานทางวัฒนธรรมคือ โครงกระดูกมนุษย์ฝังคำบรรพ์เศษเครื่องมือเครื่องใช้ ซึ่งยืนยันว่ามีมนุษย์ยุคหินและยุคเก่าที่เก่าแก่ถึง 500,000-10,000 ปี เคยอาศัยอยู่บริเวณนี้ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีศักยภาพเหมาะสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศแม่น้ำ คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีสำหรับใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค มีความเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ การใช้ประโยชน์ในแม่น้ำแควน้อยส่วนใหญ่ทำการประมง และกิจกรรมการท่องเที่ยว

การจัดการและการคุกคาม

- กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประกาศเรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2507 มีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาในแม่น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต
- มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็วสองฝั่งแม่น้ำแควน้อย เช่น สถานที่ประกอบการท่องเที่ยวและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์
- มีการทำประมงที่ผิดกฎหมาย โดยเฉพาะการใช้เครื่องมือทำการประมงผิดประเภท มีการรุกล้ำพื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำ ทำให้เกิดมลพิษทางน้ำอันเนื่องมาจากการเกษตรและการท่องเที่ยว

แม่น้ำแควใหญ่

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี

- เนื้อที่ 7,827.47 ตารางกิโลเมตร (4,892,168.75 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 40′ ถึง 16° 04′ N และ 98° 37′ ถึง 99° 10′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 150-650 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปีและบางฤดู

ระวาง

4739 I, II, 4837 II, III, IV, 4838 III, IV, 4839 III, 4937 III

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำแควใหญ่มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาถนนธงชัยในท้องที่อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก มีความยาวประมาณ 280 กิโลเมตร มีลำน้ำสายใหญ่ที่ไหลลงมารวมกับแควใหญ่ได้แก่ ลำน้ำแม่จัน และลำห้วยขาแข้ง แม่น้ำแควใหญ่มีกระแสน้ำไหลแรง โดยไหลผ่านเทือกเขาและป่าไม้ สภาพพื้นที่ตลอดลำน้ำเป็นหาดทรายกว้างและเป็นร่องน้ำระหว่างภูเขาสูง

สถานภาพทางชีวภาพ

แม่น้ำแควใหญ่เป็นลำน้ำที่ไหลผ่านพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ซึ่งเป็นผืนป่าตะวันตกที่มีสภาพป่าสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นศูนย์รวมการกระจายของสัตว์ป่าสามเขตภูมิศาสตร์ ได้แก่ สัตว์ที่มีถิ่นอาศัยในตอนบน ตอนล่าง และตอนใต้ของประเทศ มีสังคมพืชธรรมชาติหลากหลายประเภท ทั้งป่าดงดิบ ป่าผลัดใบ รวมถึงป่าไผ่ริมห้วยและทุ่งหญ้ากระจายอยู่เป็นหย่อมๆ รอบๆ บริเวณลำน้ำแควใหญ่

- พบนกอย่างน้อย 317 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดก่า (*Cairina scutulata*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกกูง (*Pavo muticus*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*) และนกเงือกกรามช้างปากเรียบ (*Rhyticeros subruficollis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เป็ดก่า นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) พญาแร้ง (*Sarcogyps calvus*) แร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกฟินฟุท เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา (*Ichthyophaga humilis*) นกกูง นกแก้วโม่ง (*Psittacula eupatria*) นกขี้เถียา (*Cutia nipalensis*) นกเงือกคอแดง นกเงือกกรามช้างปากเรียบ
- พบปลาอย่างน้อย 100 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาค้อตาบอด (*Schistura oedipus*) ปลาค้อถ้ำ (*Nemacheilus krogocataractus*) ปลาค้อจารุธาฉินทร์ (*Schistura jaruthanini*) ปลาบัว (*Osteochilus schlegeli*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลาค้อตาบอด ปลาค้อถ้ำ และปลาค้อจารุธาฉินทร์ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลายี่สกหรือปลายี่สกทองหรือปลาอิน (*Probarbus jullieni*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ชนิดที่พบมากในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) ได้แก่ ปลาบัว และปลาในวงศ์ปลาสือดำ (Nandidae) ได้แก่ ปลาหมอช้างเหยียน (*Pristolepis fasciatus*) ปลาที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลายี่สก (*Probarbus jullieni*) ปลาเวียน (*Tor tambroides*) ปลากราย (*Chitala ornata*) ปลาสลุมพร (*Ompok bimaculatus*) ปลาเค้าขาว (*Wallago attu*) และปลาสร้อยต่างๆ ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน ได้แก่ ปลาแป้นขาว (*Oxygaster siamensis*) ปลายี่สกเทศ (*Labeo rohita*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) เป็นต้น
- นอกจากนี้ยังมีสัตว์สำคัญเฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปูราชินี (*Thaiphusa sirikit*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญของชุมชน และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง เป็นแหล่งธรรมชาติของโลกที่สมควรอนุรักษ์ไว้ มีศักยภาพสูงสำหรับการศึกษาทางนิเวศวิทยาและธรรมชาติวิทยา ปริมาณน้ำที่ไหลผ่านบริเวณที่ตั้งเขื่อนศรีนครินทร์ มีส่วนช่วยผลักดันน้ำเค็มที่รุกเข้ามา นอกจากนี้ยังมีส่วนช่วยไม่ให้พื้นที่เกษตรกรรมและสวนผลไม้ได้รับความเสียหาย คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ใช้ในการอุปโภคและบริโภคได้ รวมทั้งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำและการประมง

การจัดการและการคุกคาม

- บริเวณตอนล่างเป็นอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ มีหมู่บ้านกะเหรี่ยงหลายแห่งตั้งถิ่นฐานอยู่ตามลำน้ำ และดำรงชีพด้วยการล่าสัตว์ ทำนา เกษตรกรรม และการประมง มีการกำหนดให้ระบบแม่น้ำแควใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ในสี่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคือ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าอุ้มผาง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ และอยู่ในสองเขตอุทยานแห่งชาติคือ อุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์ และอุทยานแห่งชาติเขาวิง
- ในปี พ.ศ. 2534 เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งได้ประกาศเป็นพื้นที่มรดกโลก ปัจจุบันมีสถานีวิจัยสัตว์ป่าในด้านต่างๆ เกี่ยวกับระบบนิเวศและสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังเป็นพื้นที่โครงการอนุรักษ์ผืนป่าตะวันตกอีกด้วย
- มีการลุกล้ำเข้าไปจับของใช้ประโยชน์ และตั้งถิ่นฐานชั่วคราวบริเวณลำน้ำตอนล่าง

- มีการให้สัมปทานทำเหมืองแร่ การสร้างท่อส่งก๊าซธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการทำไร่เลื่อนลอยบนที่สูง และการพัฒนาการท่องเที่ยว ตลอดจนการจับจองที่ดินสร้างที่พักอาศัยบริเวณริมฝั่งแม่น้ำและอ่างเก็บน้ำ ซึ่งอาจก่อให้เกิดผลกระทบในระยะยาวได้
- มีการลักลอบล่าสัตว์ การเกิดไฟป่า และการตัดไม้ทำลายป่าทำให้หน้าดินถูกชะล้างพังทลาย การเกิดตะกอนในลำน้ำเป็นการทำลายถิ่นที่อยู่ของพืชและสัตว์นานาชนิด
- การสร้างเขื่อนขนาดใหญ่มีผลทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทางนิเวศวิทยา อุทกวิทยา และคุณภาพน้ำ นอกจากนี้ยังเสี่ยงต่อการเกิดแผ่นดินไหว เนื่องจากแม่น้ำแควใหญ่ตั้งอยู่ในบริเวณรอยร้าวของเปลือกโลก

แม่น้ำแม่กลอง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอท่าม่วง อำเภอท่ามะกา อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี อำเภอบ้านโป่ง อำเภอโพธาราม อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี อำเภอบางคนที อำเภออัมพวา อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

- ความยาวประมาณ 140 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 22′ ถึง 14° 01′ N และ 99° 32′ ถึง 100° 00′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-600 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง 4937 III, 5035 IV

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำแม่กลองเป็นแม่น้ำสายสำคัญสายหนึ่งของประเทศ มีต้นน้ำเกิดจากเทือกเขาตะนาวศรีเขตแดนประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ และภูเขาในเขตอำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก ไหลผ่านอำเภอสังขละบุรี อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เรียกช่วงนี้ว่าแม่น้ำแควใหญ่ แล้วรวมกับแม่น้ำแควน้อยที่อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี เป็นแม่น้ำแม่กลอง ไหลลงทะเลอ่าวไทยที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม ปัจจุบันมีเขื่อนกั้นน้ำปิดกั้นสี่เขื่อน คือ เขื่อนวชิราลงกรณ์ เขื่อนท่าทุ่งนา เขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนเขาแหลม

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 102 ชนิด ชนิดสำคัญที่อยู่ในสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (extinct in the wild) ได้แก่ ปลาเสือตอลายใหญ่ (*Coius microlepis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*) ปลาทรงเครื่องหรือปลาฉลามหางแดง (*Epalzeorhynchos bicolor*) ปลาสะตือ (*Chitata lopis*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาปึกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) ปลาค้อถ้ำ (*Nemachellus trogocataractus*) ปลาแขยงหิน (*Leiocassis poecilopterus*) ปลาค้อจารุธาฉินทร์ (*Schistura jaruthanini*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลาค้อถ้ำ และปลาค้อจารุธาฉินทร์ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลานวลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาหางไก่ (*Coilia macrognathus*) ปลากดโหนหรือปลากดโป๊ะหรือปลาอุกขาว (*Hemipimelodus borneensis*) ปลากระเบนราหูหรือปลากระเบนน้ำจืดยักษ์ (*Himantura chaophraya*) ปลากดหัวโตหรือปลากดหัวหิน (*Ketengus typus*) ปลาแมวหูยาว (*Lycothrissa crocodilus*) ปลายี่สกหรือปลายี่สกทองหรือปลายอน (*Probarbus jullieni*) ปลาที่น่าสนใจคือ ปลาจิ้มฟันจระเข้อักษ์ (*Doryichthys boaja*) ปลาหนวดพราหมณ์ (*Polynemus longipectoralis*) และปลาในสกุลปลาเวียน (*Tor* spp.) ปลาที่พบมากและพบตลอดปี ได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) ปลากดเหลือง (*Hemibagrus nemurus*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาไหล (*Monopterus albus*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) และกุ้งก้ามกราม (*Macrobrachium rosenbergii*) ส่วนปลาน้ำกร่อยและปลาทะเลที่พบ ได้แก่ ปลาอีกง (*Mystus gulio*) ปลาดุกทะเล (*Plotosus canius*) ปลากดทะเล (*Tachysurus* sp.) ปลาตอกหมาก (*Gerres filamentosus*) ปลาน้ำ (*Nibea soldado*)
- พบสัตว์เลื้อยคลานที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ตะพาบม่านลาย (*Chitra chitra*)
- พบพันธุ์พืชที่บริเวณริมตลิ่งในแม่น้ำแม่กลองอย่างน้อย 45 ชนิด ชนิดที่พบมากได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) ในคอนล่างเขตจังหวัดสมุทรสงคราม พันธุ์ไม้ที่ได้รับอิทธิพลของน้ำทะเล ได้แก่ ปรงทะเล (*Acrostichum aureum*) โพทะเล (*Thespesia populnea*) ตำรุ (*Sonneratia caseolaris*) เหงือกปลาหมอดอกขาว (*Acanthus ebracteatus*) แสมดำ (*Avicennia officinalis*) แสมขาว (*A. alba*) โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบอุทกวิทยาของลุ่มน้ำแม่กลอง คุณภาพน้ำแม่น้ำแม่กลองอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เหมาะสำหรับการอุปโภคบริโภค มีการใช้เครื่องมือ เช่น โพงพาง เบ็ดตกกุ้งก้ามกราม แห อวนลอย (ข่ายลอย) เฝือกรัง กรำ เบ็ดราว เบ็ดตก เบ็ดสาย ชะนาง เป็นต้น เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของชุมชน เกษตรกรรม การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ อุตสาหกรรม เป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยว และที่สำคัญอีกประการคือ เป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนที่เก่าแก่ มีวัฒนธรรมพื้นบ้าน

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2507 มีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาลงในแม่น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต
- การทำการประมงในแม่น้ำมีแนวโน้มลดลง เพราะคุณภาพน้ำและความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสองฝั่งแม่น้ำ มีการขยายตัวของชุมชน และปศุสัตว์เชิงพาณิชย์ มีโรงงานอุตสาหกรรมซึ่งหนาแน่นที่สุดในจังหวัดราชบุรี รองลงมาในจังหวัดกาญจนบุรี และสมุทรสงคราม
- การทำการประมงที่ผิดกฎหมาย การใช้เครื่องมือทำการประมงผิดกฎหมาย ทำให้พันธุ์สัตว์น้ำขนาดเล็กที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสัตว์น้ำวัยอ่อนถูกทำลาย ความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง ทำลายแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ นอกจากนี้ยังมีการระบายน้ำทิ้งจากโรงงานอุตสาหกรรม เกษตรกรรมและชุมชน ทำให้เกิดน้ำเน่าเสียขึ้น

ดอนหอยหลอด

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบางจะเกร็ง อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสงคราม

- เนื้อที่ 24.09 ตารางกิโลเมตร (15,056.25 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 17′-25′ N และ 99° 55′ ถึง 100° 00′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย -0.15 ถึง 1.23 เมตร

ประเภท

หาดเลน ป่าชายเลน

ระวาง

5035 I, IV, 4935 I, 5135 I, IV

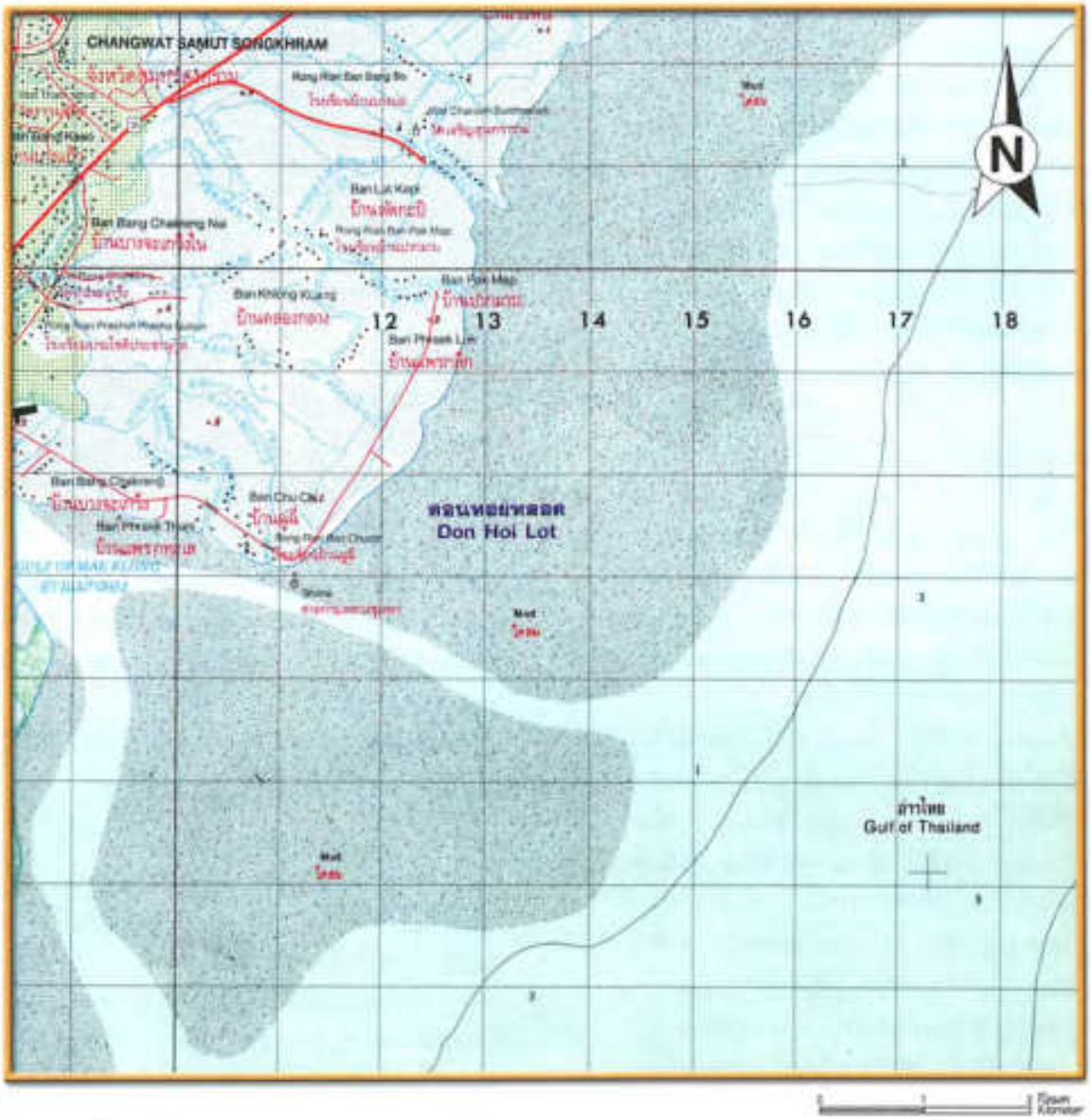

สถานภาพทางกายภาพ

ผืนป่าเขาใหญ่มีทุ่งหญ้าสลับกับป่าไม้ อยู่ทางตะวันตกของเทือกเขาพนมดงรัก เป็นแหล่งก่อเกิดต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย โดยเฉพาะแม่น้ำปราจีนบุรีและแม่น้ำนครนายก แม่น้ำสองสายพบกันที่จังหวัดฉะเชิงเทรา กลายเป็นแม่น้ำบางปะกงไหลลงสู่อ่าวไทย และยังเป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลำตะคลอง ลำพระเพลิง และห้วยมวกเหล็ก ซึ่งไหลลงแม่น้ำป่าสัก พื้นที่ชุ่มน้ำในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ประกอบด้วยแม่น้ำลำธารทั้งที่มีน้ำไหลตลอดปี และมีน้ำบางฤดู มีน้ำตกสวยงาม เช่น น้ำตกสาริกา น้ำตกนางรอง น้ำตกตาดหินกอง มีอ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก มีหนองน้ำ ได้แก่ หนองผักชี ซึ่งเป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า ซึ่งไหลลงแม่น้ำมูล

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชประกอบด้วยป่าดงดิบและป่าแบบญวพรรณ พืชพรรณที่พบเห็นได้บริเวณน้ำตก ลำธารใกล้เคียง ได้แก่ ไผ่ กล้วยไม้ เฟิร์นป่า

- พบนกอย่างน้อย 198 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 162 ชนิด นกอพยพตามฤดูกาล 31 ชนิด และที่เป็นทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ 5 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) อย่างน้อย 7 ชนิด ได้แก่ นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกตะกราม (*Leptoptilos dubius*) นกขมิ้นขาว (*Oriolus mellianus*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) และนกกลุมพูแดง (*Columba punicea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกตะกรุม นกตะกราม นกกระทุง นกฟินฟุท เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาดำ (*Ciconia nigra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ นกขมิ้นขาว นกโกโรโกโส (*Carpococcyx renauldi*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) หลายชนิด ได้แก่ เหยี่ยวปีกแดง (*Butastur liventer*) เหยี่ยวดูเขา (*Spizaetus nipalensis*) นกอินทรีดำ (*Ictinaetus malayensis*) เหยี่ยวสอบบี้ (*Falco severus*) นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกเปล้าหน้าเหลือง (*Treron pompadora*) นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*T. bicincta*) นกลุมพู (*Ducula aenea*) นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล (*Bubo nipalensis*) นกเงือกสีน้ำตาล (*Ptilolaemus tickelli*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 11 ชนิด เกือบทั้งหมดพบในลำธารน้ำไหล เช่น ลำตะคลอง ห้วยสาริกา ห้วยนางรอง และในแอ่งน้ำนิ่ง พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 20 ชนิด ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ งูคอขวั้นหัวลายสามเหลี่ยม (*Sibynophis triangularis*) งูปี่แก้วใหญ่ (*Oligodon joynsoni*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีความสำคัญต่อการเกษตร เป็นแหล่งอาหารและที่อยู่อาศัยที่สำคัญของสัตว์ป่า เป็นมรดกทางธรรมชาติที่สำคัญแหล่งหนึ่งของประเทศไทยและกลุ่มประเทศอาเซียน เป็นสถานที่ท่องเที่ยวธรรมชาติที่ดีที่สุดแห่งหนึ่ง มีเส้นทางเดินชมธรรมชาติอย่างน้อย 12 เส้นทาง มีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง และเป็นสถานที่ศึกษาวิจัยระบบนิเวศ นกและสัตว์ป่าได้ตลอดทั้งปี

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 79 ตอนที่ 86 ลงวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2505 นับเป็นอุทยานแห่งชาติลำดับที่ 1 ของประเทศไทย รวมเนื้อที่ 2,168.75 ตารางกิโลเมตร (1,355,468.75 ไร่) ปัจจุบันสถานีโทรคมนาคมของกองทัพอากาศ เข้ามาก่อสร้างในพื้นที่ส่วนหนึ่ง เหลือพื้นที่อุทยานแห่งชาติ 2,168.6351 ตารางกิโลเมตร (1,355,396.96 ไร่) และได้รับการประกาศเป็นอุทยานมรดกทางธรรมชาติแห่งประเทศกลุ่มอาเซียน (ASEAN Heritage Park) เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน พ.ศ. 2527
- คุณภาพน้ำมีแนวโน้มเสื่อมโทรม แต่ละปีปริมาณน้ำลดลง การเกิดไฟไหม้ป่า การลักลอบล่าสัตว์ รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ไม่เหมาะสม คุกคามธรรมชาติและความเป็นอยู่ของสัตว์ป่า โครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ทำให้เกิดน้ำท่วมพื้นที่บางส่วนและเปลี่ยนแปลงสภาพตามธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอบ้านตาขุน อำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- เนื้อที่อุทยานฯ 738.8 ตารางกิโลเมตร (461,751 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 50′ ถึง 9° 05′ N และ 98° 30′-50′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 200-960 เมตร

ประเภท

ต้นน้ำลำธาร น้ำตก

ระวาง 4726 I, IV, 4727 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาสกประกอบด้วยภูเขาสูงชันเป็นส่วนใหญ่และมีป่าไม้หนาแน่น มีลำธารใหญ่น้อยจำนวนมาก ลำธารทางด้านทิศเหนือไหลลงคลองแสง ส่วนลำธารทางด้านทิศใต้ไหลลงคลองสก น้ำในคลองสกและในคลองแสงไหลมารวมกันเป็นต้นกำเนิดของคลองพุมดวง ซึ่งเป็นสาขาหนึ่งที่สำคัญของแม่น้ำตาปี ลำน้ำคลองแสงและคลองสกมีความกว้างประมาณ 10-50 เมตร ความลึกประมาณ 2-8 เมตร น้ำในลำคลองเหล่านี้ส่วนใหญ่ไหลตลอดปีและมีปริมาณมากในช่วงฤดูฝน ทางด้านทิศใต้ของอุทยานฯ มีลำธารเล็กๆ หรือห้วยที่ไหลลงคลองสกเป็นแหล่งที่ทำให้เกิดน้ำตกสวยงามขึ้นหลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกสิบเอ็ดชั้น น้ำตกบางหัวแรด น้ำตกโตนกลอย น้ำตกโตนไทร น้ำตกธารสวรรค์ น้ำตกแม่ยาย น้ำตกบางพ่อดา และน้ำตกบางเลียบน้ำ เป็นต้น สำหรับบริเวณแก่งเขื่อวหลานซึ่งการไฟฟ้าฝ่ายผลิตได้สร้างเขื่อนเขื่อวหลาน และได้เริ่มกักเก็บน้ำตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529 เป็นต้นมา ทำให้บริเวณเหนือเขื่อนเป็นทะเลสาบขนาดใหญ่มีพื้นที่ประมาณ 164.8 ตารางกิโลเมตร (103,000 ไร่) และก่อให้เกิดเกาะเล็กเกาะน้อยประมาณ 162 เกาะ คิดเป็นพื้นที่ประมาณ 14.06 ตารางกิโลเมตร (8,787.5 ไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วย ป่าดงดิบชื้นระดับต่ำ เป็นป่าไม่ผลัดใบที่มีความเขียวชะอุ่มตลอดปี สภาพทั่วไปรกทึบทั้งชั้นเรือนยอดไม้ใหญ่และพืชชั้นล่างขึ้นปกคลุมพื้นที่ของอุทยานแห่งชาติเขาสกประมาณร้อยละ 98 พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยางเสี้ยน (*Dipterocarpus gracilis*) นาคบุตร (*Mesua nervosa*) จิกเขา (*Barringtonia fusiformis*) กะปะ (*Canthium nitidum*) เข็มแดง (*Chassalia ophioxyloides*) และโสกน้ำ (*Saraca pierreana*) ป่าตามสันเขาหินปูน เป็นสังคมพืชที่ขึ้นตามสันเขาและหน้าผาที่สูงชันบนภูเขาหินปูน เป็นไม้ยืนต้นที่ทนแล้ง และพืชล้มลุกที่มีระบบรากยึดเกาะตามหน้าผาได้ดี ได้แก่ จันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) กำลังหนุมาน (*D. conferta*) เตยเขา (*Pandanus monotheca*) มะนาวผี (*Atalantia monophylla*) ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) หลาบเขา (*Celtis philippensis*) พลับพลา (*Grewia paniculata*) และสลัดไดป่า (*Euphorbia antiquorum*) เป็นต้น

พบนกอย่างน้อย 170 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกชนหิน (*Rhinoplax vigil*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาคอขาวปากแดง (*Ciconia stormi*) เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ไก่นวล (*Rhizothera longirostris*) นกกระทาดงปีกม่วง (*Arborophila charltonii*) ไก่ฟ้าหน้าเขียว (*Lophura ignita*) นกเงือกปากย่น (*Rhyticeros corrugatus*) นกแต้วแล้วท้องดำ (*Pitta gurneyi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา (*Ichthyophaga humilis*) เหยี่ยวหงอนสีน้ำตาลท้องขาว (*Spizaetus nanus*) ไก่จุก (*Rollulus rouloul*) นกหว้า (*Argusianus argus*) นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) นกขุนแผนตะโพกสีน้ำตาล (*Harpactes orrhophaeus*) นกเงือกดำ (*Anthracoceros malayanus*) นกชนหิน นกโพระดกหลากสี (*Megalaima rafflesii*) นกหัวขวานสามนิ้วหลังสีไพล (*Dinopium rafflesii*) นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta caerulea*) นกกินแมลงหัวสีคล้ำ (*Malacopteron affine*) นกกินแมลงหัวแดงใหญ่ (*M. magnum*) นกอุ๋เต้นลีนใหญ่ (*Napothera macrodactyla*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกปากกบพันธุ์ชวา (*Batrachostomus javensis*) นกเงือกหัวหงอก (*Berenicornis comatus*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกพญาปากกว้างท้องแดง (*Cymbirhynchus macrorhynchos*) นกพญาไฟเล็กคอดำ (*Pericrocotus igneus*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกกินแมลงป่าสีน้ำตาลแดง (*T. bicolor*) นกกินแมลงคอดำ (*Stachyris nigricollis*) นกกินแมลงหลังฟู (*Macronous pilleatus*) นกคอสามสี (*Eupetes macrocerus*) นกเดินดงหัวน้ำตาลแดง (*Zoothera interpres*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้จูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางกรอกเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เหยี่ยวกิ้งก่าสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกอินทรีดำ (*Ictinaetus malayensis*) เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) เหยี่ยวออบบี้ (*Falco severus*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกลุมพู (*Ducula aenea*) นกแค้วป่าหลังจุด (*Strix seloputo*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ (*Alcedo euryzona*) นกเงือกปากดำ (*Anorrhinus galeritus*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกกหรือนกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mulleripicus pulverulentus*) นกปรอดโอ่งแก้มเทา (*Criniger bres*) นกขมิ้นหัวดำเล็ก (*Oriolus xanthonotus*)

พบปลา 80 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาสะตือ (*Chitala lopis*) ปลาตะพัดหรือปลาหางเข้ (*Scleropages formosus*) ปลากระด่าย (*Cyclocheilichthys heteronema*) ปลาบึก (*Pangasianodon gigas*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์

(vulnerable) ได้แก่ ปลาแปบหางดอก (*Oxygaster maculicauda*) ปลาจิ้งจอก (*Epalzeorhynchos kallopterus*) ปลาชะโอนหินหรือปลาลิ้นแมว (*Silurichthys hasselti*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาดุกลำพันภูเขา (*Prophagorus cataractus*) ปลาขิ้นฟันจระเข้ (*Doryichthys martensii*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นตัวแทนของป่าบกทางภาคใต้ ที่จัดได้ว่ามีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติค่อนข้างสูง เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของลุ่มน้ำที่สำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แก่ แม่น้ำตาปี มีภูมิประเทศที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวเป็นเทือกเขาหินปูน ที่มีความโดดเด่นเป็นพิเศษ ก่อให้เกิดทัศนียภาพที่สวยงามเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมากนิยมมาท่องเที่ยว

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 197 ลงวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2523
- มีการบุกรุกยึดถือครอบครองพื้นที่อุทยานฯ เพื่อทำสวนยาง การลักลอบตัดไม้ การล่าสัตว์และการเก็บหาของป่า

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอระโนด
จังหวัดสงขลา อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 457 ตารางกิโลเมตร (285,625 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 15′ ถึง 8° 01′ N และ 100° 09′-15′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หนองน้ำจืดธรรมชาติที่มีพืชน้ำ

ระวาง 5023 I, 5024 II

สถานภาพทางกายภาพ

ทะเลน้อยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ประกอบด้วย ป่าพรุน้ำจืดที่มีน้ำท่วมขังเกือบตลอดปี และหนองน้ำ ระหว่างทะเลน้อยและทะเลหลวงมีแนวเนินทรายธรรมชาติสูงประมาณ 0.5 เมตร กั้นอยู่ มีคลองเชื่อมต่อกับทะเลสาบสงขลา กว้างประมาณ 2 กิโลเมตร ส่วนที่เป็นป่าพรุเสม็ดมีเนื้อที่ประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร (268,125 ไร่) พื้นน้ำมีเนื้อที่ประมาณ 28 ตารางกิโลเมตร (17,500 ไร่) ที่จัดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำอาวร น้ำลึกประมาณ 1.1-1.2 เมตร ต้นน้ำของทะเลน้อยมาจากเทือกเขาบรรทัด ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกของทะเลน้อย น้ำไหลออกไปทางคลองนางเรียมและคลองอวนลงสู่ทะเลสาบสงขลา ทะเลน้อยมีพื้นที่ผิวน้ำและปริมาตรน้ำเปลี่ยนแปลงตามการเปลี่ยนแปลงของระดับน้ำทะเล

สถานภาพทางชีวภาพ

ทะเลน้อยมีความหลากหลายของพรรณพืชแตกต่างกันตามสภาพภูมิประเทศ ต้นประกอบด้วยป่าพรุ ป่าเสม็ด พื้นน้ำ ป่าดิบชื้น และพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งมีความสำคัญต่อการเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย เป็นแหล่งสร้างรังวางไข่ และเป็นแหล่งหาอาหารของนกและสัตว์ป่าประเภทอื่นๆ

- พบนกอย่างน้อย 217 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นนกน้ำ เป็นนกประจำถิ่นอย่างน้อย 121 ชนิด นกอพยพที่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 85 ชนิด นกที่อพยพผ่านตามฤดูกาล 11 ชนิด เช่น นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) เป็นต้น นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) เป็นที่อยู่อาศัยของนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย เช่น นกตะกรุม นกกระทุง และเหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria ceucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา (*Icthyophaga nana*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) และนกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว และชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeras undulatus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) และนกจาบบรรณตา (*Ploceus phillippinus*) นกที่พบมากที่สุด ได้แก่ นกยาง (*Egretta* spp.) พบประมาณ 5,000 ตัว รองลงมา ได้แก่ นกกาน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกกระสาแดง และเป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) ในพื้นที่เกษตรกรรม พบนกหลากชนิดที่สุด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนกอพยพ รองลงมาเป็นบริเวณขอบบึงของทะเลน้อย สำหรับบริเวณผืนน้ำเปิดโล่งของทะเลน้อยและควนขี้เสียน พบจำนวนชนิดของนกค่อนข้างน้อย แต่นกบางชนิดมีจำนวนมาก โดยเฉพาะบริเวณควนขี้เสียนที่เป็นพื้นที่ปันสมีด มีนกมาอยู่รวมกันมากกว่า 10,000 ตัว ในฤดูอพยพ และเป็นที่สร้างรังวางไข่ของนกอย่างน้อย 5 ชนิด ได้แก่ นกกาน้ำเล็ก นกกระสาแดง และนกยางเปีย (*Egretta garzetta*)
- พบปลา 29 ชนิด เช่น ปลากระทุงเหว (*Tylosurus strongylura*) ปลากระทุงเหวแม่หม้าย (*Hemirhamphus far*) ปลากะสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลากริมควาย (*Trichopsis vittatus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ยักษ์ (*Doryichthys boaja*) ปลาสร้อยนกขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาเสือดำ (*Nandus nebulosus*) ปลาเสือสุมาตรา (*Puntius partipentazona*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciatus*) เป็นต้น
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกรวมทั้งสิ้น 12 ชนิด เช่น เขียดหลังปุ่มที่ราบ (*Phrynoglossus martensii*) และกบหนอง (*Rana limnocharis*) เป็นต้น พบสัตว์เลื้อยคลาน 29 ชนิด เช่น เต่าหวาย (*Heosemys grandis*) เต่านิ่ม (*Cuora amboinensis*) เหี้ย (*Varanus salvator*) เป็นต้น และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 8 ชนิด เช่น ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) นากเล็บสั้น (*Aonyx cinerea*) และเสือปลา (*Felis viverrina*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของระบบนิเวศที่ซับซ้อนและอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งอาหาร ถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งสืบพันธุ์ สร้างรังวางไข่ของนกน้ำ และสัตว์ป่านานาชนิด เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 167 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2518 มีที่ดินซึ่งมีเอกสารสิทธิครอบครองประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร (10,000 ไร่) หรือร้อยละ 35.01 ของเนื้อที่ทั้งหมด มีที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งสงวนเลี้ยงสัตว์ประมาณ 112 ตารางกิโลเมตร (70,000 ไร่) หรือร้อยละ 24.51 ของเนื้อที่ทั้งหมด มีที่ดินรกร้างว่างเปล่าหรือที่สาธารณประโยชน์อื่นๆ ประมาณ 135.7704 ตารางกิโลเมตร (84,856.5 ไร่) หรือร้อยละ 29.71 ของเนื้อที่ทั้งหมด และพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติประมาณ 49.23 ตารางกิโลเมตร (30,768.5 ไร่) หรือร้อยละ 10.77 ของเนื้อที่ทั้งหมด
- ทะเลน้อยถูกบุกรุกเพื่อใช้เป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน และพื้นที่เกษตรกรรม ยังคงมีการล่านกและสัตว์อื่นๆ เป็นแหล่งรับน้ำเสียและขยะจากชุมชน มีการเลี้ยงสัตว์น้ำในทะเลน้อย

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลคลองรี ตำบลท่าหิน ตำบลลูกูด อำเภอสทิงพระ ตำบลบางเขียด ตำบลชะแล้ ตำบลปากรอ อำเภอสิงหนคร ตำบลควนโส อำเภอควนเนียง ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา และตำบลปากพะยูน ตำบลดอนประดู่ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 364.6656 ตารางกิโลเมตร (227,916 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 15′-35′ N และ 100° 17′-25′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หนองน้ำในทะเลสาบน้ำกร่อย

ระวาง 5023 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

ทะเลสาบสงขลาเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญที่สุดของภาคใต้ มีเนื้อที่ 986.8 ตารางกิโลเมตร (616,750 ไร่) ในเขตจังหวัดสงขลา พัทลุง และนครศรีธรรมราช แบ่งออกเป็นพื้นที่ 3 ตอน คือ ทะเลน้อยซึ่งเป็นหนองน้ำจืดอยู่ส่วนบนด้านเหนือในเขตจังหวัดพัทลุง ตอนกลางของทะเลสาบ เรียกว่า ทะเลหลวง น้ำจืดหรือน้ำกร่อยขึ้นอยู่กับฤดูกาล ความลึกโดยเฉลี่ย 1 เมตร พื้นดินมีลักษณะเป็นโคลนตม บริเวณนี้มีแหล่งนกน้ำที่สำคัญ คือ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลสาบ พื้นที่ประมาณ160 ตารางกิโลเมตร (100,000 ไร่) เป็นพื้นน้ำมีความลึกเฉลี่ย 1 เมตร มีเกาะจำนวนมาก เกาะขนาดใหญ่ เช่น เกาะหมาก เกาะนางคำ พื้นที่บนเกาะเป็นเนินเขาสูงมีที่ราบเล็กน้อย ส่วนเกาะเล็กๆ ได้แก่ เกาะบรรทม เกาะแพ เกาะเสือ เกาะดำเหียง เกาะรังไก่ เกาะยายโส เกาะกระ ส่วนสุดท้ายของทะเลสาบ คือ ทะเลสาบสงขลา ที่มีส่วนเชื่อมต่อกับทะเลด้านอ่าวไทย ได้รับอิทธิพลจากน้ำขึ้นน้ำลงตลอดปี มีลักษณะของน้ำเค็มไปจนถึงน้ำกร่อยที่ติดต่อกับส่วนของทะเลหลวง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 216 ชนิด นกประจำถิ่นอย่างน้อย 131 ชนิด เช่น นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็นต้น ซึ่งอาศัยอยู่ตลอดปี นกอพยพผ่านมาในฤดูกาล 6 ชนิด ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกช่อมทะเลขอบแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกนือกใหญ่ (*Calidris tenuirostris*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) นกอพยพในฤดูหนาวแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ประมาณ 78 ชนิด ได้แก่ นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกเป็ดผีใหญ่ (*Podiceps cristatus*) นกตีนเทียน (*Himantopus himantopus*) นกอีล้ำ เพราะสามารถทำรังและวางไข่ได้เกือบทั้งปี ระยะที่มีพบนกมากที่สุด คือ เดือนสิงหาคมถึงเดือนมีนาคม ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกทะเลขาขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกตะกราม (*Leptoptilos dubius*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกตะกราม (*Leptotilos javanicus*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาวหรือนกกุลา (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา (*Ichthyophaga humilis*) นกหัวโตมลายู นกทะเลขาขียวลายจุด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*)
- พบปลาอย่างน้อย 88 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะลุมพุก (*Tenulosa toli*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลายอดจากหรือปลามังกร (*Muraenesox cinereus*) ปลาแมวหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลากระทิงไฟ (*Mastacembelus erythrotaenia*)
- พืชในทะเลสาบ ได้แก่ สาหร่ายมน (*Najas marina*) สาหร่ายเหมือน (*Nitella* spp.) สาหร่ายไฟ (*Chara* spp.) บัวเผื่อน (*Nymphaea stellata*) กกกลม (*Cyperus tegetiformis*) จูดหนู (*Eleocharis dulcis*) จูด (*Scirpus mucronatus*) และพืชริมทะเลสาบ ได้แก่ ผำ (*Lumnitzera* spp.) โพทะเล (*Thespesia populnea*) ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) โกงกาง (*Rhizophora* spp.) จาก (*Nypa fruticans*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นส่วนหนึ่งของทะเลสาบสงขลา มีทัศนียภาพสวยงามเป็นแหล่งท่องเที่ยว โดยเฉพาะระยะช่วงเดือนตุลาคมถึงเดือนเมษายน มีนกน้ำจำนวนนับแสนตัวให้นักท่องเที่ยวชม และสามารถล่องเรือชมเกาะต่างๆ มากมายในทะเลสาบ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 82 ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2519 ปัจจุบันเป็นเกาะขนาดใหญ่ มีชุมชนอาศัยอยู่ ลักษณะสภาพป่าดงดิบขึ้นที่มีเดิมจึงเปลี่ยนเป็นสวนยาง หวด และไร่ และยังคงมีการลักลอบดักนกและยิงนก
- ได้รับผลกระทบจากการใช้ทรัพยากรของชุมชนที่รายรอบทะเลสาบทำให้เกิดความเสื่อมโทรม ตื้นเขิน ความสกปรก และปนเปื้อนของปริมาณน้ำเสีย ปริมาณน้ำเค็มของน้ำเปลี่ยน ไปทำให้พันธุ์ปลาและสัตว์น้ำลดน้อยลง ซึ่งส่งผลกระทบให้ไม่เหมาะสมเป็นแหล่งพักพิงอาศัยของฝูงนก ทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองทุ่งทอง

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเขาตก ตำบลเคียนซา ตำบลอรัญคามจารี อำเภอเคียนซา และตำบลท่าชี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 29.56 ตารางกิโลเมตร (18,475 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 44′-54′N และ 99° 12′ -16′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-3 เมตร

ประเภท

หนองน้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง ทุ่งหญ้า ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู

ระวาง

4825IV, 4826 IV, 5025 IV, 5026 III

สถานภาพทางกายภาพ

ริมแม่น้ำตาปีมีหนองน้ำสลับป่าพรุและป่าละเมาะ บางแห่งเป็นหนองน้ำมีน้ำท่วมขังบางฤดูกาลหรือตลอดปี มีหนองน้ำใหญ่เป็นที่อาศัยของนกและสัตว์น้ำอยู่ถึงห้าแห่ง หนองทุ่งคาอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ หนองทุ่งทองอยู่ฝั่งตะวันออก มีขนาดใหญ่ที่สุด เนื้อที่ 4 ตารางกิโลเมตร (2,500 ไร่) ลึกประมาณ 1-4 เมตร รับน้ำจากแม่น้ำตาปี ในฤดูฝน (เดือนตุลาคมถึงเดือนธันวาคม) น้ำท่วม ส่วนฤดูแล้งหนองน้ำค่อนข้างแห้ง หนองน้ำอื่นๆ ได้แก่ หนองวังไผ่ หนองหัวยเสือ หนองทุ่งคา หนองหานโต หนองหานอันวัฒน์ และหนองบ้านท่าอุล

สถานภาพทางชีวภาพ

บริเวณชายฝั่งแม่น้ำมีไม้ยืนต้น และไม้พุ่ม ได้แก่ อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa*) หว้า (*Eugenia cumini*) กระทุ่มนา (*Mitragyna javanica*)

- พบนกอย่างน้อย 104 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนประมาณ 22 ชนิด นกประจำถิ่นประมาณ 68 ชนิด เช่น เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) และเป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ซึ่งอาศัยทำรังวางไข่ในบริเวณนี้ นกอีอุ้ม (*Gallicrex cinerea*) และนกยางนานาชนิด (*Egretta* spp.) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 28 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตเล็กขาเหลือง (*Charadrius dubius*) นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) นกอพยพผ่านเฉพาะฤดูกาล 3 ชนิด ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ ได้แก่ นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) บริเวณที่เป็นป่าละเมาะหรือพุ่มไม้เคยพบนกปรอดแม่ทะ (*Pycnonotus zeylanicus*) ซึ่งเป็นชนิดที่หายากและชอบอาศัยอยู่ตามป่าที่ราบต่ำ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกละครุม (*Leptoptilos javanicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกละครุม เหยี่ยวนกเขาชิครา (*Accipiter badius*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) เหยี่ยวดำ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา เป็ดคับแค นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกอีอุ้ม นกเงือกกราม้าง (*Rhyticeros undulatus*)
- พบปลาอย่างน้อย 39 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาแปบ (*Chela laubuca*) ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) ปลาบู่สมิธ (*Phenacostethus smithi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาหมอตาล (*Helostoma temminckii*)
- โดยทั่วไปบริเวณริมหนองน้ำมีดงอ้อเล็ก (*Phragmites australis*) อ้อ (*Arundo donax*) แห้วหมูกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) และหญ้าละมาน (*Oryza latifolia*) ขึ้นอยู่เป็นผืนใหญ่ บริเวณพรุหัวยเสือพบหญ้าปล้อง (*Hymenachne pseudointerrupta*) ตาลปัตรฤาษี (*Limnocharis flava*) เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum chinense*) ผักขาเขียด (*Monochoria vaginalis* var. *plantaginea*) ผักตบไทย (*M. hastata*) ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) ผักเป็ดไทย (*Alternanthera sessilis*) จอก (*Pistia stratiotes*) และจอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) บริเวณขอบพรุที่ติดกับน้ำพบผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) เทียนน้ำ (*Hydrocera triflora*) หญ้างวงช้าง (*Heliotropium indicum*) โสน (*Sesbania javanica*) กกขนาก (*Cyperus difformis*) และโทงเทง (*Physalis angulata*) ส่วนพรรณไม้ยืนต้นพบหนาแน่นบริเวณขอบพรุที่สูงขึ้นมา ไม้ชนิดเด่น ได้แก่ ข่อยน้ำหรือขี้แรด (*Streblus taxoides*) แฟบน้ำ (*Hymenocardia wallichii*) ชุมแสง (*Xanthophyllum glaucum*) กระเบาใหญ่ (*Hydnocarpus anthelminthicus*) จิกนา (*Barringtonia acutangula*) กระทุ่มนา (*Mitragyna javanica*) และกุ่มน้ำ (*Crateva magna*) บริเวณพรุหานโต ซึ่งเป็นพรุที่มีขนาดใหญ่และมีระดับน้ำลึกที่สุด พรรณไม้ที่พบชนิดเด่นเป็นข่อยน้ำหรือขี้แรด ชุมแสง หญ้าพง (*Sclerostachya fusca*) กระเบาและกระทุ่มน้ำ นอกจากนี้ยังพบพืชถิ่นเดียวประจำถิ่น 2 ชนิด ได้แก่ มะม่วงป่าบ (*Mangifera gedebe*) และจันทน์กะพ้อ (*Vatica diospyroides*) ซึ่งเป็นไม้หอมที่หายาก พรุแห่งนี้อาจได้ว่าเป็นแหล่งของไม้หอมชนิดนี้มากแหล่งหนึ่งของประเทศไทย
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) นากเล็กเล็บสั้น (*Aonyx cinerea*) ชะมดแผงสันหางดำ (*Viverra megaspila*) เสือไฟ (*Felis temminckii*) และเสือปลา (*F. viverrina*) นอกจากนี้ยังพบ ลิง กระจง นาก ไก่ป่า ชะมด และพังพอน

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

หนองทุ่งทองเป็นแหล่งดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สำคัญ ชุมชนประกอบอาชีพหลักด้วยการทำประมง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำนา

เลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควายและทำสวนยางพารา มีการสร้างอ่างเก็บน้ำใกล้หนองทุ่งทองเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการทำนาและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ซึ่งมีผลในการดึงดูดนกน้ำให้มาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้เพิ่มขึ้น และทำให้นักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวเพิ่มขึ้นด้วย เป็นป่าพรุที่มีพันธุ์พืชหลากหลายมาก ป่าค่อนข้างสมบูรณ์ มีพรรณไม้ขึ้นอยู่รวมกันอย่างหนาแน่นบริเวณขอบพรุ ความสมบูรณ์ของป่าอาจจะอยู่ในสภาพที่ดีไปอีกนาน หากไม่มีการบุกรุก

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 106 ตอนที่ 7 ลงวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2532 ที่ดินบริเวณนี้เป็นที่สาธารณประโยชน์ ส่วนพื้นที่โดยรอบเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์
- การบุกรุกเพื่อทำบ่อดักปลาในบริเวณรอบๆ หนองน้ำ มีการเผาป่าในฤดูแล้งเพื่อจับสัตว์มาขาย และตัดหรือขุดจันทน์กะพ้อไม้หอมหายาก

แม่น้ำสายบุรี

ที่ตั้งและพื้นที่

อยู่ทางฝั่งตะวันออกของภาคใต้ตอนล่างของประเทศไทย ในเขตอำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส ไหลวกเข้าเขตอำเภอธารมัน จังหวัดยะลา ออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี

- ความยาวของแม่น้ำรวมประมาณ 184 กิโลเมตร มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 2,170 ตารางกิโลเมตร (1,356,250 ไร่)
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

5221 I, II, 5320 I, IV, 5321 I, II, III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำสายบุรีมีแหล่งกำเนิดในเขตแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยและประเทศมาเลเซีย จากยอดเขาต่างๆ ของเทือกเขาสันกาลาคีรีที่สำคัญ ได้แก่ เขาบาตูดาโมง เขาโต๊ะมูเตง เขามาแรแด เขาบาเระมาตอ เขาตีบุ เขากาลอ เขาอิจอ เขาตูมากูลิง เขาน้ำค้าง และเขาหินม้า และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี หล่อเลี้ยง 82 ตำบล 470 หมู่บ้าน แม่น้ำสายนี้ได้รับอิทธิพลของน้ำทะเลบางบริเวณ ทำให้น้ำมีสภาพเป็นน้ำกร่อย เป็นผลให้ในบริเวณนั้นๆ มีระบบนิเวศแตกต่างจากบริเวณอื่นๆ ของแม่น้ำเป็นอย่างมาก มีความเร็วของกระแสน้ำ 2 ระดับ คือ ระดับความเร็วค่อนข้างสูง ซึ่งพบบริเวณต้นน้ำและบริเวณกลางน้ำ กับกระแสน้ำที่มีความเร็วลดลงมา ซึ่งพบบริเวณส่วนปลายลำน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 103 ชนิด เป็นปลาน้ำจืดที่อาศัยอยู่ต้นน้ำที่มีกระแสน้ำแรง 14 ชนิด ชนิดที่เด่นและชุกชุมมากคือ ปลาแขยง (*Acrossocheilus deauratus*) รองลงมาคือ ปลาพลวง (*Tor soro*) พบปลาน้ำจืดที่อาศัยอยู่กลางลุ่มน้ำที่กระแสน้ำช้ามี 37 ชนิด กลุ่มเด่นเป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) เช่น ปลาไส้ตันตาแดง (*Cyclocheilichthys apogon*) ปลาสร้อยนกขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลาตะเพียนขาว (*Barbodes gonionotus*) เป็นต้น รองลงมาเป็นกลุ่มปลากดน้ำจืด (Bagridae) พบชุกชุม คือ ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลาแขยงใบข้าว (*M. oavasius*) บริเวณปากแม่น้ำรวมชายฝั่งทะเลพบปลาอย่างน้อย 52 ชนิด ชนิดพันธุ์เด่น ได้แก่ ปลากระบอกดำ (*Liza subviridis*) รองลงมาคือ ปลากดทะเล (*Tachysurus* sp.) และบริเวณปากแม่น้ำพบปลาวัยอ่อน 134 ชนิด ปลาที่พบชุกชุม ได้แก่ ปลาไส้ตัน (*Stolephorus indicus*) ปลาแป้นเล็ก (*Leiognathus brevirostris*) และปลาข้าวเม่า (*Ambassis gymnocephalus*) ในพื้นที่ลุ่มน้ำสายบุรีนี้มีชนิดพันธุ์ปลาที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาดวบลาว (*Macrochirichthys macrochirus*) ปลากะทิหรือปลากระต่าย (*Cyclocheilichthys heteronema*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาซิว (*Rasbora bankanensis*)
- พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 55 ชนิด เป็นงู 33 ชนิด เต่า 22 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ เต่ากระอาน (*Batagur baska*) เต่าลายตีนเป็ด (*Callagur borneoensis*) และตะพาบม่านลาย (*Chitra chitra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เต่าเดือย (*Manouria impressa*) ตะพาบหัวกบ (*Pelochelys bibroni*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เต่าหก (*Manouria emys*) เต่าปูลู (*Platysternon megacephalum*) เต่าพันหิน (*Notochelys platynota*) และเต่าจักร (*Heosemys spinosa*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งอาหาร แหล่งเชื้อเพลิงและการใช้ประโยชน์อื่นๆ ของชุมชน โดยที่ชุมชนไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้แล้วยังเป็นแหล่งหากิน แหล่งที่อยู่อาศัย ทำรังวางไข่ หรือแหล่งความอยู่รอดของสัตว์ป่าขนาดเล็ก เช่น นก สัตว์เลื้อยคลาน แมลง เป็นต้น ตลอดจนคุณค่าเชิงนิเวศวิทยาโดยรวม

การจัดการและการคุกคาม

- ปัญหาหลักของลุ่มน้ำสายบุรีเกิดจากการขุด ถม และสร้างสิ่งก่อสร้างขัดขวางทางน้ำ ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทิศทางปริมาณน้ำของสายน้ำ และระบบนิเวศของแม่น้ำ
- การบุกรุกแผ้วถางและเผาพื้นที่เพื่อใช้ประโยชน์เป็นประจำทุกปี
- การสร้างคันดินล้อมพรุ ทำให้พรุตื้นเขิน ไม้ในพรุตาย และน้ำเน่าเสียเกิดการเจริญเติบโตของวัชพืชน้ำอย่างรวดเร็ว เกิดการสะสมความเน่าเสียในที่สุดพรุก็จะเสื่อมโทรมลงและไม่อาจทำหน้าที่ได้ต่อไป
- การสูบน้ำจืดจากแม่น้ำสายบุรี เพื่อสนับสนุนโครงการชลประทานในพื้นที่อื่น ทำให้เกิดการรุกของน้ำเค็มเพิ่มมากขึ้น และส่งผลกระทบต่อพื้นที่เกษตรกรรม
- การขุดลอกและขุดหน้าดินขาย การขุดลอกคลองชลประทาน ทำลายป่าริมคลองและสวนผลไม้ของชุมชน ทำให้ในฤดูร้อนน้ำแห้ง มีปัญหาในการทำนา ประชากรสัตว์น้ำลดลง

แม่น้ำตาปี

ที่ตั้งและพื้นที่

ไหลจากอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช มารวมกับแม่น้ำพุมดวงที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ออกสู่อ่าวไทยที่บริเวณอ่าวบ้านดอน

- ความยาวตลอดลำน้ำ 232 กิโลเมตร
- เนื้อที่พื้นที่ลุ่มน้ำ 12,225 ตารางกิโลเมตร (7,640,625 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° ถึง 9° 54′ N และ 98° 30′ ถึง 100° E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

4825 I, 4826 I, III, IV, 4827 II, III, IV, 4925 I, IV

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำตาปีมีต้นกำเนิดจากเขาไหญ่ (เทือกเขานครศรีธรรมราช) เขตอำเภอทุ่งไหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลขึ้นไปทางทิศตะวันตกผ่านอำเภอฉวาง จังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วไหลขึ้นไปทางทิศเหนือผ่านอำเภอพระแสง อำเภอเคียนซา จังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วไปบรรจบกับแม่น้ำพุมดวงที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี และไหลลงสู่อ่าวไทยที่อ่าวบ้านดอน จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดของภาคใต้ ความลึกเฉลี่ย 1-4 เมตร บริเวณที่ลึกที่สุดประมาณ 6-7 เมตร ในฤดูฝนน้ำไหลท่วมฝั่ง ทำให้สองฝั่งของแม่น้ำตาปีเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงเป็นบริเวณกว้าง ในฤดูแล้งน้ำลดจากขอบตลิ่งหนองน้ำริมฝั่งที่มีขนาดเล็กอาจแห้ง แต่หนองน้ำขนาดใหญ่ยังมีน้ำอยู่ มีพื้นที่รับน้ำบริเวณบ้านกระทูน อำเภอพิปูน 100 ตารางกิโลเมตร (62,500 ไร่) และเมื่อไหลผ่านอำเภอฉวางมีพื้นที่รับน้ำ 880 ตารางกิโลเมตร (550,000 ไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

- บริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วม มีพรรณพืชปกคลุม ได้แก่ อ้อ (*Arundo donax*) แห้วทรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) และหญ้าละมาน (*Oryza latifolia*) ขึ้นเป็นผืนใหญ่ บริเวณชายฝั่งแม่น้ำมีไม้ยืนต้นไม้พุ่ม ได้แก่ อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa*) หว้า (*Eugenia cumini*) กระทุ่มน้ำ (*Nauclea orientalis*) ซึ่งขึ้นปะปนกันเป็นป่าละเมาะ พบตามหนองน้ำด้วย
- พบปลาอย่างน้อย 39 ชนิด ชนิดที่ถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลาหมอตาล (*Helostoma temminckii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) 3 ชนิด ได้แก่ ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) ปลาบู่สมิธ (*Phenacostethus smithi*) และปลาแปบ (*Chela laubuca*) ปลาที่พบส่วนใหญ่อยู่ในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) รองลงมา ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลากด (Bagridae) จากการสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมและการประมงในแม่น้ำตาปีในปี พ.ศ. 2527 พบปลาอย่างน้อย 93 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ ปลาแปบ และปลาแขยงขีด (*Leiocassis stenomus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ชุมชนโดยรอบอาศัยแหล่งน้ำแห่งนี้ในการคมนาคมขนส่ง อุปโภค บริโภค บางบริเวณทำการเกษตร ทำการประมง เป็นแหล่งอาหารในการดำรงชีพ ระบบนิเวศปากแม่น้ำเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำวัยอ่อนที่สำคัญ คุณสมบัติทางกายภาพของน้ำ เช่น ความโปร่งแสง อุณหภูมิ ค่าความเป็นกรดด่าง และความกระด้างน้ำนั้นยังคงมีคุณภาพดี มีบางบริเวณที่น้ำมีการปนเปื้อนจากน้ำทิ้งของชุมชน และโรงงานอุตสาหกรรม และมีบางบริเวณ คือ เทศบาลอำเภอเมือง สะพานบ้านบางอ้อ วัดนาคราวาส อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบมีปริมาณตะกั่วในน้ำสูงเกินกว่าจะใช้อุปโภคบริโภคได้ ใช้ได้เฉพาะการคมนาคม

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่ชุ่มน้ำริมฝั่งแม่น้ำตาปีส่วนใหญ่ถูกบุกรุกและพัฒนาเป็นสวนปาล์มน้ำมัน และสวนยางพารา ในฤดูแล้งมีการเผาหญ้า ซึ่งรบกวนที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าขนาดเล็ก ปัญหาหลักของแม่น้ำนี้ คือ มีการระบายน้ำเสียจากแหล่งชุมชนหรืออุตสาหกรรมขนาดเล็กลงสู่แม่น้ำโดยตรง มีการปนเปื้อนของสารเคมีเนื่องมาจากการทำเกษตรกรรมชายฝั่งแม่น้ำ ลำน้ำ และคูคลองบริเวณที่ราบลุ่มเชิน ไม่สามารถระบายน้ำได้ทัน

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ (ป่าพรุโต๊ะแดง)

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอสากไย จังหวัดนราธิวาส

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 346.36 ตารางกิโลเมตร (216,475 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 03′-21′ N และ 101° 50′ ถึง 102° 03′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-14 เมตร

ประเภท

พรุ ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู

ระวาง

5421 I, 5321 II, 5421 IV

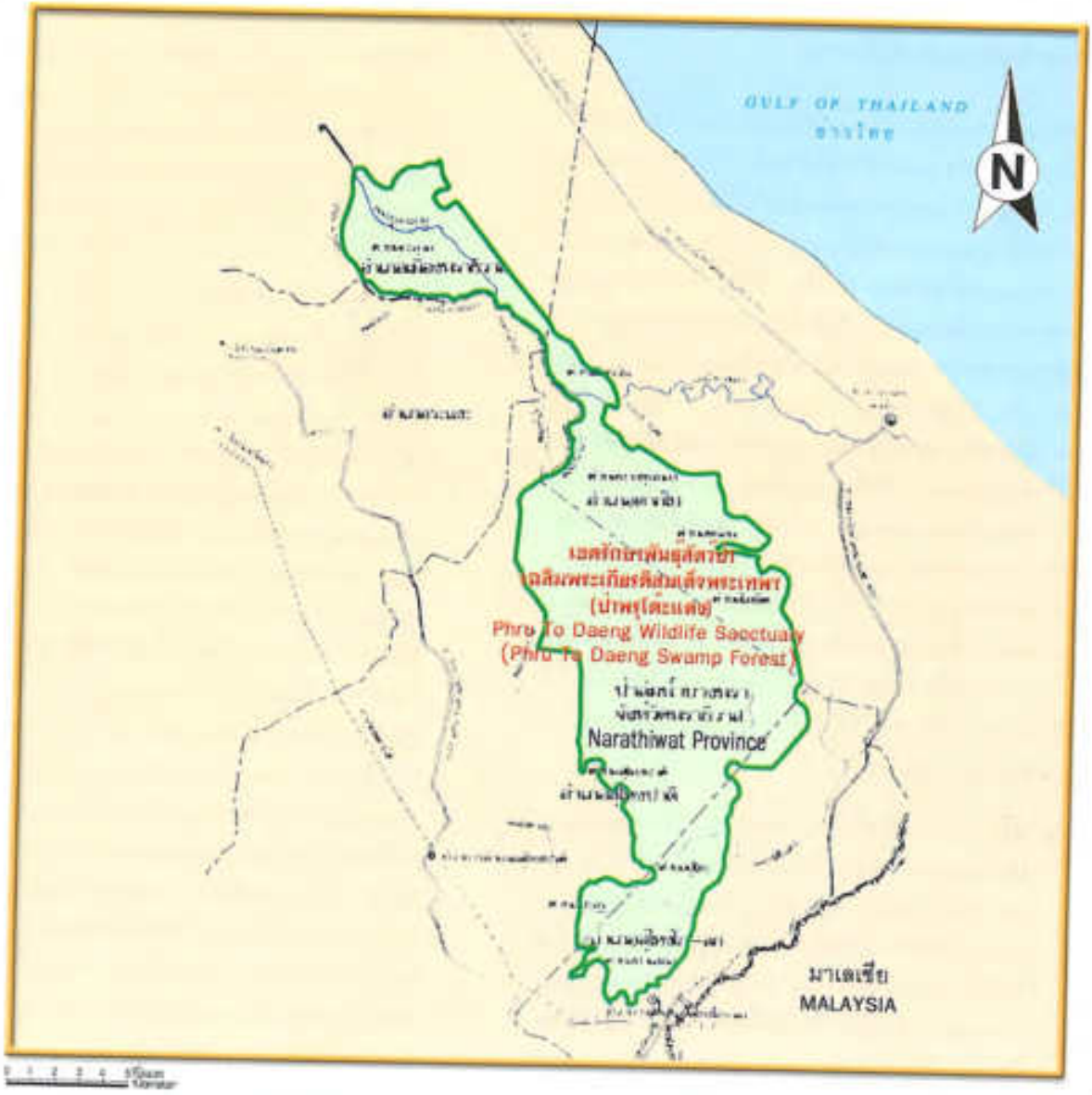

สถานภาพทางกายภาพ

พรุโต๊ะแดงเป็นป่าพรุผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่ เป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมขังซึ่งอยู่หลังจากฝั่งทะเลเป็นแหล่งรับน้ำจากลุ่มน้ำคอนบน มีขนาดยาวประมาณ 28 กิโลเมตร และมีขนาดกว้างประมาณ 8 กิโลเมตร ทอดขนานไปกับแนวชายฝั่งทะเลภาคใต้ด้านตะวันออกในระยะห่างประมาณ 7 กิโลเมตร จัดเป็นป่าพรุดั้งเดิมมีพื้นที่ประมาณ 96.84 ตารางกิโลเมตร (60,525 ไร่) ป่าพรุที่กลายสภาพเป็นป่าแสม็ดและไม้พุ่มประมาณ 146 ตารางกิโลเมตร (91,250 ไร่) เป็นพรุหญ้าประมาณ 98 ตารางกิโลเมตร (61,250 ไร่) ทางด้านตะวันออกเป็นที่ราบริมอ่าวไทย ส่วนทางตะวันตกเป็นเทือกเขาที่มียอดสูงสุด 1,182 เมตร น้ำจากพื้นที่ด้านเหนือไหลลงแม่น้ำบางนรา ส่วนน้ำในพื้นที่ด้านใต้ไหลลงสู่แม่น้ำสุไหงโก-ลก ปริมาณน้ำจะมากที่สุดในช่วงฤดูลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีภูมิอากาศค่อนข้างร้อนและชื้นกว่าป่าชนิดอื่นๆ

สถานภาพทางชีวภาพ

มีกลุ่มสังคมพืชที่ซับซ้อน ทั้งพืชอิงต้น พืชล้มลุก เฟินต่างๆ ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น บริเวณป่าพรุดั้งเดิมที่ถูกรบกวนน้อยที่สุดมีพืชหลายชนิดประกอบด้วยไม้ชั้นบน เช่น ข้างไห้ (*Neesia malayana*) กาบอ้อย (*Dacryodes incurvata*) พญาไม้ (*Podocarpus motleyi*) เป็นต้น ไม้ชั้นรอง เช่น จอแกะ (*Myristica elliptica*) ปาหนันช้าง (*Goniothalamus giganteus*) ปีแซ (*Polyalthia lateriflora*) นาปีกู (*Crudia caudata*) ไม้ชั้นล่าง เช่น หวายตะค้าทอง (*Calamus caesius*) และหวายอื่นๆ อีกหลายชนิด หมากแดง (*Cyrtostachys renda*) หมากจาช้าง (*Nenga pumila*) เต่าร้าง (*Caryota mitis*) และแซกลอง (*Archidendron clypearia*) บริเวณป่าพรุที่เสื่อมโทรมที่ถูกรบกวนทำลายหรือถูกไฟไหม้ซ้ำซากจะพบกลุ่มสังคมพืชอีกกลุ่มหนึ่งครอบครองคือ สังคมไม้เสม็ดขาว (*Melaleuca cajuputi*) ขึ้นปกคลุมอย่างหนาแน่น ซึ่งในบริเวณนี้จะไม่มีโอกาสฟื้นคืนสภาพเป็นป่าพรุดั้งเดิมได้อีกต่อไป ส่วนในบริเวณป่าพรุที่ไม่ถูกรบกวนมากนัก พบสังคมมะสัง (*Marcaranga* sp.) ขึ้นอยู่

- บริเวณพื้นน้ำเปิดโล่งพบพืชลอยน้ำ เช่น ผักตบชวา (*Eichhornia crassipes*) แหนแดง (*Azolla pinnata*) แพงพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) สันตะวาขนไก่ (*Blyxa japonica*) สันตะวาใบข้าว (*B. echinosperma*) สาหร่ายหางวัว (*Najas graminea*) สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) ส่วนพืชน้ำตามริมฝั่งที่พบ ได้แก่ หญ้าหนวดปลาดุก (*Fimbristylis quinquangularis*) ผักขาเขียด (*Monochoria vaginalis*) บัวบก (*Centella asiatica*) พญ้ากาบหอย (*Lilium crustacea*) และพืชน้ำที่ขึ้นปะปนอยู่กับหมู่ไม้อื่นๆ ได้แก่ แพงพวย อ่านลิเพา (*Lygodium circinatum*) ลำเทิง (*Stenochlaena palustris*) และปรงทะเล (*Acrostichum aureum*)

- บริเวณนี้จัดเป็นป่าดงดิบในที่ต่ำผืนใหญ่ ซึ่งมีเหลืออยู่ในประเทศไทยเพียงไม่กี่แห่ง พบนกอย่างน้อย 217 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 29 ชนิด เช่น นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกนางแอ่นแปซิฟิก (*Hirundo tahitica*) เป็นต้น นกประจำถิ่น 169 ชนิด เช่น เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เหยี่ยวรุ้ง (*Spilornis cheela*) นกกระแตแต้แว็ด (*Vanellus indicus*) นกเอี้ยงสาริกาแสน (*Cacomantis merulinus*) เป็นต้น นกอพยพแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 19 ชนิด เช่น นกยางคำ (*Dupetor flavicollis*) นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) เป็นต้น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล ได้แก่ เหยี่ยวผึ้ง (*Pernis ptilorhyncus*) นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกจับแมลงตะโพกเหลือง (*Ficedula zanthopygia*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่สถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกเปล้าใหญ่ (*Treron capellei*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Icpthyophaga ichthyaetus*) นกตะกรุม นกเปล้าใหญ่ นกเปล้าแดง (*Treron fulvicollis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกฟินฟุท นกเงือกดำ (*Anthracoceros malayanus*) นกหัวขวานสามนิ้วหลังสีไพร (*Dinopium rafflesii*) นกกินแมลงหัวสีคล้ำ (*Malacopteron affine*) นกกินแมลงปากหนา (*Trichastoma sepiarium*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกขุนแผนหัวดำ (*Harpactes diardii*) นกพญาไฟเล็กคอดำ (*Pericrocotus igneus*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกกินแมลงคอดำ (*Stachyris nigricollis*) นกกินแมลงอกเหลือง (*Macronous gularis*) นกกินปลีแดง (*Aethopyga temminckii*) นกปลีกล้วยหูเหลืองใหญ่ (*Arachnothera flavigaster*) นกกาฝากอกแดง (*Prionochilus thoracicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ (*Alcedo euryzona*) นกเงือกปากดำ (*Anorrhinus galeritus*) และนกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*)

- พบปลาอย่างน้อย 62 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาซิวข้างขวาน (*Rasbora heteromorpha*) ปลาซิว (*R. pauciperforata*) ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ (*Indostomus paradoxus*) และปลาที่ยังไม่ทราบชื่อไทย *Parosphromenus deissneri* และ *Britensteinia* sp.
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 59 ชนิด ได้แก่ ค่างดำ (*Presbytis melalophos*) ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) เสือปลา (*Felis viverrina*) เสือดำ (*Panthera pardus*) กระจงเล็ก (*Tragulus javanicus*) และแมวป่าที่หายาก คือ แมวป่าหัวแบน (*Felis planiceps*)
- พบสัตว์เลื้อยคลาน 52 ชนิด ได้แก่ เต่าหับ (*Cuora amboinensis*) เต่าดำ (*Siebenrockiella crassicollis*) งูจงอางข้าง (*Acrochordus javanicus*) นอกจากนี้ยังมีรายงานการพบตะโขง (*Tomistoma schlegeli*) และเต่าลายตีนเป็ด (*Callagur borneoensis*) ในบริเวณนี้ด้วย
- มีรายงานพบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 19 ชนิด ชนิดที่สำคัญได้แก่ กบป่าพรุ (*Rana paramacrodon*) กบราชา (*R. raja*) เขียดตะปาดมลายู (*Polypedates colleti*)
- แมลงในป่าพรุมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะผีเสื้อกลางวันพบว่ามี 106 ชนิด ชนิดที่สำคัญได้แก่ ผีเสื้อถุงทองธรรมดา (*Troides aeacus thomsoni*) ผีเสื้อถุงทองปีกม่วง (*Troides amphrysus ruficollis*) และผีเสื้อนางพญากอดเฟรย์ (*Stichophthalma godfreyi*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าพรุในลักษณะนี้ เป็นระบบนิเวศป่าพรุที่มีขนาดใหญ่ที่สุดมีเหลืออยู่เพียงแห่งเดียวจึงมีคุณค่าต่อการศึกษาวิจัย การศึกษาหาความรู้ และการท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ ชุมชนในท้องถิ่นได้รับประโยชน์โดยตรงจากการตัดไม้ไปใช้เก็บหาของป่า เช่น หลุมพี หวาย น้ำผึ้ง ต้นสาคู และไม้ประดับต่างๆ การจับปลาและการเก็บหาของป่า เช่น หลุมพี หวาย น้ำผึ้ง เป็นรายได้ของชุมชนซึ่งได้รับโดยตรงจากป่าพรุ ส่วนบริเวณรอบๆ มีการทำนา ปลูกยางพารา และสวนผลไม้

การจัดการและการคุกคาม

- นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 การพัฒนาภายใต้การดำเนินงานของหน่วยราชการหลายแห่ง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสภาพพื้นที่ของพรุแห่งนี้เป็นอย่างมาก จนป่าพรุดั้งเดิมลดลงถึง 2 ใน 3 ของพื้นที่ การระบายน้ำทำให้ดินเป็นกรดจัด พันธุ์ไม้ป่าพรุดั้งเดิมล้มตาย ป่าถูกถากถางและเผาไฟเป็นพื้นที่กว้างขวาง มีการเปิดหน้าดินแล้วทำนาได้เพียง 1-2 ปี แล้วทิ้งร้างให้ต้นเสม็ดเข้ามาแทนที่ ในปี พ.ศ. 2526 ป่าพรุถูกทำลายไปมากที่สุด
- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 160 ลงวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2534
- ป่าพรุบางส่วนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ และที่สาธารณประโยชน์ ส่วนบริเวณรอบๆ เป็นที่ดินเอกสารสิทธิ์ พื้นที่โดยรอบป่าพรุ มีระดับสูงกว่าป่าพรุ จึงมีชุมชนอาศัยอยู่อย่างหนาแน่นและ มีถนนโดยรอบ
- ถูกคุกคามโดยไฟป่า การบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ และการเก็บพืชและสัตว์หายากจากพื้นที่

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแหลมสน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง และอำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

- เนื้อที่อุทยานฯ 315 ตารางกิโลเมตร (196,875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 16'-41' N และ 98° 19'-31' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 264-296 เมตร

ประเภท

ป่าชายเลน หาดทราย แหล่งปะการัง

ระวาง 4627 I, 4628 II

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติแหลมสนประกอบด้วยชายฝั่งทะเลยาวประมาณ 60 กิโลเมตร และหมู่เกาะ 2 หมู่เกาะ ได้แก่ หมู่เกาะกำใหญ่ และหมู่เกาะกำน้อย รวมทั้งเกาะต่างๆ อีก 8 เกาะ ได้แก่ เกาะหมู เกาะเปียกน้ำน้อย เกาะเปียกน้ำใหญ่ เกาะเขา เกาะค้างคาว เกาะอ้าน เกาะกำหนุ่ย และเกาะไข่ใหญ่ ลักษณะชายฝั่งของอุทยานแห่งชาติแหลมสน เป็นชายฝั่งจมตัว เป็นผลให้ชายหาดตลอดแนวฝั่งแคบ มีลำน้ำสายสั้นจำนวนมากจากที่สูงตอนในแผ่นดินไหลออกสู่ทะเลอันดามัน ประกอบด้วยคลองของ คลองลัดโนด คลองขะนุล และคลองบางเบน ซึ่งแม่น้ำลำคลองเหล่านี้ได้พัดพาตะกอนดินมาทับถมตามปากแม่น้ำและชายฝั่ง ส่วนบริเวณหมู่เกาะกำ เกาะค้างคาว อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแนวปะการัง ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยหลบภัยและขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำสถานภาพทางชีวภาพ

สถานภาพทางชีวภาพ

ชายฝั่งบริเวณปากแม่น้ำลำคลองปกคลุมไปด้วยป่าโกงกางพบพันธุ์ไม้ ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) พังกาหัวสุมดอกขาว (*Bruguiera sexangula*) ถั่วดำ (*B. parviflora*) ถั่วขาว (*B. cylindrica*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) และตะบูนดำ (*X. moluccensis*) บริเวณป่าชายเลนใกล้ทะเลพบพันธุ์ไม้ ได้แก่ ลำแพน (*Sonneratia ovata*) แสมขาว (*Avicennia alba*) และโปรงแดง (*Ceriops tagal*) บริเวณชายหาดมีลักษณะเป็นป่าโปร่งพบพันธุ์ไม้ ได้แก่ สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) หยีน้ำ (*Derris indica*) และจิกเล (*Barringtonia asiatica*) สำหรับในบริเวณส่วนกลางของเกาะต่างๆ และบริเวณเขาของเกาะบางเบน เขาปากเตรียน เป็นป่าดงดิบ พบพันธุ์ไม้ ได้แก่ ไม้ยาง (*Dipterocarpus* spp.) หวายตะค้าทอง (*Calamus* spp.) หวายเกี้ยม (*Daemonorops* spp.) หวายเคา (*Korthalsia* spp.) และระกำ (*Salacca rumphii*)

- พบนกอย่างน้อย 175 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นอย่างน้อย 122 ชนิด ได้แก่ นกยางทะเล (*Egretta sacra*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกกระแตแต้แว้ด (*Vanellus indicus*) นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์อย่างน้อย 60 ชนิด เช่น นกปากแอ่นหางลาย (*Limosa lapponica*) นกสคินคอแดง (*Calidris ruficollis*) นกเค้าดิน (*Actitis hypoleucos*) นกนางนวลแกลบธรรมดา (*Sterna hirundo*) เป็นต้น และนกอพยพผ่านในฤดูกาลไม่น้อยกว่า 12 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์จีน (*Accipiter soloensis*) เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*A. gularis*) นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกจับแมลงสีฟ้าท้องขาว (*Cyanoptila cyanomelana*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกะเต็นปีกใหญ่สีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*)
- พบปลาอย่างน้อย 119 ชนิด เป็นปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลากะพงแดง (*Lutijanus* spp.) ปลาหลังเขียว (*Clupea dispilonotus*)
- สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ ได้แก่ กระแตธรรมดา (*Tupaia glis*) บ่าง (*Cynocephalus variegatus*) ลิงลม (*Nycticebus coucang*) ชะมดเช็ดข้างลาย (*Paradoxurus hermaphroditus*) หมีขอ (*Arctictis binturong*) กระจงเล็ก (*Tragulus javanicus*) พญากระรอกดำ (*Ratufa bicolor*) อีนูหนู (*Rhizomys sumatrensis*) เม่นหางพวง (*Atherurus macrourus*) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ พะยูน (*Dugong dugong*) ซึ่งมีรายงานว่ามีพะยูนขึ้นมาตายที่หาดบางเบน ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มสูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Semonpithecus bocurus*) ชะนีมือขาว (*Hylobates lar*)
- แนวปะการังที่มีขนาดใหญ่และอุดมสมบูรณ์ ได้แก่ บริเวณเกาะค้างคาว เกาะกำหนุ่ย เกาะกำใต้ และเกาะไข่ เช่น ปะการังโขด (*Porites* sp.) ปะการังแบบกิ่ง (*Acropora* sp.)
- พบสัตว์เลื้อยคลานไม่ต่ำกว่า 23 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) เต่าหญ้าตาแดง (*Lepidochelys olivacea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ จิ้งจกนิ้วยาวมลายู (*Cnemaspis affinis*) และพบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 6 ชนิด เช่น กบทูด (*Rana blythii*) เป็นต้น
- พบสัตว์น้ำในกลุ่มดาวทะเล เม่นทะเล และปลิงทะเลอย่างน้อย 34 ชนิด กุ้ง ปู 14 ชนิด หอย 26 ชนิด

- พบหญ้าทะเลอย่างน้อย 2 ชนิด คือ หญ้าเงา (*Halophila ovalis*) และหญ้าชะเงาใบสั้นปล้องยาว (*Cymodocea serrulata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

หาดบางเบนและหาดแหลมสนซึ่งเป็นหาดทรายขาวสะอาด เป็นที่อยู่อาศัยของนกจำนวนมาก บริเวณหมู่เกาะกำ เกาะค้างคาว อุดมสมบูรณ์ไปด้วยแนวปะการัง ซึ่งเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย หลบภัย และขยายพันธุ์ของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งท่องเที่ยว นั่งเรือชมทิวทัศน์ ดำน้ำดูปะการัง

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 135 ลงวันที่ 19 สิงหาคม พ.ศ. 2526
- มีการนำสัตว์เข้าไปเลี้ยงในเขตอุทยานฯ เนื่องจากเดิมเป็นทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มาก่อน มีการลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอุทยานฯ
- ปัญหาจากนักท่องเที่ยวที่เหยียบย่ำปะการัง และรบกวนนกที่หากินบนชายหาด
- มีเรืออวนลากเข้ามาทำการประมงบริเวณหน้าอ่าวหาดอุทยานแห่งชาติแหลมสน ทำให้เรือประมงขนาดเล็กไม่สามารถทำการประมงได้ ทั้งยังลากเครื่องมือประมงของชาวบ้านไปด้วย สร้างความเสียหายอย่างมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

- เนื้อที่อุทยานฯ 128 ตารางกิโลเมตร (80,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 31'-44' N และ 98° 01'-08' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

พาดทราย แหล่งปะการัง

ระวาง 4626 III

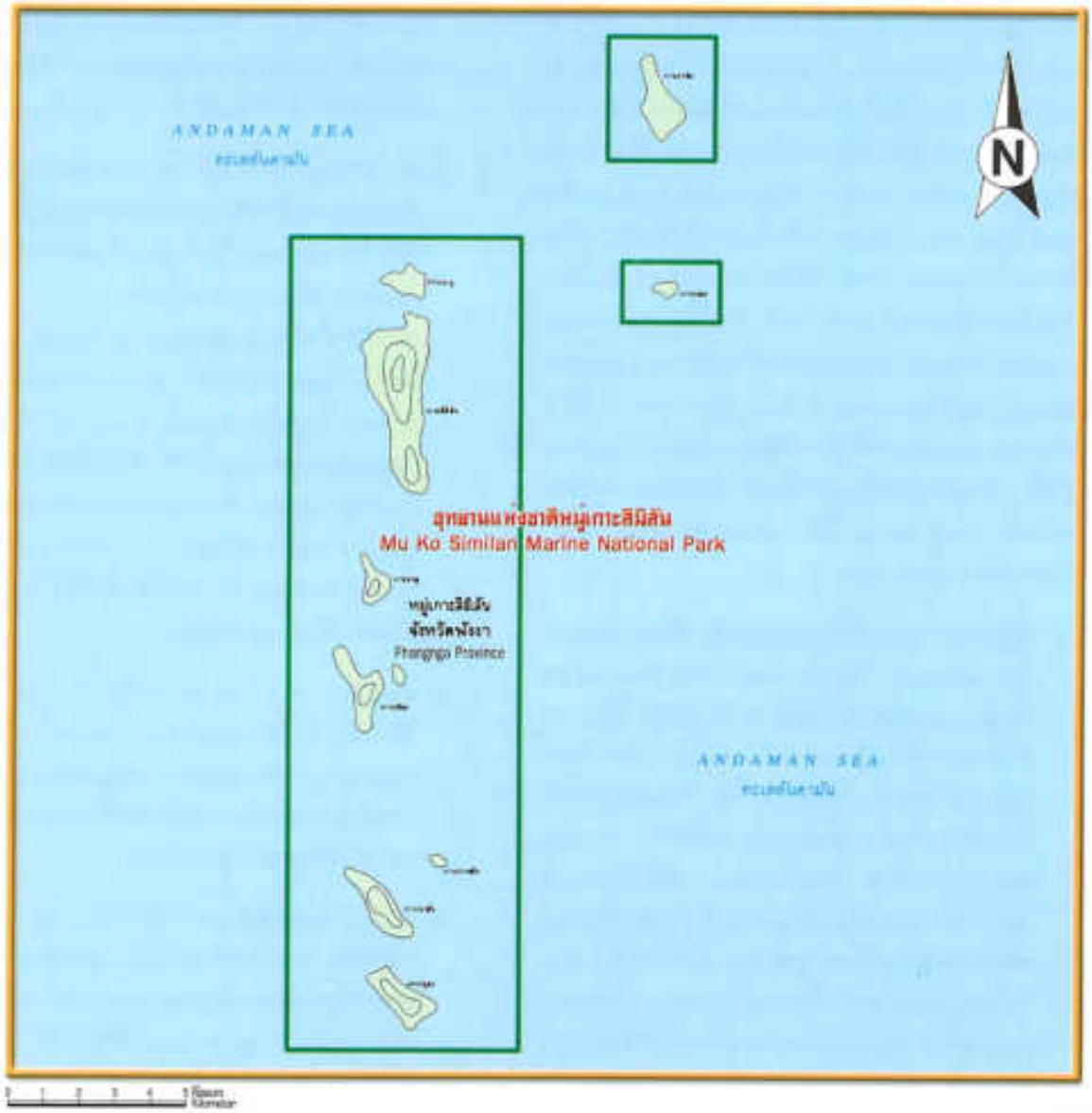

สถานภาพทางกายภาพ

หมู่เกาะสิมิลันหรือหมู่เกาะเก้า ประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อย 9 เกาะด้วยกัน เกาะทั้งเก้าเรียงตัวตามแนวทิศเหนือไปทิศใต้ ได้แก่ เกาะบอน เกาะบางู เกาะสิมิลัน เกาะปาจู เกาะห้า เกาะเมียง เกาะปาหยัน เกาะปายัง และเกาะหูยง ครอบคลุมพื้นที่เกาะและห้วงน้ำทะเลรอบเกาะที่มีปะการังสมบูรณ์ มีพื้นที่เกาะซึ่งเป็นแผ่นดินประมาณ 14 ตารางกิโลเมตร (8,750 ไร่) ชายฝั่งทะเลในบริเวณหมู่เกาะสิมิลัน เป็นส่วนภาคตะวันออกของทะเลอันดามันในมหาสมุทรอินเดียที่มีการลดตัวลงของพื้นทะเล (submergent shoreline) จึงมีการกัดเซาะพังทลาย โดยมีน้ำทะเลเป็นตัวกระทำอย่างรุนแรง ทำให้บริเวณเกาะทั้ง 9 เกาะ เกิดเป็นลักษณะภูมิประเทศที่แปลกตา มีรูปร่างต่างๆ อันเป็นผลมาจากขบวนการกัดเซาะ

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าที่อุดมด้วยสภาพป่าที่สมบูรณ์ ป่าชายหาดอยู่บริเวณรอบเกาะในระดับพื้นที่ต่ำใกล้ทะเลบนชายหาดเป็นป่าโปร่ง และป่าดงดิบที่มีสภาพป่าที่สมบูรณ์ พันธุ์ไม้ที่สำคัญที่พบในป่าชายหาด ได้แก่ ละมุด (*Manilkara achras*) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) งวงช้างทะเล (*Tournefortia argentea*) ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่หาพบได้ยาก มีเฉพาะแห่งตามเกาะใหญ่ในฝั่งทะเลตะวันตกเท่านั้น และพันธุ์ไม้สำคัญบริเวณป่าดงดิบ ได้แก่ ยางป่าย (*Dipterocarpus costatus*) ยางขน (*D. baudii*) เคียนทราย (*Shorea gratissima*) ขนุนนก (*Palaquium obovatum*) หยีน้ำ (*Derris indica*) สำโรง (*Sterculia foetida*) ปออีเก้ง (*Pterocymbium javanicum*) ทุ้งฟ้า (*Alstonia macrophylla*) เนียนป่า (*Diospyros wallichii*) กะตังใบ (*Leea indica*) ไผ่ป่า (*Bambusa arundinacea*) เต่าร้างแดง (*Caryota mitis*)

- พบนกอย่างน้อย 66 ชนิด นกประจำถิ่น ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ ได้แก่ นกปากช้อนหางเข็ม (*Gallinago stenura*) นกเด้าลมหลังเทา (*Motacilla cinerea*) เป็นต้น ชนิดที่ประจำถิ่นและบางครั้งมีการอพยพข้ามถิ่น ได้แก่ นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) และนกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*Sterna dougallii*) ชนิดที่พบได้บ่อยในเขตอุทยานฯ ได้แก่ นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกชาปีใหน (*Caloenas nicrobarica*) นกลุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกกินเปี้ยว (*Halcyon chloris*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกกระสาใหญ่ (*Ardea sumatrana*) นกลุมพูแดง (*Columba punicea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาใหญ่ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกนางนวลแกลบธรรมดา (*Sterna hirundo*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*S. bergii*) นกจับแมลงคำอกสีส้ม (*Ficedula mugimaki*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกลุมพูแดง นกลุมพู (*Ducula aenea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก เหยี่ยวสอบนี้ (*Falco severus*) เหยี่ยวแดง นกอีลุ้ม นกลุมพูขาว นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกยางกรอกเสือ (*Gorsachius melanolophus*)
- พบปลาอย่างน้อย 110 ชนิด เช่น ฉลามวาฬ (*Rhincodon typus*) ฉลามกบ (*Chiloscyllium* spp.) ฉลามหูดำ (*Carcharinus* sp.) โรนัน (*Rhinobatus dijddensis*) ปลากระเบนราหู (*Mobula brevirostris*) เป็นต้น และปลาในแนวปะการังหลายชนิด
- พบแนวปะการังบริเวณด้านตะวันออกของหมู่เกาะสิมิลัน เป็นปะการังริมฝั่ง มีความหลากหลายของชนิดปะการังมากอย่างน้อย 101 ชนิด ได้แก่ ปะการังเขากวาง (*Acropora echinata*) ปะการังแปรงล้างขวด (*Seriatopora histrix*) ปะการังเกล็ดน้ำแข็ง (*Montipora* spp.) ปะการังลายลอกไม้ (*Pavona* spp.) ปะการังผึ่ง (*Gardineroseris planulata*) ปะการังลายลูกฟูก (*Pachyseris* spp.) ปะการังหนวดปม (*Euphyllia glabrescens*) ปะการังถ้วยสีส้ม (*Tubastraea coccinea*) นอกจากนั้นพบสาหร่ายทะเลอย่างน้อย 10 ชนิด และพบดาวทะเล ปลิงทะเล เม่นทะเล 15 ชนิด กุ้งกั้ง 15 ชนิด หอยและหมึก 80 ชนิด ที่สำคัญได้แก่ หอยสังข์ปากแดง (*Chalonia tritonis*)
- ปลาในแนวปะการังพบอย่างน้อย 54 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลากะรัง (Serranidae) วงศ์ปลากะพง (Lutjanidae) วงศ์ปลาหมูสี (Lethrinidae) วงศ์ปลาสร้อยนกเขา (Haemulidae) วงศ์ปลาผีเสื้อ (Chaetodontidae) วงศ์ปลานกขุนทอง (Habridae)
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย 27 ชนิด โดยทั่วไปมีขนาดเล็ก ประกอบด้วยค้างคาว 16 ชนิด หนู (*Rattus* spp.) เม่นหางพวง (*Atherurus macrourus*) ชีเห็นธรรมดา (*Paradoxurus hermaphroditus*) และโลมาหัวขวดปากสั้น (*Tursiops aduncus*)

- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 4 ชนิด ได้แก่ อึ่งน้ำเต้า (*Microhyla ornata*) คางคกบ้าน (*Bufo melanostictus*) กบหนอง (*Rana limnocharis*) เขียดตะปาด (*Rhacophorus leucomystax*) และมีสัตว์ชนิดที่น่าสนใจ ได้แก่ ปูไก่ หรือคนทั่วไปเรียกว่า ปูนน พบเห็นได้ไม่ยากในเกาะสีมิลัน พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 22 ชนิด เช่น กิ้งก่าสวน (*Calotes mystaceus*) ตะกวด (*Varanus bengalensis*) เหี้ย (*V. salvator*) งูเหลือม (*Python reticulatus*) งูจงอาง (*Ophiophagus hannah*) เต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ได้ทะเลอุดมไปด้วยทองหินและแนวปะการัง มีปลาน้อยมากมาย สภาพหาดสวยงาม เหมาะสำหรับการดำน้ำดูปลาและปะการัง ได้รับการยกย่องว่าเป็นหมู่เกาะที่มีความสวยงามทั้งบนบกและใต้น้ำ ซึ่งติดอันดับความงามเป็น 1 ใน 10 ของโลก บริเวณเกาะพุหอง มีหาดทรายขาวสะอาดและยาวมากที่สุดในหมู่เกาะเภา และเป็นที่วางไข่ของเต่าทะเล

การจัดการและการดูแลคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 123 ลงวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2525
- ปัญหาสำคัญในพื้นที่คือ การลักลอบระเบิดปลา การทำการประมงที่ผิดกฎหมาย ทรัพยากรทางทะเลถูกทำลายจากการท่องเที่ยว

อ่าวพังงา

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา

- เนื้อที่ 650 ตารางกิโลเมตร (406,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 08′-26′ N และ 98° 27′-45′ E
- ความสูงระดับน้ำทะเล ส่วนเกาะและเนินเขาสูงถึง 439 เมตร

ประเภท

อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน หน้าผา โขดหิน แหล่งหญ้าทะเล

ระวาง 4625 II, III, 4725 IV

สถานภาพทางกายภาพ

อ่าวพังงาเป็นอ่าวตื้นล้อมรอบด้วยป่าชายเลนผืนใหญ่ รวมถึงอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา มีเนื้อที่ 400 ตารางกิโลเมตร (250,000 ไร่) พื้นที่ชุ่มน้ำส่วนที่เป็นป่าชายเลนมีเนื้อที่ประมาณ 211.8096 ตารางกิโลเมตร (132,381 ไร่) และส่วนที่เป็นหาดเลนมีเนื้อที่ประมาณ 40.48 ตารางกิโลเมตร (25,300 ไร่) ระดับน้ำในอ่าวค่อนข้างตื้นประมาณ 1-4 เมตร มีระดับน้ำทะเลขึ้นลงระหว่าง 1-3 เมตร อ่าวพังงาประกอบด้วยเกาะน้อยใหญ่ประมาณ 42 เกาะ เช่น เกาะเขาต่า เกาะพระอาดเผ่า เกาะมะพร้าว เกาะโยงใหญ่ เกาะราชาหริ่ง เกาะพนัก เกาะห้อง เกาะปันหยี เกาะเขาพิงกัน เป็นต้น เนื่องจากอยู่ใกล้กับแนวทิวเขาแกรนิตที่เรียกว่าทิวเขาตะนาวศรี และทิวเขาภูเก็ต อันเป็นเส้นกั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนมาร์ ที่ทอดตัวยาวไปจนถึงจังหวัดพังงาและภูเก็ต เป็นทิวเขาที่เกิดในยุคครีเตเชียสกับยุคเทอร์เชียรีตอนต้น อายุประมาณ 136-36 ล้านปีมาแล้ว จึงมีภูเขาหินตะกอน หินแปร แทรกสลับอยู่เป็นแนว โดยเฉพาะอย่างยิ่งภูเขาหินปูนซึ่งแทรกโผล่เป็นหย่อมๆ กระจายอยู่ทั่วไปในอ่าวพังงา

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าบกที่ขึ้นอยู่บริเวณพื้นที่ริมชายฝั่งทะเลเกาะต่างๆ เป็นป่าประเภทไม่ผลัดใบซึ่งจัดเป็นป่าดงดิบแบ่งออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่ ป่าบกบริเวณพื้นที่ราบหรือที่เป็นหุบเขา ซึ่งเป็นบริเวณที่มีดินลึกมีอินทรียวัตถุสะสมอยู่เป็นจำนวนมาก พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ เคียนทราย (*Shorea gratissima*) ประดู่บ้าน (*Pterocarpus indicus*) ขานาง (*Homalium tomentosum*) ฉก (*Arenga pinnata*) เต่าร้างแดง (*Caryota mitis*) พืชในวงศ์ขิงข่าและกล้วยไม้ชนิดต่างๆ เป็นต้น และป่าบกที่ขึ้นอยู่บนเกาะเขาหินปูน พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่กระจัดกระจายตามซอกหินซึ่งมีดินอยู่บ้างแต่ไม่มากนัก ไม้ยืนต้นมีจำนวนน้อยและแคระแกรน พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ จันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) สลัดไดป่า (*Euphorbia antiquarum*) เตยเขา (*Pandanus* sp.) ปรงเขา (*Cycas pectinata*) พืชในวงศ์ขิงข่ากล้วยไม้ดินและพืชในวงศ์บอน เป็นต้น

- ป่าชายเลนรอบอ่าวมีความสมบูรณ์คงสภาพธรรมชาติดั้งเดิมอยู่มาก พันธุ์ไม้ป่าชายเลน พบอย่างน้อย 26 ชนิด เช่น โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) ถั่วดำ (*B. parviflora*) พังกาหัวสุมดอกขาว (*B. sexangula*) โปรง (*Ceriops* spp.) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ตะบูนดำ (*X. moluccensis*) แสมขาว (*Avicennia alba*) และแสมดำ (*A. officinalis*) เป็นต้น พืชพื้นล่าง ได้แก่ พวกจาก (*Nypa fruticans*) และเหงือกปลาหมอดอกขาว (*Acanthus ebracteatus*)

- พบนกอย่างน้อย 88 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 31 ชนิด นกประจำถิ่นอย่างน้อย 67 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ (*Sterna sumatrana*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) และนกอพยพย้ายถิ่นอย่างน้อย 21 ชนิด เช่น นกหัวโตทรายเล็ก (*Charadrius mongolus*) นกนางนวลแกลบแคสเปียน (*Sterna caspia*) นกกะเต็นแดง (*Halcyon coromanda*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกช่อมทะเลอกแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกแอ่นกินรัง เคยมีรายงานว่าพบนกนางนวลแกลบหงอนเล็ก (*Sterna bengalensis*) ที่เกาะยาวใหญ่ ในปี พ.ศ. 2525

- พบปลาอย่างน้อย 82 ชนิด เช่น ปลากระบอก (*Mugil* spp.) ปลาเป็น (*Gerres punctatus*) ปลาจาระเม็ดขาว (*Pampus chinensis*) ปลาทู (*Rastrelliger* spp.) ปลากะพง (*Epinephelus tauvina*) ปลาจวด (*Johnius* spp.) ปลาหรายแดง (*Nemipterus* sp.) ปลากุเลา (*Polynemus* sp.) เป็นต้น

- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 3 ชนิด ได้แก่ กบน้ำเค็ม (*Rana cancrivora*) กบหนอง (*R. limnocharis*) และเขียดตะปาด (*Rhacophorus leucomystax*) พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 18 ชนิด เช่น เหี้ย (*Varanus salvator*) ตะกวด (*V. bengalensis*) จิ้งเหลนบ้าน (*Mabuya multifasciata*) งูปากกว้างน้ำเค็ม (*Cerberus rynchops*) เป็นต้น

- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย 17 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ชะนีธรรมดา (*Hylobates lar*) และเสือดาว (*Capricornis sumatraensis*) ซึ่งในปัจจุบันคาดว่าหมดไปจากพื้นที่แล้วเนื่องจากสภาพถิ่นที่อยู่อาศัยถูกทำลายและจากการรบกวนโดยกิจกรรมต่างๆ นอกจากนี้ยังมีชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Presbytis obscura*) นากใหญ่ขนเรียบ (*Lutra perspicillata*) และลิงแสม (*Macaca fascicularis*)

- มีแหล่งหญ้าทะเลที่เกาะละวัาใหญ่ ซึ่งพะยูน (*Dugong dugon*) เคยอยู่อาศัยและเคยพบโลมาหัวบาตรหลังเรียบ (*Neophocaena phocaenoides*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- ป่าชายเลนในอ่าวพังงาต่อเนื่องเป็นผืนใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีคุณค่ามหาศาลในการให้ผลผลิตทางป่าไม้ชายเลนและการประมง เป็นแหล่งพันธุกรรมของพืช และเป็นสถานอนุบาลสัตว์น้ำ
- อ่าวพังงามีธรรมชาติสวยงามแปลกจากที่อื่นๆ จึงเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับนานาชาติ มีภาพเขียนสีโบราณที่มีคุณค่าที่เขาเขียน เกาะปันหยี เขาระฮ้า ประมาณอายุมากกว่า 1,000 ปี

การจัดการและการตุกตาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 64 ลงวันที่ 29 เมษายน พ.ศ. 2524
- มีการบุกรุกทำลายป่าชายเลน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในป่าชายเลน การเก็บเปลือกหอยในแนวปะการัง การรุกล้ำพื้นที่อุทยานฯ จากหมู่บ้านบนเกาะปันหยี ซึ่งอยู่ใจกลางอุทยานฯ การระเบิดปลาและลากอวนใกล้ชายฝั่ง อ่าวพังงาประสบปัญหาการแออัดของนักท่องเที่ยวและเรือบริเวณเขาพิงกันและเขาตะปู

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติสิรินาถ

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลไม้ขาว ตำบลสาคู ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

- เนื้อที่อุทยานฯ 90 ตารางกิโลเมตร (56,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 01′- 12′ N และ 98° 15′- 19′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หาดทราย ป่าชายเลน แหล่งปะการัง

ระวาง 4625 II

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติสิริินาถ ประกอบด้วยผืนน้ำประมาณร้อยละ 76 และผืนดินเพียงประมาณร้อยละ 24 เท่านั้น มีชายหาดที่มีความยาวต่อเนื่องกันถึง 13 กิโลเมตร ตั้งแต่หาดไม้ขาว หาดทรายแก้ว หาดในยาง หาดในทอน ชายฝั่งทะเลประกอบไปด้วยแนวปะการังน้ำตื้นขนาดใหญ่

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าชายหาด เป็นป่าโปร่งพบตามแนวหาดมีพื้นที่ประมาณ 2 ตารางกิโลเมตร (1,250 ไร่) ป่าชายเลนอยู่บริเวณคลองน้ำจืดที่น้ำทะเลท่วมถึง เช่น ปากคลองท่านุ่นและคลองอู่ตะเภา มีเนื้อที่ประมาณ 1 ตารางกิโลเมตร (625 ไร่) และป่าดงดิบ พบบริเวณเขาไสครูและเขาม่วง

- พันธุ์ไม้ป่าชายหาด ได้แก่ สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) โพทะเล (*Thespesia populnea*) หูกวาง (*Terminalia catappa*) จิกเล (*Barringtonia asiatica*) เสม็ด (*Eugenia* spp.) กระทิง (*Calophyllum inophyllum*) สำมะ (*Dillenia* spp.) หว้า (*Eugenia cumini*) โสก (*Saraca indica*) มะนาวผี (*Atalantia monophylla*) สนทราย (*Baeckia frutescens*) ลำเจียก (*Pandanus odoratissimus*) และผักบุ้งทะเล (*Ipomoea pes-caprae*) พันธุ์ไม้ที่พบในป่าชายเลนโดยทั่วไป ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) โปรงขาว (*Ceriops decandra*) โปรงแดง (*C. tagal*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ตะบูนดำ (*X. moluccensis*) แสม (*Avicennia* spp.) ฝาดดอกขาว (*Lumnitzera racemosa*) ฝาดดอกแดง (*L. littorea*) ถั่ว (*Bruguiera* spp.) หงอนไก่ทะเล (*Heritiera littoralis*) เถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima*) และถอบแถบน้ำ (*Derris trifoliata*)
- บริเวณหาดในยางพบนกอย่างน้อย 86 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 28 ชนิด นกประจำถิ่น 54 ชนิด เช่น นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกนางแอ่นแปซิฟิก (*Hirundo tahitica*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 29 ชนิด เช่น นกหัวโตขาดำ (*Charadrius alexandrinus*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) นกนางแอ่นทรายสร้อยคอดำ (*Riparia riparia*) นกเขนงเขาหางปลา (*Dicrurus leucophaeus*) เป็นต้น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 3 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*Accipiter gularis*) นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกเดินดงสีเทาดำ (*Zoothera sibirica*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) ชนิดที่อยู่สถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ นกหัวโตมลายู นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*)
- ป่าชายหาดเป็นที่อยู่อาศัยของนกกางเขนบ้าน (*Copsychus saularis*) นกเอี้ยงสาริกา (*Acridotheres tristis*) นกเขนงเขว (*Dicrurus* spp.) นกเขาใหญ่ (*Streptopelia chinensis*) นกปรอด (*Pycnonotus* spp.) นกขมิ้นท้ายทอยดำ (*Oriolus chinensis*) และสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม เช่น กระแต (*Menetes berdmorei*)
- ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยของนกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*Sterna dougallii*) นกตีนเทียนไว (*Calidris alba*) นกกินเปี้ยว (*Halcyon chloris*) นกชายเลนปากแอ่น (*Xenus cinereus*) นกปากแอ่นหางลาย (*Limosa lapponica*) นกอีก๋อยเล็ก (*Numenius minutus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นอกจากนั้นพบอีเห็นแสม (*Macaca fascicularis*) เหี้ย (*Varanus salvator*) งูกะปะ (*Calloselasma rhodostoma*) งูพังกา (*Trimeresurus purpureomaculatus*)
- แนวปะการังหน้าหาดในยางมีขนาดกว้างประมาณ 1.3 กิโลเมตร ปะการังเด่นในพื้นที่ ได้แก่ ปะการังเขากวาง (*Acropora formosa*) ปะการังเขากวาง (*A. hyacinthus*) ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังช่องสี่เหลี่ยม (*Favites* spp.) ปะการังรวงผึ้ง (*Favia* spp.) และปะการังสมองใหญ่ (*Symphyllia* spp.) ปลาที่พบในแนวปะการังมีอย่างน้อย 72 ชนิด กลุ่มปลากะพง (Lutjanidae) พบประมาณ 10 ชนิด กลุ่มปลากะรัง (Serranidae) พบประมาณ 9 ชนิด ปลาที่พบบ่อย ได้แก่ ปลากะรังลายนกกูง (*Cephalophalis argus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

บริเวณปะการังน้ำตื้นขนาดใหญ่ 2 แนว บริเวณหาดทรายเงียบสงบ สะอาด เป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล เป็นชายหาดที่อาศัยสุดในจังหวัดภูเก็ต ติดต่อกันตลอดเกือบเป็นเส้นตรง ประกอบด้วยหาดในยาง หาดไม้ขาว หาดสาคู และหาดสนามบิน ป่าชายเลนผืนนี้นับว่าเป็นป่าชายเลนธรรมชาติผืนใหญ่

ผืนสุดท้ายของจังหวัดภูเก็ต นอกจากจะเป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เพาะพันธุ์ หลบภัย และหากินของสัตว์ป่าและสัตว์น้ำชนิดต่างๆ ยังเป็นหลักประกันให้แก่ชาวภูเก็ตว่าพื้นที่ดินของจังหวัดภูเก็ตจะมีการงอกเงยขึ้นในอนาคต

การจัดการและการดูแล

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 115 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2524 ให้พื้นที่ชายฝั่งและพื้นที่น้ำทะเลประมาณ 5 กิโลเมตร จากฝั่งทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของเกาะภูเก็ต ซึ่งครอบคลุมพื้นที่บริเวณเขาสนทะเล ป่าเขาราวก ป่าเขาเมือง หาดในยาง หาดในทอน ในท้องที่ตำบลไม้ขาว ตำบลสาคู และตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต รวมพื้นที่ทั้งสิ้น 90 ตารางกิโลเมตร (56,250 ไร่) ให้เป็นอุทยานแห่งชาติ โดยใช้ชื่อตามที่ชาวภูเก็ตเรียกว่าอุทยานแห่งชาติหาดในยาง ต่อมาในปี พ.ศ. 2533 คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้กรมป่าไม้ทำการผนวกพื้นที่ราชพัสดุบริเวณท่าฉัตรไชย อำเภอถลางเพิ่มเติม พระราชทานพระราชานุญาตใช้ชื่ออุทยานแห่งชาติหาดในยางใหม่ว่า อุทยานแห่งชาติสิรินาถ
- มีปัญหาการยึดถือครอบครองที่ดินในเขตอุทยานฯ และการนำสัตว์เลี้ยงเข้ามาเลี้ยงในเขตอุทยานฯ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลหนองทะเล ตำบลอ่าวนาง ตำบลไสไทย ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองกระบี่ จังหวัดกระบี่

- เนื้อที่อุทยานฯ 389.96 ตารางกิโลเมตร (243,725 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 39′ ถึง 8° 18′ N และ 98° 44′-56′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

แหล่งปะการัง หาดทราย หน้าผาโขดหิน ป่าชายเลน พรุน้ำกร่อย

ระวาง 4724 I, II, 4725 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

เนื้อที่ประมาณ 64 ตารางกิโลเมตร (40,000 ไร่) ครอบคลุมบริเวณเขา อ่าวน้ำเมา ป่าอ่าวนาง-หางนาค และหมู่เกาะต่างๆ ซึ่งประกอบด้วยภูเขาหินปูนสูงชัน ป่าชายเลนและหาดทราย เป็นพื้นน้ำประมาณ 325.96 ตารางกิโลเมตร (203,725 ไร่) หรือร้อยละ 84 ของพื้นที่ทั้งหมด เป็นหัวยน้ำลึก ความลึกเฉลี่ย 20 เมตร บริเวณที่ลึกที่สุดประมาณ 34 เมตร อยู่ทางด้านทิศใต้ของเกาะพีพีเล และหมู่เกาะพีพี บริเวณหมู่เกาะพีพีในห้วงน้ำทะเลมีแนวปะการังเป็นบริเวณกว้างตามไหล่เกาะที่มีความลาดชันสูง แนวปะการังจะปรากฏอยู่บริเวณ เกาะพีพีดอน-พีพีเล เกือบโดยรอบบริเวณริมทะเลเขาหางนาคด้านตะวันตก และบริเวณด้านทิศตะวันตกเฉียงใต้ของสุสานหอย 75 ล้านปี

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดิบชื้น ปรากฏในบริเวณที่เป็นภูเขาสูงชัน บริเวณเขาหางนาค บริเวณเขาอ่าวนาง บริเวณทิศตะวันตกของเกาะพีพีดอน และบริเวณพีพีส่วนใหญ่ที่เป็นภูเขาหินเป็นหน้าผาสูงชัน มีต้นไม้ปกคลุมขึ้นตามซอกหิน ไม้ที่ขึ้นเป็นไม้ขนาดเล็กและแคระแกร็น พันธุ์ไม้ ได้แก่ ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) ตะเคียนทอง (*H. odorata*) ยาง (*Dipterocarpus* spp.) พยอม (*Shorea floribunda*) ไม้ชั้นล่างประกอบด้วย จันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) หวายหลายชนิด ไข และเถาวัลย์ ป่าชายเลนมีอยู่ในบริเวณคลองแห้ง ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงใต้ของเขาหางนาคและบริเวณคลองย่านสะบ้า ด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของบริเวณสุสานหอย 75 ล้านปี ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 9 ตารางกิโลเมตร (5,625 ไร่) มีห้วงดินเลนลึก พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ โกงกาง (*Rhizophora* spp.) แสม (*Avicennia* spp.) ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) ถั่วดำ (*Bruguiera parviflora*) ถั่วขาว (*B. cylindrica*) ป่าพรุ พบต้นเสม็ด (*Melaleuca leucadendra*) ขึ้นอยู่อย่างหนาแน่นปรากฏอยู่เฉพาะบริเวณหาดนพรัตน์ธารา เป็นบริเวณแคบๆ ประมาณ 0.32 ตารางกิโลเมตร (200 ไร่)

- พบนกบนเกาะพีพีอย่างน้อย 22 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 9 ชนิด นกประจำถิ่น 14 ชนิด ได้แก่ นกยางทะเล (*Egretta sacra*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เหยี่ยวเพเรกริน (*Falco peregrinus*) นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 6 ชนิด ได้แก่ นกโจรสลัดใหญ่ (*Fregata minor*) เหยี่ยวออสเปร (*Pandion haliaetus*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) นกอพยพตามฤดูกาล 2 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*Accipiter gularis*) นกจับแมลงสีน้ำตาลแดง (*Muscicapa ferruginea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) และอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadius peronii*) นกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส (*Fregata andrewsi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) เหยี่ยวแดง ในบริเวณหาดนพรัตน์ธารามีหาดโคลนและหาดทรายเป็นที่อาศัยหากินของนกชายเลนจำนวนมาก ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกอีก๋อตเล็ก (*Numenius phaeopus*) นกอีก๋อตใหญ่ (*N. arquata*) และนกคอสั้นตีนไว (*Calidris alba*)
- พบปลาอย่างน้อย 57 ชนิด ในแนวปะการังพบปลาในกลุ่มปลากะรัง (Serranidae) 11 ชนิด กลุ่มปลากะพง (Lutjanidae) 8 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ปลากะรังลายขนกลูง (*Cephalopholis argus*) ปลากะรังลายเส้นขาว (*Anyperodon leucogrammicus*) ที่เกาะพีพีดอน และพีพีเล มีความอุดมสมบูรณ์ของประชากรปลามากที่สุด ปลาอื่นๆ ในห้วงทะเล ได้แก่ ปลากระเบน (*Dasyatis* spp.) ปลาไหลทะเล (*Ophichthys* spp.) ปลาตะเพียน (*Anodontostoma chacunda*) ปลากระบอก (*Mugil* spp.) ปลาม้าน้ำ (*Hippocampus* spp.) เป็นต้น
- แนวปะการังพบที่เกาะด้านทอก เกาะด้านขวาน เกาะพีพีดอน เกาะพีพีเล เกาะดูง เกาะไผ่ เกาะนิดีะเหนือ เกาะนิดีะใต้ ที่พบมาก ได้แก่ ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังขากวาง (*Acropora formosa*) ปะการังผิวสูยี่ (*Synaraea rus*) ปะการังผิวเกล็ดน้ำแข็ง (*Montipora* spp.) ปะการังแผ่นเปลวไฟ (*Pectinia* spp.) ปะการังลายดอกไม้ (*Pavona decussata*)
- สัตว์เลื้อยคลาน พบว่ามีเต่าทะเลที่สำคัญหลายชนิด ได้แก่ เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) เต่าหัวโต (*Caretta caretta*) เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) เต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) เต่าสาหร่ายตาแดง (*Lepidochelys olivacea*) และตะพาบหัวกบ (*Pelochelys bibroni*) และงูทะเลหลายชนิด
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในทะเล ได้แก่ โลมาหัวขวดธรรมดา (*Delphinus delphis*) โลมาหัวขวดมลายู (*Stenella malayana*) โลมาหัวบาตรหลังเรียบ (*Neophocaena phocaenoides*) โลมาจุด (*Steno bredanensis*) โลมาชาว (*Sotalia* spp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

บริเวณอุทยานฯ มีสุสานหอย 75 ล้านปี อยู่บริเวณชายทะเลบ้านแหลมโพธิ์ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพื้นที่อุทยานแห่งชาติ และมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง และยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สามารถนั่งเรือชมทิวทัศน์ที่เต็มไปด้วยเกาะน้อยใหญ่ และศึกษาสภาพธรรมชาติของป่าชายเลน เป็นแหล่งค้นคว้าดูปะการังทั้งบนผิวน้ำและดำน้ำลึก ตลอดจนเดินป่าดูพรรณไม้และนกชนิดต่างๆ บริเวณหมู่เกาะปอดะ มีหาดทรายขาว และบริเวณชายฝั่งมีแนวปะการังหลากชนิด และเป็นแหล่งตกปลาที่น่าสนใจ บริเวณเกาะดุงยังมีแนวปะการังสวยงามชนิดต่างๆ ที่ยังอยู่ในสภาพสมบูรณ์ และบริเวณเกาะพีพีดอน บริเวณแหลมตง มีธรรมชาติใต้ทะเลสวยงามมาก และมีเวิ้งอ่าวคู่ที่มีความสวยงามติดอันดับโลก

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 160 ลงวันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2526
- ถูกคุกคามอย่างหนักจากปัญหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งการเข้าไปใช้พื้นที่โดยขาดการวางแผนและระมัดระวัง มีการบุกรุกพื้นที่ตามไหล่เขาบริเวณหมู่เกาะพีพี และเกาะใกล้เคียงเพื่อก่อสร้างบ้านพักรับนักท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงติดอันดับโลก รวมทั้งการคมนาคมค่อนข้างสะดวกไม่ว่าจากจังหวัดภูเก็ตหรือจังหวัดกระบี่ ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวได้เกือบตลอดทั้งปี
- มีการคุกคามต่อระบบนิเวศจนอยู่ในขั้นวิกฤต ในฤดูแล้งเกือบจะไม่มีน้ำจืดจากน้ำใต้ดิน เนื่องจากมีการใช้จนเกินความสามารถที่จะรองรับได้
- แนวปะการังยังไม่มีการควบคุมหรือกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ให้ชัดเจน มีหลายแห่งที่เสื่อมโทรมมากสมควรกั้นไว้เป็นพื้นที่สงวน บางแห่งเสื่อมโทรมระดับปานกลาง จำเป็นต้องมีมาตรการควบคุมอย่างเข้มงวด หากไม่มีการจัดการที่เหมาะสมแนวปะการังทั้งหมดอาจเสื่อมโทรมจนหมดสภาพ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอสิเกา อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

- เนื้อที่อุทยานฯ 230.928 ตารางกิโลเมตร (144,330 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 17′-32′ N และ 99° 13′-20′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

ชายหาด โขดหิน ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล แหล่งปะการัง

ระวาง 4823 I, IV, 4824 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหมมีอาณาเขตครอบคลุมพื้นที่ป่าเขาชายฝั่ง หาดทราย หาดเลน พื้นน้ำและเกาะต่างๆ พื้นที่แบ่งออกเป็นภาคพื้นดินและพื้นน้ำ พื้นที่ดินชายฝั่งทะเลรวมเกาะต่างๆ ได้แก่ เกาะมุกด์ เกาะกระดาน เกาะแหวน เกาะเชือก เกาะปลิว เกาะเมง ซึ่งบริเวณนี้เป็นภูเขาหินปูนสูงชัน ซึ่งทางตอนเหนือด้านตะวันออกมีเทือกเขาจองจันทร์ เทือกเขาควนเมิดจุน เทือกเขาควนเคว เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งก่อเกิดต้นน้ำลำธารหลายสาย ที่มารวมกันเป็นคลองบางลัก ไหลลงสู่แม่น้ำตรัง นอกจากนี้ยังมีทุ่งหญ้า ป่าดงดิบ ป่าชายเลน ป่าชายหาด และหาดทราย ส่วนพื้นที่ภาคพื้นน้ำเป็นห้วงน้ำลึก มีความลึกเฉลี่ยประมาณ 20 เมตร ในห้วงน้ำทะเลมีแนวปะการังเป็นบริเวณกว้างตามไหล่เกาะที่มีความลาดชันสูงคือ เกาะแหวน เกาะเชือก เกาะกระดาน

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดิบชื้นหรือป่าไม้ผลัดใบ ป่าผสมบริเวณภูเขาหิน ป่าชายหาด และป่าชายเลน ป่าชายหาดเป็นป่าโปร่งมีพันธุ์ไม้ผลัดใบขึ้นอยู่เป็นบริเวณแถบๆ ตามชายหาดและไหล่หินน้ำท่วมไปถึง และบริเวณหัวเขาชายทะเล ป่าชายเลน พบบริเวณที่ลุ่มต่ำชายทะเล น้ำท่วมเป็นประจำ พันธุ์ไม้ที่พบ เช่น โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) โปรงขาว (*Ceriops decandra*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) เป็นต้น

- พบนกอย่างน้อย 137 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 57 ชนิด ได้แก่ นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกแอ่นแปซิฟิก (*Hirundo tahitica*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกอพยพในฤดูหนาวแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 53 ชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) เป็นต้น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 1 ชนิด ได้แก่ นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกละครุม (*Leptoptilos javanicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) นกกระสาดอดำ (*Ephippiorhynchus asiaticus*) นกละครุม นกนางนวลแกลบจีน (*Sterna bernsteini*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล นกกระสาแดง นกหัวโตมลายู ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกกกหรือนกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*)
- หาดเจ้าไหม เป็นแหล่งทำรังแห่งเดียวในคาบสมุทรมลายูของนกกระสาดอดำ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหากินที่สำคัญของนกชายเลนที่อพยพเข้ามาในช่วงฤดูหนาว เนื่องจากมีชายหาดเป็นแนวยาว และเป็นพื้นที่ที่พบนกชายเลนเป็นจำนวนมากกว่า 28 ชนิด ได้แก่ นกยางจีน นกทะเลขาเขียวสายจุด (*Tringa guttifer*) และนกนางนวลแกลบจีน
- แนวปะการังบริเวณเกาะกระดานมีสภาพสมบูรณ์พอควรที่พบมาก ได้แก่ ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังเขากวาง (*A. formosa*) และปะการังสีน้ำเงิน (*Heliopora* spp.) บริเวณนี้มีความหลากชนิดของปลาในแนวปะการังมาก พบอย่างน้อย 43 ชนิด ได้แก่ ปลาในกลุ่มปลากะรัง (Serranidae) พบ 6 ชนิด ปลาในกลุ่มปลากะพง (Lutjanidae) พบ 7 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาสร้อยนกเขา (Haemulidae) พบ 7 ชนิด
- มีแหล่งหญ้าทะเลขนาดใหญ่ ครอบคลุมพื้นที่ 6.36 ตารางกิโลเมตร (3,975 ไร่) ระหว่างแหลมหองหลิงและเกาะมุกด์ พบหญ้าทะเลขึ้นอยู่ 8 ชนิด จาก 12 ชนิดที่พบในประเทศไทย ได้แก่ หญ้าเต่า (*Thalassia hemprichii*) หญ้าชะเงาใบยาว (*Enhalus acoroides*) หญ้าชะเงาใบสั้นสีน้ำตาล (*Cymodocea rotundata*) หญ้าชะเงาใบสั้นสีเขียวปลายใบแฉก (*Halodule uninervis*) หญ้าชะเงาใบสั้นปล้องยาว (*Cymodocea serrulata*) หญ้าใบสน (*Syringodium isoetifolium*) หญ้าผมนาง (*Halodule pinifolia*) และหญ้าใบมะกรูด (*Halophila ovalis*) สังคมพืชหญ้าทะเลนี้มีความสำคัญต่อความหลากหลายของพืชและสัตว์ในทะเล เป็นแหล่งหลบภัย แหล่งอาหาร อีกทั้งอยู่อาศัยของลูกปลา ลูกกุ้ง เต่า รวมถึงพะยูน (*Dugong dugon*) ด้วย
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 9 ชนิด เช่น กบอ่อง (*Rana nigrovittata*) กบนา (*R. rugulosa*) อึ่งน้ำเค็ม (*Microhyla ornata*) เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลานพบ 29 ชนิด เช่น เต่าบึงหัวเหลือง (*Hieremys annandalei*) งูหลาม (*Python molurus*) งูเหลือม (*P. reticulatus*) เป็นต้น
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 51 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพ

ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ พะยูน (*Dugong dugon*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เลียงผา (*Capricornis sumatraensis*) และค่างดำ (*Presbytis melalophos*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่มีค่ามหาศาล และมีความหลากหลายสูงทั้งทางบกและทางทะเล นับตั้งแต่ป่าดิบชื้น ป่าชายหาด ป่าชายเลนเป็นแหล่งสำคัญต่อวงจรชีวิตของสัตว์น้ำในทะเล หญ้าทะเล เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์บกและสัตว์น้ำที่หายากหลายชนิด เช่น พะยูน นกกระสาคอดำ เลียงผา เต่าทะเล และปะการัง นอกจากนี้ยังมีความสวยงามของปะการังที่ทอดยาว จึงเป็นแหล่งนันทนาการ และแหล่งศึกษาวิจัยที่สำคัญแหล่งหนึ่ง

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 19 ตอนที่ 170 ลงวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2524
- มีการบุกรุกยึดครองพื้นที่อุทยานฯ เพื่อทำการเกษตร ปลูกพืชไร่ ทำสวนยาง การยึดถือครอบครองเพื่อหวังสิทธิในที่ดิน การลักลอบตัดไม้ทำลายป่าบนเกาะต่างๆ เพื่อใช้ในครัวเรือนและเพื่อการค้า ซึ่งไม้เหล่านี้มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ มีการทำประมงอวนรุน และอวนล้อม ยังคงมีการระเบิดปลาตามแนวปะการัง

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลนาเกลือ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง ตำบลหาดสำราญ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 447.499 ตารางกิโลเมตร (279,687 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 12'-23' N และ 99° 14'-31' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล

ระวาง 4823 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

เกาะลิบงอยู่บริเวณทิศตะวันตกของแม่น้ำตรัง พื้นที่เกาะประกอบด้วยชั้นหินตะกอนหลายประเภท มีทั้งตะกอนน้ำพา ตะกอนชายทะเล และตะกอนลุ่มที่ราบชายเลน ซึ่งประกอบด้วยตะกอนดิน ทรายแป้ง ทรายและโคลน ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 28 ของเกาะ ตะกอนชายหาดที่ประกอบด้วยกรวด ทราย และเศษเปลือกหอย ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 30 ของเกาะ และหินโคลน หินโคลนปนกรวด หินทรายปนกรวด ครอบคลุมพื้นที่ร้อยละ 40 ของเกาะ ที่เหลือเป็นหินปูน และหินโดโลไมต์อีกเล็กน้อย สองในสามของพื้นที่ด้านตะวันออกของเกาะลิบงมีป่าชายเลนล้อมรอบด้วยหาดเลนยาวไปจรดด้านใต้ของเกาะ ส่วนชายหาดอยู่ทางด้านเหนือ ด้านตะวันออกเป็นโขดผาที่ปกคลุมด้วยป่าบก เกาะหาดคูบประกอบด้วยสันทรายและหาดเลน และป่าชายเลนบริเวณเล็กๆ อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้ของเกาะลิบง ในห้วงทะเลมีปะการังที่เกาะกวาง

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าบกพบบนเกาะลิบง เกาะค้อ เกาะแลน เกาะเหลาคำ พบพันธุ์ไม้ ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) นากบุตร (*Mesua nervosa*) เคี่ยนทราย (*Shorea gratissima*) พิกุลป่า (*Mimusops elengi*) ป่าชายเลนพบตามชายฝั่งยังคงสภาพสมบูรณ์ พบพันธุ์ไม้ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) หลุมพอทะเล (*Intsia bijuga*) พังกาหัวสุมดอกขาว (*Bruguiera sexangula*) ลำพู (*Sonneratia caseolaris*)

- เป็นแหล่งชุมนุมนกอพยพแหล่งสำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย พบนกอย่างน้อย 101 ชนิด เป็นนกประจำถิ่นอย่างน้อย 53 ชนิด เช่น นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 44 ชนิด เช่น นกหัวโตขาดำ (*Charadrius alexandrinus*) นกปากแอ่นหางลาย (*Limosa lapponica*) นกชายเลนปากแอ่น (*Xenus cinereus*) นกรัฟ (*Philomachus pugnax*) เป็นต้น นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) ส่วนนกที่ผ่านมาตามฤดูกาล พบ 2 ชนิด ได้แก่ นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกจาบคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกช่อมทะเลอกแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกฟินฟุท นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกช่อมทะเลอกแดง นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกเค้าป่าหลังจุด (*Strix seloputo*) นกกก (*Buceros bicornis*)
- ทุกๆ ปีมีเหล่านกทะเลและนกชายเลนอพยพมาอาศัยอยู่บริเวณเกาะลิบงจำนวนนับหมื่นตัว ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่หาดคูบ ซึ่งเป็นชายหาดทะเลโคลนที่เต็มไปด้วยอาหารของฝูงนก ชนิดที่พบเป็นประจำ ได้แก่ นกนางนวลแกลบ (*Sterna* spp.) หลายชนิด เหล่านกชายเลนที่มีทั้งนกหัวโต (*Charadrius* spp.) นกอีก๋อย (*Numenius* spp.) นกปากแอ่น (*Limosa* spp.) นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกทะเลขาเขียว (*T. nebularia*) นกพลิกหิน (*Arenaria interpres*) และนกสติ๊นท์ (*Calidris* spp.) นกชนิดที่หาอาหารและอพยพมาจากทวีปอัฟริกา ได้แก่ นกหัวโตกินปู (*Dromas ardeola*) ที่ปีหนึ่งๆ อาจพบเพียงไม่กี่ตัวหรือบางปีอาจไม่พบเลย
- แหล่งหญ้าทะเลขนาดใหญ่ที่เกาะลิบง เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพะยูน (*Dugong dugon*) ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) แหล่งหญ้าทะเลส่วนใหญ่กระจายตัวอยู่ด้านตะวันออกและด้านตะวันตกของเกาะ รวมพื้นที่ประมาณ 6 ตารางกิโลเมตร (3,750 ไร่) ประกอบด้วย หญ้าชะเงาใบมน (*Cymodocea rotundata*) หญ้าชะเงาใบฟันเลื่อย (*C. serrulata*) หญ้างอ (*Enhalus acoroides*) หญ้าผมนาง (*Halodule pinifolia*) หญ้าชะเงาใบสั้นสีเขียวปลายใบแฉก (*H. uninervis*) หญ้าเงา (*Halophila ovalis*) หญ้าใบสน (*Syringodium isoetifolium*) หญ้าชะคล่า (*Thalassia hemprichii*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีทิวทัศน์สวยงามมาก แหลมจูโหย มีหาดทรายขาว หาดคูบเป็นเกาะเล็กๆ อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของแหลมจูโหย เป็นที่อยู่อาศัยของนกนับหมื่นตัว

อ่าวตุมเกยังมีหาดทรายขาวสามารถเล่นน้ำได้ น้ำตกทุ่งหญ้าคาเป็นน้ำตกที่น้ำไหลลงสู่ทะเล เกาะกวางเป็นเกาะที่มีปะการังที่สวยงาม สมบูรณ์ ส่วนป่าไม้ยังคงอุดมสมบูรณ์ มีสัตว์ป่าชุกชุม และเป็นแหล่งประมงชายฝั่ง

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 96 ตอนที่ 44 ลงวันที่ 27 มีนาคม พ.ศ. 2522 พื้นที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าครอบคลุมเกาะลิบง และท้องทะเลชายฝั่งจังหวัดตรัง
- ป่าบกได้แก่ ป่าพรุเตียว-คลองยาง ป่าเขาหวาง-ป่าควนแดง ป่าน้ำราบ ป่าควนกันตังและป่าควนขุปะ ป่าชายเลน ได้แก่ ป่าคลองกันตัง-คลองไหโล๊ะ และป่าควนแตะหว่า-บางแรด/ขาหนุ่ย และป่าบนเกาะเป็นป่าสงวนแห่งชาติ
- มีชุมชนอยู่บนเกาะลิบงหลายหมู่บ้าน มีการหาหอย ปู และสัตว์น้ำอื่นๆ และทำการประมง บริเวณหาดเลนของเกาะลิบงยังคงมีการล่านกและสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอื่นๆ บนเกาะ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทะเลบัน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอควนโดน และอำเภอเมือง จังหวัดสตูล

- เนื้อที่ 196 ตารางกิโลเมตร (122,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 25′-48′ N และ 100° 05′-13′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หนองน้ำในไพรงถ้ำหินปูน บึงน้ำจืด ธารน้ำ น้ำตก ป่าชายเลน

ระวาง 5021 IV, 5022 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน ทางด้านทิศตะวันออกเป็นภูเขาหินแกรนิตและแกรไนไดโอไรต์ ดินมีความอุดมสมบูรณ์ค่อนข้างสูง จึงมีพืชพรรณเบ้าไม้ขึ้นอย่างหนาแน่น แต่เนื่องจากพื้นที่มีความลาดชันสูง จึงเกิดการสึกกร่อนพังทลายของดินได้ง่าย มียอดเขาที่สูงที่สุด คือ เขาจีน มีความสูงประมาณ 756 เมตร เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่มีลำธารย่อยมากมาย รวมถึงมีน้ำตกที่สวยงาม ซึ่งลำธารเหล่านี้จะไหลลงสู่คลองต่างๆ และคลองชลประทาน ซึ่งทางจังหวัดได้ใช้เป็นแหล่งน้ำดิบในการทำน้ำประปา และทำการเกษตร ทางด้านทิศตะวันตกเป็นเทือกเขาหินปูนที่ยังไม่มีการสลายตัว สลับที่ราบกลางหุบเขา มีการกัดเซาะของน้ำได้ดินเกิดเป็นถ้ำหลายแห่ง รวมทั้งทะเลบันซึ่งเกิดจากการยุบตัวของโพรงถ้ำหินปูนใต้ดินระหว่างหุบเขา ทำให้เป็นหลุมหินปูนกลายเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ มีลำธารไหลลงสู่บึง บึงทะเลบันเป็นบึงขนาดใหญ่กลางหุบเขาขนาบด้วยเทือกเขาจีนและเทือกเขาวังประ มีเนื้อที่ประมาณ 0.32 ตารางกิโลเมตร (200 ไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติบนบกประกอบด้วยป่าดงดิบ ซึ่งปกคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของเขตอุทยานฯ และป่าโปร่งและทุ่งหญ้า ซึ่งอยู่บริเวณตอนกลางของเขตอุทยานฯ มีหญ้าคาขึ้นอยู่อย่างหนาแน่น

- ป่าชายเลนพบบริเวณชายทะเลด้านทิศตะวันตกของเขตอุทยานฯ พื้นดินเป็นดินเลนหรือดินเลนปนทรายมีน้ำทะเลท่วมถึง พันธุ์ไม้ที่พบ ได้แก่ ไม้โกงกาง (*Rhizophora* sp.) ประสักแดง (*Bruguiera sexangula*) แสม (*Avicennia* spp.) โปรงขาว (*Ceriops decandra*) เป็นต้น พันธุ์ไม้ในบึงน้ำจืดส่วนใหญ่เป็นพืชล้มลุกขึ้นอยู่รอบๆ บึง ได้แก่ เทียนนา (*Hydrocera triflora*) บอน (*Colocasia esculenta*) กง (*Hanguana malayana*) บอนจีน (*Limnocharis flava*)

- พบนกอย่างน้อย 304 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 46 ชนิด นกประจำถิ่นอย่างน้อย 240 ชนิด นกอพยพในฤดูหนาวแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 49 ชนิด นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 8 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์จีน (*Accipiter soloensis*) เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*A. gularis*) นกอพยพมาเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกขนหิน (*Rhinoplax vigil*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) อีแร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) นกเงือกปากย่น (*Rhyticeros corrugatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา (*Ichthyophaga humilis*) เหยี่ยวหงอนสีน้ำตาลท้องขาว (*Spizaetus nanus*) เหยี่ยวค้างคาว (*Macheiramphus alcinus*) นกหว้า (*Argusianus argus*) ไก่จุก (*Rollulus roulroul*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกเงือกดำ (*Anthracoceros malayanus*) นกเงือกหัวแรด (*Buceros rhinoceros*) นกกินแมลงหัวสีคล้ำ (*Malacopteron affine*) นกขนหิน นกฟินฟุท ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกอุมหู (*Ducula aenea*) นกเค้าใหญ่พันธุ์สุมาตรา (*Bubo sumatranus*) นกขุนแผนหัวดำ (*Harpactes diardii*) นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกเงือกหัวหงอก (*Berenicornis comatus*) นกพญาไฟเล็กคอดำ (*Pericrocotus igneus*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกกินแมลงคอดำ (*Stachyris nigricollis*) นกปลีกล้วยหูเหลืองใหญ่ (*Arachnothera flavigaster*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวกิ้งก่าสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*) นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ (*Alcedo euryzona*) นกเงือกปากดำ (*Anorrhinus galeritus*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกก (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานหลังสีส้ม (*Reinwardtipicus validus*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นทางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) นกจับแมลงคิ้วเหลือง (*Ficedula narcissina*)

- บริเวณบึงทะเลบัน มีปลาน้ำจืดและหอยชุกชุม รอบบึงมีต้นบากขึ้นหนาแน่น และเป็นที่อยู่อาศัยของกบว้ากหรือเขียดว้าก (*Rana glandulosa*)

- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 20 ชนิด เช่น ปี่จักรายหัวแหลม (*Megophrys nasuta*) จงโครง (*Bufo asper*) คางคกแคระ (*B. parvus*) กบทูด (*Rana blythii*) เป็นต้น พบสัตว์เลื้อยคลานประมาณ 40 ชนิด เช่น เต่าจักร (*Heosemys spinosa*) เต่าดำ (*Siebenrockiella crassicollis*) ตุ๊กแกป่าใต้ (*Cyrtodactylus pulchellus*) ตุ๊กแกบินหางฟิน (*Ptychozoon lionatum*) เห่าช้าง (*Varanus rudicollis*) เป็นต้น

- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย 64 ชนิด เช่น แมวลายหินอ่อน (*Felis marmorata*) สมเสร็จ (*Tapirus indicus*) เยืองผา (*Capricornis sumatraensis*) พญากระรอกเหลือง (*Ratufa affinis*) เป็นต้น

สถานภาพทางกายภาพ

ดอนหอยหลอดเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลมีลักษณะทางธรรมชาติที่หายากประเภทหนึ่ง ลักษณะดินเกิดจากการทับถมของตะกอนแม่น้ำและตะกอนน้ำทะเลบริเวณปากแม่น้ำแม่กลอง ทำให้แผ่นดินขยายออกไปในทะเล บริเวณพื้นที่ตั้งแต่แนวชายฝั่งทะเลลงไปในทะเลประมาณ 8 กิโลเมตร มีลักษณะผิวพื้นชายฝั่งราบเรียบ ประกอบด้วยตะกอนทรายโคลนกระจายเต็มพื้นที่ เมื่อน้ำลงจะปรากฏเป็นหาดเลนสันดอนทรายกว้างประมาณ 4 กิโลเมตร พื้นที่เป็นดินโคลนค่อนข้างเหลว เนื้อดินมีความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหาร สภาพพื้นที่ชายฝั่งหาดเลนปากแม่น้ำแม่กลองนี้มีร่องน้ำใหญ่ 3 ร่อง เกิดเป็นสันดอนทั้งหมด 5 แห่ง การขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นแบบน้ำคู่ คือ น้ำขึ้นลงวันละ 2 ครั้ง ในขณะน้ำขึ้นมีทิศทางการไหลไปทางทิศเหนือและในขณะน้ำลงมีทิศทางการไหลไปทางทิศใต้ อิทธิพลของกระแสลมทำให้ทิศทางของกระแสน้ำผันแปรไปบ้างเล็กน้อย

สถานภาพทางชีวภาพ

- บริเวณหาดเลนเป็นที่อยู่อาศัยของหอยหลอด (*Solen regularis*) ซึ่งไม่พบมากนักตามชายฝั่งทะเลอ่าวไทยแห่งอื่น แต่พบมากในบริเวณนี้จึงถือเป็นเอกลักษณ์ของหาดเลน ตำบลบางจะเกร็งแห่งนี้
- บริเวณดอนหอยหลอดและป่าชายเลนใกล้เคียงตลอดแนวชายฝั่งทะเล พบนกอย่างน้อย 18 ชนิด เป็นนกทะเลและนกชายเลน ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกชนิดอื่นๆ ที่พบ เช่น นกยางกรอกพันธุ์ชวา (*Ardeola speciosa*) นกนางนวลแกลบเคราขาว (*Chlidonias hybridus*)
- พบสัตว์ไม่มีกระดูกสันหลังอย่างน้อย 42 ชนิด ได้แก่ แมงกะพรุนขี้ไก่ แมงกะพรุนหนัง แมงกะพรุนไฟ หนอนริ้นบิ้น (*Baseodiscus quinquplineat*) แม่เพรียงทะเล (*Neanthes* sp.) พบหอยประมาณ 10 ชนิด ได้แก่ หอยตุ๊กแก หอยตะกาย (*Natica maculosa*) หอยนวนพลู (*Turritella terebra*) หอยกระพง (*Modiola senhausent*) หอยแครง (*Arca* sp.) หอยหิน (*Solen vitreus*) หอยเสียบ (*Donax faba*) หอยกระปุก (*Tarpes tergidus*) หอยปากเปิด (*Lingula anatina*)
- บริเวณป่าชายเลนมีพันธุ์ไม้โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) และโกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) ขึ้นอยู่หนาแน่น พบสาหร่ายสีแดงเกาะตามต้นและรากไม้ชายเลน และสาหร่ายสีเขียวแกมน้ำเงินตามพื้นโคลนเลนใกล้ชายฝั่ง มีโพทะเล (*Thespesia populnea*) แสมดำ (*Avicennia officinalis*) แสมขาว (*A. alba*) และประสัก (*Bruguiera* spp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ดอนหอยหลอดช่วยดักและกักเก็บตะกอนที่พัดพามาตามแม่น้ำก่อนลงสู่ทะเล เป็นแหล่งผลผลิตทางการประมงหลายชนิด เช่น หอยหลอด หอยแครง หอยแมลงภู่ โดยเฉพาะหอยหลอดเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้แก่ท้องถิ่นจนมีชื่อเสียง ราคาโดยเฉลี่ย 20-40 บาทต่อกิโลกรัม ราคาเนื้อหอยหลอดสดแกะเปลือก 80-100 บาทต่อกิโลกรัม หอยหลอดตากแห้งขาย 200-300 บาทต่อกิโลกรัม หอยหลอดทอดกรอบ 400-500 บาทต่อกิโลกรัม ดอนหอยหลอดมีความเหมาะสมสำหรับการศึกษาทางด้านนิเวศวิทยา สถาบันการศึกษาหลายแห่งใช้เป็นสถานที่ศึกษาและเก็บตัวอย่างสิ่งมีชีวิตเพื่อศึกษาค้นคว้าวิจัย นิเวศวิทยาและวิวัฒนาการ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่กำลังได้รับการส่งเสริมจากจังหวัดให้เป็นที่รู้จักแพร่หลายยิ่งขึ้น

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่สาธารณประโยชน์ ในปี พ.ศ. 2536 สำนักงานป่าไม้จังหวัดสมุทรสงคราม กำหนดพื้นที่สงวนหวงห้ามบริเวณที่งอก ปักหลักเขตและป้ายแสดงแนวเขตในท้องที่ตำบลบางจะเกร็ง ตำบลบางบ่อ และตำบลบางแก้ว เนื้อที่ประมาณ 0.48 ตารางกิโลเมตร (300 ไร่)
- โครงการพัฒนาต่างๆ ที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ในระยะยาว เช่น โครงการระบบป้องกันน้ำเค็ม โครงการก่อสร้างถนนเลียบชายฝั่งบริเวณตำบลบางจะเกร็ง และตำบลบางแก้ว
- แหล่งอุตสาหกรรม แหล่งท่องเที่ยว ชุมชน เกษตรกรรม ก่อให้เกิดปัญหามลพิษทางน้ำในแม่น้ำแม่กลอง การบุกรุกทำลายป่าชายเลนเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การสร้างร้านอาหารรุกล้ำลงไปในทะเล การสร้างถนนและลานจอดรถ การจับหอยหลอดในปริมาณมากเกินกำลังการผลิตตามธรรมชาติ การใช้ปูนขาวราดลงไปเพื่อจับหอยหลอด ทำให้ปริมาณหอยหลอดลดลงอย่างมาก ภาวะมลพิษของน้ำทะเล ปัญหาน้ำทิ้งจากฟาร์มเลี้ยงกุ้ง พฤติกรรมการท่องเที่ยวและขยะที่เกิดขึ้น ซึ่งมีผลต่อสิ่งมีชีวิตบนดอนหอยหลอดซึ่งอยู่ปากแม่น้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวารามพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวาราม

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบ้านจ่ำ อำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 0.12 ตารางกิโลเมตร (74 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 04′-05′ N และ 100° 32′-33′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-10 เมตร

ประเภท

ที่ราบลุ่มริมแม่น้ำ

ระวาง 5137 III

สถานภาพทางกายภาพ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดสัมพุวราราม อยู่ในที่ราบลุ่มริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันออก ในฤดูน้ำหลากมีน้ำท่วมถึง สภาพดินจึงมีความอุดมสมบูรณ์ ปัจจุบันบริเวณพื้นที่ชุ่มน้ำมีการพัฒนาระบบชลประทานและการเกษตรแผนใหม่ มีการขยายตัวของชุมชนบริเวณริมฝั่งแม่น้ำ และการขยายตัวของอุตสาหกรรม

สถานภาพทางชีวภาพ

- เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยของนกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) มากกว่า 20,000 ตัว ระยะช่วงปลายเดือนตุลาคมถึงต้นเดือนพฤศจิกายน นกจะเริ่มอพยพมาอาศัยอยู่ตามสุมทุมพุ่มไม้บริเวณวัดทุกปี เพื่อจับคู่ทำรัง ผสมพันธุ์ วางไข่ เลี้ยงลูกจนโตแข็งแรง จึงอพยพกลับไปในเดือนมิถุนายน มีผลการสำรวจรังนกและจำนวนนกปากห่างในปี พ.ศ. 2539 นับได้ 13,697 รัง จำนวน 84,788 ตัว พบนกที่อาศัยอยู่ที่แหล่งนี้อย่างน้อย 254 ชนิด ทั้งที่เป็นนกประจำถิ่น นกอพยพย้ายถิ่น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกตะกราม (*Leptoptilos dubius*) นกตะกรุม (*L. javanicus*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกช้อนหอยปากเหลือง (*Anhinga melanogaster*) นกตะกราม นกตะกรุม นกกระทุง อีแร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) นกกระแตผีใหญ่ (*Esacus recurvirostris*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกระสานวล (*A. cinerea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกอินทรีปีกลาย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) นกยอดหญ้าหลังดำ (*Saxicola jerdoni*) นกกระจาบอกลาย (*Ploceus manyar*) นกกระจาบทอง (*P. hypoxanthus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) นกยางแดงใหญ่ (*Botaurus stellaris*) นกช้อนหอยสีหเหลือบ (*Plegadis falcinellus*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เหยี่ยวปีกแดง (*Butastur liventer*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) นกหัวโตปากยาว (*Charadrius placidus*) นกปากซ่อมสวินโฮ (*Gallinago megala*) นกกระแตผีเล็ก (*Burhinus oedicnemus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*) นกกระติ๊ดแดง (*Amandava amandava*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) และพบนกอื่นๆ อีกเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกเขาไฟ (*Streptopelia tranquebarica*) นกเขาใหญ่ (*S. chinensis*) นกแสก (*Tyto alba*) นกแซงแซว (*Dicrurus* spp.) นกกิ้งโครง (*Sturnus* spp.) นกกะเต็น (*Alcedo* spp.) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นเขตวัดที่มีความสำคัญทางศาสนา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น วัดไผ่ล้อมและวัดสัมพุวราราม เป็นวัดโบราณสร้างสมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นแหล่งดูนกที่ดีที่สุดแห่งหนึ่งในภาคกลาง เป็นแหล่งศึกษานิเวศวิทยาของนกปากห่าง

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นเขตวัด บริเวณโดยรอบเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 95 ตอนที่ 89 ลงวันที่ 29 สิงหาคม พ.ศ. 2521
- มีการคุกคามโดยการเปลี่ยนแปลงพื้นที่นาข้าวโดยรอบเป็นชุมชนเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
- ยังคงมีการเก็บไข่นก ล่านกในบริเวณวัด จนจำนวนชนิดและจำนวนนกแต่ละชนิดลดลงอย่างมาก สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยของนกถูกทำลายหรือดัดแปลงเนื่องจากการพัฒนาด้านต่างๆ

ปากแม่น้ำเวฬุ

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลขลุง จังหวัดจันทบุรี และอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด

- เนื้อที่ 250 ตารางกิโลเมตร (156,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 16′-17′ N และ 102° 08′-22′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน

ระวาง 5433 I, IV

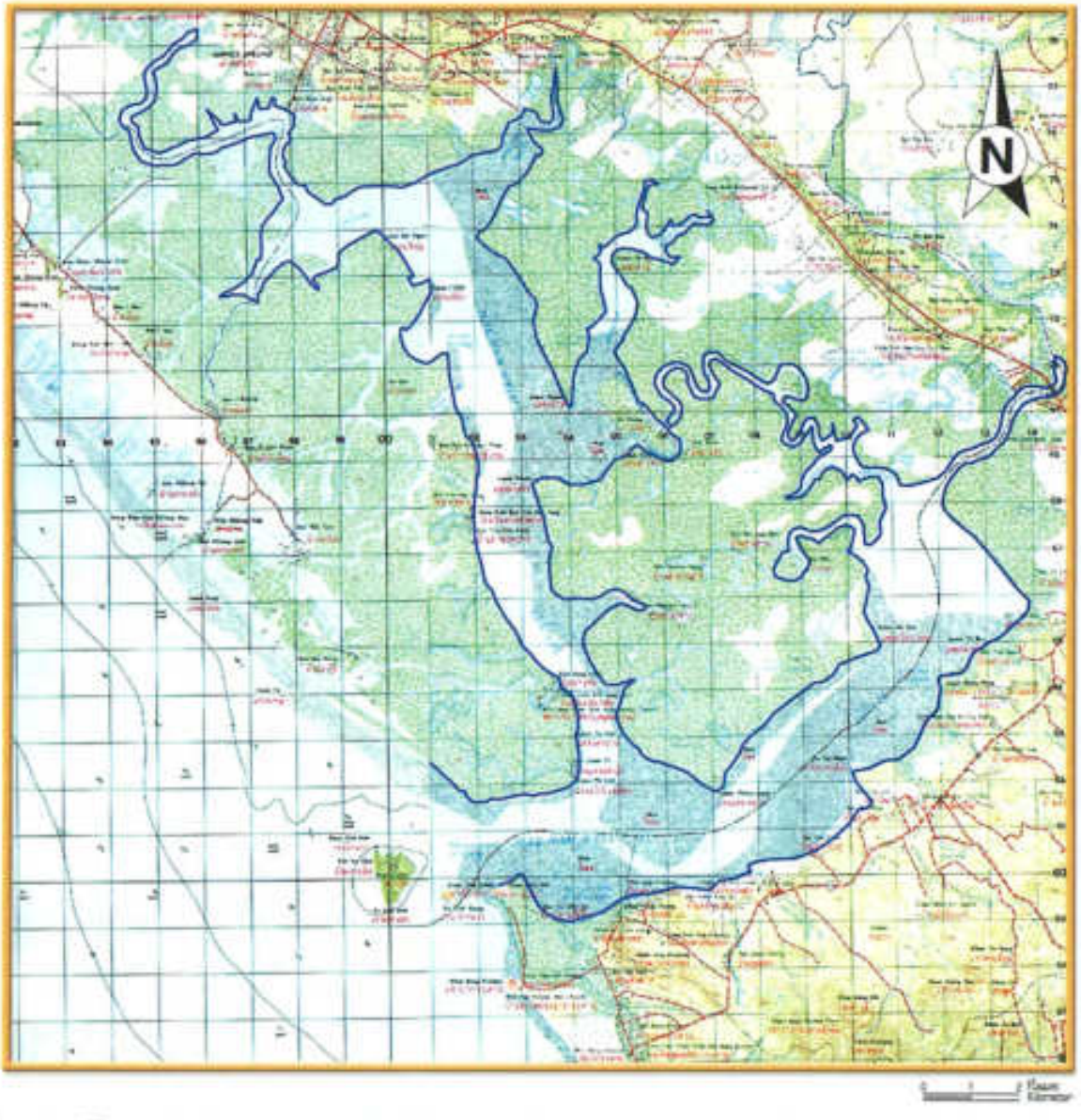

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำเวฬุมีต้นน้ำเกิดจากเขาสระบาป ไหลผ่านอำเภอขลุง ลงสู่อ่าวไทยที่ตำบลบางชัน ป่าชายเลนปากแม่น้ำเวฬุแถบคลองบางชัน คลองขึ้ง ซึ่งเป็นสาขาของแม่น้ำเวฬุ มีสภาพเป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์ ป่าปลูก แม่น้ำลำคลองสายสั้นๆ ไหลลดเลี้ยว ปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเลมีอาณาบริเวณตั้งแต่ปากแม่น้ำเวฬุถึงปากแม่น้ำจันทบุรี มีหมู่บ้านขนาดเล็กสองหมู่บ้าน ชุมชนส่วนใหญ่ทำนากุ้งและทำการประมง บริเวณปากคลองปากแม่น้ำและชายฝั่งทะเลมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์มาตรฐานคุณภาพน้ำทะเลชายฝั่ง

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นป่าชายเลนผืนสุดท้ายของภาคตะวันออกที่ยังมีความสมบูรณ์อยู่ จึงมีความหลากหลายของสัตว์และพืชพรรณ

- พบนกอย่างน้อย 22 ชนิด เป็นนกทะเลที่อพยพย้ายถิ่นมาอาศัยป่าชายเลนเป็นแหล่งหากิน เช่น นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกหัวโตทรายใหญ่ (*Charadrius leschenaultii*) นกหัวขวานหลายชนิด เช่น นกหัวขวานด่างเคราะ (*Picoides canicapillus*) ซึ่งส่วนมากพบตามที่ราบขึ้นไปถึงป่าสูง และพบตามป่าชายเลนด้วย นกที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*)
- พบปลาอย่างน้อย 59 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ม้าน้ำ (*Hippocampus kuda*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาโดกหรือปลาตะเพียนน้ำเค็ม (*Dorosoma chacunda*) ปลาจาระเม็ดขาว (*Pampus chinensis*) ปลาจาระเม็ดเทา (*P. argenteus*) ปลาฉลามหิน (*Chiloscyllium plagiosum*) และปลาฉลามกบเหลือง (*C. indicum*) ปลาที่สำคัญอื่นๆ เช่น ปลายอดม่วงหรือปลาลิ้นหมา (*Cynoglossus macrolepidotus*) และปลาจิ้มฟันจระเข้ (*Dorylchthyx deokhatoides*) เป็นต้น
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่สำคัญ ได้แก่ กบน้ำเค็ม (*Rana cancrivora*) และสัตว์เลื้อยคลานที่สำคัญ ได้แก่ งูปากกว้างน้ำเค็ม (*Cerberus rynchops*)
- พบพันธุ์พืชประมาณ 32 ชนิด เช่น โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) ขลู่ (*Pluchea indica*) แคทะเล (*Dolichandrone spathacea*) จาก (*Nypa fruticans*) ชะคราม (*Suaeda maritima*) ข้าเลือด (*Premna obtusifolia*) ปรงหนู (*Taenitis blechnoides*) ปรงทะเล (*Cycas rumphii*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าชายเลนปากแม่น้ำเวฬุเป็นแหล่งรวมพันธุ์ไม้ชายเลน เป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด และเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่ง หากได้รับการจัดการอย่างยั่งยืนจะเป็นป่าไม้ที่ให้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจและช่วยป้องกันการพังทลายของชายน้ำ ลดความเสียหายจากคลื่นพายุ ช่วยดักเก็บขยะของเสียและคราบน้ำมัน นอกจากนี้ป่าชายเลนยังมีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของชาวประมง เช่น ใช้ไม้โกงกางเผาถ่าน เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำ เป็นแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ของประชาชน มีศักยภาพสูงมากสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ เพราะเป็นป่าชายเลนบริเวณหนึ่งในจำนวนไม่มากนักในภาคกลางและภาคตะวันออกที่ยังเหลือความเป็นธรรมชาติอยู่ และมีศักยภาพสูงสำหรับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์การศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนซึ่งอยู่ไม่ไกลจากตัวเมืองนัก

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นป่าสงวนแห่งชาติ แต่มีการจับจองครอบครองผิดกฎหมายอยู่บ้าง ถัดเข้าไปเป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง นอกจากนี้มีการดำเนินการกำหนดเป็นพื้นที่ป่าอนุรักษ์ ป่าเศรษฐกิจ เขตฟื้นฟูสภาพป่าและปลูกป่าชายเลน ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าชายเลนในเขตรับผิดชอบของหน่วยจัดการป่าชายเลนที่ รบ. 1 (ขลุง) จังหวัดจันทบุรี พื้นที่ชุ่มน้ำป่าชายเลนปากแม่น้ำเวฬุ เป็นพื้นที่ทดสอบของโครงการการใช้ภาพข้อมูลจากดาวเทียมของสำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ มีนักวิจัยจากสถาบันการศึกษาต่างๆ ทำการศึกษาวิจัยในพื้นที่หลายด้าน มีหน่วยงานราชการสำรวจในพื้นที่เช่นกัน
- ป่าชายเลนปากแม่น้ำเวฬุถูกแพ้วถางเพื่อแปรสภาพเป็นบ่อเลี้ยงสัตว์น้ำ และเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว
- มีร้านค้า ร้านอาหารในป่าชายเลนและรุกล้ำลงไปในทะเล มีการถางป่าเพื่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำนากุ้ง สร้างโรงงานอุตสาหกรรมและการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการทำลายที่อยู่อาศัยของนกและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอแหลมงอบ จังหวัดตราด

- เนื้อที่อุทยานฯ 650 ตารางกิโลเมตร (406,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 11° 45′ ถึง 12° 10′ N และ 102° 15′-31′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 10-743 เมตร

ประเภท

ทั่วงน้ำทะเลตื้น แนวปะการัง หาดทราย หาดหิน หาดโคลน ป่าชายเลน ลำธารสายสั้นๆ น้ำตก

ระวาง 5432 I, 5433 II

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อยรวม 47 เกาะ วางตัวขนานไปกับชายฝั่งทะเลจังหวัดตราด ถือเป็นพื้นที่บกประมาณ 146.5 ตารางกิโลเมตร (91,562.5 ไร่) และเป็นพื้นที่ในน้ำประมาณ 503.5 ตารางกิโลเมตร (314,687.5 ไร่) เกาะช้างเป็นเกาะใหญ่ที่สุด มีเนื้อที่ประมาณ 429 ตารางกิโลเมตร (268,125 ไร่) มีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร มีความกว้างประมาณ 14 กิโลเมตร ภูมิประเทศเป็นภูเขาเกือบทั้งเกาะ ชายฝั่งด้านตะวันออกของเกาะมีหาดโคลน หาดทิน ด้านตะวันตกเป็นหาดทรายและหาดหิน บนเกาะช้างมีแม่น้ำ ลำคลองสายสั้นๆ เป็นคลองที่น้ำทะเลเข้าถึง ต้นน้ำเป็นหัวน้ำซึมไหลมาจากน้ำตกในหุบเขา ไหลผ่านป่าชายเลนลงสู่ทะเลรอบเกาะ ลำน้ำเหล่านี้เป็นแหล่งน้ำซึมที่สำคัญของประชาชนบนเกาะ และก่อให้เกิดน้ำตกสวยงามหลายแห่ง เนื่องจากหมู่เกาะช้างอยู่ห่างไกลจากปากแม่น้ำ จึงมีการทับถมของของตะกอนโคลนเลนน้อย ดังนั้นจึงมีหาดทรายขาวสะอาด น้ำทะเลใส อุดมสมบูรณ์ด้วยปะการัง ปลาสวยงาม และสัตว์ทะเล

สถานภาพทางชีวภาพ

- สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดิบชื้น พบบนที่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางมากกว่า 300 เมตรขึ้นไป พันธุ์ไม้มีลำต้นเตี้ยแกรน สูงเฉลี่ยไม่เกิน 15 เมตร ส่วนใหญ่ ได้แก่ หลอง (*Memecylon garciniaides*) และสารภีป่า (*Schima wallichii*) มี หว้า (*Eugenia cumini*) ขึ้นปนประปราย ไม้ยืนต้นสูงเกิน 30 เมตร ได้แก่ ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ยางแดง (*D. turbinatus*) ยางเสียน (*D. gracilis*) กระบาก (*Anisoptera costata*) กระบากดำ (*Shorea hypochra*) เคี่ยมคะนอง (*S. henryana*) เป็นต้น ป่าชายเลนพบบริเวณอ่าวสลักคอก อ่าวสลักเพชร อ่าวบางเบ้า และอ่างคลองสน พันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) โปรงขาว (*Ceriops decandra*) โปรงแดง (*C. tagal*) พังกาหัวสุมดอกขาว (*Bruguiera sexangula*) ถั่วดำ (*B. parviflora*) เป็นต้น ป่าชายหาดพบพันธุ์ไม้ ได้แก่ หูกวาง (*Terminalia catappa*) สารภีทะเล (*Calophyllum inophyllum*) เม่า (*Eugenia grandis*) ขี้หนอนหรือสำเภา (*Chaetocarpus castanocarpus*) เสม็ดแดง (*Eugenia cinerea*) ป่าพรุพบในบริเวณที่น้ำขังตลอดปี ได้แก่ อ่าวสลักดอก และอ่าวสลักเพชร พันธุ์พืชที่พบได้แก่ เหงือกปลาหมอ (*Acanthus ebracteatus*) และต้นกก (*Cyperus* sp.)

- พบนกอย่างน้อย 74 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 61 ชนิด ได้แก่ นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกอุมพู (*Ducula aenea*) นกแก๊ก นกแกง (*Anthracoceros albirostris*) นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 8 ชนิด ได้แก่ นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกหัวโตทรายใหญ่ (*Charadrius leschenaultii*) นกนางนวลแกลบตาปีกขาว (*Chlidonias leucopterus*) เป็นต้น นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 2 ชนิด ได้แก่ นกแต้วแล้วอกเขียว (*Pitta sordida*) และนกแต้วแล้วธรรมดา (*P. moluccensis*) นกอพยพผ่านในฤดูกาลอื่น 3 ชนิด ได้แก่ นกจับแมลงสีฟ้าท้องขาว (*Cyanoptila cyanomelana*) นกจับแมลงคอสีน้ำเงินเข้ม (*Cyornis rubeculaides*) นกกระจิ๊ดหัวมงกุฎ (*Phylloscopus coronatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกนือดดี้ (*Anous stolidus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระรางอกลาย (*Garrulax merulinus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกอุมพู นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeras undulatus*) นกอุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกกาฮังหรือนกกก (*Buceros bicornis*) ชนิดเด่นอื่นๆ ได้แก่ นกปรอดหน้านวล (*Pycnonotus goiavier*) นกตบยุงหางยาว (*Caprimulgus macrurus*) นกนางแอ่นแปซิฟิค (*Hirundo tahitica*)

- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 12 ชนิด ชนิดสำคัญ ได้แก่ กบเกาะช้าง (*Rana kohchangae*) ซึ่งเป็นสัตว์เฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 30 ชนิด เป็นงู 19 ชนิด

- พบปะการังมากหลายชนิด บริเวณอ่าวคลองสน เกาะหวาย เกาะกระและเกาะรัง เกาะหยวกและเกาะมันนอก ปะการังที่พบมาก ได้แก่ ปะการังก้อน (*Porites lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* sp.) ปะการังแผ่น (*Montipora* sp.) ปะการังกาแล็กซี่ (*Galaxea fascicularis*) ปะการังผักกาด (*Pavona* sp.) บริเวณเกาะรังพบปะการังที่หายากในอ่าวไทย ได้แก่ ปะการัง (*Leptoseris scraba*) นอกจากนั้นยังมีสัตว์น้ำอื่นๆ เช่น หอยมือเสือ (*Tridacna gigas*) ดอกไม้ทะเล ปลาสวยงามในแนวปะการัง ได้แก่ ปลาสินสมุทร (*Pomacanthus annularis*) ปลาผีเสื้อลายแปดเส้น (*Chaetodon octofasciatus*) ปลาสลิดหิน (*Chaetodon* spp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด แหล่งอาหารและแหล่งเพาะพันธุ์ของสิ่งมีชีวิตในทะเล เป็นแหล่งนันทนาการท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก มีการใช้ประโยชน์จากป่าโกงกาง เสม็ด เช่น ทำฟืน ถ่าน น้ำฝาด มีการเก็บรังนกนางแอ่นทำรายได้ให้กับชุมชนประมาณ 20,000 บาทต่อกิโลกรัม มีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่ 8 หมู่บ้าน 2 ตำบล อาชีพหลักคือ ทำการประมงน้ำลึกประมาณ 30 ราย ทำการประมงน้ำตื้นชายฝั่งประมาณ 30 ราย ชุมชนอีกส่วนหนึ่งทำสวนยางพารา สวนผลไม้ บางรายประกอบกิจการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว บริเวณหมู่เกาะรังนีสัมปทานการทำรังนกนางแอ่นและมูลค้างคาว

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศให้บริเวณที่ดินเกาะช้างและเกาะใกล้เคียงเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 197 ลงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2525 หลักฐานหรือกรรมสิทธิ์ในที่ดินของประชากรเป็นประเภท สค. หรือไม่มีเอกสารสิทธิ์ ส่วนบริเวณที่ราบชายฝั่งทะเล บริเวณหมู่บ้านสลักเพชร สลักคอก คลองสน และอ่าวคลองพร้าว เป็นที่ดินกรรมสิทธิ์
- มีโครงการสร้างถนนบนเกาะช้าง โครงการเคเบิลใต้น้ำ ซึ่งควรศึกษาและหาแนวทางป้องกันผลกระทบอย่างรอบคอบ มีการขยายตัวของชุมชน การขยายพื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำบนเกาะและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพาณิชย์
- มีการขยายพื้นที่การเกษตร และการตัดไม้ทำลายป่า ทำให้ถิ่นที่อยู่ตามธรรมชาติของพืชและสัตว์ถูกคุกคาม ถูกทำลาย การใช้สารเคมีทางการเกษตรมากขึ้นมีผลเป็นพิษตกค้างในสัตว์ป่า นอกจากนี้ยังมีการจับสัตว์น้ำผิดกฎหมาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นการทำลายปะการัง ทำลายแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำพลายชนิด และทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ นอกจากนั้นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างยังขาดบุคลากร นักวิชาการ ข้อมูล ในการสื่อความหมายธรรมชาติ และการให้ความรู้ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยว

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า–หมู่เกาะเสม็ด

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบ้านแท ตำบลเนินฆ้อ ตำบลแกลง ตำบลแกลง จังหวัดระยอง

- เนื้อที่อุทยานฯ 131 ตารางกิโลเมตร (81,875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 29′-38′ N และ 101° 21′-35′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-125 เมตร

ประเภท

หาดทราย ชายฝั่งทะเล อ่าว เกาะ แนวปะการัง

ระวาง 5234 II

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด มีภูมิประเทศแบ่งเป็น 3 ส่วน คือส่วนที่อยู่บนแผ่นดินใหญ่ รวมเนื้อที่ประมาณ 1.28 ตารางกิโลเมตร (800 ไร่) ได้แก่ บริเวณเขาแหลมหญ้า เขาแหลมเทียน เขาเปล็ด และชายหาดแม่รำพึง บางส่วนเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล มีชายทะเลเป็นอ่าวเล็กๆ มีหาดทรายกว้างยาว หาดแม่รำพึงเป็นหาดทรายขาวสะอาดกว้างไกลที่สุดของฝั่งทะเลภาคตะวันออก มีความยาวประมาณ 12 กิโลเมตร ส่วนที่เป็นผืนน้ำมีเนื้อที่ประมาณ 119.096 ตารางกิโลเมตร (74,435 ไร่) และส่วนที่เป็นเกาะในทะเล 8 เกาะ มีเนื้อที่รวมประมาณ 10.4 ตารางกิโลเมตร (6,500 ไร่) มีเกาะเสม็ดเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะเสม็ด เนื้อที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตร (3,125 ไร่) เป็นเกาะหินปูนรูปสามเหลี่ยม ฝั่งตะวันตกเป็นหน้าผาสูงชันลาดลงสู่ฝั่งตะวันออก มีชายหาดเว้าแหว่งสวยงาม บนเกาะเสม็ดมีสระน้ำเนื้อที่ประมาณ 0.0072 ตารางกิโลเมตร (4.5 ไร่) ชื่อหนองอโนดาษ ซึ่งน้ำจะแห้งในฤดูแล้ง และเกาะเล็กๆ ที่สำคัญอีกแห่ง คือ เกาะทะลุ ด้านเหนือของเกาะเป็นแหลมมีผาหินคล้ายสะพานธรรมชาติ มีช่องน้ำทะเลลอดทะลุ บริเวณหน้าผามีนกนางนวลนับร้อยมาวางไข่ เกาะทะลุเป็นแหล่งวางไข่เต่าทะเล และเป็นที่อาศัยของค้างคาวแม่ไก่จำนวนมาก

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติ ได้แก่ ป่าดิบแล้ง ป่าดิบแล้งบนเขาหินปูน หรือป่าเขาหินปูน ป่าชายหาด ป่าเสม็ดบนเกาะเสม็ด ซึ่งมีต้นเสม็ดขาวและเสม็ดแดงขึ้นอยู่มาก

- พบนกอย่างน้อย 109 ชนิด มีถิ่นที่อยู่หากินในทะเล เกาะโขดหิน ชายฝั่งที่เป็นโขดหิน ชายหาด ป่าละเมาะบนเกาะ ป่าละเมาะบนแผ่นดิน ทุ่งหญ้า และพื้นที่เกษตรกรรม มีทั้งนกประจำถิ่น นกอพยพ ทั้งเพื่อการผสมพันธุ์และไม่ผสมพันธุ์ รวมทั้งนกผ่านทาง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกนื่อดดี้ (*Anous stolidus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*S. dougallii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกลุมพู (*Ducula aenea*) นกลุมพูขาว (*D. bicolor*) นกกาฮัง หรือนกกก (*Buceros bicornis*) นอกจากนี้ยังมีนกอื่นๆ ได้แก่ เหยี่ยวนกเขา (*Accipiter* spp.) นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกชายเลนเขียว (*Tringa ochropus*) นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ (*Sterna sumatrana*) บริเวณหน้าผาบนเกาะต่างๆ เช่น เกาะจันทร์ เกาะสันฉลาม เกาะหินขาว ซึ่งเป็นหินล้วนไม่มีต้นไม้ เป็นที่อาศัยและวางไข่ของนกนางนวลจำนวนมาก
- มีแนวปะการังรอบเกาะเสม็ด ปะการังที่พบ ได้แก่ ปะการังแผ่นตั้ง (*Montipora* sp.) ปะการังเขากวางพุ่ม (*Acropora* spp.) ปะการังเห็ด (*Fungia* spp.) ปะการังก้อน (*Porites lutea*) ปะการังเขากวาง (*Acropora* sp.) ปะการังอ่อน (*Xenia* spp.) และยังพบดอกไม้ทะเล หนอนดอกไม้ หนอนฉัตร ปลาการ์ตูน บริเวณที่เกาะทะลุเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด และเป็นแหล่งศึกษาด้านอนุรักษ์และกิจกรรมการดูนก รวมทั้งเป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวที่สำคัญของภาคตะวันออก เกาะเสม็ดบริเวณหาดแม่รำพึงได้รับการกล่าวถึงในวรรณคดีอมตะของไทยเรื่องพระอภัยมณี กวีนิพนธ์ของสุนทรภู่ กวีเอกของไทย (พ.ศ. 2329-2399) โดยได้จารึกว่าเกาะแก้วพิสดาร

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 162 ลงวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2524 พื้นน้ำชายฝั่งในเขต 3 กิโลเมตร ได้รับความคุ้มครองตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490 ที่ดินส่วนหนึ่งมีนอกชนครอบครอง
- พื้นที่บางส่วนเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะตามแนวชายหาด บริเวณเชิงเขามีการปลูกไม้ผลและยางพารา และเมื่อประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติฯ เกษตรกรจำนวนมากเปลี่ยนมาประกอบอาชีพเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแทน
- มีการบุกรุกที่ดินเพื่อสร้างที่พักนักท่องเที่ยว ร้านอาหาร ร้านค้าต่างๆ
- มีการเก็บทรัพยากรในทะเล เช่น หิน เปลือกหอย ปะการัง กัลปังหา มาวางขาย มีการลักลอบทำการประมงโดยผิดกฎหมาย มีการทอดสมอเรือทำลายปะการัง เกิดมลภาวะทางน้ำ และปัญหาขยะมูลฝอยมากเกินกำจัด

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ที่ตั้งและพื้นที่

กิ่งอำเภอสามร้อยยอด อำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- เนื้อที่อุทยานฯ 130.0048 ตารางกิโลเมตร (81,253 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 05'-20' N และ 99° 52' ถึง 100° 2' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-605 เมตร

ประเภท

หัวงทะเลน้ำตื้น เกาะนอกชายฝั่ง โขดหินและหน้าผาหาดทราย หาดโคลน หาดเลน ป่าชายเลน ที่ลุ่มริมทะเล น้ำท่วมถึง ที่ลุ่มน้ำกร่อย ทุ่งน้ำจืด

ระวาง 4933 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด อยู่บริเวณเชิงเขาของเทือกเขาสามร้อยยอด ตามแนวชายฝั่งทะเลอ่าวไทยยาวประมาณ 20 กิโลเมตร มียอดเขาเหลมมากมาย มีกลุ่มเขาโดดตามแนวชายฝั่งทะเลเป็นหย่อมๆ ในทะเลมีเกาะ 5 เกาะ คือ เกาะสัตกูด เกาะโลซิง เกาะนมสาว เกาะระวิง และเกาะระวาง แนวชายฝั่งมีความยาวประมาณ 30 กิโลเมตร ภูมิประเทศรอบเทือกเขาเป็นทุ่งที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ เรียกว่า **"ทุ่งสามร้อยยอด"** มีเนื้อที่ประมาณ 70 ตารางกิโลเมตร (43,750 ไร่) น้ำฝนเป็นแหล่งน้ำหลักที่เข้าสู่ทุ่ง น้ำส่วนหนึ่งไหลมาจากเทือกเขาสามร้อยยอด

สถานภาพทางชีวภาพ

ประกอบด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย ระบบนิเวศบกเป็นเทือกเขาและป่าเขาหิน ระบบพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ บึงน้ำจืด ป่าชายเลน หาดโคลน และหาดทรายชายทะเล รวมถึงนาข้าว ซึ่งอยู่บริเวณใกล้เคียง

- ป่าชายเลนพบบริเวณปากคลอง พันธุ์ไม้ขึ้นอยู่เป็นแนวแคบๆ ตามชายคลองบริเวณทางออกทะเล ชนิดเด่น ได้แก่ แสมทะเล (*Avicennia marina*) โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ลำพู (*Sonneratia caseolaris*) เหงือกปลาหมอดอกขาว (*Acanthus ebracteatus*) หญ้าน้ำเค็มบริเวณที่ลุ่มน้ำกร่อย มีสังคมพืชขนเด่น เช่น ชะคราม (*Suaeda maritima*) ผักเบี้ยทะเล (*Sesuvium portulacastrum*) หญ้าขน (*Boerhavia* spp.) เป็นต้น บริเวณป่าชายหาดพบพันธุ์พืช ได้แก่ กระทิง (*Calophyllum inophyllum*) เม่า (*Eugenia grandis*) หูกวาง (*Terminalia catappa*) มะนาวผี (*Atalantia monophylla*) ผักบุ้งทะเล (*Ipomoea pes-caprae*) เป็นต้น
- พบทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพย้ายถิ่นอย่างน้อย 316 ชนิด ในจำนวนนี้มีอย่างน้อย 157 ชนิด เป็นนกที่อยู่อาศัยและพึ่งพิงในพื้นที่ชุ่มน้ำโดยตรง เฉพาะในทุ่งสามร้อยยอดพบนกอย่างน้อย 116 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกละครำ (*Leptoptilos dubius*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกชายเลนปากช้อน (*Eurynorhynchus pygmaeus*) และนกลุมพูแดง (*Columba punicea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกละครำ นกกระทุง นกเค้าใหญ่สีคล้ำ (*Bubo coromandus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกกระสาดำ (*Ciconia nigra*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกอินทรีปีกลาย นกอินทรีหัวไหล่ขาว (*Aquila heliaca*) นกทะเลขาเขียวลายจุด นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกพงนาพันธุ์แมนจูเรีย (*Acrocephalus tangorum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางไฟหัวเทา (*Ixobrychus eurhythmus*) นกยางแดงใหญ่ (*Botaurus stellaris*) เป็ดก่านแต (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวสอบนี้ (*Falco severus*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) นกอีก๋อยสะโพกสีน้ำตาล (*Numenius madagascariensis*) นกปากซ่อมสวินโฮ (*Gallinago megala*) นกกระแตผีเล็ก (*Burhinus oedicnemus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*Treron bicincta*) นกลุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกจับแมลงคิ้วเหลือง (*Ficedula narcissina*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*) นกกระติ๊ดแดง (*Amandava amandava*) นกอาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) นกอินทรีสีน้ำตาลใหญ่ (*Aquila nipalensis*) นกอินทรีปีกลาย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดดำหัวสีน้ำตาล (*Aythya nyroca*) เป็ดดำหัวดำ นกหัวโตมลายู นกช่อมทะเลอกแดง นกชายเลนปากช้อน นกลุมพูแดง นกแซวสวรรค์หางดำ (*Terpsiphone atrocaudata*) นกกระจาบอกลาย (*Ploceus manyar*)
- ทุ่งสามร้อยยอดมีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับเหล่านกพงซึ่งพึ่งพาทุ่งแขมอ้อสภาพดีอย่างมาก เช่น นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น (*Acrocephalus arundinaceus*) นกพงกิ๋วดำ (*A. bistrigiceps*) นกพงนาพันธุ์จีน (*A. concinens*) นกพงนาหิมาลัย (*A. agricola*) ซึ่งเป็นนกหายากและทราบว่าทุ่งสามร้อยยอดอาจเป็นแหล่งอพยพช่วงฤดูหนาวแห่งเดียวของนกชนิดนี้ นกพงนาพันธุ์แมนจูเรีย (*A. tangorum*) ซึ่งเป็นนกที่มีอยู่น้อยมากในโลก ใช้พื้นที่ทุ่งแขมอ้อเป็นแหล่งอาศัยขณะผลัดเปลี่ยนขน เนื่องจาก

เป็นช่วงที่นกอ่อนแอต้องการแหล่งอาหารโปรตีนที่อุดมสมบูรณ์ ส่วนบริเวณชายฝั่งทะเลและชายหาดเป็นบริเวณที่นกสำคัญ 2 ชนิด มาสร้างรังวางไข่ ได้แก่ นกหัวโตมลายู ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) และนกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened)

- พบพันธุ์ปลาธรรมชาติ และที่เพาะเลี้ยงทั้งน้ำจืดและน้ำเค็มอย่างน้อย 25 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ชนิดเด่น ได้แก่ ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาไหล (*Monopterus albus*) ปลาหมอช้างเหยียน (*Pristolepis fasciatus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 21 ชนิด ได้แก่ อึ่งอ่างบ้าน (*Kaloula pulchra*) กบน้ำเค็ม (*Rana cancrivora*) กบหนอง (*R. limnocharis*) เขียดบัวหรือเขียดจิก (*R. erythraea*) อึ่งขาดำ (*Microhyla pulchra*) เป็นต้น
- ในทุ่งน้ำจืดพบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 98 ชนิด ได้แก่ แขม (*Phragmites karka*) เทียนทรงกระเทียม (*Eleocharis dulcis*) อ้อ (*Arundo donax*) ธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) เป็นต้น บริเวณบึงน้ำจืดที่ดินน้ำเปิดโล่ง มีพืชลอยน้ำและพืชใต้น้ำกระจายอยู่หนาแน่น เป็นที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของสัตว์นานาชนิด พืชน้ำชนิดเด่น ได้แก่ สาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia aurea*) สาหร่ายหางวัว (*Najas graminea*) สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) เป็นต้น ขอบบึงมีพันธุ์ไม้เลื้อยหลายชนิด เช่น เถาคัน (*Cayratia trifolia*) หนาดเหลือม (*Laysgera ptevodonta*) ขนุกปลาหลด (*Oxystelma esculentum*) เป็นต้น ส่วนพืชตามแนวคันดิน ได้แก่ มะแว้ง (*Solanum indicum*) กระทกรก (*Passiflora foetida*) หญ้ารังนก (*Chloris barbata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

บึงน้ำจืดเป็นแหล่งเก็บกักน้ำฝนและน้ำท่าขนาดใหญ่ ช่วยรักษาสมดุลของระดับน้ำใต้ดิน ช่วยผลักดันน้ำทะเลไม่ให้รุกเข้ามาในแผ่นดินมากเกินไป ช่วยลดบรรเทาปัญหาน้ำท่วมขังในพื้นที่โดยรอบ เป็นแหล่งรวมสายพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์มากมาย มีความสำคัญทางนิเวศวิทยา การอนุรักษ์ธรรมชาติ การศึกษาธรรมชาติวิทยา และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นและมีศักยภาพสูง เป็นแหล่งขยายพันธุ์สัตว์น้ำเพื่อการอนุรักษ์ระบบนิเวศแหล่งน้ำ การประมงและอนุรักษ์สัตว์น้ำ รอบพื้นที่ชุ่มน้ำมีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่อย่างน้อย 8 ตำบล 21 หมู่บ้าน อาชีพหลักคือ ทำนาข้าว มีการทำประมงพื้นบ้าน ปรับพื้นที่เพื่อปลูกพืชเศรษฐกิจ ปลูกสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 46 ลงวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2509 ต่อมาได้ประกาศขยายเนื้อที่บางส่วนของทุ่งสามร้อยยอดเพิ่ม 36.8 ตารางกิโลเมตร (23,000 ไร่) เมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2525 ทำให้มีเนื้อที่ 98.08 ตารางกิโลเมตร (61,300 ไร่)
- ทุ่งน้ำจืดสามร้อยยอดเพียงครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตอุทยานฯ อีกครึ่งอยู่นอกเขตอุทยานฯ ส่วนใหญ่สภาพเป็นทุ่งธรรมชาติ บางส่วนกลายเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เป็นที่ตั้งบ้านเรือน ชุมชน การถือครองที่ดินในบริเวณนี้มีทั้งโฉนด นส. 3 สค. ภบท. 5 และที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์
- โครงการพัฒนาในบริเวณใกล้เคียงที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบได้ในระยะยาว เช่น การสร้างถนนเลียบชายฝั่งทะเล การสร้างถนนเลียบเชิงเขาผ่านทุ่งน้ำจืดเพื่อเชื่อมต่อกับถนนเลียบชายทะเล การพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งบริเวณชายทะเลและบริเวณชายทุ่งน้ำจืด โครงการก่อสร้างสถานที่ราชการบนพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นปัจจัยกระตุ้นให้สูญเสียพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติเร็วขึ้น

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่

ที่ตั้งและพื้นที่

จังหวัดสระบุรี จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก

- เนื้อที่อุทยานฯ 2,168.64 ตารางกิโลเมตร (1,355,396.96ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 25′ N และ 101° 25′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 20-1,351 เมตร

ประเภท

ลำธารลำห้วย น้ำตก แอ่งน้ำ แก่งหิน หนองน้ำ

ระวาง

5237 I, II, 5238 II, 5337 I, III, IV, 5338 III

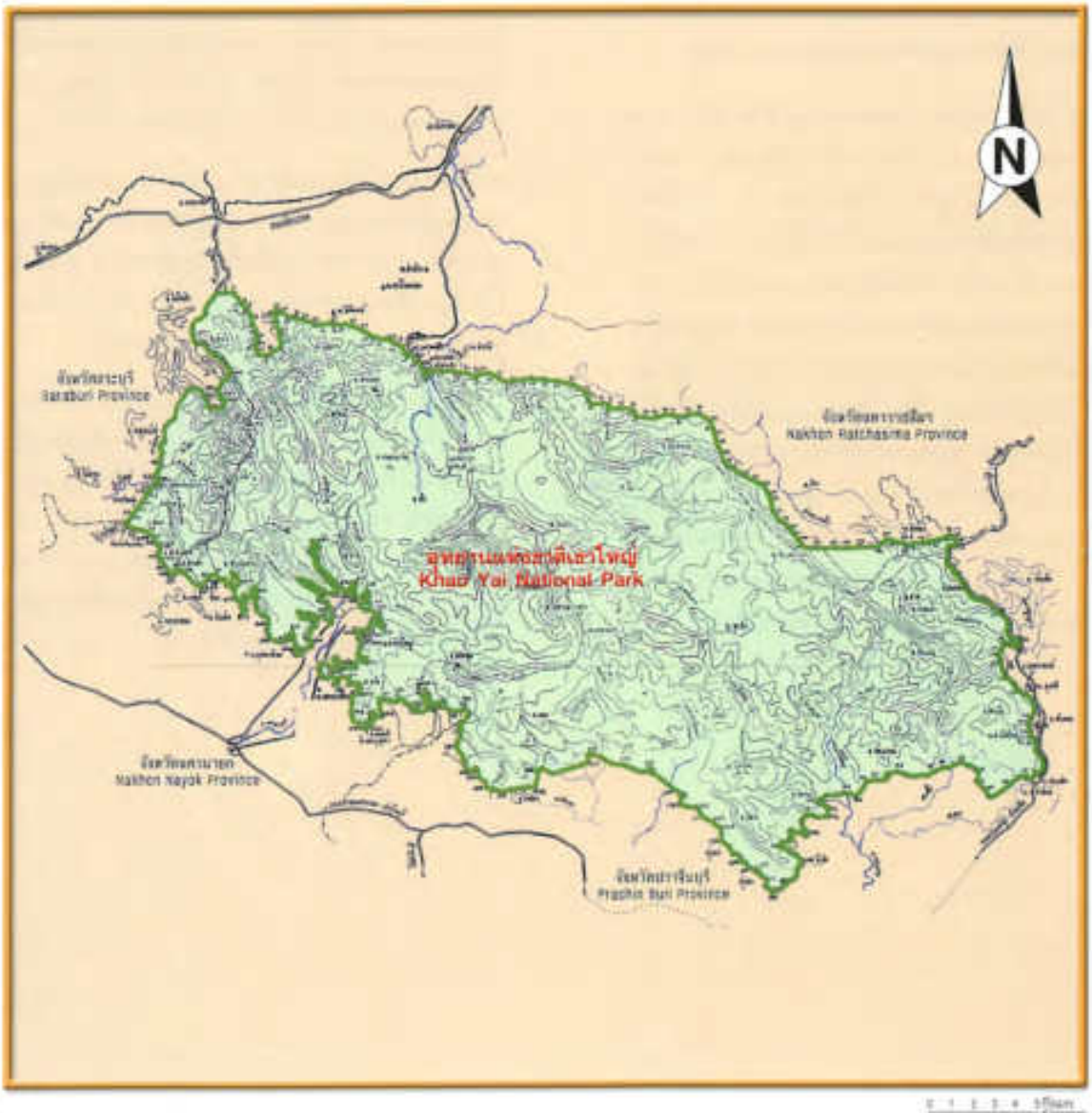

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

อุทยานแห่งชาติทะเลบันเป็นพื้นที่แบบฉบับของระบบนิเวศที่มีความหลากหลายทางทรัพยากรธรรมชาติ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสังคมพืชและสัตว์ป่าที่สำคัญ รวมถึงเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าที่หายากและใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ และเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจทางธรรมชาติ ตลอดจนเป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ทางธรรมชาติ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 165 ลงวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2523
- ถูกคุกคามจากการลักลอบตัดไม้เพื่อใช้สอย การบุกรุกพื้นที่เพื่อยึดครองทำการเกษตร การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อการบริโภคหรือขาย และการสร้างก๊าแพงตามแนวชายแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเกาะตะรุเตา

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมือง จังหวัดสตูล

- เนื้อที่อุทยานฯ 152.01 ตารางกิโลเมตร (95,006.25 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 29'-45" N และ 99° 13'-45" E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 1-3 เมตร

ประเภท

ทางทราย แหล่งประวัติธรรมชาติ หน้าผา โขดหิน

ระวาง 4922 III

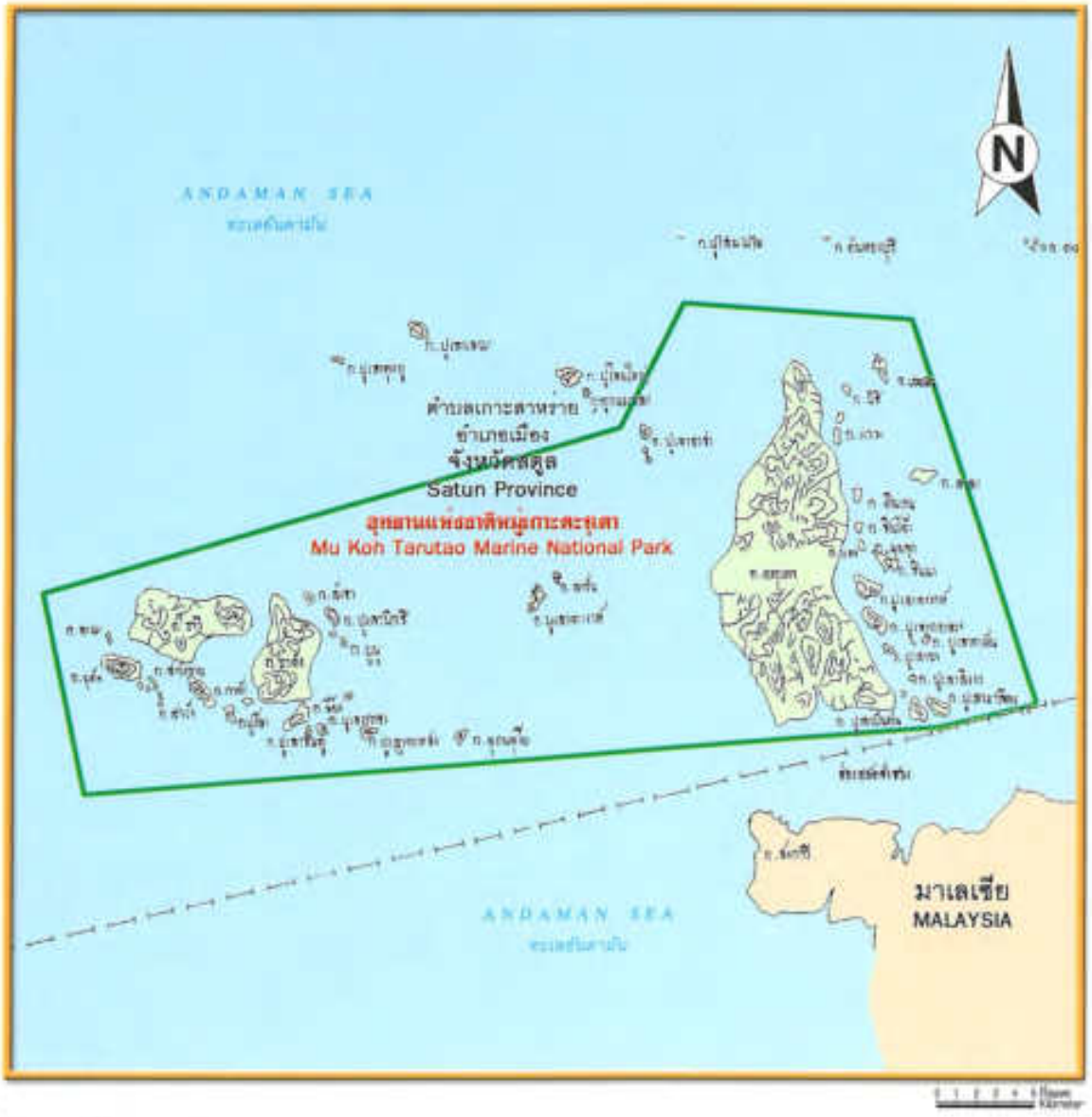

สถานภาพทางกายภาพ

หมู่เกาะตะรุเตาประกอบด้วยเกาะใหญ่น้อย 51 เกาะ รวมเนื้อที่ประมาณ 1,490 ตารางกิโลเมตร (931,250 ไร่) แบ่งออกเป็นหมู่เกาะใหญ่ๆ ได้ 2 หมู่เกาะ คือ หมู่เกาะตะรุเตาและหมู่เกาะอาดัง-ราวี เกาะตะรุเตาเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด มีเนื้อที่ 152.01 ตารางกิโลเมตร (95,006.25 ไร่) สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขามีความลาดชันสูง ส่วนชายฝั่งทางด้านทิศตะวันออกของเกาะส่วนมากจะเป็นหน้าผาสูงชันสลับกับอ่าวและหาดทรายโคลน ทางด้านทิศตะวันตกจะมีหน้าผาแต่เฉพาะทางด้านเหนือ อ่าวที่สำคัญ ได้แก่ อ่าวพันเตมะละกา อ่าวสน อ่าวมะขาม อ่าวตะโต๊ะอุดัง และอ่าวตะโต๊ะวาว อ่าวต่างๆ เหล่านี้มีคลองและลำธารไหลผ่านออกสู่ทะเล มีที่ราบเล็กน้อย เกาะอาดัง-ราวี อยู่ห่างจากเกาะตะรุเตาไปทางทิศตะวันตกประมาณ 40 กิโลเมตร เกือกเขาส่วนใหญ่เป็นหินแกรนิต และมีหินควอร์ตไซต์และหินดินดานประกอบอยู่ประปราย มีเนื้อที่ 29.78 ตารางกิโลเมตร (18,612.5 ไร่) บริเวณโดยรอบบริเวณเกาะเป็นหน้าผาสูงชัน มีที่ราบเฉพาะบริเวณเหนือชายหาดต่างๆ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น มีเนื้อที่ 28.44 ตารางกิโลเมตร (17,775 ไร่) สภาพพื้นที่เป็นเกือกเขาสลับซับซ้อน

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดงดิบชื้น ครอบคลุมพื้นที่ครึ่งหนึ่งของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ โดยเฉพาะอุ่มน้ำเหนืออ่าวตะโต๊ะอุดัง อุ่มน้ำตอนเหนือเกาะตะรุเตา พื้นที่ภูเขาสูงของเกาะตะรุเตา พื้นที่ส่วนใหญ่ของเกาะอาดัง-ราวีและบาตอง สองฝั่งลำคลองตะโต๊ะอุดังมีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ ยาง (*Dipterocarpus* spp.) หลายชนิด ตะเคียน (*Hopea* spp.) หลายชนิด กระบาก (*Anisoptera costata*) กันเกรา (*Fagraea fragrans*) เคี่ยน (*Cotylelobium melanoxylon*) อบเชย (*Cinnamomum bejolghota*) สยาแดง (*Shorea leprosula*) หว้า (*Eugenia cumini*) ป่าดงดิบแล้งมีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พบในบริเวณที่เป็นที่สูงมีความลาดชันมาก พันธุ์พืชที่สำคัญ ได้แก่ ยางหลายชนิด ตะเคียนหิน (*Hopea ferrea*) ตะเคียนทอง (*H. odorata*) กระบาก กระพี้จั่น (*Calophyllum inophyllum*) แก้ว (*Murraya paniculata*) จิ๋วป่า (*Bombax anceps*) จิก (*Barringtonia coccinea*) ตีนเป็ดทะเล (*Cerbera odollum*) สมพง (*Tetrameles nudiflora*) สมอพิเภก (*Terminalia bellerica*) ข่อยหนาม (*Strebus ilicifolius*) ป่าบญจพรรณ พบเป็นบริเวณกว้างเฉพาะตอนกลางเหนือของเกาะตะรุเตาเท่านั้น มีประมาณร้อยละ 6.5 ของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พันธุ์พืชที่พบในป่าได้แก่ กระโดน (*Careya arborea*) กว้าว (*Adina cordifolia*) ตะเจ็ต (*Millettia leucantha*) จิ๋วป่า เปล้า (*Croton* sp.) ปอฝ้าย (*Firmiana colorata*) สะแกแสง (*Cananga latifolia*) ส้าน (*Dillenia* spp.) เสลา (*Lagerstroemia* spp.) ไผ่ป่า (*Bambusa arundinacea*) ไม้พื้นป่าประกอบด้วย สลัดได (*Euphorbia lacei*) จันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) และหญ้าหลายชนิด ป่าชายหาดเป็นป่าโปร่งขึ้นอยู่เป็นบริเวณแคบๆ ริมฝั่งอ่าวสน อ่าวจาก และอ่าวมะขามของเกาะตะรุเตา อ่าวตะโต๊ะลันจา อ่าวตะโต๊ะรีปา อ่าวตะโต๊ะอาเยียงของเกาะอาดัง เนื้อที่ประมาณร้อยละ 1.5 ของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พันธุ์พืชได้แก่ กระโดน กระทุ่มน้ำ (*Nauclea orientalis*) เสม็ดชุน (*Eugenia grata*) เสม็ดแดง (*Eugenia cinerea*) มะม่วงหิมพานต์ (*Anacardium occidentale*) กระพี้จั่น (*Calophyllum inophyllum*) ป่าชายเลน มีพื้นที่ประมาณร้อยละ 3 ของเนื้อที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พบเป็นบริเวณกว้างที่สุดที่ตอนบนของเกาะตะรุเตาสองฝั่งคลองพันเตมะละกา พันธุ์พืชที่สำคัญ ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ไปรง (*Ceriops* spp.) ตะบูนดำ (*Xylocarpus moluccensis*) ตะบูนขาว (*X. granatum*) พังกาหัวสุมดอกแดง (*Bruguiera gymnorrhiza*) แสมดำ (*Avicennia officinalis*) แสมขาว (*A. alba*) ป่าพรุหรือป่าบึง พบมีเฉพาะที่เกาะอาดัง บริเวณลำธารที่ไหลลงสู่อ่าวตะโต๊ะรีปา มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พันธุ์พืชที่สำคัญ ได้แก่ เทียะ (*Alstonia spathulata*) นวลเสี้ยน (*Aporusa diocia*) จิก (*Barringtonia coccinea*) กันเกรา (*Fagraea fragrans*) มะตาด (*Dillenia indica*) ตำลึง (*Diospyros ebenum*) อินทนิลน้ำ (*Lagerstroemia speciosa*) เสม็ด (*Melaleuca leucadendra*) หว้า (*Eugenia cumini*) โสก (*Saraca indica*) ป่าละเมาะ มีพันธุ์พืชขึ้นหนาแน่นเป็นกระจุกอยู่ตามที่ลาดชันมากๆ บนเกาะตะรุเตา เกาะอาดัง-ราวี มีเนื้อที่ประมาณร้อยละ 5.7 ของพื้นที่ภาคพื้นดินในเขตอุทยานฯ พันธุ์พืชที่มักพบในป่าประเภทนี้ได้แก่ จันทน์ผา กระบองเพชร (*Cereus hexagonus*) ชิงหนอน (*Schoepfia fragrans*) ตับเต่า (*Stephania reticulata*) ไม้เลื้อย และไม้เถาหลายชนิด

- พบนกอย่างน้อย 106 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 20 ชนิด นกประจำถิ่น 81 ชนิด นกอพยพแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 17 ชนิด เช่น นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกอีก๋อยเล็ก (*Numenius phaeopus*) เป็นต้น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 5 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*Accipiter gularis*) เหยี่ยวนกเขาพันธุ์จีน (*A. soloensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกอุมพูแดง (*Columba punicea*) นกช่อมทะเล

อกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกฟินฟุท ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthyaetus*) อีแร้งเทาหลังขาว (*Gyps bengalensis*) นกฟินฟุท นกเงือกปากย่น (*Rhyticeros corrugatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) เหยี่ยวหงอนสีน้ำตาลท้องขาว (*Spizaetus nanus*) เหยี่ยวค้างคาว (*Macheiramphus alcinus*) นกหว้า (*Argusianus argus*) ไก่จุก (*Rollulus rouloul*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกเปล้าหน้าแดง (*Ptilinopus jambu*) นกหัวโตมลายู นกฟินฟุท ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกช่อมพะเยอกแดง นกอุมชูแดง นกอุมชู (*Ducula aenea*) นกเค้าใหญ่พันธุ์สุมาตรา (*Bubo sumatranus*) นกเค้าป่าหลังจุด (*Strix seloputo*) นกชุนแผนหัวดำ (*Harpactes diardii*) นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกเงือกหัวหงอก (*Berenicornis comatus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวกิ้งก่าสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกเงือกปากดำ (*Anorrhinus galeritus*)

- พบสัตว์เลื้อยคลานที่สำคัญ ได้แก่ เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) เต่าหัวโต (*Caretta caretta*) เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) เต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) เต่าสาหร่ายตาแดง (*Lepidochelys olivacea*) และตะพาบหัวกบ (*Pelochelys bibroni*)
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนม ได้แก่ หมูป่า (*Sus scrofa*) กระจง (*Tragulus* sp.) ลิงลม (*Nycticebus coucang*) ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) ค่างดำ (*Presbytis melalophos*) ค่างแว่นถิ่นใต้ (*P. obscura*) กระแตหางขนนก (*Ptilocercus lowi*) นิ่ม (*Manis javanica*) สัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมที่อาศัยอยู่ในน้ำที่สำคัญ ได้แก่ พะยูน (*Dugong dugon*) โลมาหัวขวดธรรมดา (*Delphinus delphis*) โลมาหัวขวดมลายู (*Stenella malayana*) โลมาหัวบาตรครีบหลัง (*Orcaella brevirostris*) โลมาหัวบาตรหลังเรียบ (*Neophocaena phocaenoides*) โลมาจุด (*Steno bredanensis*) โลมาขาว (*Sotalia* spp.) วาฬหัวทุย (*Physeter catodon*) และวาฬเกลบครีบขาวดำ (*Balaenoptera acutorostrata*)
- แนวปะการังน้ำลึกป่านกลาง อยู่รอบเกาะตะรุเตา เกาะอาดัง เกาะราวี และเกาะอื่นๆ ส่วนใหญ่ประกอบด้วยปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังผิวเกล็ดน้ำแข็ง (*Montipora* spp.) ปะการังสมอง (*Symphyllia* spp.) ปะการังแผ่นเปลวไฟ (*Pectinia* spp.) ปะการังหนามขนุน (*Hydnophora rigida*) ปะการังไฟ (*Millepora* spp.) และก้อปปิงหา (*Junceella* spp.) บนพื้นทราย

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นหนึ่งในสองแห่งของประเทศไทยที่จัดเป็นอุทยานมรดกของอาเซียน ซึ่งมีความหลากหลายของระบบนิเวศ สามารถเป็นสถานที่ในการศึกษาของระบบนิเวศ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 68 ลงวันที่ 19 เมษายน พ.ศ. 2517 พร้อมทั้งมีราชกฤษฎีกาขอถอนสภาพการเป็นเขตหวงห้ามของกรมราชทัณฑ์ในปี พ.ศ. 2517
- ได้รับการยกย่องให้เป็นอุทยานมรดกแห่งอาเซียนในปี พ.ศ. 2525
- ยังคงมีการทำลายปะการังโดยการทอดสมอเรือ การลักลอบระเบิดปลา การลากอวนใกล้ชายฝั่ง ซึ่งเป็นแหล่งวางไข่ของสัตว์น้ำโดยเฉพาะบริเวณอ่าวสน และเกาะกลาง นอกจากนั้นมีปัญหาการตั้งถิ่นฐานในเขตอุทยานฯ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลอ่างทอง อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- เนื้อที่อุทยานฯ 102 ตารางกิโลเมตร (63,750 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 30′-45′ N และ 99° 39′-44′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-396 เมตร

ประเภท

ทางทราย หน้าผาโขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง

ระวาง 4928 I

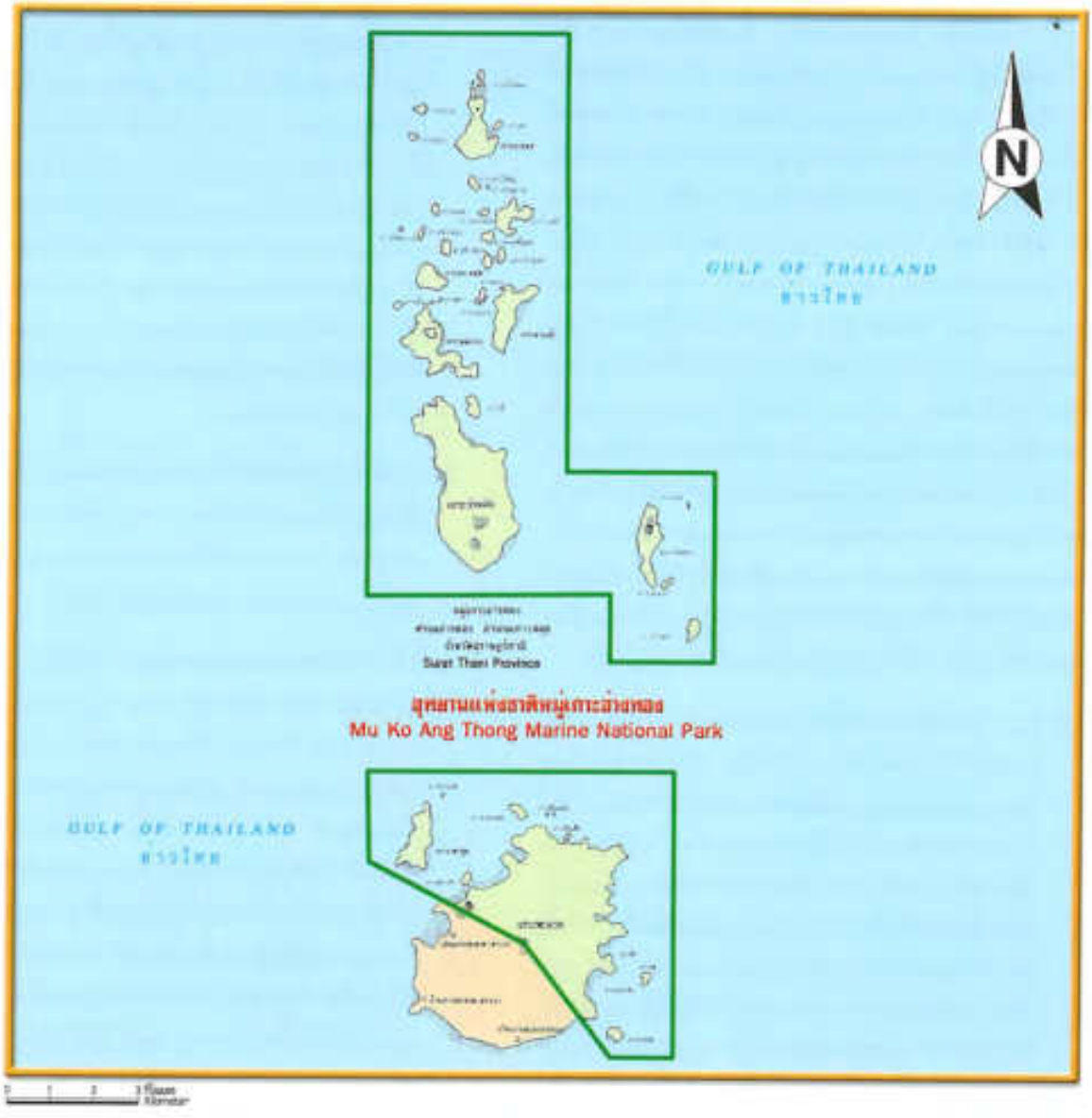

สถานภาพทางกายภาพ

หมู่เกาะอ่างทองประกอบด้วยเกาะต่างๆ 42 เกาะ ที่มีขนาดเล็กและขนาดปานกลางอยู่เป็นกลุ่มเกาะกลางทะเล วางเรียงตัวในแนวเหนือ-ใต้ ส่วนใหญ่เป็นเขาหินปูนสูงชันซึ่งเป็นแนวหน้าผาสูงชันตั้งตรงขึ้นจากพื้นน้ำทะเล พื้นที่อุทยานฯ ประกอบด้วยพื้นน้ำประมาณ 84 ตารางกิโลเมตร (52,500 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 82 ของพื้นที่ทั้งหมด อยู่ในเขตน้ำตื้น ใกล้ฝั่งมีความลึกเฉลี่ยของน้ำ 10 เมตร และได้รับอิทธิพลของตะกอนจากแม่น้ำตาปี อีกทั้งชายฝั่งมีความชันสูง มีแนวปะการังก่อตัวเป็นแนวแคบๆ ชายฝั่ง

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดงดิบแล้ง ครอบคลุมพื้นที่ของเกาะขนาดใหญ่ พบพันธุ์พืชที่สำคัญ เช่น พลองใบมน (*Memecylon cyaneum*) จิกเขา (*Barringtonia fusiformis*) รักเขา (*Semecarpus curtisii*) เชียด (*Cinnamomum iners*) เต่าร้างแดง (*Caryota mitis*) หวาย (*Calamus* spp.) และกล้วยไม้นารีช่องอ่างทอง (*Paphiopedilum niveum*) เป็นต้น ป่าชายหาดเป็นป่าโปร่งขึ้นบริเวณแคบๆ ตามชายหาดและเชิงเขาชายทะเลทั่วไปของเกาะต่างๆ พันธุ์ไม้ที่สำคัญ เช่น หูกวาง (*Terminalia catappa*) โพทะเล (*Thespesia populnea*) กระทิง (*Calophyllum inophyllum*) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) ลำเจียก (*Pandanus odoratissimus*) และพลับพลึง (*Crinum* sp.) เป็นต้น ป่าเขาหินปูน พบเฉพาะบริเวณเทือกเขาหินปูนซึ่งมีชั้นดินน้อย พันธุ์พืชที่ขึ้นเป็นพืชขนาดเล็ก เช่น จันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) สลัดไดป่า (*Euphorbia antiquorum*) และยอป่า (*Morinda coreia*) เป็นต้น ป่าชายเลนพบอยู่น้อยมากบริเวณชอกหินที่มีหาดทรายหรือหาดเลนในวงรอบของทะเลในของเกาะแม่เกาะและทางทิศตะวันออกของเกาะพะลวยในบางอ่าวที่เว้าเข้าไปในแผ่นดิน สภาพป่าเป็นป่าชายเลนเกิดใหม่และมีขนาดเล็กพันธุ์ไม้ส่วนใหญ่ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*)

- พบนกไม่น้อยกว่า 53 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนประมาณ 10 ชนิด นกประจำถิ่น 32 ชนิด เช่น นกยางเขียว (*Butorides striatus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 9 ชนิด เช่น นกยางดำ (*Dupetor flavicollis*) นกปากซ่อมแดง (*Scolopax rusticola*) นกแต้วดิน (*Actitis hypoleucos*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกเงือกดำ (*Anthracoceros malayanus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกกุมภูขาว (*Ducula bicolor*) นกกุมภู (*D. aenea*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) เหยี่ยวแดง
- พบปลาชุกชุม ได้แก่ ปลาทู (*Rastrelliger* sp.) ปลาลัง (*R. kanagurta*) ปลาเก๋าดอกแดง (*Epinephelus fasciatus*) ปลาปากคม (*Saurida* sp.) ปลาสีกุน (*Caranx* sp.) ปลากระเบนจุดขาวหรือปลากระเบนเงี่ยงยาว (*Dasyatis gerrardi*) ปลาทรายแดง (*Nemipterus* sp.) ปลาหลังเขียว (*Amblygaster clupeoides*) ปลาโอก (*Anodontostoma chacunda*) ปลากะตัก (*Stolephorus indicus*) ปลาจวด (*Johnius aneus*) ปลาจวด (*Sciaena* sp.) ปลาตาหวาน (*Priacanthus tayenus*) ปลาอินทรี (*Scomberomorus* sp.) ปลาตาบอลาว (*Chirocentrus nudus*) ปลาดาบเงิน (*Trichiurus haumela*) ปลาสาก (*Sphyraena baracuda*) ปลาแพะ (*Parupeneus* sp.) ปลากะพง (*Lutjanus* sp.) ปลายอดขาก (*Muraenesox* sp.) ปลาลิ้นหมาแดง (*Cynoglossus macrolepidotus*) ปลาทางแข็ง (*Caranx* sp.) ปลากระเบนทอง (*Dasyatis kuhlii*) ฉลามหูดำ (*Carcharinus* sp.) ปลากระบอก (*Valamugil* sp.) ปลาตามแนวปะการัง ได้แก่ ปลาสลิดหินดำ (*Pomacentrus* spp.) ปลาสลิดหินบั้ง (*Abudefduf* spp.) ปลาสลิดหินเขียว (*Abudefduf* sp.) ปลาสลิดหินจุด (*Siganus* spp.) ปลาข้าวเม่าน้ำลึก (*Holocentrus* sp.) ปลาผีเสื้อลายแปดเส้น (*Chaetodon octofasciatus*) ปลาผีเสื้อปากยาวจุดขาว (*Chelmon rostratus*) ปลาสินสมุทร (*Pomacanthus annularis*) ปลากระทุงหว (*Hemirhamphus* sp.) ปลานกแก้ว (*Callyodon* spp.) ปลาสร้อยนกเขา (*Plectorhynchus pictus*) ปลาการ์ตูนอินเดียนแดง (*Amphiprion perideraion*) ปลาพยาบาล (*Labroides dimidiatus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกน้อยมากเพียง 5 ชนิด สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบออย่างน้อย 16 ชนิด เช่น ค่างแว่นถิ่นใต้ (*Presbytis obscura*) นากใหญ่หัวปลาตุก (*Lutra sumatrana*) โลมา (*Aerodramus* spp.) และวาฬ เป็นต้น
- ได้รับอิทธิพลของตะกอนจากแม่น้ำตาปีประกอบกับพื้นทะเลมีความลึกน้อย (ประมาณ 10 เมตร) กระแสน้ำระหว่างเกาะไหลแรง ทั้งอาจจะได้รับการกวนตะกอนจากประมงอวนลาก และการคราดหอยลายที่มีอยู่เป็นจำนวนมาก ทำให้น้ำบริเวณนี้มีความใสน้อย จึงเป็นอุปสรรคสำคัญยิ่งต่อการแพร่กระจายของปะการังทำให้แนวปะการังบริเวณนี้เจริญเติบโตน้อย และส่วนมากจะสิ้นสุดการเจริญที่ความลึกประมาณ 4 เมตร จำนวนชนิดมีน้อย ที่เด่นและพบมาก คือ พวกปะการังโขด (*Porites* spp.) ปะการังกิ่ง (*Acropora* spp.) ปะการังแผ่น (*Pavona* spp.) นอกนั้นมีปะการังเห็ด (*Fungia* spp.) ปะการังพุ่ม

(*Pocillopora* spp.) ปะการังกิ่งเล็ก (*Montipora digitata*) ปะการังกาแลกซี (*Galaxea* spp.) ปะการังถ้วยสมอ (*Lobophyllia* spp.) ปะการังใบร่องหนาม (*Merulina* spp.) ปะการังน้ำตาลเขียว (*Dendrophyllia* spp.) ปะการังดาวใหญ่ (*Diploastrea* spp.) ปะการังวงแหวน (*Favia* spp.) ปะการังดอกไม้ทะเล (*Goniopora* spp.) ปะการังรังผึ้ง (*Goniastrea* spp.) ปะการังสมอง (*Platygyra* spp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- บริเวณโดยรอบเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ตามธรรมชาติของสัตว์น้ำที่สำคัญยิ่ง ได้แก่ ปลาทู
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ ลักษณะเด่นคือมีทะเลใน 3 แห่ง อยู่บนเกาะวิวตาหลับซึ่งเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในบรรดาหมู่เกาะอ่างทอง 2 แห่ง อยู่บนเกาะแม่เกาะ 1 แห่ง มีลักษณะเป็นพื้นน้ำที่อยู่ภายในวงล้อมของหน้าผาสูงชัน มีขนาดกว้างประมาณ 200 เมตร ยาวประมาณ 250 เมตร ลึกประมาณ 20 เมตร
- เกาะสามเส้า เป็นแหล่งปะการังซึ่งค่อนข้างสมบูรณ์วางตัวในแนวเหนือใต้ เกาะท้ายเพลา เป็นจุดที่มีแนวปะการังน้ำตื้นที่สวยงามแห่งหนึ่งของอุทยานฯ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 174 ลงวันที่ 12 พฤศจิกายน พ.ศ. 2523
- เนื่องจากหมู่เกาะอ่างทองมีศักยภาพของการท่องเที่ยวทางธรรมชาติในลักษณะไป-กลับ จึงมีนักท่องเที่ยวจากเกาะสมุยเดินทางไปท่องเที่ยวเป็นประจำทุกวัน ความขุ่นในของน้ำทะเลค่อนข้างต่ำถึงต่ำมาก ทำให้ไม่เหมาะต่อการท่องเที่ยวในการนั่งดูปะการังน้ำตื้น เนื่องจากน้ำค่อนข้างขุ่น
- ที่สำคัญคือ บริเวณหมู่เกาะอ่างทอง เป็นลักษณะที่เรียกว่า "ห่องอ่างทองของการทำการประมง" หมายถึง เป็นแหล่งเพาะฟักของปลาในวัยเจริญพันธุ์และวัยอ่อนของสัตว์เศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาทู แต่การคุกคามจากการทำการประมงที่ผิดกฎหมาย เช่น อวนรุน อวนลาก ที่มีปริมาณค่อนข้างมาก รวมทั้งมลพิษจากอ่าวบ้านดอน ทำให้คุณภาพน้ำไม่อยู่ในระดับมาตรฐาน ส่งผลทั้งโดยทางตรงและทางอ้อมต่อปริมาณสัตว์น้ำของบริเวณหมู่เกาะอ่างทอง มีมาตรการการปิดอ่าวในช่วงฤดูที่ปลาวางไข่ซึ่งจะช่วยชะลอการลดลงของประชากรของสัตว์น้ำได้ในระดับหนึ่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเกาะลันตาน้อย เกาะลันตาใหญ่ และตำบลเกาะกลาง อำเภอเกาะลันตา จังหวัดกระบี่

- เนื้อที่อุทยานฯ 134 ตารางกิโลเมตร (83,750 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 08'-26' N และ 98° 49' ถึง 99° 14' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หาดทราย หน้าผาโขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง

ระวาง 4823 IV, 4824 II, IV

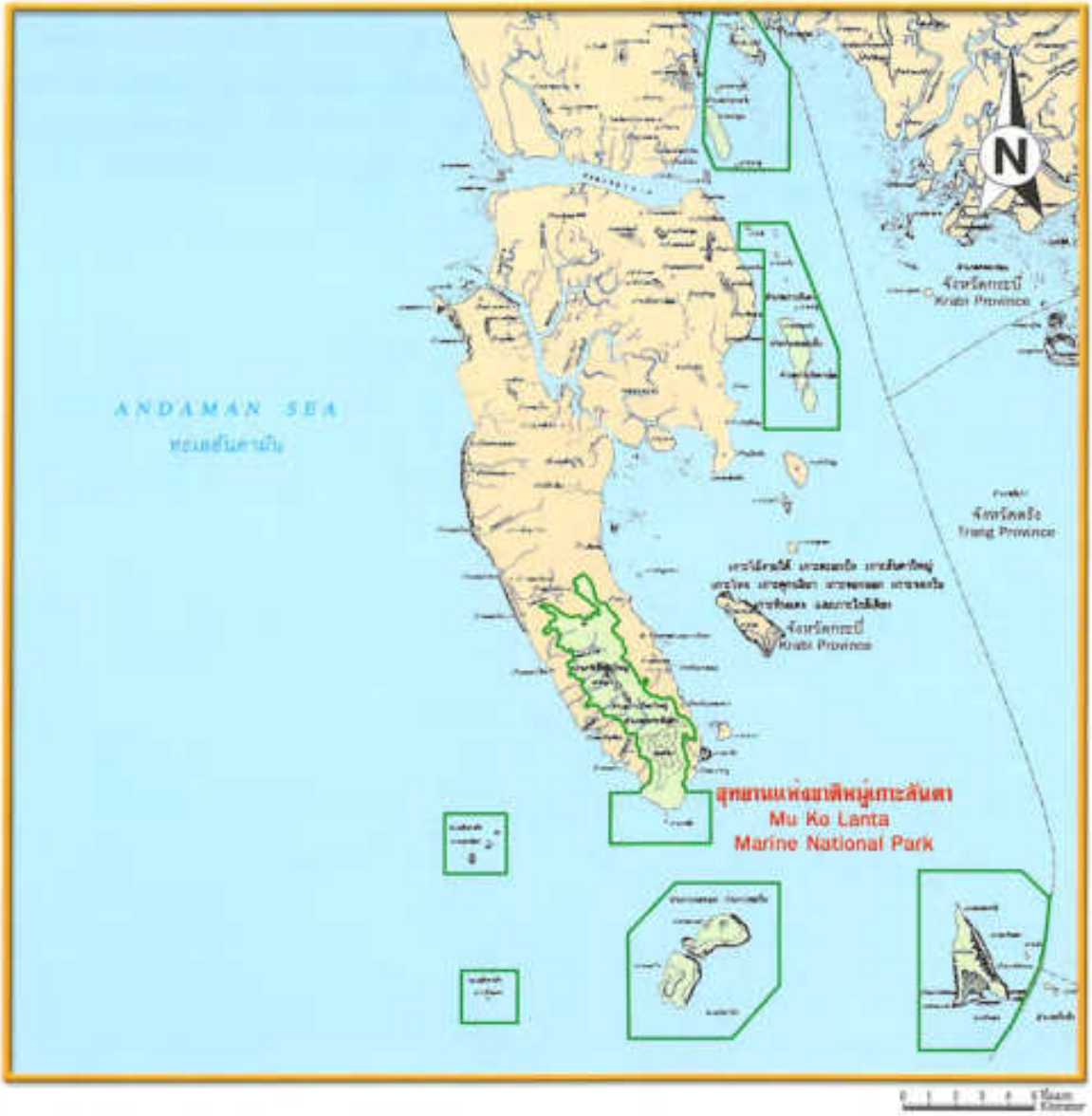

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตาประกอบด้วยกลุ่มเกาะต่างๆ ในท้องทะเลอันดามัน กลุ่มใหญ่ๆ คือ กลุ่มเกาะรอก กลุ่มเกาะไหง กลุ่มเกาะห้าหรือเกาะดุนลิมา และกลุ่มเกาะลันตา รวมพื้นที่ที่เป็นพื้นน้ำทะเลประมาณร้อยละ 81 ของพื้นที่ทั้งหมด สภาพพื้นที่โดยทั่วไปประกอบด้วยไขดหินมาสูงชันมีที่ราบน้อย ส่วนใหญ่มีสภาพทางธรณีเป็นหินปูนจึงมีแหล่งน้ำจืดสำหรับอุปโภคและบริโภคอย่างเพียงพอ ในบริเวณเกาะลันตาใหญ่มีแหล่งน้ำที่สำคัญ ได้แก่ คลองขาก คลองหิน คลองน้ำจืด และคลองนิน ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาลันตาในตอนกลางของพื้นที่และส่วนใหญ่จะมีน้ำไหลตลอดทั้งปี เนื่องจากอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตามีพื้นน้ำมากกว่าพื้นดิน ทรัพยากรธรรมชาติใต้ท้องทะเลจึงมีอยู่มาก โดยเฉพาะสิ่งมีชีวิตในแนวปะการังและปลาชนิดต่างๆ

สถานภาพทางชีวภาพ

- สังคมพืชตามธรรมชาติประกอบด้วยป่าชายหาด พบอยู่ตามชายหาดของเกาะต่างๆ มีสภาพเป็นป่าโปร่ง พันธุ์ไม้ที่พบเห็นทั่วไป ได้แก่ สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) จิกเล (*Barringtonia asiatica*) หยีน้ำ (*Derrix indica*) ทองหลางป่า (*Erythrina subumbrans*) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) รักทะเล (*Scaevola taccada*) ยอ (*Morinda* sp.) ปรงทะเล (*Cycas rumphii*) พลึงเล (*Crinum northianum*) และลำเจียก (*Pandanus odoratissimus*) ป่าชายเลนมีพันธุ์ไม้ที่สำคัญ ได้แก่ โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ตะบูนดำ (*X. moluccensis*) และแสม (*Aegialitis rotundifolia*) ป่าเขาหินปูนพบบริเวณเกาะรอกและเกาะห้า มีลักษณะดินร่วนที่มีหน้าดินตื้นมากและไม่อุดมสมบูรณ์ มีปริมาณความชื้นต่ำ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่บนหินที่มีดินสะสมอยู่เป็นหย่อมๆ จะพบพรรณไม้หนาแน่นเป็นจุดๆ กระจัดกระจาย บางแห่งเป็นป่าโปร่งประกอบด้วยไม้พุ่มเล็กๆ ไม้เลื้อยขึ้นอยู่ทั่วไป ป่าชนิดนี้พบตามแนวเขาที่มีความลาดชันสูง พันธุ์ไม้ที่ขึ้นอยู่ ได้แก่ จันทน์แดง (*Myristica iners*) สลัดไดป่า (*Euphorbia antiquorum*) จี้หนอน (*Schoepfia acuminata*) และจันทน์ผา (*Dracaena loureiri*) ป่าดงดิบเป็นป่าที่บหนาแน่นด้วยพรรณไม้นานาชนิด พบบริเวณทางตอนใต้ของเกาะลันตาใหญ่ในแนวเทือกเขาลันตาและบนเกาะไหง พันธุ์ไม้สำคัญ ได้แก่ ไม้ยาง (*Dipterocarpus* spp.) กระบาก (*Anisoptera costata*) ไข่เขียว (*Parashorea stellata*) หลุมพอ (*Intsia palembanica*) พลอง (*Memecylon garcinioides*) ตะเคียนทราย (*Hopea avellanea*) ทุ้งฟ้า (*Alstonia macrophylla*) หวาย (*Calamus* spp.) เข็มแดง (*Ixora lobbii*) บอน (*Colocasia esculenta*) และเฟิน และทุ่งหญ้าพบอยู่บริเวณที่ราบบนเขาของเกาะห้าหรือเกาะดุนลิมา พืชที่พบ ได้แก่ หญ้าเพา (*Imperata cylindrica*) และย่านลิเภา (*Lygodium* sp.) เป็นต้น

- พบนกอย่างน้อย 185 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 49 ชนิด นกประจำถิ่น 129 ชนิด นกอพยพข้ามถิ่นแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 47 ชนิด นกอพยพผ่านเฉพาะฤดูกาล 5 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น (*Accipiter gularis*) นกเดินดงสีเทาดำ (*Zoothera sibirica*) นกจับแมลงคอสีเหลือง (*Ficedula zanthopygia*) นกอีเสือลายเสือ (*Lanius tigrinus*) นกกิ้งโครงแกลบหลังม่วงดำ (*Sturnus sturninus*) และนกอพยพมาเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส (*Fregata andrewsi*) นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกจับแมลงอกสีน้ำตาล (*Muscicapa muttui*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกตะกรุม ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกอุมพู (*Ducula aenea*) นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวสอบนี้ (*Falco severus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกอุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกกหรือนกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*) ป่าชายเลนเป็นที่อยู่อาศัยของนกตะกรุม นกแต้วแล้วป่าโกงกาง (*Pitta megarhyncha*) นกกะเต็นแดง (*Halcyon coromanda*) นกกินเปี้ยว (*H. chloris*) เป็นต้น หาดทราย และหาดโคลนเป็นแหล่งหาอาหารของนกชายเลน นกทะเลหลายชนิด ได้แก่ นกอีก๋อยเล็ก (*Numenius phaeopus*) นกหัวโตสีเทา (*Pluvialis squatarola*) นกนางนวลแกลบเล็ก ท้องทะเลเป็นแหล่งหากินของนกกินปลาที่พบบ่อย ได้แก่ นกโจรสลัดเล็ก (*Fregata ariel*) นกนางนวลแกลบ คิ้วขาว (*Sterna anaethetus*) นกสก้ว (*Stercorarius pomarinus*) เป็นต้น

- พบปลาในคลองน้ำจืด 4 แห่ง ได้แก่ คลองหิน คลองนิน

คลองน้ำจืด และคลองจาก พบปลาน้ำจืด 3 ชนิด ได้แก่ ปลาชิวใบไผ่เล็ก (*Brachydanio kerri*) ปลาช่อนก้าง (*Channa limbata*) และปลาตะเพียนจุด (*Systomus binotatus*) ส่วนในคลองจากพบปลาน้ำจืด 19 ชนิด ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ปลาตูหนา (*Anguilla bicolor*) ปลาสะแงะ (*A. bengalensis*) ปลาชิวควายแถบดำ (*Rasbora sumatrana*) ปลาค้อ (*Schistura robertsi*) ปลาบู่เจ็ดสี (*Ophieleotris* sp.) เป็นต้น บริเวณชายฝั่งหาดหินและปากคลองพบปลาอย่างน้อย 60 ชนิด บริเวณแนวปะการังพบปลาอย่างน้อย 200 ชนิด ได้แก่ ปลาสลิดหิน (*Siganus canaliculatus*) ปลาสินสมุทร (*Pomacanthus* spp.) ปลาผีเสื้อ (*Chaetodon auriga*) ปลากะรัง (*Plectropoma maculatus*) ปลากะพง (*Lutjanus* spp.)

- ปะการังที่เกาะรอบนอก เกาะรอบใน เกาะไหง มีสภาพสมบูรณ์ปานกลางถึงสมบูรณ์มาก ปะการังที่พบมาก ได้แก่ ปะการังเขากวาง (*Acropora* spp.) ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังดอกกะหล่ำ (*Pocillopora* spp.) ปะการังไฟ (*Millepora* spp.) ปะการังเห็ด (*Fungia* spp.) ปะการังดอกไม้ (*Goniopora* spp.) เป็นต้น นอกนั้นพบกัลปังหา ดาวขนนก ปะการังอ่อน และแส้ทะเล
- สัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ ได้แก่ เหี้ย (*Varanus salvator*) และงูพังกา (*Trimeresurus purpureomaculatus*) พบในป่าชายเลน งูปล้องทอง (*Boiga dendrophila*) กบหนอง (*Rana limnocharis*) กบทูด (*R. blythii*) เขียดตะปาด (*Rhacophorus leucomystax*) พบในลำห้วย คลอง
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยน้ำนมขนาดเล็ก ได้แก่ หมูป่า (*Sus scrofa*) กระจงเล็ก (*Tragulus javanicus*) กระแตธรรมดา (*Tupaia glis*) ในป่ารุ่นสอง ในป่าดงดิบพบค่างแว่นถิ่นใต้ (*Presbytis obscura*) อีเห็นเครือ (*Paguma larvata*) กระรอกปลายหางดำ (*Callosciurus caniceps*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ในบริเวณเกาะลันตาเป็นศูนย์กลางแห่งหนึ่งของชาวเล มีประเพณีที่สำคัญคือ ประเพณีลอยเรือ ซึ่งปีหนึ่งจะมี 2 ครั้ง คือ คืนเพ็ญเดือน 6 และเดือน 11 นอกจากนี้ยังมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจหลายแห่ง เช่น เกาะลันตาใหญ่ แหลมโตนด หาดทะนุ เป็นต้น

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 107 ตอนที่ 146 ลงวันที่ 15 สิงหาคม พ.ศ. 2533
- มีปัญหาการบุกรุกแผ้วถางป่าชายเขา การล่าสัตว์ การใช้สารเคมีจับสัตว์น้ำ ปัญหาจากการท่องเที่ยวที่เห็นชัด คือ การทิ้งของเสียลงทะเล เช่น น้ำมัน ขยะ การจอดเรือในแนวปะการัง ซึ่งเป็นการทำลายแนวปะการัง

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลเกาะพระทอง อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา

- เนื้อที่อุทยานฯ 134.971 ตารางกิโลเมตร (84,357 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 21'-30' N และ 97° 48'-54' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หาดทราย หน้าผาโขดหิน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล

ระวาง 4627 I

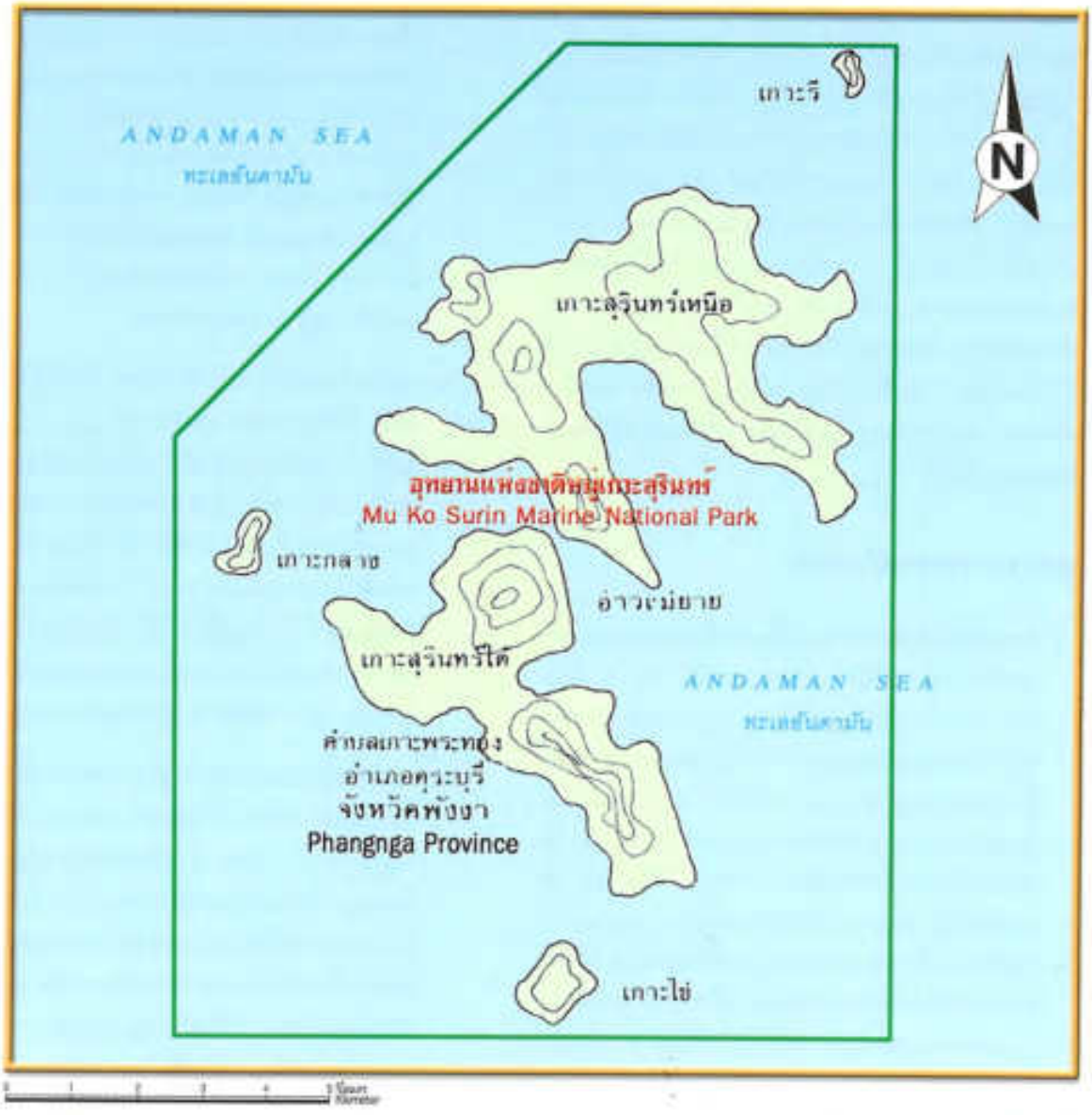

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์อยู่ในทะเลอันดามัน มีระยะห่างจากฝั่งท่าเรือคุระบุรีประมาณ 60 กิโลเมตร เป็นพื้นที่น้ำประมาณ 102 ตารางกิโลเมตร (63,750 ไร่) หรือประมาณร้อยละ 76 ของพื้นที่ ประกอบด้วยเกาะต่างๆ รวม 5 เกาะ คือ เกาะสุรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ เกาะรี (เกาะสต๊อร์ค) เกาะกลาง (ปาหุมบา) และเกาะไข่ (เกาะดอรินอา) มีเกาะสุรินทร์เหนือและเกาะสุรินทร์ใต้ เป็นเกาะขนาดใหญ่วางตัวตามแนวทิศเหนือใต้ ชายฝั่งของหมู่เกาะสุรินทร์จะมีส่วนเว้าแหว่งเป็นอ่าวทั้งขนาดใหญ่และขนาดเล็กรอบๆ เกาะ เป็นเขตน้ำลึกกว่า 50 เมตร การไหลเวียนของน้ำบริเวณรอบๆ เกาะ กับน้ำทะเลในท้องทะเลเปิดเป็นไปอย่างสะดวก ประกอบกับสภาพป่าที่อุดมสมบูรณ์บนเกาะเป็นตัวป้องกันการพังทลายของดินและป้องกันการตกตะกอนที่จะลงมายังทะเล ทำให้น้ำทะเลมีความใปร่งใสสูง โดยมีทัศนวิสัยการมองเห็นได้น้ำลึก 20 เมตร บริเวณอ่าวต่างๆ รวมทั้งตลอดแนวชายฝั่งด้านทิศตะวันออกเป็นแหล่งกำเนิดแนวปะการังซึ่งเกิดขึ้นมาเป็นเวลานาน ทำให้แนวปะการังก่อทับถมกันยื่นยาวออกจากชายฝั่ง บางแห่งส่วนบนของแนวปะการังจะโผล่พ้นน้ำขณะที่น้ำลงต่ำสุดและค่อยๆ ลาดลงจนถึงความลึกประมาณ 20 เมตร จึงค่อยๆ ลาดลงจนเป็นพื้นทราย บริเวณชายฝั่งทิศตะวันตกเป็นเขตที่ได้รับอิทธิพลจากคลื่นลมรุนแรง อันเนื่องจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ที่เกิดขึ้น ระหว่างเดือนพฤษภาคมถึงเดือนพฤศจิกายนของทุกปีจะเป็นชายฝั่งหินลาดลงไปใต้ทะเลจนถึงความลึกประมาณ 10 เมตร ก็ค่อยๆ ลาดเป็นพื้นทราย โดยมีปะการังกลุ่มเล็กๆ รวมทั้งสาหร่ายสีน้ำตาลกระจายอยู่ทั่วไป

สถานภาพทางชีวภาพ

- สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าดงดิบบนภูเขาซึ่งคงอุดมสมบูรณ์ พบไม้ยาง (*Dipterocarpus* spp.) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) กระบาก (*Anisoptera costata*) จำปา (*Michelia champaca*) สำโรง (*Sterculia foetida*) ค้อ (*Livistona speciosa*) ปออีเก้ง (*Pterocymbium malayanum*) และหวาย (*Dendrobium* sp.) เป็นต้น ป่าชายหาดพบบริเวณหาดทรายต่างๆ มีพันธุ์ไม้ ได้แก่ หูกวาง (*Terminalia catappa*) โพทะเล (*Thespesia populnea*) เป็นต้น และมีป่าชายเลนพบบริเวณริมทะเลหาดไม้งามของเกาะสุรินทร์เหนือ พันธุ์ไม้ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) และโกงกางหัวสุม (*Bruguiera gymnorrhiza*)
- พบนกอย่างน้อย 91 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 30 ชนิด นกประจำถิ่น 48 ชนิด เช่น นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกนางนวล (*Sterna* spp.) เป็นต้น นกอพยพแต่มิได้เพื่อการผสมพันธุ์ 8 ชนิด เช่น นกอีก๋อยเล็ก (*Numenius phaeopus*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกกะเต็นหัวดำ (*Halcyon pileata*) เป็นต้น นกที่อพยพผ่านมาตามฤดูกาล 1 ชนิด ได้แก่ นกจับแมลงตะโพกเหลือง (*Ficedula zanthopygia*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกอุมพูแดง (*Columba punicea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระแตผีชายหาด (*Esacus magnirostris*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกชาปีไหน (*Caloenas nicobarica*) นกจับแมลงยอกสีส้ม (*Ficedula dumetoria*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกอุมพู (*Ducula aenea*) นกอุมพูแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*Treron bicincta*) นกอุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกขุนทอง (*Gracula religiosa*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*)
- พบปลาในแนวปะการังอย่างน้อย 214 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลาสลิดหิน (Pomacentridae) ปลาในวงศ์ปลานกขุนทอง (Labridae) ปลาผีเสื้อ (Chaetodontidae) ปลาในวงศ์ปลากะรัง (Serranidae) ปลาในวงศ์ปลานกแก้ว (Scaridae) ปลาในวงศ์ปลาขี้ตังเบ็ด (Acanthuridae) ปลาในวงศ์ปลาบู่ (Gobiidae) และปลาในวงศ์ปลาตั๊กแตนหิน (Blenniidae) ปลาทะเลอื่นๆ ได้แก่ ฉลามวาฬ (*Rhincodon typus*) ฉลามลายเสือดาว (*Stegostoma fasciatum*) กระเบน (*Dasyatis* spp.) หลายชนิด ปลาไหล (*Gymnothorax* spp.)
- พบสัตว์เลื้อยคลานในทะเล ได้แก่ เต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) เต่ามะเฟือง (*Dermochelys coriacea*) และเต่าหญ้า (*Lepidochelys olivacea*) ซึ่งวางไข่บนชายหาดของเกาะต่างๆ ที่ปราศจากการรบกวน เป็นต้นว่า เกาะสตอร์ค และเกาะดอรินอา พบสัตว์เลื้อยคลานบนบกอย่างน้อย 6 ชนิด อาทิ ตะกวด (*Varanus bengalensis*) เกี้ยะ (*V. salvator*) งูทับสมา (*Trimeresurus purpureomaculatus*) เป็นต้น

- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม 21 ชนิด ได้แก่ ค้างคาว 12 ชนิด หมูป่า (*Sus scrofa*) กระจงเล็ก (*Tragulus javanicus*) พบในป่าดิบชื้น และลิงแสม (*Macaca fascicularis*) พบตามป่าชายเลน
- มีแนวปะการังน้ำลึกที่มีความหลากหลายของชนิดปะการังมากกว่าที่อื่น พบแนวปะการังที่เกาะสุรินทร์เหนือ เกาะสุรินทร์ใต้ เกาะรี เกาะไข่ เกาะกลาง เกาะเมี่ยง เกาะตารี และเกาะอื่นๆ ที่เกาะสุรินทร์แนวปะการังที่สมบูรณ์อยู่ที่อ่าวช่องขาด และอ่าวแม่ยาย ปะการังที่พบมาก ได้แก่ ปะการังขากวาง (*Acropora nobilis*) ปะการังโขด (*Porites lutea*) ปะการังดอกเห็ด (*Fungia* spp.) ปะการังดอกกะหล่ำ (*Pocillopora verrucosa*) ปะการังดาวใหญ่ (*Diploastrea heliopora*) ปะการังไฟ (*Millepora* spp.) นอกจากปะการังแข็งที่พบเห็นโดยทั่วไปแล้ว ยังพบปะการังอ่อน แส้ทะเล ก้อปังหา ดาวทะเล ดาวขนนก ดอกไม้ทะเล หอยมือเสือ (*Tridacna* sp.) กุ้งมังกร (*Panulirus* sp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีสภาพภูมิประเทศที่อุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรอันล้ำค่าทั้งบนบกและในท้องทะเล ประกอบกับทิวทัศน์ธรรมชาติทางทะเลอันงดงามเหมาะที่จะจัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและศึกษาหาความรู้ในด้านธรรมชาติวิทยา และเป็นแหล่งที่มีแนวปะการังน้ำตื้นที่สวยที่สุดในประเทศไทย

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 112 ลงวันที่ 9 กรกฎาคม พ.ศ. 2524
- ได้รับการคุกคามจากการลักลอบระเบิดปลา การเก็บเปลือกหอยเพื่อการค้า เก็บหาของป่า และผลกระทบจากการท่องเที่ยว ได้แก่ การเสื่อมโทรมของแนวปะการังที่อ่าวช่องขาดและอ่าวแม่ยายจนยากต่อการฟื้นฟู นอกจากนั้นยังมีการเพิ่มปริมาณขยะ การทิ้งสมอเรือลงในแนวปะการัง

อ่าวทุ่งคา–อ่าวสวี

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร

- เนื้อที่ 48.16 ตารางกิโลเมตร (30,100 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 10° 20′-25′ N และ 99° 05′-15′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0.7-1.5 เมตร

ประเภท

อ่าว ป่าชายเลน หาดเลน

ระวาง 4829 III, IV

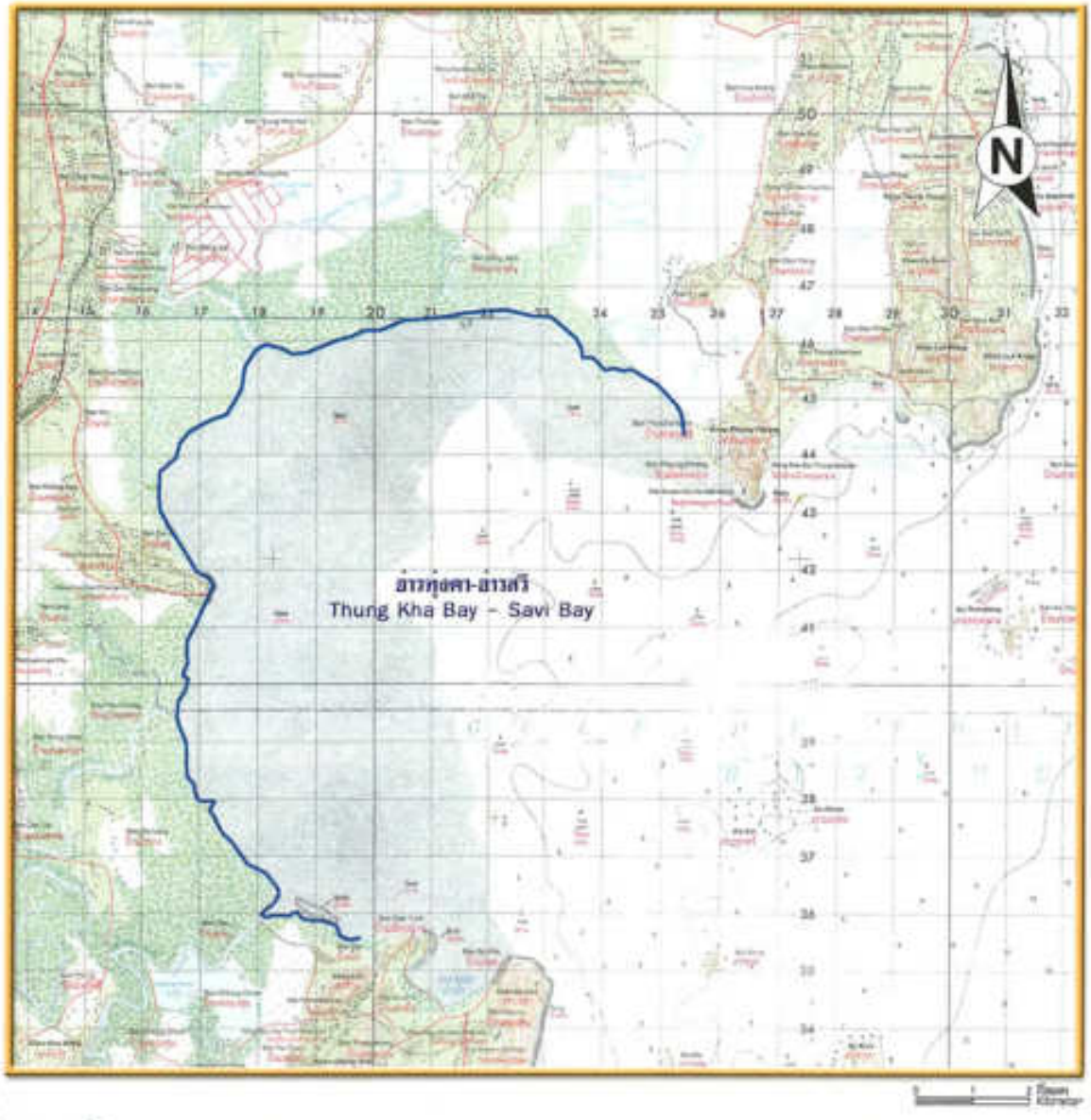

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นอ่าวขนาดใหญ่ เป็นชายฝั่งทะเลที่อกตัว มีการทับถมตะกอนแม่น้ำ เป็นตะกอนดินเลนหรือดินทรายปนโคลน จนเกิดป่าชายเลนขึ้นปกคลุม รอบอ่าวมีป่าชายเลน โดยรอบมีความยาวโดยประมาณมากกว่า 20 กิโลเมตร พื้นที่ป่ามีประมาณ 20.8 ตารางกิโลเมตร (13,000 ไร่) มีหาดเลนที่มีความลาดชันน้อย พื้นที่หาดเลนมากกว่า 17.6 ตารางกิโลเมตร (11,000 ไร่) ลำน้ำสายหลักที่ไหลลงสู่อ่าวทุ่งคา ได้แก่ คลองชุมพรหรือคลองบางใหญ่ คลองวิสัย คลองสวีและคลองสวีเฒ่า น้ำในอ่าวค่อนข้างตื้นมีความลึก 1-3 เมตร

สถานภาพทางชีวภาพ

- พันธุ์ไม้บริเวณปากคลองชุมพรหรือคลองใหญ่ เป็นพวกลำแพน (*Sonneratia alba*) ซึ่งเป็นไม้เด่น รองลงมาเป็นแสมขาว (*Avicennia alba*) มีโกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) อยู่บ้างประปราย แต่ระยะที่ลึกขึ้นมาประมาณ 500 เมตรจากทะเลพบว่า เป็นแนวป่าโกงกางใบเล็ก ตลอดมาจนถึงระยะ 1,250 เมตรจากทะเล แนวป่ากว้างประมาณ 100-150 เมตร จรดแนวป่าปลูกของป่าไม้จังหวัด ป่าโกงกางที่พบนี้จัดได้ว่าเป็นป่าที่สมบูรณ์ที่สุด นอกจากโกงกางใบเล็กแล้วยังพบโกงกางใบใหญ่ขึ้นแซมประปราย ที่ระยะ 1,000 เมตรจากทะเลขึ้นมา ลักษณะชายฝั่งเริ่มมีระดับที่สูงขึ้น แนวดินเลนจะแคบลง พันธุ์ไม้ที่พบบนฝั่งเป็นพวกตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) แต่บริเวณดินเลนยังคงมีโกงกางใบเล็กอยู่ตลอดแนวฝั่งถัดขึ้นมาที่ระยะ 1,500 เมตรจากทะเล มีจาก (*Nypa fruticans*) เป็นพันธุ์ไม้เด่นตลอดทั้ง 2 ฝั่งคลองเป็นแนวยาวจนถึงระยะ 2,000 เมตรจากทะเล เริ่มพบโกงกางใบเล็กอีกช่วงหนึ่ง ซึ่งขึ้นเป็นแนวหนาแน่น แต่เมื่อถึงระยะ 2,250 เมตรจากทะเลไม่พบโกงกาง แต่พบตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) หงอนไก่ทะเล (*Heritiera littoralis*) และปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) ขึ้นปะปนกัน
- บริเวณป่าชายเลนริมทะเลถัดจากปากคลองใหญ่เป็นแนวป่าแสมขาวมีลำแพนขึ้นอยู่แนวนอก เป็นป่าแสมขาวที่ค่อนข้างสมบูรณ์มากแต่ละต้นมีขนาดลำต้นและทรงพุ่มใหญ่ ถัดจากแนวป่าแสมขาวและลำแพนออกมาเป็นป่าโกงกางปลูก ที่ชาวบ้านคลองใหญ่ร่วมกับป่าไม้จังหวัดช่วยกันปลูกเป็นพื้นที่หลายพันไร่ซึ่งคาดว่าคงจะเป็นป่าโกงกางที่สมบูรณ์ในอนาคต
- บริเวณปากคลองวิสัยเป็นป่าชายเลนที่ประกอบด้วยโกงกางใบเล็ก และโกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) เป็นไม้ชนิดเด่นขึ้นหนาแน่นเป็นแนวกว้างประมาณ 100 เมตร ถัดจากแนวป่าโกงกางเข้าไปเป็นเขตนากุ้งตลอดแนวคลอง นอกจากนั้นมีถั่วขาว (*Sonneratia caseolaris*) และแสมขาวขึ้นปะปนอยู่ด้วยอย่างประปรายตามแนวลำคลองห่างจากทะเลเข้าไป 500-750 เมตร เริ่มพบโปรงขาว (*Ceriops decandra*) อยู่ในแนวฝั่งด้านในเข้าไป ส่วนด้านนอกของฝั่งซึ่งเป็นแนวดินเลนยังคงพบโกงกางใบเล็กขึ้นอย่างหนาแน่น จัดได้ว่าเป็นสภาพป่าโกงกางที่สมบูรณ์มากอีกบริเวณหนึ่ง ที่บริเวณ 1,000 เมตรห่างจากทะเลพบว่าบริเวณนี้มีโกงกางใบเล็กที่เป็นต้นกล้าเล็กๆ สูงประมาณ 1 เมตร พันธุ์ไม้เด่น ที่พบในบริเวณนี้เป็นตาตุ่มทะเล รองลงมาเป็นตะบูนขาว ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) และจาก (*Nipa fruticans*) พื้นล่างของป่าปกคลุมด้วยหญ้าแปลงหมู (*Frimbristylis pauciflora*) และสำมะงา (*Clerodendrum inerme*) ถัดจากระยะ 1,000 เมตรขึ้นไปตามแนวฝั่งคลองจะเป็นพันธุ์ไม้พวกจาก ตะบูนขาว และตาตุ่มทะเลตลอดทั้งสองฝั่ง
- เป็นที่อยู่ของนกอย่างน้อย 99 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 28 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 53 ชนิด เช่น นกยางทะเล (*Egretta sacra*) นกยางเขียว (*Butoroides striatus*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกโกงกางหัวโต (*Pachycephala grisola*) เป็นต้น นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 46 ชนิด ได้แก่ นกยางกรอกพันธุ์ชวา (*Ardeola speciosa*) นกทะเลขาเขียว (*Tringa nebularia*) นกชายเลนปากแอ่น (*Xema cinerea*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกอพยพผ่านมาตามฤดูกาล ได้แก่ นกยางคาหัวเขียว (*Mesopa philippina*) นกอพยพมาเพื่อการผสมพันธุ์ ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกอออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*)
- พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ปลากะตักขาว (*Clupeoides lile*) ปลาแป้น (*Leiognathus decorus*) ปลาแป้นยักษ์ (*L. equulus*) ปลาแป้นแก้ว (*L. elongatus*) ปลาไส้ตัน (*Stolephorus indicus*) ปลากดทะเล (*Tachysurus* sp.) ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*) ปลากระบอก (*Mugil* spp.) หลายชนิด

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าชายเลนอ่าวทุ่งคา อ่าวสวี เป็นระบบนิเวศที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารของชุมชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านประมงและเพาะเลี้ยง และผลิตผลจากไม้ในป่าชายเลน ประโยชน์ทางนิเวศวิทยามีมากเป็นระบบที่เกื้อกูลสิ่งมีชีวิตต่างๆ รวมทั้งนกอพยพด้วย มีการทำประมงด้วยอวนรุน อวนกุ้ง มีการจับปูทะเลในป่าโกงกาง มีการเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่ (*Perna viridis*) โดยอาศัยการปักเสาเพื่อล่อหอย มีการเพาะเลี้ยงปลาในกระชัง และมีการทำนากุ้ง มีการขยายตัวอย่างมาก มีโรงงานอาหารทะเลที่ทำด้านแปรรูปและแช่แข็ง อาหารที่ทำส่วนใหญ่คือกุ้งและปลาหมึกเพื่อการส่งออก

การจัดการและการดูแล

- พื้นที่ป่าชายเลนประมาณครึ่งหนึ่งของทั้งหมดจัดอยู่ในเขตอนุรักษ์
- ป่าชายเลนบริเวณปากคลองวิสัย เป็นป่าที่สมบูรณ์แหล่งหนึ่งของจังหวัดชุมพร แต่เนื่องจากด้านในของป่าลึกเข้าไปประมาณ 100 เมตร เป็นบริเวณที่เกษตรกรทำนากุ้งมาก มีการบุกรุกป่าชายเลน ปล่อยน้ำเสียจากนากุ้งลงสู่ทะเลตามแนวป่าตลอด ภาวะเช่นนี้ในระยะยาวอาจทำให้สภาพป่าชายเลนที่สมบูรณ์นี้เปลี่ยนแปลงไปได้หากไม่มีการจัดการที่เหมาะสม
- ป่าชายเลนคลองใหญ่-คลองบางเจริญ จากผลการสำรวจสภาพป่าชายเลนบริเวณนี้มีพื้นที่กว้างมากและเป็นป่าชายเลนที่สมบูรณ์มาก มีทั้งป่าชายเลนธรรมดาและป่าชายเลนปลูกใหม่ สังคมพืชมีความหลากหลาย ทั้งสังคมป่าจากป่าโกงกาง ป่าแสมขาวและลำแพน ป่าตาตุ่มทะเลและโปรงขาว แยกอยู่เป็นตอนๆ มีพรรณไม้พวกตะบูนขาวและอั่วขาวขึ้นแซมประปราย ส่วนสภาพป่าในคลองบางเจริญพื้นที่ถูกบุกรุกจากการทำนากุ้ง ป่าชายเลนบางส่วนถูกทำลาย ความสมบูรณ์ของป่าลดน้อยลงมากเมื่อเปรียบเทียบกับบริเวณชายทะเลซึ่งเป็นป่าแสมขาว ลำแพนและป่าปลูกของโครงการในหลัก ป่าทั้ง 2 บริเวณหลังนี้คาดว่าคงจะรักษาสภาพความสมบูรณ์แก่ชายเลนแถบนี้ไปอีกนาน
- ป่าชายเลนอ่าวทุ่งคา-อ่าวสวี เป็นป่าสัมปทาน จัดว่าเป็นป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ที่สุด และมีปัญหามากที่สุดในจังหวัดชุมพร ชุมชนและบริษัทเอกชนได้บุกรุกป่าชายเลนในเขตเศรษฐกิจและเขตอนุรักษ์ โดยปรับสภาพป่าให้เป็นบ่อ คลอง ทางระบายน้ำ ถนน และคันดินเพื่อเลี้ยงกุ้ง มีการปลูกสร้างโรงเรียนและที่พักอาศัยในป่าชายเลน ทำให้พันธุ์ไม้ป่าชายเลนลดจำนวนลง ความอุดมสมบูรณ์ของดินลดลง ความชุกชุมของสัตว์น้ำในอ่าวลดลง มลพิษในอ่าวเพิ่มขึ้น มีโครงการปลูกป่าชายเลน เนื้อที่ 4.8 ตารางกิโลเมตร (3,000 ไร่) โดยจังหวัดชุมพรตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535-2539
- ป่าชายเลนอ่าวทุ่งคา-อ่าวสวี เดิมมีความอุดมสมบูรณ์มากแห่งหนึ่งในประเทศไทย แต่มีการใช้ประโยชน์มากโดยเฉพาะการบุกรุกทำนากุ้ง ทำให้ป่าชายเลนเสื่อมโทรมและสูญเสียพื้นที่ไปมาก ส่งผลต่อการลดลงของปริมาณสัตว์น้ำในอ่าว ดังนั้นจึงมีความจำเป็นต้องมีการวางแผนฟื้นฟู และดำเนินการฟื้นฟูระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำอ่าวทุ่งคา-อ่าวสวีในภาพรวม เพื่อให้เป็นที่อยู่อาศัยของนก และสัตว์น้ำ ตลอดจนเพื่อให้ผลิตผลที่เหมาะสมต่อการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนของชุมชน

ปากแม่น้ำกระบี่

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่

- เนื้อที่ 114 ตารางกิโลเมตร (71,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 59′ ถึง 8° 03′ N และ 98° 51′ ถึง 99° 00′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 1-3 เมตร

ประเภท

ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน

ระวาง 4724 I, 4725 II

สถานภาพทางกายภาพ

บริเวณปากแม่น้ำกระบี่ซึ่งมีลำคลองหลายสายไหลลงสู่ทะเล ปกคลุมด้วยป่าชายเลนเนื้อที่ประมาณ 102.12 ตารางกิโลเมตร (63,825 ไร่) และหาดเลนเนื้อที่ประมาณ 12 ตารางกิโลเมตร (7,500 ไร่) มีความยาวตามแนวชายฝั่งทะเลประมาณ 26 กิโลเมตร โดยหาดเลนจะปรากฏเมื่อน้ำทะเลลง หาดเลนบางแห่งมีความกว้างถึง 2 กิโลเมตรจากชายฝั่ง หาดเลนระหว่างปากน้ำกระบี่กับคลองขวนมีขนาดประมาณ 9.3 ตารางกิโลเมตร (5,812.5 ไร่) เมื่อน้ำทะเลลดลงต่ำสุดระดับน้ำลดเฉลี่ยลึก 2 เมตร บริเวณร่องน้ำมีความลึกประมาณ 6-10 เมตร

สถานภาพทางชีวภาพ

บริเวณที่เป็นป่าชายเลนมีไม้โกงกางขึ้นอยู่ค่อนข้างหนาแน่น ถึงแม้ว่าจะผ่านการทำไม้มาแล้ว แต่สภาพป่าดังมีไม้ขนาดใหญ่เหลืออยู่บ้าง พบพันธุ์ไม้อย่างน้อย 19 ชนิด จากริมน้ำเป็นกลุ่มไม้โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ถัดไปเป็นกลุ่มไม้โปรง (*Ceriops* spp.) ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) ส่วนเขตสุดท้ายเป็นไม้กลุ่มฝาด (*Lumnitzera* spp.) และแป้งทะเล (*Phoenix paludosa*)

- พบนกอย่างน้อย 221 ชนิดในป่าชายเลนปากน้ำกระบี่ เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 139 ชนิด นกประจำถิ่น 137 ชนิด นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 107 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) คือ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*Sterna dougallii*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*S. bergii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Pelargopsis amauroptera*) นกกะเต็นแดง (*Halcyon coromanda*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกแต้วแล้วป่าโกงกาง (*Pitta megarhyncha*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกจับแมลงป่าโกงกาง (*Cyornis rufigastra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliaeetus indus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม (*A. maximus*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*)
- พบพันธุ์ปลาอย่างน้อย 50 ชนิด ที่พบมากและเป็นปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*) และปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ชนิดอื่นๆ ได้แก่ ปลาตาเหลือก (*Megalops cyprinoides*) ปลากระบอก (*Mugil* spp.) หลายชนิด ปลาข้าวเม่า (*Ambassis* spp.) หลายชนิด ปลาแป้น (*Leiognathus* spp.) หลายชนิด เป็นต้น
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในป่าชายเลน ได้แก่ ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) นากเล็กเล็บสั้น (*Aonyx cinerea*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

หาดเลนปากน้ำกระบี่เป็นแหล่งนกอพยพที่สำคัญแห่งหนึ่งของภาคใต้ ป่าชายเลนสัมปทานที่ 24 และ 26 ยังคงมีสภาพดีมาก มีความหลากหลายทางชีวภาพสูง เป็นที่อยู่อาศัยของนกป่าชายเลน บริเวณปากแม่น้ำอุดมสมบูรณ์ด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำมีคุณค่าด้านการท่องเที่ยวและการให้การศึกษา เนื่องจากอยู่ใกล้ตัวเมืองจึงเป็นแหล่งดูนกที่สามารถเดินทางได้สะดวกเหมาะสมสำหรับนักดูนก และนักเรียนนักศึกษา ผู้ต้องการศึกษาธรรมชาติ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการคุกคามจากน้ำเสียจากชุมชน ที่ไหลลงสู่คลองกระบี่ใหญ่ ขยะจากตลาดกลางคืนที่ลอยตามคลองสู่ปากแม่น้ำ
- บริเวณหาดทรายเขาหินปูน ป่าชายเลน และป่าเสม็ดรอบอ่าวนางและชายหาดริมฝั่งทะเลจนจรดปากน้ำกระบี่ เป็นพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี สำหรับป่าชายเลนบริเวณปากน้ำกระบี่ ยังเป็นป่าสัมปทานโครงการป่าชุมชน

ปากแม่น้ำตรัง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง

- เนื้อที่ประมาณ 160 ตารางกิโลเมตร (100,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 16′-25′ N และ 99° 25′-35′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน

ระวาง 4823 I, 4923 III, IV

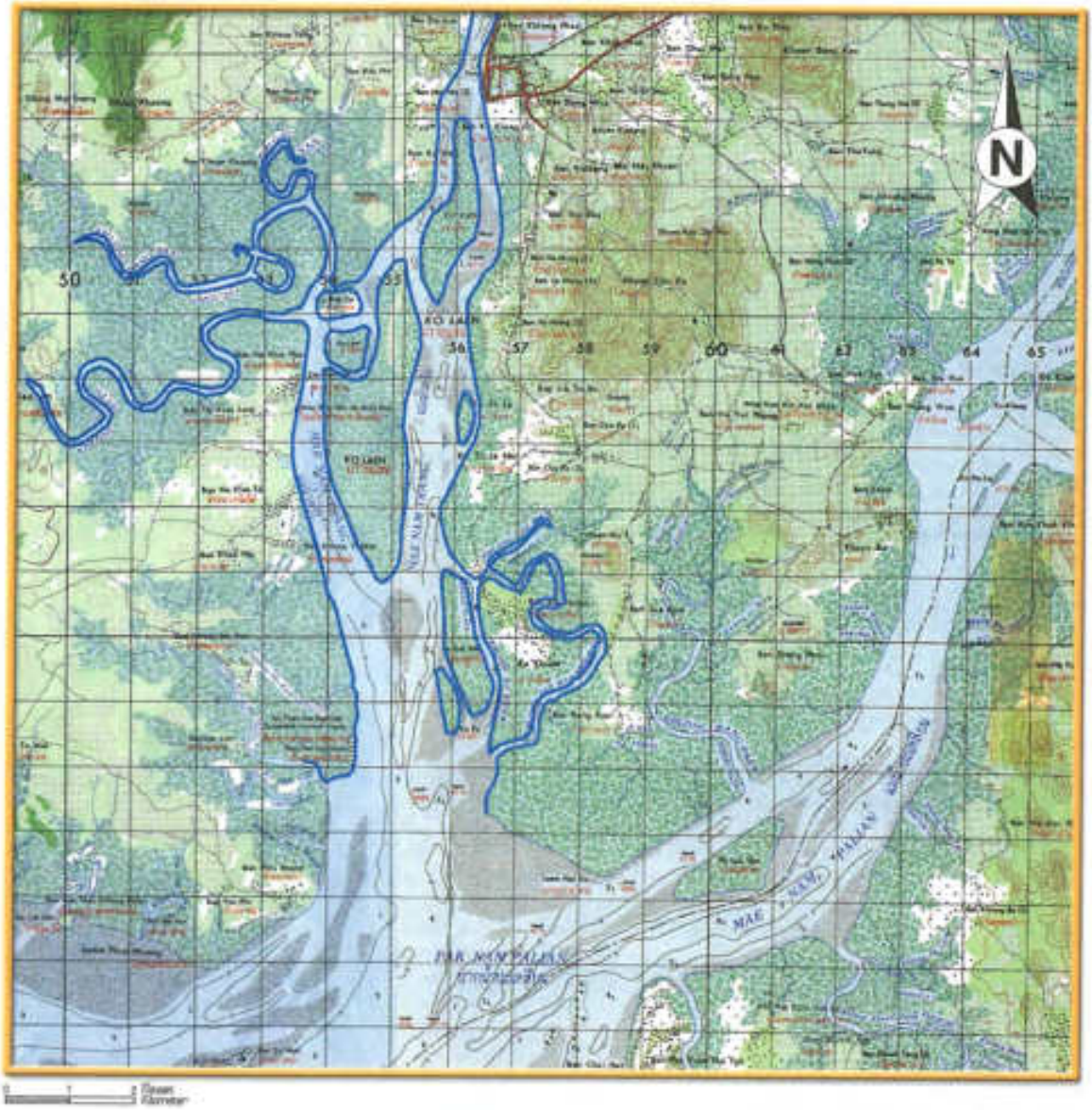

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำตรังมีต้นกำเนิดจากทิวเขานครศรีธรรมราชในเขตอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลเข้าเขตจังหวัดตรังและออกสู่ทะเลที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง ยาวประมาณ 175 กิโลเมตร ปากแม่น้ำตรังปกคลุมด้วยป่าชายเลน เป็นบริเวณกว้างประมาณ 3.85 ตารางกิโลเมตร (2,406.25 ไร่) มีลำคลองหรือร่องน้ำหลายสาย แตกแขนงอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน ลำคลองเหล่านี้ ได้แก่ คลองยาง คลองบางลัก คลองสินโต๊ะ คลองมะเกา คลองเกษม คลองกะเสมนุ้ย เป็นต้น ถัดจากป่าชายเลนออกไป เมื่อน้ำทะเลลดระดับลงจะปรากฏหาดเลนหลายแห่ง ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำจำนวนมาก

สถานภาพทางชีวภาพ

- ป่าชายเลนบริเวณปากน้ำพบพันธุ์ไม้อย่างน้อย 20 ชนิด จากริมน้ำเป็นลำแพน (*Sonneratia alba*) ล้ำแพนหิน (*S. griffithii*) แสมดำ (*Avicennia officinalis*) แสมขาว (*A. alba*) ตามด้วยโกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) แนวหลังสุดของป่าชายเลนพบโปรงขาว (*Ceriops decandra*) โปรงแดง (*C. tagal*) ตะบูนดำ (*Xylocarpus moluccensis*) ตะบูนขาว (*X. granatum*) ไม้เด่นที่พบ ได้แก่ แสมขาว โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ตาตุ่มทะเล (*Excoecoria agallocha*) แสมดำซึ่งขึ้นหนาแน่นบริเวณริมคลอง ลึกจากริมคลองเข้ามาพบจาก (*Nypa fruticans*) เป้งทะเล (*Phoenix paludosa*) อีคีทวารทะเล (*Premna obtusifolia*) ตีนนก (*Vitex pinnata*) และหูกวาง (*Terminalia catappa*) ส่วนไม้เบื้องล่างของป่าส่วนนี้เป็นพวกเหงือกปลาหมอ (*Acanthus illicifolius*) และเถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima*)

- พบนกอย่างน้อย 90 ชนิดบริเวณป่าชายเลนและหาดเลนเป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 49 ชนิด นกประจำถิ่น 54 ชนิด ได้แก่ นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกหัวโตลายปู (*Charadrius peronii*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกนางแอ่นตะโพกแดง (*Hirundo daurica*) นกกระจ้อยป่าโกงกาง (*Gerygone sulphurea*) นกโกงกางหัวโต (*Pachycephala grisola*) นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 34 ชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกชายเลนน้ำขีด (*T. glareola*) นกหินเทียน (*Himantopus himantopus*) นกนางนวลแกลบเตราขาว (*Chlidonias hybridus*) นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 1 ชนิด ได้แก่ นกจับคาหัวเขียว (*Merops philippinus*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตลายปู ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสานวล นกกระสาแดง นกหัวโตลายปู ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวสอบปี้ (*Falco severus*)

- พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด ได้แก่ ปลากระบอก (*Mugil* spp.) หลายชนิด ปลาข้าวเม่า (*Ambassis* spp.) หลายชนิด ปลากะพง (*Lutjanus* spp.) หลายชนิด ปลากะรัง (*Epinephelus* spp.) ปลาเป็น (*Leiognathus* spp.)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าชายเลนบริเวณนี้สามารถอำนวยประโยชน์ทั้งทางตรงในรูป ฟืน ถ่าน และผลิตผลอื่นๆ กับประโยชน์ทางอ้อมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้มีการประมงโดยการจับปลา หาปู เลี้ยงปลาในกระชัง ทำนากุ้ง และการทำไม้สับปหานโครงการบ้านลน บริเวณใกล้เคียงมีการทำสวนยางพาราและสวนมะพร้าว มีการทำประมงในบริเวณนี้ในลักษณะต่างๆ ทั้งการจับปลา หาหอย ปู และสัตว์น้ำอื่นๆ มีการเก็บไม้ ทำฟืน และเผาถ่าน

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่ตั้งของสถานีวิจัยนิเวศวิทยาป่าชายเลนกันตัง

- ปากน้ำตรังได้รับน้ำเสียที่ถูกระบายจากชุมชน จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จากโรงงานอุตสาหกรรม ป่าชายเลนบางแห่งถูกบุกรุกเพื่อทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

- ป่าชายเลนริมคลองเคะหลังและแม่น้ำเคี่ยม มีสภาพค่อนข้างสมบูรณ์มาก อยู่ในเขตการดูแลของสถานีวิจัยนิเวศวิทยาป่าชายเลนกันตัง

- พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณปากแม่น้ำตรังฝั่งตะวันตกอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ส่วนบริเวณเกาะลิบงซึ่งตั้งอยู่บริเวณปากแม่น้ำตรังและชายทะเลฝั่งตะวันออกอยู่ในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง

ปากคลองกะเปอร์

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง

- เนื้อที่ 27.55 ตารางกิโลเมตร (17,218.75ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 31′-36″ N และ 98° 25′-36″ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

ปากคลอง ป่าชายเลน หาดเลน

ระวาง

4627 I, II, 4628 II, 4728 III, IV

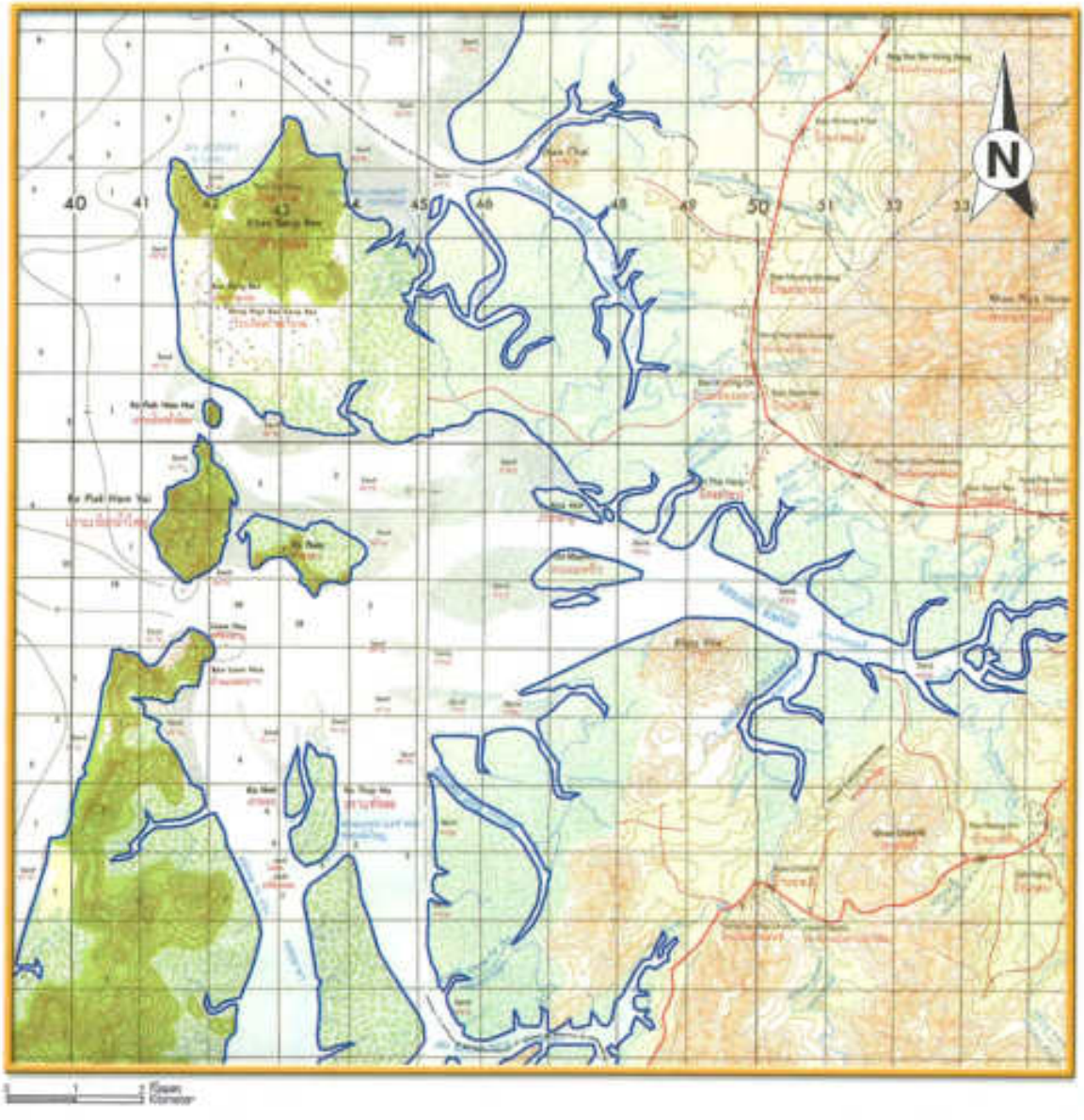

สถานภาพทางกายภาพ

บริเวณปากคลองกะเปอร์ คลองนาคา คลองลัลโนด และลำธารเล็กๆ หลายสาย เช่น คลองชาคลี คลองชีมีน้ออ คลองชีมีใหญ่ เป็นต้น ปกคลุมด้วยป่าชายเลนเป็นบริเวณกว้าง น้ำจืดมาจากเทือกเขาด้านตะวันออกไหลลงสู่ลำคลองก่อนออกสู่ทะเลอันดามัน ป่าชายเลนบางแห่งอยู่ติดกับภูเขาและหาดเลน มีทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 4 เลียบผ่านด้านตะวันออกของพื้นที่

สถานภาพทางชีวภาพ

พันธุ์พืชบริเวณป่าชายเลนพบเล็บมือนาง (*Aegiceras corniculatum*) รังกะแท้ (*Kandelia candel*) อยู่ริมน้ำ ถัดไปพบโกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) แสม (*Avicennia* spp.) ตามด้วยโปรง (*Ceriops* spp.) ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) บริเวณด้านในคลองพบจาก (*Nypa fruticans*) บริเวณคลองนาคาฝั่งตะวันตก พบไม้ชนิดเด่น ได้แก่ โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ และโปรงขาว (*Ceriops decandra*) มีรังกะแท้ (*Kandelia candel*) ขึ้นกระปลกอยู่ข้าง ไม้ยืนต้นที่พบในบริเวณนี้เป็นไม้รุ่นเดียวกัน มีความสูง 3-6 เมตร ลำต้นมีขนาดเล็ก ไม้ใหญ่ถูกตัดเกือบหมดเหลือเพียงตอไม้ทิ้งร่องรอยเหลือไว้ให้เห็น ส่วนทางฝั่งขวาหรือฝั่งทางตะวันออกของคลอง ไม้เด่นเป็นโปรงขาว โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก รังกะแท้ และตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ไม้ยืนต้น ส่วนใหญ่เป็นไม้รุ่นเดียวกันกับที่พบทางด้านฝั่งตะวันตก ไม้ใหญ่ถูกตัดหมดเช่นกัน ไม้ที่พบเป็นไม้เพิ่งปลูกใหม่ ป่าชายเลนในบริเวณปากคลองกะเปอร์ ผ่านการทำไม้มาแล้ว และมีการปลูกสร้างป่าทดแทนในพื้นที่อัดเข้าไปในแผ่นดินใหญ่เป็นป่าดงดิบ บริเวณที่มีความลาดชันต่ำถูกบุกรุกทำลายเปลี่ยนสภาพไปเป็นเกษตรกรรม เช่น ไร่กาแฟและสวนยางพารา แต่สภาพป่าส่วนใหญ่ยังมีความสมบูรณ์

- บริเวณป่าชายเลนและหาดเลนพบนกอย่างน้อย 50 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 20 ชนิด นกประจำถิ่น 38 ชนิด นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 10 ชนิด นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ 1 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกพินทุก (*Heliopais personata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกพินทุก ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกะเต็นใหญ่ปีกน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกกะเต็นแดง (*H. coromanda*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกแต้วแล้วป่าโกงกาง (*Pitta megarhyncha*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกจับแมลงป่าโกงกาง (*Cyornis rufigastra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เปิดดินแดง (*Nettapus coromandelianus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวสอบนี้ (*Falco severus*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*)
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนม ได้แก่ ลิงลม (*Nycticebus coucang*) และลิงแสม (*Macaca fascicularis*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าชายเลนปากคลองกะเปอร์จัดได้ว่าเป็นป่าชายเลนที่มีพรรณไม้หนาแน่นพอสมควร หากไม้เหล่านี้ไม่ถูกทำลายเสียก่อน อีก 5-10 ปีข้างหน้าสภาพป่าแถบนี้คงจะเป็นผืนป่าชายเลนอีกแห่งหนึ่งที่มีความอุดมสมบูรณ์มาก

การจัดการและการคุกคาม

- เดินมีการทับถมของดินตะกอนซึ่งเกิดจากการทำเหมืองแร่ดีบุกในบริเวณต้นน้ำ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศของป่าชายเลน
- สภาพลำคลองตื้นเขินมากจนเรือประมงไม่สามารถผ่านได้ ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้มีปริมาณน้อยลง บ้านท่ายางได้รับผลกระทบจากนากุ้งอย่างรุนแรง เนื่องจากมีการปล่อยน้ำเสียลงสู่แหล่งน้ำโดยตรง
- มีการบุกรุกพื้นที่ป่าชายเลนเพื่อเพิ่มพื้นที่ในการทำนากุ้ง บริเวณบ้านสำหนัก บ้านบางหิน บ้านนาคา บ้านคำพวน และปล่อยน้ำเสียลงในแหล่งน้ำ ทำให้คุณภาพน้ำลดลง ปริมาณสัตว์น้ำลดจำนวนลง บ่อน้ำตื้นเพราะโดนน้ำเค็มรุกจึงไม่สามารถใช้ประโยชน์ได้

ป่าชายเลนปะเหลียน-ละงู

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และอำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู จังหวัดสตูล

- เนื้อที่ 312 ตารางกิโลเมตร (195,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 51′ ถึง 7° 15′ N และ 99° 35′-๔๙′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0.5-3 เมตร

ประเภท

ป่าชายเลน

ระวาง 4922 I, 4923 II, III

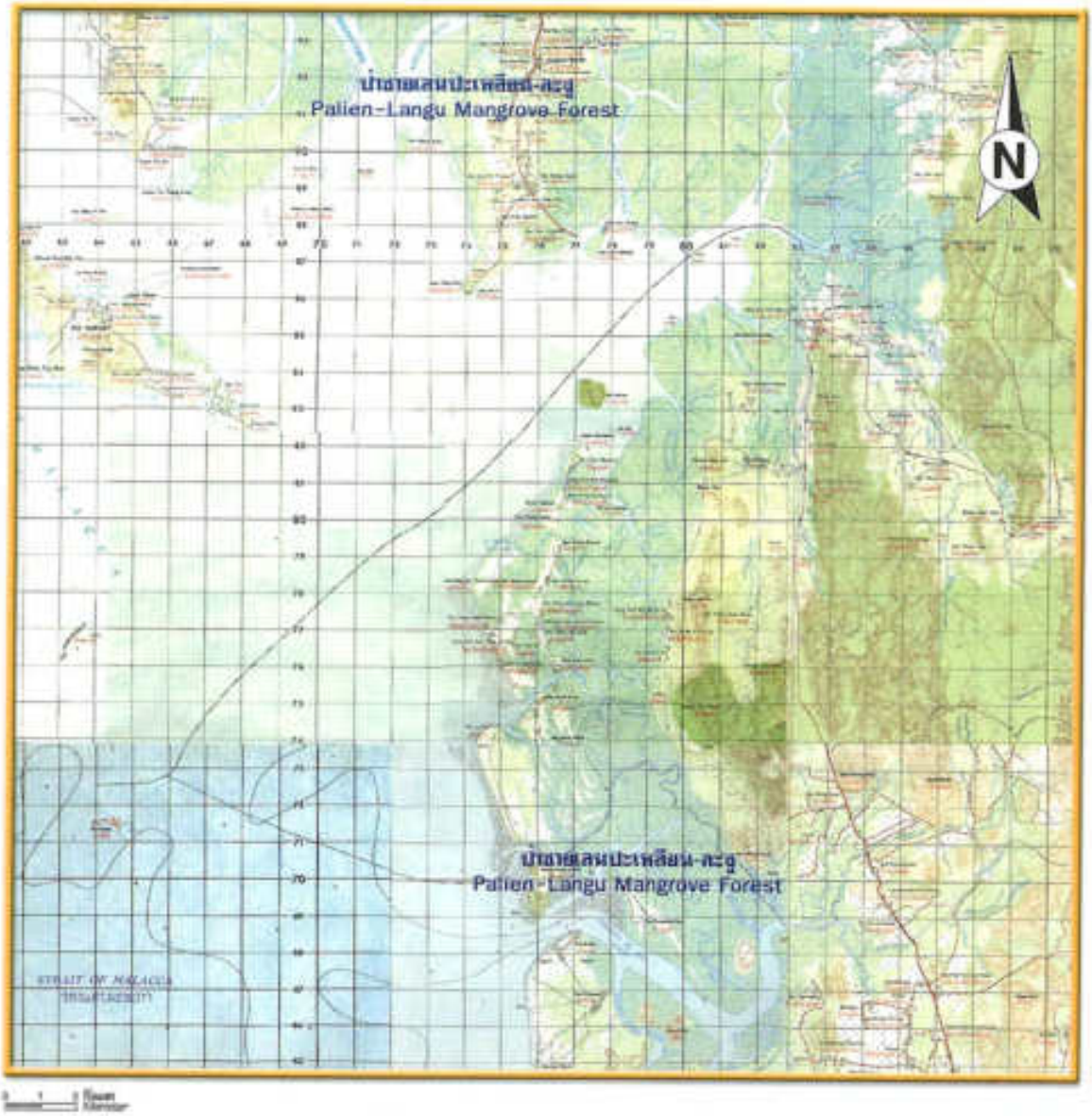

สถานภาพทางกายภาพ

ชายฝั่งทะเลตั้งแต่ปากน้ำปะเหลียน อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง ลงมาถึงปากคลองปากบาราในอำเภอละงู จังหวัดสตูล ปกคลุมด้วยป่าชายเลนรุ่นใหม่และป่าชายเลนดั้งเดิมรอบปากลำคลองขนาดใหญ่ 6 สาย ได้แก่ คลองปะเหลียน คลองหวายคน คลองสุไสะ คลองหลักขัน คลองแระ และคลองบูโบย และลำคลองขนาดเล็ก ได้แก่ คลองละเสะ คลองทุ่งหว้า คลองสังหยุด คลองบาราบี คลองวังวน คลองย่านซื่อ คลองคู่ คลองบางใหญ่ คลองละงู คลองบ่อเจ็ดลูก และคลองปากบารา มีชายฝั่งทะเลที่เว้าเข้าไปเป็นเว้งใหญ่ๆ มีหาดเลนแคบๆ และมีหาดทรายอยู่บ้าง ป่าชายเลนในบริเวณนี้มีการเจริญเติบโตทดแทนป่าชายเลนเดิมที่ผ่านการทำไม้ในระดับดี มีการทำนากุ้งอยู่บ้าง การแปรผันของน้ำค่อนข้างสูง และขึ้นอยู่กับฤดูกาล

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าชายเลนที่ติดกับบริเวณปากคลอง ตัวอย่างเช่น บริเวณบ้านหองสตาร์ ปากคลองสุไสะ พบแสมขาว (*Avicennia alba*) แสมทะเล (*A. marina*) ลำแพน (*Sonneratia ovata*) โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) ตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) โกงกางหัวสุม (*Bruguiera gymnorrhiza*) ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) และโปรงแดง (*Ceriops tagal*) เบื้องล่างของป่าปกคลุมด้วยเหงือกปลาหมอ ดอกม่วง (*Acanthus ilicifolius*)

- ป่าชายเลนปากน้ำบาราและชายฝั่งทะเลอันดามันฝั่งทิศตะวันตกไม่มีบ้านเรือนของชาวประมงอยู่อาศัย สภาพป่าจึงสมบูรณ์มาก ไม้เด่นที่พบเป็นพวกแสมขาว และโกงกางใบเล็ก ลึกเข้ามาตามลำคลองปากบารา มีป่าชายเลนทั้งสองฝั่งคลองและมีบ้านเรือนของชาวประมงกระจายอยู่ตามลำคลองทั่วไป ไม้เด่นที่พบ ได้แก่ แสมดำ (*Avicennia officinalis*) ตะบูนดำ (*Xylocarpus moluccensis*) ตาตุ่มทะเล แสมทะเล โปรงขาว (*Ceriops decandra*) จาก (*Nypa fruticans*) ถั่วขาว น้ำนอง (*Brownlowia tersa*) ตะบูนขาว โกงกางใบเล็ก และถั่วดำ (*Bruguiera parviflora*) พืชเบื้องล่างเป็นพวกเหงือกปลาหมอดอกม่วง ลอบแดบน้ำ (*Derris trifoliata*) เถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima*) และผักเบี้ยทะเล (*Sesuvium portulacastrum*)
- บริเวณนี้มีความสำคัญต่อนกอพยพอีกแห่งหนึ่ง เคยมีรายงานการพบนกน้ำถึง 2,450 ตัว ตามแนวชายฝั่งทะเลซึ่งเป็นป่าชายเลนและหาดเลนในบริเวณนี้
- พบนกอย่างน้อย 90 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 40 ชนิด เช่น นกยางกรอกใหญ่ (*Gorsachius melanolophus*) นกหัวโตหลายชนิด (*Charadrius* spp.) นกทะเลหลายชนิด (*Tringa* spp.) เป็นต้น เป็นนกประจำถิ่นอย่างน้อย 54 ชนิด เช่น นกเปล้าเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางไฟ (*Ixobrychus* spp.) นกกระแตแต้แว้ด (*Vanellus indicus*) นกกะเต็น (*Halcyon* spp.) เป็นต้น นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 34 ชนิด เช่น นกยาง (*Egretta* spp.) นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกอีก้อย (*Numenius* spp.) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกกระทุม (*Leptoptilos javanicus*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาใหญ่ (*Ardea sumatrana*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกระทุม นกหัวโตมลายู ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*)
- พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิด ที่พบมากและเป็นปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*) และปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ชนิดอื่นๆ เช่น ปลาสาแหลือก (*Megalops cyprinoides*) ปลากระบอก (*Mugil* spp.) หลายชนิด ปลาข้าวเม่า (*Ambassis* spp.) หลายชนิด ปลาแป้น (*Leiognathus* spp.) หลายชนิด เป็นต้น
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมในป่าชายเลน ได้แก่ ลิงแสม (*Macaca fascicularis*) นากเล็บสั้น (*Amblonyx cinerea*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ป่าชายเลนบริเวณนี้สามารถจำแนกประโยชน์ทั้งทางตรงในรูป ฟืน ถ่าน และผลิตผลอื่นๆ กับประโยชน์ทางอ้อมในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ตลอดจนเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า ซึ่งมีคุณค่าทางเศรษฐกิจและสังคม นอกจากนี้มีการประมงโดยการจับปลา หาปู เลี้ยงปลาในกระชัง ทำนากุ้ง และการทำไม้สัมปทานโครงการป่าชน บริเวณใกล้เคียงมีการทำสวนยางพาราและสวนมะพร้าว

การจัดการและการคุกคาม

- ป่าชายเลนส่วนใหญ่อยู่ในเขตอนุรักษ์ เคยเป็นป่าสัมปทาน โครงการป่าชน ซึ่งมีการทำไม้และปลูกป่าทดแทนตามเงื่อนไขสัมปทาน
- ป่าชายเลนบ้านตะเสะ ปากคลองตะเสะ จัดว่าเป็นป่าที่เกือบหมดสภาพไปแล้วเพราะมีการบุกรุกจากชาวประมงเพื่อสร้างบ้านเรือน
- ป่าชายเลนบ้านท่าเรือ อำเภอทุ่งหว้า ถูกบุกรุกครอบครองเป็นที่อยู่อาศัยอย่างผิดกฎหมาย มีการสร้างถนนเป็นทางเข้ามาสู่หมู่บ้าน บ้านเรือนเรียงรายอยู่ตามสองข้างของถนนอย่างหนาแน่น ชุมชนที่นี่มีขนาดใหญ่ เรือนมั่นคงถาวร แสดงให้เห็นว่าการบุกรุกครอบครองผืนป่าชายเลนแห่งนี้มีมานานแล้ว
- ป่าชายเลนหลายแห่งถูกบุกรุก บริเวณปากบาราจัดได้ว่าเป็นป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกเพื่อยึดครองเป็นที่อยู่อาศัยของชาวประมง โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณปากคลองปากบารา และลุกลามเข้ามาสู่ลำคลอง ตอนในการบุกรุกยังมีการกระทำอย่างต่อเนื่อง หากไม่มีมาตรการใดไปควบคุม ป่าชายเลนฝั่งทิศตะวันตกก็อาจจะแปรสภาพไปอีกมาก

ปากแม่น้ำกระบุรี

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลหงาว อำเภอเมือง จังหวัดระนอง

- เนื้อที่ 193.08 ตารางกิโลเมตร (120,675 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 43′ - 57″ N และ 98° 29′ - 39″ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยสูงสุด 630 เมตร ต่ำสุด 0 เมตร

ประเภท

ป่าชายเลน แหล่งหญ้าทะเล

ระวาง 4729 IV

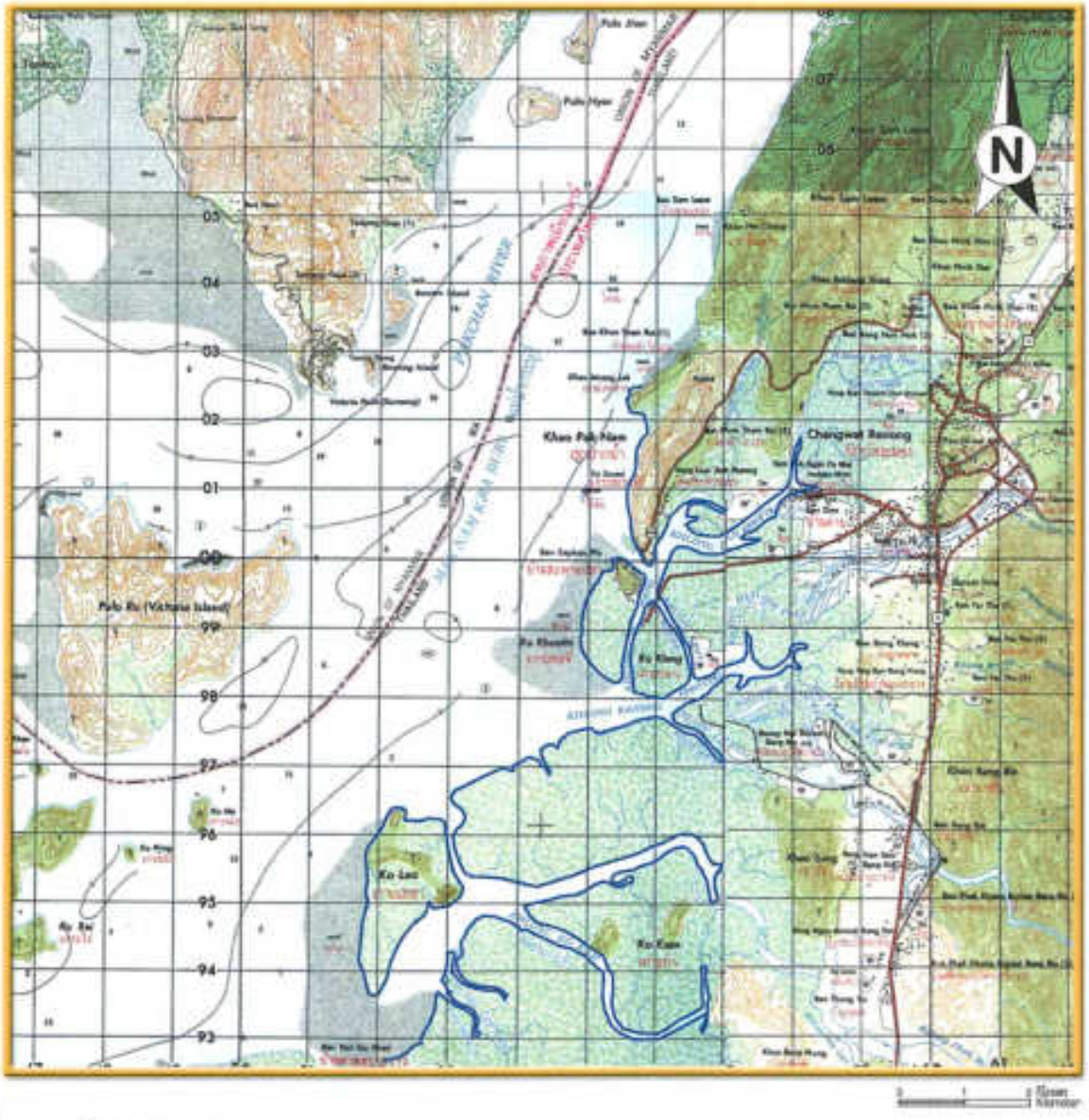

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นป่าชายเลนผืนใหญ่ต่อเนื่องกันเป็นบริเวณกว้างบนพื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำกระบุรี ซึ่งแม่น้ำสายนี้กั้นระหว่างประเทศไทยกับสหภาพเมียนม่าร์ และไหลลงสู่ทะเลอันดามัน พื้นที่สามเหลี่ยมปากแม่น้ำเป็นพื้นที่รับน้ำทะเลท่วมสองครั้งต่อวัน

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบพันธุ์ไม้ป่าชายเลนประมาณ 17 วงศ์ 35 ชนิด จากริมน้ำเป็นเลี่ยมมะนาว (*Aegiceras corniculatum*) รังกะแท้ (*Kandelia candel*) ถัดเข้าไปเป็นลำพู (*Sonneratia caseolaris*) ลำแพนพิน (*S. griffithii*) และแสมทะเล (*Avicennia marina*) ตามด้วยโกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) มีโกงกางยักษ์ซึ่งสูงประมาณ 25 เมตร โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ถั่วดำ (*Bruguiera parviflora*) ถั่วขาว (*B. cylindrica*) ฉัดเข้าไปเป็นโปรง (*Ceriops* spp.) ตะบูนดำ (*Xylocarpus moluccensis*) ตะบูนขาว (*X. granatum*) แสม (*Avicennia* spp.) และสุดท้ายเป็นฝาด (*Lumnitzera* spp.) และเป๋งทะเล (*Phoenix paludosa*)
- ป่าคลองละอุ่นตั้งแต่ป่าคลองทรายแดง พบไม้ยืนต้นชนิดเด่น ได้แก่ แสมขาว (*Avicennia alba*) แสมดำ (*A. officinalis*) ซึ่งมีขนาดใหญ่มาก รองลงมาเป็นโกงกางใบเล็ก ตะบูนดำ โกงกางใบใหญ่ ลำแพน และเลี่ยมมะนาง ตอนในของคลองละอุ่น ตั้งแต่ปากคลองบางน้ำเค็มออกมาตามแนวฝั่งสู่ปากคลอง ไม้เด่นที่พบ ได้แก่ แสมดำ แสมขาว ลำแพน (*Sonneratia ovata*) โกงกางหัวสุม (*Bruguiera gymnorrhiza*) ประสักแดง (*B. sexangula*) ตะบูนขาว โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ พื้นล่างของป่าปกคลุมด้วยพรรณไม้เลื้อย มีทั้งเถากระเพาะปลา (*Finlaysonia maritima*) และเหงือกปลาหมอ (*Acanthus ilicifolius*)
- พบนกน้ำอย่างน้อย 50 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 20 ชนิด นกประจำถิ่น 37 ชนิด เช่น เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกเป้าคอสีม่วง (*Treron vernans*) นกกระจ้อยป่าโกงกาง (*Gerygone sulphurea*) นกโกงกางหัวโต (*Pachycephala grisola*) นกอพยพแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 7 ชนิด ได้แก่ นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกอีก๋อยใหญ่ (*Numenius arquata*) นกแต้แว้ด (*Actitis hypoleucos*) นกกระเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*) นกกระเบื้องผา (*Monticola solitarius*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) และอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกฟินฟุท ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล (*Halcyon amauroptera*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกแต้วแล้วป่าโกงกาง (*Pitta megarhyncha*) นกกินแมลงป่าโกงกาง (*Trichastoma rostratum*) นกจับแมลงป่าโกงกาง (*Cyornis rufigastra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mulleripicus pulverulentus*)
- พบปลาอย่างน้อย 24 ชนิด ได้แก่ ปลาอมไข่ (*Apogon trimaculatus*) ปลาสละ (*Scomberoides sancipetri*) ปลาชิวข้าวสารชวา (*Oryzias javanicus*) ปลาข้าวเม่า (*Ambassis gymnocephalus*) ปลาบู่ (*Butis melanostigma*) ปลาบู่ทะเล (*Acentrogobius caninus*) ปลาบู่ทอง (*Glossogobius biocellatus*) ปลาทะพงข้างปาน (*Lutjanus russelli*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลากระทุงเหวทะเล (*Zenarchopterus dunckeri*)
- ที่บ้านบางจาก ตำบลหงาว พบหญ้าทะเล ได้แก่ หญ้าชะเงาใบยาว (*Enhalus acoroides*) หญ้าชะเงาใบฟันเลื่อย (*Cymodocea serrulata*) หญ้าเงา (*Halophila ovalis*) กระจายอยู่เป็นบริเวณกว้าง

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นผืนป่าชายเลนเก่าแก่ดึกดำบรรพ์ที่สุด เต็มไปด้วยต้นโกงกางขนาดใหญ่สูงไม่น้อยกว่า 20-30 เมตร ราว 60-80 ต้น ขึ้นปะปนไปกับต้นโกงกางขนาดย่อมที่เรียงรายอยู่แน่นขนัด เป็นศูนย์กลางการศึกษาวิจัยระดับนานาชาติเกี่ยวกับป่าชายเลน และได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สงวนชีวมณฑลลำดับที่ 4 ของประเทศไทย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2540 จัดว่าเป็นพื้นที่สงวนชีวมณฑลประเภทป่าชายเลนแห่งแรกของโลก
- ชุมชนโดยรอบทำการประมงขนาดเล็ก ทำสวนขนาดเล็ก มีบ่อน้ำตื้นส่วนตัว ไม่มีปัญหาน้ำขาด-น้ำกร่อย

การจัดการและการคุกคาม

- ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ป่าชายเลนบริเวณนี้ในอดีตมีความสมบูรณ์ดีมาก แต่ปัจจุบันปริมาณของป่าชายเลนน้อยลง เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปเป็นนากุ้ง มีการกว้านซื้อที่และบุกรุกป่าชายเลนเพื่อทำธุรกิจนากุ้งจากนายทุน
- อยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์วิจัยป่าชายเลนและหน่วยจัดการป่าชายเลนที่ รน. 1 ภายใต้พระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. 2484 และพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. 2507
- มีการจับจองพื้นที่ การปรับเปลี่ยนพื้นที่ใช้ประโยชน์ด้านอื่น เช่น การถมดิน สร้างท่าเทียบเรือ สร้างแพปลา ทำนากุ้ง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ
- ปัจจุบันชุมชนประสบปัญหา ปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้มีจำนวนลดลง เนื่องจากมีการปล่อยน้ำเสียจากนากุ้งลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้ลำคลองตื้นเขิน คุณภาพน้ำลดลง มีโรงงานอุตสาหกรรมสร้างปัญหามลพิษให้กับชุมชนบริเวณนี้ โดยการปล่อยน้ำเสีย กลิ่น และควัน

อ่าวบ้านดอน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอไชยา อำเภอคอนสัก อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- พื้นที่อ่าวและชายฝั่งทะเลมีความยาวรวมประมาณ 120 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 11′-24′ N และ 99° 13′-41′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0.7-2.2 เมตร

ประเภท

อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน

ระวาง 4827 II, IV, 4927 IV

สถานภาพทางกายภาพ

อ่าวบ้านดอนเป็นเว้าอ่าวขนาดใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของชายฝั่งทะเลฝั่งตะวันออก มีหาดเลนที่กว้างใหญ่ยื่นออกไปในทะเลประมาณ 1-2 กิโลเมตรจากชายฝั่ง บางดอนเกิดเป็นสันดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำและมีลำคลองขนาดเล็กไม่น้อยกว่า 9 สาย ที่ไหลลงบริเวณนี้ ได้แก่ คลองราบ คลองจิมหวัง คลองใหญ่หุ่มเรือง คลองตะเคียน คลองไชยา คลองกุ่นทุ่ง คลองกระดะ คลองหัวรั้ว คลองท่าเคย เป็นต้น พื้นที่บริเวณอัดเข้ามาในแผ่นดินใหญ่ประมาณ 2 กิโลเมตรเป็นนากุ้งและป่าชายเลนเสื่อมโทรมตามชายฝั่ง ถัดอ่าวด้านในข้างตื้นมีความลึกเฉลี่ยประมาณ 1 เมตร

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าชายเลนอ่าวบ้านดอนขึ้นอยู่ชายฝั่งทะเลเป็นแนวแคบๆ ประมาณ 50-100 เมตรจากฝั่งทะเล ถัดจากแนวนี้เป็นนากุ้ง พบพันธุ์ไม้อย่างน้อย 26 ชนิด ส่วนใหญ่เป็นแสมดำ (*Avicennia officinalis*) แสมขาว (*A. alba*) แสมทะเล (*A. marina*) ลำพู (*Sonneratia caseolaris*) ลำแพน (*S. ovata*) โกงกางใบใหญ่ (*Rhizophora mucronata*) โกงกางใบเล็ก (*R. apiculata*) ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) และตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ไม้แสม ลำพู ลำแพน ขึ้นอยู่ริมทะเล ถัดเข้าไปเป็นกลุ่มโกงกางและถั่ว สุดท้ายเป็นตะบูนและตาตุ่ม บริเวณปากแม่น้ำตาปี-พุมดวง และลำคลอง ซึ่งดินเป็นโคลน มีโกงกางขึ้นเป็นดงใหญ่ บริเวณที่ดินเป็นทรายมีลำพู ลำแพน ส่วนหาดเลนที่งอกใหม่ เช่น ที่อำเภอดอนสักและกาญจนดิษฐ์ แสมขึ้นได้ดี

- ในป่าชายเลนพบนกอย่างน้อย 75 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 28 ชนิด นกประจำถิ่น 57 ชนิด เช่น นกยางเขียว (*Butorides striatus*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) นกคุ่มอกลาย (*Turnix suscitator*) นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา (*Halcyon capensis*) นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 18 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกหัวโตทรายเล็ก (*Charadrius mongolus*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกฟินฟุท นกหัวโตมลายู ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*)
- พบปลาในบริเวณป่าชายเลนอย่างน้อย 50 ชนิด ปลาเศรษฐกิจที่สำคัญ ได้แก่ ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*) ปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลากระบอก (*Mugil* spp.) ปลาข้าวเม่า (*Ambassis* spp.) ปลากะพง (*Lutjanus* spp.) ปลาสีเป็น (*Leiognathus* spp.) ปลาบู่ (*Butis butis*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เดิมเคยเป็นเขตจัดวางโครงการเพื่อสัมปทานทำไม้ป่าชายเลนมาก่อน หลังจากการทำไม้สิ้นสุดลง พื้นที่ดังกล่าวไม่ได้รับการดูแลและบำรุงรักษาเท่าที่ควร ทำให้สภาพป่าเสื่อมโทรม ความต้องการใช้ประโยชน์พื้นที่ของแต่ละกลุ่มบุคคลต่างกัน เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำโดยเฉพาะการทำนากุ้ง การลักลอบตัดไม้เพื่อนำไม้ไปใช้ประโยชน์ต่างๆ การบุกรุกพื้นที่เพื่อเป็นที่อยู่อาศัย และการสืบพันธุ์ตามธรรมชาติของไม้ลดลง

การจัดการและการคุกคาม

- อ่าวบ้านดอนเคยมีป่าชายเลนมากมายประมาณ 58.08 ตารางกิโลเมตร (36,300 ไร่) เมื่อปี พ.ศ. 2522 ปัจจุบันเหลือเพียง 31.64 ตารางกิโลเมตร (19,775 ไร่) เท่านั้น ป่าชายเลนบริเวณนี้ถูกใช้ไปเป็นนากุ้งถึง 61.152 ตารางกิโลเมตร (38,220 ไร่) นอกจากนั้นใช้ทำการเกษตร เช่น ปลูกยางพารา และปาล์มน้ำมัน เป็นต้น ป่าชายเลนที่มีลำดับความสำคัญ ได้แก่ ป่าชายเลนบริเวณปากแม่น้ำตาปีในเขตอำเภอพุมเรียง และอำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 12.8 ตารางกิโลเมตร (8,000 ไร่) ป่าชายเลนบริเวณเหลมคุ้มหม้อ อำเภอกาญจนดิษฐ์ จังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 1.6 ตารางกิโลเมตร (1,000 ไร่)
- ในโครงการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนเขตอนุรักษ์ อำเภอเมืองกาญจนดิษฐ์ อำเภอพุนพิน และเขตสวนสุขกิจ ก. ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ปลูกป่าชายเลนระยะ 5 ปี ปลูกปีละ 1.6 ตารางกิโลเมตร (1,000 ไร่) เริ่มตั้งแต่อำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี ถึงคลองบางหัวยอง อำเภอท่าฉาง และจากบริเวณปากน้ำตาปีถึงคลองฉนากอำเภอเมืองสุราษฎร์ธานี และโครงการที่ 2 ปลูกป่าชายเลนที่ปากน้ำตาปีท้องที่อำเภอกาญจนดิษฐ์ ถึงอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี
- มาตรการสงวนและคุ้มครองป่าชายเลนในบริเวณจังหวัดสุราษฎร์ธานีและนครศรีธรรมราช พ.ศ. 2532 เสนอให้กรมป่าไม้ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดพื้นที่ป่าชายเลนที่เหลืออยู่เป็นสวนป่าของรัฐและป่าเขตอนุรักษ์ แล้วดำเนินการปลูกซ่อมและฟื้นฟูป่าชายเลนในระยะเวลา 5 ปี พื้นที่ลำดับความสำคัญสูง ได้แก่ ป่าชายเลนบริเวณบ้านเหนือน้ำ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เนื้อที่ 6.08 ตารางกิโลเมตร (3,800 ไร่) พื้นที่ดินงอกใหม่ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีประมาณ 81 ตารางกิโลเมตร (50,625 ไร่)

อ่าวปัตตานี

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง และอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี

- เนื้อที่ 50 ตารางกิโลเมตร (31,250 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 51′-58′ N และ 101° 15′-45′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0.4-0.9 เมตร

ประเภท

อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน แหล่งหญ้าทะเล

ระวาง 5222 I

สถานภาพทางกายภาพ

ปากแม่น้ำปัตตานีมีลักษณะค่อนข้างปิด เนื่องจากมีจะงอยซึ่งเป็นส่วนของแหลมโพธิ์ยื่นออกไปในทะเล มีคลองยะหริ่งไหลลงสู่ก้นอ่าว มีตะกอนทับถมเกิดเป็นป่าชายเลนและหาดเลน ส่วนแม่น้ำปัตตานีไหลลงสู่ปากอ่าว ชายฝั่งยาวประมาณ 30 กิโลเมตร ด้านก้นอ่าว (ด้านยะหริ่ง) มีป่าชายเลนเนื้อที่กว้าง และมีหาดเลน อ่าวค่อนข้างตื้น ระหว่าง 1-3 เมตร ร่องน้ำมีระดับลึก 4-10 เมตร ตอนใต้ของอ่าวมีป่าชายเลนเสื่อมโทรม มีการทำนากุ้ง นากเกลือ ดินเป็นดินเค็มชายทะเล มีปริมาณเกลือสูงและระบายน้ำไม่ดี จึงไม่เหมาะสมกับการเพาะปลูก

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าชายเลนที่กระจายอยู่โดยรอบมีเนื้อที่ไม่น้อยกว่า 37 ตารางกิโลเมตร (23,125 ไร่) มีหาดเลน แหล่งหญ้าทะเล และสาหร่ายทะเล

- พบพืชในป่าชายเลนอย่างน้อย 25 ชนิด ที่พบมาก ได้แก่ ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) แสมขาว (*Avicennia alba*) แสมทะเล (*A. marina*) ตะบูน (*Xylocarpus* spp.) ลำพูทะเล (*Excoecaria agallocha*) เหงือกปลาหมอ ดอกม่วง (*Acanthus ilicifolius*) ผักเบี้ยทะเล (*Sesuvium portulacastrum*) สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*)
- มีนกมากกว่า 10,000 ตัว หากินอยู่บริเวณหาดเลน พบนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 28 ชนิด เป็นนกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 25 ชนิด ได้แก่ นกหัวโตสีเทา (*Pluvialis squatarola*) นกหัวโตอื่นๆ หลายชนิด (*Charadrius* spp.) นกปากแอ่นหลายชนิด (*Limosa* spp.) นกทะเลหลายชนิด (*Tringa* spp.) นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 2 ชนิด ได้แก่ นกซ่อมทะเลออกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกนือทใหญ่ (*Calidris tenuirostris*) นกอพยพเพื่อการผสมพันธุ์ ได้แก่ นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกซ่อมทะเลออกแดง นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกปากช้อนหน้าดำ (*Platalea minor*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกทะเลขาเขียวลายจุด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกซ่อมทะเลออกแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (*near threatened*) ได้แก่ นกอัญชันจีน (*Porzana paykullii*) นอกจากนี้ยังพบนกที่มีรายงานการพบน้อยครั้งมากอย่างนกอัญชันจีน และนกช้อนหอยตำแหลือบ (*Plegadis falcinellus*) ด้วย
- พบปลาอย่างน้อย 32 ชนิด เช่น ปลาขี้จีน (*Ambassis kopsii*) ปลาบู่เกล็ดแข็ง (*Butis butis*) ปลากะตัก (*Engraulis* sp.) ปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลาเป็น (*Leiognathus* spp.) ปลากะพงแดง (*Lutjanus argentimaculatus*) ปลาใส้ตัน (*Stolephorus* sp.) ปลาสลิดหิน (*Siganus* spp.) เป็นต้น
- ที่บ้านบางปู ตำบลแหลมโพธิ์ อำเภอยะหริ่ง พบหญ้าทะเล ได้แก่ หญ้าชะเงา (*Halodule uninervis*) หญ้าเขตระ (*Halophila becarii*) หญ้าเงา (*H. ovalis*) และหญ้าเงาใส (*H. decipiens*) ซึ่งเป็นชนิดเด่น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

อ่าวปัตตานีเป็นระบบนิเวศสำคัญที่ประชาชนโดยรอบได้อาศัยและพึ่งพิง การประมงเป็นเรื่องสำคัญในการยังชีพของชุมชน ระบบนิเวศนี้ได้ให้ผลิตผลด้านสัตว์น้ำทั้งกุ้ง ปู ปลา หอย และสาหร่ายทะเล การตั้งถิ่นฐานบนพื้นที่ชุ่มน้ำแห่งนี้มีมาช้านาน อ่าวปัตตานีเป็นอ่าวสงัดลมจึงเป็นท่าเรือประมงที่สำคัญในการส่งออกสัตว์น้ำ มีแพปลาสำหรับเรือประมงหลายจุด นอกจากนี้มีประมงพื้นบ้านที่จับและเลี้ยงหอยแครง หอยแมลงภู่ จับปลาและกุ้ง เลี้ยงสาหร่ายผมนางเพื่อป้อนสู่โรงงานทำวุ้นการ์ รีสอร์ทริมฝั่งก่อสร้างในอ่าว เช่น โพงพาง กระชังเลี้ยงปลา ขนำเลี้ยงหอย บางแห่งยังคงมีสัมปทานตัดไม้โกงกาง และมีเลขผาอ่าน ที่ดินโดยรอบมีการตั้งบ้านเรือน มีการทำเกษตรกรรมปลูกข้าว ทำนากลือ มีการสร้างรีสอร์ท โรงงานอุตสาหกรรม

การจัดการและการคุกคาม

- ป่าชายเลนยะหริ่งส่วนใหญ่เป็นป่าอนุรักษ์
- ปัญหาที่กำลังคุกคามระบบนิเวศเป็นปัญหาของการขยายตัวของกิจกรรมต่างๆ รอบอ่าวปัตตานี เนื่องจากเป็นระบบนิเวศที่ตักตะกอน อ่าวค่อนข้างตื้นและเป็นอ่าวกึ่งปิด เมื่อมีการปล่อยของเสีย ของเสียก็จะหมุนเวียนอยู่ในระบบไม่ถูกชะล้างสู่ทะเลนอก อ่าวปัตตานีถูกรบกวนจากการขยายตัวทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรม มีโรงงานเกิดขึ้นมาก โดยเฉพาะโรงงานอาหารทะเลแช่เย็นและแปรรูป การขยายท่าเทียบเรือ สะพานปลา ของเสียจากบ้านเรือน และโรงงานอุตสาหกรรม และสะสมในอ่าวปัตตานี การทำนากุ้งที่บุกรุกป่าชายเลนทำให้ลดพื้นที่ป่าลงและก่อเกิดมลภาวะ การขุดลอกเลนขึ้นสู่อ่าว
- ตะกอนจากปากแม่น้ำสองสายพัดมาในอ่าว ทำให้มีลักษณะตื้นและน้ำค่อนข้างขุ่น ประกอบกับความอุดมสมบูรณ์จากพืชผู้ผลิตหลายชนิด จึงมีความอุดมสมบูรณ์ เป็นที่อยู่ของสัตว์น้ำจำนวนมาก ลักษณะที่เป็นอ่าวกึ่งปิดทำให้อ่าวมีโอกาสปนเปื้อนจากกากะบอลพิษได้ง่าย

อ่าวปากพนัง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอปากพนัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

- เนื้อที่ 150 ตารางกิโลเมตร (93,750 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 21′-34′ N และ 99° 58′ ถึง 100° 15′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0.7-1.5 เมตร

ประเภท

ปากแม่น้ำ หาดเลน ป่าชายเลน

ระวาง 5025 IV, 5026 III

สถานภาพทางกายภาพ

ป่าชายเลนปากแม่น้ำปากพนังเป็นป่าชายเลนที่มีพื้นที่มาก มีทั้งป่าชายเลนชายฝั่งทะเลด้านนอกและป่าชายเลนปากแม่น้ำปากพนังทั้งสองฝั่ง บริเวณแหลมตะลุมพุกด้านตะวันออกมีหาดทรายยาวประมาณ 15 กิโลเมตร บริเวณหลังหาดทรายแหลมตะลุมพุกซึ่งเป็นปากแม่น้ำปากพนัง เป็นป่าชายเลนมีเนื้อที่ประมาณ 69,874 ตารางกิโลเมตร (43,671 ไร่) บางส่วนถูกบุกรุกและแปรสภาพไปเป็นนากุ้ง บริเวณชายหาดเลียบไปตามอนนถึงปลายแหลมตะลุมพุก มีต้นสนทะเลขึ้นเรียงรายอยู่ตามชายหาดจนเกือบจรดปลายแหลม คงเหลือพื้นที่ดินเลนและหาดทรายปลายแหลมยาวออกไปอีกประมาณ 500 เมตร บริเวณแหลมตะลุมพุกเคยถูกพายุได้ฝุ่นทำลายบ้านเรือนและทรัพย์สินอื่นๆ ตลอดจนชีวิตชุมชนเสียหายอย่างรุนแรงเมื่อ พ.ศ. 2505 แต่ปัจจุบันได้มีชุมชนเข้าไปจับจองอยู่อาศัย และทำนากุ้งอยู่หนาแน่นยิ่งกว่าเดิม สำหรับป่าชายเลนปากแม่น้ำปากพนังด้านตะวันออกถูกทำลายไปจนหมดสภาพและได้เปลี่ยนไปเป็นนากุ้งและหาดเลน

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติที่สำคัญคือป่าชายเลน นอกจากนี้มีหาดเลนที่เป็นแหล่งหากินของสัตว์หลายชนิด และเป็นแหล่งทำการเพาะเลี้ยงที่สำคัญ

- พันธุ์ไม้ชายเลนที่สำคัญ ได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) ถั่วขู (*Sonneratia caseolaris*) แสมขาว (*Avicennia alba*) แสมทะเล (*A. marina*) โปรง (*Ceriops* spp.) บริเวณห่างจากทะเลพบตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ถั่วขาว (*Bruguiera cylindrica*) และจาก (*Nypa fruticans*) พืชพื้นล่างมีหญ้าแปรงหนู (*Fimbristylis pauciflora*) และสำมะงา (*Clerodendrum inerme*) สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) และมะพร้าว ตามชายหาดที่เป็นหมู่บ้าน พบส่วนบริเวณปลายแหลมเป็นสนทะเลล้วน

- พบนกชายเลนอย่างน้อย 13 ชนิด เป็นจำนวนนับพันตัว ได้แก่ นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกหัวโตเล็กขาคล้อง (*Charadrius dubius*) นกทะเลขาแดงลายจุด (*Tringa erythropus*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*T. totanus*) นกทะเลขาเขียว (*T. nebularia*) นกชายเลนปีก (*T. stagnatilis*) นกชายเลนน้ำจืด (*T. glareola*) นกค้าคีน (*Actitis hypoleucos*) นกสติ้นท็อกเทา (*Calidris temminckii*) นกชายเลนปากโค้ง (*C. ferruginea*) นกตีนเทียน (*Himantopus himantopus*) เป็นต้น ที่มีจำนวนมาก ได้แก่ นกทะเลขาแดง และนกชายเลนปีก นอกจากนี้ยังพบนกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) ซึ่งอยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มสูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกช่อมทะเลอกแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกนางนวลแกลบเล็ก และนกแอ่นกินรัง มีรายงานการพบนกกะกรุม จำนวนหนึ่งอาศัยอยู่ในบริเวณป่าชายเลนที่เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าแหลมตะลุมพุก บริเวณปลายแหลมตะลุมพุกและหาดทรายด้านตะวันออกเป็นแหล่งอาศัยที่สำคัญของนกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) หมู่ต้นไม้บริเวณปลายแหลมเป็นที่พักพิงของนกอัญชัญป่าชายแดง (*Rallina fasciata*) นกแต้วแล้วธรรมดา (*Pitta moluccensis*) และนกแต้วแล้วอกเขียว (*P. sordida*) นอกจากนี้ยังมีนกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) จำนวนหมื่นกว่าตัวที่ทำรังและหาอาหารในบริเวณนี้ และให้ผลประโยชน์แก่ท้องถิ่นมาก บริเวณป่าเสนและหุ่มไม้มีนกเขนน้อยคิ้วขาว (*Lalage nigra*) สร้างรังวางไข่และอาศัยอยู่ ซึ่งนับว่าเป็นบริเวณเหนือสุดที่พบนกชนิดนี้

- พบปลาอย่างน้อย 50 ชนิดในบริเวณป่าชายเลน ที่สำคัญ ได้แก่ ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*) ปลากะพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลาแป้น (*Leiognathus* spp.) หลายชนิด ปลากระบอก (*Mugil* spp.) ปลาข้าวเม่า (*Ambassis* spp.) เป็นต้น

- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดเล็กอาศัยในป่า ตามแนวชายฝั่งทะเลตะวันออกพบเสือปลา ชะมด และอีเห็นชนิดต่างๆ

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

รายได้ของชุมชนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้จากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจำพวก กุ้ง หอยแครง และการประมงอื่นๆ ยังไม่มีการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในบริเวณนี้ อย่างไรก็ตามป่าชายเลนในบริเวณนี้ยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในท้องถิ่นเป็นอันมาก การประมงและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นอาชีพหลักของท้องถิ่น บริเวณปากแม่น้ำเป็นเส้นทางสำคัญสำหรับการเดินเรือ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรือประมงและการขนส่งทางน้ำ มีการนำไม้จากป่าชายเลนไปใช้ทำฟืน เผาถ่าน ก่อสร้างและทำเครื่องมือเครื่องใช้ มีการทำนากุ้งอย่างกว้างขวาง บริเวณใกล้หาดทรายมีการทำสวนมะพร้าว นอกจากนี้ยังหารายได้พิเศษจากการเก็บรังนก โดยนกนางแอ่นกินรังเข้าไปสร้างรังในบริเวณอาคารหลายแห่ง

การจัดการและการคุกคาม

- ป่าทั้งหมดถูกกำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ บริเวณปลายแหลมตะลุมพุก 0.565 ตารางกิโลเมตร (353 ไร่) ป่าสงวนแห่งชาติเขตปากพนังฝั่งตะวันตก 13.059 ตารางกิโลเมตร (8,162 ไร่) และป่าสงวนแห่งชาติเขตปากพนังฝั่งตะวันออก 56.25 ตารางกิโลเมตร (35,156 ไร่) รวมแล้วเนื้อที่ผืนป่าชายเลนแห่งนี้มีพื้นที่ถึง 69.874 ตารางกิโลเมตร (43,671 ไร่) ในช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาธุรกิจการทำนากุ้งเข้ามามีบทบาทในพื้นที่บริเวณชายฝั่งแถบนี้มาก ดังนั้นป่าชายเลนจึงถูกทำลายลงอย่างมาก การบุกรุกป่าชายเลนยังคงมีให้เห็นอยู่ตลอดเวลา บริเวณริมถนนสองข้างที่ไปสู่แหลมตะลุมพุกมีนากุ้งตลอด และมีร่องรอยของการทำลายป่าชายเลนอย่างเห็นได้ชัด บางบริเวณของผืนป่าริมถนนมองดูเหมือนว่ามีพรรณไม้หนาแน่นมาก แต่ลึกจากถนนเข้าไปประมาณ 100-300 เมตร มีการทำนากุ้งอยู่ในพื้นที่ป่า
- ยังคงมีการลักลอบตัดไม้ และแผ้วถางป่าชายเลน เนื่องจากต้องการพื้นที่สำหรับเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ หากมีการสร้างท่าเรือน้ำลึกขึ้นแล้วป่าชายเลนก็จะต้องถูกทำลายเพื่อเปิดพื้นที่สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรมที่จะมีขึ้น ในขณะนี้กำลังมีปัญหาจากการตื้นเขินและเกิดสันดอน บริเวณปากแม่น้ำทำให้เดินเรือไม่สะดวก อีกทั้งยังเกิดน้ำท่วมรุนแรงยิ่งขึ้นในฤดูน้ำหลาก

ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต

ที่ตั้งและพื้นที่

ตั้งแต่แหลมคอขนลงถึงบ้านป่าคลอก ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

- เนื้อที่ 21.28 ตารางกิโลเมตร (13,300 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 7° 50′-59′ N และ 98° 21′-28′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

ป่าชายเลน

ระวาง 4624 I

สถานภาพทางกายภาพ

ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต มีลักษณะเป็นอ่าวเล็กๆ ที่ทอดตัวตามแนวทิศเหนือ-ใต้ ขนานแนวภูเขาทางด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต ทางด้านเหนือมีอ่าว 2 อ่าว ได้แก่ อ่าวท่ามะพร้าวมีป่าชายเลนตามแนวลำคลองท่ามะพร้าว สภาพพื้นดินเป็นดินเลนมีเนื้อที่ประมาณ 2.80 ตารางกิโลเมตร (1,750 ไร่) และอ่าวกุ้งมีป่าชายเลนบริเวณคลองอ่าวกุ้ง มีเนื้อที่ประมาณ 3.749 ตารางกิโลเมตร (2,343 ไร่) อ่าวทางด้านใต้บริเวณคลองบางโรงเป็นหาดเลนประมาณ 6.219 ตารางกิโลเมตร (3,887 ไร่) น้ำจืดจากเกาะภูเก็ตไหลลงสู่ทะเลทางด้านนี้ค่อนข้างน้อย

สถานภาพทางชีวภาพ

ส่วนใหญ่เป็นสังคมพืชป่าชายเลน มีพันธุ์ไม้เด่นได้แก่ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) ฝักคิทวารทะเล (*Premna obtusifolia*) โปรงแดง (*Ceriops tagal*) และตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) เป็นต้น

มีรายงานการพบนกบริเวณอ่าวท่ามะพร้าวประมาณ 90 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 15 ชนิด นกประจำถิ่น 52 ชนิด เช่น เปิดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางเขียว (*Butorides striatus*) เปิดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) เหยี่ยวออสปรี (*Falco severus*) นกกระจ้อยป่าโกงกาง (*Gerygone sulphurea*) เป็นต้น นกอพยพแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 36 ชนิด เช่น นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) เหยี่ยวออสเปร (*Pandion haliaetus*) นกหัวโตเล็กขาเหลือง (*Charadrius dubius*) นกขมิ้นท้ายทอยดำ (*Oriolus chinensis*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) เป็นต้น นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวออสปรี

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

พื้นที่บริเวณนี้มีคุณค่าทางนิเวศวิทยา เหมาะสมต่อการศึกษาวิจัยและการท่องเที่ยว ชุมชนใช้พื้นที่บริเวณนี้ในการหาปลาและจับปู คลองชนใช้เป็นที่จอดเรือหาปลา บริเวณรอบๆ เป็นสวนยางพารา สวนมะพร้าว และที่อยู่อาศัย

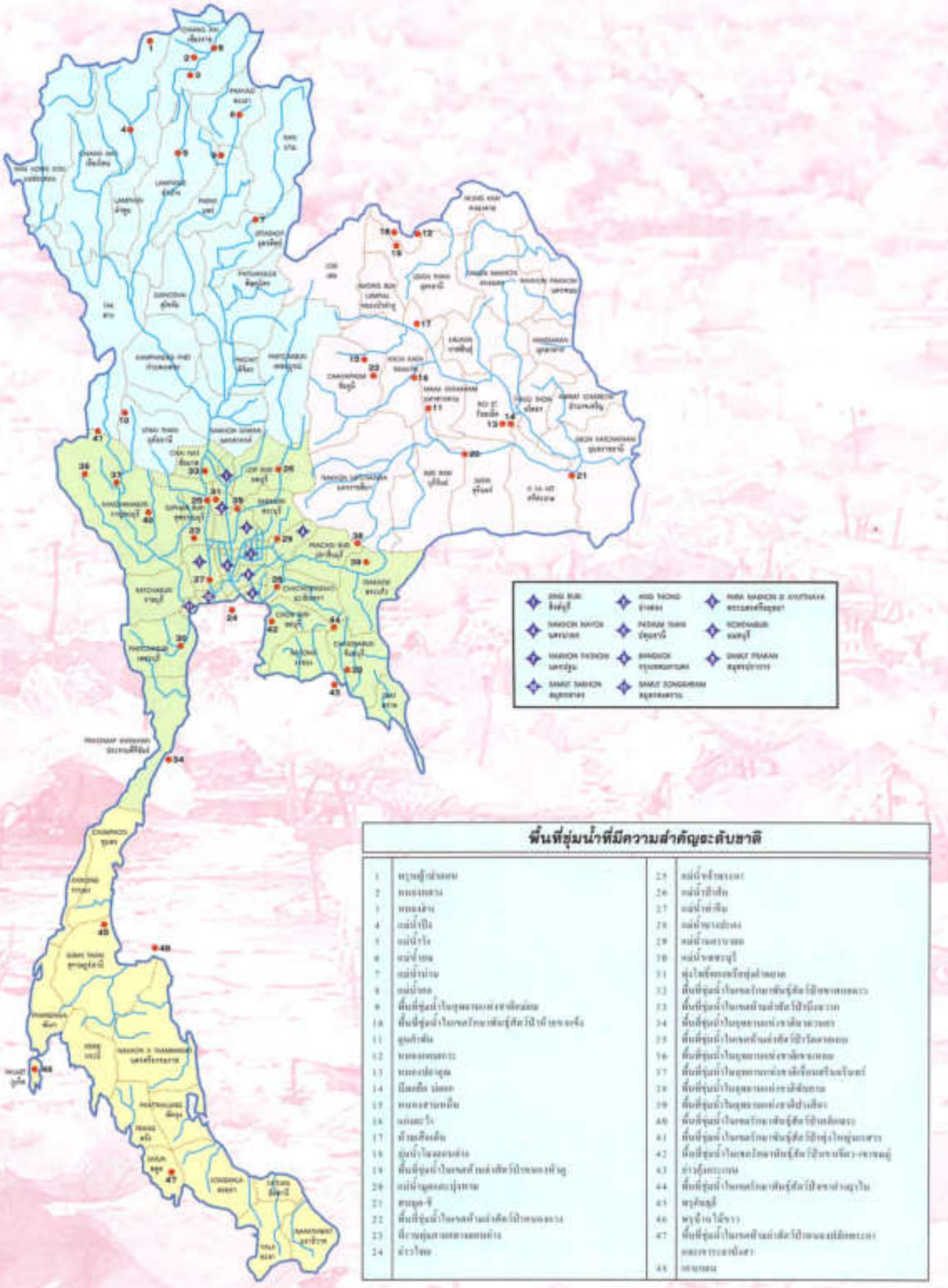

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ

1	หนองผู้ม่วงหอม
2	หนองหลวง
3	หนองล้าน
4	แม่น้ำปิง
5	แม่น้ำวัง
6	แม่น้ำยม
7	แม่น้ำน่าน
8	แม่น้ำสะ
9	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแม่ยม
10	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าคำชะอี
11	ดูนคำเดิ่น
12	หนองหมากแข้ง
13	หนองปลาคุย
14	บึงสีไฟ บึงสะ
15	หนองสามหมื่น
16	หนองโรง
17	ห้วยสีเสียด
18	ป่าชุ่มน้ำในหนองน้ำแม่สัตว์ป่าหนองหญ้าปล้อง
19	พื้นที่ชุ่มน้ำในหนองน้ำแม่สัตว์ป่าหนองหญ้าปล้อง
20	แม่น้ำมูลตอนล่าง
21	สามุย-ซี
22	พื้นที่ชุ่มน้ำในหนองน้ำแม่สัตว์ป่าหนองหงษ์
23	ที่ราบลุ่มแม่น้ำแม่กลองตอนล่าง
24	ด่านไทร
25	แม่น้ำเจ้าพระยา
26	แม่น้ำป่าสัก
27	แม่น้ำท่าจีน
28	แม่น้ำบางปะกง
29	แม่น้ำแควน้อย
30	แม่น้ำเพชรบุรี
31	พุน้ำร้อนหนองรี่ชุ่มน้ำสงขลา
32	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหนองหงษ์-หนองหาน
33	พื้นที่ชุ่มน้ำในหนองน้ำแม่สัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด
34	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติน้ำตกเอราวัณ
35	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้วยแม่สัตว์ป่าวังเจ้าหนองแม่
36	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติพระแท่นศิลาอาสน์
37	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์
38	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติพันธุ์
39	พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติปางสีดา
40	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน
41	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าพุน้ำร้อนหนองรี่
42	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาแหลมสิงห์-เขาชนกูด
43	ด่านคุ้มกระบอน
44	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาล่องลุง
45	หมู่เกาะสุรินทร์
46	หมู่เกาะสิมิลัน
47	พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้วยแม่สัตว์ป่าหนองแม่ตะเภา คลองระยะและปัตตานี
48	หนองหาน

บึงบอระเพ็ด

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติ
เขาสามร้อยยอด

อ่าวพังงา

พื้นที่ชุ่มน้ำใน
เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า
เฉลิมพระเกียรติ
สมเด็จพระเทพฯ
(ป่าพรุโต๊ะแดง)

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม

แอ่งเชียงแสน

ปากแม่น้ำกระบุรี

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง

ดอนหอยหลอด

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย ที่มีความสำคัญระดับชาติ

พรุหญ้าท่าดอน	208
หนองหลวง	210
หนองอ่าง	213
แม่น้ำปิง	215
แม่น้ำวัง	217
แม่น้ำยม	219
แม่น้ำน่าน	221
แม่น้ำกก	223
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแม่ยม	225
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง	227
ดูนลำพัน	230
หนองกอมเกาะ	232
หนองปลาคูณ	234
บึงเกลือ บ่อแก	236
หนองสามหมื่น	238
แก่งละว้า	240
ห้วยเสือเต้น	242
ลุ่มน้ำโมงตอนล่าง	244
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองหัวคู	246

แม่น้ำมูลและบุ่งทาม	248
สมูล-ชี	250
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง	252
ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง	254
อ่าวไทย	257
แม่น้ำเจ้าพระยา	261
แม่น้ำป่าสัก	263
แม่น้ำท่าจีน	265
แม่น้ำบางปะกง	267
แม่น้ำนครนายก	269
แม่น้ำเพชรบุรี	271
ทุ่งโพธิ์ทองหรือทุ่งคำหยาด	273
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว	276
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าปึงฉวาก	278
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร	280
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดตาฉเอน	282
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลม	284
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์	287
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทับลาน	289
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติปางสีดา	291
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ	293
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร	296
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว-ขมภู่	298

อ่าวคุ้งกระเบน 300
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน 302
พรุควนธุลี 305
พรุบ้านไม้ขาว 307
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองปลักพระยาและเขาระยาบังลา 310
เกาะแตน 312

สัญลักษณ์ที่ปรากฏในแผนที่

เลขหมายทางหลวง — แนวแบ่งเขตจังหวัด — แนวแบ่งเขตอำเภอ จังหวัด อำเภอ

แหล่งท่องเที่ยว ป่าจาก ป่าแสม ทุ่งนา

สวนหรือไร่ สวนหรือป่า ทะเลสาบหรือหนองมีน้ำตลอดปี ทะเลสาบหรือหนองมีน้ำไม่ตลอดปี

ที่มาของแผนที่

- แผนที่ประเทศไทย 1: 50,000 ของกรมแผนที่ทหาร
- แผนที่แนบท้ายพระราชกฤษฎีกาเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตห้ามล่าสัตว์ป่า ของกรมป่าไม้
- แผนที่ประเทศไทย โดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด บางกอกไกด์

พรุหญ้าท่าตอน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่

- เนื้อที่ 59.36 ตารางกิโลเมตร (37,100 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 20° 02′ N และ 99° 24′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 450 เมตร

ประเภท

แอ่งน้ำ หนองบึง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ที่ลุ่มน้ำขัง

ระวาง 4848 IV, 4849 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

พรุหญ้าท่าตอนเป็นบริเวณที่ลุ่มสองฝั่งลำน้ำ จากบริเวณที่มีแม่น้ำฝางไหลลงแม่น้ำกก ขึ้นไปทางต้นน้ำแม่ฝางรวมกับบริเวณที่นาทางด้านเหนือ เดิมเป็นพรุหญ้าซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 59.36 ตารางกิโลเมตร (37,100 ไร่) โดยเป็นพื้นที่พรุ 13.44 ตารางกิโลเมตร (8,400 ไร่) และพื้นที่นา 45.92 ตารางกิโลเมตร (28,700 ไร่) บริเวณโดยรอบสองฝั่งลำน้ำในปัจจุบันส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่ถูกปรับใช้ในทางการเกษตร เหลือพรุหญ้าบริเวณสบฝาง บริเวณหนองวงและสองฝั่งของแม่น้ำฝางตลอดแนวไปจนถึงฝายน้ำล้นบ้านสันต้นหม้อห่างจากฝั่งประมาณ 10-50 เมตร กิจกรรมการผลิตที่สำคัญ ได้แก่ บริเวณที่ลุ่มจะทำการปลูกพืชผัก ส่วนบริเวณพื้นที่เนินสูงจะปลูกพืชสวน

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 15 ชนิด ซึ่งเดิมจากการสำรวจในปี พ.ศ. 2532 ในบริเวณนี้พบนกอย่างน้อย 23 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพสูญพันธุ์ในธรรมชาติ (extinct in the wild) ได้แก่ นกกระเรียน (*Grus antigone*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกกระแตผีใหญ่ (*Esacus recurvirostris*) และนกนางนวลแกลบแม่น้ำ (*Sterna aurantia*) ซึ่งพบบริเวณหาดแม่น้ำกก ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกยอดหญ้าหลังดำ (*Saxicola jerdoni*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางแดงใหญ่ (*Botaurus stellaris*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*)
- พบปลาอย่างน้อย 15 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาพมอ (*Anabas testudineus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลากริม (*Trichopsis vittatus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemura*) ปลาดุกด้าน (*Clarias balrachus*) ชนิดปลาที่พบในแม่น้ำฝาง ได้แก่ ปลาช่อน ปลาปู่ (*Oxyeleotris marmonata*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาซิวใบข้าว (*Rasbora* sp.) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาไน (*Cyprinus carpio*) ปลาตะเพียน (*Puntius gonionatus*) ปลาแขยงหรือปลาสร้อย (*Mystus vittatus*)
- พืชชายน้ำพบหนาแน่น ได้แก่ แขม (*Phragmites karka*) พง (*Sorghum halepense*) อ้อ (*Arundo donax*) และไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) หญ้าปล้อง (*Hymennachne pseudointerrupta*) หญ้าไข (*Leersia hexandra*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) ธูปฤาษี (*Typha latifolia*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งจับสัตว์น้ำของชุมชนโดยเฉพาะกลุ่มไทยใหญ่ไม่น้อยกว่าวันละ 30-50 ราย เพื่อบริโภคและจำหน่าย ทำรายได้ประมาณวันละ 50-100 บาท พื้นที่ราบลุ่มเป็นนาข้าว สวนเกษตร รายได้ของเกษตรกรไม่น้อยกว่า 20,000 บาทต่อปี

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่ถือครองกรรมสิทธิ์โดยโฉนด บางส่วนมีการถือครองกรรมสิทธิ์ มีการบุกรุกพื้นที่ แต่ยังไม่ได้นำไปทำการเกษตรเนื่องจากเป็นที่ลุ่มพรุหญ้าและน้ำท่วมขัง
- มีการบุกรุกพื้นที่เพื่อปรับที่ทำการเกษตร มีปัญหาการทำการประมงโดยใช้เครื่องมือผิดกฎหมาย มีการใช้ยาเบื่อและไฟช็อต

หนองหลวง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย

- เนื้อที่ 14.7136 ตารางกิโลเมตร (9,196 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 19° 47′-52′ N และ 99° 57′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 400 เมตร

ประเภท

แหล่งน้ำนิ่งตลอดปี แหล่งน้ำจืดมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู

ระวาง 4948 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

หนองหลวงมีพื้นที่ 14.7136 ตารางกิโลเมตร (9,196 ไร่) ส่วนกว้างที่สุด 4 กิโลเมตร ยาวที่สุด 7 กิโลเมตร ลงป่าสันมีพื้นที่ประมาณ 0.8 ตารางกิโลเมตร (500 ไร่) หนองหลวงเป็นแหล่งน้ำที่มีขนาดใหญ่ที่สุดในจังหวัดเชียงราย เดิมเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติที่ประกอบด้วยกลุ่มหนองน้ำขนาดเล็ก เกาะ และป่ากก มีทุ่งหญ้าและนาข้าวบริเวณขอบหนอง และบริเวณฝั่งแม่น้ำแม่สลิ่น ต่อมาได้มีการสร้างเขื่อนดินปิดปากหนองหลวงต้นลำน้ำแม่สลิ่น สร้างและปรับปรุงฝายคอนกรีตและประตูระบายน้ำ ทำให้สามารถเก็บกักน้ำได้มากขึ้น จนกลายเป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่มีเกาะ 8 เกาะ พื้นที่หนองหลวงอยู่ในบริเวณที่เป็นตะพักลุ่มน้ำต่ำที่เกิดจากตะกอนค่อนข้างใหม่ ประกอบด้วยหน่วยดิน คล้ายดินชุดหางดง ชุดดินเชียงราย และชุดดินเรณู สภาพการใช้ที่ดินในบริเวณโดยรอบพื้นที่หนองหลวง ในปัจจุบันเป็นลักษณะการใช้เชิงก้าวหน้าค่อนข้างสูงทั้งทางด้านเกษตรกรรมและทางด้านบริโภคต่างๆ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่นาข้าว บ่อปลา พื้นที่ลุ่มชื้นและแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น และแหล่งน้ำเดิม รวมกันเป็นพื้นที่ประมาณ 46.4 ตารางกิโลเมตร (29,000 ไร่) คุณภาพน้ำในอยู่เกณฑ์ดี

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นระบบนิเวศแหล่งน้ำแบบปิดที่เต็มไปด้วยพันธุ์พืชน้ำ

- พบนกอย่างน้อย 4 ชนิด ได้แก่ เป็ดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) และนกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) สาเหตุที่นกทุกชนิดมีความชุกชุมน้อยมาก อาจจะเป็นเพราะมีการทำประมงในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ทำให้รบกวนที่อยู่อาศัยของนก
- พบปลาอย่างน้อย 25 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) และเป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*)
- พบพันธุ์ไม้นานาชนิด โดยพบพืชชายน้ำมากที่สุด รองลงมาคือพืชลอยน้ำ พืชโผล่เหนือน้ำและพืชใต้น้ำ พืชชายน้ำที่พบหนาแน่นและพบได้ทั่วไป ได้แก่ หญ้าคา (*Imperata cylindrica*) บอน (*Colocasia antiquarum*) ผักเป็ดน้ำ (*Alternanthera riandra*) ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) จอก (*Pistia stratiotes*) และกระจ่อม (*Trapa quadrispinosa*) โดยมีพืชที่กำลังแพร่ระบาดและทำให้เกิดปัญหาเนื่องจากมีการควบคุมได้ยากคือ ไมยราบยักษ์

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเก็บกักน้ำได้ถึง 19 ล้านลูกบาศก์เมตร ช่วยลดปัญหาอุทกภัย และเป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตรในฤดูแล้ง และการอุปโภคบริโภค รวมไปถึงเป็นแหล่งทำการประมงของชุมชนในหมู่บ้านต่างๆ ซึ่งมีรายได้โดยเฉลี่ย 150-200 บาทต่อวัน นอกจากนี้หนองหลวงยังเป็นแหล่งน้ำสำคัญสำหรับการเกษตร การประกอบอาชีพของชุมชน คือ ทำนา ทำไร่ และเลี้ยงสัตว์ อาชีพอื่น ได้แก่ ค้าขายและรับจ้าง ทำให้ชุมชนที่อาศัยบริเวณรอบหนองหลวงมีรายได้โดยเฉลี่ย 20,000 บาทต่อปี มีการค้นพบเสาโบราณขนาดใหญ่และน้องโบราณที่อ่างทำเสาร์ และพบของโบราณตามเกาะต่างๆ

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่ชุ่มน้ำหนองหลวงเป็นที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่รอบหนองน้ำมีการออกเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนดประมาณร้อยละ 70 และประมาณร้อยละ 30 มีเอกสารสิทธิ์ประเภท นส. 3 ในระยะปี พ.ศ. 2530-2535 บริเวณรอบหนองน้ำมีการเปลี่ยนมือจากชุมชนในท้องถิ่นเป็นกลุ่มนายทุนต่างถิ่น ไม่มีการจัดรูปแบบในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ในภาพรวม แต่มีการดูแลพื้นที่ในเขตของตัวเองโดยชุมชน เช่น การห้ามล่าสัตว์ ประเภทห้ามใช้กระแสไฟฟ้าจับปลา อวนตาถี่ ห้ามจับปลาในฤดูปลาวางไข่ (เดือนกรกฎาคม) ห้ามกั้นเผือก บริเวณหนองหลวงด้านใต้ฝายเป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดเชียงราย ซึ่งมีที่พักและอุปกรณ์ เครื่องมือในการวิจัยทางด้านนิเวศวิทยาของน้ำบางส่วน
- จังหวัดเชียงรายตั้งเป้าหมายปรับปรุงหนองหลวงเพื่อใช้ในการเกษตร ขยายเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ป้องกันและบรรเทาอุทกภัย และเป็นแหล่งเพื่อพักผ่อนหย่อนใจของประชาชน โดยเริ่มจากการสร้างเขื่อนกันดินและฝายน้ำล้น ปิดปากหนองหลวง เพื่อกักเก็บน้ำในช่วงปี พ.ศ. 2513 ถึง พ.ศ. 2520 ปี พ.ศ. 2519 ได้สร้างคันดินตามขอบหนองหลวง มีการดำเนินงานของรัฐในการขุดลอกหนองน้ำ ไม่มีการศึกษารูปแบบในการขุดลอกและการทิ้งดินในบริเวณหนองน้ำที่ชัดเจน ชุมชนที่อยู่ท้ายน้ำมีการทำการประมงผิดกฎหมาย สภาพหนองหลวงมี

ปริมาณวัชพืชที่มีอยู่จำนวนมาก มีผลให้หนองน้ำตื้นเขิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาการบุกรุกที่สาธารณะ เนื่องจากการเจริญเติบโตทางธุรกิจ ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2535 ซึ่งทำให้ที่ดินมีราคาแพงประกอบกับพื้นที่หนองหลวงไม่มีการกำหนดขอบเขตชัดเจน ไม่มีองค์กรที่ดูแลควบคุมการบุกรุกที่สาธารณะ ทำให้มีการบุกรุกจับจองพื้นที่จำนวนมาก พื้นที่ป่าบริเวณเขตหนองหลวงไม่ได้รับการดูแลหรือควบคุมการใช้ประโยชน์ และมีการครอบครองสิทธิ์ในพื้นที่สาธารณะบางส่วน ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งในการใช้น้ำของกลุ่มเกษตรกร

- พื้นที่บริเวณรอบหนองน้ำถือครองโดยกลุ่มนายทุนต่างถิ่น ดังนั้นจึงมีการใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตรค่อนข้างน้อย มีการขุดลอกหนองหลวง มีการขุดดินกำจัดวัชพืช โดยไม่มีการศึกษาและวางแผนในการบูรณะและอนุรักษ์แหล่งน้ำที่ชัดเจน ปัจจุบันพื้นที่บริเวณด้านหน้าของสถานีประมงน้ำจืดกำลังดำเนินการขุดทรายและนำไปถมพื้นที่หนองน้ำ เนื้อที่ประมาณ 0.032 ตารางกิโลเมตร (20 ไร่) เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว และสถานที่พักผ่อน ร้านค้า ร้านอาหาร นอกจากนี้ยังอยู่ในระหว่างการพิจารณายกพื้นเกาะ แม่หม้ายให้แก่มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เพื่อจัดตั้งเป็นสถานศึกษาสาขาการเกษตร ประมง ปศุสัตว์ ในปี พ.ศ. 2541 ได้ดำเนินการขุดลอกห้วยพระยานก้า ห้วยเรียงหวาย เพื่อเพิ่มปริมาณน้ำให้ลงสู่หนองหลวงเพิ่มมากขึ้นโดยใช้งบประมาณจากกรมชลประทาน

หนองฮ่าง

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบ่วงคำ ตำบลหัวงิ้ม และตำบลทานตะวัน อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย

- เนื้อที่ 2.7856 ตารางกิโลเมตร (1,741 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 19° 30′ N และ 99° 48′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 400 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืด มีน้ำตลอดปี มีน้ำบางฤดู

ระวาง 4948 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

หนองล่างเคยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำขนาดใหญ่ ประกอบด้วยหนองน้ำขนาดเล็กสามแห่งและที่ราบลุ่มแม่น้ำล่างรวมถึงนาข้าว มีเนื้อที่ประมาณ 7.36 ตารางกิโลเมตร (4,600 ไร่) แต่ถูกบุกรุกครอบครอง ปัจจุบันมีเพียงบางส่วนของหนองน้ำที่มีน้ำขังตลอดปี ที่เหลือตื้นเขินมีน้ำเฉพาะฤดูฝน มีวัชพืชขึ้นอยู่ทั่วไป บริเวณที่ตื้นเขินบางส่วนใช้เป็นที่นา

สถานภาพทางชีวภาพ

ในอดีตหนองล่างเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ เคยมีนกหลากหลายชนิดและจำนวนมาก ปัจจุบันมีนกประจำถิ่นเพียงไม่กี่ชนิด

- พบปลาอย่างน้อย 16 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*)
- พบพืชชายน้ำมากที่สุด รองลงมาคือพืชลอยน้ำและพืชโผล่เหนือน้ำ โดยพืชที่พบหนาแน่นเป็นพืชโผล่เหนือน้ำ ซึ่งพบได้ทั่วไปตามขอบหนอง คือ กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) ส่วนพืชชายน้ำที่พบได้ทั่วไป ได้แก่ ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) และบอน (*Colocasia esculenta*) ส่วนพืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งทำการประมงของชุมชนบริเวณรอบๆ หนองน้ำและในเขตต่างอำเภอ เป็นแหล่งน้ำสำหรับการเกษตร ในบริเวณใกล้เคียงโดยเฉพาะบ้านหนองล่าง กำลังดำเนินกิจกรรมในการทดน้ำสู่ด้านเหนือ เพื่อนำน้ำไปใช้ในการเกษตร โดยรอบหนองล่างมี 2,557 ครัวเรือน อาชีพหลักของชุมชน คือ การทำนา รายได้โดยเฉลี่ยปีละ 20,000 บาทต่อคน และนอกจากนี้ยังมีการขุดบ่อเลี้ยงปลาเพิ่มมากขึ้น พื้นที่รอบหนองล่างเป็นที่อุ่มน้ำท่วมขังในฤดูน้ำหลาก ทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำหลังการเก็บเกี่ยวข้าว เป็นแหล่งรายได้ที่เพิ่มขึ้น มีปูนามาก ในช่วงฤดูทำนามักจับปูได้คนละ 20-50 กิโลกรัมต่อวัน ซึ่งปูที่จับได้จะมีการรับซื้อไปคั่นน้ำปูในเขตพื้นที่ต่างๆ

การจัดการและการคุกคาม

- หนองล่างเป็นพื้นที่สาธารณะ ซึ่งถูกบุกรุกครอบครองพื้นที่บางส่วนไปเป็นจำนวนมาก แต่การบุกรุกและครอบครองกรรมสิทธิ์ยังคงมีอยู่ ปัจจุบันมีการออกหนังสือสำคัญที่หลวง (นสล.) ในพื้นที่ 2,786 ตารางกิโลเมตร (1,741.64 ไร่) ที่ดินบริเวณรอบหนองล่างมีการออกเอกสารสิทธิ์ประเภทโฉนด และ นส. 3 และยังมีที่บางส่วนซึ่งเป็นพื้นที่ไม่มีเอกสิทธิ์ แต่มีการจับจองครอบครองสำหรับพื้นที่ประกาศ นสล.
- บริเวณขอบหนองล่างได้มีการขุดลอกและยกร่องดูระหว่างปี พ.ศ. 2537-2539 และนำดินมาทำถนนล้อมรอบหนองเพื่อเพิ่มความสามารถในการกักเก็บน้ำและป้องกันการบุกรุกที่สาธารณะ ดินจากการขุดลอกยังใช้จัดทำสวนป่า สร้างเป็นที่พักผ่อนหย่อนใจ และก่อสร้างที่ทำการสภาตำบล
- ในฤดูแล้งมีการทำประมงและใช้เครื่องมือที่ผิดกฎหมาย เช่น จับปลาโดยใช้กระแสไฟฟ้า การดักจับสัตว์น้ำโดยกั้นทางเดินน้ำ นอกจากนี้ยังมีการตัดไม้ และการขับนก นอกจากนี้ยังมีปัญหาการรุกล้ำที่สาธารณะ โดยเฉพาะในพื้นที่บางส่วนที่อยู่นอกคันดูกั้น ปัญหาสัตว์น้ำลดปริมาณลง ซึ่งเกิดจากภาวะการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ซึ่งการสร้างคันดูล้อมรอบพื้นที่เดิม แต่โครงการบูรณะขุดลอกที่ไม่ได้มีการวางแผนอย่างรัดกุมอาจมีผลกระทบต่อระบบนิเวศโดยตรง
- โครงการที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบันเป็นการขุดลอกเป็นสระและคูน้ำเพื่อเก็บกักน้ำ การป้องกันการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ นอกจากนี้ยังมีการปล่อยปลาเพื่อเพิ่มผลผลิตสัตว์น้ำ ซึ่งแนวทางการพัฒนาของสภาตำบลที่ดูแลรอบหนองน้ำมุ่งหวังจะพัฒนาหนองล่างไปสู่การท่องเที่ยว การสร้างที่พักผ่อนหย่อนใจ และการจัดสร้างที่พักตากอากาศ

แม่น้ำปิง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเชียงดาว อำเภอแม่แตง อำเภอเมือง อำเภอหางดง อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน อำเภอคอยเต่า จังหวัดตาก จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์

- ความยาวรวมประมาณ 590 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 24′ 00″ ถึง 19° 49′ 00″ N และ 98° 05′ 30″ ถึง 100° 09′ 12″ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 260-300 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี แอ่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง

4747 II, 4746 I, II, 4745 III, IV, 4744 III, IV, 4743 I, IV, 4843 III, 4842 II, IV, 4941 II, IV, 4940 I, 5040 IV

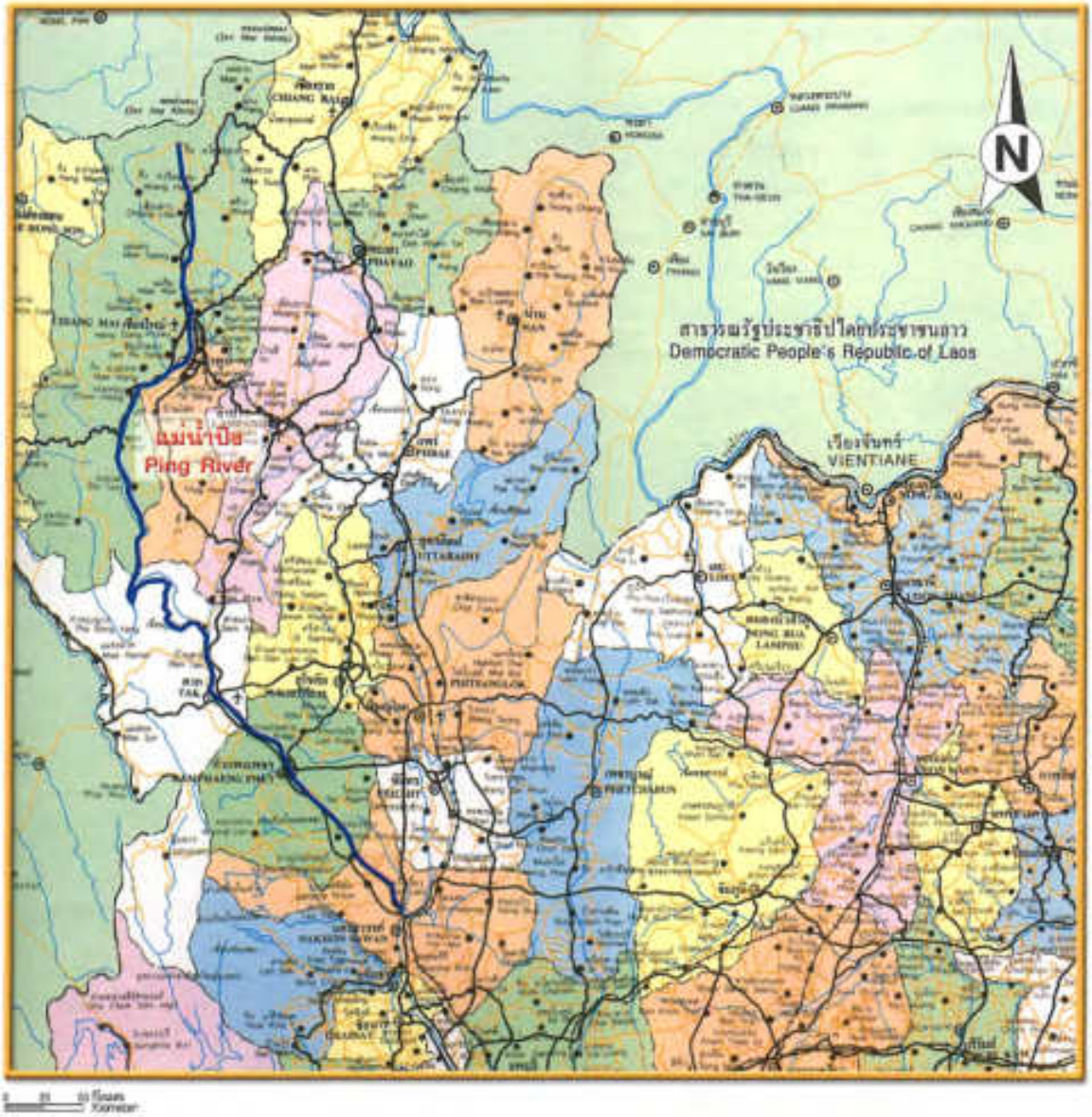

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำปิงเกิดจากทิวเขาผีปันน้ำในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ ตอนบนไหลผ่านเทือกเขาและที่ราบหุบเขาและชุมชนในอำเภอแม่แตง มีแม่น้ำแม่จัดมาบรรจบฝั่งซ้ายและมีแม่น้ำแม่แตงมาบรรจบฝั่งขวาไหลเข้าสู่ที่ราบลุ่มอำเภอเมือง จังหวัดลำพูน มีแม่น้ำกวงไหลมาบรรจบที่จังหวัดลำพูน จากนั้นไหลไปทางทิศใต้ มีแม่น้ำลี้มาบรรจบที่อำเภอออมทอง ไหลลงใต้มีแม่น้ำแม่แจ่มมาบรรจบที่อำเภอสอด จากนั้นไหลเข้าสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลที่อำเภอคอยเต่า บรรจบกับแม่น้ำวังที่จังหวัดตาก ไหลผ่านที่ราบเขตจังหวัดกำแพงเพชรไปบรรจบกับแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ลุ่มน้ำปิงซึ่งอยู่เหนือเขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก ครอบคลุมพื้นที่ 26,386 ตารางกิโลเมตร (16,491,250 ไร่) พื้นที่ลุ่มน้ำตอนล่างจากเขื่อนภูมิพลจังหวัดตาก ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 7,512 ตารางกิโลเมตร (4,695,000 ไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 66 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลานวลจันทร์ (*Cirrhinus microlepis*) ปลาสรงรูกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลานางอ้าว (*Barilius guttatus*) ปลานวลจันทร์ ปลากระสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาสร้อยลูกกล้วย (*Labiobarbus spilopleura*) ปลาตา (*Morulius chrysophekadion*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus lini*) ปลาแก้มช้ำ (*Puntius orphoides*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภค การเกษตร การประมง และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี

การจัดการและการดูแลรักษา

- สภาพลำน้ำสาขาส่วนใหญ่ตื้นเขิน มีการชะล้างหน้าดินสูง นอกจากนั้นลำน้ำสาขาบางสาย เช่น แม่ลี้ แม่ก้อ ตื้นเขินเนื่องจากการทับถมของวัชพืชในลำน้ำและริมฝั่ง บริเวณต้นน้ำลำธารมีการทำลายป่าไม้และพืชคลุมดิน ดินซึ่งเป็นดินร่วนปนทรายจึงตกตะกอนในลำน้ำมากขึ้น นอกจากนั้นยังมีปัญหาการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่สาธารณะเพื่อการเพาะปลูกและปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เช่น รีสอร์ท สนามกอล์ฟ
- มีโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ในลุ่มน้ำแม่ปิงตอนบนคือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล อ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กลอง มีความจุ 265 และ 263 ล้านลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพลจังหวัดตาก มีความจุ 13,412 ล้านลูกบาศก์เมตร และโครงการที่มีพื้นที่ชลประทานขนาดใหญ่ เช่น โครงการชลประทานแม่แตง แม่แฝก แม่งัด แม่กลอง แม่ทินเก่า ส่วนพื้นที่ชลประทานตอนล่างลุ่มน้ำปิง คือ โครงการชลประทานกำแพงเพชร ซึ่งเมื่อรวมถึงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดกลางในปี พ.ศ. 2536 มีพื้นที่ที่เป็นแหล่งน้ำทั้งลุ่มน้ำรวมเป็นพื้นที่ 361 ตารางกิโลเมตร (225,625 ไร่) คิดเป็นร้อยละ 1.07 ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด
- การศึกษาเพื่อพัฒนาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก และโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เป็นการส่งน้ำเพื่อช่วยพื้นที่เกษตรกรรมเดิม ช่วยบรรเทาปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง และเป็นแหล่งเก็บกักน้ำใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค

แม่น้ำวัง

ที่ตั้งและพื้นที่

มีต้นกำเนิดที่อำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง ไหลผ่านเขต อำเภอจักรัฐ อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ อำเภอเถิน จังหวัดลำปาง

- ความยาวรวมประมาณ 460 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 05′ ถึง 19° 30′ N
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 365-440 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี แต่งน้ำ รังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง

4743 I, 4843 IV, 4844 I, III, 4845 I, II, 4946 III, IV, 4947 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำวังมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในเขตอำเภอวังเหนือ เป็นแม่น้ำสายสั้นมีความยาว 460 กิโลเมตร มีแม่น้ำสาขาที่สำคัญ คือ น้ำแม่สอย และน้ำแม่คุ้ย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางด้านตะวันตก ในเขตแดนจังหวัดลำปางกับพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดลำพูน สภาพภูมิประเทศตอนบนของลุ่มน้ำแม่น้ำวังเป็นเทือกเขาและป่าไม้ มีความลาดชันลดลงเมื่อไหลใกล้อ่างเก็บน้ำเขื่อนกิ่วลม พื้นที่ตอนล่างของเขื่อนกิ่วลมเป็นพื้นที่ราบกว้างใหญ่อยู่ในเขตอำเภอเมืองลำปาง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ ก่อนที่จะไหลผ่านที่ราบแคบๆ ตามหุบเขาและไหลเข้าสู่พื้นที่ราบในเขตจังหวัดตากไปบรรจบแม่น้ำปิงที่อำเภอบ้านตาก ลุ่มน้ำแม่น้ำวังมีพื้นที่ลุ่มน้ำเกือบทั้งหมดอยู่ในเขตจังหวัดลำปาง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 75 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลานางอ้าว (*Barilius guttatus*) ปลาสร้อยขาว (*Cirrhinus jullieni*) ปลากระสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาแก้มช้ำ (*Puntius orphoides*) ปลาตะพาก (*Puntius daruphani*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค การผลิตกระแสไฟฟ้า การท่องเที่ยว อุตสาหกรรม และเป็นแหล่งทำการประมง โดยมีพื้นที่เกษตรกรรมในโครงการชลประทานรวม 274.544 ตารางกิโลเมตร (171,590 ไร่)

การจัดการและการคุกคาม

- สภาพลำน้ำลำธารตื้นเขินเนื่องจากฤดูฝนน้ำป่าไหลหลากชะหน้าดินลงมาตามพื้นที่ซึ่งลาดชันทำให้ตกตะกอนในลำน้ำ ส่งผลให้เก็บน้ำได้น้อยในฤดูแล้ง
- บริเวณต้นน้ำลำธารในอำเภอวังเหนือ อำเภอแจ้ห่มและกิ่งอำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง มีการบุกรุกป่าเพื่อทำไร่เลื่อนลอยและลักลอบทำไม้เพื่อการค้า ทำให้เกิดการพังทลายของดิน นอกจากนั้นยังมีปัญหาการกัดเซาะตลิ่ง เช่น ในอำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก

แม่น้ำยม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอปง อำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา อำเภอสอง อำเภอเมืองแพร่ อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย จังหวัดแพร่ อำเภอศรีสัชนาลัย อำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอเมือง อำเภอกงไกรลาส จังหวัดสุโขทัย อำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก อำเภอสามง่าม อำเภอไพรีประทับช้าง อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์

- ความยาวรวมประมาณ 735 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 103° 59′ และ 104° 43′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 280-300 เมตร

ประเภท

แอ่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง 5040 IV, 5041 III, IV, 5042 III, IV, 4942 I, 4943 I, II, 4944 III, IV, 4945 II, 5045 III, IV, 5046 III, IV, 5047 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำยมมีต้นกำเนิดจากดอยขุนยวม ทิวเขาผีปันน้ำในเขตอำเภอปง และอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ไหลลงทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปบรรจบกับลำน้ำงาวซึ่งเป็นลำน้ำสาขาในเขตจังหวัดแพร่ ไหลผ่านจังหวัดสุโขทัย พิษณุโลก พิจิตร และบรรจบแม่น้ำน่านที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ แม่น้ำยมมีลำน้ำสาขา 77 สาย ที่สำคัญ เช่น น้ำจืม น้ำแม่คง น้ำแม่งาว แม่ไส แม่สอง ห้วยท่าแพ ห้วยแม่สิน น้ำแม่มอก น้ำแม่รำพัน คลองสาระบบ คลองลำหนองโบสถ์ คลองคนที ห้วยใหญ่ คลองไผ่รอบ เป็นต้น ในฤดูน้ำหลากมีมวลน้ำไหลหลากลงมาในปริมาณมากและรุนแรง ทำให้เกิดน้ำท่วมบริเวณพื้นที่ราบสองฝั่งแม่น้ำทุกปี

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 106 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาที่สำคัญอีกสองชนิด ได้แก่ ปลาติดหิน (*Glyptothorax major*) และปลาซิวเจ้าฟ้า (*Amblypharyngodon chulabhornae*) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาช่อน (*Channa striata*) ปลาร่องไม้ตับ (*Osteochilus waandersi*) ปลาบู่ทราย (*Oxyeleotris marmorata*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลาตะมัง (*Puntioplites proctozysron*) ปลาตะพาก (*Puntius daruphani*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาแก้มช้ำ (*Puntius orphoides*) ปลาฉลามหางแดง (*Epalzeorhynchos frenatus*) ปลากดคัง (*Mystus wyckioides*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญในการอุปโภคบริโภค แหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและแหล่งทำการประมง

การจัดการและการคุกคาม

- มีพื้นที่ในเขตชลประทานรวม 1,127.52 ตารางกิโลเมตร (704,700 ไร่) และพื้นที่เกษตรกรรมในโครงการสูบน้ำด้วยไฟฟ้า 145.792 ตารางกิโลเมตร (91,120 ไร่)
- โครงการพัฒนาสร้างทำนบ ฝาย อ่างเก็บน้ำขนาดเล็ก และขนาดกลาง เพื่อจัดทำระบบชลประทาน ทำให้เกิดผลกระทบต่อธรรมชาติของแม่น้ำยม
- มีการเสนอโครงการพัฒนาสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำขนาดใหญ่ที่บริเวณแก่งเสือเต้น จังหวัดแพร่ และโครงการก่อสร้างอ่างเก็บน้ำน้ำฝาย เพื่อทำโครงการชลประทานขนาดกลาง และขนาดเล็กหลายโครงการในลำน้ำยมและลำน้ำสาขา

แม่น้ำน่าน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จากนั้นเข้าสู่จังหวัดพิจิตร ที่แม่น้ำวังทอง และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ตำบลปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

- ความยาวรวมประมาณ 770 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 42′ 12″ ถึง 19° 27′ 48″ N และ 99° 51′ 30″ ถึง 101° 21′ 48″ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 27 ถึงมากกว่า 220 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี แก่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง 5040 IV, 5041 I, II, 5042 I, II, 5043 III, IV, 5044 II, III, 5144 IV, 5145 I, III, 5146 I, II, 5147 I, II, 5148 II

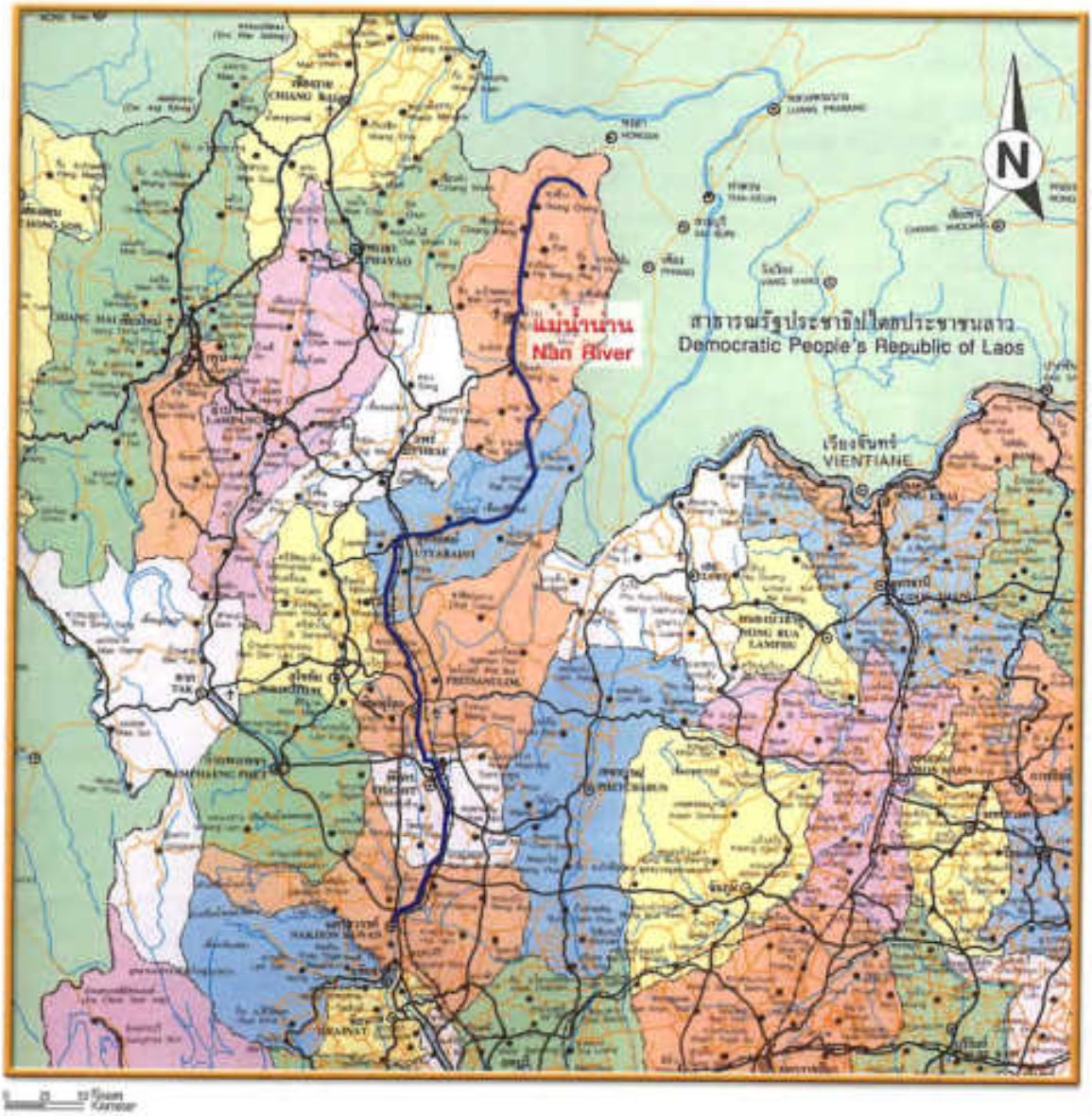

แม่น้ำน่าน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา จังหวัดอุตรดิตถ์ อำเภอพรหมพิราม อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก จากนั้นเข้าสู่จังหวัดพิจิตร ที่แม่น้ำวังทอง และบรรจบกับแม่น้ำปิงที่ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์

- ความยาวรวมประมาณ 770 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 42′ 12″ ถึง 19° 27′ 48″ N และ 99° 51′ 30″ ถึง 101° 21′ 48″ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยตั้งแต่ 27 ถึงมากกว่า 220 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี แอ่งน้ำ รังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง 5040 IV, 5041 I, II, 5042 I, II, 5043 III, IV, 5044 II, III, 5144 IV, 5145 I, III, 5146 I, II, 5147 I, II, 5148 II

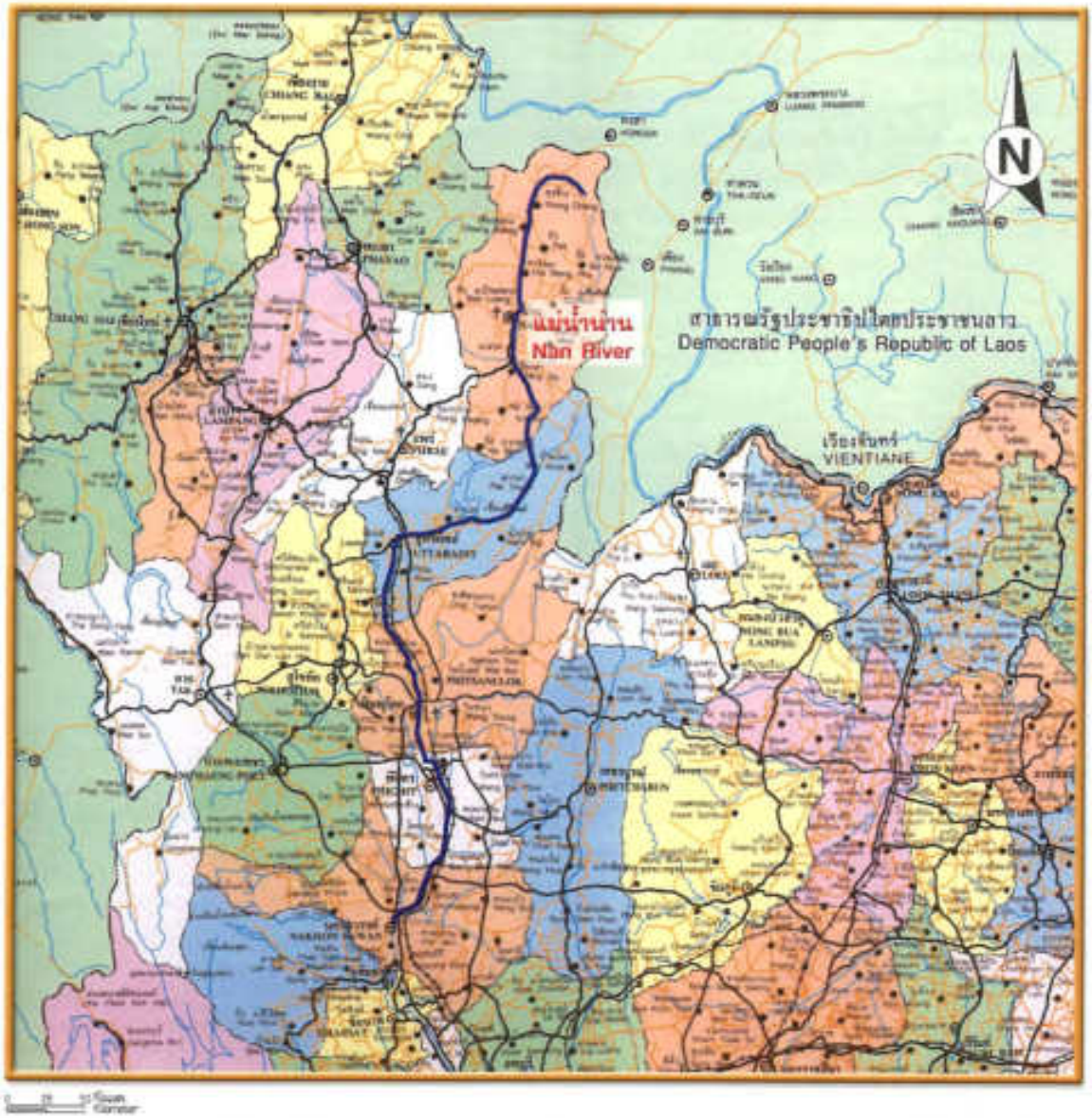

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำน่านมีต้นกำเนิดจากดอยภูแว เทือกเขาหลวงพระบาง ซึ่งเป็นเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว แม่น้ำน่านประกอบด้วยแม่น้ำสาขาหลักคือ แม่น้ำน่านตอนบน แม่น้ำวัง ไหลลงสู่พื้นที่อำเภอเมือง อำเภอเวียงสา ไหลผ่านหุบเขาลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ จังหวัดอุตรดิตถ์ จากนั้นไหลผ่านจังหวัดพิษณุโลก พิจิตร และบรรจบแม่น้ำปิงที่จังหวัดนครสวรรค์

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นระบบนิเวศแบบน้ำไหล ที่มีการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำ (เขื่อนสิริกิติ์) และเขื่อนทดน้ำ (เขื่อนนเรศวร) ขวางลำน้ำ ทำให้เกิดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อนสิริกิติ์

- พบปลาอย่างน้อย 71 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาก้างพระร่วง (*Kryptopterus bicirrhis*) ปลาอีกชนิดหนึ่งที่สำคัญ ได้แก่ ปลาติดหิน (*Glyptothorax major*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) และเป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากราย (*N. chitala*) ปลาสร้อยขาว (*Cirrhinus jullieni*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลากะมัง (*Puntioplites proctozysron*) ปลาเสือพ่นน้ำ (*Toxotes chatareus*) ปลาบู่ (*Oxyeleotris marmorata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ในบริเวณลุ่มน้ำน่าน ประชากรส่วนใหญ่มีอาชีพทำนา ปลูกพืชไร่และป่าไม้ มีแหล่งโบราณคดีและประวัติศาสตร์ที่สำคัญ

การจัดการและการคุกคาม

- สภาพลำน้ำสาขาส่วนใหญ่ตื้นเขิน มีการตกตะกอนในลำน้ำ ทำให้กักเก็บน้ำได้น้อย บริเวณต้นน้ำลำธารมีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ในจังหวัดน่าน และจังหวัดเพชรบูรณ์ มีการทำลายต้นไม้และพืชคลุมดินบริเวณแหล่งน้ำและตลิ่งในระหว่างการขุดลอก ทำให้เกิดการกัดเซาะตลิ่งมากขึ้น
- มีโครงการแหล่งน้ำ ได้แก่ โครงการเขื่อนทดน้ำอุตรดิตถ์ โครงการเขื่อนทดน้ำพิษณุโลก เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ขอประทานฝั่งซ้ายและฝั่งขวาในเขตจังหวัดพิษณุโลก และจังหวัดพิจิตร โครงการเอนกประสงค์แควน้อย โครงการเอนกประสงค์น้ำเข็ก โครงการลุ่มน้ำแม่น้ำน่านตอนบน

แม่น้ำกก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอแม่ลาย จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอเมือง อำเภอแม่จัน อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย

- ความยาวรวมประมาณ 290 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 19° 30′ ถึง 20° 12′ N และ 99° 10′ ถึง 100° 8′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 397-445 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีแม่น้ำไหลตลอดปี แต่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ

ระวาง

4848 I, III, IV, 4849 II, 4948 I, IV, 5049 III, IV, III

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำกกไหลจากเขตภูเขาในเมืองกก รัฐเชียงตุง สหภาพเมียนมาร์ ผ่านพื้นที่ภูเขาเข้าเขตประเทศไทยที่อำเภอแม่กก จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลผ่านบริเวณแอ่งเชียงแสน และลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย แม่น้ำฝางซึ่งมีต้นน้ำอยู่ที่อำเภอฝางไหลลงสู่แม่น้ำกกที่ท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ และแม่น้ำลาวซึ่งมีต้นน้ำที่ภูเขาผีปันน้ำในอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ไหลลงสู่แม่น้ำกกที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ลุ่มน้ำกกมีพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดประมาณ 11,295 ตารางกิโลเมตร (7,059,375 ไร่) บางส่วนของลุ่มน้ำอยู่ในเขตสหภาพเมียนมาร์ แบ่งเป็นลุ่มน้ำสาขาได้ 3 ลุ่มน้ำหลัก คือ ลุ่มน้ำแม่กก ลุ่มน้ำแม่ลาว และลุ่มน้ำฝาง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 8 ชนิด ได้แก่ ปลาหมอ (*Anabas testudineus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลากริม (*Trichopsis vittatus*) ปลาช่อน (*Channa striata*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

แม่น้ำกกเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางน้ำที่สำคัญของภาคเหนือ นักท่องเที่ยวนิยมล่องแพ หรือนั่งเรือหางยาวล่องแม่น้ำกก โดยเริ่มจากบ้านท่าตอน อำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่ ไปถึงอำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย โดยบริเวณสองฝั่งแม่น้ำมีจุดท่องเที่ยวที่น่าสนใจ เช่น พระธาตุสบฝาง บ้านแม่สลัก บ้านใหม่ (หมู่บ้านไทยใหญ่) บ้านเมืองงาม (หมู่บ้านกะเหรี่ยง) บ้านจะคือ (หมู่บ้านมูเซอ) บ้านยางบุบ (หมู่บ้านมูเซอใหม่) โป่งน้ำร้อน ผาตีอว บ้านกะเหรี่ยงรวมมิตร และถ้ำพระ นอกจากนี้แม่น้ำกกยังมีคุณค่าต่อการคมนาคมทางน้ำ ทั้งด้านการสัญจรและการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดรายได้ในการขายบริการเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรูปแบบรีสอร์ท โรงแรม ร้านอาหาร และการล่องเรือ ซึ่งมีจำนวนเรือหางยาวประมาณ 100-120 ลำ และชุมชนในท้องถิ่นนำเที่ยวโดยการล่องแพ ได้รับค่าแรงงาน 1,500 บาทต่อคู่ (ใช้แรงงานถ่อแพ 2 คนต่อครั้ง) รายได้จากการเก็บหินกรวดประมาณวันละ 500-1,000 บาทต่อลำ ประมาณ 20-30 ราย

การจัดการและการคุกคาม

มีการปลูกสิ่งก่อสร้าง เช่น โรงแรม รีสอร์ท บริเวณลำน้ำกกเพื่อการท่องเที่ยว การสร้างสวนเกษตร การบุกรุกพื้นที่ พื้นที่ริมฝั่งแม่น้ำเพิ่มมากขึ้น ทำให้พื้นที่พรุหญ้าเสดจำนวนลดลงเนื่องจากถูกปรับใช้เพื่อการเกษตร มีการตัดไม้ทำลายป่าในบางบริเวณ และมีการลุดหรายที่ไม่มีการควบคุม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงสภาพแม่น้ำกก เปลี่ยนแปลงทิศทางการไหลของน้ำ ลำน้ำคื้นเขิน พื้นที่ริมฝั่งถูกกัดเซาะ พังทลาย โดยเฉพาะที่บ้านใหม่หมอกจ๋าม ซึ่งเป็นที่ตั้งของชุมชนชาวไทยใหญ่ หมู่บ้านอยู่ริมฝั่งแม่น้ำกก บ้านเรือนถูกทำลายเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการกัดเซาะฝั่งของแม่น้ำกก

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติแม่ยม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภองาว จังหวัดลำปาง อำเภอสอง จังหวัดแพร่

- เนื้อที่อุทยานฯ 454.75 ตารางกิโลเมตร (284,218.75 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 18° 36'-50' N และ 99° 59' E ถึง 100° 18' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 1,396-200 เมตร

ประเภท

แม่น้ำลำห้วย ลำธาร เกาะแก่งในลำน้ำ

ระวาง 4946 I, 5046 IV

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติแม่ยมมีภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเทือกเขาสูงทั้งด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตกของพื้นที่ ลาดลงสู่ฝั่งแม่ยมซึ่งไหลผ่านตอนกลางของพื้นที่ ซึ่งเทือกเขาสูงดังกล่าวนี้ทำให้เกิดต้นน้ำที่สำคัญที่ไหลลงสู่แม่น้ำยม แม่น้ำที่สำคัญประกอบด้วยแม่น้ำยม น้ำแม่ปุง น้ำแม่เต้น น้ำแม่สอง แม่น้ำงาว น้ำแม่ใส และลำห้วยอื่นๆ เป็นจำนวนมาก ได้แก่ น้ำแม่สกึ๋น น้ำแม่ลำ น้ำแม่เป้า ห้วยผาลาด ห้วยแม่ปง ห้วยแม่ทุ่ง และห้วยแม่แปง มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์เต็มไปด้วยป่าสักที่ขึ้นเองตามธรรมชาติอย่างหนาแน่น มีขนาดสูงใหญ่ นับว่าเป็นตัวแทนป่าไม้สักของภาคเหนือได้อย่างดียิ่ง

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่ชุ่มน้ำส่วนใหญ่เป็นแม่น้ำ ลำห้วย ลำธาร มีแอ่งน้ำขนาดใหญ่บนยอดเขาสูงมีชื่อว่า "หล่มดั้ง" สภาพป่าประกอบไปด้วยพันธุ์ไม้ต่างๆ ทั้งป่าดิบชื้น ป่าดิบเขา ป่าเบญจพรรณ สำหรับป่าเต็งรังและป่าแพะจะมีมากบริเวณที่เป็นเนินเขาและที่ราบสูงบางส่วน

- พบนกอย่างน้อย 234 ชนิด เป็นนกน้ำอย่างน้อย 15 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กคะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกยูง (*Pavo muticus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ของประเทศไทย ได้แก่ นกอุมหู (*Ducula aenea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกกก (*Buceros bicornis*) และนกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Muelleripicus pulverulentus*)
- พบปลาอย่างน้อย 127 ชนิด เช่น ปลาดัก (*Amblyceps mangois*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลากระดี่หม้อ (*Trichogaster trichopterus*) ปลากริมสี (*T. pumilis*) ปลาค้อ (*Noemacheilus dubia*) ปลาค้อ (*N. nicholsi*) ปลาค้อ (*N. pallidus*) ปลาค้อ (*N. reidei*) ปลาค้อ (*N. spilotus*) ปลาเขยา (*Acrassocheilus deauratus*) ปลาแป้นแก้วหรือปลากระจก (*Ambassis siamensis*) ปลาน้ำหมึก (*Barilius koratensis*) ปลาสร้อยหรือปลาขาว (*Cirrhinus jullieni*) ปลาหนามหลัง (*Cyclocheilichthys apogon*) ปลาไน (*Cyprinus carpio*) ปลาซิวหนวดยาว (*Esomus metallicus*) ปลาเลียหิน (*Garra taeniata*) เป็นต้น
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 21 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ คางคกหัวราบ (*Bufo macrotis*) พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 53 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เต่าหก (*Manouria emys*) สัตว์อื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ เต่าหลังลาย (*Indotestudo elongata*) เต่าหวาย (*Heosemys grandis*)
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย 58 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ แมวป่า (*Felis chaus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เสือไฟ (*F. temminckii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ชะนีธรรมดา (*Hylobatis lar*) หมาใน (*Cuon alpinus*) หมีควาย (*Ursus thibetanus*) นากใหญ่ขนเรียบ (*Lutra perspicillata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

พื้นที่ลุ่มริมฝั่งแม่น้ำยม เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญเป็นพิเศษซึ่งยังคงความสมบูรณ์ทั้งในด้านของความหลากหลายทางชีวภาพและเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่าหลากหลายชนิด ตลอดจนป่าสักธรรมชาติที่หนาแน่นสมบูรณ์ ซึ่งพื้นที่ดังกล่าวเป็นพื้นที่หนึ่งในพื้นที่อนุรักษ์ที่มีเหลืออยู่น้อยมากในประเทศไทย ส่วนพื้นที่อื่นๆ ที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัวที่สำคัญ ได้แก่ แก่งเสือเต้นซึ่งมีโขดหินและธารน้ำเชี่ยวเป็นระยะทางยาว ป่าสักริมแม่น้ำและบริเวณหล่มดั้งซึ่งเป็นบึงป่าขนาดใหญ่อยู่ในพื้นที่ลุ่มบนภูเขา ล้อมรอบด้วยป่าเบญจพรรณและป่าดิบ มีหมู่บ้านชาวเขาและชาวพื้นเมือง 18 หมู่บ้านและถนน 1 สาย ผ่านในเขตพื้นที่อุทยานฯ ด้วย

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 103 ตอนที่ 34 ลงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2504
- โครงการเขื่อนชลประทานแก่งเสือเต้น ส่งผลต่อการสูญเสียความหลากหลายทางระบบนิเวศ ซึ่งเป็นการสูญเสียระบบนิเวศเนื่องจากแหล่งที่อยู่อาศัยถูกเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม โดยเฉพาะระบบนิเวศป่าไม้ตามชายฝั่งทั้งสองข้างของแม่น้ำยม (riparian zone) จะถูกเปลี่ยนแปลงไปเป็นระบบนิเวศกึ่งธรรมชาติเมื่อเกิดอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ขึ้นมา นอกจากนี้การสร้างเขื่อนยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของตัวแม่น้ำยมเอง ซึ่งตามธรรมชาติการไหลของน้ำ ปริมาณน้ำ และการเกิดเกาะแก่งกลางลำน้ำจะมีลักษณะเฉพาะผันแปรไปตามฤดูกาล การสร้างเขื่อนจะทำให้ปัจจัยเหล่านี้เปลี่ยนแปลงไป การที่ชายฝั่งและตัวลำน้ำยมมีการเปลี่ยนแปลงไปนี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมสัตว์ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เหล่านี้ไปด้วย บางชนิดประชากรจะลดลงและบางชนิดจะสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ก็ได้

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอลานสัก กิ่งอำเภอห้วยคต อำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 2,780 ตารางกิโลเมตร (1,737,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 00'-50' N และ 99° 00'-19' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 100-1,678 เมตร

ประเภท

น้ำตก ธารน้ำร้อน ลำห้วย ลำธาร

ระวาง

4839 I, II, III, IV, 4840 I, II, III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งครอบคลุมส่วนหนึ่งของทิวเขาฉนนของชัย มีภูมิประเทศหลากหลายรูปแบบ ประกอบด้วยสันเขาใหญ่น้อยหลายสัน โดยเฉพาะทางตอนเหนือของพื้นที่ สภาพภูมิประเทศลาดเทลงไปทางตอนใต้ และมีที่ราบที่ไม่กว้างขวางมากนัก ริมสองฝั่งลำห้วยขาแข้งมีทิวเขาสองทิวที่ขนานกันไปจากเหนือลงใต้ โดยมีลำห้วยขาแข้งเป็นแนวแบ่งตรงกลางของพื้นที่ ทิวเขาดังกล่าวก่อให้เกิดลำห้วย ลำธารมากมายหลายสายขึ้นในพื้นที่ ได้แก่ ห้วยอ้ายบาะ ห้วยแม่ดี ห้วยกรึงไกร ห้วยองเอี่ยง ห้วยทับเสลา ห้วยระบำ ห้วยองทั่ง ห้วยวิง ห้วยอีข่า จากห้วยหลักเหล่านั้นแยกเป็นลำห้วยเล็กๆ อีกมากมาย มีลอนทรายกว้างใหญ่ในห้วยขาแข้ง เป็นที่อยู่อาศัยของนกกูบ นอกจากนั้นยังมีน้ำตกขนาดใหญ่หลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกโจน น้ำตกกะปุกกะเบื่อง น้ำตกทับเสลา น้ำตกผาแดง น้ำตกขาแข้ง น้ำตกไซบอร์ เป็นต้น

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้งส่วนใหญ่เป็นลำห้วย ลำธาร และน้ำตก สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วย ป่าดงดิบชา ป่าดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าผลัดใบ ป่าดึงรัง และป่าไผ่

- พบนกอย่างน้อย 355 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพอ่อนแอใกล้สูญพันธุ์ของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกคะกราม (*Leptoptilos javanicus*) เหยี่ยวเล็กคะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกพรานผึ้ง (*Indicator archipelagicus*) นกเค้าหน้าผากขน (*Otus sagittatus*) นกเงือกกรามช้างปากเรียบ (*Rhyticeros subruficollis*) นกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*) นกจับแมลงอกสีน้ำตาล (*Muscicapa muttui*) นกยูง (*Pavo muticus*) นกขมิ้นขาว (*Oriolus mellianus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระทุง นกคะกราม หญ้าแร้ง (*Sarcogyps calvus*) แร้งสีน้ำตาล (*Gyps indicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกยูง นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) นกแก้วโม่ง (*Psittacula eupatria*) นกเงือกกรามช้างปากเรียบ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กคะโพกขาว นกเปล้าขาเหลือง (*Treron phoenicoptera*) นกกะเต็นแดง (*Halcyon coromanda*) นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกพญาปากกว้างท้องแดง (*Cymbirhynchus macrorhynchus*) นกแซวสวรรค์หางดำ (*Terpsiphone atrocaudata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้อ่อนแอใกล้สูญพันธุ์ (near threatened) ได้แก่ นกยางกรอกเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกเหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เหยี่ยวปีกแดง (*Butastur liventer*) เหยี่ยวกิ้งก่าสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) นกอินทรีดำ (*Ictinaetus malayensis*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) นกสุมพุขาว (*Ducula bicolor*) นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล (*Bubo nipalensis*) นกเงือกสีน้ำตาล (*Ptilolaemus tickelli*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกขวานใหญ่สีเทา (*Mulleripicus pulverulentus*) นกกระติ๊ดเขียว (*Erythrura prasina*) เป็นแหล่งพักของนกที่โยกย้ายถิ่นหลายชนิดด้วยกัน ในช่วงที่เขตอบอุ่นและเขตหนาวในซีกโลกเหนือเป็นฤดูหนาวนับจากเดือนพฤศจิกายนไปจนถึงเดือนมีนาคม นกเล็กๆ หลายชนิดได้โยกย้ายถิ่นลงมาหากินในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ แห่งนี้ ที่สำรวจพบ ได้แก่ นกอีวาบตั๊กแตน (*Cacomantis merulinus*) นกกุ้มบางคร (*Motacilla alba*) นกเด้าลม (*Motacilla spp.*) นกเด้าดิน (*Anthus spp.*) นอกจากนี้ยังมีรายงานว่ามีนกเปิดหลายชนิดเข้ามาอาศัยแหล่งน้ำในลำห้วยลำธารในขณะที่โยกย้ายถิ่นที่ผ่านมาด้วย
- ลำห้วยต่างๆ เป็นแหล่งพันธุ์ปลาน้ำจืดของเขตร้อนที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก ลำห้วยลำธารส่วนใหญ่มีน้ำตลอดปี และมีน้ำใสสะอาด จึงมีปลาน้ำจืดที่หายากปรากฏอยู่มากมายหลายชนิด พบปลาอย่างน้อย 55 ชนิด ชนิดที่พบในแหล่งน้ำธรรมชาติ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาค้า (*Wallagonia sp.*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลากระสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาขาว (*Puntius binotatus*) และปลาเลียหิน (*Garra sp.*) นอกจากนี้ลำห้วยขาแข้งและห้วยแยกต่างๆ ยังเป็นที่วางไข่และฟักไข่ของปลาสำคัญในอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์อีกหลายชนิด เช่น ปลาตะพาก (*Puntius daruphani*) ปลาชะโด (*Channa micropeltes*) ปลาชะโอน (*Ompok bimaculatus*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำที่มีความสำคัญ เป็นแหล่งน้ำใช้เพื่อการเกษตร ผลิตพลังงานไฟฟ้า อุปโภคบริโภค และยังเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่านานาชนิด จัดได้ว่าเป็นแหล่งพันธุ์ปลาน้ำจืดของเขตร้อนที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม เช่น แหล่งน้ำตก แหล่งชมทิวทัศน์ป่าเขา น้ำพุร้อน และแหล่งชมสัตว์ป่า เป็นต้น ทางวัฒนธรรมเป็นแหล่งวัตถุโบราณและสถานที่ทาง

ประวัติศาสตร์ ซึ่งคงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนสมัยประวัติศาสตร์ ชุมชนที่อาศัยรอบๆ พื้นที่เลี้ยงผึ้งและอาศัยแหล่งอาหารจากป่าห้วยขาแข้ง

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 126 ลงวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2515
- ปัจจุบันพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร ซึ่งเป็นพื้นที่ป่าที่ต่อเนื่องกัน มีชื่อรวมเรียกว่าป่าทุ่งใหญ่-ห้วยขาแข้ง ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่มรดกทางธรรมชาติของโลก (World Heritage Site) เป็นพื้นที่ทางธรรมชาติแห่งแรกและแห่งเดียวในประเทศไทยที่มีชื่ออยู่ในบัญชีมรดกโลก
- มีการลักลอบล่าสัตว์ป่า ไล่ต้นไม้ บุกรุกยึดครองที่ดิน ลักลอบเก็บของป่าและปล่อยสัตว์เลี้ยงเข้าไปในพื้นที่

ดูนลำพัน

ที่ตั้งและพื้นที่

บ้านนาเรือก ตำบลนาเรือก อำเภอนาเรือก จังหวัดมหาสารคาม

- เนื้อที่ 0.50 ตารางกิโลเมตร (311 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 46′-47′ N และ 103° 01′-02′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160 เมตร

ประเภท

น้ำซับ หนองน้ำมีน้ำบางฤดู

ระวาง 5640 IV

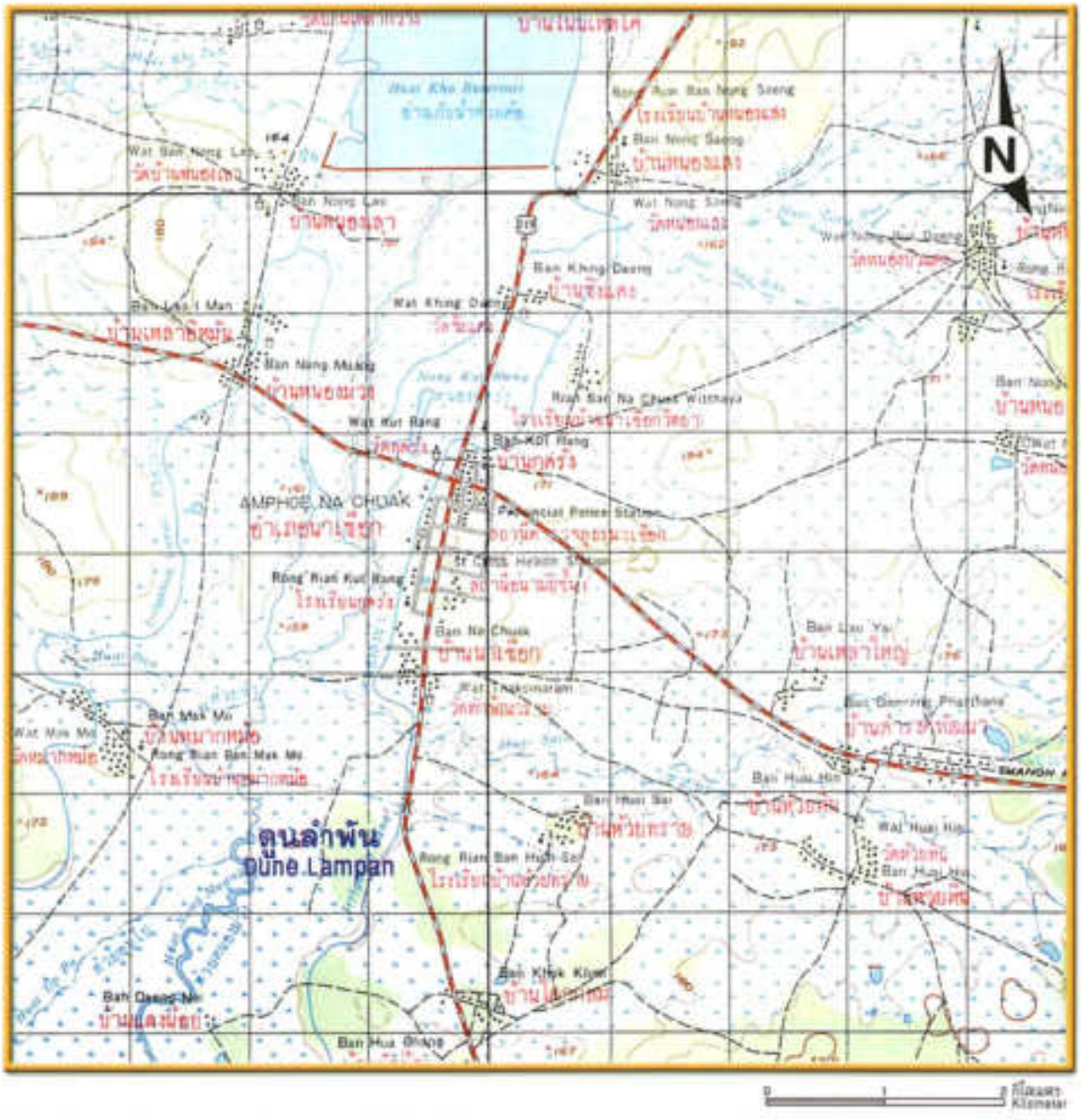

สถานภาพทางกายภาพ

ดูนลำพันมีสภาพเป็นน้ำขัง และมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ตรงกลาง มีน้ำตลอดปี พื้นที่โดยทั่วไปค่อนข้างราบเรียบ มีความลาดชันน้อย มีสันไม้ขึ้นอยู่ค่อนข้างหนาแน่น ที่ดินที่พบบริเวณนี้เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำเก่า ดังนั้นจึงเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะแก่การทำนา

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าดูนลำพันเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยเพียงแห่งเดียวในโลกของปูทูลกระหม่อมหรือปูแป้ง (*Thaipotamon chulabhorn*) ซึ่งเป็นปูน้ำจืดชนิดใหม่ของประเทศไทย

- พบนกอย่างน้อย 81 ชนิด เป็นนกน้ำ 3 ชนิด ได้แก่ นกกระยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) ชนิดอื่นๆ ที่พบ ได้แก่ เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกเขาไฟ (*Streptopelia tranquebarica*) นกเขาใหญ่ (*S. chinensis*) นกเขาชวา (*Geopelia striata*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกจาบคาแล็ก (*Merops orientalis*) นกตะขาบทุ่ง (*Coracias bengkalensis*) นกตีทอง (*Megalaima jaemacephala*) นกปรอดคอลาย (*Pycnonotus finlaysoni*) นกปรอดสวน (*P. blanfordi*) นกกระจิบหญ้าอกเทา (*Prinia hodgsonii*) นกยอดหญ้าสีดำ (*Saxicola caprata*) นกแย่นพง (*Artamus fuscus*) นกกิ้งโครงคอดำ (*Sturnus nigricollis*) นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres javanicus*) นกกินปลีอกเหลือง (*Nectarinia jugularis*) นกสีชมพูสวน (*Dicaeum cruentatum*)
- พบปลาอย่างน้อย 9 ชนิด สาเหตุที่พบน้อยเนื่องจากลักษณะของตัวหนองน้ำซึ่งเรียกว่าหนองดูน เป็นพื้นที่น้ำขัง และเป็นแหล่งอนุรักษ์ ไม่มีผู้เข้าไปทำการประมง หนองน้ำทั้งหมดกลายเป็นแหล่งตื้นเขิน มีแต่วัชพืช
- พบพืชอย่างน้อย 50 ชนิด ได้แก่ ผักโสมเสน (*Ottlia alismoides*) อ้อ (*Arundo donax*) หนามแดง (*Maytenus mekongensis*) ผักสาบ (*Adenia viridiflora*) สัมเสี้ยว (*Bauhinia malaharica*) เชือก (*Terminalia alata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีหลายหมู่บ้านอยู่รอบดูนลำพัน บ้านนาเชือกมีอายุการตั้งถิ่นฐานนานที่สุดคือกว่า 200 ปี ประชากรและกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว มีวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องคือ เคารพดอนปู่ตาเป็นแหล่งศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งดูนลำพันเป็นดอนปู่ตาด้วยเช่นกัน ชุมชนใช้ประโยชน์จากดูนลำพันในด้านแหล่งอาหาร เก็บเห็ด หาหน่อไม้ จับปลาและสัตว์น้ำ ใช้แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการทำนารอบๆ ดูนลำพัน

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศให้เป็นพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน พ.ศ. 2539 และเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าดูนลำพัน เมื่อวันที่ 14 มิถุนายน พ.ศ. 2542
- เป็นที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่โดยรอบเป็นทุ่งนา มีเอกสารสิทธิ์เป็นโฉนดร้อยละ 44 ของพื้นที่ และนอกนั้นเป็นที่ นส. 3ก มีโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว ได้แก่ การสร้างถนน ขุดคูคลองโดยรอบ การปลูกต้นไม้ การพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยงาม แหล่งความรู้ และแหล่งอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ
- มีการกระจายของดินเค็ม การรุกล้ำที่สาธารณะ และโครงการพัฒนาพื้นที่ชุ่มน้ำ ไม่สอดคล้องกับสภาวะแวดล้อมที่เป็นอยู่

หนองกอมเกาะ

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

- เนื้อที่ 9.44 ตารางกิโลเมตร (5,900 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 49'-51' N และ 102° 43'-44' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 170 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดธรรมชาติ มีพืชน้ำ

ระวาง 5544 IV

สถานภาพทางกายภาพ

หนองกอมเกาะมีลักษณะเป็นพื้นที่น้ำท่วมถึงตรงส่วนที่เป็นที่ลุ่ม (back-swamp) ซึ่งได้รับอิทธิพลจากแม่น้ำใหญ่ มีตะกอนลำน้ำมาทับถมทุกปี สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ ความลาดชันประมาณร้อยละ 0-2 ตัวหนองตั้งอยู่ในแนวเหนือ-ใต้ ยาวประมาณ 5.5 กิโลเมตร ส่วนกว้างที่สุดประมาณ 1.8 กิโลเมตร ดินเกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำ ปัจจุบันมีคันดินรอบหนอง

สถานภาพทางนิเวศ

- พบนกอย่างน้อย 20 ชนิด ได้แก่ เป็ดผีเล็ก (*Tachybaptus ruficollis*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyio*) นกอีพับ (*Fulica atra*) นกพริก (*Metopidius indicus*) นกเขาขวา (*Geopelia striata*) นกอีวาบตั๊กแตน (*Cacomantis merulinus*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกจาบคาเล็ก (*Merops orientalis*) นกตะขาบทุ่ง (*Coracias benghalensis*) นกเค้าดินทุ่ง (*Anthus novaeseelandiae*) นกปรอดสวน (*Pycnonotus blanfordi*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกกระจิบหญ้าอกเทา (*Prinia hodgsonii*) นกกระจิบธรรมดา (*Orthotomus sutorius*) นกอีแพรดแถบอกดำ (*Rhipidura javanica*) นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres javanicus*)
- พบปลาอย่างน้อย 27 ชนิด กลุ่มปลาที่มีมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบประมาณ 8 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาเนื้ออ่อน (Siluridae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด ปลาแศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาอีสกเทศ (*Labeo rohita*) และปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*)
- พบพืชอย่างน้อย 10 ชนิด ริมหนองมีหญ้าคา (*Imperata cylindrica*) มาก ถัดมาเป็นแขมกกเหลี่ยน (*Scripus grossus*) แห้วทรงกระเทียม (*Eleocharis spiralis*) ซึ่งมีหนาแน่นกลางมามีบัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) และผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีหมู่บ้านริมหนองรวม 9 หมู่บ้าน ทำการเพาะปลูก ทำนา ตำนาปี นาปรัง และปลูกพืชผักสวนครัว มีการเลี้ยงสัตว์จำพวก วัว ควาย บ้างเล็กน้อย มีการจับปลา เก็บดอกบัวแดงขาย ทำนาบัว เลี้ยงปลา ชุมชนมีรายได้จากแหล่งน้ำประมาณร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นหนองน้ำสาธารณะ ที่มีการถือครองและครอบครองเป็นโฉนดที่ดินประมาณร้อยละ 50 นส. 3 ประมาณร้อยละ 20 ไม่มีเอกสารสิทธิ์ประมาณร้อยละ 30
- น้ำในหนองมีน้อย หว่าตื้นเขินในช่วงฤดูแล้ง มีพรุหญ้ารกมีหอยเชอรี่มาก
- มีการบุกรุกที่หนองและขายที่ดินริมหนองจำนวนมาก
- มีความต้องการให้นำปลามาปล่อย จัดหาน้ำให้เพียงพอต่อการเกษตรกรรมในฤดูแล้ง และขุดลอกหนอง

หนองปลาคูณ

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลขวาว ตำบลเมืองไพร อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

- เนื้อที่ 0.8 ตารางกิโลเมตร (500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 2′ N และ 104° 02′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 130-135 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดธรรมชาติ มีพืชน้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง

ระวาง 5841 IV

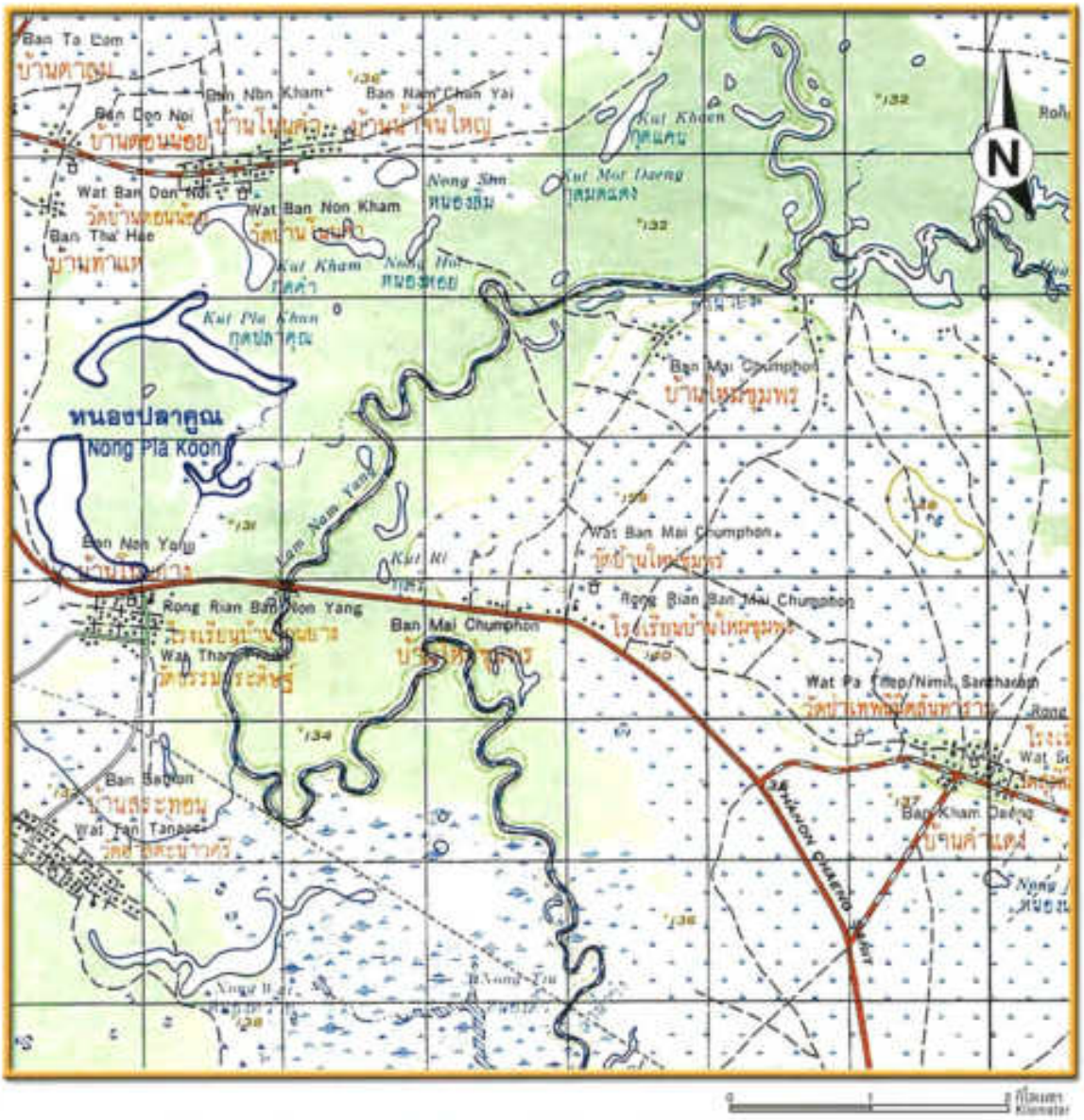

สถานภาพทางกายภาพ

หนองปลาคูนหรือกุดปลาคูณ เป็นบริเวณที่ราบน้ำท่วมถึงหรือพื้นที่ "ทาม" ลุ่มน้ำยัง และลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ เกิดจากการทับถมของตะกอนลำน้ำที่ถูกพัดพามาโดยลำน้ำยัง ซึ่งต่อมาได้มีการพัฒนาชั้นดินเกิดขึ้น หนองปลาคูณเป็นที่ลุ่ม มีสภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ ความลาดชันประมาณร้อยละ 1-2 มีทางระบายน้ำติดต่อกับลำน้ำยัง

สถานภาพทางนิเวศ

- พบนกอย่างน้อย 15 ชนิด ได้แก่ นกกระยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) นกกระแตแต้วแทา (*Vanellus cinereus*) นกขาไหญ่ (*Streptopelia chinensis*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกจาบคาเล็ก (*Merops orientalis*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) อีกา (*Corvus macrorhynchos*) นกอีเสือสีน้ำตาล (*Lanius cristatus*) นกสีชมพูสวน (*Dicaeum cruentatum*) และนกกระติ๊ดขี้หมู (*Lonchura punctulata*)
- พบปลาอย่างน้อย 51 ชนิด กลุ่มปลาที่มีมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบอย่างน้อย 18 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาหนังอ่อน (Siluridae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด ปลาสงวนฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochelus hasselti*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) และปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*)
- รอบหนองมีไม้พุ่ม ได้แก่ เป็นน้ำ (*Combretum trifoliatum*) หูถิง (*Hymenocardia wallichii*) เสียว (*Phyllanthus collinsae*) สะแก (*Combretum quadrangulare*) และไม้ยืนต้น ได้แก่ กระทุ่มน้ำ (*Mitragyna javanica*) ริมหนองมีพืชโผล่เหนือน้ำ ได้แก่ ผือ (*Scirpus grossus*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บริเวณกลางน้ำมีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายข้าวหนียว (*Utricularia aurea*) ผักโสมเสน (*Ottelia alismoides*) พืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) ผักแว่น (*Marsilea crenata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ชุมชนตั้งถิ่นฐานตามขอบของทามติดต่อกับทุ่งหลายหมู่บ้าน หนองปลาคูณมีความสำคัญต่อการประกอบอาชีพของชุมชนโดยรอบ คือ เป็นแหล่งหาอาหารเพื่อยังชีพ และแหล่งปลูกข้าวในทาม เป็นแหล่งเลี้ยงวัวควายและนำน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรในนาข้าว ในฤดูน้ำหลากหนองปลาคูณจะเป็นแหล่งน้ำหรือที่พักชะลอการไหลบ่าของน้ำขนาดกว้างใหญ่แห่งหนึ่ง วัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับหนองปลาคูณ ได้แก่ แหล่งดอนปู่ตา วัดป่าและบุญบั้งไฟ รายได้ของชุมชนที่เกิดจากหนองปลาคูณเฉลี่ยร้อยละ 45 ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งได้มาจากการจับสัตว์น้ำบริโภคและขายบ้าง

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่รอบหนองปลาคูณเกือบทั้งหมดเป็นที่สาธารณประโยชน์ของพื้นที่ราบน้ำท่วมถึงลำน้ำยัง ลักษณะการถือครองและครอบครองที่ดินเป็นที่มีเอกสารสิทธิ์โฉนด และ นส. 3 ประมาณร้อยละ 35 นอกนั้นเป็นการจับจองไม่มีเอกสารสิทธิ์
- ภัยคุกคามที่สำคัญได้แก่ ที่กั้นกันฝายรอบกุดของเดิมถูกน้ำเซาะขาด น้ำจึงเหลือน้อยไม่เพียงพอต่อการใช้น้ำในฤดูแล้ง วัชพืชมากทำให้การจับสัตว์น้ำลำบาก หนองน้ำต่างๆ ตื้นเขิน น้ำท่วมในฤดูฝน มีการบุกรุกที่สาธารณะ การลักลอบล่าสัตว์ เช่น นกกระยาง โครงการขุดลอกและสร้างฝายมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและการทำลายสภาพแวดล้อมเดิม
- มีความต้องการให้ขุดลอกวัชพืช สงวนพันธุ์สัตว์น้ำ เพิ่มการกักเก็บน้ำ พัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

บึงเกลือ บ่อแก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเสลภูมิ จังหวัดร้อยเอ็ด

- เนื้อที่ 0.75 ตารางกิโลเมตร (469.25 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 02′ N และ 104° 02′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 130-135 เมตร

ประเภท

อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติ มีพืชน้ำ พื้นที่ราบน้ำท่วมถึง

ระวาง 5841 II

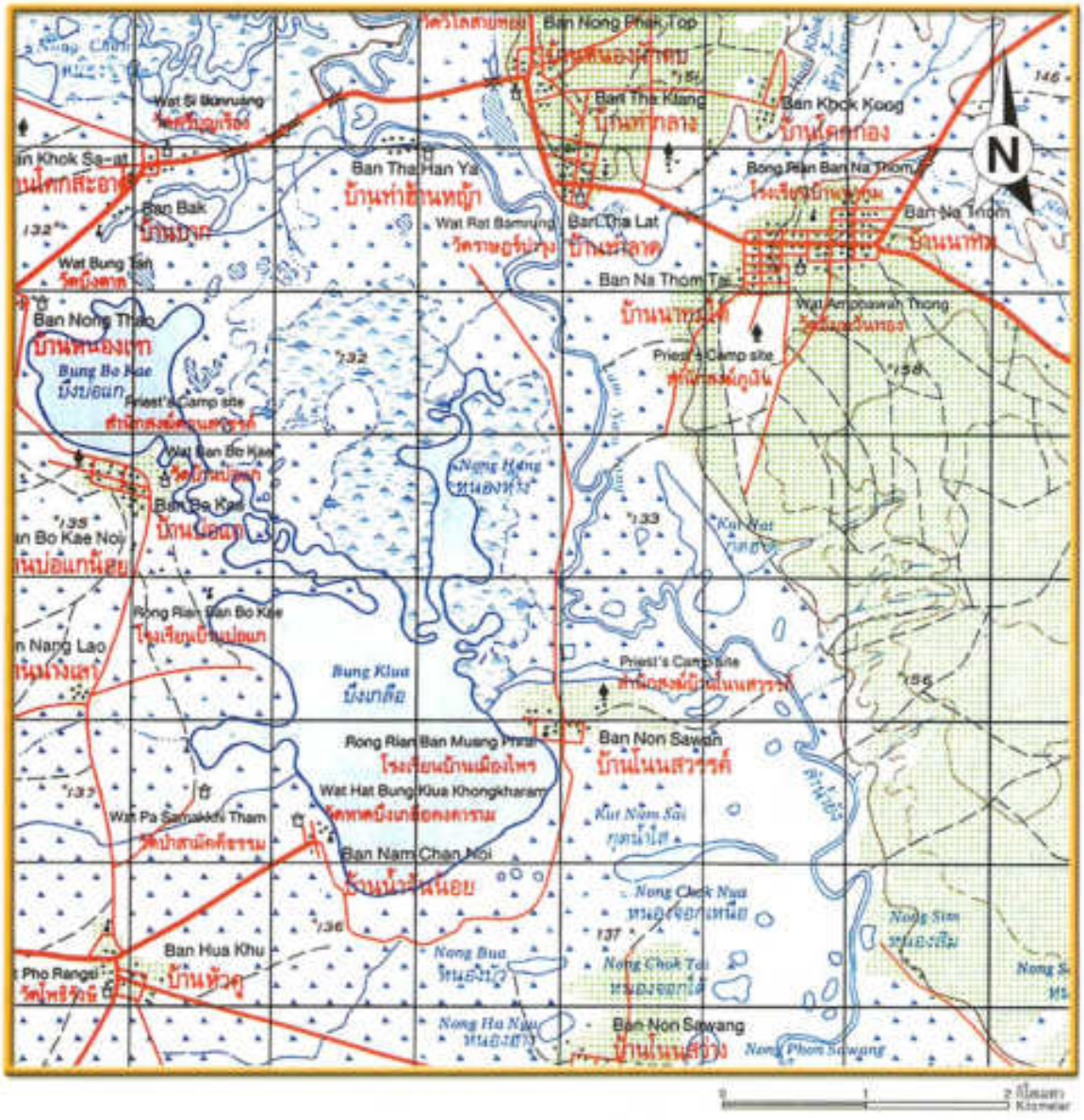

สถานภาพทางกายภาพ

เดิมเป็นส่วนหนึ่งของที่ราบน้ำท่วมถึงหรือที่ "ทาม" ลุ่มน้ำยังปัจจุบันเป็นอ่างเก็บน้ำที่มีสันฝาย และที่ระบายน้ำล้น จึงเป็นแหล่งน้ำกว้างใหญ่ มีลักษณะเป็นบริเวณลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ ที่มีสภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบถึงมีความลาดชันเล็กน้อย บึงเกลือมีทางระบายติดต่อกับลำน้ำยัง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 28 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 5 ชนิด นกประจำถิ่น 16 ชนิด ได้แก่ เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) นกอพยพที่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 12 ชนิด ได้แก่ นกกระยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) ชนิดที่พบจำนวนมาก ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*)
- พบปลาอย่างน้อย 54 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาค้าดำ (*Wallagonia* sp.) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบอย่างน้อย 16 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 5 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาเนื้ออ่อน (Siluridae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด ปลาสหรัฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาฉิวแก้ว (*Clupeichthys aesarnensis*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius goniotus*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลากดเหลือง (*M. nemurus*) ปลาเนื้ออ่อน (*Ompok hypophthalmus*) ปลาชะโอน (*O. bimaculatus*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลาบู่ (*Oxyeleotris marmoratus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) และปลาหลด (*Macrognathus siamensis*)
- ขอบบึงมีกลุ่มแขม (*Phragmitis karka*) ผือ (*Scirpus grossus*) กกขนาก (*Typha angustifolia*) หนา และพืชล้มลุก ได้แก่ หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) ขอบ (*Pluchea indica*) ตัดออกไปเป็นไม้พุ่ม ได้แก่ เป็นน้ำ (*Combretum trifoliatum*) สะแก (*C. quadrangulare*) หูลิง (*Hymenocardia wallichii*) และไม้ยืนต้น ได้แก่ ไผ่ (*Bambusa arundinacea*) ในบึงมีผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) มาก

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ จึงมีชุมชนตั้งถิ่นฐานอยู่โดยรอบ 5 หมู่บ้าน บ้านบ่อแกเป็นบ้านที่มีอายุเก่าแก่ที่สุดประมาณ 180 ปี สำหรับวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพื้นที่ชุ่มน้ำ ได้แก่ ประเพณีสงกรานต์ ลอยกระทงและบุญบั้งไฟ บริเวณที่ดินรอบบึงยังเป็นสถานที่ปลูกพืชผักสวนครัว พืชไร่และผือ ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบในการทอเสื่อขนาดใหญ่ที่สุดของหมู่บ้านแถบนี้ รายได้ของหมู่บ้านที่เกิดจากบึงเกลือประมาณร้อยละ 69 ต่อรายได้ทั้งหมด ปัจจุบันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่นิยมในละแวกนี้ และอำเภอใกล้เคียง

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่บึงเกลือเป็นแหล่งน้ำสาธารณะจากการพัฒนาบึงทามธรรมชาติของกรมชลประทาน พื้นที่โดยรอบเป็นที่ นส. 3ก ประมาณร้อยละ 40 ที่โฉนดร้อยละ 30 และไม่มีเอกสารสิทธิ์หรือใบจับจอง ภบท. 5-6 ประมาณร้อยละ 30
- ถูกคุกคามเนื่องจากมีต้นกก ผือ กระจับ มากเกินไปทำให้เกิดความยากลำบากในการทำนาและการออกเรือจับปลาในฤดูแล้งปริมาณน้ำมีน้อยจึงไม่เพียงพอในการทำนาปรังในช่วงฤดูฝนหรือฤดูน้ำหลากปริมาณน้ำมีมากทำให้น้ำท่วมนาข้าว นอกจากนี้ยังมีปัญหาการแย่งที่ดินทำกิน การบุกรุกที่ดินสาธารณะ น้ำเสียจากร้านอาหารต่างๆ สัตว์น้ำมีจำนวนลดลง และปัญหาในการจับสัตว์น้ำไม่ถูกวิธี
- ปัจจุบันมีมาตรการอนุรักษ์ โดยห้ามยิงนกเปิดน้ำ ห้ามใช้อวนลากจับสัตว์น้ำ อนุรักษ์พันธุ์ปลาพันธุ์นกเปิดน้ำ และให้ชุมชนช่วยดูแลรักษาความสะอาด

หนองสามหมื่น

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลบ้านแก้ง อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ

- เนื้อที่ 5.6 ตารางกิโลเมตร (3,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 23′-25′ N และ 102° 00′-07′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 205-220 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี มีพืชน้ำหนาแน่น ที่ราบน้ำท่วมถึง

ระวาง 5441 IV

สถานภาพทางกายภาพ

หนองสามหมื่นเป็นส่วนของที่ราบน้ำท่วมถึง ที่มีสภาพพื้นที่ค่อนข้างราบเรียบถึงเป็นลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย ติดต่อกับลานตะพักลำน้ำ โดยได้รับอิทธิพลจากลำห้วยต่างๆ ที่ไหลลงสู่ลำน้ำพรม มีตะกอนลำน้ำทับถมในปีงเพิ่มขึ้นทุกปี มีหนองแซงอยู่ห่างจากหนองสามหมื่นประมาณ 3 กิโลเมตร

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 31 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 8 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 16 ชนิด นกอพยพแต่มีใช้เพื่อการผสมพันธุ์ 15 ชนิด ได้แก่ นกกระยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกหัวโตเล็กขาเหลือง (*Charadrius dubius*) นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) ชนิดที่พบเป็นจำนวนมาก ได้แก่ นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*)
- พบปลาอย่างน้อย 22 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบอย่างน้อย 7 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 4 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาสร้อยนกเขา (*Plectorkynchus chaetodontoides*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- รอบหนองมีตงแขม (*Phragmitis karka*) ขัดเข้าไปในหนองมีธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) หนาแน่น กลางน้ำมีจอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีประชากรและกลุ่มชาติพันธุ์เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ซึ่งตั้งถิ่นฐานอาศัยอยู่โดยรอบ มีบ้านแก้งเป็นหมู่บ้านที่ตั้งถิ่นฐานนานที่สุดมีอายุกว่า 300 ปี ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ ได้แก่ ตอนปู่ตา สถานที่สักดิ์สิทธิ์ และที่ประกอบพิธีบุญบั้งไฟ ชุมชนมีรายได้ในครอบครัวประมาณร้อยละ 70 จากพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งเป็นรายได้เพื่อการยังชีพ รอบหนองทำนาและปลูกพืชผัก ใช้น้ำจากหนองและมีการจับสัตว์น้ำด้วย นอกจากนี้หนองสามหมื่นมีศักยภาพต่อการท่องเที่ยว เพราะมีทัศนียภาพที่สวยงามมองเห็นภูคี ภูเขียว ภูช้างผักหนามได้

การจัดการและการคุกคาม

- หนองสามหมื่นเป็นที่สาธารณประโยชน์ การครอบครองที่ดินรอบแหล่งน้ำเป็นที่ นส. 3 ประมาณร้อยละ 24 นอกนั้นเป็นที่ สปก. ร้อยละ 76 มีการสร้างคันดินรอบหนองกันการบุกรุก
- มีการคุกคามหนองน้ำโดยการบุกรุก หนองน้ำตื้นเขินเนื่องจากมีวัชพืชมาก นอกจากนี้ยังมีโครงการพัฒนาที่จะขุดลอกหนองน้ำในอนาคต
- มีความต้องการให้ขุดลอกหนอง การนำน้ำมาใช้ประโยชน์ทางการเกษตรและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว

แก่งละว้า

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลโคกสำราญ อำเภอบ้านไผ่ จังหวัดขอนแก่น

- เนื้อที่ 11.2 ตารางกิโลเมตร (7,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 05′-11′ N และ 102° 40′-43′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160 เมตร

ประเภท

บึงน้ำจืดธรรมชาติ มีน้ำตลอดปี ที่ราบน้ำท่วมถึง

ระวาง 5541 III

สถานภาพทางกายภาพ

แก่งละว้ามีลักษณะเป็นหนองน้ำขนาดใหญ่ที่มีน้ำขังตลอดปี มีรูปร่างเป็นแนวยาววางตัวในทิศเหนือ-ใต้ มีความยาวประมาณ 10 กิโลเมตร ช่วงกว้างสุดของหนองประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นที่รับน้ำท่วมถึงของลุ่มแม่น้ำชี พื้นที่โดยรวมเป็นพื้นที่ราบเรียบมีความลาดชันเล็กน้อย รอบแก่งละว้าเป็นที่นา

สถานภาพทางนิเวศ

- พบนกอย่างน้อย 36 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 13 ชนิด นกประจำถิ่น ชนิดนกอพยพแต่มีไข่เพื่อการผสมพันธุ์ 19 ชนิด ได้แก่ นกกระยางกรอกพันธุ์จีน (*Ardeola bacchus*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกแอ่นทุ่งใหญ่ (*Glareola maldivarum*) เป็นต้น นกอพยพผ่านตามฤดูกาล 1 ชนิด ได้แก่ นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) ชนิดที่พบจำนวนมากในแก่งละว้า ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) พบหลายร้อยตัวต่อปี
- พบปลาอย่างน้อย 43 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาเค้าดำ (*Wallago leerii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบอย่างน้อย 12 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 5 ชนิด และปลาในวงศ์ปลาเนื้ออ่อน (Siluridae) พบอย่างน้อย 5 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลากดเหลือง (*M. nemurus*) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*)
- ขอบบึงเป็นลงจูด (*Eleocharis spiralisx*) กกเหลี่ยน (*Scirpus grossus*) กกกลม (*S. macronatus*) เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) ผักตันจอง (*Limnocharis flava*) ตีปลีน้ำ (*Potamogeton cripus*) ขาเขียด (*Monochoria vaginalis*) อัดเข้าไปกลางหนองเป็นพืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichromia crassipes*) ซึ่งขึ้นหนาแน่นมาก มีผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ส่วนพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ชุมชนอาศัยแก่งละว้าโดยการจับปลาและทำการเกษตร ส่วนวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพื้นที่และยังคงอยู่ในปัจจุบัน ได้แก่ ดอนปู่ตา แหล่งประกอบพิธีบุญบั้งไฟ และที่ประกอบพิธีแรกนา รายได้ของชุมชนต่อพื้นที่ชุ่มน้ำประมาณครอบครัวละ 15,000 บาทต่อปี หรือร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด ศักยภาพเชิงการท่องเที่ยวนอกจากการล่องแก่ง การตกปลาแล้ว ยังมีทัศนียภาพของทิวเขา ดูผาแดง ดูผาดำ เป็นแหล่งพักผ่อนของนักท่องเที่ยวท้องถิ่น

การจัดการและการคุกคาม

- พื้นที่รอบๆ แก่งละว้าทั้งหมดเป็นที่ นส. 3ก และเป็นที่ดินมีโฉนด
- มีปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนและน้ำไม่พอใช้ในการเกษตร นอกจากนี้ยังมีน้ำสกปรกจากโรงเลี้ยงหมู จากนักท่องเที่ยวที่ใช้สถานที่และร้านอาหารริมแก่งและมีการรุกที่ดินในแก่งละว้า
- มีการพัฒนาโดยสร้างคันฝายล้อมรอบ แต่ชุมชนยังต้องการให้มีการยกระดับคันฝายไม่ให้น้ำจากแม่น้ำชีไหลเข้าท่วม และขยายคลองส่งน้ำไปยังพื้นที่นาโดยรอบให้ทั่วถึง

ห้วยเสือเต้น

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลน้ำพอง ตำบลสะอาด อำเภอน้ำพอง จังหวัดขอนแก่น

- เนื้อที่ 10.4 ตารางกิโลเมตร (6,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 16° 45'-48' N และ 102° 45'-48' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160-170 เมตร

ประเภท

อ่างห้วย ที่ราบน้ำท่วมถึง อ่างเก็บน้ำ

ระวาง 5542 I, II

สถานภาพทางกายภาพ

ห้วยเสือเต้นเป็นลำห้วยเกิดจากภูพานคำหรือภูพานละวันตก ส่วนที่เรียกว่าภูวัด ไหลจากเหนือลงใต้สู่ลำน้ำพอง ก่อนบรรจบกับลำน้ำพองเชื่อมกับที่ราบน้ำท่วมถึงของลำน้ำพองที่บริเวณบ้านห้วยเสือเต้น ต่อมาได้รับการพัฒนาเป็นฝายแล้วจึงเป็นอ่างเก็บน้ำ สภาพพื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ

สถานภาพทางนิเวศ

- พบนกอย่างน้อย 35 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกระจาบอกลาย (*Ploceus manyar*) พบประมาณ 25 ตัว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ชนิดที่พบปริมาณมาก ได้แก่ นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*)
- พบปลาอย่างน้อย 24 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 7 ชนิด วงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) 4 ชนิด ปลาสรรพสิทธิ์ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะสูบขุด (*Hampala dispar*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาบู่ (*Oxyeleotris marmorata*)
- พบพืชน้ำอย่างน้อย 8 ชนิด ได้แก่ ธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) มีพืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายพุงชะโด (*Ceratophyllum demersum*) พืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) แขม (*Phragmitis karka*) มีหนาแน่นบริเวณขอบอ่างเก็บน้ำ

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีการใช้น้ำเพื่อทำนา ปลูกพืชไร่ มีการจับสัตว์น้ำ และการใช้น้ำทำน้ำประปาหมู่บ้าน ประชาชนมีรายได้สัมพันธ์กับพื้นที่ชุ่มน้ำประมาณร้อยละ 60 ของรายได้ทั้งหมด มีขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การแห่ขบวนผ้าหรือบุญมหาชาติที่บางหมู่บ้านโดยเริ่มจากชายขอบของหนองน้ำ และการเลี้ยงผีนาในเขตพื้นที่ชุ่มน้ำ เป็นต้น อ่างเก็บน้ำห้วยเสือเต้นมีทัศนียภาพโดยรอบสวยงามแห่งหนึ่ง แต่ปัจจุบันไม่ได้รับการพัฒนาใดๆ เพื่อการท่องเที่ยว

การจัดการและการคุกคาม

- อ่างเก็บน้ำห้วยเสือเต้น เป็นแหล่งพักน้ำจากเขื่อนอุบลรัตน์และโครงการชลประทานหนองหวาย ซึ่งมีการพัฒนาแหล่งน้ำมานานแล้ว กรมชลประทานได้เวนคืนและจ่ายค่าชดเชยที่ดินให้แก่ชุมชนโดยรอบทั้งหมดแล้ว ดังนั้นการทำนาในพื้นที่ต่อเนื่องกับอ่างจึงเป็นการอนุโลมใช้ประโยชน์จากเจ้าของนาเดิม แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดิน จึงเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่ไม่มีประเด็นข้อขัดแย้งเกี่ยวกับที่ดินรอบอ่าง เพราะนอกจากแหล่งน้ำจะเป็นที่สาธารณะแล้ว ที่ดินโดยรอบยังเป็นของหน่วยงานรัฐทั้งหมดอีกด้วย
- มีวัชพืช จอก แหน ผักตบชวา สาหร่ายหางกระรอก น้ำขุ่น น้ำสกปรก กลิ่นเหม็นจากโรงงานอุตสาหกรรม น้ำเสียจากโรงงานเยื่อกระดาษไหลลงลำน้ำพองแล้วไหลเข้าสู่ปากอ่างเก็บน้ำตอนล่าง ในอนาคตหากมีนิคมอุตสาหกรรมโคกหินขาว ซึ่งเป็นที่สูงด้านทิศตะวันออกของอ่างเก็บน้ำห้วยเสือเต้น ทิศทางการไหลของน้ำตามธรรมชาติจะต้องไหลลงอ่างแห่งนี้ ดังนั้นจึงต้องมีการจัดระบบบำบัดที่ดี นอกจากนี้ยังมีน้ำเสียจากชุมชนไหลลงอ่าง ความขัดแย้งจากการแย่งกันใช้น้ำของการใช้เครื่องสูบน้ำในระบบส่งน้ำ การขโมยอุปกรณ์จับสัตว์น้ำ และความขัดแย้งเงียบคือส่วนลึกต้องการค่าชดเชยที่มาเพิ่มขึ้น เพราะหากเทียบราคาปัจจุบันพื้นที่บริเวณนี้มีราคาสูงหลายเท่ากับที่ได้รับค่าชดเชยมาแล้ว
- มีโครงการและกิจกรรมการพัฒนาได้แก่ การสร้างฝายกั้นห้วย การสร้างถนนตัดผ่านตอนล่างของอ่างเก็บน้ำทำให้อ่างเก็บน้ำแยกออกเป็น 2 ส่วน และการสร้างคลองส่งน้ำ ส่วนโครงการในอนาคตที่ชุมชนต้องการ ได้แก่ การขุดลอกรื้ออ่างที่ตื้นเขิน สร้างคลองส่งน้ำขยายพื้นที่เพิ่มขึ้น พัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว รื้อสะพังด้านใต้ปุ่น มะเฟืองน้ำ ผักตบชวา สาหร่ายหางกระรอก ออกจากอ่างเก็บน้ำให้น้ำสะอาด มีพื้นที่น้ำกว้างยิ่งขึ้น ต้องการเครื่องสูบน้ำเพิ่มขึ้นอีกหลายจุดและโครงการปล่อยปลา

ลุ่มน้ำโมงตอนล่าง

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย

- เนื้อที่ 2.4 ตารางกิโลเมตร (1,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 48′-57′ N และ 102° 31′-38′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 160-165 เมตร

ประเภท

ที่ราบน้ำท่วมถึง ลำห้วย หนองน้ำธรรมชาติ มีพืชน้ำ

ระวาง 5544 IV

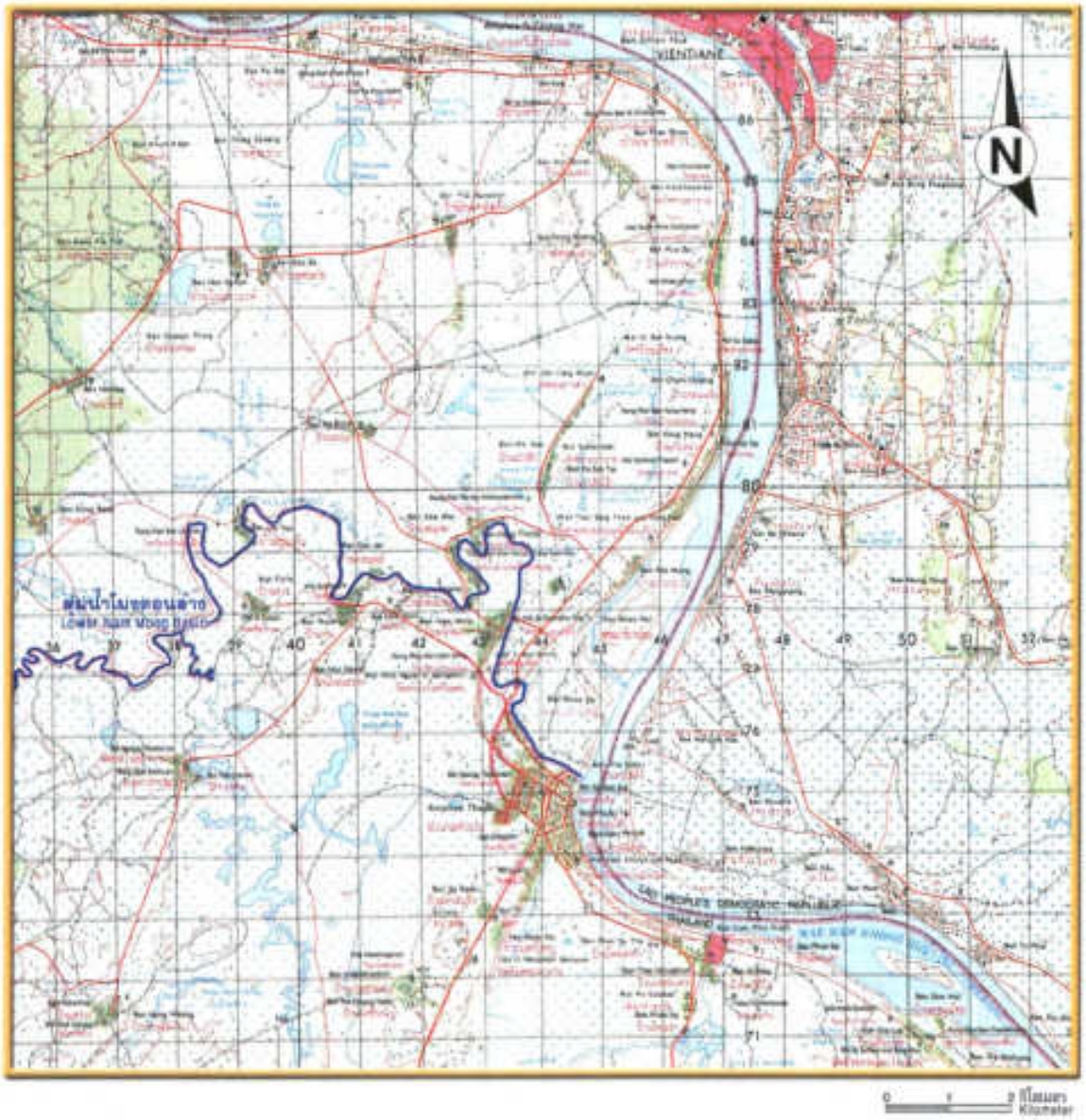

สถานภาพทางกายภาพ

ห้วยน้ำโมงต้นน้ำเกิดจากทิวเขาลูพานถึงลูพระบาท ในเขตอำเภอกุดจับและอำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี ไหลจากทิศใต้ไปทิศเหนือลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย ลุ่มน้ำโมงตอนล่างมีสภาพเป็นที่ราบน้ำท่วมถึงของห้วยน้ำโมง และห้วยน้ำโขงหรือที่เรียกว่า "พื้นที่ทาม" ประกอบด้วยที่ลุ่มชื้นแฉะ หนองน้ำธรรมชาติหลายแห่ง ที่สำคัญได้แก่ บึงหลวง หนองก่อ หนองปลาปาก บึงก้ามแพง ซึ่งกระจายอยู่ในอำเภอศรีเชียงใหม่ และหนองฤกษ์ หนองอ้อไน อำเภอท่าบ่อ หนองน้ำบางส่วนตื้นเขิน เพราะมีตะกอนมาทับถมทุกปี ลักษณะดินรอบๆ หนองน้ำ เป็นดินเนื้อละเอียด มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลาง ไม่พบดินเค็ม

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่ทามที่ต่อเนื่องกับหนองน้ำต่าง เดิมปกคลุมด้วยป่าแซง ต้นหัวลิง ป่าหัวกะบาดุสลับกับต้นกระทุ่มน้ำ ต้นหัวลิง หญ้าแฝก

- พบนกอย่างน้อย 4 ชนิด เป็นนกอพยพทั้งหมดได้แก่ เหยี่ยวด่างดำขาว (*Circus melanoleucos*) นกหัวโตเล็กขาเหลือง (*Charadrius dubius*) นกชายเลนน้ำจืด (*Tringa glareola*) นกปากซ่อมทางพัด (*Gallinago gallinago*) จำนวนชนิดละ 2-3 ตัว
- พบปลาอย่างน้อย 47 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) อย่างน้อย 17 ชนิด ปลาหมอ (Anabantidae) อย่างน้อย 4 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาสรบฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลากดเหลือง (*M. nemurus*) ปลาหมอ ช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาบู่ทราย (*Oxyeleotris marmorata*)
- ริมหนองน้ำมีหญ้าคา (*Imperata cylindrica*) โสน (*Sesbania roxburghii*) และกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) ไม้ล้มลุก ได้แก่ เสียว (*Phyllanthus collinsae*) สะแก (*Combretum quadrangulare*) กลางน้ำมีพืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) พังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ด้วยลักษณะที่เหมาะสมต่อการผลิตผลิตผลทางเกษตร จึงเป็นที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนมาแต่อดีต พบว่าชุมชนที่เก่าแก่มีอายุประมาณ 216 ปี การตั้งถิ่นฐานของชุมชนจะยาวตามสายลำห้วย ชุมชนเดิมเป็นกลุ่มอพยพมาจากฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง การใช้ประโยชน์ที่ดินเป็นเพื่อการเกษตรกรรม ได้แก่ การทำนาข้าวซึ่งพบมากที่สุด การปลูกพืชไร่ส่วนใหญ่ปลูกเพื่อยังชีพ การปลูกพืชสวนและการเกษตรผสมผสาน รายได้ของครัวเรือนส่วนใหญ่จึงมาจากการเกษตร ประมาณครอบครัวละ 100,000 บาทต่อปี มีประเพณีและวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับพื้นที่ มีแหล่งศักดิ์สิทธิ์ของชุมชนบางหมู่บ้าน และแหล่งพระพุทธรูปเก่าแก่สมัยเชียงแสน สภาพของพื้นที่ไม่มีศักยภาพต่อการท่องเที่ยว แต่เนื่องจากเป็นที่ประดิษฐานพระพุทธองค์ลือ (สมัยเชียงแสน) จึงมีประชาชนมานมัสการประมาณไม่น้อยกว่าวันละ 100 คน

การจัดการและการคุกคาม

- ด้วยลักษณะการเกษตรที่มีผลิตผลสูง ทำให้สภาพการถือครองและการครอบครองที่ดินรอบๆ พื้นที่ลุ่มน้ำโมงเป็นที่กรรมสิทธิ์ของบุคคล กล่าวคือจำนวนร้อยละ 80 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นที่เอกสารสิทธิ์ นส. 3ก จำนวนร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมดเป็นที่โฉนด และที่เหลือเป็นพื้นที่สาธารณะ พื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ทำนาข้าวและปลูกพืชสวน
- ถูกคุกคามโดยโครงการขุดลอกแหล่งน้ำ การขยายตัวของชุมชน การกัดเซาะของตลิ่ง เนื่องจากการตัดไม้ริมน้ำ การสร้างฝายซึ่งทำให้น้ำไหลน้อยลง การระบายสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ ส่งผลให้น้ำเน่าเสีย เกิดภัยน้ำท่วม ทำให้พืชพรรณทางการเกษตรเสียหาย การกัดเซาะทรุดตัวของตลิ่ง ภัยจากน้ำท่วมซึ่งส่งผลกระทบต่อที่นาและไร่พืชสวน
- เนื่องจากพื้นที่ถูกพัฒนาด้วยระบบประตูบังคับน้ำ เพื่อยกระดับน้ำให้สูงขึ้น และป้องกันการไหลเข้าของแม่น้ำโขง จึงเป็นพื้นที่เขตเกษตรกรรมที่สำคัญ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของหมู่บ้านขึ้นกับผลผลิตทางการเกษตร รวมถึงมีโอกาสการก่อสร้างโรงงานอุตสาหกรรมการเกษตร โดยเฉพาะฝั่งขวาของลำน้ำ และการขยายตัวของชุมชน โดยเฉพาะหมู่บ้านที่ติดลำห้วยมักนำขยะมากองทิ้งหรือเผาทิ้งทำให้เกิดผลกระทบได้

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองหัวคู

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลคำบง อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 0.11 ตารางกิโลเมตร (70 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 17° 35′ N และ 102° 37′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 190 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดมีน้ำขังตลอดปี มีพืชน้ำ

ระวาง 5544 II

สถานภาพทางกายภาพ

หนองหัวคูเป็นหนองน้ำขนาดเล็กที่มีน้ำขังตลอดปี ลึกไม่เกิน 1.5 เมตร ปัจจุบันตื้นเขิน จึงขาดน้ำในฤดูแล้งหรือมีน้ำน้อย พื้นที่โดยรอบเป็นป่าซึ่งถูกทำลาย มีต้นไม้หลงเหลืออยู่บ้าง มีสภาพค่อนข้างราบเรียบ ลักษณะดินค่อนข้างเป็นทรายความอุดมสมบูรณ์ต่ำ พื้นที่ใกล้เคียงเป็นที่นาและไร่

สถานภาพทางชีวภาพ

เดิมมีป่ารอบหนองน้ำ เป็นที่อยู่อาศัยและหลบภัยของนกน้ำและนกชนิดอื่นๆ

- พบนกน้ำอย่างน้อย 6 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) และชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ของประเทศไทย ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่พบในปริมาณมากที่สุด ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นอกนั้นพบเป็ดหางแหลม (*Anas acuta*) เป็ดลาย (*A. querquedula*) เป็ดปากพลั่ว (*A. clypeata*)
- พบปลาอย่างน้อย 28 ชนิด ชนิดที่เป็นปลาเฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) พบ อย่างน้อย 11 ชนิด ปลาในวงศ์ปลาหมอ (Anabantidae) พบอย่างน้อย 6 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาไน (*Cyprinus carpio*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) และปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*)
- ขอบหนองมีธูปฤาษี (*Typha angustifolia*) กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) แขม (*Phragmitis karka*) หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) กกต่างๆ (*Cyperus* spp.) ล้อมรอบเป็นดงใหญ่ พืชลอยน้ำ ได้แก่ จอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) จอก (*Pistia stratiotes*) พืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

หนองหัวคูเคยเป็นที่อยู่อาศัยของนกน้ำนับหมื่นตัว ปัจจุบันเป็นแหล่งน้ำเพื่อยังชีพ สำหรับชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบซึ่งมีอายุการตั้งถิ่นฐานชุมชนประมาณ 95 ปี มีประชากรเกือบทั้งหมดเป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ส่วนใหญ่ทำนา ขุดบ่อเลี้ยงปลาและปลูกพืชไร่ โรงเรียนที่อยู่ติดกับหนองน้ำจะพัฒนาเป็นสถานที่พักผ่อนทั้งของโรงเรียนและชุมชน

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 102 ตอนที่ 28 ลงวันที่ 1 มีนาคม พ.ศ. 2528 แต่ไม่มีสำนักงานและเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานประจำพื้นที่
- หนองหัวคูเป็นหนองน้ำสาธารณะ พื้นที่โดยรอบเป็นที่นาที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครองเป็น นส. 3 และพื้นที่ไร่มีเอกสารสิทธิ์เป็น ภบท. 5-6 ปัจจุบันมีการกำหนดกฎระเบียบชุมชนในการใช้ประโยชน์และการอนุรักษ์หนองน้ำ
- การขยายตัวของโรงเรียน การประกอบอาชีพของชุมชน เช่น การแข่ปอในหนอง การบุกรุกที่สาธารณะเพื่อต้องการพื้นที่หนองน้ำเป็นของตน ซึ่งเป็นการรบกวนนกชนิดต่างๆ ให้มีจำนวนลดลง
- มีการสร้างถนนรอบหนองด้านทิศเหนือ มีการล้อมรั้วทางลงหนอง

แม่น้ำมูลและบุ่งทาม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอสตึก อำเภอชุมพลบุรี อำเภอห้วยทับทัน อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ

- เนื้อที่ 604 ตารางกิโลเมตร (377,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 28'-08' N และ 103° 00' ถึง 104° 25' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 110-140 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ ลำห้วย ป่าไม้ผุ่นริมน้ำ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง

ระวาง

5540 II, 5640 III, 5639 I, IV, 5739 I, IV

สถานภาพทางกายภาพ

แม่น้ำมูล มีสภาพเป็นที่ราบเรียบอันลูกคลื่นเล็กน้อย บริเวณติดแม่น้ำเป็นบริเวณค่อนข้างราบเรียบ ขณะที่ห่างจากฝั่งแม่น้ำออกไปสภาพพื้นที่เป็นลูกคลื่น เป็นพื้นที่ราบน้ำท่วม แต่บางส่วนที่อยู่ห่างจากลำน้ำมูลไปจะพบลานตะพักลำน้ำ พื้นที่ส่วนใหญ่พบดินเค็มแต่มีปริมาณไม่มาก ดินที่พบนั้นมีกรวดเกือไม่เกินร้อยละ 10 ของพื้นที่ มีลำน้ำสาขาของแม่น้ำมูลหลายสาขา มีป่าริมน้ำเป็นป่าไผ่ สะแก และป่าแดงรังขึ้นอยู่อัดจากป่าริมน้ำเป็นหย่อมๆ มีชุมชนอาศัยหนาแน่นตั้งแต่อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ถึงขอบเขตจังหวัดศรีสะเกษ เนื่องจากแม่น้ำมูลมีความยาวมาก จึงมีการใช้ประโยชน์อย่างกว้างขวางในบริเวณที่ลุ่มหรือสันดินริมน้ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

แม่น้ำมูลเป็นแม่น้ำที่มีความยาวมาก และมีป่าริมน้ำเป็นหย่อมๆ กระจัดกระจายอยู่ จึงมีความหลากหลายของสัตว์น้ำและพืชพรรณ

- พบปลาอย่างน้อย 109 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลายอินคางนุ่น (*Probarbus labeamajor*) ปลาเทพา (*Pangasius santiwangsei*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาคุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาหมากผาง (*Tenualosa thibaudeaui*) ปลาแมวหูดำ (*Setipinna melanochir*) ปลานวลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาชะอี (*Mekongina erythrospila*) ปลาหมูกรีบแดง (*Botia eos*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ปลาปึกไก่ (*Kryptopterus hexapterus*) ปลาจิ้มฟันจระเข้ (*Dorylichthys* sp.) พบปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) หลากหลายชนิดที่สุด รองลงมาได้แก่ วงศ์ Pangasidae และ Bagridae ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาไส้ตัน (*Cyclochilichthys repasson*) ปลาขี้ยอก (*Mystacoleucus marginatus*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาไน (*Cyprinus carpio*) ปลาซากล้วย (*Acanthopsis choirorhynchos*) ปลาหมูขาว (*Botia modesta*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลากดเหลือง (*M. nemurus*) ปลาเนื้ออ่อน (*Ompok hypophthalmus*) ปลาชะโอน (*O. bimaculatus*) ปลาสลิด กะวาด (*Laidea hexanema*) ปลาคุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาข้าวเม่า (*Parambassis notatus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาหลด (*Macrognathus siamensis*)
- พบพืชน้ำอย่างน้อย 7 ชนิด พืชใต้น้ำ ได้แก่ สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) บริเวณชายน้ำพบกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) เถื่องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) ไม้หุ่มได้แก่ เสียว (*Phyllanthus collinsae*) หูลิง (*Hymenocardia wallichii*) กระโดนน้ำ (*Barringtonia acutangula*) และไม้เลื้อย ได้แก่ ฉานน้ำ (*Artabotrys spinosus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ด้วยความอุดมสมบูรณ์ของพื้นที่ จึงเป็นแหล่งที่ตั้งชุมชนมาตั้งแต่อดีตก่อนประวัติศาสตร์จนถึงปัจจุบัน หมู่บ้านส่วนใหญ่มีอายุมากกว่า 100 ปี หลายหมู่บ้านมีอายุของชุมชนระหว่าง 300-500 ปี กระจายตามสายน้ำ ประชากรเกือบทั้งหมดมีบรรพชนอพยพมาจากประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว บางหมู่บ้านสืบเชื้อสายมาจากเขมร กูย (ส่วย) มีประเพณีและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ เป็นแหล่งอาหารทั้งพืชผักธรรมชาติ สัตว์น้ำ สัตว์ป่าขนาดเล็ก และพืชพันธุ์ธรรมชาติ เช่น กา ผือ ซึ่งนำไปทำอุตสาหกรรมครัวเรือน หรือเป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้น้ำประกอบการผลิต มีการทำการเกษตร ปลูกพืชสวนครัว เลี้ยงสัตว์ เก็บของป่า ล่าสัตว์ และทำสวนป่ายูคาลิปตัส นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งพักผ่อนและแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของชุมชนตลอดสายน้ำ

การจัดการและการคุกคาม

- เป็นที่สาธารณประโยชน์หรือที่ นสล. กฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นกฎหมายเกี่ยวกับที่ดินที่ว่าด้วยที่สาธารณประโยชน์ แต่พื้นที่ส่วนใหญ่ไม่ได้แสดงเขตที่ นสล. นอกจากนี้บางส่วนได้ถูกประกาศเป็นพื้นที่ป่าสงวน ป่าอนุรักษ์ และมีหลายหมู่บ้านที่มีการจัดการอนุรักษ์ โดยไม่มีกฎระเบียบให้อิสระเสรี นอกจากนี้มีการดำเนินมาตรการให้แม่น้ำมูลเป็นพื้นที่อนุรักษ์ เขตหวงห้าม เขตห้ามล่าสัตว์น้ำ-สัตว์ป่าพิเศษวิธี และมีการประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนร่วมมือกันดูแลรักษา รวมทั้งออกกฎระเบียบในพื้นที่ตำบล
- จากสภาพปัญหาในพื้นที่ตามมูลเกิดการลื่นเขิน น้ำแห้งในฤดูแล้ง น้ำท่วมในฤดูฝน การสร้างฝาย ทำให้น้ำท่วมยาวนาน คุณภาพน้ำเปลี่ยนแปลง ปลาและสัตว์น้ำมีปริมาณลดลง เกิดการบุกรุกที่สาธารณะ ทำลายป่า ปลูกป่ายูคาลิปตัสทดแทน บ้านเรือนปลูกในเขตพื้นที่ตามมากขึ้น เกิดความขัดแย้งระหว่างภาครัฐกับประชาชน
- การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนโดยรอบพื้นที่ชุ่มน้ำ ขยายตัวอย่างรวดเร็วทั้งขนาดชุมชน จำนวนประชากร และการสร้างสาธารณูปโภค ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพนิเวศดั้งเดิมของพื้นที่ชุ่มน้ำ พื้นที่ชุ่มน้ำตามมูลมีแนวโน้มเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

สบมูล-ขี

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอวารินชำราบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี

- เนื้อที่ 97.4992 ตารางกิโลเมตร (60,937 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 10′-15′ N และ 104° 35′-50′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 100-110 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ ลำน้ำ ห้วย ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง

ระวาง 5939 II, III

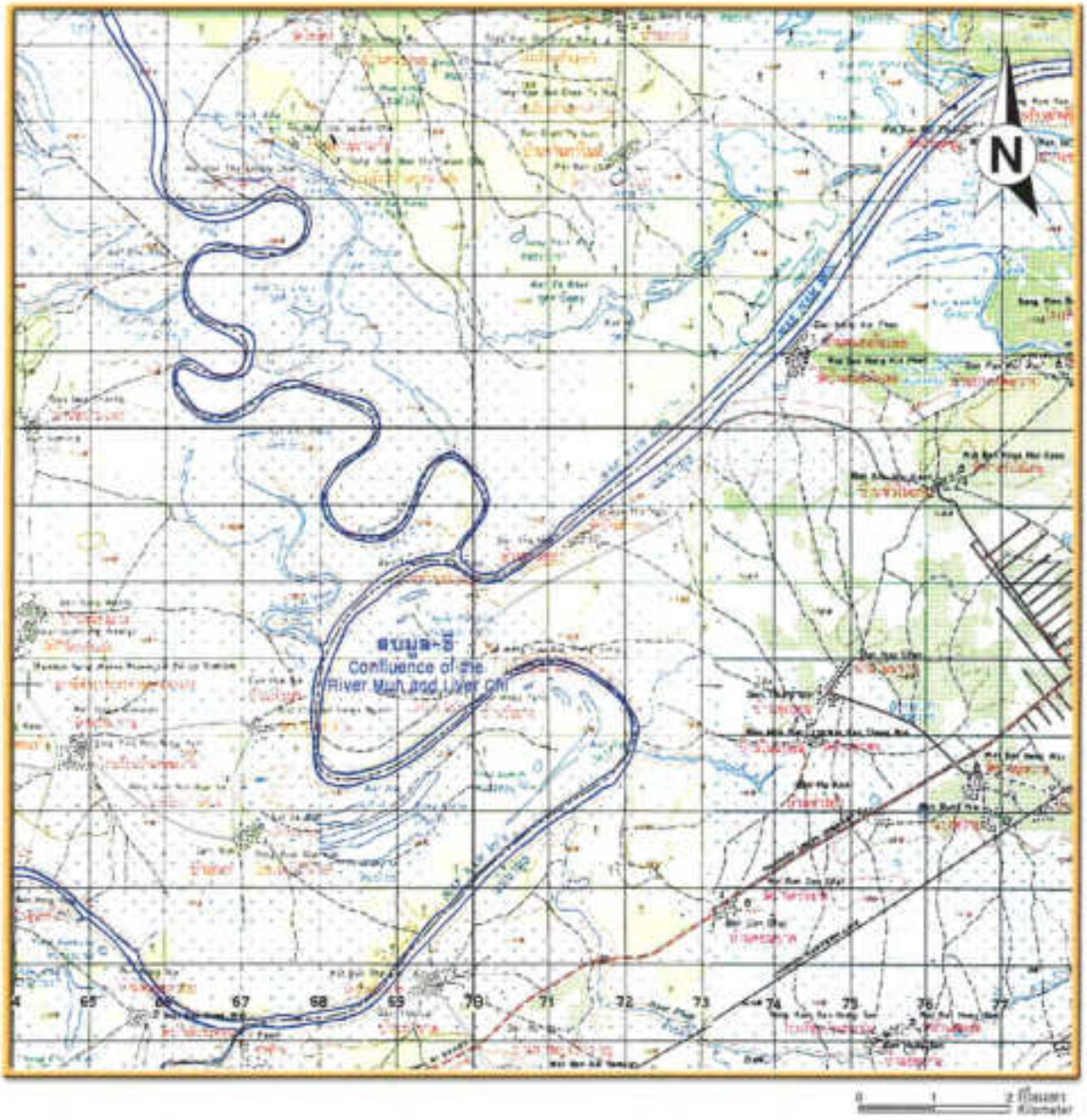

สถานภาพทางกายภาพ

สบมูล-ชี มีพื้นที่ส่วนใหญ่ค่อนข้างราบเรียบ ความลาดชันประมาณร้อยละ 1-3 จะเป็นที่ซึ่งแม่น้ำมูลจะมาบรรจบกับแม่น้ำชี นอกจากแม่น้ำชีและแม่น้ำมูลแล้ว ยังมีลำน้ำสาขาและแหล่งน้ำเล็กๆ กระจายอยู่ในพื้นที่ซึ่งเป็นที่ลุ่มอีกหลายแห่ง เช่น กุดน้อย กุดผือ ลำชีเฒ่า ลำเซบาย เป็นต้น สบมูล-ชี เป็นส่วนของที่ราบน้ำท่วมถึงของแม่น้ำชีและแม่น้ำมูล และมีร่องรอยของการกระทำอันเกิดจากลำน้ำทั้งสองอย่างเด่นชัด เช่น กุดชีเฒ่า ซึ่งเป็นลักษณะของทะเลสาบรูปแอก ซึ่งเกิดจากการที่ทางน้ำโค้งลวัดเปลี่ยนเส้นทางจากการไหลตามแนวโค้งเดิม เป็นคัดครง ทำให้ลำน้ำโค้งเดิมถูกตัดขาดกลายเป็นทะเลสาบรูปแอก ในพื้นที่นี้บางส่วนเป็นลานตะพักลำน้ำระดับต่ำ แต่มีพื้นที่ไม่มากนัก ดินที่พบส่วนใหญ่จะไม่เค็ม แต่บริเวณบ้านกุดชุม อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี จะพบดินเค็มเล็กน้อย

สถานภาพทางชีวภาพ

พื้นที่บริเวณใกล้ลำน้ำเป็นป่าริมน้ำ รวมถึงมีป่าแบบดุงหรรณ ซึ่งยังหลงเหลืออยู่บางจุด ในฤดูฝนบริเวณที่ลุ่มน้ำขังพบต้นปือย ต้นเสียว หญ้าต่างๆ และพืชหนาม

- พบนกอย่างน้อย 3 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นอกจากนั้นพบนกนางแอ่นท้องลวด (*Hirundo smithii*) ประมาณ 25 ตัว และนกอีแจวเขียว (*Butorides striatus*)
- พบปลาอย่างน้อย 39 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลากระสูบจุด (*Hampala dispar*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลากะมัง (*Puntioplites proctozysron*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาหมูขาว (*Botia modesta*) ปลารากกล้วย (*Acanthopsis choirorhynchos*) ปลาแขยงข้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลากดเหลือง (*M. nemurus*) ปลาเนื้ออ่อน (*Ompok hypophthalmus*)
- พบพืชอย่างน้อย 14 ชนิด ไม้พุ่ม ได้แก่ เสียว (*Phyllanthus collinsae*) หูลิง (*Hymenocardia wallichii*) กระโดนน้ำ (*Barringtonia acutangula*) เป็นน้ำ (*Combretum trifoliatum*) ริมน้ำมีดงแขม (*Pragmitis karka*) กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) กลางน้ำมีบัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) และพืชลอยน้ำ ได้แก่ จอก (*Pistia stratiotes*) แหน (*Lemna trisulca*) และไม้ล้มลอย ได้แก่ เนาน้ำ (*Artabotrys spinosus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

สบมูล-ชี เป็นที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ที่มีความอุดมสมบูรณ์และในอดีตเป็นจุดรวมการคมนาคมขนส่งที่สำคัญ จึงมีประชาชนอาศัยอยู่หนาแน่นมานานกว่า 100 ปี บางชุมชนมีอายุนานกว่า 200 ปี ประชากรเกือบทั้งหมดเป็นกลุ่มไทย-ลาว รายได้ที่สัมพันธ์กับพื้นที่เป็นรายได้จากอาหารเพื่อยังชีพร้อยละ 50 ของรายได้ทั้งหมด บางหมู่บ้านมีรายได้หลักจากการปลูกผักมากกว่าร้อยละ 80 ของรายได้ทั้งหมด บริเวณที่แม่น้ำชีและแม่น้ำมูลมาบรรจบกัน มีการจับปลามากเป็นพิเศษ นอกจากนี้ยังมีวัฒนธรรมประเพณีที่สัมพันธ์กับพื้นที่ แหล่งศักดิ์สิทธิ์ และแหล่งประกอบพิธีกรรม

การจัดการและการคุกคาม

- ที่ดินในพื้นที่ชุ่มน้ำสบมูล-ชี ประกอบด้วยพื้นที่ทำนา กรรมสิทธิ์การถือครองเป็นโฉนดประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ นส. 3 ประมาณร้อยละ 30 ของพื้นที่ ไม่มีเอกสารสิทธิ์ประมาณร้อยละ 60 ของพื้นที่ และพื้นที่บุ่งซึ่งทั้งหมดเป็นที่สาธารณะ มีเพียงใบจับจองการใช้ประโยชน์ร้อยละ 100 ของพื้นที่ ปัจจุบันชุมชนมีมาตรการการจัดการและใช้ประโยชน์ร่วมกัน ได้แก่ การดูแลรักษาแหล่งน้ำ การแบ่งขอดอนุรักษ์พันธุ์ปลา ในบางหมู่บ้านกำหนดห้ามการสัมปทานลุดทราย
- การพังทลายของตลิ่ง เนื่องจากการขนทรายไปขายโครงการพัฒนาพื้นที่ รวมถึงการรุกล้ำที่ดินเพื่อทำร้านอาหารริมน้ำ ซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งของปัญหาน้ำเสียในอนาคต น้ำเสียและสิ่งรบกวนจากการเลี้ยงปลาในกระชัง ความคิดที่แตกต่างเกี่ยวกับความเหมาะสมของการสร้างฝายกั้นแม่น้ำมูล
- การตัดเส้นทางเชื่อมระหว่างอำเภอเขื่องในกับอำเภอกันทรารมย์ถึงอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี อาจมีผลกระทบต่อการใช้ที่ดิน ราคาที่ดินและการสูญเสียที่ดินของเกษตรกร

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง

ที่ตั้งและพื้นที่

หมู่ที่ 3 บ้านหนองแคงน้อย ตำบลโคกสูงสมบูรณ์ อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ

- เนื้อที่ขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 0.1744 ตารางกิโลเมตร (109 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 15° 55'-56' N และ 102° 16'-17' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 170 เมตร

ประเภท

หนองน้ำจืดขนาดเล็ก มีน้ำตลอดปี มีพืชน้ำ

ระวาง 5440 I

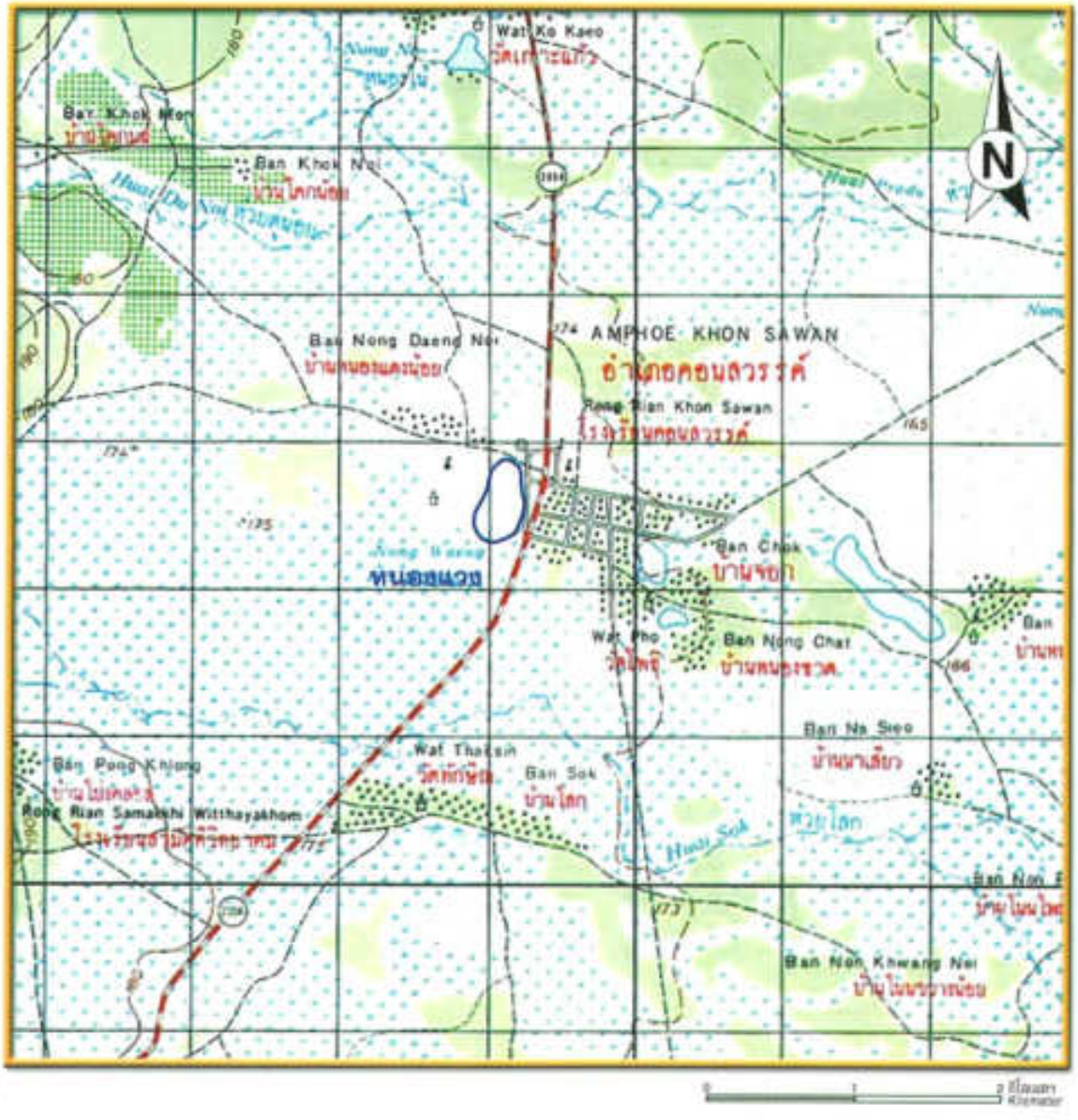

สถานภาพทางกายภาพ

หนองแวงเป็นหนองน้ำขนาดเล็ก พื้นที่โดยรอบค่อนข้างราบเรียบ เป็นที่ราบขั้นบันไดระดับต่ำ ลักษณะดินมีความอุดมสมบูรณ์ต่ำ

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 50 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลน 12 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 30 ชนิด นกอพยพในฤดูหนาวแต่มิใช่เพื่อการผสมพันธุ์ 20 ชนิด ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกยางกรอกพันธุ์จีน (*A. bacchus*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางไฟหัวดำ (*Ixobrychus sinensis*) เป็นต้น ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ (*Aythya baeri*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาแดง นกยางเปีย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เป็ดดำหัวดำ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) และเป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) ในหนองแวงเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและหากินของนกเป็นจำนวนมากนับพันตัว ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*)
- พบปลาอย่างน้อย 5 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) สาเหตุที่พบพันธุ์ปลาจำนวนน้อยเนื่องจากเป็นพื้นที่หวงห้าม รวมทั้งห้ามการทำประมงและไม่ได้รับการพัฒนา หนองน้ำจึงตื้นเขิน มีวัชพืชหนาแน่น สัตว์น้ำไม่สามารถอาศัยอยู่ได้
- พบพืชน้ำอย่างน้อย 8 ชนิด คงรูปฉาบี (*Typha angustifolia*) ล้อมรอบหนองน้ำ แทรกด้วยกกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) และกกกลม (*S. macrosatus*) บนผิวน้ำพบจอกหูหนู (*Salvinia cucullata*) หังพวยน้ำ (*Jussiaea repens*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) ขอบจอก (*Monochoria vaginalis*) ไค้น้ำพบสาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) สาหร่ายข้าวหนียว (*Ubricularia aurea*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ มีนกเป็ดน้ำหลายพันตัวอพยพมาอยู่อาศัย ทุกๆ ปีมีการจัดงานนกเป็ดน้ำเพื่อให้ประชาชนมาดูนก มีแหล่งชุมชนอาศัยโดยรอบ เป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานของชุมชนมากกว่า 200 ปี ประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัฒนธรรมไทย-ลาว ศักยภาพทรัพยากรของพื้นที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจเพื่อยังชีพ แต่ถูกห้ามไม่ให้ใช้ประโยชน์เพราะเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ดังนั้นรายได้ของชุมชนที่สัมพันธ์กับพื้นที่มีประมาณร้อยละ 1 ของผลทางอ้อมที่ได้จากการท่องเที่ยว มีสถานที่เคารพบูชาของชุมชน ได้แก่ หอเจ้าปู่แหศักดิ์

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 155 ลงวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2523 การถือครองที่ดินประมาณ 4 ใน 5 เป็นที่ของเอกชน เนื่องจากอยู่ในเขตสุขาภิบาล อำเภอคอนสวรรค์ พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นโฉนด และ นส. 3 ขณะที่บางส่วนเป็นที่สาธารณะ
- มีการพัฒนาสร้างคูรอบหนองเพื่อยกระดับน้ำและป้องกันน้ำเสียจากชุมชนลงหนองน้ำ มีถนนรอบหนองน้ำ ปลูกต้นไม้และจัดทำสวนสาธารณะกาญจนาภิเษก เพื่อเป็นสถานที่พักผ่อนของชุมชน
- ภาวะมลพิษจากการขยายตัวของชุมชนเมืองทั้งน้ำเสีย ขยะ อากาศ และเสียงรบกวน ส่งผลต่อพื้นที่ ถิ่นที่อยู่อาศัยของนกและสัตว์นานาชนิด การขยายตัวของดินเค็มทำให้การเจริญเติบโตของต้นไม้ลดลง หนองน้ำตื้นเขิน เพราะมีวัชพืชมาก ชุมชนไม่ได้ใช้ประโยชน์หนองแวงเป็นแหล่งหากิน หรือแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคหรือการเกษตร จึงลดความรู้สึกความเป็นเจ้าของและมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์

ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง

ที่ตั้งและพื้นที่

- เนื้อที่ 19,000 ตารางกิโลเมตร (11,875,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 30′ ถึง 15° 00′ N และ 99° 40′ ถึง 101° 15′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

แม่น้ำลำคลอง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำ บึง ที่ลุ่มน้ำขัง นาข้าว

ระวาง

4935 I, II, 4936 I, II, 4937 I, II, 4938 I, II, 5035 I, II, III, IV, 5036 I, II, III, IV, 5037 I, II, III, IV, 5038 I, II, III, IV, 5135 I, II, III, IV, 5136 I, II, III, IV, 5137 I, II, III, IV, 5138 I, II, III, IV, 5235 III, IV, 5236 III, IV, 5237 III, IV, 5238 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง มีแนวเขตจากอ่าวไทยขึ้นไปตามแม่น้ำเจ้าพระยาถึงจังหวัดชัยนาท ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร จังหวัดนนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม นครนายก สระบุรี ฉะเชิงเทรา ปทุมธานี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง มีสภาพเป็นพื้นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ มีบึงขนาดเล็กและหนองน้ำกระจายอยู่ทั่วไป มีหนองน้ำ ป่าละเมาะ แม่น้ำลำคลอง สวนไร่นาทั้งนาข้าว นาบัว นากก บ่อปลา รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรม ชลประทานและสวนผลไม้ พื้นที่นี้อยู่ในเขตอิทธิพลลมมรสุมเขตร้อน ได้รับน้ำและตะกอนจากแม่น้ำสายหลัก 4 สาย คือ แม่น้ำแม่กลอง ท่าจีน เจ้าพระยา และบางปะกง

สถานภาพทางชีวภาพ

- เป็นที่ราบลุ่มขนาดใหญ่ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยพักพิง หาอาหาร สร้างรังวางไข่ ขยายพันธุ์ของนกนานาชนิดและจำนวนมาก นกที่พบเห็นมีทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพย้ายถิ่น พื้นที่สำคัญที่พบนก ได้แก่
  - กรุงเทพมหานคร ได้แก่ ทุ่งบางเขน คลองลาดกระบัง บึงน้ำลาดกระบัง
  - สองข้างทางกรุงเทพมหานคร-อยุธยา สองข้างทางถนนสายเอเชีย กิโลเมตร 74-80 บนถนนสายอยุธยา อ่างทอง กิโลเมตร 27 และ 39
  - จังหวัดสุพรรณบุรี ได้แก่ บึงฉวาก เนื้อที่ 3.2 ตารางกิโลเมตร (2,000 ไร่) บ้านปีกนก-อุ่งจอม (หน่วยอนุรักษ์นกท่าเสด็จ อำเภอเมือง) เนื้อที่ 0.0096 ตารางกิโลเมตร (6 ไร่) แยกบางปลาม้า เส้นทางสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี เส้นทางถนนสุพรรณ-ท่าเสด็จ เส้นทางบึงฉวาก-อำเภอเดิมบางนางบวช
  - จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้แก่ วัดขนอนใต้ (อำเภอบางปะอิน) เส้นทางวงแหวนรอบนอกบางปะอิน บางบัวทอง ทางหลวงสาย 37 วัดตาเอน เนื้อที่ 0.16 ตารางกิโลเมตร (100 ไร่) ทางเข้าวัดตาเอน (อำเภอบางปะหัน) วัดจันทราราม (อำเภอบางบาล) วัดคานหาม (ตำบลคานหาม อำเภออุทัย) อำเภออุทัย สวนสมเด็จ วัดกู้สลอด (ตำบลกู้สลอด อำเภอลาดบัวหลวง)
  - จังหวัดอ่างทอง ได้แก่ วัดจันทราราม (หมู่ 6 ตำบลโคกพุทรา อำเภอโพธิ์ทอง)
  - จังหวัดสระบุรี ได้แก่ วัดเกาะลอย (อำเภอหนองแค) บ้านอุงด้วม (อำเภอหนองแค)
  - จังหวัดปทุมธานี ได้แก่ วัดท่าขุง วัดสำมหาแมน (อำเภอสาดหอมแก้ว) วัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวราราม เนื้อที่ 0.1184 ตารางกิโลเมตร (74 ไร่) ทุ่งรังสิต บ้านสามโคก เส้นทางสายบางบัวทอง-สุพรรณบุรี คลองรังสิต วังละไคร้
  - จังหวัดนครปฐม ได้แก่ วัดสไมตร (อำเภอบางเลน) บึงน้ำมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน
  - จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้แก่ วัดไพธิ์ (อำเภอบางคล้า)
  - จังหวัดสมุทรสาคร ได้แก่ วัดราษฎร์ศรัทธากระอาราม เนื้อที่ 0.0752 ตารางกิโลเมตร (47 ไร่)

โดยภาพรวมที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง จัดว่าเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนกในประเทศไทย เป็นแหล่งที่มีนกน้ำมาพักพิงและขยายพันธุ์รวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก มีพื้นที่สำคัญเล็กๆ หลายแห่ง กระจายกันอยู่ทั่วไปในที่ราบลุ่มผืนนี้ แม้จะไม่เป็นพื้นที่ธรรมชาติต่อเนื่องกันเป็นผืนใหญ่ แต่หลายๆ แห่งเหล่านั้นเป็นที่พักพิงของนกจำนวนมากกว่า 20,000 ตัว และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกตะกราม (*Leptoptilos dubius*) นกตะกรุม (*L. javanicus*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) เป็ดคำหัวดำ (*Aythya baeri*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกตะกราม นกตะกรุม นกกระทุง นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) อีกหลายชนิด ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) นกอินทรีปีกลาย เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) อีกหลายชนิด ได้แก่ เป็ดคำหัวดำ เป็ดหน้าเหลืองหรือเป็ดไบคาล (*Anas formosa*) นกกาน้ำปากยาว (*Phalacrocorax fuscicollis*) และนกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) ปัจจุบันชนิดที่สูญพันธุ์ในธรรมชาติ (extinct in the wild) คือ นกกระเรียนสายพันธุ์ไทย (*Grus antigone sharpii*) ซึ่งกินหน่อและรากของพืชน้ำ เมล็ดข้าว เปลือก หอย กุ้ง ปลา กบ เขียด สัตว์เลื้อยคลานขนาดเล็ก แมลงขนาดใหญ่ สร้างรังตามทุ่งหญ้าที่มีน้ำขัง ทุ่งนา และทุ่งหญ้าจับคู่แบบผัวเดียวเมียเดียว เคยพบในทุ่งนาภาคกลาง และมีรายงานการพบครั้งสุดท้ายปี พ.ศ. 2508 ปัจจุบันสูญพันธุ์ไปแล้วในธรรมชาติเพราะถูกล่า ถิ่นที่อยู่อาศัยและแหล่งสร้างรังถูกทำลาย

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นที่ตั้งถิ่นฐานเก่าแก่ของชุมชนหลายเชื้อชาติ มีความสำคัญทางโบราณคดี โดยมีการพบหลักฐานชุมชนโบราณที่แสดงว่าเป็นเมืองท่าสำคัญ เป็นแหล่งน้ำ แหล่งผลิตข้าวที่สำคัญ แหล่งการทำประมงน้ำจืด เลี้ยงสัตว์ เส้นทางคมนาคม แหล่งนันทนาการ และมีระบบชลประทานที่สมบูรณ์ที่สุดของประเทศ นับว่าเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจอย่างมาก รวมทั้งยังมีบทบาทในการลำเลียงน้ำให้แก่ชั้นน้ำได้ดิน ป้องกันน้ำท่วม การดักและเก็บกักตะกอน การเก็บกักธาตุอาหาร การกรองสารพิษและของเสีย ทำให้เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารที่สมบูรณ์ของชุมชน

การจัดการและการคุกคาม

- ส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่เอกชนมีกรรมสิทธิ์ครอบครอง ยกเว้นลำน้ำ หนองน้ำใหญ่ๆ ซึ่งเป็นที่สาธารณประโยชน์ มีเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดลาดเอน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดราชภูร์ศรัทธากระยาราม จังหวัดสมุทรสาคร เขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวาราม จังหวัดปทุมธานี และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก จังหวัดสุพรรณบุรี-จังหวัดชัยนาท นอกจากนี้ยังมีพื้นที่ของเอกชนซึ่งเจ้าของที่ดินเป็นนักอนุรักษ์ให้ความคุ้มครองพื้นที่และสัตว์ต่างๆ เช่น โครงการสวนนกน้ำธรรมชาติลาดกระบัง โดยสมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย สมาคมนกแคนมาร์ค และนิคมอุตสาหกรรมกรุงเทพมหานคร
- ถูกแปรสภาพจากธรรมชาติอย่างรวดเร็วกลายเป็นชุมชนที่อยู่อาศัย สถาบันการศึกษา ย่านอุตสาหกรรม การก่อสร้าง และพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน จากการทำนาข้าว นาบัว เป็นการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเชิงพาณิชย์ มีการใช้สารเคมีทางการเกษตร ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพน้ำและสิ่งมีชีวิตนานาชนิด มีโครงการพัฒนาพื้นที่โดยใช้เครื่องจักรกลขนาดใหญ่ มีการขุดบ่อเพื่อกักเก็บน้ำและรองรับน้ำในฤดูฝน ทำให้ความหลากหลายทางชีวภาพลดลง
- ยังคงมีการหาปลาด้วยเครื่องมือที่ผิดกฎหมาย การเปลี่ยนพื้นที่ชุ่มน้ำให้กลายเป็นบ้านจัดสรร ศูนย์การค้า โรงงานอุตสาหกรรม การพัฒนาหนองบึงด้วยวิธีการที่ไม่เหมาะสม และการระบายน้ำออกจากหนองบึงบางแห่งจนหมด เป็นการทำลายพื้นที่ชุ่มน้ำ ซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของนกและแหล่งเพาะพันธุ์ของสัตว์นานาชนิด

อ่าวไทย

ที่ตั้งและพื้นที่

- เนื้อที่ 931.8 ตารางกิโลเมตร (582,375 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 00′ ถึง 13° 35′ N และ 99° 50′ ถึง 103° 00′E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

อ่าว เกาะ หัวงน้ำทะเลตื้น แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล แหล่งสาหร่ายทะเล หาดเลน หาดทราย ป่าชายเลน สันดอนสามเหลี่ยมปากแม่น้ำ แม่น้ำลำคลอง นาเกลือ

ระวาง

4830 I, 4931 II, IV, 4932 I, III, 4933 I, II, 5034 IV, 5035 I, II, III, IV, 5134 I, II, 5135 I, II, III, IV, 5136 II, III, 5234 II, III, 5334 II, III, 5432 I,IV 5433 II, III, IV, 5532 II, III, 5533 III

สถานภาพทางกายภาพ

อ่าวไทยมีอาณาบริเวณตั้งแต่ใต้สุดของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ถึงใต้สุดของจังหวัดตราด ครอบคลุมบริเวณปากแม่น้ำรวม 10 สาย ได้แก่ ปากแม่น้ำปราณบุรี แม่น้ำเพชรบุรี แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำบางปะกง แม่น้ำระยอง แม่น้ำจันทบุรี แม่น้ำประแสร์ และแม่น้ำตราด

อ่าวไทยเป็นส่วนหนึ่งของทะเลจีนใต้ ทอดตัวตามแนวตะวันออกเฉียงเหนือ มีความยาวประมาณ 835 กิโลเมตร ความกว้างที่สุดประมาณ 553 กิโลเมตร ความลึกเฉลี่ย 45 เมตร แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ อ่าวไทยฝั่งตะวันตก อ่าวไทยตอนในและอ่าวไทยฝั่งตะวันออก พื้นที่อ่าวมีสภาพเป็นชายฝั่งทะเลปากแม่น้ำ หาดโคลน หาดเลน หาดทราย มีป่าชายเลน มีเกาะต่างๆ มากมาย (มากกว่า 80 เกาะ เกาะขนาดใหญ่ราว 26 เกาะ เกาะใหญ่ที่สุด คือ เกาะช้าง) บริเวณปากแม่น้ำและใกล้เคียงเป็นหาดโคลนหรือทรายปนโคลน มีพื้นที่ที่เกิดจากดินตะกอนที่แม่น้ำพัดพามาตกสะสมเป็นพื้นที่ตื้นเขินเรียกว่าสันดอน หรือในบางพื้นที่ดินตะกอนทับถมกันเกิดเป็นชายฝั่งงอกออกมาใหม่

อ่าวไทยตอนบนหรืออ่าวไทยตอนใน มีลักษณะเหมือนอักษร ก แนวชายฝั่ง 4 จังหวัด จากจังหวัดสมุทรสงครามถึงสมุทรปราการ มีลักษณะโค้งเรียบ มีการทับถมของตะกอนดินเนื้อละเอียดที่แม่น้ำพัดพามา เกิดการถอยร่นของแนวชายฝั่งเกิดที่ราบลุ่มใกล้ฝั่งลักษณะเป็นดินเลน ดินโคลน น้ำท่วมถึงขณะน้ำขึ้นสูงสุดและโผล่ให้เห็นขณะน้ำลง บริเวณรอบอ่าวเคยมีป่าชายเลนที่สภาพสมบูรณ์ ปัจจุบันเหลือเพียงแนวแคบๆ ประมาณ 10-100 เมตร และมีป่าปลูกอยู่บ้าง ถัดจากป่าชายเลนเข้ามาประมาณ 2-3 กิโลเมตร เป็นนากุ้ง นาเกลือ ในทะเลน้ำตื้นและน้ำลึกมีแนวปะการัง หญ้าทะเล สาหร่ายทะเล สวยงามอยู่หลายบริเวณ พื้นที่ริมทะเลเป็นที่สาธารณประโยชน์แต่ถูกจับจองเป็นที่กรรมสิทธิ์ บางส่วนเป็นเขตทหาร ถัดเข้ามาเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ ทำการเพาะปลูกและเป็นที่อยู่อาศัย มีหมู่บ้านประมง ปัจจุบันมีการพัฒนาพื้นที่ตามแนวชายฝั่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม

สถานภาพทางชีวภาพ

มีระบบนิเวศที่หลากหลาย ประกอบด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำหลายประเภท มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นถิ่นที่อยู่ที่หากินของสัตว์นานาชนิด เป็นแหล่งขยายพันธุ์และอนุบาลสัตว์น้ำวัยอ่อน

- มีพันธุ์ไม้ชายฝั่งหาดทราย หาดเลน มีป่าน้ำท่วมขัง เช่น ชะคราม (*Indigofera unicata*) ผักเบี้ยทะเล (*Sesuvium portulacastrum*) ผักปู่งทะเล (*Ipomoea pes-caprae*) สนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) ในป่าชายเลนส่วนใหญ่เป็นไม้โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*) โกงกางใบใหญ่ (*R. mucronata*) ประสักแดง (*Bruguiera sexangula*) ถั่วขาว (*B. cylindrica*) โปรง (*Ceriops* spp.) พังกาหัวสุม (*Bruguiera* spp.) ตะบูนขาว (*Xylocarpus granatum*) ตะบูนดำ (*X. moluccensis*) ตะบัน (*X. rumphii*) เหงือกปลาหมอ (*Acanthus* spp.) แสมขาว (*Avicennia alba*) แสมดำ (*A. officinalis*) ลำพู (*Sonneratia caseolaris*) ลำแพนทะเล (*S. griffithii*) จาก (*Nypa fruticans*) โพทะเล (*Thespesia populnea*) ปอทะเล (*Hibiscus tiliaceus*) ตาตุ่มทะเล (*Excoecaria agallocha*) ปรงทองหรือปรงไข่ (*Cycas* sp.) ดีนเปื็ดทะเล (*Cerbera odollam*) บริเวณที่เคยเป็นป่าถูกแผ้วถางมีหญ้าชนิดต่างๆ ฝ่าดแดง (*Lumnitzera littorea*) ฝ่าดขาว (*L. racemosa*) เสม็ด (*Melaleuca leucadendra*)

- ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยมีความสำคัญต่อนกน้ำ และนกชายเลนทั้งชนิดประจำถิ่น และชนิดอพยพ ชนิดประจำถิ่นที่พบ เช่น นกทะเลขาแดงลายจุด (*Tringa erythropus*) มากกว่า 300 ตัว คาดว่ามีนกชายเลนอพยพมาอย่างน้อย 36 ชนิด จำนวน 10,000-20,000 ตัว ชนิดที่พบมาก เช่น นกหัวโตหลังจุดสีทอง (*Pluvialis fulva*) นกหัวโตขาดำ (*Charadrius alexandrinus*) นกหัวโตทรายเล็ก (*C. mongolus*) นกทะเลขาแดงธรรมดา (*Tringa totanus*) นกชายเลนปีกยาว (*T. stagnatilis*) นกชายเลนน้ำจืด (*T. glareola*) นกชายเลนปากโค้ง (*Calidris ferruginea*) แต่ละชนิดมีจำนวนมากกว่า 2,000 ตัว ชนิดอพยพผ่าน เช่น นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) อย่างน้อย 130 ตัว นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) จำนวน 36 ตัว พบนกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกช่อมทะเลอกแดง (*Limnodromus semipalmatus*) ซึ่งเป็นนกหายากกว่า 500 ตัว บริเวณป่าชายเลนด้านตะวันตกของปากแม่น้ำท่าจีนพบนกปากแอ่นหางดำ (*Limosa limosa*) นกปากแอ่นหางลาย (*L. lapponica*) หลายร้อยตัวในช่วงหน้าฝน นกนางนวลที่พบส่วนใหญ่ในช่วงปลายฤดูฝนและต้นฤดูหนาวเป็นนกนางนวลธรรมดา (*Larus brunnicephalus*) และนกนางนวลแกลบเคราขาว (*Chlidonias hybridus*) ประมาณ 5,000-10,100 ตัว มีนกขยายพันธุ์ที่นี่โดยสร้างรังวางไข่ตามป่าชายเลน เช่น นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางไทนใหญ่ (*E. alba*) ส่วนนกยางเขียว (*Butorides striatus*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albifrons*) ขยายพันธุ์ใกล้นากุ้ง พบนกขนาดเล็กอพยพผ่านช่วงหน้าหนาวตามป่าชายเลน เช่น นกปล้ำคอสีม่วง (*Treron vernans*) นกโกงกางหัวโต (*Pachycephala grisola*) และพบนกล่าเหยื่ออพยพผ่านช่วงฤดูหนาว ได้แก่ เหยี่ยวออสเปร (*Pandion haliaetus*) เหยี่ยวเพรกริน (*Falco peregrinus*)

- การศึกษาสำรวจในปี พ.ศ. 2535 พบนกน้ำนับพันตัวในบริเวณที่สำคัญ ได้แก่

- วัดสุทธิวราราม (วัดช่องลม) ตำบลท่าฉลอม อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร
- วัดอโสการาม อำเภอบางปู จังหวัดสมุทรปราการ
- สถานตากอากาศบางปูหรือสะพานสุขตา
- คอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม
- หาดเจ้าสำราญ อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

- เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งสำหรับนกในเมืองไทย เพราะเป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุมนุมรวมกันอยู่มากกว่า 2,000 ตัว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกยางจีน (*Egretta eulophotes*) นกกะสากปากช้อน (*Platalea minor*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกชายเลนปากแอ่น (*Limnodromus semipalmatus*) นกจับแมลงอกสีน้ำตาลอ่อน (*Rhinomyias brunneata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกยางจีน นกกะสากปากช้อน นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) นกนื้อดดี้ (*Anous stolidus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) นกกระสานวล นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ (*S. dougallii*) นกหัวโตมลายู นกจับแมลงอกสีน้ำตาล ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกชายเลนปากแอ่น นกกาน้ำปากยาว (*Phalacrocorax fuscicollis*) และนกกริดน้ำ (*Rynchops albicollis*)

- แหล่งที่พบนกชายเลนและนกทะเลที่สำคัญ ได้แก่
  - ชายทะเลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ พบนกนางนวลหางดำ (*Larus crassirostris*) นกนางนวลปากเรียว (*L. genei*)
  - ชายทะเลกาหลง จังหวัดสมุทรสาคร พบเป็ดเชลดัก (*Tadorna tadorna*) นกชายเลนปากยาว (*Limnodromus scolopaceus*) นกชายเลนท้องดำ (*Calidris alpina*)
  - โคกขาม จังหวัดสมุทรสาคร พบนกชายเลนปากช้อน (*Eurynorhynchus pygmaeus*) นกโจรสลัด (*Fregata* spp.)
  - บ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี พบนกกระสาปากเหลือง (*Mycteria cinerea*)

- พันธุ์ปลาพบตามถิ่นที่อยู่ ได้แก่ ชายฝั่ง แนวปะการัง หญ้าทะเล และทะเลลึก ชนิดที่พบบริเวณชายฝั่ง ได้แก่ ปลาจวดหน้าสั้น (*Johnius* spp.) ปลาลิ้นหมา (*Cynoglossus* spp.) เป็นต้น ชนิดที่พบมากบริเวณป่าชายเลน เช่น ปลาตีน (*Periophthalmus* sp.) ลูกปลาวัยอ่อนในครอบครัวปลาบู่ (*Oxyeleotris marmorata*) ปลากดอีดข้าวแม่ (*Ambassis nalua*) เป็นต้น ปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลาทู (*Rastrelliger neglectus*) ปลาสละ (*Scomberoides sancti*) ปลากระบอก (*Mugil borneensis*) เป็นต้น และมีชนิดพันธุ์ปลาโบราณที่ใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะพัด (*Seleropages formosus*) ซึ่งพบอยู่แถบจังหวัดระยอง จันทบุรี ตราด ชนิดที่พบบริเวณกลุ่มปะการังเป็นปลาขนาดเล็ก มีจำนวนมากถึง 200 ชนิด ปลาที่พบมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลาสลิดหิน (Pomacentridae) และวงศ์ปลานกขุนทอง (Labridae) ปลาที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลากะรัง (Serranidae) และวงศ์ปลากะพง (Lutjanidae) ส่วนปลาทะเลที่สำคัญทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาทู ปลาลัง (*Rastrelliger kanagurta*) ปลาปีด นอกจากนั้นยังมีผลผลิตปลาสำคัญจากการเพาะเลี้ยงชายฝั่ง ได้แก่ ปลากระพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลากะรัง (*Epinephelus tauvina*) ปลานวลจันทร์ทะเล (*Chanos chanos*)

- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่สำคัญในทะเลอ่าวไทย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ พะยูน (*Dugong dugon*) มีถิ่นที่อยู่ในแนวหญ้าทะเล ชายฝั่งทะเลจังหวัดระยองและจันทบุรี และโลมาอิระวดี (*Oscaella brevirostris*) พบบริเวณอ่าวไทยตอนใน และทะเลจังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- เป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล มีเต่าทะเลขึ้นมาวางไข่บริเวณเกาะคราม จังหวัดชลบุรี 2 ชนิด คือ เต่าตนุ (*Chelonia mydas*) และเต่ากระ (*Eretmochelys imbricata*) ซึ่งต่างอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)

- มีกลุ่มปะการังสำคัญพบที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก อยู่บริเวณเกาะต่างๆ ในจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรี และตราด แนวปะการังมีความกว้าง 40-150 เมตร พบที่ระดับน้ำลึก 0.1-0.3 จนถึง 1.5-9.1 เมตร พบปะการัง 90 ชนิด บริเวณหมู่เกาะสีชัง ชนิดเด่นคือ ปะการังโขดหินหรือปะการังก้อน (*Porites lutea*) มีความสมบูรณ์ เป็นที่อยู่ของปลาเศรษฐกิจหลายชนิด ส่วนบริเวณหมู่เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก จังหวัดชลบุรี พบปะการังอย่างน้อย 50 ชนิด บริเวณรอบเกาะล้านและเกาะใกล้เคียง พบปะการังอย่างน้อย 48 ชนิด ขนาดความกว้างของแนวปะการังอยู่ในช่วง 100-130 เมตร ปะการังชนิดเด่นในเขตน้ำขึ้นน้ำลง คือ ปะการังโขดหินหรือปะการังก้อน (*Porites lutea*) ส่วนบริเวณอ่าวไทยฝั่งตะวันตก เริ่มมีแนวปะการังตั้งแต่ชายฝั่งจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลักษณะเป็นกลุ่มปะการัง

อยู่บริเวณหมู่เกาะเหลื่อม เกาะจาน และเกาะทะลุ

- ในทะเลจังหวัดชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด พบแหล่งหญ้าทะเลที่สำคัญ ได้แก่ อ่าวคุ้งกระเบน จังหวัดจันทบุรี เกาะกระดาด และเกาะหมาก จังหวัดตราด ชนิดที่พบ ได้แก่ หญ้าชะเงาหรือว่านน้ำ (*Enhalus acoroides*) หญ้าผมนาง (*Halodule pinnifolia*) หญ้าทะเล (*H. uninervis*) หญ้าทะเล (*Halophila beccarii*) หญ้าทะเล (*H. decipiens*) หญ้าทะเล (*H. minor*) หญ้าทะเลใบกลม (*H.ovalis*) หญ้าคะกาดน้ำเค็ม (*Ruppia maritima*) หญ้าเต่า (*Thalassia hemprichii*) หญ้าชะเงาใบสีน้ำตาล (*Cymodocea rotundata*) บริเวณตำบลแพลมกลัด ตำบลไม้รูด จังหวัดตราด พบชากหญ้าทะเล 6 ชนิด รวมทั้งหญ้าชะเงาใบสั้นหรือหญ้าคาทะเล (*Holodule univeris*) และหญ้าผมนางหรือกุยช่ายเขื่อน (*H. pinifolia*) บริเวณอ่าวมะขามป้อม อำเภอแกลง จังหวัดระยอง พบหญ้าผมนางหรือกุยช่ายเขื่อน เช่นกัน

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

อ่าวไทยเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรชีวภาพอย่างยิ่ง เป็นแหล่งประมงพื้นบ้าน และเป็นแหล่งผลผลิตสำคัญทางเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งให้ผลผลิตสัตว์น้ำทั้งที่มีอยู่ตามธรรมชาติและที่ได้จากการเพาะเลี้ยง อีกทั้งยังเป็นแหล่งเพาะพันธุ์และเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำนานาชนิด และเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญยิ่งของประเทศ ซึ่งมีชายหาด ชายทะเล เกาะ และแหล่งปะการังที่สวยงามติดอันดับโลก และมีบทบาทสำคัญที่ช่วยรักษาสมดุลของชั้นน้ำได้ดิน อ่าวไทยรองรับน้ำจากแม่น้ำสายหลักเกือบทุกสายในภาคกลางและภาคตะวันออก มีบทบาทสำคัญช่วยรักษาสมดุลของชั้นน้ำได้ดิน การขึ้นลงของน้ำในอ่าวมีผลต่อสภาวะน้ำท่วมและการรุกเข้ามาของน้ำเค็มในที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง ป่าชายเลนรอบอ่าวไทยเปรียบเสมือนกันชนคอยดักและเก็บกักตะกอน และป้องกันการพังทลายของชายฝั่งทะเล

การจัดการและการคุกคาม

- มติคณะรัฐมนตรีให้พัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนบริเวณเขตบางขุนเทียน กรุงเทพมหานคร เพื่อป้องกันการพังทลายของชายฝั่ง และให้ปลูกสวนป่าเพื่อเป็นปอดแห่งใหม่ของกรุงเทพมหานคร มีการตั้งคณะกรรมการศึกษาโครงการสวนสาธารณะชายทะเล และแก้ไขปัญหาน้ำทะเลกัดเซาะที่ดินชายฝั่ง ส่วนจังหวัดสมุทรสงคราม และมูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพรรณพืชแห่งประเทศไทยร่วมกันจัดทำโครงการอนุรักษ์สัตว์ป่าและป่าชายเลน เฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ นอกจากนั้นองค์กรเอกชนหลายองค์กรจัดกิจกรรมลูกเอย่างต่อเนื่อง และมีความพยายามในการอนุรักษ์แหล่งปะการัง เช่น การสร้างแนวปะการังเทียมโดยกรมประมง และกองทัพเรือ ในอ่าวไทยกองทัพเรือดูแลแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล มีการนำไข่เต่าทะเลมาเพาะฟัก นำลูกเต่าทะเลมาอนุบาลและปล่อยกลับคืนสู่ทะเล

- ปัจจุบันบริเวณรอบๆ อ่าวไทยมีโครงการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมต่างๆ เช่น การประมงบริเวณปากแม่น้ำ การพัฒนาท่าเรือพาณิชย์และการพัฒนานิคมอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดเล็ก ไม่ว่าจะเป็นโรงแยกก๊าซอุตสาหกรรมการปิโตรเคมี การถมทะเล เป็นต้น ซึ่งมีผลกระทบต่อระบบนิเวศและชีวิตความเป็นอยู่ของสัตว์น้ำและนกนานาชนิด นอกจากนี้ผลสืบเนื่องจากการพัฒนาด้านอุตสาหกรรม ยังทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในการใช้ที่ดิน การเพิ่มจำนวนและความหนาแน่นของประชากร ทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางน้ำ และการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพในบริเวณชายฝั่งทะเลอ่าวไทย

- มีการพัฒนาทางด้านอุตสาหกรรม จึงเกิดปัญหาการปนเปื้อนของสารพิษ และปัญหาการระบายน้ำทิ้งลงสู่อ่าวไทยโดยไม่มีการควบคุมจนเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำ และการแผ้วถางป่าชายเลนเพื่อสร้างถนน เพาะเลี้ยงกุ้ง ทำให้ระบบนิเวศป่าชายเลนและแหล่งหญ้าทะเลสูญเสียไป สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงด้วย ส่งผลให้นกที่มาสร้างรังวางไข่ถูกรบกวน ความสัมพันธ์ทางนิเวศถูกทำลาย แหล่งอาหารของนกและสัตว์ต่างๆ หมดไป ชนิดของพืชและสัตว์ต่างๆ มีแนวโน้มลดลง ซึ่งมีโอกาสหายไปและสูญพันธุ์ไปจากพื้นที่ได้ นอกจากนี้การประมงโดยใช้เครื่องมือผิดประเภท และการบุกรุกทำลายที่อยู่อาศัยแหล่งวางไข่ของเต่าเพื่อลักลอบเก็บไข่เต่า อีกทั้งการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว ทำให้เกิดปัญหามลภาวะทางน้ำ ทำลายแหล่งปะการัง และทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำที่ใกล้สูญพันธุ์ สาเหตุทางธรรมชาติ ได้แก่ คลื่นลมพายุทำให้ปะการังพังทลาย การเปลี่ยนแปลงสภาวะอากาศของโลก เช่น อุณหภูมิของน้ำทะเลที่สูงขึ้น ทำให้ปะการังสีซีดลงหรือเกิดการฟอกขาว สิ่งมีชีวิตบางชนิดเป็นศัตรูตามธรรมชาติ เช่น หอย ปลาบางชนิด แม่เพรียง ดาวหนามหรือดาวมงกุฎหนาม หอยสังข์หนาม กัดแทะปะการังจนเสื่อมโทรมได้

- ชายฝั่งอ่าวไทยเป็นที่ตั้งของแหล่งท่องเที่ยว โรงงานอุตสาหกรรม และชุมชนขนาดใหญ่หลายแห่ง จึงมีปัญหามลพิษทางน้ำอยู่เสมอ เช่น การเกิดปรากฏการณ์น้ำเปลี่ยนสีหรือขี้ปลาวาฬ มีสัตว์น้ำตายเกยตื้นเป็นจำนวนมาก

แม่น้ำเจ้าพระยา

ที่ตั้งและพื้นที่

จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ

- ความยาวรวมประมาณ 380 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 40′ N และ 100° 35′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

5036 I, 5037 I, II, 5038 I, II, 5039 II, IV, 5040 III, 5136 III, IV, 5137 IV

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นแม่น้ำสายสำคัญที่สุดของประเทศไทย มีต้นกำเนิดจากทิวเขาถนนธงชัย และทิวเขาผีปันน้ำ เกิดจากการรวมตัวกันของแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน ไหลมาที่อำเภอปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ เมื่อไหลต่อมาในเขตภาคกลาง ยังมีแม่น้ำสะแกกรัง แม่น้ำป่าสักไหลมาบรรจบ จากแม่น้ำเจ้าพระยาเริ่มต้นที่จังหวัดนครสวรรค์ ไหลลงมาถึงจังหวัดพระนคร ผ่านที่ราบเจ้าพระยาตอนล่าง โดยแยกเป็นทางน้ำสายหลัก 2 สาย ทางน้ำที่ไหลไปทางตะวันตก คือ แม่น้ำท่าจีน ส่วนทางน้ำที่แยกไปทางตะวันออกยังแยกออกเป็นทางน้ำอีก 2 สาย คือ แม่น้ำน้อย มีความยาว 135 กิโลเมตร และแม่น้ำลพบุรี มีความยาว 87 กิโลเมตร แล้วไหลมาบรรจบกันก่อนไหลลงสู่อ่าวไทยที่ปากแม่น้ำเจ้าพระยา จังหวัดสมุทรปราการ ตลอดสายแม่น้ำมีความยาวรวมประมาณ 380 กิโลเมตร มีพื้นที่ลุ่มน้ำประมาณ 20,125 ตารางกิโลเมตร (12,578,125 ไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาในแม่น้ำเจ้าพระยาและลำน้ำสาขาอย่างน้อย 329 ชนิด ชนิดที่สูญพันธุ์ไปแล้ว (extinct) จากแม่น้ำเจ้าพระยา ได้แก่ ปลาสายยูหรือปลาหวีเกศ (*Platytropius siamensis*) ปลาสือดอลายใหญ่ (*Coius microlepis*) และปลาหางเหยี่ยวหรือปลาหางไหม้ (*Balantiocheilus melanopterus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาหมูอารีย์ (*Botia sidthimunki*) ปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*) ปลาทะทิหรือปลากระด้าย (*Cyclocheilichthys heteronema*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาปึกไก่หนวดยาว (*Kryptopterus limpok*) ปลาตาบลาวหรือปลาท้องพลุหรือปลาฟักหร้า (*Macrochirichthys macrochirus*) ปลาบู่ร้าไพ (*Mugilogobius rambaiae*) ปลาหนวดแมว (*Ompok eugeneiatus*) ปลาเทพา (*Pangasius sanitwongsie*) ปลาเค้าดำ (*Wallago leerii*) ปลาค้างคาวดิดหินหรือปลาแค้ (*Oreoglanis siamensis*) ซึ่งเป็นชนิดเฉพาะถิ่น (endemic) ด้วย ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลากระเบนราหูหรือปลากระเบนเจ้าพระยา (*Himanturu chaophraya*) ปลาน้ำเงิน (*Kryptopterus apogon*) ปลายี่สกหรือปลายี่สกทองหรือปลาอิน (*Probarbus jullieni*) ชนิดที่พบมาก ได้แก่ ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลาตะเพียน (*Puntius* sp.) ปลากด (*Mystus* sp.) ปลาแขยง (*Bagroides siamensis*) ปลากะมัง (*Puntioplites proctozysron*)
- พบสัตว์ที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ในธรรมชาติ ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) พบเป็นครั้งคราวในแม่น้ำเจ้าพระยาและลำน้ำสาขา คาดว่าเป็นจระเข้จากแหล่งเพาะเลี้ยง
- พบพันธุ์ไม้น้ำน้อยมากเพียง 24 ชนิด ชนิดที่พบมาก ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบลุ่มน้ำเจ้าพระยา และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อเศรษฐกิจของประเทศ เป็นแหล่งน้ำที่หล่อเลี้ยงที่ราบภาคกลางซึ่งมีความกว้างใหญ่และอุดมสมบูรณ์ เป็นอู่ข้าวอู่น้ำของประเทศ มีพื้นที่เพาะปลูกผลิตข้าวได้ประมาณ 1 ใน 3 ของประเทศ ชุมชนสองฟากฝั่งน้ำใช้น้ำเพื่อการอุปโภค การเกษตร อุตสาหกรรม เป็นแหล่งน้ำดิบทำประปา เป็นแหล่งทำการประมง
- เป็นแหล่งขยายพันธุ์และเพาะพันธุ์สัตว์น้ำ ชุมชนมีรายได้เฉลี่ยจากการประมง 88-134 บาทต่อวัน เป็นแหล่งอาหารโปรตีนที่สำคัญของภาคกลาง เป็นเส้นทางคมนาคมขนส่งสินค้าที่สำคัญ นอกจากนี้ยังเปรียบเสมือนเส้นชีวิตของชาวไทยภาคกลางซึ่งมีความรักความผูกพันกับแม่น้ำสายนี้
- เป็นแหล่งตั้งถิ่นฐานชุมชนเก่าแก่ เป็นที่ตั้งของเมืองหลวงของชาติทั้งในอดีตและปัจจุบัน เป็นแหล่งกำเนิดชนบธรรมเนียม ประเพณีของท้องถิ่น วัฒนธรรมพื้นบ้านมากมาย และมีความสำคัญทางศาสนา รวมทั้งเป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยวทางเรือ

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง กรมประมงจัดทำโครงการฟื้นฟูทรัพยากรประมงน้ำจืด ค้นคว้าหาวิธีเพาะพันธุ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ และกรมควบคุมมลพิษวางมาตรการฟื้นฟูแม่น้ำเจ้าพระยา โดยร่วมมือกับภาคเอกชน มีการพัฒนาโครงการชลประทานเจ้าพระยาใหญ่ ที่ประกอบด้วยเขื่อนทดน้ำเจ้าพระยาระบบส่งน้ำและระบบระบายน้ำที่ค่อนข้างสมบูรณ์
- การทำการประมงมีแนวโน้มลดลง เพราะความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำลดลง คุณภาพน้ำเสื่อมลง การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสองฟากฝั่งแม่น้ำ โครงการพัฒนาเส้นทาง ถนน ทางรถไฟ เลียบแม่น้ำลำคลอง การสร้างท่าเรือเพื่อการคมนาคม ซึ่งการคมนาคมทางน้ำมีความสำคัญและเป็นที่นิยมมากขึ้น

แม่น้ำป่าสัก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอด่านซ้าย จังหวัดเลย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- ความยาวรวมประมาณ 513 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 32' N และ 100° 55' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 20-42 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี มีหาดทราย หาดโคลน ตามแนวสองฝั่ง

ระวาง

5137 IV, 5138 I, II, 5239 III, IV, 5240 III, IV, 5241 III, IV, 5242 I, III, 5243 II, III

สถานภาพทางกายภาพ

มีต้นกำเนิดจากภูเขาในจังหวัดเลย ไหลผ่านจังหวัดลพบุรี สระบุรี และอยุธยา มีลักษณะแคบ เรียวยาว มีพื้นที่รับน้ำประมาณ 14,520 ตารางกิโลเมตร (9,075,000 ไร่) ช่วงฤดูฝนระดับน้ำในแม่น้ำสูงขึ้นมากถึงขอบตลิ่ง ส่วนช่วงฤดูแล้งจะมีปริมาณน้ำท่าน้อย

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชริมแม่น้ำและบริเวณที่เป็นหาดโคลน หาดทราย ริมตลิ่ง มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของสัตว์ป่ามากที่สุด เพราะเป็นบริเวณแหล่งน้ำถาวรของสัตว์ป่าในพื้นที่ ปกคลุมด้วยต้นไม้ สัตว์ป่าและนกนานาชนิดใช้เป็นแหล่งพลบค่อนตัวหาอาหาร

- ตามแนวตลิ่งซึ่งถูกน้ำกัดเซาะดินพังลง เป็นแหล่งสร้างรังวางไข่ของนกที่ขุดโพรงดินสร้างรัง ได้แก่ นกจาบคาแล็ก (*Merops orientalis*) นกจาบคาหัวสีส้ม (*M. leschenaulti*)
- พบปลาอย่างน้อย 53 ชนิด ในปี พ.ศ. 2537 ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาข้าวเม่าหรือปลาพ้วสะก้ว (*Chela cueruleostigmata*) ปลาที่น่าสนใจ ได้แก่ ปลาอื่มฟันจระเข้อีกษ์ (*Microphis boaja*) ชนิดที่พบมาก ได้แก่ ปลาขี้ยอก (*Mystacoleucus marginatus*) และปลาเข็ม (*Dermogenys pusillus*) ปลาที่เคยมีในอดีตแต่ไม่พบในปัจจุบัน ได้แก่ ปลากราย (*Chitala ornata*) ปลาสะดือ (*C. lopis*) ปลาสือคอ (*Coius microlepis*) ปลาแก้ (*Bagarius* spp.) ปลาสะพาก (*Hypsibarbus wetmorei*) ปลาชะโด (*Channa micropeltes*) ปลานวลจันทร์น้ำจืด (*Cirrhinus microlepis*) ปลาราหูน้ำจืด (*Himantura chaophraya*) ปลาตางเบือน (*Belodontichthys dinema*) ปลาปักเป้า (*Tetraodon* spp.)
- สัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกที่สำคัญ ได้แก่ ตะพาบน้ำธรรมดา (*Trionyx cartilagineus*) เขียดหลังเขียว (*Rana erythraea*) เขียดหนอง (*R. limnocharis*) อึ่งหลังลาย (*Microhyla ornata*) อึ่งอ่างบ้าน (*Kaloula pulchra*)
- พบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 27 ชนิด เป็นพืชใต้น้ำ 5 ชนิด และพืชโผล่พ้นน้ำ 22 ชนิด ชนิดที่พบมากบริเวณขอบตลิ่ง ได้แก่ เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) เทา (*Spirogyra* spp.) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) ชนิดที่พบบริเวณตลิ่งชายน้ำ ได้แก่ ไคร้น้ำ (*Homonoia riparia*) กุ่มน้ำ (*Crateva adansonii*) มะเดื่อ (*Ficus* spp.) หว้า (*Eugenia cumini*) ไทร (*Ficus* spp.) บริเวณริมลำน้ำมีพวกไม้พุ่มเล็กๆ และพันธุ์ไม้ล้มลุก ได้แก่ ไมยราบยักษ์ (*Mimosa pigra*) โสนหางไก่ (*Aeschynomene indica*) ซึ่งเป็นพืชที่ทนทานต่อสภาพถูกน้ำท่วมได้ดีในช่วงฤดูฝน

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีการทำประมงในแม่น้ำ เครื่องมือที่ชาวประมงนิยมใช้ ได้แก่ อวน พายช้อน ข่าย เบ็ดราว แห เบ็ดชง ลอบนอน ลันปลาไหล ลอบยืน เผือกพร้อมลอบ นอกจากนี้ยังมีการใช้น้ำจากแม่น้ำเพื่อการเกษตร การประปา และอุตสาหกรรม และมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอยู่บ้าง เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบลุ่มน้ำป่าสัก เป็นแหล่งทำการประมง เป็นแหล่งน้ำชุมชน เป็นเส้นทางคมนาคม เป็นแหล่งนันทนาการท่องเที่ยว แม่น้ำป่าสักมีความผูกพันกับชีวิตชาวประมงที่ตั้งถิ่นฐานในชุมชนที่เกี่ยวข้องกับประเพณีของท้องถิ่นและวัฒนธรรมพื้นบ้านมากมาย รวมถึงมีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศแม่น้ำ

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2507 กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาเพื่อเพิ่มผลผลิต มีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ
- มีโครงการพัฒนาลุ่มน้ำป่าสักโดยการสร้างเขื่อนที่บ้านแก่งเสือเต้น ตำบลหนองบัว อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี อ่างเก็บน้ำมีพื้นที่ผิวน้ำที่ระดับเก็บกักปกติ 148.75 ตารางกิโลเมตร (92,968.75 ไร่) อยู่ในเขตอำเภอชัยบาดาล อำเภอท่าหลวง อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และในเขตอำเภอวังม่วง จังหวัดสระบุรี เพื่อใช้ในการเกษตร 267.2 ตารางกิโลเมตร (167,000 ไร่) เพื่ออุปโภคบริโภค 5.5 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เพื่อการอุตสาหกรรม 16.1 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
- มีการใช้ระเบิด ไฟฟ้า ยาเบื่อ จับสัตว์น้ำ ทำให้ความอุดมสมบูรณ์ของปลาลดน้อยลง มีการทำการประมงบ่อยครั้งมากขึ้น มีแนวโน้มการปนเปื้อนของโลหะหนักในสัตว์น้ำ โดยเฉพาะสัตว์น้ำที่หากินตามพื้นน้ำบริเวณโรงงานอุตสาหกรรม ปุ๋ยส่วนเกินและสารเคมีปราบศัตรูพืชจากภาคเกษตรกรรมถูกชะล้างลงแม่น้ำ
- โดยทั่วไปคุณภาพน้ำของแม่น้ำป่าสักอยู่ในเกณฑ์พอใช้ถึงค่อนข้างดี ใช้เพื่ออุปโภคบริโภคและทำเกษตรกรรมได้ ในส่วนที่คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลงอย่างเห็นได้ชัด จะอยู่ในช่วงที่แม่น้ำไหลผ่านชุมชนและโรงงานอุตสาหกรรม

แม่น้ำท่าจีน

ที่ตั้งและพื้นที่

จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร

- ความยาวรวมประมาณ 325 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 30′ N และ 100° 17′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

5036 II, IV, 5037 III, IV, 5038 III, IV, 5039 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นแม่น้ำที่แยกจากแม่น้ำเจ้าพระยา ช่วงที่อยู่ระหว่างตำบลท่าชุง อำเภอเมือง จังหวัดอุทัยธานี กับตำบลหาดท่าเสา อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท แล้วไหลลงไปทางใต้ ช่วงที่ผ่านตอนใต้ของจังหวัดชัยนาทเรียกว่าแม่น้ำมะขามเฒ่า ช่วงที่ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรีเรียกว่าแม่น้ำสุพรรณบุรี ช่วงที่ผ่านจังหวัดนครปฐมเรียกว่าแม่น้ำนครชัยศรี และช่วงที่ไหลผ่านจังหวัดสมุทรสาครเรียกว่าแม่น้ำท่าจีน ภูมิประเทศของพื้นที่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำท่าจีนเป็นที่ราบผืนเดียวกับพื้นที่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำเจ้าพระยา พื้นที่ตอนล่างของลุ่มน้ำทั้งสอง มีคลองธรรมชาติเป็นโครงข่าย มีประตูระบายน้ำ 3 แห่ง ได้แก่ ประตูระบายน้ำโพธิ์พระยา ชอมาตร และพลเทพ มีพื้นที่ลุ่มน้ำ 18,560 ตารางกิโลเมตร (11.6 ล้านไร่)

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 69 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาเนื้ออ่อน (*Kryptopterus limpok*) และชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาน้ำเงิน (*Kryptopterus apogon*) สัตว์น้ำที่พบตลอดลำน้ำ ได้แก่ กุ้งก้ามกราม (*Macrobrachium rosenbergii*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลากระแห (*Puntius schwanenfeldi*) ปลาสร้อยขาว (*Henicorhynchus siamensis*) ปลาสวาย (*Pangasius sutchi*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) และปลาน้ำกร่อย เช่น ปลาเขยงอีกง (*Mystus gulio*) ปลากระพงขาว (*Lates calcarifer*) ปลาดุกทะเล (*Platosus canina*) ปลากระบอก (*Mugil sihelí*)
- พบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 47 ชนิด พบบริเวณปากแม่น้ำเป็นพันธุ์ไม้ป่าชายเลน 7 ชนิด แม่น้ำในช่วงจังหวัดสุพรรณบุรีถึงจังหวัดนครปฐม มีพันธุ์พืชน้ำที่ขึ้นหนาแน่น ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบลุ่มน้ำท่าจีน เป็นแหล่งน้ำเพื่อการประปา อุปโภค เกษตรกรรม ชลประทาน อุตสาหกรรม การท่องเที่ยว เป็นเส้นทางเดินเรือที่สำคัญ ส่วนพื้นที่ราบสองข้างแม่น้ำตอนล่างลักษณะดินเป็นดินตะกอนเหนียวเหมาะสำหรับการทำนา ปัจจุบันมีระบบชลประทานจึงพัฒนาจากการทำนามาทำสวนผลไม้ ผัก และไม้ดอก ในพื้นที่ราบลุ่มตอนล่างบางบริเวณได้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจำพวกกุ้งก้ามกราม ปลา

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง วันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2507 มีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาลงในแม่น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต โดยส่งเสริมให้มีการเลี้ยงปลาในกะชัง
- แม่น้ำท่าจีนตอนบนตั้งแต่อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ถึงอำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างดี ส่วนแม่น้ำท่าจีนตอนกลางตั้งแต่อำเภอเมือง จังหวัดสุพรรณบุรี ลงมาถึงอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม และแม่น้ำท่าจีนตอนล่างจากอำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม ถึงปากแม่น้ำจีน คุณภาพน้ำเสื่อมโทรมมาก
- การทำการประมงในแม่น้ำมีแนวโน้มลดลง มีการขยายตัวของชุมชน พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม บริเวณสองฟากฝั่งแม่น้ำ มีการพัฒนารูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อการเกษตร และปศุสัตว์เชิงพาณิชย์ มีความต้องการใช้น้ำสูงเนื่องจากการเพิ่มจำนวนโรงงานอุตสาหกรรม มลพิษทางน้ำเนื่องจากการปนเปื้อนของสารพิษที่มีสารฆ่าแมลง ทำให้ปริมาณปลาในแม่น้ำลดลงอย่างมาก

แม่น้ำบางปะกง

ที่ตั้งและพื้นที่

จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดชลบุรี จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก

- ความยาวรวมประมาณ 120 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 41' N และ 101° 5' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

5135 I, 5136 II, 5236 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

ต้นน้ำเกิดจากการรวมกันของแม่น้ำพนุมาน และแม่น้ำพระปรง ที่จังหวัดปราจีนบุรี บริเวณที่ผ่านจังหวัดปราจีนบุรีเรียกว่า แม่น้ำปราจีนบุรี บริเวณที่ผ่านจังหวัดฉะเชิงเทราเรียกว่า แม่น้ำแปดริ้ว ไหลออกสู่อ่าวไทยในบริเวณระหว่างอำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา กับอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี เรียกว่า แม่น้ำบางปะกง บริเวณต้นน้ำลำธารอยู่ในบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ตอนล่าง และทิวเขาจันทบุรีตอนเหนือ รวมถึงพื้นที่ส่วนใหญ่ของป่ารอยต่อห้าจังหวัด ลักษณะเด่นของแม่น้ำบางปะกง คือ มีความเปลี่ยนแปลงความเค็มของน้ำสูงมาก มีการแพร่กระจายขึ้นมาได้ถึงอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และสูงขึ้นไปอีกตามอิทธิพลของน้ำทะเลที่สูงขึ้น

สถานภาพทางชีวภาพ

- มีพันธุ์ปลาคล้ายคลึงกับแม่น้ำเจ้าพระยา และเป็นแม่น้ำสายเดียวที่ยังมีความหลากชนิดของพันธุ์ปลาที่เคยพบในแม่น้ำเจ้าพระยา พบปลาอย่างน้อย 106 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตะโกกหน้าสั้น (*Albulichthys albuloides*) ปลาค้าคำ (*Wallago leerii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลากดยิ้มหรือปลากดหัวกบ (*Batrachocephalus mino*) ปลาสุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาหางไก่ (*Coilia dussumieri*) ปลากดไพหรือปลากดโป๊ะ หรือปลาอุกขาว (*Hemipimelodus borneensis*) ปลาจีด (*Heteropneustes fossilis*) ปลากดหัวลิงหรือปลากดหัวโต หรือปลากดหัวหิน (*Ketengus typus*) ปลาเนื้ออ่อนหรือปลาน้ำเงิน (*Kryptopterus apogon*) ปลาเนื้ออ่อนหนวดยาว (*Ompok hypophthalmus*) ปลายี่สกหรือปลายี่สกทอง หรือปลาเอิน (*Probarbus jullieni*)
- สัตว์น้ำในแม่น้ำบางปะกงมีการแพร่กระจายขึ้นลงตามความเค็มของน้ำ บริเวณตั้งแต่อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา ขึ้นไปจนถึงปราจีนบุรี และนครนายก จะพบปลาน้ำจืดเป็นส่วนมาก จากอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราลงไปถึงอำเภอบางปะกง พบสัตว์น้ำกร่อยและน้ำเค็ม กุ้งก้ามกราม ซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจสำคัญมีอยู่ตลอดปีและแพร่ขยายพันธุ์เลี้ยงได้ดี
- พบพันธุ์ไม้น้ำอย่างน้อย 28 ชนิด ชนิดที่พบส่วนใหญ่ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสำคัญทางเศรษฐกิจในภาคกลาง ใช้ประโยชน์ทั้งการอุปโภคบริโภค เกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นแหล่งทำการประมงสำคัญ มีกุ้งก้ามกรามซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจตลอดลำน้ำ ปริมาณที่จับขึ้นเฉลี่ยประมาณปีละ 23 ตัน หรือประมาณ 1,922 กิโลกรัมต่อเดือน ปริมาณสัตว์น้ำอื่นๆ ที่จับได้รวม 230,183 กิโลกรัมต่อปี หรือเฉลี่ย 19,178 กิโลกรัมต่อเดือน เป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตน้ำประปาของการประปาภูมิภาค จังหวัดฉะเชิงเทรา นครนายก และปราจีนบุรี และเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่สำคัญ เป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงชุมชนที่ตั้งอยู่ริมสองฝั่งแม่น้ำ มีความสำคัญต่อวิถีชีวิต การทำมาหากิน และความเป็นอยู่ มีความผูกพันกับประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศแม่น้ำ

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง เมื่อวันที่ 17 เมษายน พ.ศ. 2507 และมีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัดที่อยู่ริมแม่น้ำ กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาลงในแม่น้ำเพื่อเพิ่มผลผลิต และเนื่องจากสภาพพื้นที่ชุ่มน้ำมีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ระบบนิเวศแม่น้ำ จึงมีการศึกษาด้านอุทกวิทยา คุณภาพน้ำ สภาวะการประมง เศรษฐกิจและสังคม
- การขยายตัวของชุมชน การผลิตภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออก การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินสองฝั่งแม่น้ำ
- คุณภาพน้ำในแม่น้ำเสื่อมโทรมลง เพราะต้องรองรับน้ำทิ้งน้ำเสียจากกิจกรรมต่างๆ ทั้งจากชุมชนริมแม่น้ำลำคลอง เกษตรกรรม ปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ โรงงานอุตสาหกรรม การใช้สารเคมีทางการเกษตรแพร่หลายในปริมาณเข้มข้นขึ้น ปริมาณน้ำในแม่น้ำน้อยลง น้ำเค็มรุกเข้ามาสูงขึ้น การใช้น้ำในแม่น้ำบางปะกงได้รับผลกระทบจากระบบหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าบางปะกง เนื่องจากสิ่งมีชีวิตขนาดเล็ก รวมทั้งไข่และตัวอ่อนถูกดูดเข้าไปกับน้ำ ซึ่งในระบบระบายความร้อน น้ำที่ผ่านระบบถูกปล่อยลงแม่น้ำทำให้อุณหภูมิของน้ำสูงขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงชนิดและปริมาณสัตว์น้ำ ผลกระทบจากสารเคมีบางชนิดที่ใช้ เช่น คลอรีน ซึ่งใช้ในท่อในระบบระบายความร้อนเป็นอันตรายต่อสัตว์น้ำเช่นกัน

แม่น้ำนครนายก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอบ้านนา อำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี

- ความยาวรวมประมาณ 130 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 12′ N และ 101° 13′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 20 เมตร

ประเภท

เป็นแม่น้ำที่มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง

5137 I, II, 5236 IV, 5237 III

สถานภาพทางกายภาพ

เกิดจากเขาเขียวซึ่งอยู่ในทิวเขาดงพญาเย็น และเขาใหญ่ ไหลผ่านอำเภอเมือง อำเภอบ้านนา และอำเภอองครักษ์ จังหวัดนครนายก ไปลงแม่น้ำบางปะกงที่ตำบลบางแตน อำเภอบ้านสร้าง จังหวัดปราจีนบุรี มีความลึกสูงสุด 4.7 เมตร น้ำในแม่น้ำส่วนใหญ่เป็นน้ำนิ่ง จึงมีการสะสมสารอินทรีย์และของเสียในน้ำค่อนข้างมาก

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาอย่างน้อย 45 ชนิด ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาบู่ (*Oxyeleotris marmorata*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลากาดำ (*Morulius chrysophekadion*) ปลากระทิง (*Mastacembelus armatus*) ปลาค้า (*Wallago* spp.) ปลาแก้มช้ำ (*Systomus orphoides*) ปลากระสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลาสร้อย (*Henicorhynchus* spp.) ปลาเนื้ออ่อน (*Ompok* spp.) ปลาชะโด (*Channa micropeltes*) ปลากะสง (*C. lucius*) ปลาช่อน (*C. striatus*) ปลาดุก (*Clarias* sp.) ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาแขยงช้างลาย (*Mystus mysticetus*) ปลาตะเพียน (*Puntius* sp.) ปลาแขยง (*Leiocassis* spp.) ปลากะมัง (*Puntioplites proctozysron*) ปลาก้าง (*Channa limbata*) นอกจากนั้นมีกุ้งก้ามกราม (*Macrobrachium rosenbergii*) ชุกชุม
- พบหอย 9 ชนิด มีทั้งหอยฝาเดียวและหอยสองฝา ชนิดเด่น คือ หอยเจดีย์ (*Melanoides tuberculata*) พบบริเวณน้ำไหลและพื้นท้องน้ำเป็นกรวดทราย รองลงมาที่พบมาก คือ หอยเสียบม้า (*Corbicula* sp.) ซึ่งบริโภคได้
- พบพันธุ์พืชน้ำอย่างน้อย 36 ชนิด ตั้งแต่บริเวณเขื่อนนครนายก บ้านท่าหุบ ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จนถึงบริเวณฝายท่าด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีพืชไผ่พื้นน้ำประมาณ 25 ชนิด พืชใต้น้ำประมาณ 6 ชนิด และพืชลอยน้ำประมาณ 5 ชนิด พืชน้ำที่พบกระจายอยู่มากที่สุด คือ เทา (*Spirogyra* spp.) สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) เอื้องเพ็ดม้า (*Polygonum tomentosum*) ผักปราบ (*Commelina* spp.) หญ้าขน (*Brachiaria mutica*) อ้อ (*Arundo donax*) และแขม (*Phragmitis karka*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบอุทกวิทยาของลุ่มน้ำบางปะกง เป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหารพื้นบ้าน เป็นเส้นทางคมนาคม มีความสำคัญต่อการดำรงชีวิตของชุมชน มีการทำประมงแบบยังชีพและเป็นอาชีพในแม่น้ำ นอกจากนี้มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ การเลี้ยงกบและตะพาบ ฟาร์มกุ้งก้ามกราม เป็นแหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตร คุณภาพน้ำโดยทั่วไปอยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน เว้นเฉพาะช่วงที่ไหลผ่านชุมชน

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง กรมประมงปล่อยพันธุ์ปลาลงในแม่น้ำเพื่อผลผลิต มีเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำบริเวณหน้าวัดเจดีย์ทอง ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายกและเขตสงวนพันธุ์สัตว์น้ำของกรมชลประทานบริเวณเหนือฝายท่าด่าน
- มีโครงการเขื่อนคลองท่าด่าน กั้นน้ำที่บ้านด่าน ตำบลหินตั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก มีความจุของปริมาณน้ำ 224 ล้านลูกบาศก์เมตร อ่างเก็บน้ำมีเนื้อที่ 4.94 ตารางกิโลเมตร (3,087 ไร่)
- มีการทำการประมงผิดกฎหมาย สร้างและล้อมรั้ว ใช้ยาเบื่อ ใช้ไฟฟ้า ใช้ช่างแหถี่ ฉมวกยิง เก็บหอย และช้อน กุ้งฝอย ปริมาณน้ำในแม่น้ำลดลง และคุณภาพน้ำเสื่อมโทรมลง

แม่น้ำเพชรบุรี

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอท่ายาง อำเภอบ้านลาด อำเภอเมือง อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี

- ความยาวรวมประมาณ 210 กิโลเมตร
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 10° 6′ N และ 99° 57′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-1,200 เมตร

ประเภท

แม่น้ำขนาดใหญ่ มีน้ำไหลตลอดปี

ระวาง 4934 I, 4935 II

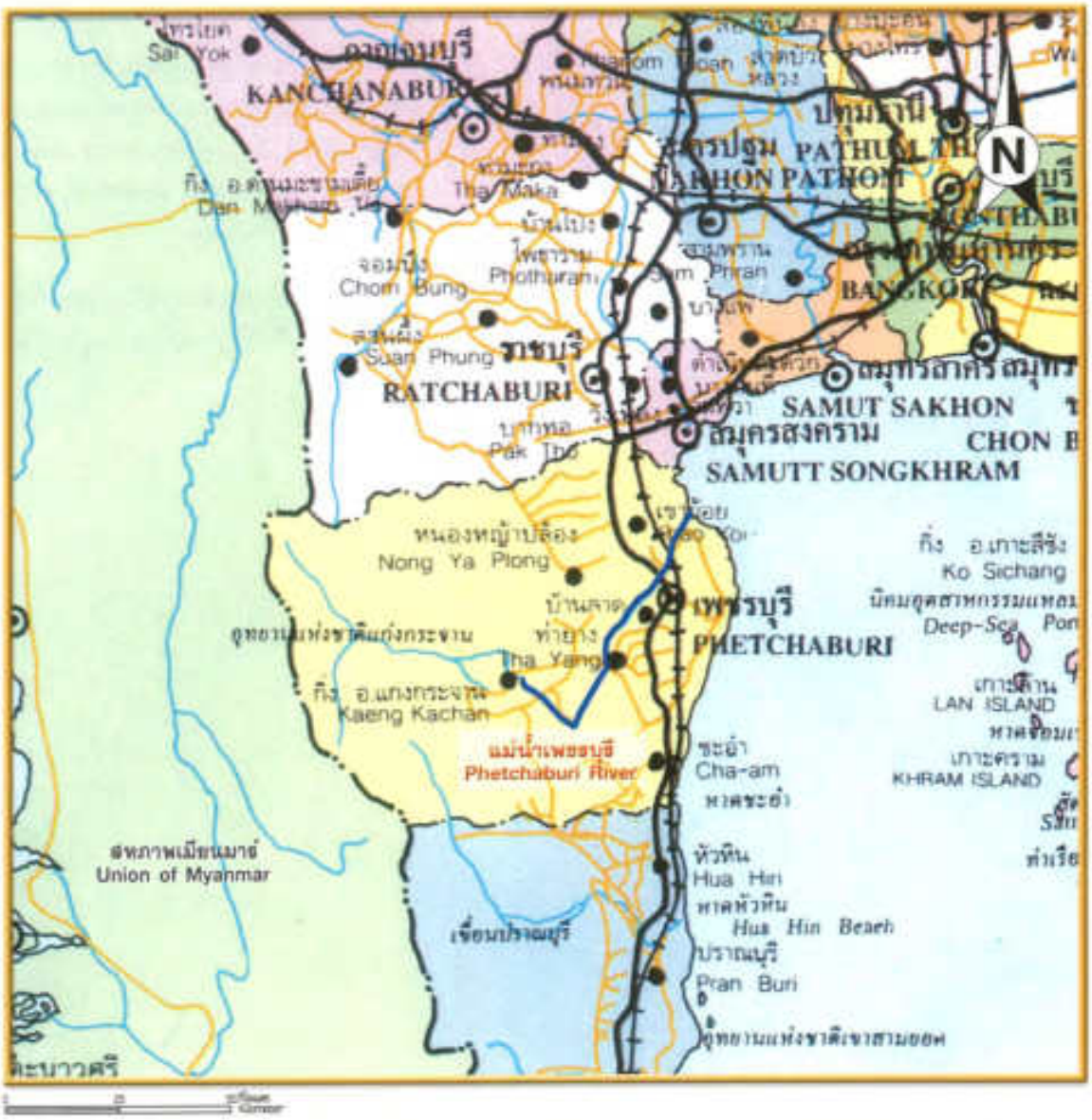

สถานภาพทางกายภาพ

มีกำเนิดจากทิวเขาตะนาวศรีทางตอนใต้ ซึ่งเป็นบริเวณอุทยานแห่งชาติแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแม่น้ำภาชี จังหวัดราชบุรี ไหลผ่านอำเภอแก่งกระจาน อำเภอท่ายาง อำเภอท่าลาด อำเภอเมืองเพชรบุรี ถูกกั้นด้วยเขื่อนแก่งกระจาน และเขื่อนเพชร ก่อนออกสู่อ่าวไทยที่ตำบลแหลมผักเบี้ย อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี มีพื้นที่ลุ่มน้ำ 5,627 ตารางกิโลเมตร (3,516,875 ไร่) ครอบคลุมพื้นที่ประมาณร้อยละ 90 ของพื้นที่จังหวัดเพชรบุรี เป็นแม่น้ำสายหลักสายเดียวที่หล่อเลี้ยงจังหวัด มีลำน้ำสาขามากมาย สภาพพื้นที่อยู่อาศัยเป็นต้นน้ำลำธารส่วนใหญ่

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 42 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) และปลาแปบหางตอก (*Oxygaster maculicauda*) ชนิดที่พบมาก ได้แก่ ปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) และวงศ์ปลาช่อน (Channidae) ปลาเศรษฐกิจ ได้แก่ ปลาหมอช้างเหยียบ (*Pristolepis fasciata*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาชะโด (*C. micropeltes*) ปลากระสูบจีด (*Hampala macrolepidota*) ปลากระทิง (*Mastacembelus armatus*) ปลาแรด (*Osphronemus goramy*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาบู่ (*Oxyeleotris marmorata*) ปลากระสูบ (*Cyprininae systomi*) ปลาซิวสกเทส (*Labeo rohita*)
- พันธุ์ไม้น้ำ พบหญ้าขน (*Brachiaria mutica*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) แหน (*Lemna trisulca*) และสาหร่ายชนิดต่างๆ

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำสายหลักในระบบลุ่มน้ำเพชรบุรี เป็นแหล่งน้ำดิบของการประปาส่วนภูมิภาคจังหวัดเพชรบุรี เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร ชลประทาน เป็นแหล่งทำการประมงและเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นสายน้ำหล่อเลี้ยงชุมชนสองฝั่งแม่น้ำสำคัญต่อวิถีชีวิต เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

การจัดการและการคุกคาม

- มีประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่องกำหนดฤดูปลามีไข่และกำหนดชนิด ขนาด และวิธีใช้เครื่องมือทำการประมง มีโครงการอนุรักษ์ปลาหน้าวัด เพื่อฟื้นฟูและอนุรักษ์ แม่น้ำเพชรบุรี โดยสถาบันการศึกษาชุมชนท้องถิ่นและองค์กรเอกชน
- มีการขยายตัวของชุมชน ที่พักนักท่องเที่ยว และอุตสาหกรรมตลอดริมฝั่งแม่น้ำ คุณภาพน้ำในแม่น้ำเสื่อมโทรมอย่างหนัก อีกทั้งการเติบโตของชุมชนเมือง การระบายน้ำเสียจากชุมชนเมืองลงสู่แม่น้ำ การปนเปื้อนสารเคมีจากการเกษตร สารพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม ความอุดมสมบูรณ์ของปลาและสัตว์น้ำลดลง พืชน้ำหนาแน่นทำให้แม่น้ำตื้นเขิน ปริมาณน้ำน้อยลง
- คุณภาพน้ำในแม่น้ำเพชรบุรีจากปากแม่น้ำถึงเขื่อนแก่งกระจาน ส่วนใหญ่คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างเสื่อมโทรม

ทุ่งโพธิ์ทองหรือทุ่งคำหยาด

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอโพธิ์ทอง จังหวัดอ่างทอง

- เนื้อที่ 8.16 ตารางกิโลเมตร (5,100ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 40' N และ 100° 20' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 2.7 เมตร

ประเภท

ทุ่งที่ราบน้ำท่วมตามธรรมชาติในหน้าน้ำ

ระวาง 5038 II

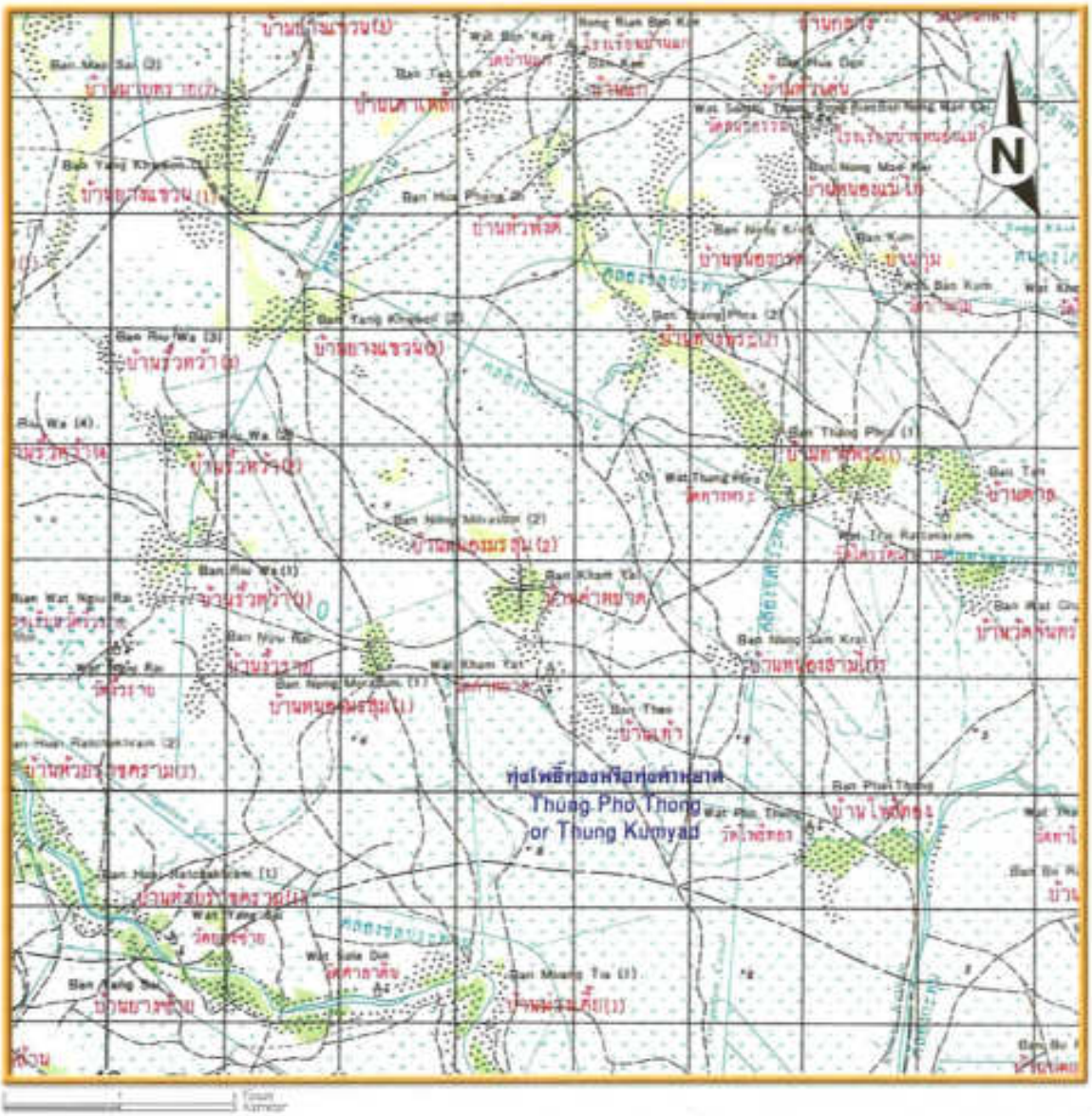

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นพื้นที่ราบลุ่มต่ำน้ำท่วมถึงอยู่ใกล้แม่น้ำน้อย ด้านหนึ่งของทุ่งมีลำคลองเล็กๆ ติดต่อกับแม่น้ำน้อย ในฤดูน้ำหลากจะมีน้ำท่วมขังพื้นที่เป็นบริเวณกว้าง กลายเป็นทุ่งน้ำขนาดใหญ่ที่มีระดับน้ำสูง 6-7 เมตร ชุมชนที่อาศัยอยู่โดยรอบประกอบอาชีพทำนาเป็นหลักในช่วงหลังฤดูน้ำหลาก มีการเลี้ยงสัตว์ ทำการประมงเพื่อยังชีพ บริโภคและแปรรูปเก็บไว้ การเก็บพืชผักเพื่อบริโภค และล่าสัตว์ในท้องทุ่งเป็นอาหารตามฤดูกาล

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นทุ่งธรรมชาติผสมทุ่งนาที่ยังคงความสมบูรณ์ตามธรรมชาติอยู่มาก

- พบเห็นนกเป็นจำนวนมากในวงศ์นกกาน้ำ (Cormorants) วงศ์นกยาง (Herons) วงศ์นกกระสา (Storks) วงศ์นกเป็ดน้ำ (Ducks and Geese) วงศ์นกอัญชัญ (Rails) วงศ์นกโพระดก (Asian Barbets) วงศ์นกกระจอก (Sparrows) วงศ์นกกระจาบ (Weavers) เป็นต้น เช่น นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกยางกรอกพันธุ์ชวา (*Ardeola speciosa*) นกยางไฟธรรมดา (*Ixobrychus cinnamomeus*) นกยางไฟหัวดำ (*I. sinensis*) นกเขวก (*Nycticorax nycticorax*) นกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) นกกิ้งโครงคอดำ (*Sturnus nigriollis*) นกเอี้ยงสาริกา (*Acridotheres tristis*) นกกะเต็นน้อยธรรมดา (*Alcedo atthis*) นกกะเต็นอกขาว (*Halcyon smyrnensis*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephala*) นกนางแอ่นบ้าน (*Hirundo rustica*) เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกกระแตแต้แว็ด (*Vanellus indicus*) นกกะรางหัวขวาน (*Upupa epops*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกาน้ำเล็ก (*Phalacrocorax niger*) นกเอี้ยงหงอน (*Acridotheres javanicus*) นกเขา (*Streptopelia chinensis*) นกพิราบป่า (*Columba livia*) นกแสก (*Tyto alba*) นกลุก (*Otus lempiji*) เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกเค้าดิน (*Actitis hypoleucos*) นกกระปูดใหญ่ (*Centropus sinensis*) นกกระปูดเล็ก (*C. bengalensis*) นกตะขาบทุ่ง (*Coracias benghalensis*) เป็นต้น
- พบปลานานาชนิด เช่น ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาชะโด (*C. micropeltes*) ปลาตา (*Morulius chrysophekadion*) ปลาสวาย (*Pangasianodon hypophthalmus*) ปลาตะเพียน (*Barbodes* sp.) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลากะแหงทอง (*Barbodes schwanenfeldi*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลารากกล้วย (*Acanthopsis choirorhynchos*) ปลากราย (*Chitala ornata*) ปลาแขยงหนู (*Mystus rhegma*) ปลาเทศ (*Hemibagrus* sp.) ปลาดุก (*Clarias batrachus*) ปลานิล (*Oreochromis niloticus*) ปลาไน (*Cyprinus carpio*) ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลาแขยง (*Mystus* sp.) ปลาแก้มช้ำ (*Systomus orphoides*) ปลากระดี่ (*Trichogaster trichopterus*) ปลาจีน (*Dermogenys siamensis*) ปลาสร้อย (*Henicorhynchus* sp.) ปลาชิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลาบู่ (*Glossogobius* sp.) ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ปลาหลด (*Macrognathus siamensis*) ปลากะทิง (*Mastacembelus armatus*) ปลาเทโพ (*Pangasius larnaudii*) ปลาไหล (*Monopterus albus*) ปลาช่า ปลาหมอไค้ว ปลาแฉลบ เป็นต้น
- พบกุ้ง ปู หอย สัตว์เล็กสัตว์น้อยมากมาย พบแมลงบนผิวน้ำและรูขนิดต่างๆ
- พันธุ์พืชท้องถิ่นในทุ่ง ทั้งพันธุ์พืชน้ำ พืชชายน้ำ และไม้ยืนต้น ได้แก่ ผักเป็ด (*Alternanthera sessilis*) ผักปราบ (*Commelina* spp.) ผักลบไทย (*Monochoria hastata*) ตับเต่า (*Porana bialata*) ผักกะโฉม (*Limnophila rugosa*) บัวเผื่อน (*Nymphaea lotus*) สันตะวา (*Ottelia alismoides*) ก้างปลา (*Bridelia affinis*) สลอดน้ำ (*Ficus heterophylla*) ผักอีหร่องหรือกระพังโหมหรือลูดหมูดูดหมา เส้ง (*Carcharus capsularis*) ขี้ตะไคร่น้ำหรือเทา (*Spyrogyra* spp.) สาหร่ายข้าวหนียว (*Utricularia aurea*) แพงพวย (*Jussiaea repens*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) ต้อยติ่งน้ำ (*Hygrophila erecta*) ต้อยติ่งบก (*Ruellia tuberosa*) ลิ้นงูเห่า (*Blepharis maderaspatersis*) ผักเบี้ย (*Trianthema decandra*) หญ้าปล้องข้าวนก (*Digitaria adscendens*) หญ้าแขม (*Eragrostis nutans*) กกขนาก (*Cyperus difformis*) โสนหิน (*Sauropus pulchellus*) โสนหางไก่ (*Aeschynomene indica*) โสนกางครก (*Sesbania bispinosa*) หว้า (*Eugenia cumini*) ก้ามปู (*Samanea saman*) ทองกวาว (*Butea monosperma*) ซึ่งหลายชนิดเป็นอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการสูงยิ่ง ปัจจุบันพันธุ์พืชน้ำหลายชนิดหายไป แต่หลายชนิดยังคงพบเห็นได้อยู่

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

น้ำที่ท่วมทุ่งช่วยพัดพาปุ๋ยธรรมชาติมาเพิ่มให้กับข้าวในนา และนำอาหารที่อุดมสมบูรณ์มาให้สัตว์น้ำ ผลผลิตตามธรรมชาติจากท้องทุ่งมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจพื้นบ้านและเศรษฐกิจแบบพอเพียง เพราะสามารถนำมาบริโภคในครัวเรือนและเป็นรายได้ ที่สำคัญคือ ข้าว ซึ่งเป็นอาหารหลักของคนทั้งประเทศ มีการทำนาและการประมงพื้นบ้านด้วยภูมิปัญญาและเทคโนโลยีพื้นบ้าน เป็นแหล่งกำเนิดประเพณีไทยในท้องทุ่งและประเพณีท้องถิ่นอีกมากมาย

การจัดการและการดูแล

- ส่วนใหญ่เป็นที่ดินที่มีกรรมสิทธิ์ครอบครอง
- มีการขยายตัวของชุมชนเมือง โครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยและบ้านจัดสรร อุตสาหกรรม การพัฒนาถนนและเส้นทางคมนาคม
- มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินไปเป็นหมู่บ้าน ชุมชนเมือง โรงงานอุตสาหกรรม นากุ้ง ได้รับผลกระทบจากการสร้างเขื่อนและการพัฒนาระบบชลประทานต่อปริมาณและคุณภาพน้ำในทุ่ง ความอุดมสมบูรณ์ของท้องทุ่งลดลง สัตว์ต่างๆ หายไป ได้รับผลกระทบจากการสร้างถนน คันกั้นน้ำ และการจุดไฟเผาทุ่งในหน้าแล้ง

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอโป่งน้ำร้อน อำเภอเขาคิชฌกูฏ อำเภอท่าใหม่
จังหวัดจันทบุรี

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 1,025.08 ตารางกิโลเมตร (640,675 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 50' ถึง 13° 20' N และ 102° 2' - 16' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 50-1,675 เมตร

ประเภท

ลำคลอง ลำธาร ลำห้วย น้ำตก หนองน้ำ

ระวาง 5434 I, IV, 5435 II, III

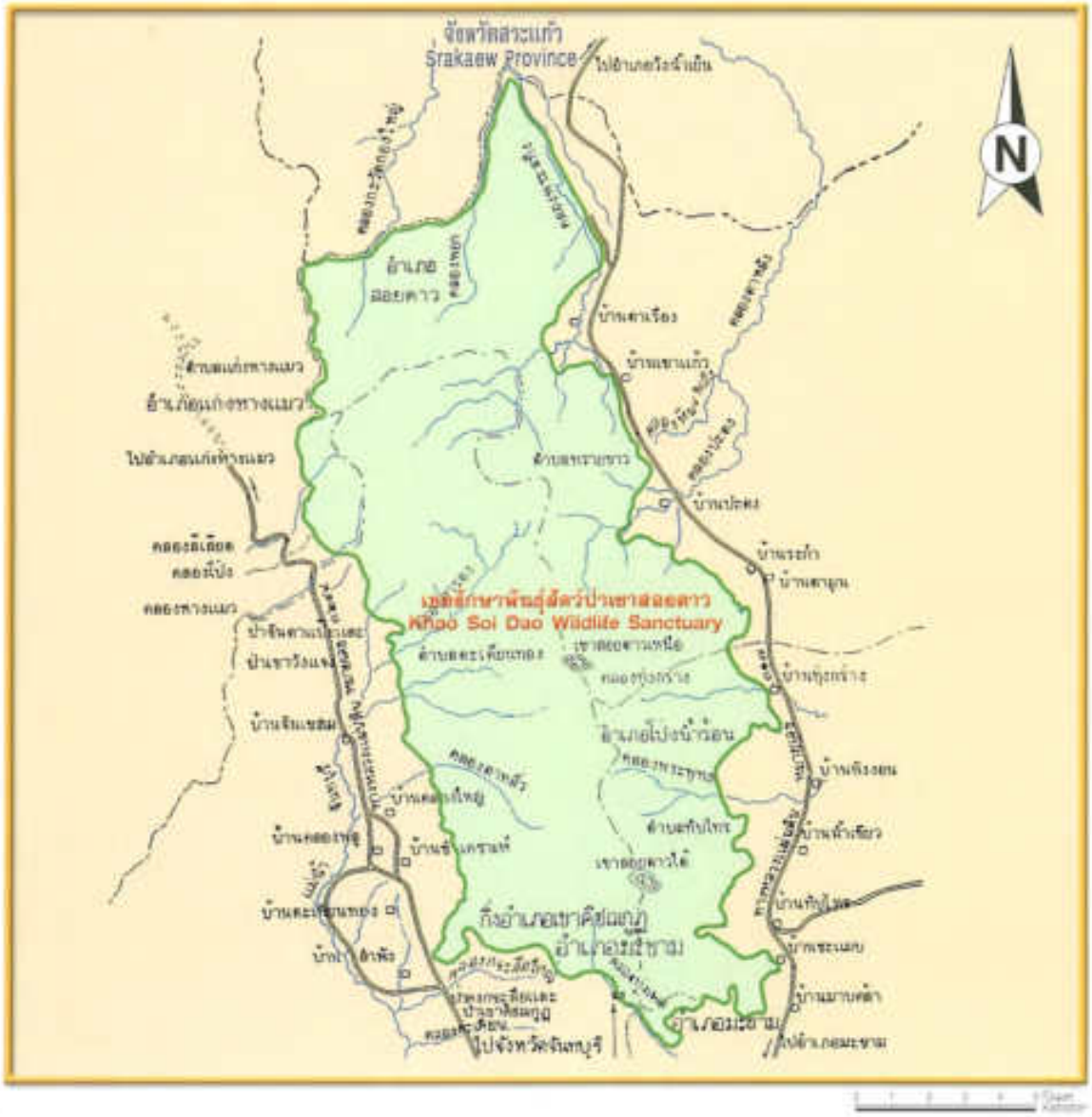

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาสอยดาว ประกอบด้วยภูเขาสลับซับซ้อน ยอดเขาสูงสุดคือยอดเขาสอยดาว เป็นป่าต้นน้ำลำธาร มีหนองบึง และลำห้วยลำคลองหลายสาย เป็นแหล่งน้ำสำคัญที่ไหลหล่อเลี้ยงแม่น้ำจันทบุรีให้มีน้ำตลอดปี พื้นที่ลาดเชิงเขามีลำคลองใหญ่หลายสาย และจากกระบวนการทางธรรมชาติของลำน้ำทำให้เกิดตะกอนรูปพัดติดต่อกัน มีลานตะพักน้ำซึ่งเดิมเป็นที่รับน้ำท่วมถึง มีหนองบึงอยู่มากมายในป่านี้ เป็นแหล่งน้ำของสัตว์ป่า มีน้ำตกสูงๆ สวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกเขาสอยดาว น้ำตกกระทิง น้ำตกทรายขาว ที่สำคัญคือ มีแหล่งอาหารของสัตว์ป่ากระจายอยู่ทั่วไป เช่น มีโป่งดิน ลักษณะดินเป็นสีเทาเค็มบันดล้ายดินสอพอง โป่งบ้านหุ่งกว้าง และโป่งคลองดารอง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 276 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกกระทาดงจันทบูรณ์ (*Arborophila cambodiana*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) นกลุมพูแดง (*Columba punicea*) และนกขมิ้นขาว (*Oriolus mellianus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกฟินฟุท นกกระทาดงจันทบูรณ์ เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกแต้วแล้วใหญ่หัวสีน้ำเงิน (*Pitta soror*) นกสาริกาเขียวหางสั้น (*Cissa hypoleuca*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ นกลุมพูแดง นกขมิ้นขาว นกเปล้าหางเข็มหัวปีกแดง (*Treron seimundi*) นกโกโรโกโส (*Carpococcyx renauldi*) นกมุ่นรกคอแดง (*Alcippe rufogularis*) นกปีกแพรสีเขียว (*Cochoa viridis*) นกนิลตาฬท้องสีส้มพันธุ์จีน (*Niltava davidi*) นกเขาสวรรค์หางดำ (*Terpsiphone atrocaudata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) เหยี่ยวภูเขา (*Spizaetus nipalensis*) นกอินทรีดำ (*Ictinaetus malayensis*) นกกระแตตีลึก (*Burhinus oedicnemus*) นกเปล้าหน้าเหลือง (*Treron pompadora*)
- พบปลาอย่างน้อย 63 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาแปบหรือปลาท้องพลุ (*Chela laubuca*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาแปบหางดอก (*Oxygaster maculicauda*) ปลาดุกลำพัน (*Prophagorus nieuhofi*) ปลาตั้วหรือปลาชะโอน (*Silurus cochinchinensis*) ปลาอื่นๆ ได้แก่ ปลาติดหิน (*Homalopiera* spp.) ปลาเสือหิน (*Garra cambodgiensis*) ปลาพลวง (*Neolissochilus stracheyi*) ปลาสร้อยลูกกล้วย (*Labiobarbus siamensis*) เป็นต้น
- พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 68 ชนิด ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ งูคอขวั้นหัวลายสามเหลี่ยม (*Sibynophis triangularis*) จิ้งเหลนด้วงชลบุรี (*Isopachys roulei*) จิ้งเหลนที่เป็นสัตว์เฉพาะถิ่นและอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ด้วย คือ จิ้งเหลนเรียวลาย (*Riopa haroldyoungi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ เต่าเหลือง (*Manouria impressa*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ งูสายทองลายแถบ (*Liopeltis baliodeirus*) เต่าปูลู (*Platysternon megacephalum*) นอกจากนี้ยังมีเต่าห้วยคอลาย (*Cyclemys tcheponensis*) ตุ๊กแกป่าละวันออกหรือตุ๊กแกป่าลายพาดจันทบูรณ์ (*Cyrtodactylus intermedius*) และจิ้งเหลนหัวเขมร (*Tropidophorus microlepis*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 29 ชนิด ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ อึ่งกรายเขาสอยดาว (*Megophrys* sp.) กบเขาใหญ่ (*Rana* sp.) ชนิดที่เป็นพันธุ์เฉพาะถิ่นและอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ กบอกหนาม (*Rana fasciculispina*) และกบเขาสอยดาวหรือเขียดเขาสอยดาว (*R. montivaga*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ อึ่งกรายขายาว (*Megophrys longipes*) อึ่งอ้นนับหรืออึ่งเวียดนาม (*Microhyla annamensis*) และปาดตะปุ่มจันทบุรี (*Theloderma stellatum*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่หล่อเลี้ยงแม่น้ำจันทบุรี ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของภาคตะวันออก เป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมและทรัพยากรชีวภาพ ที่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาผลผลิตเชิงพาณิชย์ในอนาคต เป็นมรดกทางธรรมชาติที่สำคัญ รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญโดยมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นจุดเด่น เช่น น้ำตกเขาสอยดาว เป็นน้ำตกที่สูงและสวยงามยิ่ง และน้ำตกตะเคียนทองสูง 9 ชั้น บนยอดเขาตะเคียนทองรับรื่นด้วยแมกไม้ธรรมชาติสวยงามมาก

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 115 ตอนที่ 64 ลงวันที่ 4 กันยายน พ.ศ. 2515 เดิมเป็นป่าสงวนแห่งชาติเขาสอยดาว ปัจจุบันมีโครงการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และสัตว์ป่าอันเนื่องมาจากพระราชดำริของสมเด็จพระบรมราชินีนาถ ในพื้นที่รอยต่อห้าจังหวัดภาคตะวันออก
- พื้นที่โดยรอบส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารสิทธิ์แต่มี ภบท. ส่วนน้อยมี นส. 3 สค. และโฉนด มีการขยายตัวของชุมชนและการแสวงหาพื้นที่ทำกิน และโครงการพัฒนาที่จะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินบริเวณโดยรอบ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงฉวาก

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอหันคา จังหวัดชัยนาท อำเภอเดิมบางนางบวช จังหวัดสุพรรณบุรี

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 3.2 ตารางกิโลเมตร (2,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 55' N และ 100° 3' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-20 เมตร

ประเภท

ขนองน้ำตื้นเจิ่นนิพืชน้ำ

ระวาง 4938 I, 5038 IV, 5039 III

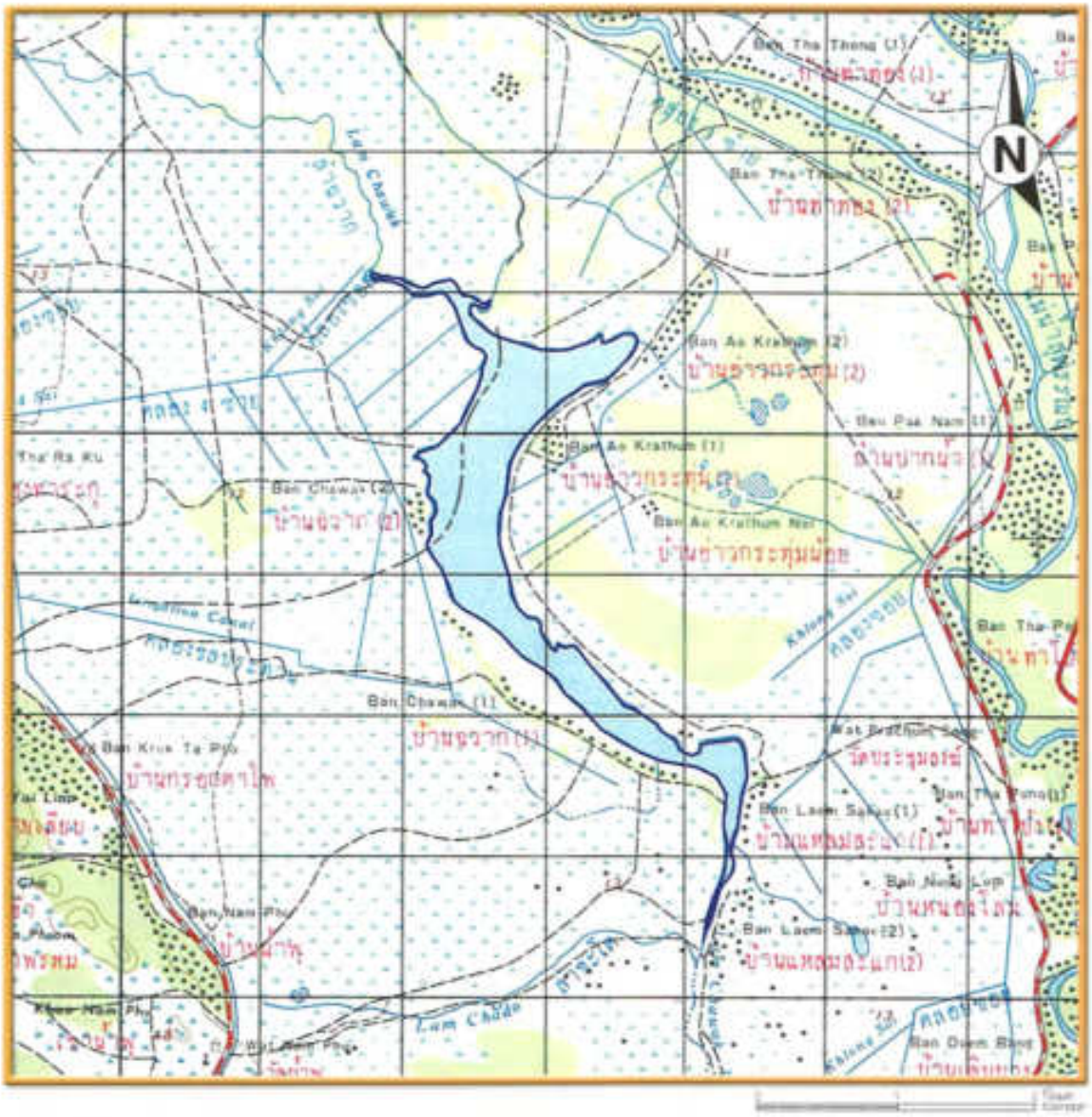

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นหนองน้ำธรรมชาติลักษณะดินเป็นดินเหนียว ความกว้าง 650 เมตร ความยาว 6.5 กิโลเมตร และความลึกเฉลี่ย 1-3 เมตร มีทางรับน้ำจากคลองธรรมชาติ คือ คลองบ้านเชี่ยน คลองบางลี่ และคลองชลประทานที่มีการขุดมาเชื่อมกับหนองน้ำและรับน้ำฝนรวมทั้งรับน้ำที่ระบายจากทุ่งนา มีคลองระบายน้ำออกเชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีน พื้นที่โดยรอบเป็นป่าปลูก

สถานภาพทางชีวภาพ

- ในอดีตเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกน้ำมากกว่า 100,000 ตัว มีข้อมูลการสำรวจพบนกอย่างน้อย 57 ชนิด มีทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพมาตามฤดูกาล ได้แก่ เป็ดแดง (*Dendrocygna javanica*) เป็ดลาย (*Anas querquedula*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) อพยพมาอาศัยอยู่ช่วงปลายเดือนพฤศจิกายนถึงเดือนพฤษภาคมนับแสนตัว ปี พ.ศ. 2533 มีรายงานว่าพบนกเป็ดน้ำอพยพมาอยู่ 13,998 ตัว และเพิ่มขึ้นเป็น 26,740 ตัว ในปี พ.ศ. 2535 นอกจากนี้ยังพบนกอีโก้ง (*Porphyrio porphyrio*) นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกยางเขียว (*Hydrophasianus chirurgus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกเขาไฟ (*Streptopelia tranquebarica*) นกปากห่าง (*Anastomus oscitans*) นกพงชนิดต่างๆ และนกเดินท่องน้ำ ปัจจุบันบึงฉวากถูกปรับปรุงเปลี่ยนสภาพไป จำนวนชนิดและจำนวนนกลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด
- ในอดีตบึงฉวากอุดมด้วยสัตว์น้ำนานาชนิด โดยเฉพาะปลา เคยมีผู้พบปลาขนาดใหญ่ ได้แก่ ปลากระโห้ (*Catlocarpio siamensis*) มีน้ำหนักตัว 50-100 กิโลกรัม และปลาอีกหลายชนิดซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าในปัจจุบันมาก ปัจจุบันปลาขนาดใหญ่พบน้อยมาก ในเดือนมกราคม พ.ศ. 2537 พบปลา 32 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) คือ ปลาจีด (*Heteropneustes fossilis*) ปลาที่พบมาก ได้แก่ ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาสลิด (*Trichogaster pectoralis*) ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาชะโด (*Channa micropeltes*) ปลาดุกอุย (*Clarias macrocephalus*) ปลาไหล (*Monopterus albus*) ปลาสวาย (*Pangasius sucki*) และสัตว์อื่นๆ
- พบพันธุ์พืชน้ำ 23 ชนิด มีพืชลอยน้ำ ได้แก่ ผักตบชวา (*Eichornia crassipes*) จอก (*Pistia stratiotes*) แหน (*Lemna trisulca*) ผักบุ้ง (*Ipomoea aquatica*) และพืชโผล่พ้นน้ำ ได้แก่ บัวแดง (*Nymphaea lotus*) บัวหลวง (*Nelumbo nucifera*) สาหร่ายชนิดต่างๆ หญ้าชนิดต่างๆ ริบบิ้งมิดง้อ (*Arundo donax*) บอน (*Colocasia antiquorum*) หนามแน่น บริเวณป่าปลูกมี หว้า ตะขบ มะขามเทศ สะเดา

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

ในอดีตบึงฉวากมีน้ำเป็นทรัพยากรซึ่งสำคัญต่อชีวิตความเป็นอยู่ ชุมชนถือเป็นบึงศักดิ์สิทธิ์ที่ทุกคนต้องเคารพและหวงแหน และเป็นแหล่งศึกษาหาความรู้ทางธรรมชาติวิทยา เป็นแหล่งท่องเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ มีนกนานาชนิด มีบัวแดงบานยามเช้า ซึ่งเป็นทัศนียภาพธรรมชาติที่สวยงามหาดูได้ยากยิ่งในปัจจุบัน เป็นแหล่งอาหาร แหล่งประกอบอาชีพเสริมของชุมชนในท้องถิ่น มีพืชผักต่างๆ ที่เก็บมาเป็นอาหารและขายได้ มีพืชหลายชนิดเป็นวัตถุดิบแปรรูปจำหน่ายได้ ปัจจุบันบึงฉวากไม่ได้รับการบูรณะปรับปรุงมาเป็นเวลานาน จึงมีสภาพรกและตื้นเขิน พืชน้ำขึ้นหนาแน่นเต็มบึง น้ำเน่าเสีย พื้นที่ส่วนใหญ่โดยรอบเป็นพื้นที่เกษตรกรรมทำนา ชุมชนใช้น้ำเพื่อการเกษตร อุปโภคบริโภค และทำการประมง มีการสูบน้ำจากบึงไปเข้าที่นาจนน้ำในบึงแห้ง สัตว์น้ำหลายชนิดตายเป็นจำนวนมาก

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 100 ตอนที่ 48 ลงวันที่ 29 มีนาคม พ.ศ. 2526
- ในปี พ.ศ. 2538 จังหวัดสุพรรณบุรีและกรมชลประทานดำเนินโครงการพัฒนาและขุดลอกบึงฉวาก โดยจัดทำเป็นโครงการเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จ พระเจ้าอยู่หัว ฉลองสิริราชสมบัติครบรอบ 50 ปี เพื่อให้เป็นที่รองรับน้ำในฤดูฝนและเป็นที่พักอาศัยของนกน้ำชนิดต่างๆ และพัฒนาเป็นสวนสาธารณะ โดยเป็นโครงการต่อเนื่องถึงปี พ.ศ. 2540 ทำให้นกอพยพเกือบย้ายออกไปอาศัยในบริเวณอื่น
- นกบางชนิดกินเมล็ดข้าวที่หว่านใหม่ และเหยียบย่ำต้นข้าวอ่อน ทำให้ถูกล่าทำร้าย มีการใช้สารเคมีสารพิษในการทำนาข้าวและเกษตรกรรมรอบบึง เป็นการทำลายระบบนิเวศของบึง การพัฒนาขุดลอกบึงและการถมดินรุกบึง และการระบายน้ำออกจนบึงแห้ง ส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสภาพธรรมชาติของบึง

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหาดวนกร

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

- เนื้อที่อุทยานฯ 38 ตารางกิโลเมตร (23,750 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 11° 38′ N และ 99° 43′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

หาดทราย อ่าว เกาะ

ระวาง 4931 IV, 4932 III

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติหาดวนกรมีหาดทรายที่สวยงาม คือ หาดวนกร ซึ่งยังคงความธรรมชาติอยู่ ความยาวประมาณ 7 กิโลเมตร มีอ่าวมะค่าเป็นบริเวณคุ้งน้ำ ชายฝั่งมีโขดหินตลิ่งชัน มีเกาะเล็กๆ 2 เกาะ คือ เกาะจานและเกาะท้ายรีย์ ซึ่งเป็นแหล่งสืบปพานรังนกนางแอ่น และมีประการังธรรมชาติอยู่ในบริเวณท้ายเกาะ อุทยานแห่งชาติฯ แห่งนี้มีส่วนที่เป็นพื้นดิน เนื้อที่ประมาณ 22.64 ตารางกิโลเมตร (14,150 ไร่) และพื้นน้ำประมาณ 15.36 ตารางกิโลเมตร (9,600 ไร่) ส่วนที่เป็นพื้นดินอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่ารังด้วนและป่าห้วยยาง ในตำบลห้วยทราย อำเภอเมือง และตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีลำห้วยที่สำคัญคือ ห้วยคลองพินจรง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกอย่างน้อย 325 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกตะกรุม (*Leptoptilos javanitus*) นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกอินทรีปีกลาย (*Aquila clanga*) นกหัวโตมลายู (*Charadrius peronii*) นกช่อมทะเลตอแดง (*Limnodromus semipalmatus*) นกทะเลขาเขียวลายจุด (*Tringa guttifer*) นกชายเลนปากช้อน (*Eurynorhynchus pygmaeus*) นกลุมพูแดง (*Columba punicea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกตะกรุม นกกระทุง เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา (*Ichthyophaga ichthijaetus*) นกเค้าใหญ่สีคล้ำ (*Bubo coromandus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกาน้ำใหญ่ (*Phalacrocorax carbo*) นกกระสานวล (*Ardea cinerea*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) นกกาบบัว (*Mycteria leucocephala*) นกช้อนหอยขาว (*Threskiornis melanocephalus*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกอินทรีปีกลาย นกอินทรีหัวไหล่ขาว (*Aquila heliaca*) นกทะเลขาเขียวลายจุด นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ (*Sterna bergii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกหัวโตมลายู นกชายเลนปากช้อน นกเปล้าหางเข็มหัวปีกแดง (*Treron seimundi*) นกลุมพูแดง นกหัวขวานใหญ่สีดำ (*Dryocopus javensis*) นกแซงสวรรค์หางดำ (*Terpsiphone atrocaudata*) นกปลีกล้วยพุงเหลืองใหญ่ (*Arachnothera flavigaster*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliatur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) เหยี่ยวสอนนี้ (*Falco severus*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกระแตหัวเทา (*Vanellus cinereus*) นกอีก๋อยสะโพกสีน้ำตาล (*Numenius madagascariensis*) นกนางนวลแกลบเล็ก (*Sterna albitrons*) นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*Treron bicincta*) นกลุมพู (*Ducula aenea*) นกลุมพูขาว (*D. bicolor*) นกเค้าป่าหลังจุด (*Strix seloputo*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Mueller ipicus pulverulentus*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*) นกจับแมลงคิ้วเหลือง (*Ficedula narcissina*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*) นกกระติ๊ดแดง (*Amandava amandava*) นกกระติ๊ดเขียว (*Erythrura prasina*) นกกระจาบปีกอ่อนอกเหลือง (*Emberiza aureola*) นกพญาไฟสะโพกสีน้ำตาล (*Pericrocotus cantonensis*) นกอินทรีใหญ่สีน้ำตาล (*Aquilani palensis*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกและสัตว์นานาชนิด ช่วยรักษาสมดุลธรรมชาติของชายฝั่งทะเล รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่สำคัญ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 126 ลงวันที่ 30 ธันวาคม พ.ศ. 2535
- ถูกคุกคามจากการลักลอบล่าสัตว์ป่า เช่น กระรอก อีเห็น ไก่ป่า กระต่ายป่า ทำให้สัตว์ป่าจำนวนลดลง และปัญหาการจัดการคือ บุคลากรไม่เพียงพอ ที่พักไม่เพียงพอให้บริการ อาคารสิ่งก่อสร้างเก่าทรุดโทรม งบประมาณไม่พอ จะซ่อมแซม น้ำดื่มน้ำใช้ไม่มีคุณภาพ ในหน้าแล้งเมื่อมีนักท่องเที่ยวมาจำนวนมากน้ำไม่พอใช้และเกิดปัญหาขยะมูลฝอย

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดตาลเอน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอบางประหัน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 0.16 ตารางกิโลเมตร (100 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 31′ N และ 100° 24′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-3.5 เมตร

ประเภท

แม่น้ำ ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำ ที่ลุ่มน้ำขัง นาข้าว

ระวาง 5138 III

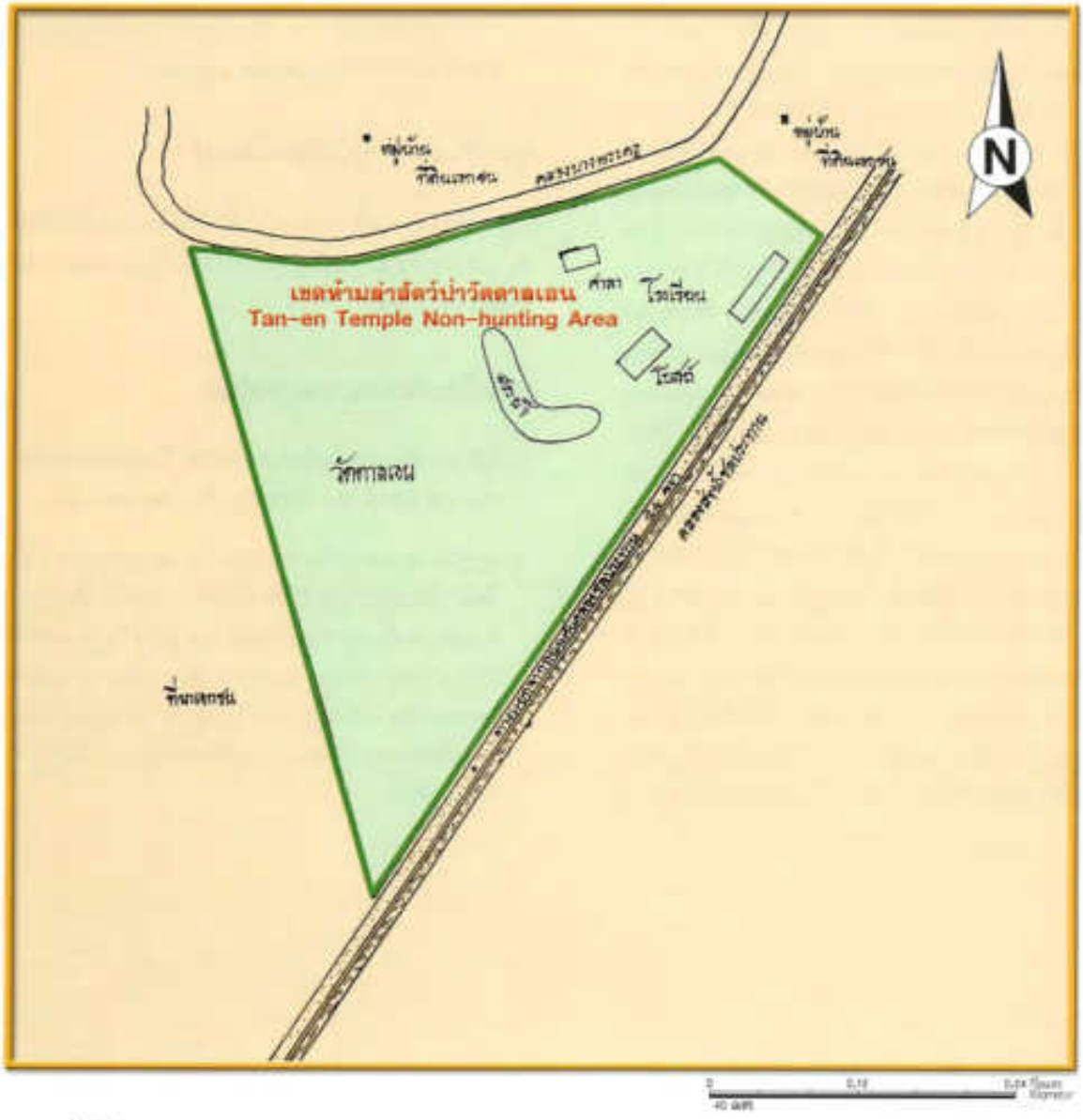

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นส่วนหนึ่งของที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง เป็นที่ราบลุ่มริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา เกิดจากตะกอนแม่น้ำพัดพามาสะสมกันเป็นเวลานาน มีหนองน้ำ และลุ่มน้ำขัง แวดล้อมด้วยป่าละเมาะ ในอดีตมีน้ำหลากท่วมในหน้าน้ำ ปัจจุบันมีการพัฒนาระบบชลประทาน มีการขยายตัวของชุมชน และการขยายตัวทางอุตสาหกรรมพื้นที่ชุ่มน้ำทำให้สภาพธรรมชาติหายไป

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าละเมาะ ป่าไผ่ และหนองน้ำ

- เคยเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยสร้างรังวางไข่ของนกน้ำขนาดใหญ่ โดยรายงานการพบนก ในปี พ.ศ. 2523-2524 พบชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ นกอ้ายงั่ว (*Anhinga melanogaster*) และเป็นที่พักขยะอพยพของนกช้อนหอยขาวหรือนกอุลา (*Threskiornis melanocephalus*) ซึ่งเป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) โดยใน พ.ศ. 2526 พบ 44 ตัว ปัจจุบันพบนกชนิดสำคัญที่มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกกาน้ำปากยาว (*Phalacrocorax fuscicollis*) พบนกทำรังเพียงไม่กี่ชนิด ได้แก่ นกกาน้ำเล็ก (*P. niger*) นกยางเปีย (*Egretta garzetta*) นกแขวก (*Nycticorax nycticorax*) นกยางกรอกพันธุ์ขวา (*Ardeola speciosa*) และนกยางควาย (*Bubulcus ibis*) รวมทั้งสิ้นประมาณ 230 รัง โดยทำรังรอบกอไผ่ซึ่งเหลือประมาณ 11 กอ และบนต้นไม้อื่น เช่น กระถินณรงค์ สะเดา บริเวณรอบๆ วัด เป็นพื้นที่ลุ่มนาข้าว และหนองน้ำเล็กๆ พบนกอาศัยหากินอยู่ ได้แก่ เหยี่ยวขาว (*Elanus caeruleus*) นกเอี้ยงสาริกา (*Acridotheres tristis*) นกปรอดสวน (*Pycnonotus blanfordi*) นกกระแตแต้แว้ด (*Vanellus indicus*) เป็นต้น นอกจากพบนกน้ำชนิดต่างๆ ทำรังแล้ว ยังเป็นที่อยู่อาศัยของค้างคาวแม่ไก่ (*Pteropus lylei*) จำนวนมากกว่า 200 ตัว ซึ่งเป็นปริมาณที่ลดลงจากปี พ.ศ. 2533 กว่าร้อยละ 50 ของจำนวนทั้งหมด

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่เพาะปลูก และที่เลี้ยงสัตว์ ช่วยรักษาความสมดุลทางอุทกวิทยา ช่วยดักเก็บตะกอนและธาตุอาหาร และเป็นเขตวัด มีความสำคัญทางศาสนา ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรมประเพณีของท้องถิ่น รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 93 ตอนที่ 82 ลงวันที่ 8 มิถุนายน พ.ศ. 2519
- เป็นที่ดินเขตวัด บริเวณโดยรอบเป็นที่ดินกรรมสิทธิ์ ปัจจุบันมีการดำเนินการให้เป็นแหล่งดูนก และเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์แห่งหนึ่งในที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง
- พื้นที่นาข้าวเปลี่ยนเป็นพื้นที่ชุมชน พาณิชยกรรมและอุตสาหกรรม
- มีการถมพื้นที่ทำให้เส้นทางน้ำถูกปิดกั้น ปริมาณน้ำลดลง และการพัฒนาที่ดิน ทำให้พื้นที่ชุ่มน้ำหายไป ส่งผลให้ถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งน้ำแหล่งอาหารสัตว์ต่างๆ ถูกทำลายไปหมด

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลม

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

- เนื้อที่อุทยานฯ 1,497 ตารางกิโลเมตร (935,625 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 19′ ถึง 15° 10′ N และ 98° 19 - 46′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 155-1,700 เมตร

ประเภท

แม่น้ำสายใหญ่ ลำธารสาขา น้ำตก บึงน้ำจืดธรรมชาติ อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อน

ระวาง

4738 I, II, III, IV, 4739 III

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของอ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม มีพื้นที่ชุ่มน้ำในระบบแม่น้ำรวมอยู่หลากหลายประเภท มีแม่น้ำลำธารหลายสายกระจายทั่วพื้นที่ มีน้ำตกหลายแห่ง มีบึงน้ำจืดธรรมชาติ ได้แก่ บึงเกริงกระเวียและอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่เหนือเขื่อน สภาพพื้นที่แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ พื้นที่ด้านตะวันออกเป็นภูเขาสลับซับซ้อนสูงขึ้นไปทางตะวันออก ยอดเขาสูงสุดคือเขาใหญ่ เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำหลายสายที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม ได้แก่ แม่น้ำรันตี ห้วยเกริงกระเวีย ห้วยหิยะลา ห้วยเข้าแมว พื้นที่อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม เป็นเขื่อนหินถมแห่งแรกของไทยกั้นแม่น้ำแควใหญ่ มีพื้นที่รับน้ำฝน 3,720 ตารางกิโลเมตร (2,325,000 ไร่) และพื้นที่ด้านตะวันตกเป็นภูเขาสลับซับซ้อนสูงขึ้นไปทางตะวันตก ยอดสูงที่สุดคือภูเขาคาล เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำหลายสายที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม ได้แก่ แม่น้ำบิกี่ ห้วยปิล็อก ห้วยองค์พระ พื้นที่อุทยานฯ บริเวณริมอ่างเก็บน้ำด้านตะวันตกและด้านตะวันออก มีพื้นที่เพาะปลูกพืชไร่และไม้ผล

สถานภาพทางชีวภาพ

ป่าเบญจพรรณค่อนข้างสมบูรณ์ ป่าดิบเขา ป่าละเมาะ มีพืชพรรณหนาแน่น สภาพหล้ายป่าดงดิบ มีแหล่งน้ำสมบูรณ์ ทั้งลำธาร ลำห้วย กระจายทั่วพื้นที่มีธรรมชาติ และอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่

- พบนกอย่างน้อย 187 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายเลนอย่างน้อย 16 ชนิด นกประจำถิ่น 147 ชนิด นกอพยพ 31 ชนิด นกประจำถิ่นและนกอพยพ 9 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ นกยูง (*Pavo muticus*) นกลุมพูแดง (*Columba punicea*) นกเงือกกรามช้างปากเรียบ (*Rhyticeros subruficollis*) นกจับแมลงอกสีน้ำตาลอ่อน (*Rhinomyias brunneata*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกยูง นกเงือกกรามช้างปากเรียบ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกลุมพูแดง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวฮอบบี้ (*Falco severus*) นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล (*Bubo nipalensis*) นกเงือกสีน้ำตาล (*Ptilolaemus tickelli*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกกระติ๊ดเขียว (*Erythrura prasina*)
- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 66 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาตองลาย (*Chitala blanci*) ซึ่งเป็นปลาเฉพาะถิ่น (endemic) ของลุ่มน้ำโขง ปลาสะดือ (*Chitala lopis*) ปลาเนื้ออ่อน (*Kryptopterus cyptopterus*) ปลาค้าคำ (*Wallago leerii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาจาด (*Discherodontus schroederi*) ปลาบวลจันทร์ปีกแดง (*Cirrhinus macrosemion*) ปลาดุกด้าน (*Charias batrachus*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) ปลาแปบหางดอก (*Oxygaster maculicauda*) มีปลาที่พบตามลำธาร เช่น ปลาจิ้งจอก (*Epalzeorhynchos kleopterus*) ปลาจิ้งจก (*Balitora brucei*) ปลาก้อ (*Nemacheilus* spp.) ปลาจีด (*Heteropneustes fossilis*) ปลาแขยงหิน (*Leiocassis poecilopterus*) ปลากด (*Mystus* sp.) ปลาขยุย (*Akysis hendricksoni*) ปลาที่พบมากและเป็นปลาเศรษฐกิจ เช่น ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาสร้อยนกเขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาไส้ตันตาแดง (*Cyclocheilichthys dpogon*) ปลากระทุงเหว (*Xenenthodon cancilla*) ปลาชะโด (*Channa micropeltes*) ปลาช่อน (*C. striatus*) ปลาแรด (*Osphronemus goramy*) ปลากระสูบขีด (*Hampala macrolepidota*) ปลากดเหลือง (*Mystus nemurus*) ปลากดคังสาละวิน (*Hemibagrus microphthalmus*) ปลาตะเพียนขาว (*Puntius gonionotus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 19 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ กบสังขละ (*Rana leptoglossa*) และอึ่งกรายข้างแถบ (*Megophrys carinensis*) พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 13 ชนิด ได้แก่ จิ้งเหลนหลากลาย (*Mabuya macularia*) จิ้งเหลนภูเขากลีดเรียบ (*Sphenomorphus maculatus*) กิ้งก่าบินปีกสีส้ม (*Draco maculatus*) กิ้งก่าหัวแดง (*Calotes versicolor*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารขนาดใหญ่ อำนวยน้ำให้แก่ชั้นน้ำได้ดิน ร่วมกับอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ บรรเทาอุทกภัยในลุ่มแม่น้ำกลอง และป้องกันการรุกเข้าของน้ำเค็ม เป็นแหล่งผลิตไฟฟ้า 300,000 กิโลวัตต์ เป็นแหล่งท่ามาหากินขนาดใหญ่ของชาวประมง เป็นแหล่งอาหารและประกอบอาชีพ เป็นเส้นทางคมนาคม มีพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นแหล่งนันทนาการท่องเที่ยว เช่น น้ำตกเกริงกระเวีย น้ำตกไดซ่องถ่อง น้ำตกขนุนคลี่ บึงเกริงกระเวีย อ่างเก็บน้ำเขื่อนเขาแหลม และมีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ มีเส้นทางเดินป่าและหอดูนกที่หน่วยพิทักษ์ป่าบึงเกริงกระเวีย

การจัดการและการดูแล

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 195 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2534
- มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินหรือการบุกรุกทางด้านตะวันตกของอ่างเก็บน้ำ เนื่องจากเข้าหน้าที่เข้าถึงพื้นที่ได้ยากเพราะไม่มีเส้นทาง
- ถ้าป่าไม้ถูกทำลายจะทำให้เกิดการชะล้างหน้าดิน เกิดตะกอนทับถม มีผลต่อปริมาณน้ำที่ไหลลงอ่างเก็บน้ำ คุณภาพน้ำ การตื้นเขินและทรัพยากรประมง การทำลายป่าเพื่อการเกษตร สร้างที่อยู่อาศัย การลักลอบตัดไม้ที่มีค่าทางเศรษฐกิจ การลักลอบล่าสัตว์ป่า การเลี้ยงสัตว์รอบอ่างเก็บน้ำ น้ำในแหล่งน้ำมีแนวโน้มแห้งลง

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขื่อนศรีนครินทร์

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอไทรโยค อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี

- เนื้อที่อุทยานฯ 1,525.6 ตารางกิโลเมตร (953,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 25′ ถึง 15° 8′ N และ 98° 45′ ถึง 99° 20′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 180-1,100 เมตร

ประเภท

แม่น้ำลำธาร น้ำตก แก่ง น้ำพุร้อน อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ เหนือเขื่อน

ระวาง

4737 I, 4738 II, 4837 III, 4838 III

สถานภาพทางกายภาพ

ภูมิประเทศเป็นภูเขาสลับซับซ้อน ปกคลุมด้วยป่าดงดิบ ป่าเบญจพรรณ ป่าไผ่ สภาพป่าสมบูรณ์ เป็นต้นน้ำลำธารของแม่น้ำแควใหญ่ มีพื้นที่ชุ่มน้ำหลากหลายประเภท ทั้งแม่น้ำ ลำห้วยลำธารสาขา น้ำตก น้ำพุร้อน และเป็นต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ มีแม่น้ำลำห้วยลำธารหลายสายไหลลงอ่างเก็บน้ำ ได้แก่ แม่น้ำแควใหญ่ ห้วยแม่ขมิ้น ห้วยขาแข้ง ห้วยแม่วงก์ เป็นต้น

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมพืชธรรมชาติประกอบด้วยป่าเบญจพรรณผสมไผ่ ป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดงดิบ ป่าเกิดใหม่ ป่าไผ่ ป่าแคระ และไม้พุ่ม และสวนป่า บริเวณริมฝั่งลำธารที่มีน้ำไหลตลอดปี พบป่าไม้ผลัดใบเป็นป่าดิบแล้ง และป่าดิบชื้น เป็นแนวแคบๆ ขนานไปกับลำธาร

- พบนกอย่างน้อย 107 ชนิด เป็นนกประจำถิ่น 90 ชนิด นกอพยพ 14 ชนิด และที่เป็นทั้งนกประจำถิ่น และนกอพยพ 3 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกกระติ๊ดเขียว (*Erythrura prasina*)
- พบปลาอย่างน้อย 24 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ ปลาสะถือ (*Chitala lopis*) ปลาตองลาย (*C. blanci*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาแขยงธง (*Heterobagrus bocourti*) และปลาที่พบตามลำห้วยอย่างน้อย 5 ชนิด ได้แก่ ปลาเลียหิน (*Garra taeniata*) ปลาเวียน (*Tor tambroides*) ปลาชิวใบไผ่ (*Danio regina*) ปลาก้าง (*Channa limbata*) และปลากระทิงดำ (*Mastacembelus armatus*) และเป็นปลาในอ่างเก็บน้ำไม่น้อยกว่า 19 ชนิด
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 15 ชนิด ที่พบจำนวนมาก ได้แก่ คางคกแคระ (*Bufo parvus*) เขียดอ่อง (*Rana nigrovittata*) กบชะง่อนหินเมืองหนือ (*R. livida*) เป็นต้น พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 28 ชนิด ชนิดสำคัญที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เต่าจักร (*Heosemys spinosa*) และเต่าหก (*Manouria emys*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำแควใหญ่ เป็นแหล่งผลิตกระแสไฟฟ้า ช่วยบรรเทาอุทกภัยในลุ่มน้ำ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์นานาชนิด เป็นแหล่งทำการประมงและเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดให้ผลผลิตปลาเฉลี่ย 13.38 กิโลกรัมต่อไร่ รวมถึงมีพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง ได้แก่ น้ำตกศรีนครินทร์หรือน้ำตกห้วยขมิ้น น้ำตกดงว่าน น้ำตกม่านขมิ้น น้ำตกรามคำแหง มีบึงป่าพรุเป็นป่าพรุน้ำจืดบนยอดเขาสภาพสมบูรณ์ยังไม่มีคนเข้าไป มีพันธุ์ไม้พรุน้ำจืด และปู่แดง มีพุน้ำร้อน 2 แห่ง น้ำโจน และถ้ำต่างๆ กล่าวได้ว่ามีศักยภาพเหมาะสมทั้งในด้านการท่องเที่ยวและการศึกษาด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำในระบบแม่น้ำ เขื่อนศรีนครินทร์เป็นเขื่อนเอนกประสงค์แห่งแรกในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง ปิดกั้นแม่น้ำแควใหญ่ที่บ้านเจ้าเณร ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นเขื่อนหินถมแกนดินเหนียว มีพื้นที่รับน้ำเหนือเขื่อน 10,800 ตารางกิโลเมตร (6,750,000 ไร่) คุณภาพน้ำเหมาะสมต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ ตอนล่างของเขื่อนฯ มีอ่างเก็บน้ำสำรองคือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนท่าทุ่งนา

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศจัดตั้งเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2524 ภายในเขตอุทยานฯ และโดยรอบมีการตั้งถิ่นฐานอยู่ 17 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ทำการเกษตร มีการรุกล้ำพื้นที่อ่างเก็บน้ำเหนือเขื่อน ทำให้มีพื้นที่ป่าลดลง
- มีการทำลายป่าไม้ การถางป่าเพื่อทำการเกษตร การเก็บหาของป่าและการลักลอบล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารและเพื่อขายให้แก่นักท่องเที่ยว การบุกรุกพื้นที่เพื่อสร้างที่อยู่อาศัย มีปัญหาปริมาณตะกั่วเจือปนในน้ำผิวดินเกินมาตรฐาน เนื่องจากการทำเหมืองตะกั่วในพื้นที่ลุ่มน้ำคอนบน กิจกรรมการท่องเที่ยวทำลายถิ่นที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า และทำให้สภาพธรรมชาติเสื่อมโทรม

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติทับลาน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี อำเภอปักธงชัย อำเภอครบุรี อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

- เนื้อที่อุทยานฯ 2,235.8 ตารางกิโลเมตร (1,397,375 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 5′ - 33′ N และ 101° 50′ ถึง 102° 40′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 300-992 เมตร

ประเภท

ลำน้ำลำธาร หน้าผาน้ำตก อ่างเก็บน้ำ

ระวาง

5337 I, II, III, IV, 5437 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติทับลานมีลักษณะเป็นเทือกเขายาวต่อเนื่อง มีหุบเขาตามธรรมชาติ หน้าผามีเหว น้ำตก มีสภาพป่าอุดมสมบูรณ์และเป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกงและแม่น้ำมูล บริเวณที่ราบบนเขาละมั่งมีต้นลานขึ้นอยู่มากมาย ในเนื้อที่ประมาณ 0.32 ตารางกิโลเมตร (200 ไร่) เป็นป่าลานผืนสุดท้ายของประเทศไทย ด้านได้เป็นพื้นที่ติดต่อกับอุทยานแห่งชาติปางสีดา พื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ ได้แก่ ลำมูลบน ลำแชะ ลำปลายมาศ ลำนะไฟ ลำชายตง และลำพระยาพาล

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบสังคมพืชป่าดึงรัง ป่าบุญพรรณ ป่าดงดิบชื้น ป่าดงดิบแล้ง และป่าชนิดสำคัญของพื้นที่ชุ่มน้ำ คือป่าลาน มีไม้ลาน (*Corypha lecomtei*) ซึ่งเป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยวในตระกูลปาล์มขึ้นอยู่หนาแน่น โดยเฉพาะบริเวณใกล้หนองน้ำ
- พบนกอย่างน้อย 148 ชนิด เป็นนกน้ำอย่างน้อย 120 ชนิด นกประจำถิ่น 135 ชนิด และนกอพยพ 9 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (near threatened) ได้แก่ นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) และไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระทุง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวดึงดำสีน้ำตาล (*Aviceda jerdoni*) นกอุมพู (*Ducula aenea*) นกเงือก (*Buceros* spp.) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกหัวขวานใหญ่สีเทา (*Dryocopus javensis*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*) เป็นต้น
- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 31 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ ปลาชะโอน (*Ompok* spp.) ปลาดุกเนื้อเหลือง (*Clarias meladerma*) ปลากะสง (*Channa lucius*) ปลาค้ก (*Amblyceps* spp.) ปลากระทิง (*Mastacembelus armatus*)
- พบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 48 ชนิด ชนิดสำคัญที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*) พบร่องรอยแถวห้วยปลายลำมูล ปลายลำแชะ วังกะทะ วังไทร ชนิดอื่นที่สำคัญ ได้แก่ เต่าเหลือง (*Indotestudo elongata*) กิ้งก่าบินปีกสีส้ม (*Draco maculatus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 17 ชนิด ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ อึ่งอ่างก้นขีด (*Kaloula mediolineata*) ชนิดอื่นๆ ที่สำคัญ ได้แก่ กบนา (*Rana rugulosa*) เขียดตะปาด (*Rhacophorus leucomystax*) และอึ่งหนาว (*Microhyla berdmorei*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นผืนป่าลานที่เป็นมรดกทางธรรมชาติผืนใหญ่แห่งสุดท้ายของประเทศไทย เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำลำธารหลายสาย เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและแหล่งอาหารของสัตว์นานาชนิด เป็นแหล่งประมง แหล่งวัตถุดิบสำหรับงานหัตถกรรมพื้นบ้าน แหล่งอาหารป่า เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ โดยมีพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นจุดเด่นหลายแห่งในเขตจังหวัดปราจีนบุรี ได้แก่ น้ำตกห้วยใหญ่ ที่มีขนาดใหญ่ หน้าผาตระบริเวณน้ำตกโค้งเป็นมุม 150 องศา และอ่างเก็บน้ำทับลาน ส่วนน้ำตกในเขตจังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ น้ำตกทับลานหรือน้ำตกเหวนกกก รวมถึงมีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์

อุทยานแห่งชาติทับลานล้อมรอบด้วยหมู่บ้าน 3 ด้าน มีชุมชนในเขตอุทยานฯ และโดยรอบ 66 หมู่บ้าน ส่วนใหญ่ทำการเกษตร ชุมชนยังพึ่งพาพืชผักป่าและสัตว์ป่าในการบริโภค และนำไม้จากป่าไปใช้สอย

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 98 ตอนที่ 210 ลงวันที่ 23 ธันวาคม พ.ศ. 2524
- มีพื้นที่ถือครองโดยมิ ภบท. 5 ได้สิทธิ์โดยการจัดสรรที่ทำกินของทางราชการ และไม่มีเอกสารสิทธิ์
- การขยายตัวของชุมชน และการพัฒนาด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น ทำให้การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินโดยรอบ
- ความแปรปรวนของอากาศ ภาวะแห้งแล้งและขาดแคลนน้ำ ทำให้สัตว์ป่าขาดอาหารและน้ำ มีการลักลอบเก็บไม้หอมและของป่า การตัดไม้ใช้สอย การลักลอบล่าสัตว์ป่า การแผ้วถางป่าทำการเกษตร ทำให้รบกวนและทำลายที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติปางสีดา

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอสระแก้ว อำเภอวังสมบูรณ์ จังหวัดสระแก้ว
อำเภอนาดี จังหวัดปราจีนบุรี

- เนื้อที่อุทยานฯ 844 ตารางกิโลเมตร (527,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 00′-12′ N และ 102° 00′-35′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 40-849 เมตร

ประเภท

ลำน้ำลำธาร น้ำตก แอ่งน้ำ โขดหินตามลำน้ำ

ระวาง

5336 I, 5337 II, 5436 III, IV, 5437 III

สถานภาพทางกายภาพ

อุทยานแห่งชาติปางสีดาเป็นภูเขาหินเรียงสลับซับซ้อนต่อกันเป็นบริเวณกว้าง สภาพป่าสมบูรณ์คงความเป็นธรรมชาติสวยงาม มีหน้าผาสูงชัน บริเวณไหล่เขาเป็นที่ราบมีพรรณไม้ขึ้นอยู่หนาแน่น มีลำห้วยลำธารหลายสาย ได้แก่ ห้วยชมพู ห้วยสวนน้ำหอม ห้วยสาริกา ห้วยวังมืด เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำบางปะกง ซึ่งหล่อเลี้ยงพื้นที่เกษตรกรรมและชุมชนของภาคตะวันออก และมีน้ำตกหลายแห่ง ได้แก่ น้ำตกปางสีดา น้ำตกท่ากระบาก น้ำตกแควมะค่า และโขดหิน ตามลำน้ำ มีถิ่นที่อยู่ของพืชและสัตว์ 5 ลักษณะ คือ ป่าดิบ ป่าผลัดใบ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารหลายสาย ถ้ำ แหล่งน้ำลำธาร และทุ่งหญ้า พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าดิบแล้ง มีเรือนยอดสูงหนาแน่น ไม้เถาขนาดใหญ่และไม้เกาะชุกชุม มีพืชผลไม้และแมลงเป็นอาหารสัตว์อุดมสมบูรณ์ มีต้นไม้ใหญ่ที่มีโพรงสำหรับสัตว์ทำรัง มีชั้นเรือนยอดหลายระดับที่สัตว์ใช้อาศัย หากินและแหล่งขยายพันธุ์ได้ รองลงมาคือป่าเบญจพรรณ เป็นแหล่งหากินของสัตว์กินหญ้า บริเวณทุ่งหญ้าเป็นแหล่งหากินของสัตว์กินหญ้าขนาดใหญ่ ส่วนที่โล่งในป่าและตามริมฝั่งลำน้ำมีสัตว์ป่ามาใช้ประโยชน์มากเช่นกัน

สถานภาพทางชีวภาพ

ประกอบด้วยสังคมพืชป่าเบญจพรรณ ป่าเต็งรัง ป่าดงดิบชื้น ป่าดิบแล้ง และป่าดิบเขา พันธุ์ไม้สำคัญ เช่น ไม้ยาง กะบาก ตะเคียนแกง มะค่าโมง ตะแบก เสลา ประดู่ มะกอก สัก ตาม หอม พลอง ชิงชัน มีไม้พื้นล่าง เช่น หวาย เฟิน มอส กล้วยไม้ดิน ชนิดต่างๆ ไผ่ป่า

- พบนกอย่างน้อย 143 ชนิด เป็นนกน้ำอย่างน้อย 10 ชนิด หากินบริเวณลำห้วย ได้แก่ นกอีล้ำ (*Gallinula chloropus*) นกกวัก (*Amaurornis phoenicurus*) นกยางกรอก (*Ardeola speciosa*) นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา (*Halcyon capensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) นกอูง (*Pavo muticus*) นกปากช่อมพง (*Gallinago nemoricola*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกอูง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ นกปากช่อมพง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางกรอกเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*Treron bicincta*) นกอุมพู (*Ducula aenea*) นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล (*Bubo nipalensis*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกขาคล้อง (*Buceros bicornis*) นกกระจาบธรรมดา (*Ploceus philippinus*)
- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 19 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาชะโอน (*Silurus cochinchinensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) และปลาที่พบมาก ได้แก่ ปลาสร้อยนกขา (*Osteochilus hasselti*) ปลาค้อ (*Nemacheilus* spp.) ปลากดหลือง (*Mystus nemurus*) ปลาดัก (*Amblyceps* spp.) ปลาแค้ขี้หมู (*Erethistes moesotensis*) ปลาคุกเนื้อเลน (*Clarias meladerma*) ปลาก้าง (*Channa limbata*) ปลากระทิง (*Mastacembelus armatus*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 16 ชนิด พบใกล้แหล่งน้ำ ตามก้อนหิน ขอนไม้ ต้นไม้ บริเวณลำห้วย ชนิดที่เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ อึ่งอ่างก้นขีด (*Kaloula mediolineata*) พบสัตว์เลื้อยคลาน 20 ชนิด ชนิดสำคัญที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่สำคัญ เป็นมรดกทางธรรมชาติที่ยังคงความสมบูรณ์อยู่มาก ซึ่งนับวันจะหาได้ยากและหมดไป เป็นแหล่งนันทนาการและการท่องเที่ยว เนื่องจากมีน้ำตกและภูเขาที่มีลักษณะแปลกสวยงามเป็นเอกลักษณ์ทางธรรมชาติ

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 99 ตอนที่ 24 ลงวันที่ 22 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2525
- มีการถือครองทั้งที่มี กบท. สทก. และ นส. 3
- ในเขตอุทยานแห่งชาติมีพื้นที่ถูกบุกรุกแผ้วถางทำการเกษตร ร้อยละ 4.45 ของพื้นที่ ที่เหลือเป็นที่รกร้างว่างเปล่า มีหมู่บ้านอาศัยโดยรอบ 13 หมู่บ้าน ชุมชนส่วนใหญ่ทำการเกษตร มีการขยายตัวของชุมชน และการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบ
- ในฤดูแล้งน้ำในลำห้วยบางสายแห้ง เหลือค้างอยู่ตามซอกหิน ทำให้สัตว์ป่าขาดน้ำ การบุกรุกแผ้วถางป่าเพื่อทำการเกษตร การลักลอบล่าสัตว์ป่าเพื่อนำไปบริโภคและเพื่อนำไปขาย รวมทั้งการเกิดไฟป่า เป็นการทำลายแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ป่า รวมทั้งทำให้สัตว์ป่าบางชนิดมีจำนวนลดลงและสูญพันธุ์

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอบ่อพลอย อำเภอศรีสวัสดิ์
จังหวัดกาญจนบุรี

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 858.55 ตารางกิโลเมตร (536,594 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 24′ N และ 99° 16′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 50-1,178 เมตร

ประเภท

ต้นน้ำลำธาร ลำห้วย หนองน้ำ

ระวาง

4738 II, 4837 I, II, IV, 4838 III

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ มีลักษณะเป็นพื้นที่ที่มีความยาวในแนวเหนือ-ใต้ และมีความลาดเทจากทิศเหนือไปทางทิศใต้ พื้นที่ทางตอนเหนือในเขตอำเภอศรีสวัสดิ์ส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นทิวเขาสูงสลับซับซ้อน จุดสูงสุดในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ ได้แก่ เขาหัวโล้น ซึ่งมีความสูงประมาณ 1,178 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง และมีด้านลาดไปทางตะวันออกสู่อำเภอบ่อพลอย ด้านตะวันตกลาดลงสู่ลำน้ำแควใหญ่ และด้านใต้ลาดลงสู่อำเภอเมืองกาญจนบุรี ตอนกลางของพื้นที่ค่อนลงมาทางใต้ เป็นพื้นที่ราบสูงมีลักษณะเป็นป่าโปร่ง เรียกว่าทุ่งสลักพระ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ จากสภาพที่เป็นเทือกเขาสูงทำให้บริเวณนี้เป็นแหล่งต้นน้ำส่วนหนึ่งของแม่น้ำแควใหญ่ ซึ่งอยู่ทางทิศตะวันตกและด้านใต้ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ และลำน้ำตะเพิน (สาขาหนึ่งของแม่น้ำแควใหญ่) ซึ่งอยู่ทางด้านตะวันออก จะไหลลงไปทางทิศใต้และออกสู่แม่น้ำแควใหญ่ต่อไป ลำน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำแควใหญ่ ได้แก่ ห้วยแม่ละมุ่น ห้วยช่องราน ห้วยจักร์ ห้วยสะต่อง ห้วยสลักพระ ห้วยโอ่งตีว และห้วยหุบค่า ส่วนที่ไหลลงสู่ลำตะเพิน ได้แก่ ห้วยกะพร้อย ห้วยอิชู ห้วยอีนครึม ห้วยสะแหรง และห้วยพุขาม ไหลมาร่วมกับแม่น้ำแควใหญ่ทางตอนใต้ของพื้นที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าสลักพระ

สถานภาพทางชีวภาพ

มีทุ่งหญ้ากว้างใหญ่มีเชิงเขาล้อมรอบ อุดมสมบูรณ์ด้วยหญ้าและต้นไม้ที่ออกดอกผลเป็นอาหารสัตว์ป่ามากมาย มีโป่งดินเค็มมากกว่า 100 โป่ง ทุ่งสลักพระมีพื้นที่ประมาณ 34.4 ตารางกิโลเมตร (21,500 ไร่) มีเส้นทางธรรมชาติติดต่อกับทุ่งหญ้ากว้างอีกแห่ง คือ ทุ่งนามอญ มีพื้นที่ประมาณ 16 ตารางกิโลเมตร (10,000 ไร่) สัตว์ป่าหนีภัยข้ามไปมาระหว่างทุ่งทั้งสองได้ มีลำห้วยสำคัญไหลผ่านและมีน้ำตลอดปีให้สัตว์อาศัยลงกิน คือ ห้วยสะต่องหรือห้วยสลักพระ บริเวณรอยต่อระหว่างทุ่งสลักพระและทุ่งนามอญ มีน้ำตกสูงชันสวยงาม มีป่าเบญจพรรณและป่าดงดิบในที่ราบลุ่ม ป่าเบญจพรรณและป่าดงดิบเชิงเขาที่ระดับความสูงน้อยกว่า 600 เมตร ป่าเบญจพรรณ และป่าดงดิบที่ระดับความสูง 600-1,000 เมตร ป่าดิบเขาที่ระดับความสูง 1,000 เมตรขึ้นไป ป่าละเมาะและทุ่งหญ้า

- พบนกอย่างน้อย 191 ชนิด เป็นนกเฉพาะถิ่น 162 ชนิด นกอพยพ 29 ชนิด เป็นนกน้ำ นกชายน้ำอย่างน้อย 26 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ เหยี่ยวลึกตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) และนกยูง (*Pavo muticus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ พญาแร้ง (*Sarcogyps calvus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกยูง (*Pavo muticus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) และนกกกหรือนกกาฮัง (*Buceros bicornis*)
- พบปลาอย่างน้อย 46 ชนิด เป็นปลาในวงศ์ปลาตะเพียน (Cyprinidae) 21 ชนิด ได้แก่ ปลากระอ้าว (*Barillius gutatus*) ปลาตะโกก (*Cyclocheilichthys enoplos*) ปลาอีสกเทศ (*Labeo rohita*) ปลาขี้ยอก (*Mystacoleucus marginatus*) ปลาซิวสุมาตรา (*Rasbora sumatrana*) และชนิดอื่นๆ ในอีก 15 วงศ์ ได้แก่ ปลาหมอไทย (*Anabas testudineus*) ปลาช่อน (*Channa striatus*) ปลาหัวตะกั่วเกาะ (*Oryzias minutillus*) ปลาสลาด (*Notopterus notopterus*) ปลาไหล (*Monopterus albus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาดุกล้วน (*Clarias batrachus*)
- พบสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมอย่างน้อย 59 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ วัวแดง (*Bos javanicus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ กระทิง (*Bos gaurus*) ชะนีมือขาว (*Hylobates lar*) หมาใน (*Cuon alpinus*) หมีหมา (*Ursus malayanus*) และค่างแว่นถิ่นเหนือ (*Semnopithecus phayrei*) เป็นต้น
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกอย่างน้อย 17 ชนิด ที่สำคัญ ได้แก่ จงโคร่ง (*Bufo asper*) และกบบูด (*Rana blythii*) และพบสัตว์เลื้อยคลานอย่างน้อย 39 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ ตะพาบม่านลาย (*Chitra chitra*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ เต่าหก (*Manouria emys*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีจุดเด่นคือทุ่งสลักพระซึ่งเป็นทุ่งหญ้าธรรมชาติอยู่กลางป่าสลักพระ ทุ่งนามอญอยู่ทางเหนือของทุ่งสลักพระและลำห้วยต่างๆ เช่น ห้วยสะต่องหรือห้วยสลักพระ มีน้ำตลอดปี นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งที่อุดมสมบูรณ์ด้วยหญ้าโป่งดิน

และต้นไม้ที่ออกดอกออกผลเป็นอาหารของสัตว์ป่ามากมาย เป็นแหล่งอำนวยน้ำให้แก่ชั้นน้ำใต้ดิน

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 94 ตอนที่ 74 ลงวันที่ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2508 เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าแห่งแรกของประเทศไทย
- ในปี พ.ศ. 2515 มีการเพิกถอนพื้นที่บางส่วนให้ประทานบัตรทำเหมืองแร่ และในปี พ.ศ. 2520 มีการเพิกถอนพื้นที่อีกบางส่วนเพื่อสร้างเขื่อนศรีนครินทร์ และใช้เป็นที่ตั้งถิ่นฐานใหม่ของชุมชนที่อพยพจากพื้นที่น้ำท่วม
- การขยายตัวของชุมชน และโครงการพัฒนาด้านต่างๆ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน
- การล่าสัตว์ทั้งโดยพรานอาชีพและสมัครเล่น ทำให้สัตว์ป่ามีจำนวนลดลงจนเกือบหมด และปริมาณน้ำในลำธารมีแนวโน้มลดลง

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลชะแล อำเภอทองผาภูมิ ตำบลไล่โว่ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตำบลแม่ระมุ้ง อำเภออุ้มผาง จังหวัดตาก

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 3,647.2 ตารางกิโลเมตร (2,279,500 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 14° 55′ ถึง 15° 45′ N และ 98° 25′ ถึง 90° 5′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 200-1,800 เมตร

ประเภท

แม่น้ำลำคลอง ลำห้วยลำธาร หนองน้ำใหญ่น้อย

ระวาง

4738 I, 4739 I, II, 4838 IV, 4839 III

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นป่าผืนใหญ่ต่อเนื่องจากสหภาพเมียนมาร์ มีพื้นที่เชื่อมต่อกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง เมื่อรวมกันกับพื้นที่คุ้มครองอื่นๆ ที่ตั้งอยู่โดยรอบ จัดเป็นป่าผืนใหญ่ที่สุดในประเทศรวมเรียกว่า "ผืนป่าตะวันตก" ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนล่างของเทือกเขาตะนาวศรี เกือบทั้งพื้นที่เป็นป่าต้นน้ำลำธารของแม่น้ำหลายสายในจังหวัดกาญจนบุรี ที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำของกาเลือ และแม่น้ำรันตี ไหลลงใต้ไปบรรจบกันที่สามประสบ ท้องที่ตำบลวังกะ อำเภอสังขละบุรี ต้นกำเนิดของแม่น้ำแควน้อยทางตอนเหนือมีลำน้ำแม่จัน ลำน้ำแม่กลอง และลำน้ำสายใหญ่ ไหลมารวมกันเกิดเป็นแม่น้ำแควใหญ่ ไหลลงเขื่อนศรีนครินทร์

สถานภาพทางชีวภาพ

- เป็นพื้นที่กว้างใหญ่ที่มีสภาพป่าหลายประเภท และเป็นแหล่งรวมของพืชพันธุ์จาก 3 เขต คือ อินโด-พม่า อินโด-จีน และอินโด-มาลายา พบสังคมพืชหลายประเภท เช่น สังคมพืชป่าดิบชื้น ดิบแล้ง ดิบเขา สังคมพืชป่าผสมผลัดใบ เป็นต้น นอกจากนี้ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ยังพบต้นปรงยักษ์ (*Cycas* sp.) ที่มีอายุนับร้อยๆ ปี และต้นเป้งยักษ์ (*Phoenix* sp.) และพบพืชประจำถิ่นที่หายากประมาณ 50 ชนิด

- พบนกอย่างน้อย 215 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) 8 ชนิด ได้แก่ นกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) นกฟินฟุท (*Heliopais personata*) เป็ดก่า (*Cairina scutulata*) นกเงือกกรามช้างปากเรียบ (*Rhyticeros subruficollis*) นกเงือกคอแดง (*Aceros nipalensis*) นกลุมพูแดง (*Columba punicea*) นกพรานผึ้ง (*Indicator archipelagicus*) และนกปากช่อมพง (*Gallinago nemoricola*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระทุง เป็ดก่า พญาแร้ง (*Sarcogyps calvus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกฟินฟุท นกเงือกคอแดง นกเงือกกรามช้างปากเรียบ ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกปากช่อมพง นกลุมพูแดง นกพรานผึ้ง

- พบสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำไม่น้อยกว่า 50 ชนิด ได้แก่ ตะพาบม่านลาย (*Chitra chitra*) เต่าหก (*Manouri emys*) กบทูด (*Rana blythii*) เป็นต้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแม่น้ำ ลำธาร ลำห้วยและหนองน้ำ ท่ามกลางผืนป่าสมบูรณ์และทุ่งหญ้ากว้างใหญ่ เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารที่อำนวยน้ำให้แก่ชั้นน้ำได้ดินและช่วยรักษาสมดุลทางอุทกวิทยา เป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมและทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาผลผลิตเชิงพาณิชย์ในอนาคต

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 108 ตอนที่ 146 ลงวันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2517

- ได้รับการประกาศขึ้นทะเบียนเป็นแหล่งมรดกทางธรรมชาติของโลก (Wold Heritage Site) ตั้งแต่วันที่ 9 ธันวาคม พ.ศ. 2534 ร่วมกับเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง

- มีการขยายตัวของชุมชน และมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นภายนอกพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง

- มีการตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบล่าสัตว์ป่า และการทำเหมืองแร่ ซึ่งทำให้ทรัพยากรธรรมชาติส่วนหนึ่งถูกทำลายไป

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียว–เขาชมภู่

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเมือง อำเภอศรีราชา อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

- เนื้อที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 144.7 ตารางกิโลเมตร (90,437 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 12' N และ 101° 4' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 100-798 เมตร

ประเภท

ลำน้ำลำธาร น้ำตก

ระวาง

5135 I, II, 5235 IV

สถานภาพทางกายภาพ

มีภูมิประเทศเป็นภูเขาสูงชันสองตอน คือ เขาเขียวและเขาชมภู่ เป็นป่าต้นน้ำลำธารที่อุดมสมบูรณ์ มีลำห้วยลำธารหลายสาย เป็นแหล่งต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระ ซึ่งเป็นแหล่งน้ำจืดที่ใหญ่ที่สุดของภาคตะวันออก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งน้ำแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด และมีน้ำตกสวยงามตามธรรมชาติหลายแห่ง

สถานภาพทางชีวภาพ

มีลักษณะเป็นป่าดิบชื้นครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ และเป็นป่าดิบเขาสูง ป่าดิบแล้งในที่ลุ่มใกล้ลำห้วย ป่าแบบพรรณ ป่าละเมาะ ทุ่งหญ้าและแหล่งน้ำ ซึ่งเป็นแหล่งธรรมชาติขนาดใหญ่อีกแห่งหนึ่ง

- พบนกอย่างน้อย 152 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพอ่อนคุกคามของโลก (globally threatened) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) และนกกระทุง (*Pelecanus philippensis*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระทุง ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ไก่ฟ้าพญาลอ และชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้อ่อนคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*) นกคุ่มสี (*Coturnix chinensis*) นกปล้าหน้าเหลือง (*Treron pompadora*) นกปล้าอกสีม่วงน้ำตาล (*T. bicincta*) นกเงือกกรามช้าง (*Rhyticeros undulatus*) นกกาฮัง (*Buceros bicornis*) นกแอ่นกินรัง (*Aerodramus fuciphagus*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

มีลำห้วยลำธารหลายสาย ที่เป็นต้นน้ำลำธารที่มีความอุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งน้ำแหล่งอาหารของสัตว์ป่านานาชนิด มีน้ำตกสวยงามตามธรรมชาติหลายแห่ง เป็นแหล่งต้นน้ำของอ่างเก็บน้ำบางพระซึ่งเป็นแหล่งน้ำประปาของจังหวัดชลบุรีทั้งจังหวัด รวมทั้งจังหวัดใกล้เคียง เป็นแหล่งอำนวยน้ำให้แก่ชั้นน้ำได้ดินและลำห้วยลำธาร เป็นแหล่งท่องเที่ยวและยังเป็นป่าผืนสุดท้ายของจังหวัดชลบุรีอีกด้วย

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 91 ตอนที่ 114 ลงวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 เนื่องจากเป็นป่าผืนสุดท้ายของจังหวัดชลบุรี เป็นพื้นที่คุ้มครองที่มีศักยภาพเหมาะสมสำหรับการศึกษาด้านการอนุรักษ์ธรรมชาติ และมีหน่วยพิทักษ์ป่า 7 หน่วย
- มีการขยายตัวของชุมชน และการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดิน อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาที่เกิดขึ้นนอกพื้นที่ก่อให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินเพิ่มขึ้น
- มีความต้องการใช้น้ำเพิ่มสูงขึ้น มีการตัดไม้ทำลายป่าและการลักลอบล่าสัตว์ป่า ซึ่งส่งผลให้ปริมาณน้ำในลำธารลำห้วย และแหล่งน้ำลดลง

อ่าวคุ้งกระเบน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี

- เนื้อที่ 6.4 ตารางกิโลเมตร (4,000 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 12° 32'-41' N และ 101° 52'-57' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

อ่าว แหล่งหญ้าทะเล ป่าชายเลน แหล่งพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ระวาง 5334 II

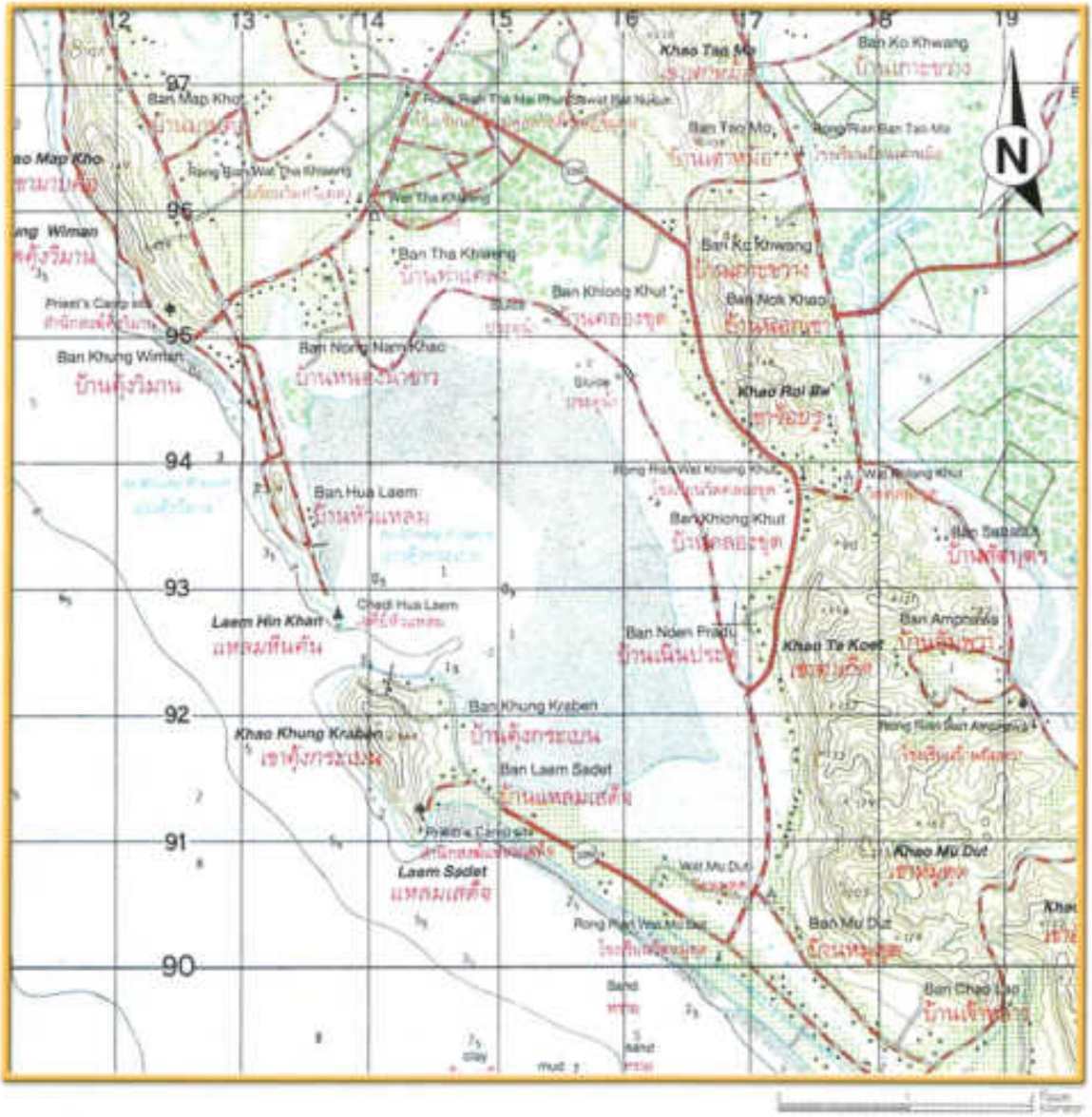

สถานภาพทางกายภาพ

เป็นอ่าวลึงปิดรูปร่างคล้ายปลากระเบนอยู่บนชายฝั่งทะเลตะวันออกของอ่าวไทย ปากอ่าวเปิดออกสู่ทะเลทางตะวันตก มีทางให้น้ำทะเลไหลเข้าออกหนุนเวียนเป็นช่องแคบเพียงทางเดียวกว้างประมาณ 600 เมตร ทางเหนือมีเขาหินทรายอยู่ปากอ่าวเรียกว่าแหลมหินชัน ทางใต้เรียกว่าเขาคุ้งกระเบน ระหว่างกลางมีสันทรายปิดกั้นน้ำไม่ให้เข้าออกได้อีกในระดับหนึ่ง ในอ่าวมีแหล่งหญ้าทะเล ชายฝั่งมีป่าชายเลนขึ้นอยู่เป็นแนว หลังแนวป่าชายเลนเป็นบริเวณที่ราบลุ่มน้ำขึ้นถึงซึ่งเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ด้านหลังอ่าวทางตะวันออกมีภูเขาปิดกั้นเป็นแนวยาวระหว่างอ่าวคุ้งกระเบนและอ่าวนกมีคลองธรรมชาติ 7 คลอง ไหลลงอ่าว คือ คลองหิน คลองตาอู คลองตาด้วง คลองหมอสุข คลองสอุด คลองแปง และคลองปลาข่อน พื้นที่โดยรอบอ่าวเป็นเขตเกษตรกรรมและหมู่บ้านประมงเรียงรายตลอดแนวชายฝั่ง สภาพของหมู่บ้านที่อยู่รอบอ่าวค่อนข้างเจริญ มีวัด โรงเรียน สถานีอนามัย หน่วยราชการต่างๆ และมีถนนหลายเส้นทางโดยรอบ

สถานภาพทางชีวภาพ

สังคมป่าชายเลน มีพันธุ์ไม้นานาชนิด เช่น โกงกาง แสมตะบูน ฝาด ลำพู ตะลุ่ม เป็นต้น ถัดจากชายฝั่งขึ้นมาบนบกเป็นพื้นที่เกษตรกรรม ถัดขึ้นไปบนภูเขามีสังคมพืชป่าดงดิบป่าดงดิบแล้ง ในอ่าวมีแหล่งหญ้าทะเลซึ่งปัจจุบันมีสภาพเสื่อมโทรมลง

- พบนกอย่างน้อย 35 ชนิด กระจายทั่วพื้นที่ ส่วนใหญ่เป็นนกที่มักพบในป่าชายเลน ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกอีลุ้ม (*Gallicrex cinerea*) ชนิดที่พบมาก ได้แก่ นกยี่โถงสาริกา (*Acridotheres tristis*) นกแซงแซวหางปลา (*Dicrurus macrocercus*) นกตะขาบทุ่ง (*Coracias benghalensis*)
- อ่าวคุ้งกระเบนเป็นแหล่งเพาะเลี้ยงปลากะรังตามธรรมชาติ และเคยมีรายงานว่าพบพะยูน (*Dugong dugon*) ซึ่งเป็นสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered)
- ในอ่าวมีแหล่งหญ้าทะเล พบว่านน้ำ (*Enhalus acoroides*) ทางด้านเหนือของชายฝั่ง และด้านตะวันออกของชายฝั่งพบหญ้าพุงปลา (*Halodule pinifolia*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นแหล่งน้ำ แหล่งการประมงเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นแหล่งดักและเก็บกักตะกอนจากกิจกรรมบนชายฝั่ง มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตในการทำมาหากินของชุมชน
- เป็นที่ตั้งของศูนย์การศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริฯ ซึ่งเป็นโครงการตัวอย่างความร่วมมือผสมผสานของหน่วยราชการต่างๆ ในการพัฒนาพื้นที่รอบอ่าว โดยเน้นเรื่องป่าชายเลน การประมง การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีนักวิชาการจากหน่วยงานราชการและสถาบันการศึกษาดำเนินการศึกษาวิจัยด้านทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอยู่เป็นจำนวนมาก ซึ่งผลการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานการดำเนินโครงการพัฒนาต่างๆ ได้ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งบันทึกการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมแห่งหนึ่งของภาคตะวันออก

การจัดการและการคุกคาม

- บริเวณรอบอ่าวเป็นที่ถือครองของชุมชน เป็นที่ตั้งของโครงการพระราชดำริ ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบน เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อม มีการเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์น้ำ ส่งเสริมการประมงชายฝั่ง อนุรักษ์พื้นฟูป่าชายเลน ศึกษาวิจัยทรัพยากรธรรมชาติ เป็นศูนย์กลางบริการข้อมูลทางวิชาการ วิเคราะห์ดินและน้ำ ศูนย์กลางการสาธิต ฝึกอบรมพัฒนาอาชีพ ด้านประมง ป่าไม้ เกษตรกรรม เพื่อเป็นต้นแบบขยายผลไปสู่โครงการอื่นๆ และกรมประมงได้ดำเนินโครงการชลประทานน้ำเค็มเพื่อแก้ปัญหาสภาพน้ำในอ่าวเสื่อมโทรม
- กรมประมงดำเนินโครงการก่อสร้างระบบชลประทานน้ำเค็ม เพื่อช่วยเหลือนำน้ำทะเลคุณภาพดีไปใช้ในการเพาะเลี้ยงกุ้ง จัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียก่อนระบายน้ำทิ้งจากบ่อเลี้ยงกุ้งออกสู่ทะเล
- การบุกรุกแผ้วถางป่าไม้และป่าชายเลน การล่าสัตว์เพื่อเป็นอาหารและนำมาเป็นสัตว์เลี้ยง น้ำทิ้ง ดินเลน ดินตะกอนจากนากุ้ง น้ำทิ้งจากชุมชน สารเคมีจากการเกษตร ความตื้นเขินของอ่าว และปัจจุบันมีเอกชนมาลงทุนประกอบการสถานที่ตากอากาศหลายแห่งเพื่อรองรับการท่องเที่ยว

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไน

ที่ตั้งและพื้นที่

กิ่งอำเภอแก่งหางแมว อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี อำเภอบ่อทอง จังหวัดชลบุรี อำเภอวังน้ำเย็น จังหวัดสระแก้ว อำเภอสนามชัยเขต กิ่งอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอแกลง จังหวัดระยอง

- เนื้อที่ของรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ 1,030 ตารางกิโลเมตร (643,750 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 13° 00'-30' N และ 101° 35' ถึง 102° 5' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 30-763 เมตร

ประเภท

ลำธาร ลำห้วย น้ำตก หนองน้ำ

ระวาง

5335 I, II, III, IV, 5434 III, IV

สถานภาพทางกายภาพ

เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาอ่างฤาไนมีภูมิประเทศตอนบนและตอนกลางเป็นที่ราบลูกฟูก ความลาดชันปานกลาง ทางตะวันตกเฉียงใต้และทางตะวันออกเป็นภูเขาสูง ภูมิประเทศตอนใต้เป็นส่วนหนึ่งของเทือกเขาบรรทัดและเทือกเขาจันทบุรี ประกอบด้วยภูเขาที่มีความลาดชันสูงต่อเนื่องกัน เช่น เขาอ่างฤาไน เขาใหญ่ เขาละหูน เขาชะอม เป็นส่วนหนึ่งของคืนป่ารอยต่อห้าจังหวัดภาคตะวันออก เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำลำธารสำคัญหลายสายของภาคตะวันออก เช่น แม่น้ำประแสร์ แม่น้ำจันทบุรี แควสิอัด พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ที่สำคัญ ได้แก่ คลองละเกรา คลองระบมปาน คลองสามเส้า คลองแดง คลองละเคียน คลองโสนต คลองครก เป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำหลายสายที่ไหลหล่อเลี้ยงจังหวัดระยองและจันทบุรี หนองน้ำขนาดใหญ่น้อย เช่น หนองปรือ หนองมะนาว และหนองน้ำขนาดเล็กที่ไม่มีชื่ออีกจำนวนมาก ปัจจุบันเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ มีพื้นที่ป่าไม้ประมาณร้อยละ 94.7 พื้นที่อยู่อาศัย ทุ่งหญ้า ไร่ร้าง ประมาณร้อยละ 5.1 และพื้นที่แหล่งน้ำประมาณร้อยละ 0.2 มีประชากรตั้งถิ่นฐานอยู่ 24 หมู่บ้าน มีอาชีพเกษตรกรรม มีการทำนาบริเวณที่ลาดและหัวย

สถานภาพทางชีวภาพ

เป็นส่วนหนึ่งของผืนป่าอนุรักษ์ผืนใหญ่ จึงเป็นที่รวมความหลากหลายทางชีวภาพของภาคตะวันออก

- พบนกอย่างน้อย 246 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามของโลก (globally threatened) อย่างน้อย 5 ชนิด ได้แก่ นกตะกรุม (*Leptoptilos javanicus*) นกตะกราม (*L. dubius*) เหยี่ยวเล็กตะโพกขาว (*Polihierax insignis*) นกขมิ้นขาว (*Oriolus mellianus*) และไก่ฟ้าพญาลอ (*Lophura diardi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ของประเทศไทย ได้แก่ นกกระสาคอขาว (*Ciconia episcopus*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) เหยี่ยวดำ (*Milvus migrans*) นกช้อนหอยขาวหรือนกกุลา (*Threskiornis melanocephalus*) นกสาริกาเขียวหางสั้น (*Cissa hypoleuca*) นกกระแตหาด (*Vanellus duvaucelii*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกโกโรโกโส (*Carpococcyx renauldi*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Gorsachius melanolophus*) นอกจากนั้นยังเป็นแหล่งที่พบนกขุนทองชุกชุมที่สุดในประเทศ พบชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ ไก่ฟ้าหลังขาว (*Lophura nycthemera*)
- พบปลาน้ำจืดอย่างน้อย 78 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (threatened in the wild) ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (endemic) และอยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาซิวแคระ (*Boraras micros*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ ปลาท้องพลุ (*Chela laubuca*) ปลาดุกด้าน (*Clarias batrachus*) ปลาแปบหางดอก (*Oxygaster maculicauda*) นอกจากนั้นยังมีความเป็นไปได้ที่จะพบปลาซิวเจ้าฟ้า (*Amblypharyngodon chulabhornae*) ตามหนองน้ำ
- พบสัตว์เลื้อยคลาน 58 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (critically endangered) ได้แก่ จระเข้น้ำจืด (*Crocodylus siamensis*)
- พบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบก 25 ชนิด ชนิดสำคัญที่เป็นสัตว์เฉพาะถิ่น (endemic) ได้แก่ กบเขาใหญ่ (*Rana milleti*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งต้นน้ำลำธารของแม่น้ำสายสำคัญในภาคตะวันออกหลายสาย เป็นแหล่งเครื่องเทศสมุนไพร เป็นแหล่งรวบรวมพันธุกรรมของไม้ผล และทรัพยากรที่มีคุณค่ายิ่งต่อการพัฒนาเพิ่มผลผลิตเชิงพาณิชย์ในอนาคต รวมทั้งเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยังคงความเป็นธรรมชาติและเป็นมรดกทางธรรมชาติที่สำคัญของภาคตะวันออก

การจัดการและการคุกคาม

- ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 109 ตอนที่ 126 ลงวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2520
- มีชุมชนและพื้นที่เกษตรกรรมอยู่โดยรอบ มีแผนแม่บทการจัดการเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ
- โครงการพัฒนาชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก จะเพิ่มความกดดันทำให้เกิดความต้องการใช้ที่ดินทางตอนใต้ของเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าฯ ชุมชนใกล้เคียงขายที่ดินได้ราคาดี และรุกแผ้วถางป่าหาที่ทำกินใหม่ ผู้มีอิทธิพลและผู้มีฐานะกักว้านซื้อที่ดินเพื่อเก็งกำไร และโครงการสร้างเมืองใหม่และเมืองราชการในท้องที่ อำเภอสนามชัยเขต

ทำให้ราคาที่ดินสูงขึ้น มีการกว้านซื้อที่เก็งกำไรเช่นกัน ทำให้เกิดการพัฒนาชุมชนขนาดใหญ่ พื้นที่ชุ่มน้ำจึงอยู่ในภาวะล่อแหลมเสี่ยงต่อการบุกรุกทำลาย

- มีการลักลอบล่าสัตว์ป่า และการเก็บของป่าเพื่อนำออกมาขาย มีการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า เพื่อทำการเกษตร มีการเลี้ยงสัตว์ในพื้นที่ป่า การเผาป่าโดยไม่ควบคุมดูแล มีการจับสัตว์น้ำด้วยวิธีการที่ไม่ถูกต้อง มีการสร้างแพและยึดครองแหล่งน้ำ รวมทั้งกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งล้วนแต่เป็นการทำลายถิ่นที่อยู่ของสัตว์ที่ใกล้สูญพันธุ์ และทำให้ลำห้วยลำธารแห้ง ซึ่งจะช่วยเร่งให้พืชและสัตว์สูญพันธุ์เร็วขึ้น

พรุคันธุลี

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี และพื้นที่บางส่วนในเขตอำเภอสะบ้า จังหวัดชุมพร

- เนื้อที่ 1.40 ตารางกิโลเมตร (875 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 41'-42' N และ 99° 07'-08' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 10-18 เมตร

ประเภท

พรุที่มีน้ำแช่ขังตลอดปี หรือเกือบตลอดปี

ระวาง 4828 III

สถานภาพทางกายภาพ

พรุคันธุลีมีลักษณะเป็นแอ่งกระทะ วางตัวขนานเรียงในแนวทิศเหนือ-ใต้ อิทธิเข้ามาจากชายฝั่งทะเลอ่าวไทยราว 4 กิโลเมตร สภาพเป็นป่าพรุที่กำลังฟื้นตัวจากการตัดไม้ และบางส่วนเริ่มถูกแทนที่โดยป่าราบต่ำ มีเขาชวาลาและเขาแด้ะเป็นขอบเขตธรรมชาติ โดยเขาชวาลาเป็นภูเขาหินปูนเตี้ยว มีความสูงประมาณ 90 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของพรุคันธุลี และเขาแด้ะมีความสูงประมาณ 80 เมตรจากระดับน้ำทะเลปานกลาง อยู่ทางทิศใต้ของพรุคันธุลี พื้นที่รอบพรุส่วนใหญ่มีลักษณะลอนลาด มีความสูงระหว่าง 10-18 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง และค่อยๆ ลาดเอียงลงสู่ใจกลางพรุที่มีความสูง 0-1 เมตร จากระดับน้ำทะเลปานกลาง น้ำที่อยู่บริเวณรอบๆ พรุไหลมารวมกันในพรุ น้ำในพรุมีสภาพเป็นกรด มีความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารสูง และมีคลองคอดทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือเป็นทางน้ำตามธรรมชาติให้น้ำจากพรุระบายลงสู่อ่าวไทย

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบพืชอย่างน้อย 36 ชนิด เป็นพืชเฉพาะถิ่นที่มีลักษณะพิเศษทำให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในพรุได้ เช่น กะออย (*Artocarpus elasticus*) ทุยาน (*Bhesa indica*) ส้านใหญ่ (*Dillenia indica*) หว้าหิน (*Eugenia claviflora*) ขวาดหรือขี้ไต้ (*Eugenia longiflora*) หวายตะเคาน้ำ (*Korthalsia grandis*) กะพ้อ (*Licuala paludosa*) หวายลิง (*Flagllaria indica*) และหลุมพี (*Eleiodoxa conferta*) เป็นต้น
- พบนกอย่างน้อย 50 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพสัตว์ป่าคุ้มครอง 34 ชนิด เช่น นกกินปลีสีเรียบ (*Anthreptes simplex*) นกกินปลีแก้มสีทับทิม (*A. singalensis*) นกกินปลีท้ายทอยน้ำเงิน (*Hypogramma hypogrammicum*) ไก่ฟ้าหน้าเขียว (*Lophura ignita*) ไก่ป่า (*L. diardi*) นกยูง (*Pavo muticus*) นกกาฝากปากหนา (*Dicaeum agile*) นกกาฝากท้องสีส้ม (*D. rigonostigam*) เป็นต้น
- พบหอยชนิดที่ยังไม่มีรายงานการพบในประเทศไทย 2 ชนิด คือ หอยชนิด *Cyclophorus* sp. ซึ่งพบในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย และหอยทากสกุล *Trachia* sp. ซึ่งยังไม่สามารถจำแนกชนิดได้
- พบปลาอย่างน้อย 29 ชนิด ชนิดพันธุ์ปลาที่พบเฉพาะในพรุ 2 ชนิด คือ ปลาคุกลำพัน (*Clarias nieuhoffi*) และปลาซิวแถบเหลือง (*Rasbora pauciperforata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งน้ำอุปโภคบริโภคของชุมชนท้องถิ่น ทั้งเป็นแหล่งน้ำในการทำเกษตรกรรม และเป็นแหล่งพืชพรรณ สัตว์ป่า และสัตว์น้ำ โดยชาวบ้านอาศัยจับสัตว์ป่าจำพวก นก ลิงก้ง ต่อ และตีพึ้ง นอกจากนี้พรุคันธุลีเป็นแหล่งจับปลาของชุมชน พร้อมกันนี้ ชาวบ้านยังอาศัยเก็บพืชพวกหลุมพี เพ็ด และพืชสมุนไพร ทั้งที่ใช้บริโภคในครัวเรือน และเพื่อขายได้ตลอดทั้งปี

การจัดการและการคุกคาม

- ชุมชนรอบพรุรวมตัวกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์พรุคันธุลี ซึ่งมีบทบาทในการอนุรักษ์และจัดการป่าพรุคันธุลี เพราะชุมชนถือว่าเป็นกรรมสิทธิ์ร่วมที่ทุกคนในชุมชนเข้าไปใช้ประโยชน์ โดยการใช้ประโยชน์นั้นเป็นไปอย่างยั่งยืน ขณะเดียวกันผู้ที่ใช้ประโยชน์จากพรุต้องมีหน้าที่ดูแลรักษาพรุด้วย
- พรุคันธุลีถูกรบกวนและคุกคามจากการทำลายป่าเพื่อการเกษตร การใช้สารเคมีในการทำเกษตรกรรมทำให้เกิดการตกค้าง และปนเปื้อนของสารดังกล่าวในแหล่งน้ำ นอกจากนี้ยังประสบปัญหาการกว้านซื้อที่ดินจากกลุ่มผู้มีฐานะดีเพื่อไปทำสวนปาล์มน้ำมัน เป็นต้น

พรุบ้านไม้ขาว

ที่ตั้งและพื้นที่

หมู่ 3 และหมู่ 4 ตำบลไม้ขาว อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

- เนื้อที่ประมาณ 0.403 ตารางกิโลเมตร (252 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 8° 07′-08′ N และ 98° 18′-20′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย : ระดับน้ำทะเล

ประเภท

พื้นที่พรุที่มีน้ำขังตลอดปี

ระวาง 4625 II

สถานภาพทางกายภาพ

พรุบ้านไม้ขาวตั้งอยู่ชายฝั่งทะเลตะวันตกของเกาะภูเก็ต เป็นส่วนที่ถัดเข้ามาจากหาดทราย มีลักษณะเป็นที่ลุ่มน้ำขัง เดิมเป็นพรุผืนใหญ่ ปัจจุบันถูกตัดขาดออกจากกันเนื่องจากการก่อสร้าง การพัฒนา และการบุกรุกที่ดิน เหลือเพียงพรุผืนเล็กๆ 10 แห่งที่มีสภาพแตกต่างกัน พรุที่ไม่มีสภาพของพรุหลงเหลืออยู่แล้ว ได้แก่ พรุเปิดน้ำ พรุทับเคย และพรุยายรัล พรุที่ถูกเปลี่ยนสภาพเป็นสระน้ำ ได้แก่ พรุทุ่งเตียน พรุยาง พรุเจ๊ะสัน และพรุที่ยังคงสภาพความเป็นพรุอยู่ ได้แก่ พรุหลังวัดไม้ขาว พรุจูล พรุแหลมหยุด พรุจิก และพรุบ้านไม้ขาว พรุทั้งหมดนี้มีฝนตกตลอดปี น้ำโดยทั่วไปมีสภาพเป็นกรด มีคุณภาพอยู่ในเกณฑ์ที่ใช้ในการอุปโภคบริโภคได้

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบพืช 28 ชนิด ไม้ที่พบทุกพรุและมีคุณค่าทางนิเวศสูงสุด คือ ไม้เสม็ดขาว (*Melaleuca leucadendra*) รองลงมา ได้แก่ ตะขบน้ำ (*Scolopia macrophylla*) ตาเป็ดลาไก่ (*Ardesia lanceolata*) ไทร (*Ficus microcarpa*) เนียน (*Diospyros diepenhorstii*) และพืชอื่นๆ ที่พบ เช่น เหมือด (*Symplocos cochinchinensis*) เทพธาโร (*Cinnamomum porrectum*) ตีนเป็ดพรุ (*Alstonia pneumatophora*) หว้า (*Eugenia spicata*) ย่านดิเกา (*Lygodium microphyllum*) หม้อข้าวหม้อแกงลิง (*Nepenthus gracillis*) เป็นต้น
- พบนกอย่างน้อย 77 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) 2 ชนิด ได้แก่ เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกเปล้าอกม่วงสีน้ำตาล (*Treron bicincta*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) 2 ชนิด คือ นกกระสาแดง (*Ardea purpurea*) และนกกระสานวล (*A. cinerea*) นกทั้งหมดที่พบส่วนใหญ่เป็นนกประจำถิ่น เช่น นกเปิดผี (*Podiceps ruficallis*) นกยางควาย (*Bubulcus ibis*) เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกอัญชันอกเทา (*Rallus striatus*) เป็นต้น ส่วนนกอพยพที่พบ เช่น นกเค้าดิน (*Actitis hypoleucos*) นกแซงแซวปากกา (*Dicrurus annectans*) นกอีเสือสีน้ำตาล (*Lanius cristatus*) เป็นต้น
- พบปลาอย่างน้อย 23 ชนิด 14 ครอบครัว เช่น ปลาซิวหางแดง (*Rasbora borapetensis*) ปลาสร้อยนกขา (*Osteochilus hasseltii*) ปลากริม (*Trichopsis vittatus*) ปลากระทุงเหว (*Xenentodon cancila*) ปลาเข็ม (*Dermogenys pusillus*) และปลาหัวตะกั่วป่า (*Aplocheilus panchax*) เป็นต้น พบปลาที่เป็นชนิดพันธุ์ประจำถิ่น ได้แก่ ปลากัดไทย (*Betta splendens*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ ปลาดุกลำพัน (*Prophagorus nieuhoffi*) และปลาที่คาดว่าสูญพันธุ์ไปจากถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (extinct in the wild) ได้แก่ ปลาอูหนา (*Anguilla* sp.) ซึ่งพบเฉพาะในพรุทุ่งเตียนช่วงฤดูฝนเท่านั้น

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

- เป็นพรุธรรมชาติผืนสุดท้ายของจังหวัดภูเก็ต
- เป็นแหล่งอาหาร สมุนไพร แหล่งไม้ใช้สอย แหล่งเชื้อเพลิง และแหล่งประมงพื้นบ้าน เป็นแหล่งน้ำใช้ในการเกษตร เช่น การทำสวน ทำนา ของชุมชนท้องถิ่น นอกจากนี้ยังมีความสำคัญทางนิเวศวิทยา เช่น ช่วยควบคุมน้ำท่วม ควบคุมภูมิอากาศ และช่วยให้ดินอุดมสมบูรณ์ เป็นต้น

การจัดการและการคุกคาม

- พรุเปิดน้ำ พรุทับเคย พรุยายรัล ปัจจุบันพรุทั้งสามไม่มีสภาพของพรุหลงเหลืออยู่ เดิมเป็นพรุที่มีน้ำขัง ต่อมาพรุเปิดน้ำและพรุทับเคยถูกทำลายเนื่องจากการสร้างสนามบิน ส่วนพรุยายรัลตื้นเขินและแห้ง มีไม้เหลือไม่มากเข้าใจว่าเกิดจากการบุกรุกแล้วถม ปัจจุบันมีชุมชนอยู่ในบริเวณนี้และมีฟาร์มเพาะกุ้ง
- พรุทุ่งเตียน พื้นที่ของพรุทุ่งเตียนส่วนใหญ่ถูกขุดลอกเป็นสระน้ำ มีขนาด 70x120x3.5 ลูกบาศก์เมตร ความจุ 34,275 ลูกบาศก์เมตร ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 28 ธันวาคม พ.ศ. 2533 เพื่อให้ประชาชนใช้เป็นสาธารณประโยชน์ และเพื่อการเกษตร ยังคงมีหย่อมของพรรณไม้พรุหลงเหลืออยู่ด้านข้างของหนองน้ำซึ่งค่อนข้างแห้งอยู่ประมาณ 0.0072 ตารางกิโลเมตร (4.5 ไร่) ลักษณะป่าพรุที่บางส่วนมีพุ่มไม้และทุ่งหญ้า ด้านหน้าของพรุติดชายทะเล สวนมะพร้าว และสันทราย
- พรุหลังวัดไม้ขาว มีสภาพค่อนข้างดีแต่ลดขนาดลงมาก มีน้ำขังตลอด มีพื้นที่ประมาณ 0.056 ตารางกิโลเมตร (35 ไร่) มีหนองน้ำธรรมชาติ ป่าพรุและทุ่งหญ้าบางส่วนมีบริเวณหลงเหลืออยู่คือชากของอุทกสีมา (โบสถ์ในน้ำ) ชุมชนใช้ประโยชน์จากพรุในการเก็บพืชพรรณและจับปลา ทางวัดไม้ขาวก็พยายามดูแลพรุผืนนี้ไว้ ในบริเวณใกล้เคียงมีฟาร์มเพาะฟักลูกกุ้งเป็นจำนวนมาก และมีการปล่อยน้ำทะเลหรือมีการรั่วไหลน้ำทะเล ทำให้ดินไม้ในพรุตายไปบางส่วน

- พรุขุดเป็นพรุที่อยู่หลังโรงเรียนบ้านไม้ขาว มีพื้นที่ประมาณ 0.2512 ตารางกิโลเมตร (157 ไร่) สำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ดำเนินการขุดสระน้ำด้านหลังของโรงเรียนขนาด 60x20x4.5 ลูกบาศก์เมตร ความจุ 5,400 ลูกบาศก์เมตร สภาพป่าพรุบางส่วนอยู่สภาพค่อนข้างดี มีหนองน้ำธรรมชาติ ขุด กก มีผู้ถือครองบางรายอยู่รอบพรุขุด สภาพป่าที่ดีมีประมาณ 0.112 ตารางกิโลเมตร (70 ไร่) ชุมชนใช้ประโยชน์จากการเก็บพืชและจับปลา

- พรุยาว เดิมเป็นพรุมีพื้นที่ประมาณ 0.0656 ตารางกิโลเมตร (41 ไร่) ปัจจุบันได้ถูกขุดลอกเปลี่ยนสภาพพรุเป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ โดยจะจัดทำเป็นประปาหมู่บ้าน ปัจจุบันยังไม่มีการใช้ประโยชน์และโรงประปาก็ยังไม่ได้ดำเนินการ มีพืชจากพรุหลงเหลืออยู่บ้าง แต่ไม่มีสภาพเป็นป่าพรุ

- พรุแหลมหยุดเป็นพรุผืนเล็กๆ มีพื้นที่ประมาณ 0.016 ตารางกิโลเมตร (10 ไร่) อยู่ติดกับสระน้ำพรุยาวที่ขุดเพื่อทำโครงการน้ำประปา โดยมีถนนกั้นระหว่างพรุยาวเป็นพรุแหลมหยุด เป็นพรุที่แห้ง มีดินเสม็ดขึ้นหน้าฝน มีน้ำขังเป็นหนอง มีสวนยูคาลิปตัสอยู่รอบ เดิมมีพื้นที่มากกว่า 0.072 ตารางกิโลเมตร (45 ไร่) ปัจจุบันเหลือประมาณ 0.016 ตารางกิโลเมตร (10 ไร่)

- พรุจิณเป็นพรุที่มีสภาพค่อนข้างดี มีพื้นที่ประมาณ 0.1232 ตารางกิโลเมตร (77 ไร่) มีหนองน้ำขนาดใหญ่ ซึ่งมีน้ำท่วมขัง มีหญ้าสูงและพืชน้ำหลายชนิด มีความหลากหลายของพรรณพืชและพันธุ์สัตว์ ชุมชนใช้ประโยชน์ในการจับสัตว์น้ำเป็นการบริโภค การเก็บพืช เช่น กก ขุด และพืชอื่นๆ มาใช้ ตำบลมีโครงการเสนอให้ขุดเพื่อทำประตูระบายน้ำออกสู่ทะเล เพื่อป้องกันน้ำท่วมและขุดสระเพื่อโครงการชลประทานในการเก็บน้ำ สำหรับอุปโภค บริโภค และการเกษตร ปัจจุบันโครงการถูกยับยั้งไว้ บริเวณโดยรอบมีผู้ถือครอง และมีผู้อาศัยอยู่บางราย

- พรุเจ๊ะสันเป็นพรุที่อยู่เหนือสุดในจำนวนพรุทั้งหลายที่บ้านไม้ขาว เดิมเป็นพรุผืนใหญ่มีเนื้อที่มากกว่า 0.32 ตารางกิโลเมตร (200 ไร่) พื้นที่โดยรอบเป็นพื้นที่กรรมสิทธิ์ของเจ้าของรายใหญ่ พื้นที่มีเอกสิทธิ์ที่สำคัญที่หลวง (นสล) ในปี พ.ศ. 2532 จังหวัดได้ใช้งบประมาณพิเศษของโครงการสร้างงานในชนบทจำนวน 1,200,000 บาท ทำการสร้างคันดินและขุดลอกโดยรอบ กว้างประมาณ 10 เมตร และสำนักงานเร่งรัดพัฒนาชนบทได้ขุดลอกพรุเจ๊ะสัน เกิดเป็นสระน้ำมีขนาดความจุ 669,130 ลูกบาศก์เมตร ก่อสร้างเสร็จเมื่อวันที่ 28 มิถุนายน พ.ศ. 2537 เพื่อให้เป็นที่สาธารณประโยชน์ พื้นที่พรุได้ถูกลดขนาดเหลือเพียงพรุตรงกลางเกิดเป็นเกาะ ยังมีพืชพรรณของพรุ ดงกก ดงหญ้า และชายคลึ่ง พื้นที่พรุเหลือประมาณ 0.072 ตารางกิโลเมตร (45 ไร่) ความหลากหลายทางชีวภาพของพืชในพรุลดลงแต่มีพื้นที่น้ำเพิ่มขึ้น เดิมมีโครงการสร้างสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ และจัดให้เป็นที่ท่องเที่ยว ปัญหาที่มีคือพื้นที่โดยรอบกำลังได้รับการพัฒนาเป็นที่พักตากอากาศ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองปลักพระยาและเขาระยาบังสา

ที่ตั้งและพื้นที่

ตำบลฉลุง ตำบลควนโพธิ์ อำเภอเมือง ตำบลควนโดน ตำบลย่านซื่อ อำเภอควนโดน จังหวัดสตูล

- เนื้อที่เขตห้ามล่าสัตว์ป่าฯ 20.432 ตารางกิโลเมตร (12,770 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 6° 44' N และ 100° 03' E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 445 เมตร

ประเภท

หนองน้ำ

ระวาง 4922 I, II, 5022 III, IV

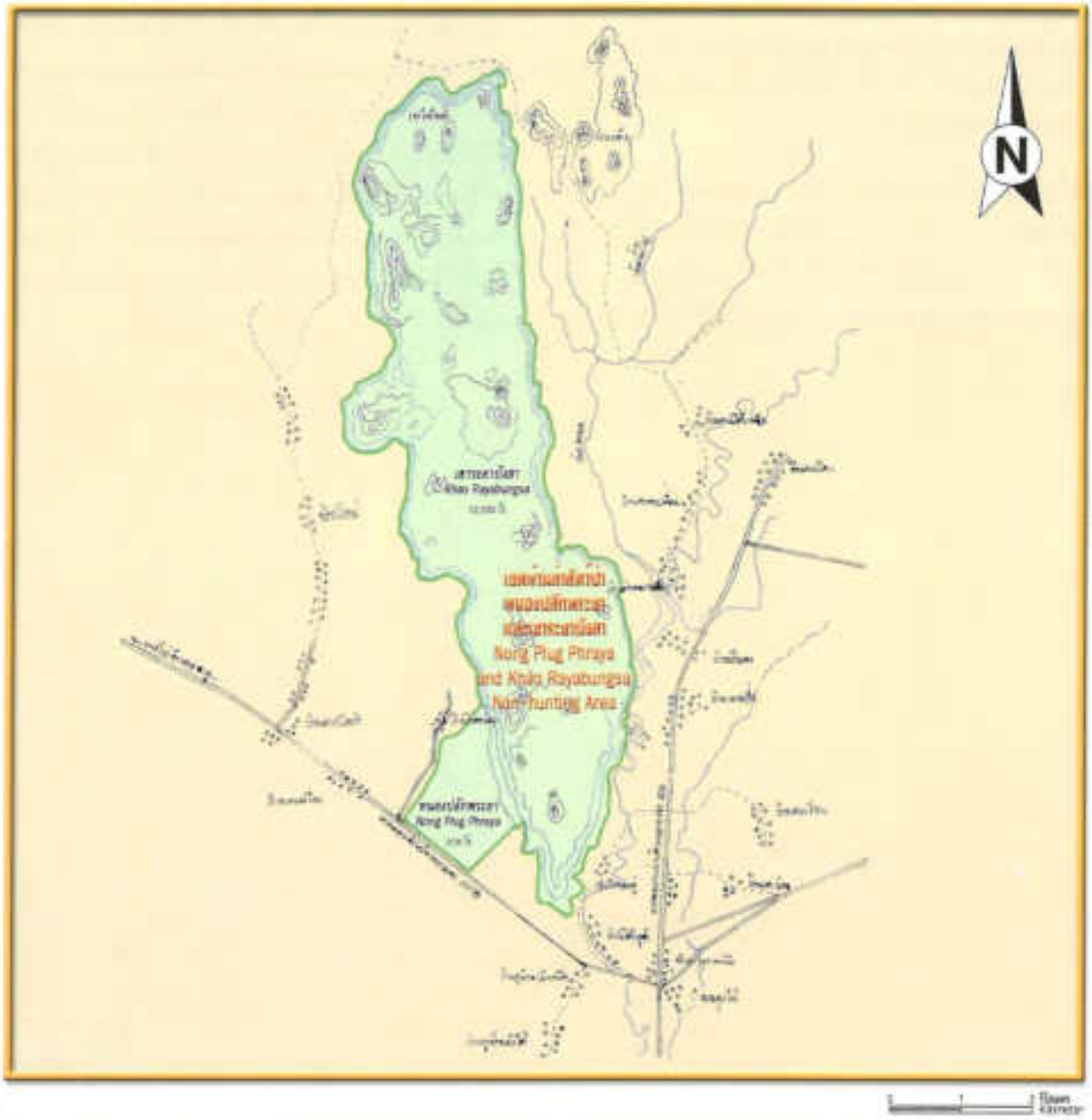

สถานภาพทางกายภาพ

เขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองปลักพระยาและเขาพระยาบังสา มีลักษณะพื้นที่เป็นภูเขาและหนองน้ำ ล้อมรอบด้วยที่นา สวนยาง และสวนผลไม้ของชุมชน พื้นที่บริเวณที่เป็นภูเขาเป็นภูเขาหินปูนสูงชันสลับซับซ้อนเป็นแนวยาวจากใต้จรดเหนือประมาณ 12 กิโลเมตร มีพื้นที่ 20 ตารางกิโลเมตร (12,500 ไร่) จากระดับน้ำทะเล ส่วนที่เป็นหนองน้ำมีพื้นที่ประมาณ 0.432 ตารางกิโลเมตร (270 ไร่) มีถนนล้อมรอบปลูกต้นไม้ไว้ตลอดแนว มีการพัฒนาพื้นที่โดยการขุดลอกคูและสร้างคันดินเป็นถนนล้อมรอบหนอง

สถานภาพทางชีวภาพ

- เป็นหนองน้ำจืดขนาดใหญ่พอที่จะเป็นที่อยู่อาศัยและทำรังของนกน้ำหลายชนิด พบนกประมาณ 84 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกกระสานวล (*Ardea cinera*) นกกระสาแดง (*A. purpurea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ นกยางลายเสือ (*Nycticorax nycticorax*) เป็ดคับแค (*Nettapus coromandelianus*) นกออก (*Haliaeetus leucogaster*)
- ตอนกลางของหนองน้ำตื้น ทำให้พืชน้ำพวกที่มีรากยึดเกาะขึ้นกระจายทั่วไปอย่างหนาแน่น พืชเด่นได้แก่ กกสามเหลี่ยม (*Scirpus grossus*) จอก (*Elaeocharis dulcis*) บัวสาย (*Nymphaea lotus*) และกกธูป (*Typha angustifolia*) ส่วนบริเวณร่องน้ำลึกข้างถนนหนาแน่นไปด้วยไม้น้ำพวกที่ไม่มีรากยึดเกาะ ได้แก่ สาหร่ายข้าวเหนียว (*Utricularia aurea*) สาหร่ายหางกระรอก (*Hydrilla verticillata*) และสาหร่ายทุ่งชะโด (*Ceratophyllum demersum*) บริเวณขอบหนองข้างถนนหนาแน่นไปด้วยหญ้าชนิดต่างๆ มีพืชล้มลุกขนาดเล็กขึ้นแซมประปราย ได้แก่ กะเม็ง (*Eclipta prostrata*) พญารากดำ (*Ludwegia octavalvis*) เสี้ง (*Urena lobata*) ไมยราบ (*Mimosa pudica*) หมอน้อย (*Vernonia cinerea*) หญ้างวงช้าง (*Heliotropium indicum*) และลิ้นงู (*Anisiea martinicensis*) ส่วนขอบถนนด้านนอกมีไม้ยืนต้นที่นำมาปลูกเป็นแถวโดยรอบหนอง เป็นไม้พวกสนทะเล (*Casuarina equisetifolia*) และยูคาลิปส์ (*Eucalyptus citriodora*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เป็นแหล่งเพาะและขยายพันธุ์ปลาน้ำจืด และเป็นที่อยู่อาศัยของนกเปิดน้ำและนกน้ำชนิดต่างๆ จำนวนมาก นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและเป็นสถานที่ศึกษาหาความรู้ด้านธรรมชาติ ได้แก่ บริเวณหนองปลักพระยา ถ้ำพญานังสา และบริเวณหน่วยพิทักษ์ป่าถ้ำทะลุ

การจัดการและการคุกคาม

ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า ในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 97 ตอนที่ 111 ลงวันที่ 22 กรกฎาคม พ.ศ. 2523

เกาะแตน

ที่ตั้งและพื้นที่

อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี

- เนื้อที่ 7.5 ตารางกิโลเมตร (4,688 ไร่)
- ตำแหน่งที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ 9° 22′-34′ N และ 99° 52′-54′ E
- ความสูงจากระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ย 0-218 เมตร

ประเภท

หาดทรายชายหาด หน้าผาโขดหิน พื้นหินกรวดทราย หาดเลน ป่าชายเลนชายฝั่งทะเล แหล่งประการังธรรมชาติ

ระวาง 4927 I

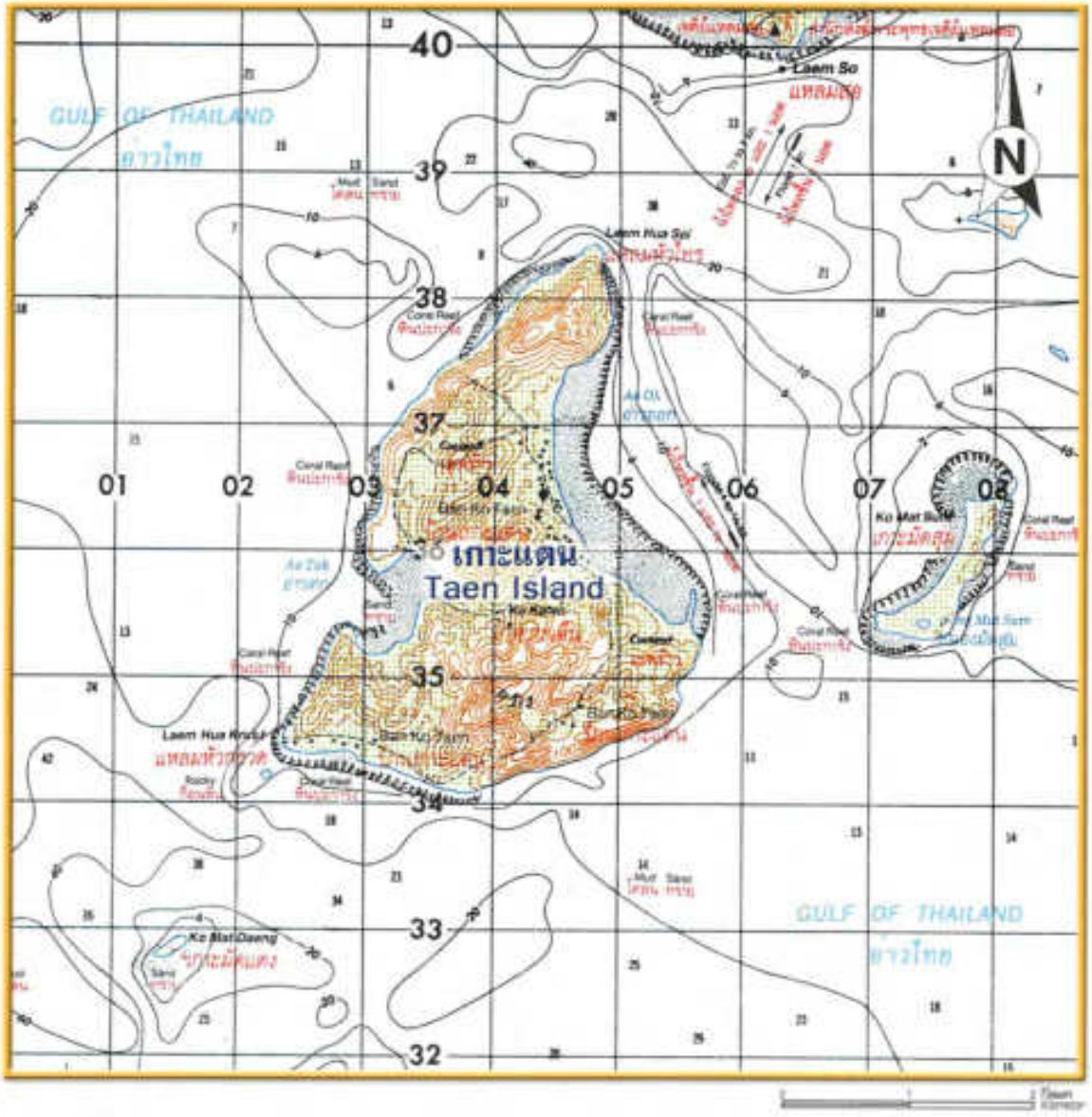

สถานภาพทางกายภาพ

เกาะแสนมีลักษณะเป็นเกาะขนาดเล็กในหมู่เกาะทางทิศตะวันตกของอ่าวไทย ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะสมุย มีระยะทางห่างจากเกาะสมุย 2 กิโลเมตร มีรูปทรงเป็นสามเหลี่ยมยอดแหลมหรือคล้ายจตุรัส กว้าง 3 กิโลเมตร ยาว 4.5 กิโลเมตร มีลักษณะภูมิประเทศเป็นเขา 3 ลูก คือ เขาเคี่ยมทางตอนใต้มียอดสูงสุด 218 เมตรจากระดับน้ำทะเล เขากลางเป็นเขาลูกโดดๆ อยู่กึ่งกลางเกาะ และเขาตีนเป็นเขาตอนเหนือเป็นแนวยาว ส่วนฝั่งตะวันออกของเกาะเป็นชายหาดยาวขนานกับแนวปะการังชายฝั่ง เรียกว่า อ่าวออก ส่วนฝั่งตะวันตกเป็นอ่าวปิด มีป่าชายเลนผืนเล็ก และหาดหิน เรียกว่า อ่าวตก รอบเกาะมีแนวชายฝั่งยาว 14.5 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นหาดทราย 1.5 กิโลเมตร หาดหิน 4 กิโลเมตร หาดเลน 1.5 กิโลเมตร และหน้าผา 7.5 กิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่ยังคงมีสภาพเป็นป่าไม้ธรรมชาติ มีเนื้อที่ประมาณ 3.17 ตารางกิโลเมตร (1,981.25 ไร่) แบ่งเป็น

- ป่าบกที่มีสภาพเป็นป่าดิบแล้งที่กำลังจะกลายเป็นป่าดิบชื้น และป่าดิบแล้งมีเนื้อที่รวมประมาณ 3.002 ตารางกิโลเมตร (1,876.25 ไร่)
- ป่าชายเลนมีเนื้อที่ 0.15 ตารางกิโลเมตร (93.75 ไร่)
- ป่าชายหาดพบเป็นแนวบริเวณชายหาดทั่วไป

นอกจากนี้เป็นพื้นที่เกษตรกรรมประมาณ 4.15 ตารางกิโลเมตร (2,593.75 ไร่) ใช้ในการทำสวนมะพร้าว สวนยางพารา และสวนผลไม้ และพื้นที่อื่นๆ ได้แก่ บังกะโล โรงเรียน และสำนักสงฆ์ร้อยละ 0.88 ของพื้นที่ทั้งหมด มีการใช้พื้นที่และการใช้ที่ดินเขตชุมชนที่อยู่อาศัยและกิจกรรมอื่นๆ ส่วนใหญ่จะกระจายตัวอยู่บนด้านชายฝั่งตะวันออก พื้นที่แห่งนี้มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่เป็นหรุและลำน้ำ แนวสันทรายที่เป็นสภาพธรรมชาติร้อยละ 0.57 ของพื้นที่ทั้งหมด การใช้ที่ดินโดยทั่วไปยังคงมีสภาพที่สอดคล้องกับธรรมชาติและระบบนิเวศดั้งเดิม ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำได้ถูกจัดแบ่งเป็น 3 ชั้น คือ คุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 2, 3 และ 4 ที่มีความเหมาะสมต่อการเกษตร พื้นที่ครึ่งหนึ่งควรเก็บรักษาไว้เป็นพื้นที่อนุรักษ์ ส่วนสภาพทั่วไปของชายฝั่งทะเลรอบเกาะส่วนใหญ่มีลักษณะเป็นหาดยื่นออกไปนอกฝั่ง และมีแนวปะการังล้อมรอบเกาะตลอด มีแนวปะการังที่ยังคงสภาพสมบูรณ์อยู่ด้านทิศตะวันตก ทิศตะวันออกบริเวณหินก้อนใดจีนปากอ่าวตก และแหลมหัวกรวด สภาพพื้นผิวทะเลโดยรอบเกาะมีร่องความลึกอยู่ระหว่าง 10-20 เมตร มีความลาดชันไม่สูงนัก ลักษณะการขึ้นลงของน้ำทะเลเป็นแบบน้ำเดี่ยว (diurnal tide) คือ น้ำขึ้นและน้ำลงวันละ 1 ครั้ง

สถานภาพทางชีวภาพ

- พบนกประมาณ 79 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ (endangered) ได้แก่ นกชาปีไหน (*Caloenas nicobarica*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (vulnerable) ได้แก่ นกอุมพู (*Ducula aenea*) ชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้ถูกคุกคาม (near threatened) ได้แก่ เหยี่ยวแดง (*Haliastur indus*) นกอุมพูขาว (*Ducula bicolor*) นกอีแอ่นกินรัง (*Collocalia fuciphagus*)
- พบปลาในบริเวณรอบๆ เกาะแสนอย่างน้อย 80 ชนิด จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ ปลาทั่วไปที่พบในแนวปะการัง เช่น ปลาสลิดช้างลาย (*Siganus* spp.) ปลาสลิดหินบั้ง (*Abudefduf lorenzi*) และปลาอมไข่ (*Apogon sangiensis*) ซึ่งมีปริมาณและความหลากหลายน้อย ปลาที่กินปะการัง เช่น ปลาในวงศ์ปลาผีเสื้อ (*Chaetodontidae* spp.) ซึ่งมีปริมาณมาก ทั้งนี้เนื่องจากมีแนวปะการังที่อุดมสมบูรณ์ และกลุ่มสุดท้ายคือ ปลาที่ใช้กินเป็นอาหาร ซึ่งมีปริมาณและความหลากหลายน้อย ได้แก่ ปลาทรายขาว (*Scolopsis affinis*) ปลากะพงลายพาด (*Lutjanus decussatus*) ปลานกแก้วเขียวแถบฟ้า (*Scarus ghobban*) ปลานกขุนทอง (*Choerodon schoenleinii*) เป็นต้น
- ปะการังที่พบ เช่น ปะการังพุ่ม (*Acropora* spp.) ปะการังก้อน (*Favia* spp.) ปะการังผักกาด (*Favara* spp.) ปะการังเห็ด (*Fungia* spp.) ปะการังเขากวาง (*Acropora formara*) ปะการังก้อน (*Porites lutea*) เป็นต้น นอกจากนี้ ยังพบสัตว์สะเทินน้ำสะเทินบกไม่น้อยกว่า 6 ชนิด ได้แก่ คางคกบ้าน (*Bufo melanostictus*) เขียดจิก (*Rana erythraea*) กบหนอง (*R. limnocharis*) กบนา (*R. regulosa*) ปาดบ้าน (*Polypedates leucomystax*) เขียดงู (*Ichthyophis kohtaoensis*) และสัตว์เลื้อยคลานจำนวนไม่น้อยกว่า 19 ชนิด เช่น กิ้งก่าบินปีกส้ม (*Draco maculatus*) จิ้งเหลนต้นไม้ (*Dasia olivacea*) จิ้งจกหางหนาม (*Hemidactylus frenatus*) เป็นต้น
- พืชที่พบมีจำนวนรวมกันไม่น้อยกว่า 420 ชนิด ใน 121 วงศ์ พันธุ์พืชที่พบมีทั้งพืชต่างถิ่นและพืชดั้งเดิมของท้องถิ่นกระจายอยู่ทั่วเกาะ ทั้งในพื้นที่ชุมชน สวนมะพร้าว แม้กระทั่งในป่า ประกอบด้วยพืชต่างถิ่นประมาณ 67 ชนิด ใน 40 วงศ์ ส่วนใหญ่พบในพื้นที่ชุมชน ซึ่งเป็นพืชที่นำมาปลูกโดยมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอน เช่น มะม่วงหิมพานต์ (*Anacardium occidentale*) น้อยหน่า (*Annona squamosa*) บัวบก (*Centella asiatica*) ตะลิงปลิง (*Averrhoa bilimbi*) นุ่น (*Ceiba pentadra*) มะละกอ (*Carlya papaya*)

หางนกยูงฝรั่ง (*Delonix regia*) เป็นต้น พืชดั้งเดิมที่ขึ้นอยู่ดั้งเดิมตามธรรมชาติในป่าประมาณ 330 ชนิด ใน 97 วงศ์ ไม้ขนาดใหญ่ที่พบเป็นไม้ในวงศ์ยางและตะเคียน (Dipterocarpaceae) เช่น ยางนา (*Dipterocarpus alatus*) ตะเคียนทอง (*Hopea odorata*) กระบาก (*Anisoptera costata*) เคียนทราย (*Shorea gratissima*) สยาแดง (*Shorea leprosula*) สะคอ (*Parkia speciosa*) ขนุนป่า (*Artocarpus kemando*) หาด (*Artrocarpus lakocha*) เป็นต้น ส่วนไม้ดั้งเดิมบริเวณป่าชายเลนเป็นไม้ในวงศ์โกงกาง (Rhizophoraceae) ได้แก่ ถั่วขาว (*Bruguiera cylindia*) โกงกางหัวสุม (*Beuguiera gymnorrhiza*) ถั่วดำ (*Bruguiera parviflora*) และที่พบมาก คือ โกงกางใบเล็ก (*Rhizophora apiculata*)

คุณค่าและการใช้ประโยชน์

เกาะแตนเป็นชุมชนที่มีการตั้งถิ่นฐานมาประมาณ 200 ปี โดยประชากรจากเกาะสมุยได้มาบุกเบิกทำสวนยางพารา และสวนมะพร้าว รวมทั้งตัดไม้ส่งไปยังเกาะสมุย จึงเป็นแหล่งทรัพยากรที่สำคัญของเกาะสมุยในอดีต ปัจจุบันไม่มีไม้ใหญ่ให้ตัด ผลผลิตมะพร้าวไม่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งประมงขนาดเล็ก และแหล่งท่องเที่ยวปะการังที่สำคัญของเกาะสมุย มีประชากรอาศัยอยู่ 30 ครัวเรือน เกาะแตนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์และสวยงาม กิจกรรมที่สามารถนำเที่ยวได้ ได้แก่ การดูนก การศึกษาพันธุ์ไม้ท้องถิ่นและสัตว์ป่า การท่องเที่ยวป่าชายเลน การศึกษาสภาพหินกรวด หาดหิน และหน้าผาชายฝั่ง การศึกษาวิถีชีวิตชุมชนดำน้ำดูปะการัง และการตกปลาชายฝั่ง เป็นต้น

การจัดการและการดูแล

- ชุมชนเกาะแตนได้รวมกลุ่มกันจัดตั้งชมรมอนุรักษ์บ้านเกาะแตน เพื่อดูแลรักษาสภาพแวดล้อมตามธรรมชาติของเกาะแตน มีแนวทางให้จัดการอนุรักษ์ให้เป็นหนึ่งเดียว ทั้งในด้านการใช้ทรัพยากร การจัดการชุมชนและการท่องเที่ยว โดยมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยว และนักวิชาการ โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและบทบาทของชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ
- เกาะแตนสามารถติดต่อกับพื้นที่ภายนอกได้โดยทางเรือทางเดียว ปกติเรือหางยาวเป็นพาหนะหลักที่ติดต่อระหว่างเกาะแตนและเกาะสมุย เรือทุกลำเข้าและออกจากเกาะแตนได้ในช่วงน้ำทะเลขึ้นสูง แต่ไม่สามารถเข้าได้ถึงชายหาดในช่วงน้ำทะเลลงต่ำ เรือบางส่วนต้องจอดอยู่บริเวณห้วนาห่างจากชายฝั่งประมาณ 200 เมตร ยกเว้นบริเวณที่มีการขุดร่องน้ำและมีแนวโน้มของการขุดร่องน้ำเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้เรือสามารถเข้าชายหาดได้ ในด้านประชากรมีแนวโน้มลดลงเรื่อยๆ เนื่องจากอพยพย้ายถิ่นไปทำสวนในเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี และชุมพร รวมทั้งบุตรหลานไปศึกษาต่อและหาอาชีพในชุมชนเมือง
- ทรัพยากรประมงโดยเฉพาะปลา หอยมือเสือ แม่นทะเลมีปริมาณและความหลากหลายน้อยลง เนื่องจากการทำประมงอย่างหนักในบริเวณนี้ โดยเฉพาะการทำปลาชิงชังหรือปลากะตัก การทำประมงโดยใช้อวนลอยเข้ามาใกล้แนวปะการังมาก ไม่มีการควบคุมที่ดีพอ ส่งผลให้ประชากรปลารอบเกาะอยู่ในสภาพที่ถูกทำลายอย่างหนัก

สรุป

จากการดำเนินโครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นชุ่มน้ำของประเทศไทย พบว่าเนื้อที่พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย มีพื้นที่รวมประมาณ 36,616.16 ตารางกิโลเมตร (22,885,100 ไร่) ในจำนวนนี้ พื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติรวม 269 แห่ง โดยเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ จำนวน 61 แห่ง และมีความสำคัญระดับชาติที่ได้รับคัดเลือกจำนวน 48 แห่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติจำนวน 61 แห่งนี้ อยู่ในภาคเหนือ 8 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ภาคกลางและภาคตะวันออก 12 แห่ง และภาคใต้ 29 แห่ง แบ่งตามประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำออกเป็น ต้นน้ำลำธาร 9 แห่ง แม่น้ำ 9 แห่ง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง 4 แห่ง บึง (ลึกกว่า 2 เมตร อาจมีน้ำไหลหรือน้ำนิ่ง) 7 แห่ง หนองน้ำ (ลึกกว่า 2 เมตร มีพืชน้ำปกคลุม) 6 แห่ง ชายฝั่งทะเล เกาะ ปะการัง 9 แห่ง ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน 8 แห่ง พรุ 1 แห่ง อ่าว 4 แห่ง และอ่างเก็บน้ำ 4 แห่ง

และในพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติที่ได้รับคัดเลือกเฉพาะที่มีความสำคัญระดับแรก จำนวน 48 แห่งนี้ อยู่ในภาคเหนือ 10 แห่ง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 12 แห่ง ภาคกลางและภาคตะวันออก 22 แห่ง และภาคใต้ 4 แห่ง แบ่งตามประเภทพื้นที่ชุ่มน้ำออกเป็น ต้นน้ำลำธาร 8 แห่ง แม่น้ำ 17 แห่ง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง 7 แห่ง อ่างเก็บน้ำ 1 แห่ง หนองน้ำ (ลึกกว่า 2 เมตร มีพืชน้ำปกคลุม) 10 แห่ง ชายฝั่งทะเล เกาะ ปะการัง 2 แห่ง พรุ 2 แห่ง และอ่าว 1 แห่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญสมควรเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศในทะเบียนอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Site)

ในเบื้องต้นนี้พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีลำดับความสำคัญสูงเหมาะสมต่อการเสนอเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศในทะเบียนอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ (Ramsar Site) โดยพิจารณาจากเกณฑ์สำหรับจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศภายใต้มาตรา 2 ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ เกณฑ์นี้ได้รับการรับรองจากการประชุมสมัชชาภาคีที่เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) รายละเอียดแสดงไว้ใน **ภาคผนวก ก** ได้แก่

- **บึงบอระเพ็ด**

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญมากต่อการอพยพของนกน้ำในฤดูหนาว
- เป็นบึงขนาดใหญ่ มีนกน้ำชุมนุมอยู่มากกว่า 20,000 ตัว ตลอดเวลา
- เป็นที่อยู่อาศัยของนกอย่างน้อย 187 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 25 ชนิด รวมทั้งนกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร
- เคยเป็นที่อยู่อาศัยของปลามากกว่า 148 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 13 ชนิด

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 2b, 3a, 3b, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 212.38 ตารางกิโลเมตร (132,737 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตรักษาพืชพันธุ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2471 ต่อมาได้กำหนดแบ่งเขตรักษาพันธุ์ออกเป็น 2 เขต คือ บริเวณที่ห้ามทำการประมงอย่างเด็ดขาดในพื้นที่ประมาณ 62.16 ตารางกิโลเมตร (38,850 ไร่) และบริเวณที่ห้ามทำการประมงโดยเครื่องมือบางชนิด 16 พื้นที่ประมาณ 150.2 ตารางกิโลเมตร (93,877 ไร่)
- พื้นที่ 212.8 ตารางกิโลเมตร (133,000 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงบอระเพ็ดเพื่อคุ้มครองนกให้อาศัยขยายพันธุ์ ตั้งแต่ พ.ศ. 2518
- มีสถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่าบึงบอระเพ็ด ทำหน้าที่เผยแพร่ฝึกอบรมความรู้เกี่ยวกับบึงบอระเพ็ด
- มีแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบึงบอระเพ็ด พ.ศ. 2538-2544

- มีชนวนดินถนครสวรรค์ ชนรบรักษ์ปากน้ำโพ

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการบุกรุกเข้าไปทำประโยชน์ และอาศัยในพื้นที่บึง
- มีการทำการประมงผิดกฎหมาย โดยใช้อวนลาก ไฟฟ้าช็อต และจับปลาในเขตหวงห้าม
- มีการลักลอบล่านก โดยใช้เบ็ดราว ตาข่าย และรบกวนแหล่งวางไข่ของนก
- พบพิษจากยาฆ่าแมลงสะสมในกล้ามเนื้อของนก
- การตายทับถมของพืชน้ำทำให้บึงตื้นเขิน
- มีการตัดไม้ยืนต้นริมน้ำ ซึ่งเป็นที่พักอาศัยของนก
- มีการแพร่ระบาดของพืชต่างถิ่น เช่น ไมยราบยักษ์

แอ่งเชียงแสนและพื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคาย

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- แอ่งเชียงแสนเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำโขง ประกอบด้วยหนองน้ำเล็กๆ มากมาย เป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญต่อนกอพยพในฤดูหนาว
- พบนกอย่างน้อย 121 ชนิด ที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ในบริเวณแอ่งเชียงแสน เป็นนกน้ำ 53 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 14 ชนิด รวมทั้งนกกาน้ำใหญ่ซึ่งแทบไม่พบที่อื่นอีกเลยในประเทศไทย เป็นแหล่งดูนกที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในภาคเหนือ
- เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย เพาะพันธุ์ของชนิดพันธุ์ปลาของแม่น้ำโขงและแม่น้ำกก

  ครงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a, 2b, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- หนองบงคาย พื้นที่ 2.76 ตารางกิโลเมตร (1,725 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองบงคายตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ที่ดินบริเวณรอบหนองบงคายมีแนวโน้มชัดเจนที่ถูกใช้เป็นสถานที่ดากอากาศ
- พื้นที่บริเวณแอ่งหนองเวียงที่ตื้นเขินถูกปรับใช้ทำนา
- มีการบุกรุกถือครองพื้นที่รอบแอ่งเชียงแสน

บึงสีไฟ

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นที่อยู่อาศัยของนกอย่างน้อย 83 ชนิด เป็นนกน้ำ 35 ชนิด นกอพยพ 54 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 6 ชนิด เป็นแหล่งนกอพยพที่สำคัญของภาคเหนือตอนล่าง
- เป็นแหล่งอาศัยของปลาอย่างน้อย 33 ชนิด

  ครงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- อยู่ในความรับผิดชอบของเทศบาลเมืองจังหวัดพิจิตร
- บริเวณบึงเป็นที่ตั้งของสถานีประมงน้ำจืดจังหวัดพิจิตร กรมประมงได้ประกาศเป็นเขตรักษาพืชพันธุ์สัตว์น้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2529
- มีแผนการจัดการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบึงสีไฟ พ.ศ. 2538-2544

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการสร้างถนนและคันดินรอบบึงเพื่อป้องกันการบุกรุก แต่กั้นทางน้ำจากแม่น้ำน่านทำให้บึงสีไฟรับน้ำจากน้ำฝนเท่านั้น การอพยพของสัตว์น้ำระหว่างบึงสีไฟกับที่ราบลุ่มน้ำท่วมโดยรอบถูกขัดขวาง
- การเจริญเติบโตของชุมชนเมือง จะส่งผลกระทบรุนแรงต่อการใช้ประโยชน์บึงสีไฟ

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติคลองอินทนนท์

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- อ่างกาหลวงเป็นแอ่งน้ำซับที่มีลักษณะเป็นพรุน้ำจืดเขตอบอุ่น มีพันธุ์ไม้เฉพาะถิ่นและพันธุ์ไม้หายาก
- ระบบแม่น้ำลำธารในอุทยานแห่งชาติคลองอินทนนท์ มีพันธุ์ปลาเฉพาะถิ่น และพันธุ์ปลาที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์หลายชนิด
- มีสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์และเป็นพันธุ์เฉพาะถิ่น

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1a, 2d **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- อยู่ในอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ซึ่งได้รับการประกาศเป็นอุทยานแห่งชาติ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515
- มีแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ ปี พ.ศ. 2533-2537

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการบุกรุกใช้ประโยชน์ที่ดินค่อนข้างมากบนดอยอินทนนท์ มีการตัดถนนสู่ยอดดอยทำให้พื้นที่รับน้ำที่ไหลซึมลงบริเวณอ่างกาหลวงถูกตัดขาดและน้ำไหลลงอีกลุ่มน้ำหนึ่ง มีการสูบน้ำจากอ่างกาหลวงไปบริการนักท่องเที่ยวที่ยอดดอยทำให้สภาพนิเวศของพรุเปลี่ยนแปลงความชื้นลดลง ปริมาณน้ำในแอ่งลดลงมากในฤดูแล้ง ต้นไม้ใหญ่เริ่มตาย ระบบนิเวศของพรุน้ำจืดเปลี่ยนแปลงไป

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นแหล่งที่อยู่อาศัย สร้างรังวางไข่ของนกน้ำหลายชนิด เป็นแหล่งอพยพของนกหลายร้อยตัวในฤดูหนาว
- พบนกอย่างน้อย 29 ชนิด เป็นนกอพยพ 26 ชนิด ชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 5 ชนิด
- เป็นแหล่งน้ำที่อุดมสมบูรณ์ มีพันธุ์ปลาอย่างน้อย 25 ชนิด

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 3b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 18.91 ตารางกิโลเมตร (11,817.75 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง
- มีโครงการศึกษาการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง พ.ศ. 2542–2543 ของสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม เพื่อจัดทำแผนการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์บึงโขงหลงอย่างยั่งยืน

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- บึงเป็นแหล่งน้ำสาธารณะ พื้นที่รอบบึงส่วนใหญ่เป็นที่ดินป่าสงวนแห่งชาติที่ถูกบุกเบิกใช้ประโยชน์ในรูปแบบ ลบท. 5-6 และ สปก. มีการเปลี่ยนแปลง
- มีการสร้างเขื่อนชลประทาน และสูบน้ำด้วยไฟฟ้าตามคลองส่งน้ำรอบบึง
- มีการล่านกนอกเขตห้ามล่าสัตว์ป่า และการจับปลาโดยไม่มีเขตหวงห้าม

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นที่อยู่อาศัยของเปิดน้ำซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง และนกชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอื่นๆ อีก 8 ชนิด รวมทั้งเป็ดหงส์ด้วย
- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่พบนกน้ำอพยพจำนวนมากในฤดูหนาวหลายพันตัว

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 5.7088 ตารางกิโลเมตร (3,568 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- อ่างเก็บน้ำเป็นที่สาธารณะ พื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเป็นที่ดินที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์ แต่ถูกครอบครอง
- มีการทำการประมงในอ่างเก็บน้ำ ซึ่งรบกวนนกน้ำที่อาศัยอยู่

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจรเข้มาก และเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณนี้เป็นแหล่งที่มีนกน้ำชุกชุมมากที่สุดของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ เคยมีรายงานว่ามีนกยางหลายพันตัวมาอาศัยบริเวณด้านเหนือของอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด
- ปัจจุบันเป็นที่อยู่อาศัยทำรังของนกออ่างน้อย 11 ชนิด แต่มีจำนวนหลายร้อยตัว

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 3b (ภาคผนวก ก)

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 6.2 ตารางกิโลเมตร (3,876 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยจระเข้มาก และพื้นที่ 7.0944 ตารางกิโลเมตร (4,434 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าห้วยคลาด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2523

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- อ่างเก็บน้ำเป็นที่สาธารณะ พื้นที่รอบอ่างเก็บน้ำเป็นที่ดินมีเอกสารสิทธิ์เป็นร้อยละ 100
- มีการจับปลาโดยใช้ไฟฟ้าทำให้จำนวนพันธุ์ปลาลดลงจำนวนมาก
- มีการเลี้ยงเป็ด แช่ปอ ทำบ่อปลา เลี้ยงควาย และมีการสูบน้ำไปใช้ทำนาข้าวประปาและชลประทาน

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- ประกอบด้วยระบบนิเวศที่หลากหลาย ได้แก่ ทุ่งน้ำจืด ชายหาด โขดหินและหน้าผา หาดเลน ป่าชายเลน ที่ลุ่มริมทะเล
- ทุ่งน้ำจืด เป็นแหล่งที่พักอาศัยและขยายพันธุ์ของนกน้ำหลายชนิด ในฤดูหนาวพบนกหลายพันตัว โดยเฉพาะนกเป็ดน้ำ เวิ้งอ่าวเล็กๆ ริมทะเลเป็นแหล่งหากินและวางไข่ของนกทะเลที่หายาก
- เป็นที่อยู่อาศัยของนกอย่างน้อย 315 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามอย่างน้อย 21 ชนิด

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1c, 2a, 2c, 3b (ภาคผนวก ก)

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- ชายหาด ลำน้ำ ทะเลตื้นและเกาะห้ามเกาะนอกชายฝั่ง รวมทั้งเทือกเขาสามร้อยยอด ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2509
- ทุ่งสามร้อยยอด เนื้อที่ประมาณ 36.8 ตารางกิโลเมตร (23,000 ไร่) ได้รับการผนวกเข้าอยู่ในพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525
- มีแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด พ.ศ. 2539-2543
- มีแผนการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด พ.ศ. 2544-2548
- มีศูนย์ศึกษาธรรมชาติของอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ทุ่งน้ำจืดสามร้อยยอดเพียงครึ่งหนึ่งอยู่ในเขตอุทยานฯ ส่วนใหญ่อยู่ในสภาพเป็นทุ่งธรรมชาติ ปัจจุบันกลายเป็นพื้นที่เพาะปลูก มีการถือครองที่ดินทั้งโฉนด นส. 3 ส.ค. 1 ภบท. 5 และที่ไม่มีเอกสารสิทธิ์
- มีการถมทุ่งน้ำจืดเพื่อสร้างบ้านเรือน สร้างถนนตัดผ่านเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยว
- มีการนำน้ำเค็มเข้ามาทำนากุ้ง ทำให้ทุ่งน้ำจืดเป็นน้ำกร่อยหรือน้ำเค็ม ทำให้สังคมพืชธรรมชาติเสื่อมโทรมและเปลี่ยนแปลง มีการเผาพืชในทุ่ง เก็บไข่นก เผารังนก ดักจับนก ตราวละมากๆ จับรูชาย หาปลาเกินขนาด
- มีการสร้างรีสอร์ทบนชายหาด เป็นการคุกคามที่อยู่อาศัยของนกชายหาดชนิดที่สร้างรังวางไข่บนชายหาด
- คุณภาพน้ำในทุ่งน้ำจืดเสื่อมโทรม เนื่องจากน้ำเสียจากนากุ้ง จากโรงงาน

คอนหอยหลอด

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีลักษณะทางธรรมชาติที่หายาก ประเภทหนึ่งของประเทศไทย เป็นสันดอนปากแม่น้ำแม่กลอง เมื่อน้ำลงปรากฏเป็นพื้นที่ดอน หาดเลน เป็นแหล่งที่อยู่ของหอยหลอดซึ่งเป็นสัตว์เศรษฐกิจทำรายได้แก่ท้องถิ่น

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1c, 2b (ภาคผนวก ก)

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- มีแผนการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมธรรมชาติบริเวณดอนหอยหลอด จังหวัดสมุทรสงคราม พ.ศ. 2539-2544
- สำนักงานป่าไม้จังหวัดสมุทรสงครามกำหนดพื้นที่สงวนหวงห้ามบริเวณดังกล่าว ปักหลักเขตและป้ายแสดง

แนวเขตในท้องที่ตำบลบางจะเกร็ง ตำบลบางบ่อ และตำบลบางแก้ว เนื้อที่ประมาณ 0.48 ตารางกิโลเมตร (300 ไร่) เมื่อ พ.ศ. 2536

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มลภาวะจากแม่น้ำแม่กลองมีผลต่อสิ่งมีชีวิตบนดอนหอยหลอด
- มีการบุกรุกทำลายป่าชายเลนเพื่อการเพาะเลี้ยง มีการสร้างร้านค้าร้านอาหารรุกล้ำลงไปในทะเล
- มีการจับหอยหลอดในปริมาณมากเกินกำลังการผลิตตามธรรมชาติ มีการใช้ปูนขาวจับหอยหลอด ทำให้ปริมาณหอยหลอดลดลงอย่างมาก

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นระบบพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีทิวทัศน์สวยงาม ประกอบด้วยชายฝั่งทะเล ห้วงทะเลน้ำตื้น แนวปะการัง หาดทราย หาดหิน หาดเลน ป่าชายเลน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียง
- เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกอย่างน้อย 74 ชนิด เป็นชนิดที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคาม 10 ชนิด
- ตามเกาะต่างๆ มีแหล่งปะการังที่สวยงามและสมบูรณ์

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1e, 2a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 650 ตารางกิโลเมตร (406,250 ไร่) รวมพื้นที่บนบก 146.5 ตารางกิโลเมตร (91,562.5 ไร่) และพื้นที่ในทะเล 503.5 ตารางกิโลเมตร (314,687.5 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525
- มีแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง พ.ศ. 2540-2544
- มีหน่วยอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเกาะช้างของกรมประมง มีเรือ 7 ลำ เจ้าหน้าที่ 30 คน

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ถูกคุกคามจากการตัดไม้ทำลายป่า การลักลอบล่าสัตว์ การทำลายปะการังเนื่องจากการทิ้งสมอเรือ การเก็บปะการังไปขาย การหาหอยด้วยเครื่องมือดูดแร่ การประมงในระยะ 3 ตารางกิโลเมตร (1,875 ไร่) จากชายฝั่ง น้ำเสียจากบาสุง ขยะจากร้านอาหาร ชายหาด และจำนวนนักท่องเที่ยวที่มากเกินไป
- มีปัญหาเอกสารสิทธิ์ที่ดินในเขตอุทยานฯ มีการขยายตัวของชุมชนบนเกาะ และขยายพื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในป่าชายเลน

พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเล ประกอบด้วยชายหาด เกาะ หน้าผาโขดหิน แนวปะการัง เป็นที่อาศัยของนกอย่างน้อย 109 ชนิด รวมทั้งชนิดที่อยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ ได้แก่ นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่ นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ
- บริเวณหน้าผาตามเกาะต่างๆ เป็นที่อาศัยและวางไข่ของนกนางนวลจำนวนมาก
- เกาะทะลุเป็นแหล่งวางไข่ของเต่าทะเล และรอบเกาะมีแนวปะการัง

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1e, 2a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 131 ตารางกิโลเมตร (81,875 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติเขาแหลมหญ้า-หมู่เกาะเสม็ด ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524
- พื้นน้ำชายฝั่งในเขต 3 กิโลเมตร ได้รับการคุ้มครองตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. 2490

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ที่ดินถูกบุกรุกถือครอง เพื่อสร้างที่พักตากอากาศ ร้านค้า ร้านอาหาร อุทยานแห่งชาติฯ ไม่มีแนวเขตที่ชัดเจนหรือที่จะป้องกันการครอบครองที่ดินโดยไม่ถูกต้อง

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวราราม

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา

เป็นถิ่นที่อยู่อาศัย สร้างรังวางไข่ของ "นกปากห่าง" จำนวนมากกว่า 10,000 ตัว โดยเฉพาะในระยะฤดูหนาว

- เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของนกกว่า 100 ชนิด ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 3a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 0.12 ตารางกิโลเมตร (74 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าวัดไผ่ล้อมและวัดอัมพุวราราม เมื่อปี พ.ศ. 2521
- พื้นที่ 0.1032 ตารางกิโลเมตร (64.50 ไร่) อยู่ในเขตวัดไผ่ล้อม และ 0.0152 ตารางกิโลเมตร (9.50 ไร่) อยู่ในเขตวัดอัมพุวราราม
- มีหอดูนก เป็นแหล่งดูนกยอดนิยมในที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการล่านก เก็บไข่นกบริเวณวัดเป็นประจำ จนจำนวนและชนิดของนกลดลงอย่างเห็นได้ชัด
- พื้นที่ชุ่มน้ำสิ้นสภาพหรือเปลี่ยนสภาพไปอย่างรวดเร็ว เนื่องจากมีการขยายการใช้ประโยชน์ที่ดินโดยรอบทางการเกษตรและอุตสาหกรรม

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นอ่างเก็บน้ำที่มีดงหญ้าและป่าละเมาะล้อมรอบ เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยและขยายพันธุ์ของนกอย่างน้อย 139 ชนิด รวมทั้งนกกระสาแดง นกหัวโตมลายู

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 18.56 ตารางกิโลเมตร (11,600 ร่) ได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำบางพระ
- เป็นที่ตั้งของสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์ป่า และสถานีเพาะเลี้ยงและขยายพันธุ์นกน้ำของกรมป่าไม้

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ถูกคุกคามจากการล่านก การเปลี่ยนแปลงของคุณภาพและปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ
- เป็นที่ซึ่งสถาบันการศึกษา เยาวชน ประชาชน จำนวนมากใช้ทำกิจกรรมอนุรักษ์ตลอดปี เช่น การเดินป่าศึกษาธรรมชาติ ดูนก ตั้งค่ายเยาวชนพิทักษ์สิ่งแวดล้อมหรืออนุรักษ์พืชพรรณธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นบึงน้ำจืดที่เป็นแหล่งอาศัยของนกหลายหมื่นตัวตลอดปี และเป็นแหล่งปลาน้ำจืดที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของภาคใต้
- เป็นแหล่งสร้างรังวางไข่ของนกกาบบัว นกตะกรุม นกช้อนหอยขาว นกกระสาแดง ซึ่งอยู่ในสถานภาพใกล้สูญพันธุ์ และเป็นถิ่นที่อยู่อาศัย แหล่งอาหารของนกอย่างน้อย 217 ชนิด
- เป็นแหล่งรวมความหลากหลายของระบบนิเวศที่ซับซ้อนและอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของท้องถิ่น

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 1c, 2a, 2b, 3a, 3b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 457 ตารางกิโลเมตร (285,625 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2518 และพื้นที่ 4.936 ตารางกิโลเมตร (3,085 ไร่) บริเวณควนขี้เสือน ได้รับการขึ้นทะเบียนเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศ (Ramsar Site) ภายใต้อนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 นับเป็น Ramsar Site แห่งแรกของประเทศไทย
- มีโครงการอนุรักษ์และคุ้มครองพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ เขตห้ามล่าสัตว์ป่าทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง ดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ.2541 ผลที่ได้คือ แผนปฏิบัติการอนุรักษ์และใช้ประโยชน์พื้นที่ชุ่มน้ำทะเลน้อยอย่างยั่งยืน

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ทะเลน้อยถูกบุกรุกเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของชุมชน

นาข้าว นากระจุด มีการล่านกและสัตว์อื่นๆ ในทะเลน้อยอยู่เสมอ มีการระบายน้ำเสีย และขยะลงสู่ทะเลน้อย

- พรุเสม็ดที่อยู่ตอนเหนือของทะเลน้อย (พรุควนเคร็ง) ถูกบุกรุกตัดไม้เสม็ดอยู่เสมอ ทำให้กลายสภาพเป็นทุ่งหญ้า บางส่วนถูกบุกเบิกทำนา ซึ่งเป็นการทำลายแหล่งทำรังวางไข่และพื้นที่ผสมพันธุ์ของสัตว์ป่าต่างๆ

พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเทพฯ (ป่าพรุโต๊ะแดง)

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นป่าพรุผืนใหญ่ที่สุดของประเทศไทยที่ยังคงเหลืออยู่ เป็นแหล่งพันธุกรรมไม้หายากหลายชนิดของประเทศไทย เป็นสังคมพืชที่มีลักษณะพิเศษเฉพาะ พบพันธุ์ไม้ที่เป็นชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่นอย่างน้อย 30 ชนิด
- เป็นป่าดงดิบที่ต่ำผืนใหญ่ ซึ่งมีเหลืออยู่ในประเทศไทยเพียงไม่กี่แห่ง เป็นที่อยู่อาศัยของนกและปลาที่อยู่ในสถานภาพถูกคุกคามหลายชนิด

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 346.36 ตารางกิโลเมตร (216,475 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2534
- มีศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธร
- มีการศึกษาวิจัยพันธุ์ไม้ สัตว์ป่า และนิเวศวิทยาค่อนข้างมาก
- มีนิทรรศการถาวรจัดแบบจำลอง และตัวอย่างจริงเกี่ยวกับระบบนิเวศป่าพรุ
- มีเส้นทางเดินศึกษาธรรมชาติผ่านเข้าไปใจกลางป่าพรุ

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ถูกคุกคามด้วยไฟป่า การบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ และการลักลอบเก็บพืชและสัตว์หายาก

อ่าวพังงา

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นป่าชายเลนผืนใหญ่และอุดมสมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย เกาะแก่งภูเขาหินปูนในอ่าวมีทิวทัศน์ที่สวยงามแปลกตากว่าที่อื่น เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงของประเทศไทย
- พื้นที่ชุ่มน้ำบริเวณนี้มีคุณค่ามหาศาล ในการให้ผลผลิตทางป่าไม้ชายเลนและการประมง

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ป่าชายเลนส่องในสามของอ่าวพังงาอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา ซึ่งได้รับการประกาศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 ป่าชายเลนนอกเขตอุทยานฯ ได้รับการคุ้มครอง โดยเป็นป่าสงวนแห่งชาติ
- มีแผนแม่บทอุทยานอ่าวพังงา พ.ศ. 2536-2540 ยังคงมีการลักลอบตัดไม้เพื่อทำฟืนและถ่าน การสร้างท่าเทียบเรือ การสร้างแหล่งชุมชน
- อ่าวพังงาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในประเทศไทย มีภูมิทัศน์แปลกตา เป็นเอกลักษณ์ที่ไม่พบที่อื่น

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ป่าชายเลนได้รับผลกระทบจากการทำนากุ้งและบ่อปลา
- คุณภาพน้ำในอ่าวพังงาได้รับมลภาวะจากเหมืองแร่ดีบุกและกิจกรรมสืบเนื่องจากการท่องเที่ยว
- มีการขยายชุมชนรุกล้ำเขตอุทยานฯ มีการระเบิดปลาและลากอวนใกล้ชายฝั่ง

พื้นที่ชุ่มน้ำในบริเวณอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม-เขตห้ามล่าสัตว์ป่าเกาะลิบง-ปากแม่น้ำตรัง

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เกาะลิบงเป็นบริเวณที่มีความสำคัญมากที่สุดแห่งหนึ่งของประเทศไทย ในการรองรับนกอพยพจากถิ่นหนาวในแต่ละปี มีนกชายเลนอาศัยอยู่มากกว่า 33 ชนิด ประมาณหมื่นตัว บริเวณนี้จัดเป็นสถานที่

เพียงไม่กี่แห่งในโลกที่นกทะเลชาเขียวลายจุดมาอาศัยอยู่ในฤดูอพยพ และเป็นแห่งเดียวในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่พบนกหัวโตคีนปู

- หาดเจ้าไหมเป็นแหล่งอาศัยของพะยูน เป็นที่สร้างรังวางไข่เพียงแห่งเดียวในประเทศไทยของนกกระสาคอดำ ป่าชายเลนปากแม่น้ำตรังพบนกหายากได้แก่ นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล และนกแต้วแล้วป่าโกงกาง

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a, 3b, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 230.928 ตารางกิโลเมตร (144,330 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 และพื้นที่ 447.4992 ตารางกิโลเมตร (279,687 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหมู่เกาะลิบง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ส่วนป่าชายเลนปากแม่น้ำตรัง เป็นป่าสัมปทาน
- มีแผนแม่บทการจัดการอุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม พ.ศ. 2540-2544 และแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจังหวัดตรัง พ.ศ. 2540
- มีสถานีวิจัยป่าชายเลนกันตัง ที่ปากแม่น้ำตรัง

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการทำลายแหล่งหญ้าทะเล การจับสัตว์น้ำโดยใช้อวนรุน อวนล้อม มีการรบกวนแหล่งที่อยู่อาศัยของนกที่หาดลูบ ป่าชายเลนปากแม่น้ำตรังถูกบุกรุกเพื่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ น้ำเสียถูกระบายจากชุมชน โรงงาน นากุ้ง สู่ปากแม่น้ำตรัง

พื้นที่ชุ่มน้ำในบริเวณอุทยานแห่งชาติแหลมสน-ปากคลองกะเปอร์ (บางเบน)

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ปากแม่น้ำ ประกอบด้วยป่าชายเลน หาดทราย หาดเลน เป็นที่อยู่อาศัยของนกชายเลนจำนวนนับพันตัว ป่าชายเลนบริเวณนี้มีสถานภาพค่อนข้างสมบูรณ์ติดต่อกันเป็นผืนใหญ่
- ตามเกาะมีแนวปะการัง

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ 315 ตารางกิโลเมตร (196,875 ไร่) ได้รับการประกาศให้เป็นอุทยานแห่งชาติแหลมสน เมื่อปี พ.ศ. 2526 ป่าชายเลนปากคลองกะเปอร์บางส่วนเป็นป่าสงวนแห่งชาติ

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ป่าชายเลนถูกแผ้วถาง เปลี่ยนสภาพเป็นนากุ้ง และถูกบุกรุกเพื่อสร้างที่พักอาศัย การปลูกป่าทดแทนทำได้เพียงแค่ปลูกไม้โกงกาง ซึ่งป่าที่ขึ้นมาใหม่ไม่สามารถชดเชยการสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ
- มีการทำการประมงอวนลากหน้าอ่าวอุทยานแห่งชาติฯ มีการลักลอบจับสัตว์น้ำ และรบกวนนกที่หากินบนชายหาด
- การทับถมของดินตะกอน การทำเหมืองแร่ดีบุกในบริเวณต้นน้ำก่อให้เกิดผลกระทบต่อป่าชายเลน

ปากแม่น้ำกระบุรี

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นป่าชายเลนผืนเก่าแก่ติดคำบรรพ์ที่สุดของประเทศไทย บริเวณปากแม่น้ำกระบุรีมีโกงกางสูง 20-30 เมตร ประมาณ 60-80 ต้น ขึ้นปะปนกับโกงกางที่มีขนาดย่อมที่เรียงรายอยู่แน่นขนัด

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 1b, 2a, 4b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- พื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายเลนพื้นที่ 193.08 ตารางกิโลเมตร (120,675 ไร่) ได้รับการประกาศเป็นพื้นที่สงวนชีวมณฑล ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2540
- อยู่ภายใต้ความรับผิดชอบของศูนย์วิจัยป่าชายเลน และหน่วยจัดการป่าชายเลน

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- มีการจับจองพื้นที่ป่าชายเลนและปรับเปลี่ยนเพื่อใช้ประโยชน์ด้านอื่น เช่น การสร้างท่าเทียบเรือ แพปลา ทำนากุ้ง เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม เนื่องจากการระบายน้ำเสียจากนากุ้ง ลำคลองตื้นเขิน

ปากแม่น้ำกระบี่

ความเหมาะสมของระบบนิเวศ

- เป็นพื้นที่ปากแม่น้ำ ประกอบด้วยป่าชายเลนที่ค่อนข้างสมบูรณ์ เนื้อที่ 102.2 ตารางกิโลเมตร (63,825 ไร่) หาดเลนเนื้อที่กว้างขวางประมาณ 12 ตารางกิโลเมตร (7,500 ไร่) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของนกน้ำ นกชายเลนมากมายหลายชนิด
- เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่มีชื่อเสียงมากของภาคใต้

ตรงตามคุณสมบัติในเกณฑ์ของอนุสัญญาว่าด้วยพื้นที่ชุ่มน้ำ ข้อ 2a, 3b **(ภาคผนวก ก)**

ความพร้อมและความเหมาะสมทางการจัดการ

- บางส่วนเป็นป่าสันปทานโครงการป่าแลน ซึ่งได้รับการดูแลเป็นอย่างดีไม่มีการบุกรุก

ปัญหาการจัดการหรือการคุกคาม

- ได้รับการคุกคามจากน้ำเสียของชุมชนที่ไหลลงสู่คลองกระบี่ใหญ่และขยะจากปากแม่น้ำ

หมายเหตุ : กบท. - ภาษีบำรุงท้องที่
สปก. - สำนักงานการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม
นส. - หนังสือเอกสารสิทธิ์
สค. - สิทธิครอบครอง

บรรณานุกรม

กรมการปกครอง. 2534. **สารบบแหล่งน้ำธรรมชาติ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เล่ม 1-5.** กองการปกครองท้องที่. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร.

กรมการปกครอง. 2535. **สารบบแหล่งน้ำธรรมชาติ ภาคใต้ เล่ม 1 เล่ม 2.** กองการปกครองท้องที่. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร.

กรมการปกครอง. 2535. **แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำขนาดเล็กของประเทศไทย (พ.ศ.2536-2540).** กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรมการปกครอง. 2535. **แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำของประเทศไทย (พ.ศ. 2536-2540).** กองการปกครองท้องที่. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร.

กรมการปกครอง. 2535. **แผนแม่บทการพัฒนาลุ่มน้ำของประเทศไทย (พ.ศ.2536-2540).** กองการปกครองท้องที่. กระทรวงมหาดไทย ร่วมกับ สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กรมการปกครอง. 2540. **ข้อมูลการปกครองท้องที่ ปี 2540.** สำนักบริหารการปกครองท้องที่. กระทรวงมหาดไทย. กรุงเทพมหานคร.

กรมควบคุมมลพิษ. 2538. **โครงการจัดการคุณภาพน้ำและจัดทำแผนปฏิบัติการในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้และชายฝั่ง** โดย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอ็นจิเนียร์ จำกัด MOTT MACDONALD CO.LTD., GAI CONSULTANTS INC. และ บริษัท ที ไอ เอส คอนซัลแตนท์ จำกัด. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

กรมควบคุมมลพิษ. 2540. **รายงานฉบับสมบูรณ์ รายงานสถานการณ์คุณภาพน้ำ โครงการสำรวจคุณภาพน้ำในลำน้ำสาขาของพื้นที่ลุ่มน้ำหลัก.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

กรมทรัพยากรธรณี. 2528. **แผนที่ธรณีวิทยาประเทศไทย มาตราส่วน 1 : 250,000.** กระทรวงอุตสาหกรรม. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2526. **การสำรวจสภาพสิ่งแวดล้อมและการประมงในแม่น้ำตาปี** สถาบันประมงน้ำจืดแห่งชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2535. **การสำรวจชีวประมงในหนองหานระหว่างการบูรณะปรับปรุง.** คณะทำงานเฉพาะกิจสำรวจชีวประมง กองประมงน้ำจืด. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2537. **ทรัพยากรประมงและสภาวะการประมงภายหลังการปรับปรุงหนองหาน** เอกสารวิชาการฉบับที่ 158 สถาบันวิจัยประมงน้ำจืด. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2538. **พรรณไม้น้ำในประเทศไทย.** กองประมงน้ำจืด. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2539. **โครงการศึกษาสำรวจและออกแบบรายละเอียดระบบบำบัดน้ำเสียแบบธรรมชาติ (Constructed Wetland) หนองหาน จังหวัดสกลนคร.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2542. **แผนที่แนวปะการังในน่านน้ำไทย เล่ม 1 อ่าวไทย โครงการจัดการทรัพยากรปะการัง.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมประมง. 2542. **แผนที่แนวปะการังในน่านน้ำไทย เล่ม 2 ทะเลอันดามัน โครงการจัดการทรัพยากรปะการัง.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอุรินทร์ จังหวัดพังงา.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2532. **รายงานการประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การวางแผนการจัดการอุทยานแห่งชาติทางทะเล.** เสนอต่อสำนักงานคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2533. **แผนการจัดการอุทยานแห่งชาติหาดนพรัตน์ธารา-หมู่เกาะพีพี จังหวัดกระบี่ (พ.ศ.2533-2537).** กองอุทยานแห่งชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร. 132 หน้า.

กรมป่าไม้. 2534. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติน้ำหนาว จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ.** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2534. **รายงานฉบับสรุปการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูกระดึง จังหวัดเลย.** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2535. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติอ่าวพังงา จังหวัดพังงา (พ.ศ.2536-2540).** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2535. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูหินร่องกล้า จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดเลย.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2535. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติทับลาน จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครราชสีมา.** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2535. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทการจัดพื้นที่อุทยานแห่งชาติภูพาน จังหวัดสกลนคร จังหวัดกาฬสินธุ์.** คณะ กรรมการโครงการจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตอนุรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2535. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าภูหลวง จังหวัดเลย.** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทและการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2539. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะลันตา จังหวัดกระบี่.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2539. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสิมิลัน จังหวัดพังงา (พ.ศ.2542-2546).** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2539. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหาดเจ้าไหม จังหวัดตรัง (พ.ศ.2540-2544).** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2540. **สถิติการป่าไม้ของประเทศไทย ปี 2540.** ส่วนศูนย์ข้อมูลกลาง. สำนักสารสนเทศ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร

กรมป่าไม้. 2541. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติเขาสก จังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ.2542-2546).** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2541. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติทะเลบัน จังหวัดสตูล (พ.ศ.2542-2546).** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2541. **รายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติภูเวียง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น.** สำนักงานโครงการจัดทำแผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2541. **แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะอ่างทอง จังหวัดสุราษฎร์ธานี (พ.ศ.2542-2546).** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2542. **แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติแหลมสน จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2542. **ร่างรายงานฉบับสมบูรณ์แผนแม่บทอุทยานแห่งชาติตาดโตน.** ส่วนอุทยานแห่งชาติ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมป่าไม้. 2543. **แผนแม่บทการจัดการพื้นที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ จังหวัดพังงา.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กระทรวงศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งญี่ปุ่น. 2526. **การศึกษาระบบนิเวศป่าชายเลน ด้านโครงสร้างของป่าโกงกางที่กะเปอร์ จังหวัดระนอง.** กรุงเทพมหานคร.

กลุ่มพัฒนาป่าชายเลนและป่าพรุ. 2542. **การศึกษาการกระจายของป่าพรุในประเทศไทย.** ส่วนวิจัยเศรษฐกิจและพัฒนาการจัดการป่าไม้ สำนักวิชาการป่าไม้. กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. วารสารวิชาการป่าไม้ ปีที่ 1 ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2542. กรุงเทพมหานคร.

กลุ่มบริษัทวิศวกรที่ปรึกษา บริษัท แมคโครคอนซัลแตนส์ จำกัด บริษัท Binnie & Partners Ltd. (แห่งประเทศอังกฤษ) ศูนย์คอมพิวเตอร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2538. **โครงการจัดการคุณภาพน้ำและจัดทำแผนปฏิบัติการในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.**

กลุ่มสถิติ และการสารสนเทศการประมง กองเศรษฐกิจการประมง. 2537. **สถิติการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ปี 2537.**

กองเศรษฐกิจการประมง. 2537. **สถิติการเพาะเลี้ยงกุ้งทะเล ปี 2537.** กลุ่มสถิติ และการสารสนเทศการประมง. กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2521. **รายงานการสำรวจแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือโดยใช้ภาพถ่ายจากดาวเทียม.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2528. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดกระบี่.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2528. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดนราธิวาส.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2528. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดสุราษฎร์ธานี.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2530. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดสงขลา.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2530. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดสตูล.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2531. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดปัตตานี.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2531. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดพังงา.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2531. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดพัทลุง.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2532. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดตรัง.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2532. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดยะลา.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2532. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดระนอง.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2533. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดชุมพร.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2534. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดนครศรีธรรมราช.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2534. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดภูเก็ต.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2535. **แผนการใช้ที่ดินจังหวัดขอนแก่น.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2536. **แผนการใช้ที่ดินภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** เอกสารวิชาการที่ 05/06/36. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาที่ดิน. 2536. **แผนการใช้ที่ดินภาคใต้.** กองวางแผนการใช้ที่ดิน. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

กรมพัฒนาและส่งเสริมพลังงาน. 2537. **โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออก.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

กรมโรงงานอุตสาหกรรม. 2535. **การศึกษาผลกระทบและแนวทางฟื้นฟูลำน้ำพอง-ชี-มูล อันเกิดจากปัญหาน้ำเสีย.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2537. **การศึกษาวิจัยและพัฒนาระบบบำบัดน้ำเสียโดยวิธีธรรมชาติ (Constructed Wetland) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

กรมอนามัย. 2520. **เอกสารวิชาการอนามัยสิ่งแวดล้อม เล่ม 1.** กองอนามัยสิ่งแวดล้อม. กระทรวงสาธารณสุข. กรุงเทพมหานคร.

กรมอุตุนิยมวิทยา. 2524. **สถิติข้อมูลปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยรายปี ในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2504-2533).** กระทรวงคมนาคม. กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2530. **การศึกษาเบื้องต้นเพื่อพัฒนาการท่องที่ยวชุมพร : ระนอง.** ศึกษาโดย คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล. กรุงเทพมหานคร.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. 2538. **โครงการศึกษาการท่องที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ : กรณีภาคใต้.** ศึกษาโดย ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

กิตติ เอกอำพน. 2529. **มลภาวะสิ่งแวดล้อม.** ภาควิชาชีววิทยา คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

คณะสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2538. **โครงการจัดการสิ่งแวดล้อมเพื่อรองรับการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ เล่ม 1, 2.**

คณะอนุกรรมการฝ่ายวิชาการของคณะกรรมการอุทกวิทยาแห่งชาติ. 2535. **การวิเคราะห์ลักษณะทางอุทกวิทยาและผลกระทบที่เกิดจากอุทกภัยในพื้นที่ลุ่มน้ำตาปี.**

โครงการจัดตั้งศูนย์ความหลายหลายทางชีวภาพ. 2539. **ความหลากหลายแห่งชีวิต.** เอกสารสืบเนื่องจากการสัมมนา เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพและการใช้ประโยชน์และการวิจัย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. 443 หน้า.

จิระ จินตนุกูล. 2536. **พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย.** ส่วนทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

จิระศักดิ์ ชูความดี อภิรักษ์ อนันต์ศิริวัฒน์ วิจารณ์ มิผล จิระ จินตนุกูล และสนใจ พะวานนท์. 2542. **การกระจายของป่าพรุในประเทศไทย.** วารสารวิชาการป่าไม้ ฉบับที่ 1 มกราคม-มิถุนายน 2542. ส่วนผลิตสื่อสำนักสำนักสารนิเทศ กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร. หน้า 23-31.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2533. **คู่มือการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ประเภทอ่างเก็บน้ำ.** ภาควิชาภูมิสถาปัตยกรรม คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร. 161 หน้า.

ชนินทร์ ศรีทองสุข และคณะ. 2535. **การสำรวจชีวประมงในหนองหานระหว่างการบูรณะปรับปรุง.** คณะทำงานเฉพาะกิจสำรวจชีวประมง กองน้ำจืด กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 37 หน้า.

ชรัตน์ มงคลสวัสดิ์ และคณะ. 2538. **ฐานข้อมูลทรัพยากรธรรมชาติเชิงพื้นที่ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น.** รายงานฉบับสมบูรณ์เสนอต่อ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร.

ชวลิต นิยมธรรม จำลอง เพ็งคล้าย และวิวัฒน์ เอื้อจิรกาล. 2534. **พรรณไม้ในป่าพรุ จังหวัดนราธิวาส.** โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพมหานคร. ส.สมบูรณ์การพิมพ์. 368 หน้า.

ชวลิต นิยมธรรม. 2540. **ไม้ต้นในพื้นที่พรุ จังหวัดนราธิวาส.** ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติในป่าพรุสิรินธรในโครงการศูนย์การศึกษาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพมหานคร. บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. 174 หน้า.

ชวลิต วิทยานนท์ จรัสธาดา กรรณสูตและอารุจินต์ นภีตะภัฏ. 2540. **ความหลากหลายชนิดของปลาน้ำจืดในประเทศไทย.** สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 102 หน้า.

ชวลิต วิทยานนท์. 2540. **Fish of the Kud Ting and Bueng Khonglong Marshlands, and Fish of Songkram River Basin.** สถาบันพิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำกรมประมง. กรุงเทพมหานคร.

ณรงค์ชัย ลีวิวัฒน์วงศ์ และคณะ. 2539. **ศักยภาพการพัฒนาแหล่งน้ำของลำน้ำขนาดเล็กในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** ภาควิชาวิศวกรรมโยธา คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.

เต็ม สมิตินันทน์. 2532. **ชื่อพรรณไม้แห่งประเทศไทย (ชื่อพฤกษศาสตร์-ชื่อพื้นเมือง).**

เทียนทอง อยู่เวชวัฒนา และคณะ. 2538. **การสำรวจชีวประมงในบึงละหานก่อนการปรับปรุง.** รายงานประจำปี 2538 ศูนย์พัฒนาประมงน้ำจืดขอนแก่น กองประมงน้ำจืด กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. หน้า 71-125.

ธงชัย จารุพัฒน์. 2537. **การใช้ภาพถ่ายดาวเทียม Landsat 5 TM สำรวจตรวจสอบสภาพการเปลี่ยนพื้นที่ป่าไม้ประเทศไทย.** เอกสารวิชาการที่ 5.385 ส่วนวิเคราะห์ทรัพยากรป่าไม้ สำนักงานวิชาการป่าไม้. กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

บริษัท ที ไอ เอส คอนซัลแตนส์ จำกัด. 2539. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญการลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมจังหวัดสกลนคร.**

บุญสม ภมรจันทร์ และ ชุชา กลุษผามระ. 2532. งานวิจัยเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ **การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ เรื่อง แนวทางการวิจัยและพัฒนาการอนุรักษ์ดินและน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13-16 ก.ย. 2532.** ศูนย์ศึกษาค้นคว้าและพัฒนาเกษตรกรรม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดขอนแก่น.

ประสิทธิ์ คุณรัตน์ และคณะ. 2536. **การศึกษาสภาพแวดล้อมและการใช้ประโยชน์ของป่าบุ่งป่าทามบริเวณลุ่มแม่น้ำมูลตอนกลาง.** มหาวิทยาลัยขอนแก่น. จังหวัดขอนแก่น.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดพัทลุง.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดภูเก็ต.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดระนอง.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดกระบี่.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดชุมพร.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดตรัง.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดนครศรีธรรมราช.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดนราธิวาส.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดปัตตานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดพังงา.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ฝ่ายทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งทะเล กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

พิชา พิทยขจรวุฒิ. 2539. **สัตว์ป่าในพรุโต๊ะแดง.** ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธรในโครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพมหานคร. บริษัท อรรินทร์ พริ้นติ้ง แอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด. 158 หน้า.

ภูวนนท์ กาญจนะ ธีระวุฒิ ถือแก้ว และ จิรา สรรเสริญ. 2539. **การสำรวจสิ่งมีชีวิตในป่าชายเลน (หมู่เกาะปันหยี จังหวัดพังงา).** โครงงานวิทยานิพนธ์.

มหาวิทยาลัยเกริก. 2539. **เอกสารประกอบการสัมมนา ครั้งที่ 3 ป่าอนุรักษ์และป่าชายเลน เล่มที่ 2 "ป่าชายเลน".** สาขานโยบายและการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกริก. กรุงเทพมหานคร.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2537. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการศึกษาเพื่อกำหนดพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการเกิดอุทกภัยและภัยธรรมชาติในพื้นที่ลุ่มน้ำภาคใต้.** ศึกษาโดย ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ร่วมกับสำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 253 หน้า.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. 2539. **รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการประเมินผลและกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำภาคใต้.** ภาควิชาการจัดการป่าไม้ คณะวนศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. 49 หน้า.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2537. **โครงการศึกษาข้อมูลและศักยภาพการพัฒนาลุ่มน้ำมูล.** คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม. จังหวัดขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2537. **โครงการศึกษาข้อมูลและศักยภาพการพัฒนาลุ่มน้ำชี.** คณะวิศวกรรมศาสตร์ สถาบันแหล่งน้ำและสิ่งแวดล้อม. จังหวัดขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2542. **รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อสถานภาพและฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ).** คณะวิทยาศาสตร์. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2532. การประชุมความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย. 16-17 ตุลาคม 2532. จังหวัดเชียงใหม่.

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่และองค์การยูเอ็ล. 2532. **เอกสารประกอบการสัมมนาชีววิทยา ครั้งที่ 7.**

เรืองเดช วงศ์เสนา. 2535. **ผลกระทบของกิจกรรมโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งเกษตรกรรม และชุมชนที่มีต่อคุณภาพน้ำของลำน้ำมูลในเขตจังหวัดอุบลราชธานี.** วารสารวิจัย.

เรือโทวิรัช มณีสาร. 2538. **ลักษณะภูมิประเทศและลักษณะอากาศตามฤดูกาลของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทย.** เอกสารวิชาการเลขที่ 551.582-02.

เรือโทวิรัช มณีสาร. 2538. **สถิติองค์ประกอบอุตุนิยมวิทยาของภาคต่าง ๆ ในประเทศไทยในคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2504-2533).** เอกสารวิชาการเลขที่ 551.582-03.

ศูนย์วิจัยและศึกษาธรรมชาติป่าพรุสิรินธร. 2537. **ป่าพรุโต๊ะแดง.** ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพมหานคร. ห้างหุ้นส่วนจำกัด นิวธรรมดาการพิมพ์. 88 หน้า.

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทอง. 2534. **พรรณไม้ป่าพรุ.** จังหวัดนราธิวาส. กรุงเทพมหานคร. 368 หน้า.

ศูนย์สถิติการเกษตร. 2538. **สถิติการเกษตรแห่งประเทศไทย ปีเพาะปลูก 2538.** สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

สถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. 2536. **แผนที่แหล่งน้ำในภาคอีสาน.**

สถาบันวิจัยชีววิทยาและประมงทะเลภูเก็ต. 2538. **คู่มือสัตว์และพืชทะเลในแนวปะการังหมู่เกาะสุรินทร์และสิมิลัน.** กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร.

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2536. **พืชและสัตว์ที่ใกล้จะสูญพันธุ์ในประเทศไทย.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว. กรุงเทพมหานคร. 242 หน้า.

สนใจ ทะวานนท์. **ข้อมูลเกี่ยวกับป่าบกในบริเวณล่าวพังงาโครงการ ASEAN-AUSTRALIA PHASE III.**

สนิท อักษรแก้ว และคณะ. 2535. **พันธุ์ไม้ป่าชายเลน.** จัดพิมพ์โดย บริษัท ฉลองรัตน์ จำกัด. กรุงเทพมหานคร. 120 หน้า.

สนิท อักษรแก้ว และสมชาย พานิชสุโข. **พันธุ์ไม้ในป่าชายเลนเมืองไทย.** จัดพิมพ์โดย หจก. คอมพิวแอดเวอไทซิ่งค์ พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร. 112 หน้า.

สนิท อักษรแก้ว. 2541. **ป่าชายเลนนิเวศวิทยาและการจัดการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. 277 หน้า.

สมโภชน์ อัคคะทวีวัฒน์ และคณะ. 2539. **การสำรวจชีวประมงและสภาวะการประมงในพื้นที่ลุ่มน้ำห้วยโมง.** คณะทำงานเฉพาะกิจสำรวจชีวประมง กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 47 หน้า.

สอาด บุญเกิด จกร สดากรและทิพย์พรรณ สดากร. 2525. **ชื่อพรรณไม้ในเมือง.** คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

สอาด บุญเกิด และ คณะ. 2525. **ชื่อพรรณไม้ในเมืองไทย** คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร.

สิริภัทร สืบค้า. **เขตห้ามล่าสัตว์ป่าในประเทศไทย.** ส่วนอนุรักษ์สัตว์ป่า สำนักอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ กรมป่าไม้. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร. เอกสารโรเนียว. 101 หน้า.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2535. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2535-2539.** กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2537. **รายงานฉบับสุดท้ายและรายงานหลัก โครงการศึกษาศักยภาพการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับลุ่มน้ำ สำหรับลุ่มน้ำตาปี ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออก และลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก.** ศึกษาโดย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอ็นจิเนียร์ จำกัด บริษัท แอสดีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด และบริษัท เอทีที คอนซัลแทนส์ จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2537. **รายงานฉบับสุดท้ายและรายงานหลัก โครงการศึกษาศักยภาพของการพัฒนาแหล่งน้ำในระดับลุ่มน้ำ สำหรับลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก.** ศึกษาโดย บริษัท ทีม คอนซัลติ้ง เอ็นจิเนียร์ จำกัด บริษัท แอสดีคอน คอร์ปอเรชั่น จำกัด และบริษัท เอทีที คอนซัลแทนส์ จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2537. **รายงานหลัก งานศึกษาข้อมูลและศักยภาพการพัฒนาลุ่มน้ำปัตตานี.** ศึกษาโดย มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2535. โครงการน้ำพระทัยจากในหลวงเพื่อพัฒนาภาคตะวันออกเฉียงเหนือตามแนวพระราชดำริ. **แผนที่การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ป่าไม้และทรัพยากรแหล่งน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ.2530-2533.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ. 2538. **การสัมมนาระบบนิเวศป่าชายเลนแห่งชาติ ครั้งที่ 9 วันที่ 6-9 กันยายน 2538.**

สำนักงานจังหวัดตรัง. 2540. **โครงการศึกษาเพื่อการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติจังหวัดตรัง.** ศึกษาโดย บริษัท คอนซัลแทนท์ ออฟ เทคโนโลยี จำกัด.

สำนักงานจังหวัดระนอง. **บรรยายสรุปจังหวัดระนอง ปี 2538.** จังหวัดระนอง.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2539. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการศึกษาเพื่อจัดทำมาตรการเฉพาะด้านสำหรับการจัดการและการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่วิกฤต : พรุบ้านไม้ขาว (จังหวัดภูเก็ต).** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 159 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2539. **รายงานหลัก โครงการจัดทำแผนฟื้นฟูนิเวศที่ถูกทำลายและอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพนอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ : โครงการนำร่อง : สวนนกธรรมชาติ.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **โครงการศึกษาและสำรวจการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติจังหวัดมหาสารคาม (รายงานฉบับสมบูรณ์).** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานการประชุมเพื่อจัดสถานภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย. 29-30 พฤษภาคม 2539.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานการประชุมเพื่อจัดสถานภาพทรัพยากรชีวภาพของประเทศไทย.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 52 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานการสัมมนาเรื่องสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย 13-14 มกราคม 2540.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 78 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการศึกษาเพื่อจัดทำมาตรการและแผนการจัดการเพื่ออนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่วิกฤต พื้นที่ชุ่มน้ำสายบุรี จังหวัดปัตตานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 284 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานสถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลจังหวัดสตูล 2540.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเลใต้.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **สถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเลของประเทศ พ.ศ. 2539-2540.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการการฟื้นฟูระบบนิเวศนอกถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ : โครงการนำร่องบริเวณบ้านเกาะแตน อำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานฉบับสุดท้าย โครงการจัดทำแผนปฏิบัติการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพในพื้นที่วิกฤตพรุคันธุลี อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2540. **รายงานฉบับต้น โครงการสำรวจ จัดทำบัญชี สถานภาพ และฐานข้อมูล พื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศไทย (ภาคใต้).** ศึกษาโดย คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **โครงการวางแผนการจัดการสิ่งแวดล้อมและการใช้ที่ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมภาคใต้.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานการประชุมหารือสถานภาพพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย 2-3 กุมภาพันธ์ 2541.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 88 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดกระบี่.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดสตูล.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดสงขลา.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดภูเก็ต.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดระนอง.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานภาพทรัพยากรชายฝั่งทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสถานการณ์สิ่งแวดล้อมภาคใต้.** สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคที่ 11 และ 12. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2541. **รายงานสรุป โครงการศึกษาเพื่อจัดทำแผนที่จำแนกแหล่งหญ้าทะเล แผนการจัดการและแผนปฏิบัติการจัดการหญ้าทะเลของประเทศ.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 49 หน้า.

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. พ.ศ. 2540. **รายงานสรุปสถานภาพป่าชายเลนของประเทศ.** กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพมหานคร. 78 หน้า.

สำนักงานประมงจังหวัดตรัง. 2540. **รายงานประจำปี 2540.** กรมประมง. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาคใต้ สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2538. **รายงานฉบับสมบูรณ์ การติดตามตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมระดับภาค (ภาคใต้) หรือการประเมินสถานภาพปัญหาคราบน้ำมันและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมบริเวณชายฝั่งภาคใต้.** ศึกษาโดย โครงการจัดการตั้งคุณะการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่. 166 หน้า.

สำนักปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 2523. **โครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ปี 2523.** กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. กรุงเทพมหานคร .

สิริวัฒน์ วงษ์ศิริ และศุภชัย หล่อโลหการ. 2532. **การสัมมนาชีววิทยา ครั้งที่ 7 เรื่อง ความหลากหลายทางชีวภาพในประเทศไทย.** 245 หน้า.

หล้า อาจวิจัย และคณะ. 2531. **การพัฒนาแหล่งน้ำซับสำหรับในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : Gravity Spring Water Development for Northeast Thailand.** ภาควิชาเทคโนโลยีธรณี คณะเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อุทิศ กุฏอินทร์. 2542. **นิเวศวิทยาพื้นฐานเพื่อการป่าไม้.** ภาควิชาชีววิทยาป่าไม้. คณะวนศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์. กรุงเทพมหานคร. 566 หน้า.

Anne. D. Marble. 1992. **A Guide to Wetland Functional Design.** Lewis Publishers. London.

Annonymous. 1995. **Report of Research Project on Fundamental Data of Fisheries Resources and Migratory Behaviors of Fishes in Pak Mun Project Area.** Phase I. Under Co-operation of Royal Fisheries Department and Electricity Generating Authority of Thailand. 97 pp.

APHA, AWWA, and WPCF. 1985. **Standard Method for the Examination of Water and Wastewater.** 15th Ed., American Public Health Aroociation. New York.

Boonsener, M., and A. Tassanasorn. 1983. **The Geomorphology of Quaternary Deposits in Khon Kaen Province, Northeast, Thailand.** In. Proc. of the First Symposium Geomorphology and Quaternary Geology of Thailand.

Charuppat T. 1994. **The Use of Landsat (TM) Satellite Images for Monitoring Changes in Forest Areas in Thailand.** Royal Forest Department.

Department. of Meteorology. 1981. **Rainfall Statistics for 30 years period (1961-1990)** Ministry of Communication.

Department. of Mineral Resources. 1985. **Geological Map of Thailand (1:250,000)** Ministry of Industry.

Dugan, parick j. (editor). 1990. **Wetland Conservation, A Review of Current Issues and Required Action.** IUCN - The World Conservation Union.

Dumont H., J. Reddy Y. R. & Sanoamuang, L 1996. **Description of Phyllodiaptomus christineae n. sp. from Thailand, and distinction of two subgenera within Phyllodiaptomus Kiefer, 1936 (Copepoda, Calanoida).** Hydrobiologia 323 : p. 139-148.

Gilman, Kevin. Chichester : Wiley. 1994. **Hydrology and Wetland Conservation.**

Hajisamae S., Yeesin P., Ibrahim S. and Sirimontaporn P. 1999. **Abundance and Diversity of Juvenile Fishes in Saiburi Estuary, Gulf of Thailand.** Songklanakarin J. Sci. Technol.

Hokjaroen S. and Parry J. T. 1989. **Aeolian Sand Splays of Northeastern Thailand. In Proc. of Franco-Thai Workshop on Remote Sensing**. Nov. 2-4, 1989. Khon Kaen.

James Wolstencroft, John Parr and Matin Goodey. 1993. **Survey of Wetland in North-East Thailand. Bangkok.**

John W. K. Parr. 1988. **An Evaluation of Mangroves and Mudflats at Krabi, South Thailand.** A Project of the Asian Wetland Bureau in Cooperation with the Royal Thai Forest Department. Kuala Lumper. Malaysia.

John W. K. Parr, Pongpan Laothong and Gorrerk Ruangsree. 1994. **The Status of White-Winged Wood Duck Cairina scutolatain Thailand.** Tigerpaper Vol. XXI : No. 1 Jan.-Mar.

John W. K. Parr. 1995. **Freshwater Wetlands Conservation inThailand.** Tigerpaper Vol. 22 : No. 2 Apr.-Jun.

King B., E. C. Dickinson, and M. W. Woodcock. 1975. **A Field Guide to the Birds of South-East Asia.** Collins, London. 480 pp.

LDD, 1992. **Landuse Planning, Khon Kaen Province** Ministry of Agriculture, and Cooperatives.

LDD, 1993. **Landuse Planning, NE Thailand.** report no. 05/06/36 Ministry of Agriculture and Cooperatives.

Lekagul B. and Round, P. D. 1991. **A Guide to the Birds of Thailand.** Saha Karm Bhact Co., Ltd. Bangkok. Thailand.

Lewmanomont. K., Ogawa. tt. 1995. **Common Seaweeds and Seagrasses of Thailand.** Integrated Promotion Technology Co., Ltd. Bangkok.

Lheknim, V. 1997, **The bio-ecology of the Khu Khut Bird Sanctuary, Lake Songkhla, southern Thailand : II Ichthyofauna and introduction to conservation and management.** Songklanakarin J. Sci. Technol.

Loffler E., W. P. Thomson, and M. Liengsakul. 1984. **Quaternary Geomorphological Development of the Lower Mun River Basin, Northeast Thailand.** Catena, Vol. 11 : No. 4 p. 321-330. London.

Mongkolsawat C.et al. 1995. **Spatial Natural Resource Database for NE Thailand Khon Kaen.** A Report Sumitted to NRCT.

Moormann F. R., S. Montrakun, and S. Panichapong. 1964. **Soil of Northeast Thailand. Soil Survey Division.** Department of Land Development. Bangkok.

Ngampongsai, C., Lauhachinda, V., Nabhitabhata, J. 1990 **Final Report on Wildlife Resources of Ban Don Bay.** ASEAN-US Cooperative Program on Marine Science : Coastal Resources Management Project. Bangkok, Thailand.

Nipon Tangham and Kosit Lorsirirat. 1993. **Prediction Models of the Effect of Basin Characteristics and Forest Cover on Reservoir Sedimentation in Northeastern Thailand.** Kasetsart J. (Nat.Sci) 27 : p. 230-235.

OESDB. 1992. 7th. **Economic and social Development plan of Thailand (1992-1997).** Bangkok.

Office of Environmental Policy and Planning. 1999. **Interim Report Inventory of Wetlands in Southern Thailand.** Ministry of Science, Technology and Environment. Bangkok.

Parr J. W. K., G. Ruangsree and P. Loathong. 1994. **Behavioural Aspects of the White-winged Duck Cairina scutulata in Thailand.** Nat. Hist. Bull. Siam Soc. 42 : p. 27-39.

Paul D. Cylinder, Kenneth M. Bogdan, Ellyn Miller Davis, and Albert I. Herson. 1992. **Wetlands Regulation, A Complete Guide to Federal and California Programs.** Solano Press Books. California.

Phamorchan B. et al. 1989. **Research on Soil and Water Conservation in NE Thailand.** Paper presented at ADRC Seminar. Sept. 13-16.

Pollution Control Department. 1994. **Laws and Standards on Pollution Control in Thailand, 3rd Ed.** Ministry of Science, Technology and Environment.

Reddy Y. R., Sanoamuang L., and Dumont, H. J. 1998. **A Note on the Diaptomidae of Thailand, including Redescription of Three Species and Description of New Species (Copepoda, Calanoida). Hydrobiologia** 361 : p. 201-223.

Royal Forest Department. 1993. **TFSMP (Thai Forestry Sector Master Plan).**

Sanoamuang L. & Segers H. 1997. **Additions to the Lecane fauna (Rotifera : Monogononta) of Thailand.** Int. revueges. Hydrobiol. 82 : p. 525-530.

Sanoamuang L., Segers, H. & Dumont, H. J. 1995. **Additions to the Rotifer Fauna of Southeast Asia : New and Rare Species from North-East Thailand.** Hydrobiologia 313/314 : p. 35-45.

Sanoamuang, L. 1996. **Lecane segersi n. sp (Rotifera, Lecanidae) from Thailand.** Hydrobiologia 329 : 23-25.

Satapoomin, U. and S. Poovachiranon. 1997. **Fish Fauna of Mangroves and Seagrass Beds in the West Coast of Thailand, The Andaman Sea.** Phuket Marine Biological Center. Technical Paper No. 2/1997, 63 p.

Scholten J. J. et SIRIPHANT C. 1973. **Soils and Land Forms of Thailand.** Land Development. SSR-97, 32 pp.

Segers, H. & Sanoamuang, L. 1994. **Two More New Species of Lecane (Rotifera, Monogononta) from Thailand.** Belg. J. Zool. 124 : p. 39-46.

Sirindhorn Research and Nature Study Center. 1997. **The Nature Study Trail Guidebook "Peatswamp Forest".** Amarin Printing and Publishing Company Limited. Bangkok.

World Bank. 1992. **World Development Report 1992.** Development and the Environmental. Oxford University Press.

Yoshioka. S. 1987. **Compilation Report on Soil Fertility in Northeast Thailand.** ADRC. Technical paper No. 2

ภาคผนวก ก
พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	ประเภท
แอ่งเชียงแสน	อำเภอเชียงแสน อำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย	ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงมีน้ำตลอดปี หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู
พรุหญ้าท่าตอน	บริเวณที่ลุ่มสองฝั่งลำน้ำจากบริเวณที่แม่น้ำฝางไหลลงแม่น้ำกกขึ้นไปทางต้นน้ำแม่ฝาง รวมบริเวณที่นาทางด้านเหนือในเขตอำเภอแม่อาย จังหวัดเชียงใหม่	แอ่งน้ำ วังน้ำในแม่น้ำ นาข้าวในที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง พื้นที่เพาะปลูกพืชอื่นๆ หนองน้ำมีน้ำบางฤดู ฝั่งแม่น้ำ/หาด/สันทราย
หนองหลวง	อำเภอเมือง อำเภอเวียงชัย จังหวัดเชียงราย	หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู
หนองล่าง	อำเภอพาน จังหวัดเชียงราย	หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู
หนองเล็งทราย	ตำบลป่าแฝก ตำบลเจริญราษฎร์ ตำบลแม่ใจ อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา	หนองน้ำมีน้ำบางฤดู มีพืชน้ำ
กว๊านพะเยา	ตำบลเวียง อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา	บึงน้ำจืดมีน้ำตลอดปี หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู
ที่ราบลุ่มน้ำยม	ได้ตั้งเมืองสุโขทัยครอบคลุมมาถึงเขตอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก	ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำมีน้ำตลอดปี และมีน้ำบางฤดู
บึงสีไฟ	อำเภอเมือง จังหวัดพิจิตร	บึงน้ำจืดขนาดใหญ่มีน้ำขังตลอดปี
บึงบอระเพ็ด	ตำบลหนองกรด ตำบลเกรียงไกร อำเภอเมือง ตำบลทับกฤช อำเภอชุมแสง ตำบลเขาพนมเศษ อำเภอท่าตะโก จังหวัดนครสวรรค์	บึงน้ำจืดมีน้ำขังตลอดปีและมีที่ลุ่มชื้นแฉะโดยรอบ
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าบึงโขงหลง	ตำบลบ้านต้อง ตำบลโสกก่าม อำเภอเซกา ตำบลบึงโขงหลง ตำบลโพธิ์หมากแข้ง อำเภอบึงโขงหลง จังหวัดหนองคาย	บึงน้ำธรรมชาติมีน้ำตลอดปี
ลุ่มน้ำโมงตอนล่าง	อำเภอศรีเชียงใหม่ อำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย	ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ล้าหัวอ ทุ่งนา
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองหัวคู	ตำบลค้างข้าว อำเภอบ้านผือ จังหวัดอุดรธานี	หนองน้ำขนาด > 80,000 ตารางเมตร
หนองหานกุมภวาปี	อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี	หนองน้ำธรรมชาติ มีพืชน้ำ
หนองหาน	อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร	หนองน้ำธรรมชาติ

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	ประเภท
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าหนองแวง	หมู่ที่ 3 บ้านหนองแดงน้อย ตำบลโคกมั่งงอน อำเภอคอนสวรรค์ จังหวัดชัยภูมิ	หนองน้ำขนาดเล็กมีน้ำตลอดปี มีพืชน้ำ
บึงละหาน	อำเภอจัตุรัส จังหวัดชัยภูมิ	หนองน้ำธรรมชาติ มีพืชน้ำ
แม่น้ำมูล	อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ อำเภอสตึก อำเภอชุมพลบุรี อำเภอท่าตูม อำเภอรัตนบุรี จังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมือง จังหวัดศรีสะเกษ	แม่น้ำ ลำคลอง ลำห้วย ลำธาร ที่ราบน้ำท่วมถึง
สบมูล-ชี	อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดศรีสะเกษ อำเภอวารินชำราบ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี	แม่น้ำ ลำคลอง ลำห้วย ลำธาร ที่ราบน้ำท่วมถึง
ลำปลายมาศ	อำเภอลำปลายมาศ อำเภอนางรอง จังหวัดบุรีรัมย์	ลำน้ำ และป่าไม้พุ่มที่มีน้ำท่วมบางฤดู
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยจระเข้มากและในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำห้วยตลาด	ตำบลเสม็ด ตำบลบ้านบัว ตำบลนาสะแกโพรง ตำบลสะแกซำ อำเภอเมือง จังหวัดบุรีรัมย์	อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติมีน้ำบางฤดู และมีน้ำตลอดปี
พื้นที่ชุ่มน้ำในเขตห้ามล่าสัตว์ป่าอ่างเก็บน้ำสนามบิน	อำเภอประโคนชัย จังหวัดบุรีรัมย์	อ่างเก็บน้ำกึ่งธรรมชาติมีน้ำตลอดปี
ลำโดมใหญ่	ตำบลโดมประดิษฐ์ ตำบลศรีวิเชียร อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี	แม่น้ำ ที่ราบน้ำท่วมถึง ลำห้วย ลำธาร
แม่น้ำแควใหญ่	อำเภอสังขละบุรี อำเภอทองผาภูมิ อำเภอศรีสวัสดิ์ อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี	แม่น้ำมีน้ำไหลตลอดปีและบางฤดู ลำธาร ลำห้วย น้ำตก หนองบึง อ่างเก็บน้ำ
ที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่าง	ครอบคลุมพื้นที่กรุงเทพมหานคร นนทบุรี สมุทรสงคราม สมุทรสาคร สมุทรปราการ นครปฐม นครนายก สระบุรี ฉะเชิงเทรา ปทุมธานี สุพรรณบุรี สิงห์บุรี ลพบุรี ชัยนาท พระนครศรีอยุธยา และอ่างทอง	แม่น้ำลำคลอง ที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง หนองน้ำบึง ที่ลุ่มน้ำขัง
อ่าวไทย	จากทางตะวันตก ทางใต้สุดของเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปทางตะวันออกจนถึงทางใต้สุดของเขตจังหวัดตราด	อ่าว เกาะ หัวงน้ำทะเลตื้น แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล หาดเลน หาดทราย ป่าชายเลน ปากแม่น้ำ
ปากแม่น้ำแวหุ	อำเภอขลุง จังหวัดจันทบุรี ถึงอำเภอเขาสมิง จังหวัดตราด	แม่น้ำ ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน
พื้นที่ชุ่มน้ำในอุทยานแห่งชาติเขาสามร้อยยอด	กิ่งอำเภอสามร้อยยอด และอำเภอกุยบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์	ห้วงทะเลน้ำตื้น เกาะนอกชายฝั่ง โขดหิน และหน้าผา หาดทราย หาดโคลน หาดเลน ป่าชายเลน ที่ลุ่มรินทะเลน้ำท่วมถึง ที่ลุ่มน้ำกร่อย ทุ่งน้ำขึด
อ่าวทุ่งคา-อ่าวสวี	อำเภอเมือง อำเภอสวี จังหวัดชุมพร	อ่าว ป่าชายเลน หาดเลน
อ่าวบ้านดอน	อำเภอไชยา อำเภอดอนสัก อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน

พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ ในทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำของเอเชีย (ต่อ)

พื้นที่ชุ่มน้ำ	ที่ตั้ง	ประเภท
ป่าหนองทุ่งทอง	ตำบลเขาตอก ตำบลเคียนซา ตำบลอรัญคามวารี อำเภอเคียนซา ตำบลท่าชี อำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี	หนองน้ำ ทุ่งหญ้า ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู
อ่าวปากพนัง	อำเภอปากพนัง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช	ปากแม่น้ำ หาดเลน ป่าชายเลน
ทะเลน้อย	อำเภอควนขนุน จังหวัดพัทลุง อำเภอกระโนด จังหวัดสงขลา อำเภอหัวไทร จังหวัดนครศรีธรรมราช	บึงน้ำจืดธรรมชาติ หนองน้ำที่มีพืชน้ำ
ตูขุด	ตำบลคลองรี ตำบลท่าพิน ตำบลตูขุด อำเภอสทิงพระ ตำบลบางเขียด ตำบลชะแล้ ตำบลปากรอ อำเภอสิงหนคร ตำบลควนโส อำเภอควนเนียง ตำบลเกาะใหญ่ อำเภอกระแสสินธุ์ จังหวัดสงขลา และตำบลปากพะยูน ตำบลดอนประดู่ ตำบลเกาะหมาก ตำบลเกาะนางคำ อำเภอปากพะยูน จังหวัดพัทลุง	ทะเลสาบน้ำกร่อย
อ่าวปัตตานี	อำเภอเมือง และอำเภอยะหริ่ง จังหวัดปัตตานี	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน แหล่งหญ้าทะเล
พรุโต๊ะแดง	อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส	พรุ ป่าที่ถูกน้ำท่วมบางฤดู
ตะรุเตา	ตำบลเกาะสาหร่าย อำเภอเมืองสตูล จังหวัดสตูล	หาดทราย แหล่งปะการังธรรมชาติ หน้าผาโขดหิน
ปะเหลียน-ละงู	อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง และอำเภอทุ่งหว้า อำเภอละงู จังหวัดสตูล	ป่าชายเลน
ลิบง	ตำบลนาเกลือ ตำบลลิบง อำเภอกันตัง ตำบลหาดสำราญ อำเภอปะเหลียน จังหวัดตรัง	หาดทราย หาดเลน ป่าชายเลน แหล่งปะการัง แหล่งหญ้าทะเล
ปากแม่น้ำกระบี่	อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน
อ่าวพังงา	อำเภอเมือง อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา	อ่าว ปากแม่น้ำ ป่าชายเลน หาดเลน หน้าผาโขดหิน แหล่งหญ้าทะเล
ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต	ตั้งแต่แหลมอาบูถึงอ่าวมะขาม ฝั่งทะเลด้านตะวันออกของเกาะภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต	ป่าชายเลน
บางเบน	อำเภอกะเปอร์ จังหวัดระนอง	ป่าชายเลน

ภาคผนวก ข
เกณฑ์ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ

เกณฑ์สำหรับจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระหว่างประเทศภายใต้มาตรา 2 ของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำ เกณฑ์นี้ ได้รับการรับรองจากการประชุมสมัชชาภาคีที่เมืองบริสเบน ประเทศออสเตรเลีย พ.ศ. 2539 (ค.ศ. 1996) มีใจความดังต่อไปนี้

เกณฑ์สำหรับประเมินคุณค่าของพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทน หรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากเป็นตัวอย่างที่ดี หรือเป็นประเภทที่แสดงลักษณะพื้นที่ชุ่มน้ำของภูมิภาคนั้น พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาให้ได้รับเลือกภายใต้กฎเกณฑ์

- เป็นตัวอย่างของประเภทที่หายากหรือที่ไม่ธรรมดาในเขตชีวภูมิศาสตร์ที่สมควร (1a)

หรือ

- เป็นตัวอย่างที่เป็นตัวแทนที่ดี ซึ่งแสดงลักษณะพื้นที่ชุ่มน้ำในภูมิภาคที่สมควร (1b)

หรือ

- เป็นตัวแทนที่ดีของประเภททั่วไป ซึ่งพื้นที่นั้นมีคุณสมบัติตรงตามเกณฑ์ในข้อ 2 (1c)

หรือ

- เป็นตัวแทนของประเภทที่เป็นส่วนประกอบหนึ่งของพื้นที่ชุ่มน้ำรวม ที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยอันอุดมสมบูรณ์ พื้นที่ชุ่มน้ำที่มีคุณค่าระดับชาติสามารถได้รับการพิจารณาเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญระหว่างประเทศได้ หากมีบทบาทสำคัญทางด้านอุทกวิทยา ชีววิทยา หรือนิเวศวิทยา ในระบบลุ่มน้ำหรือระบบชายฝั่งทะเลระหว่างประเทศ (1d)

หรือ

- เป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในประเทศกำลังพัฒนาที่มีคุณค่าสำคัญทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ภายใต้กรอบการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนและการอนุรักษ์แหล่งที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากมีบทบาทสำคัญทางอุทกวิทยา ชีววิทยา หรือนิเวศวิทยา (1e)

เกณฑ์ทั่วไปสำหรับการใช้พืชหรือสัตว์ในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หาก

- เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของชนิดพันธุ์ สายพันธุ์ ของพืชและสัตว์ที่หายาก มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ หรือใกล้สูญพันธุ์ หรือเป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของประชากรพืชและสัตว์ดังกล่าว มากกว่าหนึ่งชนิดพันธุ์ในจำนวนหนึ่ง (2a)

หรือ

- มีคุณค่าพิเศษในการดำรงความหลากหลายของพันธุกรรมและระบบนิเวศของภูมิภาค เนื่องเพราะคุณภาพและลักษณะพิเศษของพันธุ์พืชหรือพันธุ์สัตว์ในพื้นที่นั้น (2b)

หรือ

- มีคุณค่าพิเศษในฐานะที่เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของพืชหรือสัตว์ในช่วงสำคัญของวงจรชีวิต (2c)

หรือ

- มีคุณค่าพิเศษสำหรับชนิดหรือสังคมพืชและสัตว์เฉพาะอื่น (endemic species) (2d)

เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้นกน้ำในการจำแนกวินิจฉัยพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

พื้นที่ชุ่มน้ำจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หาก

- ตามปกติสามารถให้นกน้ำอาศัยอยู่ได้ 20,000 ตัว อยู่ได้ตลอดเวลา (3a)

หรือ

- ตามปกติสามารถให้นกน้ำจำนวนพอสมควร จากกลุ่มสำคัญ ซึ่งเป็นดัชนีแสดงคุณค่าความอุดมสมบูรณ์ หรือความหลากหลายของพื้นที่ชุ่มน้ำอยู่ได้ตลอดเวลา (3b)

หรือ

- ในกรณีที่มีข้อมูลประชากรนกน้ำ ตามปกติสามารถให้นกน้ำจำนวนร้อยละ 1 ของประชากรในชนิดพันธุ์ หรือสายพันธุ์หนึ่งอยู่ได้ตลอดเวลา (3c)

เกณฑ์เฉพาะสำหรับการใช้พันธุ์ปลาในการจำแนกพื้นที่ชุ่มน้ำที่สำคัญ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระหว่างประเทศ หาก

- เป็นถิ่นที่อยู่ของสายพันธุ์ ชนิดพันธุ์ หรือวงจรชีวิต และปฏิสัมพันธ์ ของชนิดพันธุ์ของปลาพื้นเมืองในสัดส่วนที่มีนัยสำคัญ และ/หรือของประชากรปลาที่เป็นตัวแทนของพื้นที่ชุ่มน้ำ และ/หรือ คุณค่าที่เกื้อหนุนต่อความหลากหลายทางชีวภาพของโลก (4a)

หรือ - เป็นแหล่งอาหารที่สำคัญสำหรับปลา แหล่งเพาะพันธุ์วางไข่ แหล่งอนุบาลตัวอ่อน และ/หรือ เป็นเส้นทางในการอพยพ ซึ่งประชากรปลาไม่ว่าภายในพื้นที่ชุ่มน้ำหรือจากแหล่งน้ำอื่นๆ ต้องพึ่งพาอาศัย (4b)

พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับชาติ

มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 3 ข้อ ดังนี้

เกณฑ์สำหรับประเมินความเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่เป็นตัวแทนที่ดี หรือที่มีเอกลักษณ์เฉพาะ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับชาติ หาก

- เป็นตัวอย่างหรือตัวแทนที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำธรรมชาติหรือใกล้เคียงธรรมชาติ ประเภทใดประเภทหนึ่งซึ่งพบเห็นได้ทั่วไปในประเทศไทย

หรือ - เป็นตัวอย่างที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำประเภทใดประเภทหนึ่งซึ่งมีคุณลักษณะโดดเด่นเป็นเอกลักษณ์ หาได้ยากในประเทศไทย

หรือ - เป็นตัวอย่างหรือตัวแทนที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งมีบทบาทสำคัญในระบบธรรมชาติวิทยา ชีววิทยา นิเวศวิทยา หรืออุทกวิทยา

หรือ - เป็นตัวอย่างหรือตัวแทนที่ดีของพื้นที่ชุ่มน้ำซึ่งมีคุณค่าสำคัญต่อการดำรงไว้ซึ่งวิถีชีวิตไทยและวัฒนธรรมไทย

เกณฑ์ที่ประเมินจากพืชและสัตว์ในพื้นที่ชุ่มน้ำ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับชาติ หาก

- เป็นถิ่นที่อยู่อาศัยของพืชหรือสัตว์ที่หาได้ยากใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง หรือใกล้สูญพันธุ์ หรือมีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ ในประเทศไทย

หรือ - มีคุณค่าพิเศษต่อการดำรงไว้ซึ่งความหลากหลายทางพันธุกรรมและความหลากหลายทางชีวภาพของประเทศไทย

หรือ - มีคุณค่าพิเศษต่อการดำรงอยู่ของชนิดพันธุ์หรือสังคมของพืช หรือสัตว์พื้นเมือง หนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งชนิดของไทย

เกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับชาติ หากเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำที่อยู่ภายในเขตพื้นที่อนุรักษ์หรือในเขตพื้นที่คุ้มครองตามกฎหมายของไทย

พื้นที่ชุ่มน้ำ ที่มีความสำคัญระดับท้องถิ่น

มีคุณสมบัติตามเกณฑ์ 2 ข้อ ดังนี้

เกณฑ์ที่ประเมินจากสถานภาพทางกฎหมายและการจัดการ

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับท้องถิ่น หากเป็นพื้นที่ชุ่มน้ำในบัญชีรายชื่อแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ของท้องถิ่น ตามมติคณะรัฐมนตรี (7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2532)

เกณฑ์ที่ประเมินจากความสำคัญที่มีต่อท้องถิ่น

พื้นที่ชุ่มน้ำหนึ่งจะได้รับการพิจารณาว่ามีความสำคัญระดับท้องถิ่น หาก

- มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นไทย เป็นแหล่งกำเนิดของปัจจัยที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ เช่น เป็นแหล่งน้ำ แหล่งอาหาร สมุนไพร เชื้อเพลิง พืชเส้นใย และวัตถุดิบในการประกอบอาชีพ

หรือ

- มีคุณค่าทางสังคม ประเพณี วัฒนธรรม ศาสนา ประวัติศาสตร์ ตำนานพื้นบ้าน นันทนาการท้องถิ่น ตลอดจนเป็นเส้นทางสัญจร

หรือ

- มีความสำคัญต่อระบบนิเวศท้องถิ่น เช่น ช่วยป้องกันน้ำท่วม ช่วยรักษาสมดุลของภูมิอากาศเฉพาะถิ่น ช่วยรักษาคุณภาพน้ำ

ภาคผนวก ค

รายนามชนิดพันธุ์นกที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

หมายเหตุ
- EW = สูญพันธุ์ในธรรมชาติ (Extinct in the wild)
- CE = ใกล้สูญพันธุ์อย่างยิ่ง (Critically endangered)
- EN = ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered)
- VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable)
- NT = ใกล้ถูกคุกคาม (Near threatened)

รายนามชนิดพันธุ์นกที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Anseriformes				
Anatidae	*Anas acuta*	Northern Pintail	เป็ดหางแหลม	
Anatidae	*Anas clypeata*	Northern Shoveler	เป็ดปากพลั่ว	
Anatidae	*Anas crecca*	Common Teal	เป็ดปีกเขียว	
Anatidae	*Anas falcata*	Falcated Teal	เป็ดเปียหน้าเขียว	NT
Anatidae	*Anas penelope*	Eurasian Wigeon	เป็ดปากสั้น	
Anatidae	*Anas poecilorhyncha*	Spot-billed Duck	เป็ดเทา	
Anatidae	*Anas querquedula*	Garganey	เป็ดลาย	
Anatidae	*Anas strepera*	Gadwall	เป็ดเทาก้นดำ	
Anatidae	*Anser indicus*	Bar-headed Goose	ห่านหัวลาย	NT
Anatidae	*Aythya baeri*	Baer's Pochard	เป็ดดำหัวดำ	VU
Anatidae	*Aythya ferina*	Common Pochard	เป็ดโป้ขาดหลังขาว	
Anatidae	*Aythya fuligula*	Tufted Duck	เป็ดเปีย	
Anatidae	*Aythya nyroca*	Ferruginous Pochard	เป็ดดำหัวสีน้ำตาล	VU
Anatidae	*Cairina scutulata*	White-winged Duck	เป็ดก่า	CE
Anatidae	*Dendrocygna javanica*	Lesser Whistling-duck	เป็ดแดง	
Anatidae	*Nettapus coromandelianus*	Cotton Pygmy-goose	เป็ดคับแค	NT
Anatidae	*Sarkidiornis melanotos*	Comb Duck	เป็ดหงส์	EN
Anatidae	*Tadorna ferruginea*	Ruddy Shelduck	เป็ดหม่า	
Anatidae	*Tadorna tadorna*	Common Shelduck	เป็ดเชลดัก	
Order Apodiformes				
Apodidae	*Aerodramus brevirostris*	Himalayan Swiftlet	นกแอ่นพันธุ์หิมาลัย	
Apodidae	*Aerodramus fuciphagus*	Edible-nest Swiftlet	นกแอ่นกินรัง	NT
Apodidae	*Aerodramus maximus*	Black-nest Swiftlet	นกแอ่นหางสี่เหลี่ยม	NT

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Apodidae	*Apus affinis*	House Swift	นกแอ่นบ้าน	
Apodidae	*Apus pacificus*	Pacific Swift	นกแอ่นตะโพกขาวหางแฉก	
Apodidae	*Collocalia esculenta*	White-bellied Swiflet	นกแอ่นท้องขาว	
Apodidae	*Cypsiurus balasiensis*	Asian Palm-swift	นกแอ่นลาย	
Apodidae	*Hirundapus caudacutus*	White-throated Needletail	นกแอ่นใหญ่คอขาว	
Apodidae	*Hirundapus cochinchinensis*	White-vented Needletail	นกแอ่นใหญ่หัวตาดำ	
Apodidae	*Hirundapus giganteus*	Brown Needletail	นกแอ่นใหญ่หัวตาขาว	
Apodidae	*Rhaphidura leucopygialis*	Silver-rumped Swif	นกแอ่นเล็กหางหนามตะโพกขาว	
Hemiprocnidae	*Hemiprocne comata*	Whiskered Treeswif	นกแอ่นฟ้าเคราขาว	
Hemiprocnidae	*Hemiprocne coronata*	Crested Treeswift	นกแอ่นฟ้าหงอน	
Hemiprocnidae	*Hemiprocne longipennis*	Grey-rumped Treeswift	นกแอ่นฟ้าตะโพกสีเทา	
Order Charadriiformes				
Burhinidae	*Burhinus oedicnemus*	Northern Thick-knee	นกกระแตผีเล็ก	NT
Burhinidae	*Esacus recurvirostris*	Great Thick-knee	นกกระแตผีใหญ่	CE
Charadriidae	*Charadrius alexandrinus*	Kentish Plover	นกหัวโตขาดำ	
Charadriidae	*Charadrius dubius*	Little Ringed Plover	นกหัวโตเล็กขาเหลือง	
Charadriidae	*Charadrius leschenaultii*	Greater Sand-plover	นกหัวโตทรายใหญ่	
Charadriidae	*Charadrius mongolus*	Lesser Sand-plover	นกหัวโตทรายเล็ก	
Charadriidae	*Charadrius peronii*	Malaysian Plover	นกหัวโตมลายู	EN
Charadriidae	*Pluvialis fulva*	Pacific Golden Plover	นกหัวโตหลังจุดสีทอง	
Charadriidae	*Pluvialis squatarola*	Grey Plover	นกหัวโตสีเทา	
Charadriidae	*Vanellus cinereus*	Grey-headed Lapwing	นกกระแตหัวเทา	NT
Charadriidae	*Vanellus duvaucelii*	River Lapwing	นกกระแตหาด	EN
Charadriidae	*Vanellus indicus*	Red-wattled Lapwing	นกกระแตแต้แว็ด	
Charadriidae	*Vanellus vanellus*	Northern Lapwing	นกกระแตหงอน	
Dromadidae	*Dromas ardeola*	Crab Plover	นกหัวโตกินปู	
Glareolidae	*Glareola lactea*	Small Pratincole	นกแอ่นทุ่งเล็ก	VU
Glareolidae	*Glareola maldivarum*	Oriental Pratincole	นกแอ่นทุ่งใหญ่	
Jacanidae	*Hydrophasianus chirurgus*	Pheasant-tailed Jacana	นกอีแจว	
Jacanidae	*Metopidius indicus*	Bronze-winged Jacana	นกพริก	
Laridae	*Anous stolidus*	Brown Noddy	นกนื่อดดี้	CE
Laridae	*Chlidonias hybridus*	Whiskered Tern	นกนางนวลแกลบเคราขาว	
Laridae	*Chlidonias leucopterus*	White-winged Tern	นกนางนวลแกลบคำปีกขาว	
Laridae	*Gelochelidon nilotica*	Gull-billed Tern	นกนางนวลแกลบปากหนา	
Laridae	*Larus ichthyaetus*	Great Black-headed Gull	นกนางนวลหัวดำใหญ่	
Laridae	*Larus argentatus*	Herring Gull	นกนางนวลแฮร์ริ่ง	
Laridae	*Larus brunnicephalus*	Brown-headed Gull	นกนางนวลธรรมดา	
Laridae	*Larus ridibundus*	Common Black-headed Gull	นกนางนวลขอบปีกขาว	
Laridae	*Sterna albifrons*	Little Tern	นกนางนวลแกลบเล็ก	NT

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Laridae	*Sterna anaethetus*	Bridled Tern	นกนางนวลแกลบคิ้วขาว	
Laridae	*Sterna aurantia*	River Tern	นกนางนวลแกลบแม่น้ำ	CE
Laridae	*Sterna bengalensis*	Lesser Crested Tern	นกนางนวลแกลบหงอนเล็ก	
Laridae	*Sterna bergii*	Great Crested Tern	นกนางนวลแกลบหงอนใหญ่	EN
Laridae	*Sterna bernsteini*	Chinese Crested Tern	นกนางนวลแกลบจีน	CE
Laridae	*Sterna caspia*	Caspian Tern	นกนางนวลแกลบแคสเปียน	
Laridae	*Sterna dougallii*	Roseate Tern	นกนางนวลแกลบสีกุหลาบ	EN
Laridae	*Sterna fuscata*	Sooty Tern	นกนางนวลแกลบดำ	
Laridae	*Sterna hirundo*	Common Tern	นกนางนวลแกลบธรรมดา	
Laridae	*Sterna sumatrana*	Black-naped Tern	นกนางนวลแกลบท้ายทอยดำ	
Recurvirostridae	*Himantopus himantopus*	Black-winged Stilt	นกคืนเทียน	
Recurvirostridae	*Recurvirostra avosetta*	Pied Avocet	นกแอ็ฟโวเส็ท	
Rostratulidae	*Rostratula benghalensis*	Greater Painted-snipe	นกโป่งวิด	
Rynchopidae	*Rynchops albicollis*	Indian Skimmer	นกกรีดน้ำ	
Scolopacidae	*Actitis hypoleucos*	Common Sandpiper	นกเด้าดิน	
Scolopacidae	*Arenaria interpres*	Ruddy Turnstone	นกพลิกหิน	
Scolopacidae	*Calidris acuminata*	Sharp-tailed Sandpiper	นกชายเลนกระหม่อมแดง	
Scolopacidae	*Calidris alba*	Sanderling	นกคอสั้นตีนไว	
Scolopacidae	*Calidris canutus*	Red Knot	นกนือทเล็ก	
Scolopacidae	*Calidris ferruginea*	Curlew Sandpiper	นกชายเลนปากโค้ง	
Scolopacidae	*Calidris minuta*	Little Stint	นกสคิ้นท์เล็ก	
Scolopacidae	*Calidris ruficollis*	Rufous-necked Stint	นกสคิ้นท์คอแดง	
Scolopacidae	*Calidris subminuta*	Long-toed Stint	นกสคิ้นท์นิ้วยาว	
Scolopacidae	*Calidris temminckii*	Temminck's Stint	นกสคิ้นท์ตีเทา	
Scolopacidae	*Calidris tenuirostris*	Great Knot	นกนือทใหญ่	
Scolopacidae	*Eurynorhynchus pygmaeus*	Spoon-billed Sandpiper	นกชายเลนปากช้อน	VU
Scolopacidae	*Gallinago gallinago*	Common Snipe	นกปากซ่อมหางพัด	
Scolopacidae	*Gallinago megala*	Swinhoe's Snipe	นกปากซ่อมสวินโฮ	NT
Scolopacidae	*Gallinago nemoricola*	Wood Snipe	นกปากซ่อมพง	VU
Scolopacidae	*Gallinago stenura*	Pintail Snipe	นกปากซ่อมหางเข็ม	
Scolopacidae	*Heteroscelus brevipes*	Grey-tailed Tattler	นกตีนเหลือง	
Scolopacidae	*Limicola falcinellus*	Broad-billed Sandpiper	นกชายเลนปากกว้าง	
Scolopacidae	*Limnodromus scolopaceus*	Long-billed Dowitcher	นกซ่อมทะเลปากยาว	
Scolopacidae	*Limnodromus semipalmatus*	Asian Dowitcher	นกซ่อมทะเลอกแดง	VU
Scolopacidae	*Limosa lapponica*	Bar-tailed Godwit	นกปากแอ่นหางลาย	
Scolopacidae	*Limosa limosa*	Black-tailed Godwit	นกปากแอ่นหางดำ	
Scolopacidae	*Lymnocryptes minimus*	Jack Snipe	นกปากซ่อมเล็ก	
Scolopacidae	*Numenius arquata*	Eurasian Curlew	นกอีก๋อยใหญ่	
Scolopacidae	*Numenius madagascariensis*	Eastern Curlew	นกอีก๋อยตะโพกสีน้ำตาล	NT
Scolopacidae	*Numenius phaeopus*	Whimbrel	นกอีก๋อยเล็ก	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Scolopacidae	*Phalaropus lobatus*	Red-necked Phalarope	นกตีนเทียนคอแดง	
Scolopacidae	*Philomachus pugnax*	Ruff	นกรัฟ	
Scolopacidae	*Scolopax rusticola*	Eurasian Woodcock	นกปากช้อนคง	
Scolopacidae	*Tringa erythropus*	Spotted Redshank	นกทะเลขาแดงลายจุด	EN
Scolopacidae	*Tringa glareola*	Wood Sandpiper	นกชายเลนน้ำจืด	
Scolopacidae	*Tringa guttifer*	Nordmann's Greenshank	นกทะเลขาเขียวลายจุด	EN
Scolopacidae	*Tringa nebularia*	Common Greenshank	นกทะเลขาเขียว	
Scolopacidae	*Tringa ochropus*	Green Sandpiper	นกชายเลนเขียว	
Scolopacidae	*Tringa stagnatilis*	Marsh Sandpiper	นกชายเลนปีก	
Scolopacidae	*Tringa totanus*	Common Redshank	นกทะเลขาแดงธรรมดา	
Scolopacidae	*Xenus cinereus*	Terek Sandpiper	นกชายเลนปากแอ่น	
Stercorariidae	*Stercorarius pomarinus*	Pomarine Skua	นกสก๊ัว	
Order Ciconiiformes				
Ardeidae	*Ardea cinerea*	Grey Heron	นกกระสานวล	EN
Ardeidae	*Ardea purpurea*	Purple Heron	นกกระสาแดง	EN
Ardeidae	*Ardea sumatrana*	Great-billed Heron	นกกระสาใหญ่	CE
Ardeidae	*Ardeola bacchus*	Chinese Pond-heron	นกยางกรอกพันธุ์จีน	
Ardeidae	*Ardeola grayii*	Indian Pond-heron	นกยางกรอกพันธุ์อินเดีย	
Ardeidae	*Ardeola speciosa*	Javanee Pond-heron	นกยางกรอกพันธุ์ชวา	
Ardeidae	*Botaurus stellaris*	Great Bittern	นกยางแคงใหญ่	NT
Ardeidae	*Bubulcus ibis*	Cattle Egret	นกยางควาย	
Ardeidae	*Butorides striatus*	Little Heron	นกยางเขียว	
Ardeidae	*Dupetor flavicollis*	Black Bittern	นกยางดำ	
Ardeidae	*Egretta alba*	Great Egret	นกยางโทนใหญ่	
Ardeidae	*Egretta eulophotes*	Chinese Egret	นกยางจีน	CE
Ardeidae	*Egretta garzetta*	Little Egret	นกยางเปีย	
Ardeidae	*Egretta intermedia*	Intermediate Egret	นกยางโทนน้อย	NT
Ardeidae	*Egretta sacra*	Pacific Reef-egret	นกยางทะเล	
Ardeidae	*Gorsachius melanolophus*	Malayan Night-heron	นกยางลายเสือ	NT
Ardeidae	*Ixobrychus cinnamomeus*	Cinnamon Bittern	นกยางไฟธรรมดา	
Ardeidae	*Ixobrychus eurhythmus*	Schrenck's Bittern	นกยางไฟหัวเทา	NT
Ardeidae	*Ixobrychus sinensis*	Yellow Bittern	นกยางไฟหัวดำ	
Ardeidae	*Nycticorax nycticorax*	Black-crowned Night-heron	นกแขวก	
Ciconiidae	*Anastomus oscitans*	Asian Openbilled	นกปากห่าง	
Ciconiidae	*Ciconia episcopus*	Woolly-necked Stork	นกกระสาคอขาว	CE
Ciconiidae	*Ciconia nigra*	Black Stork	นกกระสาดำ	EN
Ciconiidae	*Ephippiorhynchus asiaticus*	Black-necked Stork	นกกระสาคอดำ	CE
Ciconiidae	*Leptoptilos dubius*	Greater Adjutant	นกตะกราม	CE
Ciconiidae	*Leptoptilos javanicus*	Lesser Adjutant	นกตะกรุม	CE

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Ciconiidae	*Mycteria leucocephala*	Painted Stork	นกกาบบัว	EN
Threskiornithidae	*Threskiornis melanocephalus*	Black-headed Ibis	นกช้อนหอยขาว นกกุลา	EN
Order Columbiformes				
Columbidae	*Caloenas nicobarica*	Nicobar Pigeon	นกขาปีไหน	EN
Columbidae	*Chalcophaps indica*	Emerald Dove	นกเขาเขียว	
Columbidae	*Columba livia*	Rock Pigeon	นกพิราบป่า	
Columbidae	*Columba punicea*	Pale-capped Pigeon	นกลุมพูแดง	VU
Columbidae	*Ducula aenea*	Green Imperial Pigeon	นกลุมพู	VU
Columbidae	*Ducula badia*	Mountain Imperial Pigeon	นกบูม	
Columbidae	*Ducula bicolor*	Pied Imperial Pigeon	นกลุมพูขาว	NT
Columbidae	*Geopelia striata*	Zebra Dove	นกเขาชวา	
Columbidae	*Macropygia ruficeps*	Little Cuckoo-dove	นกเขาลายเล็ก	
Columbidae	*Macropygia unchall*	Barred Cuckoo-dove	นกเขาลายใหญ่	
Columbidae	*Ptilinopus jambu*	Jambu Fruit-dove	นกเปล้าหน้าแดง	EN
Columbidae	*Streptopelia chinensis*	Spotted Dove	นกเขาใหญ่ นกเขาหลวง	
Columbidae	*Streptopelia orientalis*	Oriental Turtle-dove	นกเขาพม่า	
Columbidae	*Streptopelia tranquebarica*	Red Turtle-dove	นกเขาไฟ	
Columbidae	*Treron bicincta*	Orange-breasted Pigeon	นกเปล้าอกสีม่วงน้ำตาล	NT
Columbidae	*Treron capellei*	Large Green Pigeon	นกเปล้าใหญ่	CE
Columbidae	*Treron curvirostra*	Thick-billed Pigeon	นกเขาเปล้าธรรมดา	
Columbidae	*Treron fulvicollis*	Cinnamon-headed Pigeon	นกเปล้าแดง	CE
Columbidae	*Treron olax*	Little Green Pigeon	นกเปล้าเล็กหัวเทา	EN
Columbidae	*Treron phoenicoptera*	Yellow-footed Pigeon	นกเปล้าขาเหลือง	VU
Columbidae	*Treron pompadora*	Pompadour Pigeon	นกเปล้าหน้าเหลือง	NT
Columbidae	*Treron seimundi*	Yellow-vented Pigeon	นกเปล้าหางเข็มหัวปีกแดง	VU
Columbidae	*Treron sphenura*	Wedge-tailed Pigeon	นกเปล้าหางพลั่ว	VU
Columbidae	*Treron vernans*	Pink-necked Pigeon	นกเปล้าคอสีม่วง	
Order Coraciiformes				
Alcedinidae	*Actenoides concretus*	Rufous-collared Kingfisher	นกกะเต็นสร้อยคอสีน้ำตาล	VU
Alcedinidae	*Alcedo atthis*	Common Kingfisher	นกกะเต็นน้อยธรรมดา	
Alcedinidae	*Alcedo euryzona*	Blue-banded Kingfisher	นกกะเต็นน้อยแถบอกดำ	NT
Alcedinidae	*Alcedo meninting*	Blue-eared Kingfisher	นกกะเต็นน้อยหลังสีน้ำเงิน	
Alcedinidae	*Ceryle lugubris*	Greater Pied Kingfisher	นกกะเต็นดำขาวใหญ่	
Alcedinidae	*Ceryle rudis*	Pied Kingfisher	นกกะเต็นปีกหลัก	
Alcedinidae	*Ceyx erithacus*	Oreintal Dwarft Kingfisher	นกกะเต็นน้อยสามนิ้ว	
Alcedinidae	*Halcyon amauroptera*	Brown-winged Kingfisher	นกกะเต็นใหญ่ปีกสีน้ำตาล	VU
Alcedinidae	*Halcyon capensis*	Stork-billed Kingfisher	นกกะเต็นใหญ่ธรรมดา	
Alcedinidae	*Halcyon chloris*	Collared Kingfisher	นกกินเปี้ยว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Alcedinidae	*Halcyon coromanda*	Ruddy Kingfisher	นกกะเต็นแดง	VU
Alcedinidae	*Halcyon pileata*	Black-capped Kingfisher	นกกะเต็นหัวดำ	
Alcedinidae	*Halcyon smyrnensis*	White-throated Kingfisher	นกกะเต็นอกขาว	
Alcedinidae	*Lacedo pulchella*	Banded Kingfisher	นกกะเต็นลาย	
Alcedinidae	*Megaceryle lugubris*	Crested Kingfisher	นกกะเต็นขาวดำใหญ่	VU
Alcedinidae	*Todirhamphus chloris*		นกกินเปี้ยว	
Bucerotidae	*Aceros nipalensis*	Rufous-necked Hornbill	นกเงือกคอแดง	EN
Bucerotidae	*Aceros undulatus*		นกเงือกกรามช้าง	
Bucerotidae	*Anorrhinus galeritus*	Brushy-crested Hornbill	นกเงือกปากดำ	NT
Bucerotidae	*Anthracoceros albirostris*	Oriental Pied Hornbill	นกแก๊ก นกแกง	
Bucerotidae	*Anthracoceros malayanus*	Black Hornbill	นกเงือกดำ	EN
Bucerotidae	*Berenicornis comatus*	White-crowned Hornbill	นกเงือกหัวหงอก	VU
Bucerotidae	*Buceros bicornis*	Great Hornbill	นกกก นกกาฮัง	NT
Bucerotidae	*Buceros rhinoceros*	Rhinoceros Hornbill	นกเงือกหัวแรด	EN
Bucerotidae	*Ptilolaemus tickelli*	Brown Hornbill	นกเงือกสีน้ำตาล	NT
Bucerotidae	*Rhinoplax vigil*	Helmeted Hornbill	นกขนหิน	EN
Bucerotidae	*Rhyticeros corrugatus*	Wrinkled Hornbill	นกเงือกปากย่น	CE
Bucerotidae	*Rhyticeros subruficollis*	Plain-pouched Hornbill	นกเงือกกรามช้างปากเรียบ	EN
Bucerotidae	*Rhyticeros undulatus*	Wreathed Hornbill	นกเงือกกรามช้าง	NT
Coraciidae	*Coracias benghalensis*	Indian Roller	นกตะขาบทุ่ง	
Coraciidae	*Eurystomus orientalis*	Dollarbird	นกตะขาบดง	
Meropidae	*Merops leschenaulti*	Chestnut-headed Bee-eater	นกจาบคาหัวสีส้ม	
Meropidae	*Merops orientalis*	Green Bee-eater	นกจาบคาเล็ก	
Meropidae	*Merops philippinus*	Blue-tailed Bee-eater	นกจาบคาหัวเขียว	
Meropidae	*Merops viridis*	Blue-throated Bee-eater	นกจาบคาคอสีฟ้า	
Meropidae	*Nyctyornis amictus*	Red-bearded Bee-eater	นกจาบคาเคราแดง	
Meropidae	*Nyctyornis athertoni*	Blue-bearded Bee-eater	นกจาบคาเคราน้ำเงิน	
Upupidae	*Upupa epops*	Hoopoe	นกกะรางหัวขวาน	
Order Cuculiformes				
Cuculidae	*Cacamantis merulinus*	Plaintive Cuckoo	นกอีวาบตั๊กแตน	
Cuculidae	*Cacomantis sepulcralis*	Rusty-breasted Cuckoo	นกคัคคูหางแพน	
Cuculidae	*Cacomantis sonneratii*	Banded Bay Cuckoo	นกคัคคูลาย	
Cuculidae	*Carpococcyx renauldi*	Coral-billed Ground-cuckoo	นกโกโรโกโส	VU
Cuculidae	*Centropus bengalensis*	Lesser Coucal	นกกระปูดเล็ก	
Cuculidae	*Centropus sinensis*	Greater Coucal	นกกระปูดใหญ่	
Cuculidae	*Chrysococcyx maculatus*	Asian Emerald Cuckoo	นกคัคคูมรกต	
Cuculidae	*Chrysococcyx minutillus*	Malayan Bronze Cuckoo	นกคัคคูสีทองแดง	
Cuculidae	*Chrysococcyx xanthorhynchus*	Violet Cuckoo	นกคัคคูสีม่วง	
Cuculidae	*Clamator coromandus*	Chestnut-winged Cuckoo	นกคัคคูหงอน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cuculidae	*Cuculus fugax*	Hodgson's Hawk-cuckoo	นกคัคคูเหยี่ยวอกแดง	
Cuculidae	*Cuculus micropterus*	Indian Cuckoo	นกคัคคูพันธุ์อินเดีย	
Cuculidae	*Cuculus saturatus*	Oriental Cuckoo	นกคัคคูพันธุ์หิมาลัย	
Cuculidae	*Cuculus sparverioides*	Large Hawk-cuckoo	นกคัคคูเหยี่ยวใหญ่	
Cuculidae	*Cuculus vagans*	Moustached Hawk-cuckoo	นกคัคคูเหยี่ยวเล็ก	
Cuculidae	*Eudynamys scolopacea*	Common Koel	นกกาเหว่า	
Cuculidae	*Phaenicophaeus chlorophaeus*	Raffles' Malkoha	นกบั้งรอกแดง	
Cuculidae	*Phaenicophaeus curvirostris*	Chestnut-breasted Malkoha	นกบั้งรอกเขียวอกแดง	
Cuculidae	*Phaenicophaeus diardi*	Black-bellied Malkoha	นกบั้งรอกเล็กท้องเทา	
Cuculidae	*Phaenicophaeus javanicus*	Red-billed Malkoha	นกบั้งรอกปากแดง	
Cuculidae	*Phaenicophaeus sumatranus*	Chestnut-bellied Malkoha	นกบั้งรอกเล็กท้องแดง	
Cuculidae	*Phaenicophaeus tristis*	Green-billed Malkoha	นกบั้งรอกใหญ่	
Cuculidae	*Surniculus lugubris*	Drongo Cuckoo	นกคัคคูแซงแซว	
Order Falconiformes				
Accipitridae	*Accipiter badius*	Shikra	เหยี่ยวนกเขาชิครา	
Accipitridae	*Accipiter gularis*	Japanese Sparrowhawk	เหยี่ยวนกเขาพันธุ์ญี่ปุ่น	
Accipitridae	*Accipiter nisus*	Northern Sparrowhawk	เหยี่ยวนกกระจอกใหญ่	
Accipitridae	*Accipiter soloensis*	Chinese Goshawk	เหยี่ยวนกเขาพันธุ์จีน	
Accipitridae	*Accipiter trivirgatus*	Crested Goshawk	เหยี่ยวนกเขาหงอน	
Accipitridae	*Accipiter virgatus*	Bersa	เหยี่ยวนกกระจอกเล็ก	
Accipitridae	*Aquila clanga*	Greater Spotted Eagle	นกอินทรีปีกลาย	EN
Accipitridae	*Aquila heliaca*	Imperial Eagle	นกอินทรีหัวไหล่ขาว	EN
Accipitridae	*Aquila nipalensis*	Steppe Eagle	นกอินทรีสีน้ำตาลใหญ่	NT
Accipitridae	*Athene brama*	Spotted Owlet	นกเค้าจุด	
Accipitridae	*Aviceda jerdoni*	Jerdon's Baza	เหยี่ยวกิ้งก่าสีน้ำตาล	NT
Accipitridae	*Aviceda leuphotes*	Black Baza	เหยี่ยวกิ้งก่าสีดำ	
Accipitridae	*Bubo coromandus*	Dusky Eagle-owl	นกเค้าใหญ่สีคล้ำ	CE
Accipitridae	*Bubo nipalensis*	Spot-bellied Eagle-owl	นกเค้าใหญ่พันธุ์เนปาล	NT
Accipitridae	*Bubo sumatranus*	Barred Eagle-owl	นกเค้าใหญ่พันธุ์สุมาตรา	VU
Accipitridae	*Butastur indicus*	Grey-faced Buzzard	เหยี่ยวหน้าเทา	
Accipitridae	*Butastur liventer*	Rufous-winged Buzzard	เหยี่ยวปีกแดง	NT
Accipitridae	*Buteo buteo*	Common Buzzard	เหยี่ยวทะเลทราย	
Accipitridae	*Circaetus gallicus*	Short-toed Eagle	เหยี่ยวนิ้วสั้น	
Accipitridae	*Circus melanoleucos*	Pied Harrier	เหยี่ยวด่างดำขาว	
Accipitridae	*Circus spilonotus*	Eastern Marsh-harrier	เหยี่ยวทุ่ง	
Accipitridae	*Elanus caeruleus*	Black-shouldered Kite	เหยี่ยวขาว	
Accipitridae	*Glaucidium brodiei*	Collared Owlet	นกเค้าแคระ	
Accipitridae	*Glaucidium cuculoides*	Asian Barred Owlet	นกเค้าโมง นกเค้าแมว	
Accipitridae	*Gyps bengalensis*	White-rumped Vulture	อีแร้งเทาหลังขาว	CE

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Accipitridae	*Gyps indicus*	Long-billed Vulture	อีแร้งสีน้ำตาล	CE
Accipitridae	*Haliaeetus leucogaster*	White-bellied Sea-eagle	นกออก	NT
Accipitridae	*Haliastur indus*	Brahminy Kite	เหยี่ยวแดง	NT
Accipitridae	*Hieraaetus kienerii*	Rufous-bellied Eagle	เหยี่ยวท้องแดง	
Accipitridae	*Hieraaetus pennatus*	Booted Eagle	นกอินทรีเล็ก	
Accipitridae	*Ichthyophaga humilis*	Lesser Fish-eagle	เหยี่ยวปลาเล็กหัวเทา	EN
Accipitridae	*Ichthyophaga ichthyaetus*	Grey-headed Fish-eagle	เหยี่ยวปลาใหญ่หัวเทา	CE
Accipitridae	*Ictinaetus malayensis*	Black Eagle	นกอินทรีดำ	VU
Accipitridae	*Ketupa ketupu*	Buffy Fish-owl	นกฮูกท้องลาย	
Accipitridae	*Ketupa zeylonensis*	Brown Fish-owl	นกฮูกท้องพันธุ์เหนือ	
Accipitridae	*Milvus migrans*	Black Kite	เหยี่ยวดำ	EN
Accipitridae	*Ninox scutulata*	Brown Hawk-owl	นกเค้าเหยี่ยว	
Accipitridae	*Otus lempiji*	Collared Scops-owl	นกอุก นกเค้าจู๋	
Accipitridae	*Otus rufescens*	Reddish Scops-owl	นกเค้าแดง	EN
Accipitridae	*Otus spilocephalus*	Mountain Scops-owl	นกเค้าภูเขา	
Accipitridae	*Otus sunia*	Oriental Scops-owl	นกเค้าหูยาวเล็ก	
Accipitridae	*Pandion haliaetus*	Osprey	เหยี่ยวออสเปร	
Accipitridae	*Pernis ptilorhyncus*	Crested Honey-buzzard	เหยี่ยวผึ้ง	
Accipitridae	*Phodilus badius*	Bay Owl	นกแสกแดง	
Accipitridae	*Sarcogyps calvus*	Red-headed Vulture	พญาแร้ง	CE
Accipitridae	*Spilornis cheela*	Crested Serpent-eagle	เหยี่ยวรุ้ง	
Accipitridae	*Spizaetus alboniger*	Blyth's Hawk-eagle	เหยี่ยวดำท้องขาว	
Accipitridae	*Spizaetus cirrhatus*	Changeable Hawk-eagle	เหยี่ยวต่างสี	
Accipitridae	*Spizaetus nanus*	Wallace's Hawk-eagle	เหยี่ยวหงอนสีน้ำตาลท้องขาว	EN
Accipitridae	*Spizaetus nipalensis*	Mountain Hawk-eagle	เหยี่ยวภูเขา	NT
Accipitridae	*Strix leptogrammica*	Brown Wood-owl	นกเค้าป่าสีน้ำตาล	
Accipitridae	*Strix seloputo*	Spotted Wood-owl	นกเค้าป่าหลังจุด	VU
Accipitridae	*Tyto alba*	Barn Owl	นกแสก	
Falconidae	*Falco amurensis*	Amur Falcon	เหยี่ยวตีนแดง	
Falconidae	*Falco peregrinus*	Peregrine Falcon	เหยี่ยวเพเรกริน	
Falconidae	*Falco severus*	Oriental Hobby	เหยี่ยวสอบปี้	NT
Falconidae	*Falco tinnunculus*	Eurasian Kestrel	เหยี่ยวเคสเตรล	
Falconidae	*Machetrumphus alcinus*	Bat Hawk	เหยี่ยวค้างคาว	EN
Falconidae	*Microhierax caerulescens*	Collared Falconet	เหยี่ยวแมลงปอขาแดง	
Falconidae	*Microhierax fringillarius*	Black-thighed Falconet	เหยี่ยวแมลงปอขาดำ	
Falconidae	*Polihierax insignis*	White-rumped Falcon	เหยี่ยวเล็กคะโพกขาว	VU
Order Galliformes				
Phasianidae	*Arborophila brunneopectus*	Bar-backed Partridge	นกกระทาดงอกสีน้ำตาล	
Phasianidae	*Arborophila cambodiana*	Chestnut-headed Partridge	นกกระทาดงอันหมูรณ์	EN

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Phasianidae	*Arborophila charltonii*	Chestnut-necklaced Partridge	นกกระทาดงปีกม่วงใต้	CE
Phasianidae	*Arborophila chloropus*	Scaly-breasted Partridge	นกกระทาดงแข้งเขียว	
Phasianidae	*Arborophila rufogularis*	Rufous-throated Partridge	นกกระทาดงคอสีแสด	NT
Phasianidae	*Argusianus argus*	Great Argus	นกหว้า	EN
Phasianidae	*Caloperdix oculea*	Ferruginous Wood-partridge	นกกระทาสองเดือย	VU
Phasianidae	*Coturnix chinensis*	Blue-breasted Quail	นกคุ่มสี	NT
Phasianidae	*Francolinus pintadeanus*	Chinese Francolin	นกกระทาทุ่ง	
Phasianidae	*Gallus gallus*	Red Junglefowl	ไก่ป่า	
Phasianidae	*Lophura diardi*	Siamese Fireback	ไก่ฟ้าพญาลอ	VU
Phasianidae	*Lophura ignita*	Crested Fireback	ไก่ฟ้าหน้าเขียว	CE
Phasianidae	*Lophura leucomelana*	Kalij Pheasant	ไก่ฟ้าหลังเทา	
Phasianidae	*Lophura nycthemera*	Silver Pheasant	ไก่ฟ้าหลังขาว	
Phasianidae	*Pavo muticus*	Green Peafowl	นกยูง	EN
Phasianidae	*Polyplectron bicalcaratum*	Grey Peacock-pheasant	นกแว่นสีเทา	
Phasianidae	*Rhizothera longirostris*	Long-billed partridge	ไก่นวล	CE
Phasianidae	*Rollulus rouloul*	Crested Wood-partridge	ไก่จุก	EN
Order Gruiformes				
Gruidae	*Grus antigone*	Sarus Crane	นกกระเรียน	EW
Heliornithidae	*Heliopais personata*	Masked Finfoot	นกฟินฟุท	EN
Rallidae	*Amaurornis phoenicurus*	White-breasted Waterhen	นกกวัก	
Rallidae	*Fulica atra*	Eurasian Coot	นกคู้ท	
Rallidae	*Gallicrex cinerea*	Watercock	นกอีคุ้ม	NT
Rallidae	*Gallinula chloropus*	Common Moorhen	นกอีล้ำ	
Rallidae	*Porphyrio porphyrio*	Purple Swamphen	นกอีโก้ง	
Rallidae	*Porzana cinerea*	White-browed Crake	นกอัญชันคิ้วขาว	
Rallidae	*Porzana fusca*	Ruddy-breasted Crake	นกหนูแดง	
Rallidae	*Porzana porzana*	Spotted Crake	นกอัญชันเล็กลายจุด	
Rallidae	*Porzana pusilla*	Baillon's Crake	นกอัญชันเล็ก	
Rallidae	*Rallina eurizonoides*	Slaty-legged Crake	นกอัญชันป่าขาเทา	
Rallidae	*Rallina fasciata*	Red-legged Crake	นกอัญชันป่าขาแดง	
Rallidae	*Rallus aquaticus*	Water Rail	นกอัญชันนอกสีโพล	
Rallidae	*Rallus striatus*	Slaty-breasted Rail	นกอัญชันนอกเทา	
Turnicidae	*Turnix suscitator*	Barred Buttonquail	นกคุ่มนอกลาย	
Turnicidae	*Turnix sylvatica*	Small Buttonquail	นกคุ่มอีดเล็ก	
Turnicidae	*Turnix tanki*	Yellow-legged Buttonquail	นกคุ่มอีดใหญ่	
Order Passeriformes				
Acanthizidae	*Gerygone sulphurea*	Flyeater	นกกระจ้อยป่าโกงกาง	
Alaudidae	*Alauda gulgula*	Oriental Skylark	นกจาบฝนเสียงสารรค์	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Alaudidae	*Anthus cervinus*	Red-throated Pipit	นกเด้าดินอกแดง	
Alaudidae	*Mirafra assamica*	Rufous-winged Bushlark	นกจาบฝนปีกแดง	
Alaudidae	*Mirafra javanica*	Singing Bushlark	นกจาบฝนเสียงใส	
Artamidae	*Artamus fuscus*	Ashy Wood-swallow	นกแอ่นพง	
Batrachostomidae	*Batrachostomus javensis*	Javan Frogmouth	นกปากกบพันธุ์ชวา	VU
Batrachostomidae	*Batrachostomus stellatus*	Gould's Frogmouth	นกปากกบปีกม้าลาย	EN
Campephagidae	*Coracina fimbriata*	Lesser Cuckoo-shrike	นกเขียวปุ้งเล็ก	
Campephagidae	*Coracina macei*	Large Cuckoo-shrike	นกขี้เถ้าใหญ่	
Campephagidae	*Coracina melaschista*	Black-winged Cuckoo-shrike	นกเขียวปุ้งใหญ่	
Campephagidae	*Coracina polioptera*	Indochinese Cuckoo-shrike	นกเขียวปุ้งกลาง	
Campephagidae	*Coracina striata*	Bar-bellied Cuckoo-shrike	นกขี้เถ้าลายขวาง	
Campephagidae	*Hemipus hirundinaceus*	Black-winged Flycatcher-shrike	นกเขนน้อยปีกดำ	EN
Campephagidae	*Hemipus picatus*	Bar-winged Flycatcher-shrike	นกเขนน้อยปีกแถบขาว	
Campephagidae	*Lalage nigra*	Pied Triller	นกเขนน้อยคิ้วขาว	VU
Campephagidae	*Pericrocotus cinnamomeus*	Small Minivet	นกพญาไฟเล็ก	
Campephagidae	*Pericrocotus divaricatus*	Ashy Minivet	นกพญาไฟสีเทา	
Campephagidae	*Pericrocotus flammeus*	Scarlet Minivet	นกพญาไฟใหญ่	
Campephagidae	*Pericrocotus igneus*	Fiery Minivet	นกพญาไฟเล็กคอดำ	VU
Campephagidae	*Pericrocotus roseus*	Rosy Minivet	นกพญาไฟสีกุหลาบ	
Campephagidae	*Pericrocotus solaris*	Grey-chinned Minivet	นกพญาไฟคอเทา	
Campephagidae	*Tephrodornis gularis*	Wood-shrike	นกเขียวคงหางสีน้ำตาล	
Campephagidae	*Tephrodornis pondicerianus*	Common Wood-shrike	นกเขียวคงธรรมดา	
Campephagidae	*Tephrodornis virgatus*	Large Wood-shrike	นกเขียวคงหางสีน้ำตาล	
Certhiidae	*Certhia discolor*	Brown-throated Treecreeper	นกเปล้อกไม้	VU
Chloropseidae	*Aegithina lafresnayei*	Great Iora	นกขมิ้นน้อยปีกสีเรียบ	
Chloropseidae	*Aegithina tiphia*	Common Iora	นกขมิ้นน้อยธรรมดา	
Chloropseidae	*Aegithina viridissima*	Green Iora	นกขมิ้นน้อยสีเขียว	
Chloropseidae	*Chloropsis aurifrons*	Golden-fronted Leafbird	นกเขียวก้านตองหน้าผากสีทอง	
Chloropseidae	*Chloropsis cochinchinensis*	Blue-winged Leafbird	นกเขียวก้านตองปีกสีฟ้า	
Chloropseidae	*Chloropsis cyanopogon*	Lesser Green Leafbird	นกเขียวก้านตองเล็ก	
Chloropseidae	*Chloropsis hardwickii*	Orange-bellied Leafbird	นกเขียวก้านตองท้องสีส้ม	
Chloropseidae	*Chloropsis sonnerati*	Greater Green Leafbird	นกเขียวก้านตองใหญ่	
Cinclosomatinae	*Eupetes macrocerus*	Malaysian Rail-babbler	นกคอสามสี	
Corvidae	*Cissa chinensis*	Green Magpie	นกสาลิกาเขียว	
Corvidae	*Cissa hypoleuca*	Eastern Green Magpie	นกสาลิกาเขียวหางสั้น	EN
Corvidae	*Corvus macrorhynchos*	Large-billed Crow	อีกา	
Corvidae	*Crypsirina temia*	Racket-tailed Treepie	นกกาแวน	
Corvidae	*Dendrocitta formosae*	Grey Treepie	นกกะลิงเขียดสีเทา	
Corvidae	*Dendrocitta vagabunda*	Rufous Treepie	นกกะลิงเขียด	
Corvidae	*Garrulus glandarius*	Eurasian Jay	นกปีกลายสก๊อต	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Corvidae	*Platylophus galericulatus*	Crested Jay	นกกาน้อยหงอนยาว	
Corvidae	*Platysmurus leucopterus*	Black Magpie	นกกาน้อยแถบปีกขาว	
Corvidae	*Urocissa erythrorhyncha*	Blue Magpie	นกขุนแผน	
Dicaeidae	*Dicaeum agile*	Thick-billed Flowerpecker	นกกาฝากปากหนา	
Dicaeidae	*Dicaeum chrysorrheum*	Yellow-vented Flowerpecker	นกกาฝากก้นเหลือง	
Dicaeidae	*Dicaeum concolor*	Plain Flowerpecker	นกกาฝากสีเรียบ	
Dicaeidae	*Dicaeum cruentatum*	Scarlet-backed Flowerpecker	นกสีชมพูสวน	
Dicaeidae	*Dicaeum ignipectus*	Buff-bellied Flowerpecker	นกกาฝากอกเหลือง	
Dicaeidae	*Dicaeum trigonostigma*	Orange-bellied Flowerpecker	นกกาฝากท้องสีส้ม	
Dicaeidae	*Prionochilus maculatus*	Yellow-breasted Flowerpecker	นกกาฝากอกเหลือง	
Dicaeidae	*Prionochilus percussus*	Crimson-breasted Flowerpecker	นกกาฝากอกสีเลือดหมู	
Dicaeidae	*Prionochilus thoracicus*	Scarlet-breasted Flowerpecker	นกกาฝากอกแดง	VU
Dicruridae	*Crypsirina temia*	Racket-tail Treepie	นกกาแวน	
Dicruridae	*Dicrurus aeneus*	Bronzed Drongo	นกแซงแซวเล็กเหลือบ	
Dicruridae	*Dicrurus annectans*	Crow-billed Drongo	นกแซงแซวปากกา	
Dicruridae	*Dicrurus hottentottus*	Hair-crested Drongo	นกแซงแซวหงอนขน	
Dicruridae	*Dicrurus leucophaeus*	Ashy Drongo	นกแซงแซวสีเทา	
Dicruridae	*Dicrurus macrocercus*	Black Drongo	นกแซงแซวหางปลา	
Dicruridae	*Dicrurus paradiseus*	Greater Racket-tailed Drongo	นกแซงแซวหางบ่วงใหญ่	
Dicruridae	*Dicrurus remifer*	Lesser Racket-tailed Drongo	นกแซงแซวหางบ่วงเล็ก	
Emberizidae	*Emberiza aureola*	Yellow-breasted Bunting	นกจาบปีกอ่อนอกเหลือง	NT
Emberizidae	*Emberiza fucata*	Chestnut-eared Bunting	นกจาบปีกอ่อนหัวเทา	
Emberizidae	*Emberiza rutila*	Chestnut Bunting	นกจาบปีกอ่อนสีตาล	
Emberizidae	*Emberiza spodocephala*	Black-faced Bunting	นกจาบปีกอ่อนหน้าดำ	
Emberizidae	*Melophus lathami*	Crested Bunting	นกจาบปีกอ่อนหงอน	
Estrildidae	*Amandava amandava*	Red Avadavat	นกกระติ๊ดแดง	NT
Estrildidae	*Erythrura prasina*	Pin-tailed Parrotfinch	นกกระติ๊ดเขียว นกไผ่	NT
Estrildidae	*Lochura maja*	White-headed Munia	นกกระติ๊ดหัวขาว	
Estrildidae	*Lonchura leucogastra*	White-bellied Munia	นกกระติ๊ดท้องขาว	
Estrildidae	*Lonchura malacca*	Chestnut Munia	นกกระติ๊ดสีอิฐ	
Estrildidae	*Lonchura punctulata*	Scaly-breasted Munia	นกกระติ๊ดขี้หมู	
Estrildidae	*Lonchura striata*	White-rumped Munia	นกกระติ๊ดตะโพกขาว	
Eurylaimidae	*Calyptomena viridis*	Green Broadbill	นกเขียวปากกุ้ม	
Eurylaimidae	*Corydon sumatranus*	Dusky Broadbill	นกพญาปากกว้างสีดำ	
Eurylaimidae	*Cymbirhynchus macrorhynchos*	Black-and-red Broadbill	นกพญาปากกว้างท้องแดง	VU
Eurylaimidae	*Eurylaimus javanicus*	Banded Broadbill	นกพญาปากกว้างลายเหลือง	
Eurylaimidae	*Eurylaimus ochromalus*	Black-and-yellow Broadbill	นกพญาปากกว้างเล็ก	
Eurylaimidae	*Psarisomus dalhousiae*	Long-tailed Broadbill	นกพญาปากกว้างหางยาว	
Eurylaimidae	*Serilophus lunatus*	Silver-breasted Broadbill	นกพญาปากกว้างอกสีเงิน	
Fringillidae	*Carpodacus erythrinus*	Common Rosefinch	นกจาบปีกอ่อนสีกุหลาบ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Hirundinidae	*Delichon dasypus*	Asian House-martin	นกนางแอ่นบ้านตีนพันธุ์เอเชียใต้	
Hirundinidae	*Hirundo concolor*	Dusky Crag-martin	นกนางแอ่นผาสีคล้ำ	
Hirundinidae	*Hirundo daurica*	Red-rumped Swallow	นกนางแอ่นตะโพกแดง	
Hirundinidae	*Hirundo rustica*	Barn Swallow	นกนางแอ่นบ้าน	
Hirundinidae	*Hirundo smithii*	Wire-tailed Swallow	นกนางแอ่นหางลวด	VU
Hirundinidae	*Hirundo tahitica*	Pacific Swallow	นกนางแอ่นแปซิฟิก	
Hirundinidae	*Pseudochelidon sirintarae*	White-eyed River-martin	นกเจ้าฟ้าหญิงสิรินธร	CE
Hirundinidae	*Riparia paludicola*	Plain Martin	นกนางแอ่นทรายสีน้ำตาล	VU
Hirundinidae	*Riparia riparia*	Sand Martin	นกนางแอ่นทรายสร้อยคอดำ	
Irenidae	*Irena puella*	Asian Fairy-bluebird	นกเขียวคราม	
Laniidae	*Lanius collurioides*	Burmese Shrike	นกอีเสือหลังแดง	
Laniidae	*Lanius cristatus*	Brown Shrike	นกอีเสือสีน้ำตาล	
Laniidae	*Lanius schach*	Long-tailed Shrike	นกอีเสือหัวดำ	
Laniidae	*Lanius tephronotus*	Grey-backed Shrike	นกอีเสือหลังเทา	
Laniidae	*Lanius tigrinus*	Tiger Shrike	นกอีเสือลายเสือ	
Monarchidae	*Hypothymis azurea*	Black-naped Monarch	นกจับแมลงจุกดำ	
Monarchidae	*Philentoma pyrhopterum*	Rufous-winged Flycatcher	นกจับแมลงปีกน้ำตาลแดง	
Monarchidae	*Philentoma velatum*	Maroon-breasted Flycatcher	นกจับแมลงอกแดง	
Monarchidae	*Terpsiphone atrocaudata*	Japanese Paradise-flycatcher	นกเขนนางขาวหางดำ	VU
Monarchidae	*Terpsiphone paradisi*	Asian Paradise-flycatcher	นกเขนนางขาว	
Motacillidae	*Anthus cervinus*	Red-throated Pipit	นกเด้าดินอกแดง	
Motacillidae	*Anthus hodgsoni*	Olive-backed Pipit	นกเด้าดินสวน	
Motacillidae	*Anthus novaeseelandiae*	Richard's Pipit	นกเด้าดินทุ่ง	
Motacillidae	*Anthus richardi*	Pipit	นกเด้าดินทุ่ง	
Motacillidae	*Dendronanthus indicus*	Forest Wagtail	นกเด้าลมดง	
Motacillidae	*Motacilla alba*	White Wagtail	นกอีมูนขาว	
Motacillidae	*Motacilla cinerea*	Grey Wagtail	นกเด้าลมหลังเทา	
Motacillidae	*Motacilla citreola*	Citrine Wagtail	นกเด้าลมหัวเหลือง	
Motacillidae	*Motacilla flava*	Yellow Wagtail	นกเด้าลมเหลือง	
Muscicapidae	*Culicicapa ceylonensis*	Grey-headed Flycatcher	นกจับแมลงหัวเทา	
Muscicapidae	*Cyanoptila cyanomelana*	Blue-and-white Flycatcher	นกจับแมลงสีฟ้าท้องขาว	
Muscicapidae	*Cyornis banyumas*	Hill Blue Flycatcher	นกจับแมลงคอน้ำตาลแดง	
Muscicapidae	*Cyornis concreta*	White-tailed Flycatcher	นกจับแมลงสีคล้ำหางแถบขาว	NT
Muscicapidae	*Cyornis hainana*	Hainan Blue Flycatcher	นกจับแมลงอกสีฟ้า	
Muscicapidae	*Cyornis rubeculoides*	Blue-throated Flycatcher	นกจับแมลงคอสีน้ำเงินเข้ม	
Muscicapidae	*Cyornis rufigastra*	Mangrove Blue Flycatcher	นกจับแมลงป่าโกงกาง	
Muscicapidae	*Cyornis tickelliae*	Tickell's Blue Flycatcher	นกจับแมลงอกส้มท้องขาว	
Muscicapidae	*Cyornis unicolor*	Pale Blue Flycatcher	นกจับแมลงสีฟ้าอ่อน	
Muscicapidae	*Eumyias thalassina*	Verditer Flycatcher	นกจับแมลงสีฟ้า	
Muscicapidae	*Ficedula dumetoria*	Rufous-chested Flycatcher	นกจับแมลงอกสีส้ม	EN

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Muscicapidae	*Ficedula hodgsonii*	Slaty-backed Flycatcher	นกจับแมลงหลังสีเทา	
Muscicapidae	*Ficedula mugimaki*	Mugimaki Flycatcher	นกจับแมลงคำอกสีส้ม	
Muscicapidae	*Ficedula narcissina*	Narcissus Flycatcher	นกจับแมลงคิ้วเหลือง	NT
Muscicapidae	*Ficedula parva*	Red-throated Flycatcher	นกจับแมลงคอแดง	
Muscicapidae	*Ficedula solitaris*	Rufous-browed Flycatcher	นกจับแมลงคอขาวหน้าแดง	
Muscicapidae	*Ficedula westermanni*	Little Pied Flycatcher	นกจับแมลงเล็กขาวดำ	
Muscicapidae	*Ficedula zanthopygia*	Yellow-rumped Flycatcher	นกจับแมลงตะโพกเหลือง	
Muscicapidae	*Muscicapa dauurica*	Asian Brown Flycatcher	นกจับแมลงสีน้ำตาล	
Muscicapidae	*Muscicapa ferruginea*	Ferruginous Flycatcher	นกจับแมลงสีน้ำตาลแดง	
Muscicapidae	*Muscicapa sibirica*	Dark-sided Flycatcher	นกจับแมลงสีคล้ำ	
Muscicapidae	*Muscicapa williamsoni*	Brown-streaked Flycatcher	นกจับแมลงสีน้ำตาลท้องลาย	
Muscicapidae	*Niltava davidi*	Fukien Niltava	นกนิลตวาท้องสีส้มพันธุ์จีน	VU
Muscicapidae	*Niltava grandis*	Large Niltava	นกนิลตวาใหญ่	
Muscicapidae	*Niltava vivida*	Vivid Niltava	นกนิลตวาท้องสีส้ม	
Muscicapidae	*Rhinomyias brunneata*	Brown-chested Flycatcher	นกจับแมลงอกสีน้ำตาลอ่อน	
Muscicapidae	*Rhinomyias olivacea*	Fulvous-chested Flycatcher	นกจับแมลงอกสีเนื้อ	
Muscicapidae	*Rhinomyias umbratilis*	Grey-chested Flycatcher	นกจับแมลงอกเทา	
Nectariniidae	*Aethopyga saturata*	Black-throated Sunbird	นกกินปลีหางยาวคอดำ	
Nectariniidae	*Aethopyga siparaja*	Crimson Sunbird	นกกินปลีคอแดง	
Nectariniidae	*Aethopyga temminckii*	Scarlet Sunbird	นกกินปลีแดง	VU
Nectariniidae	*Anthreptes malacensis*	Brown-throated Sunbird	นกกินปลีคอสีน้ำตาล	
Nectariniidae	*Anthreptes simplex*	Plain Sunbird	นกกินปลีสีเรียบ	
Nectariniidae	*Anthreptes singalensis*	Ruby-cheeked Sunbird	นกกินปลีแก้มสีทับทิม	
Nectariniidae	*Arachnothera affinis*	Grey-breasted Spiderhunter	นกปลีกล้วยท้องเทา	
Nectariniidae	*Arachnothera chrysogenys*	Yellow-eared Spiderhunter	นกปลีกล้วยหูเหลืองเล็ก	
Nectariniidae	*Arachnothera crassirostris*	Thick-billed Spiderhunter	นกปลีกล้วยปากหนา	
Nectariniidae	*Arachnothera flavigaster*	Spectacled Spiderhunter	นกปลีกล้วยหูเหลืองใหญ่	VU
Nectariniidae	*Arachnothera longirostra*	Little Spiderhunter	นกปลีกล้วยเล็ก	
Nectariniidae	*Arachnothera magna*	Streaked Spiderhunter	นกปลีกล้วยลาย	
Nectariniidae	*Arachnothera robusta*	Long-billed Spiderhunter	นกปลีกล้วยปากยาว	
Nectariniidae	*Hypogramma hypogrammicum*	Purple-naped Sunbird	นกกินปลีท้ายทอยน้ำเงิน	
Nectariniidae	*Nectarinia asiatica*	Purple Sunbird	นกกินปลีด้านม่วง	
Nectariniidae	*Nectarinia calcostetha*	Copper-throated Sunbird	นกกินปลีคอสีทองแดง	
Nectariniidae	*Nectarinia jugularis*	Olive-backed Sunbird	นกกินปลีอกเหลือง	
Nectariniidae	*Nectarinia sperata*	Purple-throated Sunbird	นกกินปลีคอสีม่วง	
Nectariniidae	*Passer flaveolus*	Plain-backed Sparrow	นกกระจอกตาล	
Nectariniidae	*Passer montanus*	Eurasian Tree-sparrow	นกกระจอกบ้าน	
Oriolidae	*Oriolus chinensis*	Black-naped Oriole	นกขมิ้นท้ายทอยดำ	
Oriolidae	*Oriolus mellianus*	Silver Oriole	นกขมิ้นขาว	VU
Oriolidae	*Oriolus tenuirostris*	Slender-billed Oriole	นกขมิ้นปากเรียว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Oriolidae	*Oriolus traillii*	Maroon Oriole	นกขมิ้นแดง	
Oriolidae	*Oriolus xanthonotus*	Dark-throated Oriole	นกขมิ้นหัวดำเล็ก	NT
Oriolidae	*Oriolus xanthornus*	Black-hooded Oriole	นกขมิ้นหัวดำใหญ่	
Pachycephalidae	*Pachycephala grisola*	Mangrove Whistler	นกโกงกางหัวโต	
Paridae	*Melanochlora sultanea*	Sultan Tit	นกติ๊ดสุลต่าน	
Paridae	*Parus major*	Great Tit	นกติ๊ดใหญ่	
Paridae	*Parus spilonotus*	Yellow-cheeked Tit	นกติ๊ดแก้มเหลือง	
Passeridae	*Passer domesticus*	House Sparrow	นกกระจอกใหญ่	
Pittidae	*Pitta caerulea*	Giant Pitta	นกแต้วแล้วยักษ์ นกจุ๊มหมู	EN
Pittidae	*Pitta cyanea*	Blue Pitta	นกแต้วแล้วสีน้ำเงิน	
Pittidae	*Pitta guajana*	Banded Pitta	นกแต้วแล้วลาย	
Pittidae	*Pitta gurneyi*	Gurney's Pitta	นกแต้วแล้วท้องดำ	CE
Pittidae	*Pitta megarhyncha*	Mangrove Pitta	นกแต้วแล้วป่าโกงกาง	
Pittidae	*Pitta moluccensis*	Blue-winged Pitta	นกแต้วแล้วธรรมดา นกกอหลอ	
Pittidae	*Pitta oatesi*	Rusty-naped Pitta	นกแต้วแล้วใหญ่หัวสีน้ำตาล	
Pittidae	*Pitta phayrei*	Eared Pitta	นกแต้วแล้วหูยาว	
Pittidae	*Pitta sordida*	Hooded Pitta	นกแต้วแล้วอกเขียว	
Pittidae	*Pitta soror*	Blue-rumped Pitta	นกแต้วแล้วใหญ่หัวสีน้ำเงิน	EN
Ploceidae	*Ploceus hypoxanthus*	Asian Golden Weaver	นกกระจาบทอง	VU
Ploceidae	*Ploceus manyar*	Streaked Weaver	นกกระจาบอกลาย	VU
Ploceidae	*Ploceus philippinus*	Baya Weaver	นกกระจาบธรรมดา	NT
Pycnonotidae	*Criniger bres*	Grey-cheeked Bulbul	นกปรอดโอ่งแก้มเทา	NT
Pycnonotidae	*Criniger flaveolus*	White-throated Bulbul	นกปรอดโอ่งหน้าผากเทา	
Pycnonotidae	*Criniger ochraceus*	Ochraceous Bulbul	นกปรอดโอ่งท้องสีน้ำตาล	
Pycnonotidae	*Criniger pallidus*	Puff-throated Bulbul	นกปรอดโอ่งเมืองเหนือ	
Pycnonotidae	*Criniger phaeocephalus*	Yellow-bellied Bubul	นกปรอดโอ่งไร้หงอน	
Pycnonotidae	*Hypsipetes charlottae*	Buff-vented Bulbul	นกปรอดหงอนตาขาว	
Pycnonotidae	*Hypsipetes criniger*	Hairy-backed Bulbul	นกปรอดหลังฟู	
Pycnonotidae	*Hypsipetes flavala*	Ashy Bulbul	นกปรอดสีขี้เถ้า	
Pycnonotidae	*Hypsipetes madagascariensis*	Black Bulbul	นกปรอดดำ	
Pycnonotidae	*Hypsipetes malaccensis*	Streaked Bulbul	นกปรอดหลังเขียวอกลาย	
Pycnonotidae	*Hypsipetes mcclellandii*	Mountain Bulbul	นกปรอดภูเขา	
Pycnonotidae	*Hypsipetes propinquus*	Grey-eyed Bulbul	นกปรอดเล็กตาขาว	
Pycnonotidae	*Hypsipetes thompsoni*	White-headed Bulbul	นกปรอดเทาหัวขาว	
Pycnonotidae	*Hypsipetes viridescens*	Olive Bulbul	นกปรอดเล็กสีไพลตาแดง	
Pycnonotidae	*Iole olivacea*	Bulbul	นกปรอดหงอนตาขาว	
Pycnonotidae	*Pycnonotus atriceps*	Black-headed Bulbul	นกปรอดทอง	
Pycnonotidae	*Pycnonotus aurigaster*	Sooty-headed Bulbul	นกปรอดหัวสีเขม่า	
Pycnonotidae	*Pycnonotus blanfordi*	Streak-eared Bulbul	นกปรอดสวน	
Pycnonotidae	*Pycnonotus brunneus*	Red-eyed Bulbul	นกปรอดสีน้ำตาลตาแดง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Pycnonotidae	*Pycnonotus cyaniventris*	Grey-bellied Bulbul	นกปรอดท้องสีเทา	
Pycnonotidae	*Pycnonotus erythrophthalmos*	Spectacled Bulbul	นกปรอดเล็กท้องเทา	
Pycnonotidae	*Pycnonotus eutilotus*	Puff-backed Bulbul	นกปรอดหงอนหลังลาย	NT
Pycnonotidae	*Pycnonotus finlaysoni*	Stripe-throated Bulbul	นกปรอดคอลาย	
Pycnonotidae	*Pycnonotus flavescens*	Flavescent Bulbul	นกปรอดหัวดาขาว	
Pycnonotidae	*Pycnonotus goiavier*	Yellow-vented Bulbul	นกปรอดหน้านวล	
Pycnonotidae	*Pycnonotus jocosus*	Red-whiskered Bulbul	นกปรอดหัวโขน	
Pycnonotidae	*Pycnonotus melanicterus*	Black-crested Bulbul	นกปรอดเหลืองหัวจุก	
Pycnonotidae	*Pycnonotus plumosus*	Olive-winged Bulbul	นกปรอดสีไพลใหญ่	
Pycnonotidae	*Pycnonotus simplex*	Cream-vented Bulbul	นกปรอดสีน้ำตาลดาขาว	
Pycnonotidae	*Pycnonotus squamatus*	Scaly-breasted Bulbul	นกปรอดอกลายเกล็ด	
Pycnonotidae	*Pycnonotus striatus*	Striated Bulbul	นกปรอดลาย	
Pycnonotidae	*Pycnonotus zeylanicus*	Straw-headed Bulbul	นกปรอดแม่พะ นกปรอดแม่ทะ	CE
Rhipiduridae	*Rhipidura albicollis*	White-throated Fantail	นกอีแพรดคอขาว	
Rhipiduridae	*Rhipidura javanica*	Pied Fantail	นกอีแพรดแถบอกดำ	
Sittidae	*Sitta castanea*	Chestnut-bellied Nuthatch	นกไต่ไม้ท้องสีเมล็ดมะขาม	
Sittidae	*Sitta frontalis*	Velvet-fronted Nuthatch	นกไต่ไม้หน้าผากกำมะหยี่	
Sturnidae	*Acridotheres fuscus*	Jungle Myna	นกเอี้ยงคาย	
Sturnidae	*Acridotheres javanicus*	White-vented Myna	นกเอี้ยงหงอน	
Sturnidae	*Acridotheres tristis*	Common Myna	นกเอี้ยงสาริกา	
Sturnidae	*Ampeliceps coronatus*	Golden-crested Myna	นกเอี้ยงหัวสีทอง	NT
Sturnidae	*Aplonis panayensis*	Philippine Glossy Starling	นกเอี้ยงดำปีกย้ำได้	
Sturnidae	*Gracula religiosa*	Hill Myna	นกขุนทอง	NT
Sturnidae	*Saroglossa spiloptera*	Spot-winged Starling	นกกิ้งโครงปีกลายจุด	VU
Sturnidae	*Sturnus burmannicus*	Vinous-breasted Starling	นกกิ้งโครงหัวสีนวล	
Sturnidae	*Sturnus contra*	Asian Pied Starling	นกเอี้ยงด่าง	
Sturnidae	*Sturnus malabaricus*	Chestnut-tailed Starling	นกกิ้งโครงแกลบหัวเทา	
Sturnidae	*Sturnus nigricollis*	Black-collared Starling	นกกิ้งโครงคอดำ	
Sturnidae	*Sturnus roseus*	Rosy Starling	นกกิ้งโครงสีกุหลาบ	
Sturnidae	*Sturnus sturninus*	Purple-backed Starling	นกกิ้งโครงแกลบหลังม่วงดำ	
Sturnidae	*Sturnus vulgaris*	Common Starling	นกกิ้งโครงพันธุ์ยุโรป	
Sylviidae	*Abroscopus superciliaris*	Yellow-bellied Warbler	นกกระจ้อยคอขาว	
Sylviidae	*Acrocephalus aedon*	Thick-billed Warbler	นกพงปากหนา	
Sylviidae	*Acrocephalus agricola*	Paddyfield Warbler	นกพงนาหิมาลัย	
Sylviidae	*Acrocephalus arundinaceus*	Great Reed-warbler	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	
Sylviidae	*Acrocephalus bistrigiceps*	Black-browed Reed-warbler	นกพงคิ้วดำ	
Sylviidae	*Acrocephalus concinens*	Blunt-winged Warbler	นกพงนาพันธุ์จีน	
Sylviidae	*Acrocephalus orientalis*	Warbler	นกพงใหญ่พันธุ์ญี่ปุ่น	
Sylviidae	*Acrocephalus stentoreus*	Clamorous Reed-warbler	นกพงใหญ่พันธุ์อินเดีย	
Sylviidae	*Bradypterus thoracicus*	Spotted Bush-warbler	นกกระจ้อยอกเทา	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Sylviidae	*Cettia squameiceps*	Stub-tailed Bush-warbler	นกกระจ้อยหัวลาย	
Sylviidae	*Cisticola exilis*	Bright-capped Cisticola	นกยอดข้าวหางแพนหัวแดง	
Sylviidae	*Cisticola juncidis*	Zitting Cisticola	นกยอดข้าวหางแพนลาย	
Sylviidae	*Locustella certhiola*	Pallas's Grasshopper-warbler	นกพงตั๊กแตนท้ายทอยสีเทา	
Sylviidae	*Locustella lanceolata*	Lanceolated Warbler	นกพงตั๊กแตนอกลาย	
Sylviidae	*Megalurus palustris*	Striated Warbler	นกหางนาค	
Sylviidae	*Orthotomus atrogularis*	Dark-necked Tailorbird	นกกระจิบคอดำ	
Sylviidae	*Orthotomus sepium*	Ashy Tailorbird	นกกระจิบหัวแดง	
Sylviidae	*Orthotomus sericeus*	Rufous-tailed Tailorbird	นกกระจิบกระหม่อมแดง	
Sylviidae	*Orthotomus sutorius*	Common Tailorbird	นกกระจิบธรรมดา	
Sylviidae	*Phylloscopus armandii*	Yellow-streaked Warbler	นกกระจิ๊ดอกลายเหลือง	
Sylviidae	*Phylloscopus borealis*	Arctic Warbler	นกกระจิ๊ดขั้วโลกเหนือ	
Sylviidae	*Phylloscopus coronatus*	Eastern Crowned Warbler	นกกระจิ๊ดหัวมงกุฎ	
Sylviidae	*Phylloscopus davisoni*	White-tailed Leaf-warbler	นกกระจิ๊ดหางขาวเล็ก	
Sylviidae	*Phylloscopus fuscatus*	Dusky Warbler	นกกระจิ๊ดสีคล้ำ	
Sylviidae	*Phylloscopus inornatus*	Inornate Warbler	นกกระจิ๊ดธรรมดา	
Sylviidae	*Phylloscopus plumbeitarsus*	Two-barred Warbler	นกกระจิ๊ดเขียวปีกสองแถบ	
Sylviidae	*Phylloscopus reguloides*	Blyth's Leaf-warbler	นกกระจิ๊ดหางขาวใหญ่	
Sylviidae	*Phylloscopus ricketti*	Sulphur-breasted Warbler	นกกระจิ๊ดคิ้วดำท้องเหลือง	
Sylviidae	*Phylloscopus schwarzi*	Radde's Warbler	นกกระจิ๊ดปากหนา	
Sylviidae	*Phylloscopus tenellipes*	Pale-legged Leaf-warbler	นกกระจิ๊ดขาสีเนื้อ	
Sylviidae	*Phylloscopus trochiloides*	Greenish Warbler	นกกระจิ๊ดเขียวคล้ำ	
Sylviidae	*Prinia atrogularis*	Hill Prinia	นกกระจิบหญ้าคิ้วขาว	
Sylviidae	*Prinia flaviventris*	Yellow-bellied Prinia	นกกระจิบหญ้าท้องเหลือง	
Sylviidae	*Prinia hodgsonii*	Grey-breasted Prinia	นกกระจิบหญ้าอกเทา	
Sylviidae	*Prinia inornata*	Plain Prinia	นกกระจิบหญ้าสีเรียบ	
Sylviidae	*Prinia polychroa*	Brown Prinia	นกกระจิบหญ้าสีน้ำตาล	
Sylviidae	*Prinia rufescens*	Rufescent Prinia	นกกระจิบหญ้าสีข้างแดง	
Sylviidae	*Seicercus burkii*	Golden-spectacled Warbler	นกกระจ้อยวงตาสีทอง	
Sylviidae	*Seicercus castaniceps*	Chestnut-crowned Warbler	นกกระจ้อยกระหม่อมแดง	
Timaliidae	*Alcippe brunneicauda*	Brown Fulvetta	นกมุ่นรกสีน้ำตาล	
Timaliidae	*Alcippe morrisonia*	Grey-cheeked Fulvetta	นกมุ่นรกตาแดง	
Timaliidae	*Alcippe peracensis*	Mountain Fulvetta	นกมุ่นรกภูเขา	NT
Timaliidae	*Alcippe poioicephala*	Brown-cheeked Fulvetta	นกมุ่นรกตาขาว	
Timaliidae	*Alcippe rufogularis*	Rufous-throated Fulvetta	นกมุ่นรกคอแดง	VU
Timaliidae	*Chrysomma sinense*	Yellow-eyed Babbler	นกกินแมลงตาเหลือง	
Timaliidae	*Gampsorhynchus rufulus*	White-hooded Babbler	นกเสือแมลงหัวขาว	
Timaliidae	*Garrulax chinensis*	Black-throated Laughingthrush	นกกะรางคอดำ นกซอคู้	
Timaliidae	*Garrulax leucolophus*	White-crested Laughingthrush	นกกะรางหัวหงอก	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Timaliidae	*Garrulax monileger*	Lesser Necklaced Laughingthrush	นกกะรางสร้อยคอเล็ก	
Timaliidae	*Garrulax pectoralis*	Greater Necklaced Laughingthrush	นกกะรางสร้อยคอใหญ่	
Timaliidae	*Garrulax strepitans*	White-necked Laughingthrush	นกกะรางจอกสีน้ำตาลไหม้	
Timaliidae	*Heterophasia annectens*	Rufous-backed Sibia	นกหางรำหลังแดง	
Timaliidae	*Heterophasia melanoleuca*	Black-headed Sibia	นกหางรำดำ	
Timaliidae	*Heterophasia picaoides*	Long-tailed Sibia	นกหางรำหางยาว	
Timaliidae	*Leiothrix argentauris*	Silver-eared Mesia	นกกะรองทองแก้มขาว	
Timaliidae	*Macronous gularis*	Striped Tit-babbler	นกกินแมลงอกเหลือง	
Timaliidae	*Macronous ptilosus*	Fluffy-backed Tit-babbler	นกกินแมลงหลังฟู	VU
Timaliidae	*Malacopteron affine*	Sooty-capped Babbler	นกกินแมลงหัวสีคล้ำ	EN
Timaliidae	*Malacopteron cinereum*	Scaly-crowned Babbler	นกกินแมลงหัวแดงเล็ก	
Timaliidae	*Malacopteron magnirostre*	Moustached Babbler	นกกินแมลงหัวสีน้ำตาล	
Timaliidae	*Malacopteron magnum*	Rufous-crowned Babbler	นกกินแมลงหัวแดงใหญ่	EN
Timaliidae	*Minla cyanouroptera*	Blue-winged Minla	นกสิวะปีกสีฟ้า	
Timaliidae	*Napothera brevicaudata*	Streaked Wren-babbler	นกกู๋เต้นหางสั้น	
Timaliidae	*Napothera crispifrons*	Limestone Wren-babbler	นกกู๋เต้นเขาปูน	
Timaliidae	*Napothera epilepidota*	Eye-browed Wren-babbler	นกกู๋เต้นคิ้วขาว	
Timaliidae	*Napothera macrodactyla*	Large Wren-babbler	นกกู๋เต้นตีนใหญ่	EN
Timaliidae	*Pellorneum capistratum*	Black-capped Babbler	นกขาบดินหัวดำ	
Timaliidae	*Pellorneum ruficeps*	Puff-throated Babbler	นกขาบดินอกลาย	
Timaliidae	*Pomatorhinus ferruginosus*	Coral-billed Scimitar-babbler	นกระวังไพรปากแดงสั้น	
Timaliidae	*Pomatorhinus hypoleucos*	Large Scimitar-babbler	นกระวังไพรปากยาว	
Timaliidae	*Pomatorhinus ochraceiceps*	Red-billed Scimitar-babbler	นกระวังไพรปากแดงยาว	
Timaliidae	*Pomatorhinus schisticeps*	White-browed Scimitar-babbler	นกระวังไพรปากเหลือง	
Timaliidae	*Pteruthius aenobarbus*	Chestnut-fronted Shrike-babbler	นกเสือแมลงหน้าสีตาล	
Timaliidae	*Pteruthius flaviscapis*	White-browed Shrike-babbler	นกเสือแมลงปีกแดง	
Timaliidae	*Stachyris chrysaea*	Golden Babbler	นกกินแมลงหัวสีทอง	
Timaliidae	*Stachyris erythroptera*	Chestnut-winged Babbler	นกกินแมลงปีกแดง	
Timaliidae	*Stachyris leucotis*	White-necked Babbler	นกกินแมลงหูขาว	EN
Timaliidae	*Stachyris nigriceps*	Grey-throated Babbler	นกกินแมลงคอเทา	
Timaliidae	*Stachyris nigricollis*	Black-throated Babbler	นกกินแมลงคอดำ	VU
Timaliidae	*Stachyris poliocephala*	Grey-headed Babbler	นกกินแมลงตาขาว	
Timaliidae	*Stachyris rufifrons*	Rufous-fronted Babbler	นกกินแมลงหน้าผากน้ำตาล	
Timaliidae	*Stachyris striolata*	Spot-necked Babbler	นกกินแมลงคอลาย	
Timaliidae	*Timalia pileata*	Chestnut-capped Babbler	นกกินแมลงกระหม่อมแดง	
Timaliidae	*Trichastoma abbotti*	Abbott's Babbler	นกกินแมลงป่าฝน	
Timaliidae	*Trichastoma bicolor*	Ferruginous Babbler	นกกินแมลงป่าสีน้ำตาลแดง	VU

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Timaliidae	*Trichastoma malaccense*	Short-tailed Babbler	นกกินแมลงป่าหางสั้น	
Timaliidae	*Trichastoma rostratum*	White-chested Babbler	นกกินแมลงป่าโกงกาง	VU
Timaliidae	*Trichastoma sepiarium*	Horsfield's Babbler	นกกินแมลงปากหนา	EN
Timaliidae	*Trichastoma tickelli*	Buff-breasted Babbler	นกกินแมลงป่าอกสีน้ำตาล	
Timaliidae	*Yuhina castaniceps*	Striated Yuhina	นกยูหงอนหัวน้ำตาลแดง	
Timaliidae	*Yuhina zantholeuca*	White-bellied Yuhina	นกยูหงอนท้องขาว	
Turdidae	*Brachypteryx leucophrys*	Lesser Shortwing	นกปีกสั้นเล็ก	
Turdidae	*Cinclidium leucurum*	White-tailed Robin	นกเขนสีฟ้าหางขาว	
Turdidae	*Cochoa viridis*	Green Cochoa	นกปีกแพรสีเขียว	VU
Turdidae	*Copsychus malabaricus*	White-rumped Shama	นกกางเขนดง	
Turdidae	*Copsychus pyrropygus*	Rufous-tailed Shama	นกกางเขนดงหางแดง	EN
Turdidae	*Copsychus saularis*	Oriental Magpie-robin	นกกางเขนบ้าน	
Turdidae	*Enicurus leschenaulti*	White-crowned Forktail	นกกางเขนน้ำหัวขาว	
Turdidae	*Enicurus ruficapillus*	Chestnut-naped Forktail	นกกางเขนน้ำหลังแดง	
Turdidae	*Enicurus schistaceus*	Slaty-backed Forktail	นกกางเขนน้ำหลังเทา	
Turdidae	*Erithacus akahige*	Japanese Robin	นกเขนน้อยพันธุ์ญี่ปุ่น	
Turdidae	*Luscinia calliope*	Siberian Rubythroat	นกคอพับหิม	
Turdidae	*Luscinia cyane*	Siberian Blue Robin	นกเขนน้อยไซบีเรีย	
Turdidae	*Luscinia pectoralis*	White-tailed Rubythroat	นกคอพับหิมอกดำ	
Turdidae	*Luscinia sibilans*	Rufous-tailed Robin	นกเขนน้อยหางแดง	
Turdidae	*Luscinia svecica*	Bluethroat	นกคอมรกต	
Turdidae	*Monticola gularis*	White-throated Rock-thrush	นกกระเบื้องคอขาว	
Turdidae	*Monticola solitarius*	Blue Rock-thrush	นกกระเบื้องผา	
Turdidae	*Myiophoneus caeruleus*	Blue Whistling Thrush	นกเอี้ยงสาริกา	
Turdidae	*Saxicola caprata*	Pied Bushchat	นกยอดหญ้าสีดำ นกชี้หมา	
Turdidae	*Saxicola ferrea*	Grey Bushchat	นกยอดหญ้าสีเทา	
Turdidae	*Saxicola jerdoni*	Jerdon's Bushchat	นกยอดหญ้าหลังดำ	VU
Turdidae	*Saxicola maura*	Bushchat	นกยอดหญ้าหัวดำ	
Turdidae	*Saxicola torquata*	Stonechat	นกยอดหญ้าหัวดำ	
Turdidae	*Turdus obscurus*	Eyebrowed Thrush	นกเดินดงสีคล้ำ	
Turdidae	*Zoothera citrina*	Orange-headed Thrush	นกเดินดงหัวสีส้ม	
Turdidae	*Zoothera dauma*	Scaly Thrush	นกเดินดงลายเสือ	
Turdidae	*Zoothera interpres*	Chestnut-capped Thrush	นกเดินดงหัวน้ำตาลแดง	VU
Turdidae	*Zoothera marginata*	Dark-sided Thrush	นกเดินดงเล็กปากยาว	
Turdidae	*Zoothera sibirica*	Siberian Thrush	นกเดินดงสีเทาดำ	
Zosteropidae	*Zosterops erythropleurus*	Chestnut-flanked White-eye	นกแว่นตาขาวข้างแดง	
Zosteropidae	*Zosterops everetti*	Everett's White-eye	นกแว่นตาขาวสีเหลืองปีกน้ำตาล	
Zosteropidae	*Zosterops palpebrosus*	Oriental White-eye	นกแว่นตาขาวสีทอง	
	Recurvirostra avosetta	Pied Avocet	นกแอ็ฟโวเส็ท นกชายเลนปากงอน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Pelecaniformes				
Anhingidae	*Anhinga melanogaster*	Oriental Darter	นกอ้ายงั่ว	CE
Fregatidae	*Fregata andrewsi*	Christmas Frigatebird	นกโจรสลัดเกาะคริสต์มาส	EN
Fregatidae	*Fregata ariel*	Lesser Frigatebird	นกโจรสลัดเล็ก	
Fregatidae	*Fregata minor*	Great Frigatebird	นกโจรสลัดใหญ่	
Pelecanidae	*Pelecanus philippensis*	Spot-billed Pelican	นกกระทุง	CE
Phalacrocoracidae	*Phalacrocorax carbo*	Great Cormorant	นกกาน้ำใหญ่	CE
Phalacrocoracidae	*Phalacrocorax fuscicollis*	Indian Shag	นกกาน้ำปากยาว	VU
Phalacrocoracidae	*Phalacrocorax niger*	Little Cormorant	นกกาน้ำเล็ก	
Threskiornithidae	*Platalea minor*	Black-faced Spoonbill	นกปากช้อนหน้าดำ	CE
Threskiornithidae	*Threskiornis melanocephalus*	Black-headed Ibis	นกช้อนหอยขาว นกกุลา	EN
Order Piciformes				
Indicatoridae	*Indicator archipelagicus*	Malaysian Honeyguide	นกพรานผึ้ง	VU
Megalaimidae	*Calorhamphus fuliginosus*	Brown Barbet	นกจอกป่าหัวโต	
Megalaimidae	*Megalaima asiatica*	Blue-throated Barbet	นกโพระดกคอสีฟ้า	
Megalaimidae	*Megalaima chrysopogon*	Gold-whiskered Barbet	นกโพระดกเคราเหลือง	
Megalaimidae	*Megalaima faiostricta*	Green-eared Barbet	นกโพระดกหูเขียว	
Megalaimidae	*Megalaima franklinii*	Golden-throated Barbet	นกโพระดกคางเหลือง	
Megalaimidae	*Megalaima haemacephala*	Coppersmith Barbet	นกตีทอง	
Megalaimidae	*Megalaima henricii*	Yellow-crowned Barbet	นกโพระดกหัวเหลือง	
Megalaimidae	*Megalaima incognita*	Moustached Barbet	นกโพระดกคอสีฟ้าเคราดำ	
Megalaimidae	*Megalaima lineata*	Lineated Barbet	นกโพระดกธรรมดา	
Megalaimidae	*Megalaima mystacophanos*	Red-throated Barbet	นกโพระดกคางแดง	
Megalaimidae	*Megalaima rafflesii*	Red-crowned Barbet	นกโพระดกหลากสี	EN
Megalaimidae	*Megalaima virens*	Great Barbet	นกตั้งล้อ	
Picidae	*Blythipicus pyrrhotis*	Bay Woodpecker	นกหัวขวานแดงหลังลาย	
Picidae	*Blythipicus rubiginosus*	Maroon Woodpecker	นกหัวขวานแดง	
Picidae	*Celeus brachyurus*	Rufous Woodpecker	นกหัวขวานสีตาล	
Picidae	*Chrysocolaptes lucidus*	Greater Flameback	นกหัวขวานสี่นิ้วหลังทอง	
Picidae	*Dendrocopos canicapillus*	Flameback	นกหัวขวานด่างแคระ	
Picidae	*Dinopium javanense*	Common Flameback	นกหัวขวานสามนิ้วหลังทอง	
Picidae	*Dinopium rafflesii*	Olive-backed Woodpecker	นกหัวขวานสามนิ้วหลังสีไพล	EN
Picidae	*Dryocopus javensis*	White-bellied Woodpecker	นกหัวขวานใหญ่สีดำ	VU
Picidae	*Gecinulus viridis*	Bamboo Woodpecker	นกหัวขวานป่าไผ่	
Picidae	*Hemicircus canente*	Heart-spotted Woodpecker	นกหัวขวานแคระจุดรูปหัวใจ	
Picidae	*Hemicircus concretus*	Grey-and-buff Woodpecker	นกหัวขวานแคระอกเทา	
Picidae	*Jynx torquilla*	Eurasian Wryneck	นกคอพับ	
Picidae	*Meiglyptes jugularis*	Black-and-buff Woodpecker	นกหัวขวานด่างท้องดำ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Picidae	*Meiglyptes tristis*	Buff-rumped Woodpecker	นกหัวขวานลายตะโพกเหลือง	
Picidae	*Meiglyptes tukki*	Buff-necked Woodpecker	นกหัวขวานลายคอแถบขาว	
Picidae	*Muelleripicus pulverulentus*	Great Slaty Woodpecker	นกหัวขวานใหญ่สีเทา	NT
Picidae	*Picoides canicapillus*	Grey-capped Woodpecker	นกหัวขวานด่างแคระ	
Picidae	*Picoides macei*	Fulvous-breasted Woodpecker	นกหัวขวานด่างอกลายจุด	
Picidae	*Picumnus innominatus*	Speckled Piculet	นกหัวขวานจิ๋วท้องลาย	
Picidae	*Picus canus*	Grey-headed Woodpecker	นกหัวขวานเขียวหัวดำ	
Picidae	*Picus chlorolophus*	Lesser Yellownape	นกหัวขวานเล็กหงอนเหลือง	
Picidae	*Picus erythropygius*	Black-headed Woodpecker	นกหัวขวานเขียวตะโพกแดง	
Picidae	*Picus flavinucha*	Greater Yellownape	นกหัวขวานใหญ่หงอนเหลือง	
Picidae	*Picus mentalis*	Checker-throated Woodpecker	นกหัวขวานคอลาย	
Picidae	*Picus miniaceus*	Banded Woodpecker	นกหัวขวานแดงลาย	
Picidae	*Picus puniceus*	Crimson-winged Woodpecker	นกหัวขวานปีกแดง	
Picidae	*Picus viridanus*	Streak-breasted Woodpecker	นกหัวขวานเขียวคอเขียว	
Picidae	*Picus vittatus*	Laced Woodpecker	นกหัวขวานเขียวป่าใผ่	
Picidae	*Picus xanthopygaeus*	Streak-throated Woodpecker	นกหัวขวานเขียวท้องลาย	VU
Picidae	*Reinwardtipicus validus*	Orange-backed Woodpecker	นกหัวขวานหลังสีส้ม	NT
Picidae	*Sasia abnormis*	Rufous Piculet	นกหัวขวานจิ๋วอกแดง	
Picidae	*Sasia ochracea*	White-browed Piculet	นกหัวขวานจิ๋วคิ้วขาว	
Order Podicipediformes				
Podicipedidae	*Tachybaptus ruficollis*	Little Grebe	นกเป็ดผีเล็ก	
Order Procellariiformes				
Procellariidae	*Calonectris leucomelas*	Streaked Shearwater	นกนางนวลลาย	
Procellariidae	*Puffinus tenuirostris*	Short-tailed Shearwater	นกนางนวลหางสั้น	
Order Psittaciformes				
Psittacidae	*Loriculus galgulus*	Blue-crowned Hanging Parrot	นกหกเล็กปากดำ	
Psittacidae	*Loriculus vernalis*	Vernal Hanging Parrot	นกหกเล็กปากแดง	
Psittacidae	*Psittacula alexandri*	Red-breasted Parakeet	นกแขกเต้า	
Psittacidae	*Psittacula eupatria*	Alexandrine Parakeet	นกแก้วโม่ง	EN
Psittacidae	*Psittacula finschii*	Grey-headed Parakeet	นกกะลิง	
Psittacidae	*Psittacula roseata*	Blossom-headed Parakeet	นกแก้วหัวแพร	
Psittacidae	*Psittinus cyanurus*	Blue-rumped Parrot	นกหกใหญ่	EN
Order Strigiformes				
Caprimulgidae	*Caprimulgus affinis*	Savanna Nightjar	นกตบยุงป่าโคก	
Caprimulgidae	*Caprimulgus asiaticus*	Indian Nightjar	นกตบยุงเล็ก	
Caprimulgidae	*Caprimulgus indicus*	Grey Nightjar	นกตบยุงภูเขา	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Caprimulgidae	*Caprimulgus macrurus*	Large-tailed Nightjar	นกตบยุงหางยาว	
Caprimulgidae	*Eurostopodus macrotis*	Great Eared Nightjar	นกตบยุงอีกษ์	
Caprimulgidae	*Eurostopodus temminckii*	Malaysian Eared Nightjar	นกตบยุงพันธุ์มลายู	
Order Trogoniformes				
Trogonidae	*Harpactes erythrocephalus*	Red-headed Trogon	นกขุนแผนหัวแดง	
Trogonidae	*Harpactes diardii*	Diard's Trogon	นกขุนแผนหัวดำ	VU
Trogonidae	*Harpactes duvaucelii*	Scarlet-rumped Trogon	นกขุนแผนตะโพกแดง	
Trogonidae	*Harpactes kasumba*	Red-naped Trogon	นกขุนแผนท้ายทอยแดง	EN
Trogonidae	*Harpactes oreskios*	Orange-breasted Trogon	นกขุนแผนอกสีส้ม	
Trogonidae	*Harpactes orrhophaeus*	Cinnamon-rumped Trogon	นกขุนแผนตะโพกสีน้ำตาล	EN

ภาคผนวก ง

รายนามชนิดพันธุ์ปลาที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

หมายเหตุ
- EN = ใกล้สูญพันธุ์ (Endangered)
- VU = มีแนวโน้มใกล้สูญพันธุ์ (Vulnerable)
- END = ชนิดพันธุ์เฉพาะถิ่น (Endemic)
- TW = ถูกคุกคามในถิ่นที่อยู่อาศัยตามธรรมชาติ (Threatened in the wild)
- ** = พบมาก
- E = ปลาศรษฐกิจ

รายนามชนิดพันธุ์ปลาที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Anguilliformes				
Anguillidae	*Anguilla bicolor*	Freshwater Eels	ปลาสูหนา	
Apogonidae	*Apogon elliot*	Flag-in Cardinalfish	ปลาอมไข่	
Apogonidae	*Apogon sangiensis*	Sangi Cardinalfishes	ปลาอมไข่	
Apogonidae	*Apogon spp.*	Cardinalfish	ปลาอมไข่	
Apogonidae	*Apogon thermalis*	Masked Cardinal	ปลาอมไข่	
Apogonidae	*Apogon variegatus*	Variegated Cardinalfish	ปลาอมไข่	
Apogonidae	*Archamia fucatus*	Orangeline Cardinalfish	ปลาอมไข่ลายทะแยง	
Apogonidae	*Cheilodipterus quinquelineatus*	Toothed Cardinal	ปลาอมไข่ห้าเส้น	
Apogonidae	*Chilodipterus macrodon*	Eightlined Cardinal	ปลาอมไข่แปดเส้น	
Apogonidae	*Cheilodipterus* sp.	Cardinalfish	ปลาอมไข่	
Bagridae	*Arius maculatus*	Spotted Catfish	ปลากดทะเล	
Bagridae	*Bagroides macracanthus*	Bagrid Catfish	ปลาแขยงวัง	
Bagridae	*Bagroides macropterus*	Bagrid Catfish	ปลาแขยงวัง	
Bagridae	*Batasio tengana*		ปลาแขยงเขา	
Bagridae	*Hemibagrus bocourti*	Catfish	ปลาแขยง	
Bagridae	*Hemibagrus nemurus*	Yellow Mystus	ปลากดเหลือง ปลากดนา	
Bagridae	*Hemibagrus wyckii*	Catfish	ปลากดคำ	
Bagridae	*Heterobagrus bocourti*	Bocourt's River Catfish	ปลาแขยงธง	VU
Bagridae	*Leiocassis poecilopterus*	Catfish	ปลาแขยงหิน	EN
Bagridae	*Leiocassis siamensis*	Bumble Bee Catfish, Siamese Rock Catfish	ปลาแขยงหิน ปลากระหิน	
Bagridae	*Leiocassis stenomus*	Catfish	ปลาแขยงขีด	VU

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Bagridae	*Mystus cavasius*	Long-fatty Finned Mystus	ปลาแขยงใบข้าว ปลาแขยงใบข้าวสาละวิน	
Bagridae	*Mystus gulio*	Catfish	ปลาแขยงหนู ปลาอีกง	
Bagridae	*Mystus micracanthus*	Two Spot Catfish	ปลาแขยงใบข้าว ปลาแขยงใบข้าวสาละวิน ปลาแขยงหางจุด	
Bagridae	*Mystus mysticetus*	Catfish	ปลาแขยงข้างลาย	
Bagridae	*Mystus nemurus*	Yellow Mystus	ปลากดเหลือง ปลากดนา ปลากดน้ำจืด	
Bagridae	*Mystus planiceps*	Catfish	ปลาแขยงอีกง	
Bagridae	*Mystus rhegma*	Iridescent Catfish	ปลาแขยงหนู	
Bagridae	*Mystus* sp.	Catfish	ปลาแขยงแดง ปลากด	
Bagridae	*Mystus vittatus*	Iridescent Mystus, Stripped Dward Mythus	ปลาแขยงข้างลาย	
Bagridae	*Mystus wolffii*	Catfish	ปลาแขยงเมาะ	
Bagridae	*Mystus wyckii*	Black Catfish	ปลากดแก้ว ปลากดคัง	
Bagridae	*Mystus wyckioides*	Catfish	ปลาแขยง	
Balistidae	*Monacanthus chinensis*	Chinese Leatherjacket	ปลาวัวหางพัด	
Balistidae	*Oxymonacanthus longirostris*	Harlequin Filefish	ปลาวัวจมูกยาว	
Batrachoididae	*Batrachus grunniens*	Toad Fish	ปลาอุบ ปลาคางคก	
Muraenidae	*Gymnothorax neglectus*	Moray	ปลาไหลมอร์เลย์	
Muraenidae	*Gymnothorax* sp.	Moray	ปลาไหลมอร์เลย์	
Order Batrachoidiformes				
Belonidae	*Tylosurus annulatus*	Hond Needlefish	ปลากระทุงเหวทะเล	
Belonidae	*Tylosurus* sp.		ปลากระทุงเหวทะเล	
Belonidae	*Tylosurus strongylurus*	Black-spot Long Tom	ปลากระทุงเหว	
Belonidae	*Xenentodon cancila*	Round-tail Garfish, Freshwater Garfish	ปลากระทุงเหวเมือง	
Belonidae	*Xenentodon* sp.		ปลาเข็ม	
Order Beryciformes				
Blenniidae	*Peteroscirtes* sp.	Blenny	ปลาตีนแถบ	
Bothidae	*Pseudorhombus arsius*	Largetooth Flounder	ปลาลิ้นหวาย ปลาลิ้นหมา	
Callionymidae	*Calliomymus sagitta*	Arrowhead Dragonet	ปลามังกรน้อยหัวแหลม	
Carangidae	*Caranx djedaba*	Shrimp Scad	ปลาสีกุนแก้มดำ	
Carangidae	*Caranx kalla*	Shrimp Scad	ปลาสีกุนหางเขียว	
Carangidae	*Caranx leptolepis*	Yellowstripe Scad	ปลาข้างเหลือง	
Carangidae	*Caranx sexfasciatus*	Bigeye Trevally	ปลาโมงตาโต	
Carangidae	*Caranx* sp.		ปลาหางกิ่ว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Carangidae	*Chorinemus lysan*	Doublespotted Queenfish	ปลาแฉลบ ปลาสีเสียด ปลาสละ	
Carangidae	*Chorinemus tala*	Barred Queenfish	ปลาสีเสียด	
Carangidae	*Chorinemus tol*	Needlescaled Queenfish	ปลาสีเสียด	
Carangidae	*Selaroides* sp.		ปลาข้างเหลือง ปลากิมซัว ปลาสีกุนข้างลวด	
Carangidae	*Trachinotus bailloni*	Smallspoted Dart	ปลาอั่งขา ปลาแล่นลม	
Carcharhinidae	*Carcharhinus* sp.	Requiem Shark	ปลาฉลาม	
Centropomidae	*Ambassis buruensis*	Buru Glass Perchlet	ปลาข้าวเม่า ปลาขี้จัน	
Centropomidae	*Ambassis commersoni*	Commerson's Perchlet	ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Ambassis dayi*		ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Ambassis gymnocephalus*	Bald Glassy	ปลาข้าวเม่า ปลากระจก ปลาหนามหลัง	
Centropomidae	*Ambassis interrupta*	Longspined Perchlet	ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Ambassis kopsi*	Freckled Hawkfish	ปลาข้าวเม่า ปลาขี้จัน	
Centropmidae	*Ambassis natalensis*	Slender Glassy	ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Ambassis ranga*	Indian Glassy	ปลาเป็นแก้ว	
Centropomidae	*Ambassis siamensis*	Glassfish	ปลาข้าวเม่า ปลาเป็นขาว	
Centropmidae	*Ambassis urotaenia*	Glassfish	ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Ambassis wolffii*	Glassfish	ปลาเป็น ปลาข้าวเม่า ปลาเพี้ย ปลาเป็นแก้ว	
Centropomidae	*Chanda baculis*		ปลาเป็นข้างไส	
Centropomidae	*Chanda siamensis*	Siamese Glassfish	ปลาเป็น ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Chanda* sp.		ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Datnioides microlepis*	Siamese Tiger Fish	ปลาเสือตอลายใหญ่	EX
Centropomidae	*Lates calcarifer*	Giantsea Perch	ปลากะพงขาว ปลากะพงน้ำจืด	
Centropomidae	*Parambassis notatus*		ปลาข้าวเม่า	
Centropomidae	*Parambassis ranga*		ปลาเป็นแก้วพม่า	
Centropomidae	*Parambassis siamensis*		ปลาเป็นแก้ว	
Chaetodontidae	*Chaetodon collare*	Redtail Butterflyfish	ปลาผีเสื้อคอขาว	
Chaetodontidae	*Chaetodon octofasciatus*	Eight-banded Butterflyfish	ปลาผีเสื้อลายแปดเส้น	
Chaetodontidae	*Chaetodon plebeius*	Blueblotch Butterflyfish	ปลาผีเสื้อเหลืองข้างปาน	
Chaetodontidae	*Chaetodon triangulum*	Triangle Butterflyfish	ปลาผีเสื้อหางสามเหลี่ยม	
Chaetodontidae	*Chelmon rostratus*	Long-nosed Butterflyfish	ปลาผีเสื้อปากยาว	
Chaetodontidae	*Coradion chrysozonus*	Goldengirdled Butterflyfish	ปลาผีเสื้อเอวดำ	
Chaetodontidae	*Heniochus acuminatus*	Featherfin Butterflyfish	ปลาโนรี ปลาผีเสื้อครีบยาว	
Chaetodontidae	*Heniochus pleurotaenia*	Phantom Bannerfish	ปลาโนรีอกดำ	
Chaetodontidae	*Heniochus singularius*	Singular Bannerfish	ปลาโนรี	
Chaetodontidae	*Parachaetodon ocellatus*	Ocellated Butterflyfish	ปลาผีเสื้อครีบจุด	
Chaetodontidae	*Pomacanthus annularis*	Six-ined Anglefish	ปลาสินสมุทร	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Chaetodontidae	*Pomacanthus sexstriatus*	Six-banded Angelfish	ปลาสินสมุทรบั้ง	
Chanindae	*Chanos chanos*	Milkfish	ปลานวลจันทร์ทะเล	
Channidae	*Channa wolffii*		ปลาข้าวเม่า	
Channidae	*Channa gachua*	Red-tailed Snake-head	ปลาก้าง	
Channidae	*Channa limbata*	Snake-head Fish	ปลาช่อนก้าง	
Channidae	*Channa lucius*	Blotched Snake-head Fish	ปลากะสง	
Channidae	*Channa marulius*	Great Snake-head Fish	ปลาช่อนงูเห่า	
Channidae	*Channa micropeltes*	Giant Snake-head Fish	ปลาชะโด ปลาแมงกู่	
Channidae	*Channa siamensis*	Snake-head Fish	ปลาช่อนก้าง ปลาก้าง	
Channidae	*Channa* sp.	Snake-head Fish	ปลาช่อนงูเห่า	
Channidae	*Channa striatus*	Striped Snake-head Fish	ปลาช่อน	
Chaudhuriidae	*Chaudhuria caudata*	Inle Swamp Eel	ปลาอีด	
Order Chaudhuriiformes				
Clariidae	*Clarias batrachus*	Batrachian Walking Catfish	ปลาดุกด้าน	VU
Clariidae	*Clarias gariepinus*	North African Catfish	ปลาดุกอัฟริกา	
Clariidae	*Clarias macrocephalus*	Gunther's Walking Catfish	ปลาดุกอุย	
Clariidae	*Clarias macrocephalus*+ *Clarias gariepinus*	Catfish	ปลาดุกบิ๊กอุย	
Clariidae	*Clarias meladerma*	Catfish	ปลาดุกเนื้อเลน	
Clariidae	*Clarias nieuhofi*	Nieuhof's Walking Catfish	ปลาดุกลำพัน	VU
Clariidae	*Clarias* sp.	Catfish	ปลาบิ๊กอุย	
Clariidae	*Prophagorus cataractus*	Catfish	ปลาดุกลำพันภูเขา	END, VU
Order Clupeiformes				
Clupeidae	*Clupea atricauda*	Bleeker's Blacktip Sardinella	ปลาหลังเขียว ปลาไส้ตัน ปลากะตัก	
Clupeidae	*Clupea* sp.	Herring	ปลาหลังเขียว	
Clupeidae	*Clupeichthys goniognathus*	Freshwater Herring	ปลาชิวแก้ว ปลาแก้ว ปลากระจก	
Clupeidae	*Clupeoides lile*	White Sardine	ปลากะตักขาว ปลาจิงจั้ง	
Clupeidae	*Corica goniognathus*	Freshwater Herring	ปลาชิวแก้ว	
Clupeidae	*Dorosoma chacunda*	Chacunda Gizzard Shad	ปลาโคก ปลาตะเพียนน้ำตื้น	VU
Clupeidae	*Dussumieria* sp.		ปลาอกแล	
Clupeidae	*Herklotsichthys dispilonotus*	Two Spot Herring	ปลาแขยงสองจุด	
Clupeidae	*Pellona* sp.		ปลาหลังหัน	
Clupeidae	*Spratelloides gracilis*	Striped Roundherring	ปลาเหยื่อ ปลาหลังเขียว ปลาข้างแถบ	
Clupeidae	*Tenualosa thibaudeaui*	Laotian Shad	ปลาหมากผาง	VU
Clupeidae	*Tenualosa toli*	Toli Shad	ปลาตะลุมพุก	EN

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cobitidae	*Acanthophthalmus javanicus*	Eel Loach	ปลารากกล้วย	
Cobitidae	*Acanthophthalmus myersi*	Coolie Loach	ปลายืด	
Cobitidae	*Acanthophthalmus pangia*	Eel Loach	ปลายืด	
Cobitidae	*Acanthopsis choirorhynchos*	Thorn Eye	ปลารากกล้วย ปลาข่อนทราย	
Cobitidae	*Acanthopsis thiemmedhi*	Pigface Loach	ปลารากกล้วย	
Cobitidae	*Botia beauforti*	Chameleon Loach	ปลาหมูลายเสือ	
Cobitidae	*Botia berdmorei*	Loach	ปลาหมูลายสาละวิน	
Cobitidae	*Botia eos*	Red-Tail Botia	ปลาหมูหางแดง ปลาหมูครีบแดง	VU
Cobitidae	*Botia helodes*	Tiger Botia	ปลาหมูข้างลาย	
Cobitidae	*Botia hymenophysa*	Tiger Loach	ปลาหมูข้างลาย	
Cobitidae	*Botia lecontei*	Silver Loach	ปลาหมู	
Cobitidae	*Botia longidorsalis*	Loach	ปลาหมูครีบหลังยาว	VU
Cobitidae	*Botia modesta*	Yellow-tail Botia	ปลาหมูขาว	
Cobitidae	*Botia morleti*	Skunk Loach	ปลาหมูขาว	
Cobitidae	*Botia rostrata*	Loach	ปลาหมูส่องแต้	VU
Cobitidae	*Botia sidthimunki*	Dwarf Botia	ปลาหมูอารีย์	EN
Cobitidae	*Botia* sp.	Loach	ปลาหมู	
Cobitidae	*Cobitophis anguillaris*	Loach	ปลาอาด ปลาแอด ปลาอู	
Cobitidae	*Lepidocephalichthys berdmorei*	Loach	ปลายืด	
Cobitidae	*Lepidocephalichthys octocirrhus*	Loach	ปลาข่อนทราย	
Cobitidae	*Lepidocephalichthys* sp.		ปลายืด ปลาเขา	
Cobitidae	*Lepidocephalus hasselti*		ปลาค้อ	
Cobitidae	*Lepidocephalus octocirrhis*		ปลาข่อนทราย	
Cobitidae	*Neacanthopsis gracilentus*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus atriceps*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus baenzigeri*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus sexcauda*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus spilotus*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus thai*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus waltoni*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Noemacheilus zonalteranans*	River Loach	ปลาค้อ	
Cobitidae	*Pangio anguillaris*		ปลาสายทอง ปลาอาด	
Cobitidae	*Pangio kuhli*	Khuli Loach	ปลาปล้องอ้อย	
Cobitidae	*Pangio myersi*		ปลาปล้องอ้อย	
Cobitidae	*Pangio pangia*	Java Loach	ปลาอู	
Cynoglossidae	*Cynoglossus lingua*	Longtongue Sole	ปลายอดม่วงลาย	
Cynoglossidae	*Cynoglossus macrolepidotus*	Largescale Tongue Sole	ปลายอดม่วง ปลาลิ้นหนา	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cynoglossidae	*Cynoglossus microlepis*	Freshwater Tonguefish	ปลายอดม่วง	
Cynoglossidae	*Cynoglossus monopus*	Tongue Sole	ปลาลิ้นหมา	
Cynoglossidae	*Cynoglossus oligolepis*	Tonguesole	ปลาลิ้นหมาทะเล	
Cynoglossidae	*Cynoglossus puncticeps*	Speckled Tonguesole	ปลายอดม่วงลาย	
Cynoglossidae	*Cynoglossus* sp.		ปลาลิ้นหมา ปลายอดม่วง	
Cynoglossidae	*Cynoglossus xiphroides*	Freshwater	ปลายอดม่วงน้ำจืด	
Cynoglossidae	*Paraplagusia blochi*	Two Lined Tongue Sole	ปลาลิ้นหมา ปลายอดม่วง	
Cyprinidae	*Acrossocheilus deauratus*	Carp	ปลาเขยา	
Cyprinidae	*Acrossocheilus malcolni*	Carp	ปลาเขยา	
Cyprinidae	*Acrossocheilus schroaederi*	Carp	ปลาเขยา	
Cyprinidae	*Albulichthys albuloides*		ปลาตะโกก ปลาตะโกกหน้าสั้น	EN
Cyprinidae	*Amblypharyngodon chulabhornae*	Minnow	ปลาซิวเจ้าฟ้า	
Cyprinidae	*Amblyrhynchichthys truncatus*		ปลาตามิน	
Cyprinidae	*Amphiprion akallopisos*	Skunk Clownfish	ปลาการ์ตูนอินเดีย	
Cyprinidae	*Amphiprion ephippium*	Saddle Anemonefish	ปลาการ์ตูนค้างแดง	
Cyprinidae	*Amphiprion sebae*	Sebae Anemonefish	ปลาการ์ตูนสีน้ำตาล	
Cyprinidae	*Anodontostoma chacunda*	Chawnda Gizzard-shad	ปลาโกก ปลาตะเพียนน้ำตื้น	
Cyprinidae	*Balantiocheilos melanopterus*	Black-tipped Silver Shark	ปลาหางเหยี่ยว ปลาหางไหม้	EXT
Cyprinidae	*Bangana behri*		ปลาหว้าหน้านอ	
Cyprinidae	*Bangana pierrei*		ปลาหน้านาล	
Cyprinidae	*Barbichthys laevis*	Golden Carp	ปลาหางบ่วง ปลาสร้อยดอกจิ๋ว	
Cyprinidae	*Barbodes altus*	Red-tail Tinfoil Barb	ปลาตะเพียนทอง	
Cyprinidae	*Barbodes gonionotus*	Common Silver Barb	ปลาตะเพียนขาว ปลาปุ่มตระ	
Cyprinidae	*Barbodes schwanenfeldi*	Schwanenfeld's Barb	ปลากระแห ปลาตะเพียนทอง	
Cyprinidae	*Barilius guttatus*		ปลานางอ้าว	
Cyprinidae	*Barilius koratensis*	Minnow	ปลานางอ้าว	
Cyprinidae	*Barilius pulchellus*	Minnow	ปลาน้ำหมึก	
Cyprinidae	*Barillius nanensis*		ปลาน้ำหมึก	
Cyprinidae	*Barillius ornatus*		ปลาน้ำหมึก	
Cyprinidae	*Boraras micros*		ปลาซิวแคระ ปลาซิวแคระสามจุด	VU, END
Cyprinidae	*Catlocarpio siamensis*	Gaint Carp, Siamese Giant Carp	ปลากระโห้	EN
Cyprinidae	*Chagunius baileyi*	Carp	ปลาขิ้ง	
Cyprinidae	*Chagunius chagunio*	Carp	ปลาพลวง	
Cyprinidae	*Chela caeruleostigmata*	Barb	ปลาข้าวเม่า ปลาหัวตะกั่ว ปลาซิวหัวตะกั่ว	EN
Cyprinidae	*Chela laubuca*	Barb	ปลาแปบ ปลาท้องพลุ	VU

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyprinidae	*Cirrhinus chinensis*	Chinese Mud Carp	ปลาสร้อยน้ำเงิน ปลาพวน ปลาแกง	
Cyprinidae	*Cirrhinus cryptopogon*		ปลาสร้อยขาว	
Cyprinidae	*Cirrhinus jullieni*	Jullien's Mud Carp	ปลาสร้อยขาว	
Cyprinidae	*Cirrhinus macrosemion*	Mud Carp	ปลานวลจันทร์ ปลาปึกแดง	VU
Cyprinidae	*Cirrhinus microlepis*	Smallscale Mud Carp	ปลานวลจันทร์น้ำจืด	VU
Cyprinidae	*Cirrhinus mrigala*	Mud Carp	ปลานวลจันทร์เทศ	
Cyprinidae	*Cirrhinus prosemion*	Mud Carp	ปลาพอน	
Cyprinidae	*Cirrhinus* sp.		ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Cirrhinus spiropleura*		ปลาปึกแดง	
Cyprinidae	*Cosmochilus hamandi*		ปลาเพา	
Cyprinidae	*Crossocheilus oblongus*	Siamese Flying Fox	ปลาเล็บมือนาง	
Cyprinidae	*Crossocheilus reticulatus*	Loach	ปลาเล็บมือนาง	
Cyprinidae	*Crossocheilus siamensis*	Hying-fox	ปลาเล็บมือนาง	
Cyprinidae	*Ctenopharygondon idellus*	Silver Carp	ปลาเฮา	
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys apogon*	Indian River Barb	ปลาไส้ตัน ปลาไส้ตันตาแดง	
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys armatus*	River Barb	ปลาไส้ตันตาขาว	
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys enoplos*	Soldier River Barb	ปลาตะโกก	
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys furcatus*		ปลาโจกไหม	
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys heteronema*		ปลากะทิ ปลากระต่าย	EN
Cyprinidae	*Cyclocheilichthys repasson*	River Barb	ปลาไส้ตัน ปลาไส้ตันตาขาว	
Cyprinidae	*Cyprinus carpio*	Common Carp	ปลาไน	
Cyprinidae	*Danio albolineatus*	Pearl Danio	ปลาซิวใบไผ่	
Cyprinidae	*Daino pulcher*	Danio	ปลาซิว	
Cyprinidae	*Danio regina*	Blue Danio	ปลาซิวใบไผ่	
Cyprinidae	*Discherodontus ashmeadi*		ปลาแดงน้อย	VU
Cyprinidae	*Discherodontus schroederi*		ปลาจาด ปลาตะเพียนสมพงษ์	VU
Cyprinidae	*Discolabeo fisheri*	Sucker	ปลาซัคเกอร์	
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos bicolor*	Red-tailed Black Shard	ปลาทรงเครื่อง ปลาฉลามหางแดง	EN, END
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos erythrurus*	Red-fin Shark	ปลากาแดง	
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos frenatus*	Labeo, Red-finned Black Shark	ปลากาแดง	
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos kallopterus*	Flying Fox	ปลาจิ้งจอก ปลาเล็บมือนาง	VU
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos munensis*		ปลากาแดงแม่น้ำมูล	
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos* sp.		ปลาเล็บมือนาง	
Cyprinidae	*Epalzeorhynchos stigmaeus*	Fresh Water Shark	ปลากาแดง	
Cyprinidae	*Esomus metallicus*	Flying Rasbora	ปลาซิวหนวดยาว	
Cyprinidae	*Garra cambodgiensis*	Stonelapping Minnow	ปลาอีดุด	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyprinidae	*Garra fuliginosa*	Loach	ปลาเฉียหิน ปลามุด	
Cyprinidae	*Garra* sp.		ปลาเฉียหิน	
Cyprinidae	*Garra taeniata*	Loach	ปลาเฉียหิน	
Cyprinidae	*Hampala dispar*	Eye-spot Barb	ปลากระสูบจุด	
Cyprinidae	*Hampala macrolepidota*	Banded Barb, Transverse-bar-barb	กระสูบขีด ปลากระสูบขาว	
Cyprinidae	*Hampala* spp.		ปลากระสูบ	
Cyprinidae	*Henicorhynchus caudimaculatus*		ปลาสร้อยหลอด	
Cyprinidae	*Henicorhynchus cryptopogon*		ปลาหว้า	
Cyprinidae	*Henicorhynchus siamensis*	Mud Carp	ปลาสร้อยขาว	
Cyprinidae	*Hypophthalmichthys molitrix*	Silver Carp	ปลาลิ่นสื่อ	
Cyprinidae	*Hypophthalmicthys nobilis*		ปลาช่ง ปลาเกล็ดเงิน	
Cyprinidae	*Hypsibarbus lagleri*		ปลาปากหนวด	
Cyprinidae	*Hypsibarbus wetmorei*		ปลาตะพาก	
Cyprinidae	*Labeo behri*		ปลาหว้าหน้านอ	
Cyprinidae	*Labeo bicolor*	Redtail Sharkminnow	ปลาทรงเครื่อง	
Cyprinidae	*Labeo calbasu*	Carp	ปลาขาว	
Cyprinidae	*Labeo cheveyi*		ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Labeo dyocheilus*		ปลาบัว	
Cyprinidae	*Labeo erythrurus*		ปลาสร้อยหลอด ปลากาแดง	
Cyprinidae	*Labeo munensis*		ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Labeo rohita*	Rohu	ปลายี่สกเทศ	
Cyprinidae	*Labeo sinkleri*	Carp	ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Labeo* sp.		ปลากาแดง	
Cyprinidae	*Labeo stigmapleura*	Carp	ปลาขาว ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Labiobarbus burmanicus*	Barb	ปลาข่า	
Cyprinidae	*Labiobarbus kuhlii*	Carp	ปลาข่า	
Cyprinidae	*Labiobarbus lineatus*	Carp	ข่า ตาแดง	
Cyprinidae	*Labiobarbus siamensis*		ปลาสร้อยลูกกล้วย	
Cyprinidae	*Labiobarbus* sp.		ปลาข่า	
Cyprinidae	*Labiobarbus spilopleura*	Barb	ปลาสร้อยลูกกล้วย ปลาข่า	
Cyprinidae	*Leptobarbus hoeveni*	Hoeven's Slender Carp	ปลาบ้า	VU
Cyprinidae	*Lobocheilus gracilis*		ปลาสร้อยลูกบัว	
Cyprinidae	*Lobocheilus melanotaenia*	Barb	ปลาสร้อยลูกบัว	
Cyprinidae	*Lobocheilus nigrovittatus*	Barb	ปลาสร้อยลูกบัว	
Cyprinidae	*Lobocheilus quadrilineatus*	Barb	ปลาสร้อยลูกบัว	
Cyprinidae	*Lobocheilus rhabdoura*	Barb	ปลาสร้อยลูกบัว	
Cyprinidae	*Lobocheilus* sp.		ปลาสร้อย ปลาบัว	
Cyprinidae	*Luciosoma bleekeri*	Apollo Shark	ปลาฮ้าว ปลาชิวฮ้าว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyprinidae	*Luciosoma setigerum*		ปลาเข้าว	
Cyprinidae	*Macrochirichthys macrochirus*		ปลาตาบลาว ปลาท้องพลุ ปลาฝีกหว้า	EN
Cyprinidae	*Mekongina erythrospila*		ปลาชะอี	VU
Cyprinidae	*Morulius chrysophekadion*	Black Sharkminnow, Greater Black Shark	ปลากาดำ ปลากา	
Cyprinidae	*Morulius* sp.		ปลากา	
Cyprinidae	*Mystacoleucus argenteus*	Barb	ปลาหางแหลือง ปลาขี้ยอก	
Cyprinidae	*Mystacoleucus atridorsalis*	Barb	ปลาหนามหลังครีบดำ	
Cyprinidae	*Mystacoleucus greenwayi*	Greenway Barb	ปลาขี้ยอก ปลาตาไส	
Cyprinidae	*Mystacoleucus marginatus*		ปลาหนามหลัง ปลาขี้ยอก	
Cyprinidae	*Mystacoleucus* sp.		ปลาหนามหลังขาว	
Cyprinidae	*Neolissochilus stracheyi*		ปลาพลวง	
Cyprinidae	*Osteochilus hasselti*	Hasselti Bonny Lipped Bark	ปลาสร้อยนกเขา	
Cyprinidae	*Osteochilus lini*	Barb	ปลาสร้อยนกเขาหน้าหมอง	
Cyprinidae	*Osteochilus malanopleurus*	Greater Bony Lipped Barb	ปลาพรม ปลาพรมหัวเหม็น	
Cyprinidae	*Osteochilus microcephalus*		ปลาร่องไม้ดับ	
Cyprinidae	*Osteochilus prosemion*		ปลาพอน ปลาแก่ง	
Cyprinidae	*Osteochilus schlegeli*		ปลาสร้อยนกเขา ปลาบัว	EN
Cyprinidae	*Osteochilus* sp.	Barb	ปลาสร้อย	
Cyprinidae	*Osteochilus spilopleurus*		ปลาสร้อยข้างลาย	
Cyprinidae	*Osteochilus vittatus*	Bony Lipped Barb	ปลาร่องไม้ดับ	
Cyprinidae	*Osteochilus waandersi*	Waander's Bony Lipped Barb	ปลาร่องไม้ดับ ปลาขี้ขน	
Cyprinidae	*Oxygaster maculicauda*		ปลาแป้นหางดอก	VU
Cyprinidae	*Oxygaster oxygastroides*	Glass Fish	ปลาแป้นขาว ปลาท้องพลุ	
Cyprinidae	*Oxygaster pointoni*		ปลาแป้นขาว	
Cyprinidae	*Oxygaster siamensis*	Glass Fish	ปลาแป้นขาว	
Cyprinidae	*Oxygaster* sp.		ปลาแป้น	
Cyprinidae	*Parachela* sp.		ปลาแป้นขาว	
Cyprinidae	*Paralaubuca barroni*		ปลาแป้น	
Cyprinidae	*Paralaubuca harmandi*		ปลาแป้น	
Cyprinidae	*Paralaubuca riveroi*	Siamese River Abramine	ปลาแป้น ปลาแป้นควาย	
Cyprinidae	*Paralaubuca* sp.		ปลาแป้น	
Cyprinidae	*Paralaubuca typus*		ปลาแป้นควาย	
Cyprinidae	*Probarbus jullieni*	Jullien's Golden Price Carp	ปลาอีสก ปลาอีสกทอง ปลาเอิน	VU
Cyprinidae	*Probarbus labeaminor*		ปลาเอินฝ้าย	EN
Cyprinidae	*Puntioplites falcifer*		ปลาวี	
Cyprinidae	*Puntioplites proctozysron*	Smith Barb	ปลากะมัง ปลาแพะ ปลาวี	
Cyprinidae	*Puntioplites waandersii*		ปลากะมัง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyprinidae	*Puntius altus*	Red-tail Tinfoil Barb	ปลาตะเพียนทอง	
Cyprinidae	*Puntius binotatus*	Spotted Barb	ปลาตะเพียนเหลืองจุด	
Cyprinidae	*Puntius colemani*	Barb	ปลาตะเพียน	
Cyprinidae	*Puntius daruphani*	Golden Belly Barb	ปลาตะบาก ปลาปึก	
Cyprinidae	*Puntius gonionotus*	Common Silver Barb	ปลาตะเพียนขาว	
Cyprinidae	*Puntius leiacanthus*	Golden Little Barb	ปลาตะเพียนทราย	
Cyprinidae	*Puntius orphoides*	Red-cheek Barb	ปลาแก้มช้ำ	
Cyprinidae	*Puntius partipentazona*	Sumatran Tiger Barb	ปลาเสือสุมาตรา	
			ปลาเสือข้างลาย	
Cyprinidae	*Puntius pierrei*		ปลาตะเพียนหนวดยาว	
Cyprinidae	*Puntius schwanenfeldii*	Schwanenfeld's Tinfoil Barb	ปลากะแห	
Cyprinidae	*Puntius sorphorotrus*	Barb	ปลาตะเพียน	
Cyprinidae	*Puntius* sp.		ปลากะแหทอง	
Cyprinidae	*Puntius stoliczkae*	Barb	ปลาตะเพียน	
Cyprinidae	*Puntius ticto*	Ticto Barb	ปลามุมหมาย	
Cyprinidae	*Puntius wetmorei*	Barb	ปลาตะเพียน	
Cyprinidae	*Raiamas guttatus*	Minnow	ปลานางอ้าว	
Cyprinidae	*Rasbora argyrotaenia*	Silver Rasbora	ปลาซิว ปลาซิวควาย	
Cyprinidae	*Rasbora bankanensis*		ปลาซิว	VU
Cyprinidae	*Rasbora borapetensis*	Red Tail Rasporel	ปลาซิวหางแดง	
Cyprinidae	*Rasbora caudimaculata*	Greater Scissortail	ปลาซิวหางดอก	
Cyprinidae	*Rasbora daniconius*	Rasbora	ปลาซิวควายพม่า	
Cyprinidae	*Rasbora dusonensis*	Rasporid	ปลาซิวควาย	
Cyprinidae	*Rasbora heteromorpha*	Harlequin Rasbora	ปลาซิวข้างขวาน	VU
Cyprinidae	*Rasbora laterixtriata*		ปลาซิวควาย	
Cyprinidae	*Rasbora myersi*	Barb	ปลาซิว ปลาซิวควาย	
Cyprinidae	*Rasbora palastris*		ปลาซิว	
Cyprinidae	*Rasbora pauciperforata*	Redstripe Rasbora	ปลาซิว	VU
Cyprinidae	*Rasbora rasbora*	Barb	ปลาซิว	
Cyprinidae	*Rasbora retrodorsalis*	Barb	ปลาซิวควาย ปลาซิว	
Cyprinidae	*Rasbora* sp.		ปลาซิว**	
Cyprinidae	*Rasbora spilocerca*	Dwarf Scissortail Rasbora	ปลาซิวหางกรรไกรเล็ก	
Cyprinidae	*Rasbora sumatrana*	Giant Scissor-tail	ปลาซิว ปลาซิวควายแถบดำ	
Cyprinidae	*Rasbora tritineata*	Scissor-tail	ปลาซิวหางกรรไกร	
Cyprinidae	*Scaphognathops bandanensis*		ปลาหางเหลือง	
Cyprinidae	*Scaphognathops stejnegeri*		ปลาเทียน	
Cyprinidae	*Sikukia gudgeri*		ปลาหมากมุง	
Cyprinidae	*Sikukia stejnegeri*		ปลาน้ำฝายหลังดำ	
Cyprinidae	*Systomus beasleyi*		ปลาตะเพียน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyprinidae	*Systomus binotatus*	Barb	ปลาตะเพียนน้ำตก ปลาตะเพียนสองจุด	
Cyprinidae	*Systomus leiacanthus*	Golden Little Barb	ปลาตะเพียนขาว ปลาตะเพียนทราย	
Cyprinidae	*Systomus orphoides*	Red-cheeked Barb	ปลาแก้มช้ำ	
Cyprinidae	*Systomus partipentozona*		ปลาเสือสุมาตรา	
Cyprinidae	*Systomus somphongsi*		ปลาตะเพียนสมพงษ์	
Cyprinidae	*Systomus* sp.		ปลาตะเพียน	
Cyprinidae	*Systomus stoliczkae*		ปลาตะเพียนจุด	
Cyprinidae	*Systomus vernayi*		ปลาใบไม้ ปลาตะพาก	
Cyprinidae	*Thynnichthys thynnoides*	White Lady Carp	ปลาสร้อยเกล็ดถี่	
Cyprinidae	*Tor soro*	Soro Brook Carp	ปลาพลวงหิน	
Cyprinidae	*Tor tambroides*	Greater Brook Carp	ปลาเวียน	
Order Cypriniformes				
Akysidae	*Akysis hendricksoni*		ปลาขยุย ปลาสามเขี้ยว	VU
Akysidae	*Akysis macronemus*		ปลาขยุย ปลาสามเขี้ยว	
Akysidae	*Akysis varius*		ปลาขยุย	
Amblycipitidae	*Amblyceps mangois*	Torrent Catfish	ปลาดัก	
Balitoridae	*Balitora brucei*	Sisorid Catfish	ปลาแค้ ปลาคุ๊กแก	
Balitoridae	*Balitoropsis bartchi*	Loach	ปลาแค้ ปลาคุ๊กแก	
Balitoridae	*Homaloptera orthogoniata*		ปลาผีเสื้อติดหิน	
Balitoridae	*Homaloptera septemfasciata*		ปลาผีเสื้อติดหิน	
Balitoridae	*Homaloptera smithi*		ปลาผีเสื้อติดหิน	
Balitoridae	*Homaloptera* sp.		ปลาจิ้งจก	
Balitoridae	*Homaloptera thamicola*		ปลาผีเสื้อถ้ำ ปลาจิ้งจกถ้ำ	END, VU
Balitoridae	*Homaloptera zollingeri*		ปลาผีเสื้อติดหิน	
Balitoridae	*Nemacheilus baenzigeri*		ปลาค้อ	
Balitoridae	*Nemacheilus binotatus*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Nemacheilus kuhli*		ปลาปล้องอ้อย	
Balitoridae	*Nemacheilus masyai*	River Loach, Arrow Loach	ปลาค้อมัศยะ	
Balitoridae	*Nemacheilus pallidus*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Nemacheilus* sp.		ปลาค้อ	
Balitoridae	*Nemacheilus troglocataractus*		ปลาค้อตาบอด	EN,
Balitoridae	*Noemacheilus breviceps*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus bucculentus*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus dubia*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus geisleri*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus kohchangensis*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus latimeenlatus*	River Loach	ปลาค้อ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Balitoridae	*Noemacheilus nicholsi*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus obscurus*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus reidi*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Noemacheilus schultzi*	River Loach	ปลาค้อ	
Balitoridae	*Schistura jaruthanini*		ปลาค้อจารุธาฉินทร์	EN, END
Balitoridae	*Schistura kohchangensis*		ปลาค้อเกาะช้าง	
Balitoridae	*Schistura oedipus*		ปลาค้อตาบอด	END, EN
Balitoridae	*Schistura troglocataractus*		ปลาค้อถ้ำ	END, EN
Homalopteridae	*Homaloptera lineata*	Homaopterid	ปลาจิ้งจก	
Homalopteridae	*Homaloptera sermaculata*	Homaopterid	ปลาจิ้งจก	
Homalopteridae	*Homaloptera smithi*	Homaopterid	ปลาผีเสื้อติดหิน	
Homalopteridae	*Homaloptera zollingeri*	Homaopterid	ปลาผีเสื้อติดหิน	
Aplocheilidae	*Aplocheilus panchax*	Blue Panchax	ปลาหัวตะกั่ว	
Order Cyprinodontiformes				
Cyprinodontidae	*Oryzias javanicus*	Ricefish	ปลาชิวข้าวสาร	
Cyprinodontidae	*Oryzias mekongensis*	Ricefish	ปลาชิวข้าวสารแม่น้ำโขง	
Cyprinodontidae	*Oryzias minutillus*	Ricefish	ปลาชิวข้าวสาร	
Cyprinodontidae	*Oryzias* sp.	Ricefish	ปลาชิวข้าวสาร	
Order Dactylopteriformes				
Diodontidae	*Diodon Hystrix*	Spot-fin Porcupinefish	ปลาปักเป้าหนามทุเรียน	
Diodontidae	*Diodon liturosus*	Shortspine Ballonfish	ปลาปักเป้าหนามทุเรียน	
Order Echeneiformes				
Echeneidae	*Echeneis naucrates*	Live Sharksucker	ปลาหางฉลาม	
Eleotrididae	*Butis butis*	Crimsontip Flathead Gudgeon	ปลาบู่เกล็ดแข็ง ปลาบู่จาก	
Eleotrididae	*Ophiocara porocephala*	Spangled Gudgeon	ปลาบู่ ปลาช่อนน้ำเค็ม ปลาบู่หัวบัน	
Eleotrididae	*Oxyeleotris marmoratus*	Marbled Sleepy Goby, Sand Goby	ปลาบู่ทราย ปลาบู่จาก	
Eleotrididae	*Prionobutis koilomatodon*		ปลาบู่ฟันเลื่อย	
Eleotrididae	*Tridentiger ocellatus*		ปลาบู่	
Engraulidae	*Coilia borneensis*		ปลาหางไก่ ปลาแมว	VU
Engraulidae	*Coilia dussumieri*	Goldspotted Grenadier	ปลาหางไก่	VU
Engraulidae	*Coilia lindmani*		ปลาหางไก่	VU
Engraulidae	*Coilia macrognathus*	Moustached Taper-tail Anchovy	ปลาหางไก่	VU
Engraulidae	*Coilia* sp.		ปลาหางไก่	
Engraulidae	*Engraulis grayi*		ปลาแมว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Engraulidae	*Engraulis mystax*		ปลาแมว	
Engraulidae	*Engraulis* sp.		ปลาแมว ปลากะตัก ปลามะลิ ปลาไส้ตัน	
Engraulidae	*Lycothrissa crocodylus*		ปลาแมวหูยาว	VU
Engraulidae	*Setipinna melanochir*	Duskyhairfin Anchovy	ปลาแมวหูดำ	VU
Engraulidae	*Setipinna taty*	Hairfin Anchovy	ปลาแมวหนวดพราหมณ์	
Engraulidae	*Stolephorus commersonii*	Anchovy	ปลากะตัก	
Engraulidae	*Stolephorus indicus*	Indian Anchovy	ปลาไส้ตัน ปลาหัวอ่อน ปลามะลิ ปลากะตักตราย	
Engraulidae	*Stolephorus* spp.	Anchovy	ปลากะตัก	
Engraulidae	*Thryssa hamiltoni*	Hamilton's Thryssa	ปลาแมว	
Ephippidae	*Platax orbicularis*	Round Batfish	ปลาค้างคาว ปลาหูช้างกลม	
Exocoetidae	*Zenarchopterus dunckeri*	Garfish	ปลากระทุงเหวทะเล	VU
Order Elopiformes				
Megalopidae	*Megalops cyprinoides*	Indo-pacific Tarpon	ปลาน้ำดอกไม้ ปลาตาเหลือกสั้น-ยาว ปลาข้าวเหนียวบูด	
Order Gesterosteiformes				
Indostomidae	*Indostomus paradoxus*		ปลาจิ้มฟันจระเข้แคระ	VU
Order Gobiesociformes				
Gobiidae	*Acentrogobius viridipunctatus*	Triangle Goby	ปลาบู่หัวโต	
Gobiidae	*Bathygobius fuscus*	Brown Goby	ปลาบู่น้ำตาล ปลาบู่ปักหู่ ปลาบู่ลาย	
Gobiidae	*Boleophthalmus pectinirostris*	Jumping Goby	ปลาตีน ปลาจุมพรวด	
Gobiidae	*Brachygobius* sp.		ปลาบู่แคระ	
Gobiidae	*Cryptocentrus* sp.		ปลาบู่	
Gobiidae	*Ctenogobius ocellatus*	Goby	ปลาบู่น้ำจืด	
Gobiidae	*Ctenogobius cephalopardus*	Goby	ปลาบู่น้ำจืด	
Gobiidae	*Ctenogobius chiengmaiensis*	Goby	ปลาบู่น้ำจืด	
Gobiidae	*Ctenogobius driengmainensis*		ปลาบู่	
Gobiidae	*Ctenogobius* spp.	Goby	ปลาบู่	
Gobiidae	*Dasson variabilis*	Scabre Toothed Blenny	ปลาตีนแอบ	
Gobiidae	*Glossogobius giurus*	Flathead Goby	ปลาบู่ทราย ปลาบู่ทอง ปลาบู่จาก	
Gobiidae	*Glossogobius* sp.		ปลาบู่	
Gobiidae	*Gobiodon citrinus*	Acroporal Coral Goby	ปลาบู่ปะการัง	
Gobiidae	*Gobiopterus chuno*	Glass Goby	ปลาบู่ผี ปลาบู่ใส	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Gobiidae	*Mugilogobius rambaiae*		ปลาบู่ร้าไพ	EN
Gobiidae	*Periophthalmus barbarus*		ปลาบู่ ปลาตุมพรวด	
Gobiidae	*Rhinogobius* sp.		ปลาบู่น้ำตกแม่กลอง	
Gobiidae	*Stigmatogobius javanicus*		ปลาบู่	
Gobiidae	*Stigmatogobius oligactis*		ปลาบู่แคระ	
Gobiidae	*Trypauchen vagina*	Pink Burrowing Goby	ปลาเขือ ปลาพรวด	
Gyrinocheilidae	*Gyrinocheilus aymonieri*	Siamese Gyrinochellid	ปลาสร้อยน้ำผึ้ง ปลาดูดผึ้ง	
Gyrinocheilidae	*Gyrinocheilus pennocki*		ปลาสร้อยน้ำผึ้ง	
Hemiramphidae	*Chiloscyllium indicum*	Slender Bambooshark	ปลาฉลามกบเหลือง	
Hemiramphidae	*Dermogenys pusillus*	Wrestling Halfbeak	ปลาเข็ม	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus dispar*		ปลากระทุงเหว	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus dussumieri*	Halfbeak	ปลากระทุงเหว	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus gaimardi*	Gaimardi's Halfbeak	ปลากระทุงเหวปากแดง	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus marginatus*	Yellowlip Halfbeak	ปลากระทุงเหว	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus melanurus*	Black-tailed Halfbeak	ปลากระทุงเหวหางดำ	
Hemiramphidae	*Hemirhamphus unifasciatus*	Common Halfbeak	ปลากระทุงเหว	
Hemiramphidae	*Zenarchopterus kampei*		ปลาตับเต่า	
Hemiramphidae	*Zenarchopterus rasori*	Halfbeak	ปลากระทุงเหว	
Heteropneustidae	*Heteropneustes fossilis*	Scrobranch Catfish	ปลาจีด	EN
Order Heterodontiformes				
Holocentridae	*Myripristis violaceous*		ปลาข้าวเม่าน้ำลึก	
Holocentridae	*Sagocentrum rubrum*		ปลาข้าวเม่าน้ำลึก	
Labridae	*Bodianus axillaris*	Axilspot Hogfish	ปลานกขุนทอง	
Labridae	*Cheilinus fasciatus*	Scarlet-Breasted Wrasse	ปลานกขุนทองลายพาด	
Labridae	*Cheilinus trilobatus*	Triple-tailed Wrasse	ปลานกขุนทองเกล็ดแดง	
Labridae	*Epibulus insidiator*	Slingjaw Wrasse	ปลานกขุนทองปากยื่น	
Labridae	*Halichoeres chlropterus*	Green Spot Wrasse	ปลานกขุนทอง	
Labridae	*Halichoeres hoeveni*	Three Eye Wrasse	ปลานกขุนทอง	
Labridae	*Halichoeres leparensis*	Argus Wrasse	ปลาขุนทอง	
Labridae	*Halichoeres marginatus*	Speckle Rainbow Wrasse	ปลานกขุนทอง	
Labridae	*Halichoeres nigrescens*	Dusky Rainbow Wrasse	ปลาหลังพิน	
Labridae	*Halichoeres poecilopterus*	Blackline Wrasse	ปลานกขุนทองสองแถบ ปลาหลังพิน	
Labridae	*Hemigymnus fasciatus*	Barred Thicklip Wrasse	ปลานกขุนทองสองสี	
Labridae	*Hemigymnus melapterus*	Blackeye Thicklip Wrasse	ปลานกขุนทองปากหนา	
Labridae	*Labroides dimidiatus*	Bluestreak Wrasse	ปลาพลาบาส	
Labridae	*Thalassoma lunare*	Crescent Grunter	ปลาเขียวพระอินทร์	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Lamniformes				
Leiognathidae	*Gazza minuta*	Toothpony	ปลาแปบทะเล	
Leiognathidae	*Leiognathus benirostris*		ปลาแป้นเล็ก	
Leiognathidae	*Leiognathus blochii*	Twoblotch Ponyfish	ปลาแป้นเผือก	
Leiognathidae	*Leiognathus brevirostis*	Shortnose Slipmouth	ปลาแป้นเล็ก ปลาแป้นจมูกสั้น ปลาแป้นคอดำ	
Leiognathidae	*Leiognathus decorus*		ปลาแป้น	
Leiognathidae	*Leiognathus dussumieri*	Dussumier's Ponyfish	ปลาแป้น	
Leiognathidae	*Leiognathus elongatus*	Slender Slipmouth	ปลาแป้นแก้ว	
Leiognathidae	*Leiognathus equulus*	Common Slipmouth	ปลาแป้นยักษ์ ปลาแป้นใหญ่	
Leiognathidae	*Leiognathus fasciatus*	Striped Slipmouth	ปลาแป้นปากหนู ปลาแป้นแถบ	
Leiognathidae	*Leiognathus insidiator*		ปลาแป้นเบี้ย	
Leiognathidae	*Leiognathus lineolatus*	Line Slipmouth	ปลาแป้น	
Leiognathidae	*Leiognathus splendens*	Splendid Slipmouth	ปลาแป้นกระสวย ปลาแป้นเมือก	
Leiognathidae	*Lieognathus* spp.		ปลาแป้น	
Leiognathidae	*Secutor insidiator*	Pugnose Ponyfish	ปลาแป้นหนู	
Order Lophiiformes				
Lutjanidae	*Lutjanus argentimaculatus*	Mangrove Redsnapper	ปลากะพงแดงสีเลือด	
Lutjanidae	*Lutjanus biguttatus*	Two-spot Banded Snapper	ปลากะพงแถบจุดขาว	
Lutjanidae	*Lutjanus carponotatus*	Spanish Flag Snapper	ปลากะพง	
Lutjanidae	*Lutjanus decsacanthus*	Snapper	ปลากะพงลาย	
Lutjanidae	*Lutjanus decussatus*	Crossband Snapper	ปลากะพงลายตัด	
Lutjanidae	*Lutjanus fulviflamma*	Dory Snapper	ปลากะพงแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus johnii*	John's Snapper, John's Sea Perch	ปลากะพงแดง ปลากะพงข้างปาน	
Lutjanidae	*Lutjanus kasmira*	Common Bluestripe Snapper	ปลากะพงเหลืองหางฟ้า	
Lutjanidae	*Lutjanus lamulatus*	Snapper	ปลากะพง	
Lutjanidae	*Lutjanus malabaricus*	Malabar Blood Snapper	ปลากะพงแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus monostigma*	One Spot Snapper	ปลากะพงแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus russelli*	Russell's Snapper	ปลากะพง ปลากะพงข้างปาน ปลากะพงแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus sebae*	Emperor Redsnapper	ปลากะพงแถบแดง ปลากะพงแดงหน้าตั้ง	
Lutjanidae	*Lutjanus* sp.	Snapper	ปลากะพงแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus* spp.	Snapper	ปลากะพง	
Lutjanidae	*Lutjanus vaigiensis*	Blacktail Snapper	ปลากะพงน้ำตาลแดง	
Lutjanidae	*Lutjanus vittus*	Brownstripe Snapper	ปลาข้างแถบ ปลาข้างเหลือง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Macruriformes				
Mastacembelidae	*Macrognathus aculeatus*	Siamensis Lesserspinyeel	ปลาหลดลาย ปลาหลดจุด ปลาหลด	
Mastacembelidae	*Macrognathus circumcinctus*	Lesser Spiny Eel	ปลาหลดลาย	
Mastacembelidae	*Macrognathus siamensis*	Spotted Spiny Eel	ปลาหลด ปลาหลดจุด	
Mastacembelidae	*Mastacembelus argus*	Spiny Eel	ปลากระทิง	
Mastacembelidae	*Mastacembelus armatus*	Armed Spiny Eel	ปลากระทิง	
Mastacembelidae	*Mastacembelus circumcinctus*	Spiny Eel	ปลาหลดภูเขา ปลาหลดลาย	
Mastacembelidae	*Mastacembelus erythrotaenia*		ปลากระทิงไฟ	VU
Mastacembelidae	*Mastacembelus favus*	Spiny Eel	ปลากระทิงลาย	
Mastacembelidae	*Mastacembelus mxaculatus*	Spiny Eel	ปลากระทิง	
Mastacembelidae	*Mastacembelus* sp.		ปลากะทิงภูเขา	
Order Mastacembeliformes				
Mugilidae	*Atherina valenciennesi*		ปลาหัวตะกั่ว	
Mugilidae	*Liza subviridis*	Mullet	ปลากระบอกดำ**	
Mugilidae	*Mugil borneensis*	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil dussumieri*	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil kelaartii*	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil seheli*	Mullet	ปลากระบอกหางสีฟ้า	
Mugilidae	*Mugil* sp.	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil* spp.	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil subviridis*	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil tade*	Mullet	ปลากระบอก	
Mugilidae	*Mugil valgiensis*	Mullet	ปลากระบอกท่อนได้	
Order Mugiliformes				
Mullidae	*Mulloidichthys* sp.		ปลาแพะ	
Mullidae	*Parupeneus lutosinus*	Goatfish	ปลาแพะ	
Mullidae	*Parupeneus* sp.	Goatfish	ปลาแพะ	
Mullidae	*Upeneus* sp.		ปลาแพะ	
Mullidae	*Upeneus sulphureus*	Yellow Goatfish	ปลาหนวดฤาษี ปลาแพะเหลือง	
Mullidae	*Upeneus tragula*	Freckle Goatfish	ปลาหนวดฤาษี ปลาแพะลาย	
Muraenidae	*Congresox talabon*	Yellow Pike-conger	ปลาไหลทะเล ปลายอดขากหูยาว	
Muraenidae	*Muraenesox cinereus*	Dogger Tooth Pike	ปลายอดขาก ปลานังกร	VU

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Myxiniformes				
Ophidiidae	*Dinematichthys iluocoeteoides*	Yellow Brotula	ปลาไหลปะการัง	
Ophidiidae	*Pisodonophis* sp.		ปลาไหลทะเล	
Order Ophiocephaliformes				
Ostraciidae	*Lactoria cornuta*	Longhorned Cowfish	ปลาสี่เหลี่ยมเขาวัว	
Ostraciidae	*Ostracion cubicus*	Yellow Boxfish	ปลาปักเป้ากล่องลายจุด	
Ostraciidae	*Rhynchostracion nasus*	Small-nosed Boxfish	ปลาปักเป้าสี่เหลี่ยม ปลากระดูก	
Pangasiidae	*Helicophagus waandersii*		ปลาสวายหนู	
Pangasiidae	*Laides hexanema*		ปลาสังกะวาด	
Pangasiidae	*Pangasianodon gigas*	Mekong Giant Catfish	ปลาบึก	EN
Pangasiidae	*Pangasianodon hypophthalmus*	Sutehi Catfish	ปลาสวาย	TW
Pangasiidae	*Pangasius bocourti*		ปลาอาง	
Pangasiidae	*Pangasius conchophilus*		ปลาสายยู	
Pangasiidae	*Pangasius faeniurus*	Striped Catfish	ปลาสวาย	
Pangasiidae	*Pangasius larnaudii*	Black Ear Catfish	ปลาเทโพ	
Pangasiidae	*Pangasius macronema*		ปลาสังกะวาด	
Pangasiidae	*Pangasius nasutus*		ปลาสายยู	
Pangasiidae	*Pangasius pangasius*		ปลาสวาย	
Pangasiidae	*Pangasius pleurotaenia*		ปลาสังกะวาดหัวโต	
Pangasiidae	*Pangasius polyuranodon*		ปลาสังกะแวง	
Pangasiidae	*Pangasius pongasius*	Catfish	ปลาสวายกล้วย	
Pangasiidae	*Pangasius sanitwongsei*	Chao Phraya Giant Catfish	ปลาเทพา	EN
Pangasiidae	*Pangasius sutchi*	Striped Catfish	ปลาสวาย	TW
Pangasiidae	*Pteropangasius cultratus*		ปลาสังกะวาด	
Pangasiidae	*Pteropangasius micronema*		ปลาสังกะวาดวัง ปลาขอนหยวก	EN
Pangasiidae	*Pteropangasius pleurotaenia*		ปลาสังกะวาดท้องคม	
Order Orectolobiformes				
Hemiscylliidae	*Chiloscyllium indicum*	Slender Bambooshark	ปลาฉลามกบเหลือง	VU
Hemiscylliidae	*Chiloscyllium plagiosum*	Whitespot Bambooshark	ปลาฉลามหิน ปลาฉลามมลายู ปลาฉลามกบ	VU
Hemiscylliidae	*Chiloscyllium punctatum*	Brownband Bambooshark	ปลาฉลามหิน ปลาฉลามเสือ	
Order Osteoglossiformes				
Notopteridae	*Chitala blanci*	Blanc's Striped Featherback	ปลาตองลาย	EN
Notopteridae	*Chitala lopis*		ปลาสะตือ	EN

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Notopteridae	*Chitala ornata*	Spotted Featherback, Spotted Knife Fish	ปลากราย	
Notopteridae	*Notopterus blanci*	Blanc's Striped Featherback	ปลาตองลาย	EN
Notopteridae	*Notopterus chitala*	Spotted Featherback	ปลากราย	
Notopteridae	*Notopterus notopterus*	Grey Featherback	ปลาสลาด ปลาฉลาด	
Osteoglossidae	*Scleropages formosus*	Malayan Bonytonque	ปลาตะพัด ปลาหางแข้	EN
Order Pegasiformes				
Pempheridae	*Pempheris oualensis*	Catalufa Sweeper	ปลากระดี่ทะเล	
Pempheridae	*Pempheris* sp.		ปลากระดี่ทะเล	
Pempheridae	*Pempheris vanicolensis*	Vanokoro Sweeper	ปลากระดี่ทะเล	
Order Perciformes				
Anabantidae	*Anabas testudineus*	Common Climbing Perch	ปลาหมอไทย	
Anabantidae	*Betta smaragdina*	Blue Betta	ปลากัดเขียว	TW
Anabantidae	*Betta splendens*	Siamese Fighthing Fish, Betta	ปลากัดไทย ปลากัด	TW, END
Anabantidae	*Betta taeniata*	Borneo Betta	ปลากริมหัวไม่ง	
Anabantidae	*Helostoma temminckii*	Temminck's Kissing Gourami	ปลาหมอตาล	TW
Anabantidae	*Trichogaster leeri*	Pearl Gourami, Lace Gourami	ปลากระดี่มุก	VU
Anabantidae	*Trichogaster microlepis*	Moonlight Gourami	ปลากระดี่นาง	
Anabantidae	*Trichogaster pectoralis*	Snake Skin Gourami	ปลาสลิด ปลาสลิดใบไม้	
Anabantidae	*Trichogaster trichopterus*	Three-spot Gourami	ปลากระดี่หม้อ	
Anabantidae	*Trichopsis pumila*	Croaking Gourami	ปลากริมสี	
Anabantidae	*Trichopsis schalleri*	Croaking Gourami	ปลากริมอีสาน	
Anabantidae	*Trichopsis* sp.		ปลากริม	
Anabantidae	*Trichopsis vittatus*	Striped Croaking Gourami, Croaking Gourami, Talking Gourami	ปลากริม ปลากริมควาย	
Apocrypteidae	*Periophthalmus cantonensis*	Mud Skipper	ปลาตีน	
Apocrypteidae	*Periophthalmus* sp.		ปลาตีน ปลาจุมพรวด	
Caesionidae	*Caesio caerulaurea*	Blue and Gold Fusilier	ปลากล้วยแถบเขียว	
Caesionidae	*Caesio xanthonotus*	Yellowback Fusiliar	ปลาหลืองกลม	
Caesionidae	*Callionymus* sp.	Dragonet	ปลามังกรน้อย	
Cichlidae	*Oreochromis mossambicus*	Java Tilapia	ปลาหมอเทศ	
Cichlidae	*Oreochromis niloticus*	Nile Tilapia	ปลานิล	
Cichlidae	*Tilapia melanopleura*	Redbelly Tilapia	ปลาหมอเทศ	
Coiidae	*Coius microlepis*	Siamese Tiger Fish	ปลาเสือตอ ปลาเสือตอลายใหญ่	EXT
Coiidae	*Coius quadrifasciatus*	Striped Bass, Rock Bass	ปลากะพงข้างลาย ปลากะพงลาย ปลากะพงหิน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Coiidae	*Coius undecimradiatus*		ปลาสือดอลายเล็ก	EN
Gerreidae	*Gerres abbreviatus*	Deepbody Silverbiddy	ปลาตอกหมากครีบสั้น	
Gerreidae	*Gerres kapas*	Singapore Silverbiddy	ปลาตอกหมาก	
Gerreidae	*Gerres oyena*	Lined Silverbiddy	ปลาแกล็ดข้าวเม่า	
Gerreidae	*Gerres punctatus*	Whipjin Silverbiddy	ปลาตอกหมาก ปลาแป้น	
Gerreidae	*Gerres setifer*	Blacktip Silverbiddy	ปลาแป้น ปลาตอกหมาก	
Gobiidae	*Taenioides anguillaris*		ปลาผี ปลาหัว	
Grammistidae	*Diploprion bifasciatum*	Twobanded Seaperch	ปลากะพงเหลืองเล็ก	
Helostomatidae	*Helostoma temmincki*	Temminck's Kissing Gourami	ปลาหมอตาล	TW
Lethrinidae	*Lethrinus nebulosus*	Spangled Emperror	ปลากะพงไข่	
			ปลาหมูสีแก้มแดง	
Lethrinidae	*Lethrinus ornatus*		ปลาหมูสี	
Monodactylidae	*Monodactylus argenteus*	Butter Fish	ปลาผีเสื้อเงิน ปลาไส่งแขก	
Nandidae	*Badis badis*	Badis	ปลาหมอแคระ	
Nandidae	*Nandus nandus*	Nander, Gangetic Leaffish	ปลาคุมขี ปลาเสือดำ	
			ปลาตะเพียนขาว	
Nandidae	*Nandus nebulosus*	Bornean Leaffish	ปลาเสือดำ ปลาคุมขี	
			ปลาตะเพียนขาว	
Nandidae	*Pristolepis fasiatus*	Striped Tiger Nandid	ปลาหมอช้างเหยียบ	
Nemipteridae	*Nemipterus* sp.	Threadfin Bream	ปลาทรายแดง	
Nemipteridae	*Scolopsis bilineatus*	Twolined Monoclebream	ปลาทรายขาว	
Nemipteridae	*Scolopsis ciliatus*	Sawjawed Monoclebream	ปลาทรายขาว	
Nemipteridae	*Scolopsis dubiosus*	Yellowstreak Monoclebream	ปลาทรายขาว	
Nemipteridae	*Scolopsis* sp.		ปลาทรายขาว	
Odontobutidae	*Odontobutis aurarmus*		ปลาบู่ดุดทิง	VU
Osphronemeidae	*Osphronemus goramy*	Giant Gourami	ปลาแรด	
Pemadasyidae	*Plectorhinchus*	Harlequin Sweetlip	ปลาลายตาข่าย	VU
	chaetodonoides		ปลาสร้อยนกเขา	
Pentapodidae	*Pentapodus setosus*	Blue Banded Whip Tail	ปลาสายรุ้ง ปลานกกะลิง	
Percichtyhidae	*Malakichthys wakiyae*		ปลากะพง	
Phallostethidae	*Phenacostethus smithi*	Smith's Priapium Fish	ปลาบู่สมิธ	VU
Plectorhynchidae	*Gaterin diagrammus*	Silver-banded Sweetlip	ปลาตะเภาเงินแถบ	
Pomacanthidae	*Pygoplites diacanthus*	Royal Angelfish	ปลาสุดสาคร	
Pomacentridae	*Abudefduf bengalensis*	Sergeant Major	ปลาสลิดหินบั้ง	
			ปลาตะกรับลาย	
Pomacentridae	*Abudefduf coelestinus*	Black-banded Damselfish	ปลาตะกรับลายหางแถบ	
Pomacentridae	*Abudefduf septemfasciatus*	Banded Sergean	ปลาสลิดหินทะเล	
Pomacentridae	*Abudefduf sordidus*	Blackspot Sergean	ปลาสลิดหินทะเล	
Pomacentridae	*Abudefduf vaigensis*	Fivebar Sergeant	ปลาตะกรับเขียวเหลือง	
Pomacentridae	*Amblyglyphidodon curacao*	Blacksnout Chromis	ปลาตะกรับเขียว	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Pomacentridae	*Amphiprion perideraion*	Whiteline Anemone	ปลาอินเดียนแดง	
Pomacentridae	*Amphiprion polymnus*	Saddleband Anemone	ปลาการ์ตูนดำ	
Pomacentridae	*Amphiprion sebae*	Sebae Anemonefish	ปลาการ์ตูน	
Pomacentridae	*Chromis* sp.		ปลาสลิดหิน	
Pomacentridae	*Dascyllus aruanus*	Band Puller	ปลาสลิดหินหน้าสั้นหางขาว	
			ปลาสลิดเหลือง	
Pomacentridae	*Dascyllus trimaculatus*	Whitespot Puller	ปลาสลิดหินสามจุด	
Pomacentridae	*Neopomacentrus cyanomos*	Violet Damsel	ปลาสลิดหิน	
Pomacentridae	*Paraglyphidodon melas*	Zulu Damselfish	ปลาตะกรับดำ	
Pomacentridae	*Paraglyphidodon nigroris*	Black Damsel	ปลาสลิดเหลือง	
Pomacentridae	*Plectroglyphidodon lacrymatus*		ปลาสลิดหิน	
Pomacentridae	*Pomacentrus adelus*	Obscure Damsel	ปลาสลิดหินเทา	
Pomacentridae	*Pomacentrus coelestis*	Yellow-tailed Damselfish	ปลาสลิดหินฟ้าหางเหลือง	
Pomacentridae	*Pomacentrus hardi*		ปลาสลิดหินด่าง	
Pomacentridae	*Pomacentrus moluccensis*	Yellow Damselfish	ปลาสลิดหินเหลือง	
Pomacentridae	*Pomacentrus rhodonotus*	Whitetail Damsel	ปลาสลิดหินด่าง	
Pomacentridae	*Pomacentrus similis*	Similar Damsel	ปลาสลิดหินฟ้าหางเหลือง	
Pomacentridae	*Pomacentrus* sp.	Damsel	ปลาสลิดทะเล	
Pomacentridae	*Stegaster apicalis*		ปลาสลิดหินด่าง	
Pomadasyidae	*Plectorhynchus orientalis*	Oriental Sweetlip	ปลาช้างละเภา	
Pomadasyidae	*Plectorhynchus picus*	Spotted Sweetlip	ปลาสร้อยนกเขา	
Pomadasyidae	*Pomadasys argyreus*	Blue Cheek Silver	ปลากะพงแสมแก้มดำ	
Pomadasyidae	*Pomadasys hasta*	Silver Spotted Grunt	ปลากะพงแสม	
Pomadasyidae	*Pomadasys maculatum*	Saddle Grunt	ปลาหัวขวาน ปลาสีกรุด	
			ปลากะพิษุด ปลากะพงแสม	
Pomadasyidae	*Pomadasys* sp.		ปลากะพงแสม	
Rachycentridae	*Rachycentron canadum*	King Fish, Cobia	ปลาช่อนทะเล	
Order Phallostethiformes				
Platycephalidae	*Hoplichthys* sp.		ปลาช้างเหยียบแคระ	
Platycephalidae	*Inegocia* sp.		ปลาช้างเหยียบ	
Platycephalidae	*Platycephalus crocodilus*	Crocodile Flathead	ปลาหัวแบน	
Platycephalidae	*Platycephalus indicus*	Bartail Flathead	ปลาช้างเหยียบ ปลาหางควาย	
Platycephalidae	*Platycephalus scaber*		ปลาหางควาย	
			ปลาช้างเหยียบหัวหยาบ	
Platycephalidae	*Platycephalus* sp.	Flathead	ปลาหัวแบน	
Platycephalidae	*Platycephalus* spp.		ปลาช้างเหยียบ	
Order Pleuronectiformes				
Plotosidae	*Plotosus canius*	Lagoon Eel Catfish	ปลาอุกทะเล	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Plotosidae	*Plotosus lineatus*	Striped Eel Catfish	ปลาดุกทะเล	
Polynemidae	*Eleutheronema tetradactylum*	Fourfinger Threadfin	ปลากุเลาหนวดสี่เส้น	
Polynemidae	*Polynemus longipectoralis*	Eastern Paradise Fish	ปลาหนวดพราหมณ์	
Polynemidae	*Polynemus paradiseus*	Paradise Threadfin	ปลาหนวดพราหมณ์	
Polynemidae	*Polynemus* sp.		ปลากุเรา**	
Polynemidae	*Polynemus tetradactylus*	Threadfin, Tessel Fish	ปลากุเลา ปลากุเรา	
Order Rajiformes				
Dasyatidae	*Dasyatis bleekeri*	Freshwater Stingray	ปลากระเบนขาว ปลากระเบนน้ำจืด	
Dasyatidae	*Dasyatis laoensis*	Rays	ปลากระเบนแม่น้ำโขง	
Dasyatidae	*Himantura chaophraya*	Rays	ปลากระเบนราหู ปลากระเบนน้ำจืดอักษ์ ปลาราหูน้ำจืด	VU
Dasyatidae	*Taeniura lymma*	Blue-spotted Fantail Ray	ปลากระเบนทอง ปลากระเบนหิน	
Order Salmoniformes				
Acanthuridae	*Acanthurus lineatus*	Lined Surgeonfish	ปลาขี้ตังเปิดลาย	
Acanthuridae	*Acanthurus xanthopterus*	Yellowfin Surgeonfish	ปลาขี้ตังเปิด	
Scaridae	*Scarus ghobban*	Yellow-scale Parrot	ปลานกแก้วสีเพลิง	
Scaridae	*Scarus prasiognathos*		ปลานกแก้วแก้มเขียว	
Scaridae	*Scarus rivulatus*	Rivulated Parrot Fish	ปลานกแก้ว	
Scaridae	*Scarus* sp.		ปลานกแก้ว	
Scatophagidae	*Scatphagus argus*	Spotted Butter	ปลากระทะ ปลาตะกรับจุด	
Schilbeidae	*Clupisoma sinensis*		ปลายอนทอง	
Schilbeidae	*Eutropiichthys vacha*		ปลาสังกะวาดหน้าหนู ปลาสวายหนู	
Schilbeidae	*Laides hexanema*		ปลาสังกะวาด ปลาสังกะวาดขาว	
Schilbeidae	*Pangasius sutchi*	Catfish	ปลาสวายหนู	
Schilbeidae	*Platytropius siamensis*		ปลาสายยู ปลาหวีเกศ ปลาแกด	END
Schilbeidae	*Pteropangasius cultratus*	Catfish	ปลายวน ปลาสังกะวาดท้องคม	
Sciaenidae	*Boesemania microlepis*		ปลาม้า	
Sciaenidae	*Johnius belangerii*	Belanger's Croaker	ปลาจวด	
Sciaenidae	*Johnius* spp.		ปลาจวด	
Sciaenidae	*Johnius trachycephalus*	Leaftail Croaker	ปลาจวด	
Sciaenidae	*Otolithes aeneocorpus*	Slender Croaker	ปลาจวด	
Sciaenidae	*Otolithes ruber*	Tigertooth Croaker	ปลาจวดเขี้ยวโง้ง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Sciaenidae	*Pseudosciana soldado*	White Soldier Croaker	ปลาน้ำ	
Sciaenidae	*Pseudosciana* sp.		ปลาหางกิ่ว ปลาจวด ปลาน้ำ	
Sciaenidae	*Sciaena russelli*	Russell's Jew Fish	ปลาจวดหน้าสั้น	
Sciaenidae	*Sciaena* sp.		ปลาจวด	
Scombridae	*Rastrelliger brachysoma*	Short-bodied Mackerel	ปลาทูตัวสั้น	
Scombridae	*Rastrelliger faughni*	Faughn's Mackerel	ปลาทูปากจิ้งจก	
Scombridae	*Rastrelliger kanagurta*	Indian Mackerel	ปลาลัง	
Scombridae	*Rastrelliger neglectus*	Indo-pacific Mackerel	ปลาทู	
Scombridae	*Rastrelliger* spp.	Slender Body Mackerel	ปลาทู	
Scombridae	*Scomberomorus commersoni*	Narrowbar Spanish Mackerel	ปลาอินทรีบั้ง	
Order Scopeliformes				
Serranidae	*Anyperodon leucogrammicus*	Slender Grouper	ปลากะรังเส้นลายขาว	
Serranidae	*Cephalopholis argus*	Peacock Hind	ปลากะรังลายนกยูง	
Serranidae	*Cephalopholis boenack*	Chocolate Hind	ปลากะรังท้องก้ำปิ้น	
Serranidae	*Cephalopholis cyanostigima*	Bluespotted Hind	ปลากะรัง	
Serranidae	*Cephalopholis formosa*	Blueline Hind	ปลากะรัง	
Serranidae	*Cephalopholis pachycentron*	Brown Hind	ปลากะรังน้ำตาล	
Serranidae	*Cephalopholis summana*		ปลากะรังจุดขาว	
Serranidae	*Epinephelus areolatus*	Areolated Grouper	ปลากะรังลายหางดัด	
Serranidae	*Epinephelus bleekeri*	Duskytail Grouper	ปลากะรังจุดเหลือง	
Serranidae	*Epinephelus coioides*	Greasy Grouper	ปลาตีนแก ปลาก้ำจุดน้ำตาล ปลากะรังปากแม่น้ำ	VU
Serranidae	*Epinephelus erythrurus*	Cloudy Grouper	ปลากะรัง	
Serranidae	*Epinephelus malabaricus*	Malabar Grouper	ปลากะรังจุดน้ำตาล	
Serranidae	*Epinephelus sexfasciatus*	Sixbar Grouper	ปลากะรังลายหกแถบ	
Serranidae	*Epinephelus* sp.		ปลากะรัง ปลาก้ำ	
Serranidae	*Epinephelus tauvina*	Brownspot Grouper	ปลากะรังปากแม่น้ำ**	
Serranidae	*Plectropomus maculatus*	Spot Coral Trout	ปลาอนุรุทธ์	
Siganidae	*Siganus canaliculatus*		ปลาสลิดทะเล	
Siganidae	*Siganus guttatus*	Golden-lined Spinefoot	ปลาสลิดทะเลด่าง	
Siganidae	*Siganus javus*	Streaked Spinefoot	ปลาสลิดทะเลแถบ	
Siganidae	*Siganus oramin*	White-spotted Spinefoot	ปลาสลิดหินจุดขาว	
Siganidae	*Siganus punctatissimus*	Peppered Spinefoot	ปลาสลิดทะเล	
Siganidae	*Siganus virgatus*	Doublebarred Spinefoot	ปลาสลิดทะเลลายขวาง ปลาสลิดหินหัวบั้ง	
Sillaginidae	*Sillago maculata*	Trumpeter Sillago	ปลาเห็ดโคนลาย	
Sillaginidae	*Sillago sihama*	Common Whiting	ปลาช่อนทราย ปลาเห็ดโคน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Sillaginidae	*Sillago* sp.		ปลาหิดไคน	
Siluridae	*Ceratoglanis scleronema*	Sheat-fish	ปลาแกด ปลาสายยู	EN
Siluridae	*Hemisilurus mekongensis*		ปลาค้างแดง	
Siluridae	*Kryptopterus apogon*	Common Sheatfish	ปลาเนื้ออ่อน ปลาน้ำเงิน	VU
Siluridae	*Kryptopterus bicirrhis*	Glass Catfish	ปลาค้างพระร่วง ปลาพระร่วง	VU
Siluridae	*Kryptopterus bleekeri*	Sheatfish, Whisker Sheatfish	ปลาน้ำเงิน	
Siluridae	*Kryptopterus cryptopterus*	Sheatfish	ปลาขาไก่ ปลาเนื้ออ่อน ปลาหางไก่	
Siluridae	*Kryptopterus hexapterus*		ปลาน้ำเงิน	VU
Siluridae	*Kryptopterus limpok*	Whisker Sheatfish	ปลาเนื้ออ่อน ปลาปึกไก่หนวดยาว	EN
Siluridae	*Kryptopterus* sp.		ปลาเนื้ออ่อน	
Siluridae	*Ompok bimaculatus*	Water Catfish	ปลาชะโอน ปลาสยุมพร	
Siluridae	*Ompok eugeneiatus*		ปลาหนวดแมว	EN
Siluridae	*Ompok hypophthalmus*		ปลาเนื้ออ่อนหนวดยาว	VU
Siluridae	*Selodontichthys dinema*	Twisted-jaw Sheatfish	ปลาดางเบือน	
Siluridae	*Silurichthys hasselti*		ปลาชะโอนหิน ปลาลิ้นแมว	VU
Siluridae	*Wallago attu*	Catfish	ปลาค้าขาว	
Siluridae	*Wallago dinema*		ปลาขี้ขาว ปลาดางเบือน	
Siluridae	*Wallago leerii*		ปลาค้าดำ	EN
Siluridae	*Wallagonia attu*	Great White Sheatfish	ปลาค้าขาว	
Siluridae	*Wallagonia* sp.		ปลาค้าดำ	
Sisoridae	*Bagarius bagarius*	Sisorid Catfish	ปลาแค้วัว	
Sisoridae	*Bagarius yarrelli*	Giant Bagarius	ปลาแค้ ปลาแค้ควาย	
Sisoridae	*Bagroides macropterus*		ปลากดหมู	
Sisoridae	*Glyptothorax callopterus*	Catfish	ปลาแค้ติดหิน	
Sisoridae	*Glyptothorax fuscus*	Catfish	ปลาแค้ติดหิน	
Sisoridae	*Glyptothorax lampris*	Catfish	ปลาแค้ติดหิน	
Sisoridae	*Glyptothorax major*	Catfish	ปลาแค้ติดหิน	
Sisoridae	*Glyptothorax platypogonoides*	Catfish	ปลาแค้ติดหิน	
Sisoridae	*Glyptothorax* sp.	Catfish	ปลาติดหิน ปลาแค้ ปลาแค้ขี้หมู	
Sisoridae	*Glyptothorax trilineatus*		ปลาปลาแค้ติดหินสามเอบ	
Sisoridae	*Oreoglanis siamensis*	Freshwater Batfish	ปลาค้างคาว ปลาติดหิน ปลาแค้	EN, END
Soleidae	*Archiroides leucorhynchas*	Sole Tounge Fish	ปลาลิ้นหมา ปลาใบไม้	
Soleidae	*Synaptera aenea*	Sole	ปลาลิ้นหมา ปลาใบไม้	
Soleidae	*Synaptura commersoniana*	Commerson's Sole	ปลาลิ้นหมาขอบครีบขาว	
Soleidae	*Synaptura orientalis*	Oriental Sole	ปลาลิ้นหมา ปลาลิ้นควาย ปลาลิ้นหมาควายขนดำ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Soleidae	*Synaptura panoides*	River Sole	ปลาลิ้นหมา	
Sphyraenidae	*Sphyraena blochii*		ปลาจะลามหัวน้อน	EN
Sphyraenidae	*Sphyraena jello*	Pickhandle Barracuda	ปลาสากดำ ปลาสากทุย	
Sphyraenidae	*Sphyraena langsar*	Yellowtail Barracuda	ปลาสาก	
Sphyraenidae	*Sphyraena obtusata*	Striped Barracuda	ปลาสากเหล็ก ปลาสากเหลือง	
Sphyraenidae	*Sphyraena picuda*	Great Barracuda	ปลาสาก	
Sphyraenidae	*Sphyraena* sp.		ปลาสาก ปลาน้ำดอกไม้	
Order Siluriformes				
Amblycipitidae	*Amblyceps* sp.		ปลาดัก	
Ariidae	*Arius caelatus*	Engraved Seacatfish	ปลากดแดง ปลากดเหลือง ปลากดอุก ปลาอุก	
Ariidae	*Arius gagora*		ปลากดทะเล ปลากดหมู	
Ariidae	*Arius maculatus*	Spotted Seacatfish	ปลากดขาว	
Ariidae	*Arius sagor*	Striped Seacatfish	ปลากดทะเล ปลากดข้างลาย ปลาขี้ลิง	
Ariidae	*Arius* sp.		ปลากด	
Ariidae	*Arius* spp.		ปลากดทะเล	
Ariidae	*Arius thalassinus*	Giant Seacatfish	ปลาริวกิว ปลาเลียวเชียว ปลากด ปลาคู่หู่	VU
Ariidae	*Batrachocephalus mino*	Frog Seacatfish	ปลากดยิ้ม ปลากดหัวกบ	VU
Ariidae	*Hemiarius stormi*		ปลากดหัวผาน	VU
Ariidae	*Hemipimelodus borneensis*		ปลากดโพ ปลากดโป๊ะ ปลาอุกขาว	VU
Ariidae	*Hemipimelodus* sp.		ปลากด	
Ariidae	*Ketengus typus*	Typus Catfish, Yellow Seacatfish	ปลากดหัวลิง ปลากดหัวโต ปลากดหัวหิน	VU
Ariidae	*Osteogeneiosus militaris*	Sea Catfish	ปลากดหัวอ่อน	
Bagriichthyidae	*Bagrichthys macracanthus*	Catfish	ปลาอุกมูนครีบสูง	VU
Order Squaliformes				
Stromateidae	*Pampus argenteus*	Silver Pomfret	ปลาจาระเม็ดขาว	VU
Stromateidae	*Pampus chinensis*	Chinese Pomfret	ปลาจาระเม็ดเทา	VU
Stromateidae	*Pampus* sp.		ปลาจาระเม็ด	
Symbranchidae	*Fluta alba*	Swamp Eel	ปลาไหลนา	
Symbranchidae	*Macrotrema caligans*		ปลาหลาด	
Symbranchidae	*Monopterus albus*	Swamp Eel	ปลาไหล ปลาไหลน้ำจืด	
Symbranchidae	*Ophisternon bengalense*		ปลาหลาด	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Order Symbranchiformes				
Synanceiidae	*Polycaulus uranoscopus*	Stareye Globinfish	ปลาขี้ขุย ปลาขี้ลาย	
Synanceiidae	*Synanceja horrida*	Stone Fish	ปลาขี้ขุย ปลาขี้ควาย	
Syngnathidae	*Doryichthys boaja*	Common Fresh-water Pipefish	ปลาจิ้มฟันจระเข้อักษ์	
Syngnathidae	*Doryichthys deokhatoides*		ปลาจิ้มฟันจระเข้	
Syngnathidae	*Doryichthys martensii*		ปลาจิ้มฟันจระเข้	VU
Syngnathidae	*Doryichthys* sp.		ปลาจิ้มฟันจระเข้	
Syngnathidae	*Hippocampus kuda*	Seahorse	ปลาม้าน้ำ	EN
Syngnathidae	*Ichthyocampus carce*	Pipefish	ปลาจิ้มฟันจระเข้	
Syngnathidae	*Microphis boaja*	Common Fresh-water Pipefish	ปลาจิ้มฟันจระเข้น้ำจืด	
Syngnathidae	*Syngathoides biaculeatus*	Alligator Pipefish	ปลาจิ้มฟันจระเข้	
Synodontidae	*Saurus variegatus*	Variegated Lizzardfish	ปลาคุ๊กนก	
Order Syngnathiformes				
Tetraodontidae	*Arothron stellatus*	Starry Blowfish	ปลาปักเป้าก้นดำ	
Tetraodontidae	*Atherina duodecimalis*	Tropical Silverside	ปลาข้างเงิน ปลาหัวตะกั่ว	
Tetraodontidae	*Canthigaster solandri*	Spotted Sharpnose	ปลาปักเป้า	
Tetraodontidae	*Chelonodon patoca*	Milkspotted Puffer	ปลาปักเป้า	
Tetraodontidae	*Chelonodon* sp.		ปลาปักเป้า	
Tetraodontidae	*Sphoeroides lunaris*		ปลาปักเป้าหางวงเดือน	AL
Tetraodontidae	*Tetraodon baileyi*		ปลาปักเป้าขน	EN
Tetraodontidae	*Tetraodon barbata*		ปลาปักเป้าปากดำ	
Tetraodontidae	*Tetraodon cutcutia*	Green Pufferfish	ปลาปักเป้าจุด	
Tetraodontidae	*Tetraodon fluviatilis*		ปลาปักเป้าหลังเขียว	
Tetraodontidae	*Tetraodon leiurus*	Green Blowfish, Freshwater Puffer	ปลาปักเป้าเขียวจุด ปลาปักเป้าดำ	
Tetraodontidae	*Tetraodon palembangensis*	Freshwater Puffer	ปลาปักเป้าท้องตาข่าย	VU
Tetraodontidae	*Tetraodon* sp.		ปลาปักเป้า	
Tetraodontidae	*Tetraodon suvatti*		ปลาปักเป้า ปลาปักเป้าสุวัตถี	VU
Order Tetrodontiformes				
Teraponidae	*Mesopristes argenteus*		ปลากะพงแสม	AL
Teraponidae	*Mesopristes cancellatus*		ปลาตีลคราด ปลาออลแอด	AL
Order Torpediniformes				
Theraponidae	*Pelates sexineatus*		ปลาข้างลาย	
Theraponidae	*Therapon jarbua*		ปลาข้างลาย ปลาข้างตะเภา ปลาตีลคราด ปลาออลแอด	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		สถานภาพ
		อังกฤษ	ไทย	
Toxotidae	*Toxotes chatareus*	Common Archer Fish	ปลาเสือพ่นน้ำ	
Toxotidae	*Toxotes jaculatrix*	Archer Fish,Shooting Fish	ปลาเสือพ่นน้ำน้ำกร่อย	
Toxotidae	*Toxotes microlepis*	Fiveblotched Archer	ปลาเสือพ่นน้ำเกล็ดถี่	
Triacanthidae	*Triacanthus biaculeatus sagor*	Shortnosed Tripodfish	ปลาวัว ปลาวัวจมูกสั้น ปลากดทะเล	
Zanclidae	*Zanclus cornutus*	Moorish Idol	ปลาผีเสื้อเทวรูป	

ภาคผนวก จ

รายนามชนิดพันธุ์พืชที่พบในพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

หมายเหตุ

AqF	=	Aquatic Fern (ผักกูดที่อาศัยอยู่ในน้ำ)	H	=	Herb (ไม้ล้มลุก)
AqH	=	Aquatic Herb (ไม้ล้มลุกที่อาศัยอยู่ในน้ำ)	HC	=	Herbaceous Climber (ไม้เถาล้มลุก)
B	=	Bamboo (ไม้ไผ่)	P	=	Palm (หมาก หรือ ปาล์ม)
C	=	Climber (ไม้เถา)	S	=	Shrub (ไม้พุ่ม)
CrH	=	Creeping Herb (ไม้ล้มลุกที่ลำต้นทอดคลานไปตามดิน หิน หรือลำต้นไม้)	S/ST	=	Shrub/Shrubby Tree (ไม้พุ่มถึงไม้ยืนต้นขนาดเล็ก)
Ex	=	Exotic (มาจากต่างประเทศ)	ST	=	Shrubby Tree (ไม้ยืนต้นขนาดเล็ก)
F	=	Fern (ผักกูด หรือเฟิน)	T	=	Tree (ไม้ยืนต้น)
G	=	Grass (หญ้ารวมทั้งกกต่างๆ)	US/S	=	Undershrub/Shrub (ไม้พุ่มขนาดเล็กถึงไม้พุ่ม)

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Acanthaceae	*Acanthus ebracteatus*	Sea Holly	เหงือกปลาหมอดอกขาว	
Acanthaceae	*Acanthus ilicifolius*		เหงือกปลาหมอดอกม่วง แก้มหมอเล	
Acanthaceae	*Acanthus volubilis*		เหงือกปลาหมอเครือ	
Acanthaceae	*Blepharis mademspatersis*		ลิ้นงูเห่า	H
Acanthaceae	*Eranthemum nervosum*		เขืนพญาอินทร์	
Acanthaceae	*Hygrophila erecta*	Popping Pod	ค้อยติ่ง ค้อยติ่งนา ค้อยติ่งไทย น้ำค้บไฟ	
Acanthaceae	*Ruellia tuberosa*	Popping Pod	ค้อยติ่ง	
Agavaceae	*Dracaena conferta*		กำลังหนุมาร	
Agavaceae	*Dracaena loureiri*		จันทน์ผา	
Agavaceae	*Dracaena* sp.		จันทน์ผา	
Aizoaceae	*Glinus oppositifolius*		ขี้กวง สะเดาดิน ผักขี้ขวง ผักขวง	
Aizoaceae	*Sesuvium portulacastrum*	Sea Purslane	ผักเบี้ยทะเล	
Alangiaceae	*Alangium salviifolium* subsp. *hexapetalum*	Pruu	ปรู	
Alismataceae	*Sagitaria sagittifolia*		เต่าเกือด	
Amaranthaceae	*Alternanthera philoxeroides*	Alligator Weed	ผักเป็ดน้ำ	
Amaranthaceae	*Alternanthera pungens*	Sessile Joyweed	โคกกระสุนเล็ก	
Amaranthaceae	*Alternanthera sessilis*	Sessile Flowered Globe Amaranth	ผักเป็ดไทย	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Amaranthaceae	*Amaranthus gracilis*		ผักขมหัด	
Amaranthaceae	*Celosia argentea*		พงอนไก่ไทย	
Amaranthaceae	*Cyathula prostrata*		หญ้าพันงูแดง	
Amaryllidaceae	*Crinum asiaticum*	Cape Lily	พลับพลึง	
Ampelidaceae	*Columella trifolia*		เถาคันแดง	
Anacardiaceae	*Anacardium occidentale*	Cashew Nut Tree	มะม่วงหิมพานต์	
Anacardiaceae	*Bouea oppositifolia*	Plum Mango	มะยง	
Anacardiaceae	*Buchanania aborescens*		จำม่วง	
Anacardiaceae	*Buchanania latifolia*		มะม่วงหัวแมงวัน	T
Anacardiaceae	*Buchanania siamensis*		รางไข	
Anacardiaceae	*Campnosperma coriaceum*		ขี้หนอนพรุ	
Anacardiaceae	*Mangifera gedebe*		มะม่วงป่าน	
Anacardiaceae	*Mangifera indica*	Mango Tree	มะม่วง	
Anacardiaceae	*Odina wodier*		ย้อยช้าง	
Anacardiaceae	*Pentaspadon velutinus*		เตยนะ	
Anacardiaceae	*Spondias pinnata*	Hog Plum	มะกอก	
Ancistrocladaceae	*Ancistrocladus tectorius*		ลิ้นกวาง	
Annonaceae	*Artabotrys spinosus*		นาวน้ำ	
Annonaceae	*Artabotrys suaveolens*		อากาโก้	
Annonaceae	*Desmos chinensis*		สายหยุด	
Annonaceae	*Goniothalamus giganteus*		ปาหนันช้าง	
Annonaceae	*Polyalthia debilis*		กล้วยเต่า	
Annonaceae	*Polyalthia glauca*		คารา	
Annonaceae	*Rauwenhoffia siamensis*		นมแมว	
Annonaceae	*Uvaria rufa*		พิพวนน้อย	
Apocynaceae	*Aganosma marginata*		โมกเครือ	
Apocynaceae	*Alstonia angustiloba*		ตีนเป็ดเล็ก	
Apocynaceae	*Alstonia macrophylla*		ทุ้งฟ้า	
Apocynaceae	*Alstonia scholaris*	Devil Tree, White Cheesewood	สัตบรรณ	
Apocynaceae	*Alstonia spathulata*	Siamese Balsa	ตีนเป็ดพรุ เทียะ	
Apocynaceae	*Carissa cochinchinensis*		หนามพรม	
Apocynaceae	*Cerbera odollum*		ตีนเป็ดทะเล	
Apocynaceae	*Holarrhena antidysenterica*		โมกใหญ่	
Apocynaceae	*Holarrhena densiflora*		พุดทุ่ง	
Aquifoliaceae	*Ilex cymosa*		ไทรขี้ได้	
Araceae	*Alocasia* sp.		บอน	
Araceae	*Amorphophallus campanulatus*	Stanley's Water-tub	บุก	
Araceae	*Amorphophallus* sp.		อีรอก	
Araceae	*Caladium prolixa*		บอน	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Araceae	*Colocassia antiquerum*	Elephant Ear	บอน	
Araceae	*Colocasia esculenta*	Taro	เผือก บอน	
Araceae	*Colocassia esculenta* var. *aquatilis*	Elephant Ear	เผือก	
Araceae	*Epipremnum giganteum*		ระงดกล้วย	
Araceae	*Pistia stratiotes*	Water Lettuce	จอก ผักกอก	
Araceae	*Schismatoglottis calyptrata*		บอนเขียว	
Araceae	*Schismatoglottis* sp.		บอน	
Araliaceae	*Schefflera bengalensis*		หนวดปลาหมึกเขา	
Asclepiadaceae	*Cynanchum laeve*		พริกผี	
Asclepiadaceae	*Dischidia imbricata*		เกล็ดนาคราช	
Asclepiadaceae	*Dischidia rafflesiana*		จุกโรหินี	
Asclepiadaceae	*Hoya diversifolia*		ลิ้นควาย	
Asclepiadaceae	*Hoya parasitica*		นมพิจิตร	
Asclepiadaceae	*Oxystelma esculentum*		จมูกปลาหลด	
Asclepiadaceae	*Tylophora tenuis*		จมูกปลาหลด	
Aspleniaceae	*Asplenium macrophyllum*		กระปรอก	
Aspleniaceae	*Asplenium nidus*	Bird's Nest Fern	ข้าหลวงหลังลาย	
Avicenniaceae	*Avicennia alba*		แสมขาว	
Avicenniaceae	*Avicennia marina*	Olive Mangrove	แสมทะเล	
Avicenniaceae	*Avicennia officinalis*	White Mangrove	แสมดำ	
Avicenniaceae	*Avicennia* sp.		แสม	
Avicenniaceae	*Avicennia* spp.		แสม	
Azollaceae	*Azolla pinnata*	Pinnat Mosquito Fern, Water Fern	แหนแดง	
Balsaminaceae	*Hydrocera triflora*	Mash Henna	เทียนน้ำ	
Barringtoniaceae	*Barringtonia acutangula*		จิกนา	
Barringtoniaceae	*Barringtonia acutangula* subsp. *spicata*		จิกน้ำ	
Barringtoniaceae	*Barringtonia asiatica*		จิกเล	
Barringtoniaceae	*Barringtonia coccinea*		จิก	
Barringtoniaceae	*Barringtonia fusiformis*		จิกเขา	
Barringtoniaceae	*Barringtonia racemosa*		จิกสวน	
Barringtoniaceae	*Barringtonia* sp.		จิก	
Barringtoniaceae	*Barringtonia spicata*		จิกน้ำ	
Barringtoniaceae	*Careya sphaerica*		กระโดน	
Bignoniaceae	*Dolichandrone serrulata*		แคขาว	
Bignoniaceae	*Dolichandrone spathacea*		แคป่า	
Bignoniaceae	*Oroxylum indicum*		เพกา	
Bignoniaceae	*Stereospermum fimbriatum*		แคยอดดำ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Blechnaceae	*Blechnum indicum*		ผักกูดขน	
Bombacaceae	*Bombax valetonii*		จิ๊วป่า	
Bombacaceae	*Ceiba pentandra*	White Silk Cotton Tree	นุ่น	
Bombacaceae	*Neesia malayana*		ข้างไห้	
Bonnetiaceae	*Ploiarium alternifolium*		ระมวงกวาง	
Boraginaceae	*Heliotropium indicum*	Indian Heliotrope	หญ้างวงช้าง	
Boraginaceae	*Tournefortia argentia*		งวงช้างทะเล	
Bromeliaceae	*Ananas bracteatus*		สับปะรด	
Butomaceae	*Limnocharis flava*	Yellow Burhead	คาอปัตรฉาษี บอนจีน นางกวัก	
Caesalpiniaceae	*Bauhinia integrifolia*		เถาไฟ	
Caesalpiniaceae	*Bauhinia malabarica*		เสี้ยวใหญ่	
Caesalpiniaceae	*Bauhinia pulla*		แสลงพันเถา	
Caesalpiniaceae	*Bauhinia scandens* var. *horsfieldii*		กระไดลิง	
Caesalpiniaceae	*Caesalpinia bonduc*		เวียด	
Caesalpiniaceae	*Caesalpinia crista*	Nickernut, Grey Nickers	สวาด	
Caesalpiniaceae	*Cassia alata*	Ringworm Bush	ชุมเห็ดเทศ	
Caesalpiniaceae	*Cassia garrettiana*		ขี้เหล็กสาร	
Caesalpiniaceae	*Cassia mimosoides*		ไสน้อย	
Caesalpiniaceae	*Cassia siamea*	Cassod Tree	ขี้เหล็ก	
Caesalpiniaceae	*Cassia tora*	Tora	ชุมเห็ดไทย ชุมเห็ดนา	
Caesalpiniaceae	*Crudia caudata*		หนูผอม	
Caesalpiniaceae	*Crudia chrysantha*		สะตือ	
Caesalpiniaceae	*Cynometra ramiflora*		มะคะ	
Caesalpiniaceae	*Dialium patens*		เพี้ยะ	
Caesalpiniaceae	*Intsia bijuga*		พลวงทะเล	
Caesalpiniaceae	*Saraca declinata*		ไสกเขา	
Caesalpiniaceae	*Saraca* spp.		ไสก	
Caesalpiniaceae	*Tamarindus indica*	Tamarind	มะขาม	
Cannaceae	*Canna indica*	Indian Shot	พุทธรักษา	
Capparaceae	*Maerua siamensis*		แจง	
Capparidaceae	*Capparis acuminata*		แมงซอ	
Capparidaceae	*Capparis micracantha*		ชิงชี่	
Capparidaceae	*Crateva adansonii* subsp. *Odorata*		กุ่มน้ำ	
Capparidaceae	*Crateva adansonii* subsp. *Trifoliata*		ผักก่าม	
Capparidaceae	*Crateva magna*		กุ่มน้ำ	
Casuarinaceae	*Casuarina equisetifolia*	Sea Oak	สนทะเล	
Casuarinaceae	*Casuarina junghuhniana*		สนประดิพัทธ์	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Caulerpaceae	*Caulerpa* sp.		สาหร่ายทะเล	
Celastraceae	*Maytenus marcanii*		หนามแดง	
Celastraceae	*Maytenus mekongensis*		หนามก้านจาง	
Celastraceae	*Salacia chinensis*		กำแพงเจ็ดชั้น	
Ceratophyllaceae	*Ceratophyllum demersum*	Common Coontail, Hornwort	สาหร่ายพุงชะโด สาหร่ายหางม้า	
Characeae	*Chara zeylanica*	Stone wort	สาหร่ายไฟ มาลไฟ	
Characeae	*Nitella* sp.	Stone wort	สาหร่ายไฟ มาลไฟ	
Chenopodiaceae	*Suaeda maritima*	Sea Blit	ชะคราม	
Cleomaceae	*Cleome viscosa*		ผักเสี้ยนผี	
Codiaceae	*Codium* sp.		สาหร่ายทะเล	
Combretaceae	*Combretum quadrangulare*		สะแกนา	
Combretaceae	*Combretum* sp.		สะแก	
Combretaceae	*Combretum trifoliatum*		คดสัง	
Combretaceae	*Luminitzera* spp.		ฝาด	
Combretaceae	*Lumnitzera littorea*		ฝาดดอกแดง	
Combretaceae	*Lumnitzera racemosa*		ฝาดดอกขาว	
Combretaceae	*Terminalia alata*		รกฟ้า	
Combretaceae	*Terminalia catappa*	Singapore Almond	หูกวาง	
Combretaceae	*Terminalia chebula*	Myrabolan Wood	สมอไทย	
Commelinaceae	*Commelina bengalensis*	Tropical Spiderwort, Dayflower	ผักปลาบ	
Commelinaceae	*Commelina diffusa*	Spreading Dayflower	ผักปลาบ	
Commelinaceae	*Commelina* sp.		หญ้าปราบน้ำค้าง	
Commelinaceae	*Cyanotis axillaris*		ผักปลาบนา	
Compositae	*Blumea clarkei*		หนาดดง	
Compositae	*Blumea napifolia*		หนาดน้อย ผักกาดนา	
Compositae	*Centipeda minima*		กระด่ายจันทร์	
Compositae	*Eclipta prostrata*	False Daisy	กะเม็ง	
Compositae	*Enhydra fluctuans*		ผักปังร่วม ผักปังล้อม	
Compositae	*Eupatorium odoratum*	Siam Weed	สาบเสือ	
Compositae	*Grangea maderaspatana*		พญามุตลี	
Compositae	*Lagascea mollis*		หญ้าก้ามะหยี่	ExH
Compositae	*Laggera pterodonta*		หนาดลอย	
Compositae	*Mikania cordata*		ขี้ไก่ย่าน	C
Compositae	*Mikania micrantha*		ขี้เหล็กย่าน	
Compositae	*Pluchea indica*	Indian Marsh Fleabane	ขลู่ หนาดวัว	
Compositae	*Sphaeranthus africanus*		หญ้าค้อนกลอง	
Compositae	*Synedrella nodiflora*		สับกา ผักแครด	
Compositae	*Tridax procumbens*	Coat Buttons	ดีนตุ๊กแก	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Compositae	*Vernonia cinerea*	Little Ironweed	เสือสามขา	
Compositae	*Wedelia biflora*		ผักคราดทะเล	
Compositae	*Wedelia urticifolia*		เบญจมาศเครือ	
Connaraceae	*Cnestis palala*		หงอนไก่	
Connaraceae	*Connarus monocarpus* subsp. *Malayensis*		ถอบแถบ	
Connaraceae	*Rourea villosum*		หงอนไก่เล็ก	
Convolvulaceae	*Anaesia maritima*		ลิ่นห่าน	
Convolvulaceae	*Aniseia martinicensis*		จิงจ้อ	
Convolvulaceae	*Ipomaea aquatica*	Water Morning Glory	ผักบุ้ง	
Convolvulaceae	*Ipomoea crassicaulis*		ผักบุ้งรั้ว	
Convolvulaceae	*Ipomoea pes-caprae*	Beach Morning Glory	ผักบุ้งทะเล	
Convolvulaceae	*Ipomoea reptans*	Swamp Morning Glory	ผักบุ้ง	
Convolvulaceae	*Ipomoea triloba*		หญ้าดอกขน	
Convolvulaceae	*Merremia hirta*		จิงจ้อ	
Convolvulaceae	*Merremia umbellata*		จิงจ้อขาว	
Convolvulaceae	*Merremia vitifolia*		จิงจ้อเหลือง จิงจ้อหลวง	
Cryptonemiaceae	*Halymenia harveyana*		สาหร่ายเปลวเพลิง	AqH
Cucurbitaceae	*Gymnopetalum integrifolium*		ขี้กาแดง	
Cucurbitaceae	*Momordica charantia*	Balsam Pear	มะระ	
Curcubitaceae	*Coccinia grandis*	Ivy Gourd	ตำลึง	
Cyatheaceae	*Cyathea borneensis*		กูดต้น	
Cyatheaceae	*Cyathea latebrosa*		กูดพร้าว	
Cyatheaceae	*Cyathea podophylla*		มหาสดำ	
Cycadaceae	*Cycas pectinata*		ปรงเขา	
Cycadaceae	*Cycas rumphii*		ปรงทะเล	ST
Cymodoceaceae	*Cymodocea rotundata*		หญ้าชะเงาใบมน	
Cymodoceaceae	*Cymodocea serrulata*		หญ้าชะเงาใบฟันเลื่อย	
Cymodoceaceae	*Halodule pinifolia*		หญ้าผมนาง	
Cymodoceaceae	*Halodule uninervis*		หญ้าชะเงาใบสั้นสีเขียว ปลายใบแฉก	
Cymodoceaceae	*Syringodium isoetifolium*		หญ้าใบสน	
Cyperaceae	*Cyperus alternifolius*	Umbrella Plant	กกรังกา	
Cyperaceae	*Cyperus babakan*		กกเหลี่ยม	
Cyperaceae	*Cyperus brevifolius*	Green Kyllinga	กกดอกขาว กกคุ้มหู หญ้าหัวไม่ง กกดอกเขียว	
Cyperaceae	*Cyperus cephalatus*		กกสามเหลี่ยม	
Cyperaceae	*Cyperus clavata*		กก	
Cyperaceae	*Cyperus compactus*	Compact Sedge	หญ้าใบคม กกใบคม	
Cyperaceae	*Cyperus corymbosus*		กกสามเสื่อ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Cyperaceae	*Cyperus difformis*	Small-flowered Umbrella Sedge	กกขนาก	
Cyperaceae	*Cyperus diffusus*		หญ้าตีนกา	
Cyperaceae	*Cyperus digitatus*	Digitate Sedge	กกวิงกา	
Cyperaceae	*Cyperus imbricatus*	Cyperus	กกสามเหลี่ยมเล็ก	
Cyperaceae	*Cyperus kyllingia*		หญ้าตุ้มหู	
Cyperaceae	*Cyperus malaccensis*		หญ้าสามเหลี่ยม	
Cyperaceae	*Cyperus papyrus*	Egyptian Paper Plant	กกอียิปต์	
Cyperaceae	*Cyperus pilosus*	Hairy Sedge	กกสามเหลี่ยมเล็ก	
Cyperaceae	*Cyperus polystachyos*		กกขี้หนา	
Cyperaceae	*Cyperus procerus*	Lax Sedge	หญ้าละกรับ	
Cyperaceae	*Cyperus pulcherrimus*	Elegant Cyperus, Sedge	กกเล็ก	
Cyperaceae	*Cyperus rotundus*	Nut Grass	หญ้าแห้วหมู	
Cyperaceae	*Cyperus* sp.		กก	
Cyperaceae	*Eleocharis acutangula*		พรงเหลี่ยม	
Cyperaceae	*Eleocharis dulcis*	Water Chestnut	แห้วทรงกระเทียม	
Cyperaceae	*Eleocharis dulus*		จูด	
Cyperaceae	*Eleocharis spiralis*		จูดสามเหลี่ยม	
Cyperaceae	*Eleocharis tuberosa*	Water Chestnut	แห้วจีน	
Cyperaceae	*Eleocharis variegata*			
Cyperaceae	*Eleocheris dulsis*	Spike Rush	หญ้าทรงกระเทียม	
Cyperaceae	*Fimbristylis dichotoma*	Forked Fringe Rush	หญ้านิ้วหนู	
Cyperaceae	*Fimbristylis diffiosa*			
Cyperaceae	*Fimbristylis dipsacea*		หญ้าหนวดแมว	
Cyperaceae	*Fimbristylis miliacea*	Globe Fringe Rush	หญ้ารีดเขียด	
Cyperaceae	*Fimbristylis nutans*		หญ้าหนวดปลาดุก	
Cyperaceae	*Fimbristylispauciflora*		หญ้าแปองหนู	
Cyperaceae	*Fimbristylis quinquangulais*		หญ้าหนวดปลาดุด	
Cyperaceae	*Lepironia articulata*		กระจูด	
Cyperaceae	*Scirpus articulatus*	Bulrush, Jointed Flat Sedge	พรงกระเทียมหัวแหวน	
Cyperaceae	*Scirpus ciliaris*	Umbrella Grass	หญ้าคมบางกลม	
Cyperaceae	*Scirpus grossus*	Bulrush	กกสามเหลี่ยม ปรือ	
Cyperaceae	*Scirpus lateriflorus*		แห้วทรงกระเทียมไป่ง	
Cyperaceae	*Scirpus mucronatus*	Ricefield Bulrush	กกกลม	
Cyperaceae	*Scleria poaeformis*		ปรือ	
Cyperaceae	*Scleria scrobiculata*		หญ้าคมบาง	
Cyperaceae	*Scleria sumatraensis*		หญ้าคมบาง	
Dactyotaceae	*Padina minor*		สาหร่ายทะเล	AqH
Dactyotaceae	*Padina* sp.		สาหร่ายทะเล	
Davalliaceae	*Davallia denticulata*		มาคราช	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Dictyotaceae	*Dictyota bartayresii*	Brown Algae	สาหร่าย	Alg
Dictyotaceae	*Dictyota cervicornis*	Brown Algae	สาหร่าย	Alg
Dilleniaceae	*Acrotrema costatum*		ส้านเต่า	
Dilleniaceae	*Dillenia indica*		มะสาด	
Dilleniaceae	*Dillenia pulchella*		ส้านน้ำ	
Dilleniaceae	*Dillenia* spp.		ส้าน	
Dilleniaceae	*Tetracera indica*		เถาวัลย์	C
Dilleniaceae	*Tetracera loureiri*		รสสุคนธ์	
Dioscoreaceae	*Dioscorea daunaea*		มันเทียน	
Dioscoreaceae	*Dioscorea hispida*		กลอย	
Dioscoreaceae	*Dioscorea inopinata*		มันนก	
Dioscoreaceae	*Dioscorea pierrei*		มันน้ำ	
Dipterocarpaceae	*Anisoptera glabra*		ช้าม่วง	
Dipterocarpaceae	*Cotylelobium melanoxylon*		เคี่ยน	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus alatus*	Dipterocarp	ยางนา	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus baudii*	Dipterocarp	ยางขน	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus costatus*	Dipterocarp	ยางปาย	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus gracilis*	Dipterocarp	ยางเสียน	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus intricatus*	Dipterocarp	ยางกราด	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus obtusifolius*	Dipterocarp	ยางเหียง	
Dipterocarpaceae	*Dipterocarpus* spp.	Dipterocarp	ไม้ยาง	
Dipterocarpaceae	*Hopea ferrea*		ตะเคียนหิน	
Dipterocarpaceae	*Hopea odorata*	Iron Wood	ตะเคียนทอง	
Dipterocarpaceae	*Hopea* spp.		ตะเคียน	
Dipterocarpaceae	*Shorea gratissima*		เคียนทราย	
Dipterocarpaceae	*Shorea roxburghii*		พะยอม	
Dipterocarpaceae	*Shorea* spp.		สยา	
Dipterocarpaceae	*Vatica diospyroides*		จันทน์กะพ้อ	
Dipterocarpaceae	*Vatica pauciflora*		สักน้ำ	
Ebenaceae	*Diospyros areolata*		มะพลับ	T
Ebenaceae	*Diospyros borneensis*		ชิงชู	
Ebenaceae	*Diospyros buxifolia*		สั่งทำ	
Ebenaceae	*Diospyros diepenhorstii*		เนียน	
Ebenaceae	*Diospyros ferrea*		ลำบิด	S/ST
Ebenaceae	*Diospyros rhodocalyx*		ตะโกนา	
Ebenaceae	*Diospyros siamang*		มะพลับพรุ	
Ebenaceae	*Diospyros* sp.		ขาดตะโก	
Ebenaceae	*Diospyros wallichii*		ตำตะโก	
Elaeocarpaceae	*Elaeocarpus griffithii*		ค่อไส้	
Elaeocarpaceae	*Elaeocarpus hygrophilus*		มะกอกน้ำ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Elaeocarpaceae	*Elaeocarpus robustus*		สะท้อนรอก	
Eriocaulaceae	*Eriocaulon sexangulare*		หญ้าผมหงอก	
Erythroxylaceae	*Erythroxylum cuneatum*		ไกรทอง	
Euphorbiaceae	*Aporusa microstachya*		กริมเขา	
Euphorbiaceae	*Aporusa prainiana*		สมองกุ้ง	
Euphorbiaceae	*Baccaurea bracteata*		ระไมป่า	
Euphorbiaceae	*Blumeodendron kurzii*		ยากา	
Euphorbiaceae	*Breynia discigera*		ก้างปลา	
Euphorbiaceae	*Breynia reclinata*		ก้างปลาทะเล	
Euphorbiaceae	*Bridelia affinis*		ก้างปลา	
Euphorbiaceae	*Bridelia ovata*		มะกา	ST
Euphorbiaceae	*Bridelia stipularis*		มะกาเครือ	
Euphorbiaceae	*Bridelia tomentosa*		ขมหนอน	
Euphorbiaceae	*Chaetocarpus castanocarpus*		ขี้หนอน สำเภา	
Euphorbiaceae	*Euphorbia antiquorum*	Malayan Spurge Tree	สลัดไดป่า	
Euphorbiaceae	*Euphorbia hirta*		น้ำนมราชสีห์	
Euphorbiaceae	*Euphorbia tirucalli*		พญาไร้ใบ	
Euphorbiaceae	*Excoecaria agallocha*		ตาตุ่มทะเล	
Euphorbiaceae	*Glochidion rubrum*		กระตุมผี	
Euphorbiaceae	*Glochidion sp.*		ไคร้	
Euphorbiaceae	*Glochidion wallichianum*		มันปู่	
Euphorbiaceae	*Hevea brasiliensis*		ยางพารา	
Euphorbiaceae	*Homonoia riparia*		ไคร้น้ำ	
Euphorbiaceae	*Macaranga pruinosa*		มะลังใหญ่	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus amarus*		ลูกใต้ใบ	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus collinsae*		เสียว	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus elegans*		ผักหวานดง	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus emblica*	Emblic Myrabolan	มะขามป้อม	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus orientalis*		เขม่าแรด	
Euphorbiaceae	*Phyllanthus reticulatus*		ก้างปลาเครือ	
Euphorbiaceae	*Sapium baccatum*		ไหบาย	
Euphoribiaceae	*Sapium indicum*		สมอทะเล	
Fagaceae	*Lithocarpus annamensis*		ก่อน้ำ	
Flacourtiaceae	*Flacourtia indica*		ตะขบป่า	
Flacourtiaceae	*Flacourtia rukam*		ตะขบไทย	
Flacourtiaceae	*Hydnocarpus anthelminthicus*		กระเบาใหญ่	
Flacourtiaceae	*Scolopia macrophylla*		ตะขบน้ำ	
Flagellariaceae	*Flagellaria indica*		หวายลิง หวายเย็บจาก	
Fucaceae	*Sargrassum sp.*		สาหร่ายทะเล	
Geildiaceae	*Geldium sp.*		สาหร่ายทะเล	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Gleicheniaceae	*Dicranopteris curranii*		กล้า	
Gleicheniaceae	*Dicranopteris linearis*		กูดปิ๊ด	
Goodeniaceae	*Scaevola taccada*		รักทะเล	
Gracilariaceae	*Gracilaria lichenoides*		สาหร่ายทะเล	
Gramineae	*Acroceras munroanum*		หญ้าใบไผ่	
Gramineae	*Arundo donax*	Giant Reed,Reed Grass	อ้อ	
Gramineae	*Axonopus compressus*		หญ้าปากควาย	
Gramineae	*Bambusa arundinacea*		ไผ่ป่า	
Gramineae	*Bambusa blumeana*		ไผ่สีสุก	
Gramineae	*Bambusa flexuosa*		ไผ่สีสุก	
Gramineae	*Bambusa* sp.		ไผ่ ไผ่ป่า	
Gramineae	*Brachiaria mutica*	Buffalo Grass	หญ้าขน	
Gramineae	*Brachiaria reptans*		หญ้าคันดิด	
Gramineae	*Chloris barbata*	Swollen Finger Grass	หญ้ารังนก	
Gramineae	*Chrysopogon aciculatus*	Golden Beardgrass	หญ้าร้าชู้	
Gramineae	*Coix aquatica*	Water Coix	ลำเอียก ขายเพื่อย	
Gramineae	*Coix lachryma-jobi*	Job's Tear	เดือย	
Gramineae	*Cynodon dactylon*	Bermuda Grass	หญ้าแพรก	
Gramineae	*Dendrocalamus longispathus*		ไผ่ลำมะลอก	
Gramineae	*Digitaria adcendens*		หญ้าปล้องข้าวนก	G
Gramineae	*Echinochloa colonum*	Jungle-rice Grass	หญ้าข้าวนก	
Gramineae	*Echinochloa crus-galli*	Barnyard Grass	หญ้าปล้องละนาน	
Gramineae	*Echinochloa stagnina*		หญ้าหวาย หญ้าปล้องใหญ่	
Gramineae	*Eleusine indica*	Goose Grass	หญ้าตีนกา หญ้าปากกอก	
Gramineae	*Eragrostis tenella*		หญ้าไข่เหี็บเล็ก	
Gramineae	*Eragrostis zeylanica*		หญ้าหวาย	
Gramineae	*Hygroryza aristata*		หญ้าหงา หญ้าพองลม	
Gramineae	*Hymenachne acutigluma*		หญ้าออดปล้อง	
Gramineae	*Hymenachne myuros*		หญ้าปล้อง	
Gramineae	*Hymenachne pseudointerrupta*		หญ้าปล้อง	
Gramineae	*Imperata cylindrica*		หญ้าคา	
Gramineae	*Isachne globosa*		หญ้าไผ่	
Gramineae	*Isachne reptans*		หญ้าไผ่	
Gramineae	*Ischaemum rugosum*		หญ้าแดง	
Gramineae	*Leersia hexandra*	Southern Cutgrass	หญ้าไซ หญ้าไทร	
Gramineae	*Leptochloa chinensis*		หญ้ายอนหู	
Gramineae	*Lophatherum gracile*		หญ้าขอไม้ไผ่	
Gramineae	*Oryza latifolia*		หญ้าละนาน	
Gramineae	*Oryza sativa*	Paddy Rice	ข้าว	
Gramineae	*Panicum auritum*		หญ้าปล้องอ้อ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Gramineae	*Panicum repens*	Torpedo Grass	หญ้าชันอากาศ หญ้าชันกาด	
Gramineae	*Paspalidium punctatum*		หญ้าเดือย	
Gramineae	*Paspalum distichum*	Knotgrass	หญ้าสะกาดน้ำเค็ม	
Gramineae	*Paspalum longifolium*		หญ้าปล้องหิน	
Gramineae	*Paspalum scrobiculatum*	Kodo Millet	หญ้าปล้องหิน	
Gramineae	*Pennisetum polystachyon*		หญ้าขจรจบ	
Gramineae	*Phragmites communis*		อ้อเล็ก	
Gramineae	*Phragmites karka*	Common Reed	หญ้าแขม	
Gramineae	*Pseudoraphis spinescens*		หญ้าแพรกน้ำ	
Gramineae	*Saccharum spontaneum*	Wild Cane	เอา พง	
Gramineae	*Sclerostachya fusca*		หญ้าพง	
Gramineae	*Sorghum helepense*		พง	
Gramineae	*Themeda arundinacea*	Tassel Grass	แขมหลวง	
Guttiferae	*Calophyllum calaba*		ตังหนเสาใบ	
Guttiferae	*Calophyllum inophyllum*	Alexandrian Laurel	สารภีทะเล กระทิง	
Guttiferae	*Calophyllum pulcherrimum*		ตังหน	
Guttiferae	*Calophyllum soualatti*		ตังหนใบใหญ่	
Guttiferae	*Calophyllum teysmannii*		ตังหนใบใหญ่	
Guttiferae	*Cratoxylum formosum*		ติ้วขาว	
Guttiferae	*Cratoxylum maingayi*		แต้ว	
Guttiferae	*Garcinia bancana*		ชะมวงป่า	
Guttiferae	*Garcinia cowa*		ชะมวง	
Guttiferae	*Garcinia dulcis*		มะพูด	
Guttiferae	*Mesua nervosa*	Chestnut Iron Wood	นาคบุตร	
Haloragidaceae	*Myriophyllum tetandrum*		สาหร่ายฉัตร	
Hanguanaceae	*Hanguana malayana*		กง	
Hydrocharitaceae	*Blyxa auberti*		หญ้าวา	
Hydrocharitaceae	*Blyxa echinosperma*		สันตะวาใบข้าว	
Hydrocharitaceae	*Blyxa japonica*		สันตะวาขนไก่	
Hydrocharitaceae	*Blyxa lancifolia*		สาหร่ายใบข้าว	
Hydrocharitaceae	*Ceratophyllum demersum*	Hornwort	สาหร่ายหางม้า สาหร่ายทุ่งชะโด	
Hydrocharitaceae	*Enhalus acoroides*		หญ้าชะเงาใบยาว	
Hydrocharitaceae	*Halophila beccarii*		หญ้าแครอ	
Hydrocharitaceae	*Halophila decipiens*		หญ้าเงาไส	
Hydrocharitaceae	*Halophila minor*		หญ้าทะเล	
Hydrocharitaceae	*Halophila ovalis*		หญ้าเงา	
Hydrocharitaceae	*Hydrilla verticillata*	Hydrilla	สาหร่ายหางกระรอก	
Hydrocharitaceae	*Hydrocharis dubia*	Asian Frog's Bit,Frog Bit	ดับเต่านา	
Hydrocharitaceae	*Hydrocharis morsus-ranae*	Frog-bit	ผักตบเต่า ผักเต่า	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Hydrocharitaceae	*Ottelia alismoides*		สันตะวาใบพาย	
Hydrocharitaceae	*Ottelia alismoides*		สันตะวาใบพาย	
Hydrocharitaceae	*Thalassia hemprichii*		หญ้าเต่า	
Hydrocharitaceae	*Vallisneria spiralis*	Tape Weed	สันตะวาใบข้าว	
Hydrocharitaceae	*Ceratophyllum demersum*	Hornwort	สาหร่ายหางม้า	
Hydrophyllaceae	*Hydrolea zeylanica*		ปอผี	
Hymenocardiaceae	*Hymenocardia wallichii*		แฟบน้ำ หูลิง	
Hypneaceae	*Hypnea* sp.		สาหร่ายทะเล	
Hypoxidaceae	*Curculigo megacarpa*		พร้าวนกคุ่ม	
Labiaceaetae	*Hyptis suaveolens*	Wild Spikenard	แมงลักคา	
Labiaceaetae	*Ocimum sanctum*	Holy Basil	กะเพรา	
Labiatae	*Hyptis suaveolens*	Wild Spikenard	แมงลักคา	
Labiatae	*Leucas zeylanica*		หญ้าปริก	
Lauraceae	*Beilschmiedia roxburghiana*		มะลูก	
Lauraceae	*Cinnamomum bejolghota*		อบเชย	
Lauraceae	*Cinnamomum iners*		เชียด	
Lauraceae	*Cinnamomum porrectum*		เทพทาโร	
Lauraceae	*Endiandra macrophylla*		ดกปลาข่อน	
Lauraceae	*Litsea costata*		กะทังป่า	
Lauraceae	*Litsea elliptica*		ทำมัง	
Lauraceae	*Litsea glutinosa*		หมีเหม็น	
Lauraceae	*Litsea grandis*		กะทังใบใหญ่	
Lauraceae	*Nothaphoebe coriacea*		กะทังเถา	
Icacinaceae	*Stemonurus secundiflorus*		อ้ายบ่าว	
Leeaceae	*Leea indica*		กะดังใบ	
Lemnaceae	*Lemna perpusilla*	Lesser Duckweed	แหน	
Lemnaceae	*Lemna trisulca*		จอกแหน	
Lemnaceae	*Spirodela polyrhiza*	Large Duckweed	แหนแดง	
Lentibulariaceae	*Utricularia aurea*	Common Bladderwort, Leefy	สาหร่ายข้าวเหนียว	
Lentibulariaceae	*Utricularia bifida*		หญ้าสีทอง	
Lentibulariaceae	*Utricularia flexuosa*		สาหร่ายดอกเหลือง	
Liliaceae	*Gloriosa superba*	Climbing Lily	ดองดึง	
Liliaceae	*Lilium crustacea*		หญ้ากาบหอย	
Limnocharitaceae	*Limnocharis flava*		คาละปัดฤาษี บอนจีน	
Loranthaceae	*Dendrophthoe pentandra*		กาฝากมะม่วง	
Lowiaceae	*Scaria poaeformis arrhiza*	Wolfia	ปรือ ไข่น้ำ	
Lycopociaceae	*Lycopodium cernuum*		สามร้อยยอด	
Lythraceae	*Lagerstroemia calyculata*		ตะแบกแดง	
Lythraceae	*Lagerstroemia cuspidata*		ตะแบก	
Lythraceae	*Lagerstroemia tomentosa*		เสลา	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Lythraceae	*Lagerstromia speciosa*	Queen's Flower	อินทนิลน้ำ	
Lythraceae	*Pemphis acidula*		เทียนเธอ	
Lythraceae	*Rotala indica*	Indian Toothcup	ห้วยชินสี	
Malvaceae	*Abutilon hirtum*		ครอบจักรวาล	
Malvaceae	*Abutilon indicum*	Chinese Bell Flower	ครอบจักรวาล มะก่องข้าว	
			ดอบแดบ โพงคาง หญ้าก่องข้าว	
Malvaceae	*Albelmoschus moschatus*		ชะมดต้น	
Malvaceae	*Hibiscus macrophyllus*		ปอขู	
Malvaceae	*Hibiscus tiliaceus*	Tree Mallow	ปอทะเล	
Malvaceae	*Sida acuta*		หญ้าขัดใบยาว	US
Malvaceae	*Sida rhombifolia*	Arrow-leaf Sida	หญ้าขัด	
Malvaceae	*Thespesia populnea*	Portia Tree	โพทะเล	ST
Malvaceae	*Thespesia populneoides*		โพทะเล	
Malvaceae	*Urena lobata*		ขี้ครอก	
Marantaceae	*Schumannianthus dichotomus*		คล้า	
Marsileaceae	*Marsilea crenata*	Water Clover	ผักแว่น ผักอีนปี่	
Marsileaceae	*Marsilea quadrifolia*	European Pepperwort	ผักแย่น	
Melastomataceae	*Melastoma candidum*		โคลงเคลง	
Melastomataceae	*Melastoma malabathricum*	Indian Rhododendron	โคลงเคลงขี้นก	
Melastomataceae	*Melastoma polyanthum*		โคลงเคลง	
Melastomataceae	*Osbeckia spinescens*		แขม	
Meliaceae	*Aglaia rubiginosa*		ชมพู่เสม็ด	
Meliaceae	*Chisocheton patens*		สิงเครียด	
Meliaceae	*Sandoricum beccarianum*		สะท้อนนก	
Meliaceae	*Sandoricum koetjape*	Santol	กระท้อน	
Meliaceae	*Xylocarpus gangeticus*	Orange Mangrove	ตะบัน	
Meliaceae	*Xylocarpus granatum*		ตะบูนขาว	
Meliaceae	*Xylocarpus moluccensis*		ตะบูนดำ	
Memecylaceae	*Memecylon floribundum*		พลองขี้นก	
Menispermaceae	*Stephania japonica*		อ่านปัด	
Menispermaceae	*Tiliacora triandra*		เถาอ่านาง	
Menyanthaceae	*Nyphoides indicum*		คับแต่ใหญ่	
Menyanthaceae	*Nymphaed nouchali*		บัวเผื่อน บัวผัน	
Menyanthaceae	*Nymphoides indicum*	Water Snowflake	บัวบา	
Mimosaceae	*Acacia auriculaeformis*	Wattle	กระถินณรงค์	
Mimosaceae	*Acacia harmandiana*		พิมาน	
Mimosaceae	*Albizia lebbeck*	Indian Walnut	มะรุมป่า	
Mimosaceae	*Archidendron clypearia*		มะขามแป	
Mimosaceae	*Entada glandulosa*		สะบ้าลิง	
Mimosaceae	*Leucaena leucocephala*		กระถินไทย	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Mimosaceae	*Mimosa invisa*		ไมยราบเลื้อย	
Mimosaceae	*Mimosa pigra*	Giant Mimosa	ไมยราบยักษ์	
Mimosaceae	*Mimosa pudica*	Shrubby Sensitive Plant	หญ้าปืนยอด	
Mimosaceae	*Mimosa padica*	Mimosa	ไมยราพ	
Mimosaceae	*Mimosa pudica*	Sensitive Plant	ไมยราพ หญ้าปืนยอด	
Mimosaceae	*Neptunia oleracea*		ผักกระเฉด	
Mimosaceae	*Parkia timoriana*		สะเหรี่ยง	
Mimosaceae	*Pithecellobium dulce*	Madras Thorn	มะขามเทศ	
Mimosaceae	*Xylia xylocarpa*		แดง	
Moraceae	*Artocarpus heterophyllus*	Jack Fruit Tree	ขนุน	
Moraceae	*Artocarpus integer*	Champedek	จำปาดะ	
Moraceae	*Artocarpus kemando*		ขนุนป่า	
Moraceae	*Artocarpus lanceifolius*		ขนุนป่า	
Moraceae	*Ficus altissima*		กร่าง	
Moraceae	*Ficus benjamina*	Golden Fig	ไทรย้อย	
Moraceae	*Ficus fistulosa*		ซึ่งขาว	
Moraceae	*Ficus heterophylla*		สลอดน้ำ	
Moraceae	*Ficus hispida*		มะเดื่อปล้อง	
Moraceae	*Ficus microcarpa*		ไทรย้อยใบหูด	
Moraceae	*Ficus parietalis*		มะเดื่อขน	
Moraceae	*Ficus praeterimissa*		เดื่อน้ำ	
Moraceae	*Ficus* sp.		ข่อยน้ำ	
Moraceae	*Streblus asper*	Siamese Rough Bush	ข่อย	
Moraceae	*Streblus taxoides*		ขี้แรด	
Musaceae	*Musa acuminata*		กล้วยป่า	
Myristicaceae	*Horsfieldia crassifolia*		เลือดควายใบใหญ่	
Myristicaceae	*Horsfieldia glabra*		มะพร้าวนกกก	
Myristicaceae	*Horsfieldia irya*		กรวย	
Myrsinaceae	*Aegiceras corniculatum*		เล็บมือนาง	
Myrsinaceae	*Ardisia colorata*		มะข้าก้อง	
Myrsinaceae	*Ardisia lenticellata*		ตาปีดตาไก่	
Myrsinaceae	*Ardisia littoralis*		รามใหญ่	
Myrsinaceae	*Embelia ribes*		สันกุ้ง	
Myrsinaceae	*Maesa ramentacea*		ข้าวสารหลวง	
Myrsinaceae	*Rapanea porteriana*		รังกะแท้	T
Myrtaceae	*Baeckia frutescens*		สนทราย	
Myrtaceae	*Decaspermum fruticosum*		จี้ใต้	
Myrtaceae	*Eucalyptus* sp.		ยูคาลิป	
Myrtaceae	*Eugenia cerasiformis*		เสม็ดแดงใบยาว	
Myrtaceae	*Eugenia cinerea*		เสม็ดแดง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Myrtaceae	*Eugenia cumini*	Black Poum	หว้า	
Myrtaceae	*Eugenia curtisii*		ฝาดยอดแดง	
Myrtaceae	*Eugenia grandis*		เม่า	
Myrtaceae	*Eugenia jambos*	Rose Apple	ชมพู่น้ำดอกไม้	
Myrtaceae	*Eugenia limnaea*		หว้าน้ำ	
Myrtaceae	*Eugenia longiflora*		ขวาด	
Myrtaceae	*Eugenia muelleri*		ฝาด	
Myrtaceae	*Eugenia oblata*		มะห้า	
Myrtaceae	*Eugenia pyrifolium*		แดง	
Myrtaceae	*Eugenia scortechinii*		หว้าหิน	
Myrtaceae	*Eugenia spicata*		เสม็ดแดงใบมน	
Myrtaceae	*Eugenia* spp.		เสม็ด	
Myrtaceae	*Melachia corchorifolia*	Wire Bush	เช่งใบมน	
Myrtaceae	*Melaleuca cajuputi*		เสม็ดขาว	
Myrtaceae	*Melaleuca leucadendra* var. *minor*	Cajeput Tree	เสม็ด	
Myrtaceae	*Psidium guajava*	Guava	ฝรั่ง	
Myrtaceae	*Rhodomyrtus tomentosa*	Rose Myrtle	ทุ พรวด	
Najadaceae	*Najas graminea*	Grassy Naiad	สาหร่ายหางวัว	
Najadaceae	*Najas malesiana*		สาหร่าย	
Najadaceae	*Najas marina* var. *sumatrana*		สายหนาม	
Nelumbonaceae	*Nelumbo nucifera*	Lotus	บัวหลวง	
Nepenthaceae	*Nepenthes ampullaria*		หม้อข้าวหม้อแกงลิง	
Nepenthaceae	*Nepenthes dulcis*		หม้อข้าวหม้อแกงลิง	
Nyctaginaceae	*Boerhavia* sp.		หญ้าขน	
Nymphaeaceae	*Nymphaea lotus*	Water Lily, lotus	บัวสาย	
Nymphaeaceae	*Nymphaea lotus* var. *pubescens*	Water Lily	บัวสาย	
Nymphaeaceae	*Nymphaea nouchali*	Water Lily	บัวเผื่อน	
Nymphaeaceae	*Nymphaea stellata*	Water Lily	บัวเผื่อน	
Ochnaceae	*Brackenridgea palustris*		แดงเลือดนก	
Olacaceae	*Olax scandens*		กระทอก	
Oleaceae	*Jasminum bifarium*		มะลิป่า	
Oleaceae	*Jasminum decussatum*		เขี้ยวงู	
Oleaceae	*Jasminum vanprukii*		มะลิป่า	
Onagraceae	*Fissendocarpa linifolia*		เทียนนา	
Onagraceae	*Jussiaea suffruticosa*		หญ้ารักนา	
Onagraceae	*Jussiaea repens*	Water Primarose	ผักแพงพวย	
Onagraceae	*Jussiaea linifolia*		เทียนนา	
Onagraceae	*Jussiaea repens*	Water Primrose	เทียนนา แพงพวย	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Onagraceae	*Jussiaea suffruticosa*		หญ้ารักนา	
Onagraceae	*Ludwigia adscendens*		ผักแพงพวย	
Onagraceae	*Ludwigia octovalvis*		พญารากดำ	
Onagraceae	*Ludwigia parviflora*		พญารากดำ	
Opiliaceae	*Champereia manillana*		ผักหวานป่า	
Orchidaceae	*Arachnis flos-aeris*	Scorpion Orchid	เอื้องแมงมุม	
Orchidaceae	*Cymbidium aloifolium*		กะเรกะร่อนด้ามข้าว	
Orchidaceae	*Cymbidium atropurpureum*		กะเรกะร่อนปากเปิด	
Orchidaceae	*Cymbidium simulans*		กะเรกระร่อน	
Orchidaceae	*Dendrobium secundum*		เอื้องแปรงสีฟัน	
Orchidaceae	*Paphiopedilum niveum*		รองเท้านารีดอกขาว	
Oscillatoriaceae	*Lyngbya majuscula*	Lyngbya	สาหร่าย	Alg
Palmae	*Areca cutechu*	Areca Palm	หมาก	
Palmae	*Arenga gratissima*		ชก	
Palmae	*Borassus flabellifer*	Palmyra Palm	ตาลโตนด	
Palmae	*Calamus caesius*		หวายตะค้าทอง	
Palmae	*Calamus godefroyi*		หวายน้ำ	
Palmae	*Calamus javensis*		หวายเล็ก	
Palmae	*Calamus myrianthus*		หวายขี้ไก่	
Palmae	*Caryota mitis*	Fish Tail Palm	เต่าร้างแดง เต่าร้าง	
Palmae	*Caryota urens*	Jaggery Palm	เต่าร้าง	
Palmae	*Cocos nucifera*	Coconut	มะพร้าว	
Palmae	*Daemonorops tabacina*		หวายเคี่ยม	
Palmae	*Eleiodoxa conferta*		หลุมพี	
Palmae	*Korthalsia laciniosa*		หวายสะเดาน้ำ	
Palmae	*Licaula longecalycata*		กะพ้อแดง	
Palmae	*Licuala paludosa*		กะพ้อ	
Palmae	*Licuala spinosa*		กะพ้อ	
Palmae	*Metroxylon sagus*	Sago Palm	สาคู	
Palmae	*Nenga pumila*		หมากงาช้าง	
Palmae	*Nypa fruticans*	Atap Palm	จาก	
Palmae	*Oncosperma tigillaria*		หลาวชะโอน	
Palmae	*Phoenix acaulis*		เป๋งบก	
Palmae	*Phoenix paludosa*	Mangrove Date Palm	เป๋งทะเล	
Palmae	*Pinanga riparia*		หมากดิง	
Palmae	*Salacca rumphii*		ระกำ	
Pandaceae	*Galearia fulva*		ลิ้นควาย	
Pandanaceae	*Pandanus amaryllifolius*		เตยหอม	
Pandanaceae	*Pandanus immersus*		เตยน้ำ	
Pandanaceae	*Pandanus militaris*		เตยพรุ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Pandanaceae	*Pandanus monotheca*		เตยเขา	
Pandanaceae	*Pandanus odoratissimus*		ลำเจียก เตยทะเล	
Pandanaceae	*Pandanus tectorius*		เตยหอม	
Papilionaceae	*Abrus precatorius*	Crab's Eye Vine	มะกล่ำตาหนู	
Papilionaceae	*Aeschynomene aspera*		โสนคางคก	
Papilionaceae	*Aeschynomene indica*	Indian Jointvetch	โสนหางไก่	
Papilionaceae	*Butea monosperma*	Flame of the Forest	ทองกวาว	
Papilionaceae	*Canavalia rosea*		ถั่วคล้า	
Papilionaceae	*Crotalaria verrucosa*		พิงหายใบใหญ่	
Papilionaceae	*Derris bijuga*		หยีทะเล	
Papilionaceae	*Derris indica*		หยีน้ำ	
Papilionaceae	*Derris pinnata*		หยีน้ำ	
Papilionaceae	*Derris scandens*		เถาวัลย์เปรียง	
Papilionaceae	*Derris trifoliata*		เถาถอบแถบน้ำ	
Papilionaceae	*Desmodium heterocarpon*		คนทิดิน	
Papilionaceae	*Dolichos lablab*		ถั่วแปบ	
Papilionaceae	*Erythrina fusca*	Indian Coral Tree	ทองหลางน้ำ	
Papilionaceae	*Erythrina subumbrans*		ทองหลางป่า	
Papilionaceae	*Erythrina variegata*	Indian Coral Tree	ทองหลางลาย	
Papilionaceae	*Flemingia macrophylla*		ขมิ้นนาง	
Papilionaceae	*Galactia tenuiflora*		เถาแปบหนู	
Papilionaceae	*Mucuna gigantea*		หมามุ่ย	
Papilionaceae	*Indigofera unicata*		ชะคราม	S
Papilionaceae	*Phaseolus lathyroides*		ถั่วผี	
Papilionaceae	*Pterocarpus indicus*		ประดู่บ้าน ประดู่	
Papilionaceae	*Pterocarpus macrocrpus*		ประดู่ป่า	
Papilionaceae	*Sesbania javanica*	Javanese Sesbania	โสนกินดอก	
Papilionaceae	*Vigna luteola*		ถั่วผี	
Parkeriaceae	*Ceratopteris thalictroides*	Floating Stag's Horn Fern	ผักกูดกวาง ผักกูดน้ำ ผักขาเขียด	
Parkeriaceae	*Taenitis blechnoides*		ปรงหนู	F
Passifloraceae	*Adenia viridiflora*		ผักลาบ	
Passifloraceae	*Passiflora foetida*	Red Fruit Passionflower	กะทกรก	
Periplocaceae	*Finlaysonia maritima*		เถากระเพาะปลา	
Philydraceae	*Philydrum lanuginosum*		ผักกระจับ	
Piperomiaceae	*Peperomia pellucida*	Silver Bush	ผักกระสัง	
Pittosporaceae	*Pittosporum ferrugineum*		สุ่มดั้น	
Polygonaceae	*Polygonum barbatum*		สร้อยทับทิม	
Polygonaceae	*Polygonum chinense*		พญาดง	
Polygonaceae	*Polygonum flaccidum*		ผักไผ่น้ำ	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Polygonaceae	*Polygonum pulchrum*		ดอกข้าวโพด	
Polygonaceae	*Polygonum* sp.		พง	
Polygonaceae	*Polygonum tomentosum*	Water Smartweed	ผักไผ่น้ำ	
Polypodiaceae	*Microsorium scolopendria*		ยายแพก	
Polypodiaceae	*Platycerium coronarium*	Elkhorn Fern	ห่อข้าวสีดา	
Polypodiaceae	*Stenochlaena palustris*		ลำทึง ปรงสวน	
Pontederiaceae	*Eichhornia crassipes*	Water Hyacinth	ผักตบชวา	
Pontederiaceae	*Monochoria hastata*	Arrow-leaved, Monochoria	ผักตบไทย	
Pontederiaceae	*Monochoria vaginalis*		นิลบล	
Pontederiaceae	*Pontederia cordata*		ช่อครามน้ำ	
Portulacaceae	*Portulaca oleracea*	Common Garden Purslane	ผักเบี้ยใหญ่ ผักดาโค้ง ผักอีหู	
Potaliaceae	*Fagraea auriculata*		เทียนฤาษี	
Potaliaceae	*Fagraea fragrans*		กันเกรา	
Potamogetonaceae	*Potamogeton crispus*		แหน	
Potamogetonaceae	*Potamogeton malaianus*	Pond Weed	ดีปลีน้ำ	
Potamogetonaceae	*Potamogeton* sp.		ดีปลีน้ำ	
Potomogetonaceae	*Potamogeton cripus*		ดีปลีน้ำ	
Pteridaceae	*Acostichum speciosum*		ปรงหนู	
Pteridaceae	*Acostichum aureum*		ปรงทะเล ปรงทอง ปรงไข่	
Rhamnaceae	*Colubrina asiatica*		ต้นทรง	
Rhamnaceae	*Zizyphus cambodiana*		หนามคอม	
Rhamnaceae	*Zizyphus mauritiana*		พุทรา	
Rhamnaceae	*Zizyphus oenoplia*		เล็บเหยี่ยว	
Rhizophoraceae	*Bruguiera cylindrica*		ถั่วขาว	
Rhizophoraceae	*Bruguiera gymnorrhiza*	Black Mangrove	โกงกางหัวสุม	
Rhizophoraceae	*Bruguiera parviflora*		ถั่วดำ	
Rhizophoraceae	*Bruguiera sexangula*		พังกาหัวสุม ประสักแดง	
Rhizophoraceae	*Bruguiera* spp.		ถั่ว	
Rhizophoraceae	*Carallia brachiata*		เฉียงพร้านางแอ	
Rhizophoraceae	*Ceriops decandra*		โปรงขาว	
Rhizophoraceae	*Ceriops* spp.		โปรง	
Rhizophoraceae	*Ceriops tagal*		โปรงแดง	
Rhizophoraceae	*Kandelia candel*		รังกะแท้	
Rhizophoraceae	*Rhizophora apiculata*		โกงกางใบเล็ก	
Rhizophoraceae	*Rhizophora mucronata*	Red Mangrove	โกงกางใบใหญ่	
Rhodomelaceae	*Laurencia composita*		สาหร่ายทะเล	AqH
Rhodomelaceae	*Laurencia* sp.		สาหร่ายทะเล	
Rosaceae	*Eriobotrya bengalensis*		ตะเกรานำ้	
Rosaceae	*Parinari anamense*		มะพอก	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Rubiaceae	*Canthium horridulum*		หนามเล็บแมวใหญ่	
Rubiaceae	*Canthium nitidum*		กะปะ	
Rubiaceae	*Catunaregam tomentosum*		หนามแท่น	
Rubiaceae	*Catunaregamtomentosa brunoniana*		หนามแท่ง	
Rubiaceae	*Chassalia ophioxyloides*		เข็มแดง	
Rubiaceae	*Gardenia campanulata*		พุดน้ำ	
Rubiaceae	*Gardenia coronaria*		ค่าต้าม	
Rubiaceae	*Greenia corymbosa*		เข็ม	
Rubiaceae	*Guettarda speciosa*		โกงกางหูช้าง	
Rubiaceae	*Gynochthodes sublanceolata*		เอาหน่วย	
Rubiaceae	*Haldina cordifolia*		ขว้าว	
Rubiaceae	*Hedyotis capitellata*		ลูกไก่ย่าน	
Rubiaceae	*Hymenodictyon excelsum*		ส้มกบ	T
Rubiaceae	*Hypobathrum racemosum*		คันแหลนใบยาว	
Rubiaceae	*Ixora cibdela*		เข็มป่า	
Rubiaceae	*Ixora ebarbata*		เข็มขาว	
Rubiaceae	*Ixora grandifolia*		เข็มใหญ่	
Rubiaceae	*Ixora javanica*		เข็มทอง	
Rubiaceae	*Lucinaea morinda*		ยอย่าน	
Rubiaceae	*Mitragyna brunonis*		กระท่อมหนู	
Rubiaceae	*Mitragyne javanica*		กระทุ่มน้ำ กระทุ่มนา	
Rubiaceae	*Mitragyna javanica* var. *microphylla*		กระทุ่มน้ำ	
Rubiaceae	*Morinda coreia*		ยอป่า	
Rubiaceae	*Morinda elliptica*		ยอเถื่อน	
Rubiaceae	*Morinda umbellata*		ยอย่าน	
Rubiaceae	*Mussaenda glabra*		ใบต่างดอก	
Rubiaceae	*Nauclea orientalis*	Cheesewood	ก้านเหลือง	
Rubiaceae	*Paederia foetida*		พังโหม	
Rubiaceae	*Paederia linearis*		ย่านพาโหม	
Rubiaceae	*Paederia tomentosa* var. *glabra*		ย่านพาโหม	
Rubiaceae	*Prismatomeris griffithii*		ลูกไก่	
Rubiaceae	*Randia dasycarpa*		เกด	S/ST
Rubiaceae	*Randia oocarpa*		เกลือดหนู	S/ST
Rubiaceae	*Randia parvula*		คัดเค้าเล็ก	
Rubiaceae	*Scyphiphora hydrophyllacea*		จี้จ้ำ	
Ruppiaceae	*Ruppia maritima*		หญ้าตะกานน้ำเค็ม	
Rutaceae	*Atalantia monophylla*		มะนาวผี	
Rutaceae	*Clausena cambodiana*		สมุยหอม	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Rutaceae	*Euodia roxburghiana*		สามง่าม	
Rutaceae	*Hesperethusa crenulata*		ฉมดัง	
Rutaceae	*Micromelum falcatum*		หัสคุณ	
Rutaceae	*Micromelum minutum*		หัสคุณ	
Rutaceae	*Murraya paniculata*	China Box Tree	แก้ว	
Rutaceae	*Naucleа orientalis*	Cheesewood	ก้านเหลือง	
Salicaceae	*Salix tetrasperma*	Willow	สนุ่น	
Salvadoraceae	*Azima sarmentosa*		หนามพุงดอ	
Salviniaceae	*Salvinia auriculata*		จอกหูหนู	
Salviniaceae	*Salvinia cucullata*	Floating Water Fern	จอกหูหนู	
Santalaceae	*Cassytha filiformis*	Love Vine	สังวาลพระอินทร์	
Sapindaceae	*Cardiospermum helicacabum*	Balloon Vine	โคกกระออม	
Sapindaceae	*Lepisanthes rubiginosa*		มะหวด	
Sapindaceae	*Nephelium hypoleucum*		คอแลน	
Sapindaceae	*Pometia pinnata*		แดงน้ำ	
Sapindaceae	*Xerospermum intermedium*		คอแลน	
Sapotaceae	*Ganua motleyana*		สะเดียว	
Sapotaceae	*Manilkara hexandra*	Milkey Tree	เกด	
Sapotaceae	*Manilkara* sp.		ละมุดป่า	
Sapotaceae	*Mimusops elengi*	Bullet Wood	พิกุล	
Sapotaceae	*Palaquium obovatum*		ขนุนนก	
Sapotaceae	*Palaquium sumatranum*		พิกุลป่า	
Sapotaceae	*Planchonella obovata*		งาไข	
Schizaeaceae	*Lygodium circinatum*		ลิเภาหางไก่	
Schizaeaceae	*Lygodium microphyllum*		ลิเภาอุ่ง	
Schizeaceae	*Lygodium salicifolium*		ลิเภาใหญ่	
Scrophulariaceae	*Bacopa monnieri*	Monnier Water Hyssop	พรมมิ	
Scrophulariaceae	*Limnophila heterophylla*		สาหร่ายฉัตร	
Scrophulariaceae	*Limnophila heterophylla* var. *reflexa*		สาหร่ายพุงชะโด สาหร่ายฉัตร	
Scrophulariaceae	*Limnophila micrantha*		หญ้าจาม	
Scrophulariaceae	*Limnophila rugosa*		ผักกะโฉม	H
Scrophulariaceae	*Mimulus orbicularis*		ผักตับเต่า	
Simaroubaceae	*Ailanthus triphysa*		มะขามป้า	
Simaroubaceae	*Brucea javanica*		คัดคน	
Simaroubaceae	*Eurycoma longifolia*		ปลาไหลเผือก	
Smilacaceae	*Smilax corbularia*		ข้าวเย็นเหนือ	
Solanaceae	*Physalis angulata*		โหมหง	
Solanaceae	*Solanum indicum*		มะแว้งต้น	
Solanaceae	*Solanum torvum*		มะเขือพวง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Sonneratiaceae	*Sonneratia alba*		ลำแพน	
Sonneratiaceae	*Sonneratia caseolaris*		ลำพู	
Sonneratiaceae	*Sonneratia griffithii*		ลำแพนหิน	
Sonneratiaceae	*Sonneratia ovata*		ลำแพน	
Sphenocleaceae	*Sphenoclea zeylanica*	Gooseweed	ผักปอด	
Sterculiaceae	*Commersonia bartramia*		ส้มค้า	
Sterculiaceae	*Helicteres hirsuta*		ปอเต่าไห้	
Sterculiaceae	*Heritiera littoralis*		พงอนไก่ทะเล	
Sterculiaceae	*Kleinhovia hospita*		ชมพูพวง	
Sterculiaceae	*Pterocymbium javanicum*		ปออีเก้ง	
Sterculiaceae	*Pterospermum littorale*		กะหนาย	
Sterculiaceae	*Sterculia bicolor*		กะอูแป	
Sterculiaceae	*Sterculia foetida*	Bastrad Poon	สำโรง	
Sterculiaceae	*Sterculia* sp.		ปอ	
Stilaginaceae	*Antidesma ghaesembilla*		เม่าไข่ปลา	
Symplocaceae	*Symplocos cochinchinensis*		เมือด	
Taccaceae	*Tacca leontopetaloides*		เท้าฮายม่อม	
Tetramelaceae	*Tetrameles nudiflora*		กะพง	T
Theaceae	*Schima wallichii*		บังตาน	
Thelypteridaceae	*Thelypteris interrupta*		ผักกูดช้าง	
Tiliaceae	*Brownlowia tersa*		น้ำนอง	
Tiliaceae	*Corchorus capsularis*	White Jute	ปอเส้ง	
Tiliaceae	*Grewia paniculata*		พลับพลา	
Tiliaceae	*Microcos tomentosa*		พลาลาย	
Tiliaceae	*Triumfetta rhomboidea*		เส้ง	US
Trapaceae	*Trapa bispinosa* var. *incisa*		กระจับ	
Trapaceae	*Trapa incisa*	Tinghara Nut	กระจับ	
Trapaceae	*Trapa natans* var. *pumila*	Jesuit's Nut	มะแง่ง	
Trapaceae	*Trapa quadrispinosa*	Water Chestnut	กระจ่อม มะแง่ง	
Typhaceae	*Typha angustifolia*	Lesser Reedmace	รูปฤาษี กกช้าง	
Ulmaceae	*Celtis* sp.		มลายเขา	
Ulmaceae	*Trema orientalis*	Peach Cedar	พังแหรใหญ่	
Umbelliferae	*Centella asiatica*	Asiatic Pennywort	บัวบก ผักแว่น ผักหนอก	
Urticaceae	*Poikilospermum suaveolens*		ขมิ้น	
Verbenaceae	*Callicarpa arborea*		ซ้นเป็น	
Verbenaceae	*Clerodendrum indicum*	Tube Flower	สำมะง่า ไม้เท้าฮายม่อม	
Verbenaceae	*Clerodendrum inerme*		สำมะงา	
Verbenaceae	*Clerodendrum paniculatum*		นมสวรรค์	
Verbenaceae	*Gmelina elliptica*		ทองแมว	
Verbenaceae	*Lantana camara*	Cloth of Gold	ผกากรอง	

อันดับ/วงศ์	ชื่อวิทยาศาสตร์	ชื่อสามัญ		ลักษณะ
		อังกฤษ	ไทย	
Verbenaceae	*Lantana salvifolia*		ผกากรอง	
Verbenaceae	*Phyla nodiflora*		หญ้าแกลือปลา	
Verbenaceae	*Premna latifolia*		หมูหมัน	T
Verbenaceae	*Premna obtusifolia*		ข้าแอ็ด	
Verbenaceae	*Stachytarpheta indica*		พันงูเขียว	
Verbenaceae	*Stachytarpheta jamaicensis*	Brazilian Tea	พันงูเขียว	
Verbenaceae	*Vitex limonifolia*	Samo Luang	สมอหลวง	
Verbenaceae	*Vitex pinnata*		ตีนนก	
Verbenaceae	*Vitex* sp.		ตีนนก	T
Viscaceae	*Viscum ovalifolium*		กาฝากไม้ตาตุ่น	
Vitaceae	*Cayratia trifolia*		เอาคัน	
Vitidaceae	*Cissus hastata*		ส้มสันดาน	
Xanthophyllaceae	*Xanthophyllum glaucum*		ขุนแสง	
Xyridaceae	*Xyris complanata*		ตาน	
Xyridaceae	*Xyris indica*	Tall Yellow-eyed Grass	กระถินนา	
Zingiberaceae	*Alpinia conchigera*		ข่าลิง	H
Zingiberaceae	*Catimbium malaccense*		ข่าป่า	H
Zingiberaceae	*Kaempferia rotunda*		ว่านดูหมูบ	
Zygnemataceae	*Spirogyra* sp.		เทา	
Zygophyllaceae	*Tribulus cistoides*	Largeflower Cattrops	โคกกระสุน	

โครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย : ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย

คณะกรรมการกำกับโครงการฯ

มนู โอมะคุปต์	ประธานคณะกรรมการ
จิระ จินดนุกูล	กรรมการ
วัฒนะ ลีลาภัทร	กรรมการ
สุรพล ดวงแข	กรรมการ
อุทัย ตรีสุคนธ์	กรรมการ
นพดล พฤกษะวัน	กรรมการ
ชาตรี มูลสถาน	กรรมการ
ผู้อำนวยการกองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กรรมการและเลขานุการ
สิริกุล บรรพพงศ์	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
ณรงค์ วีระไวทยะ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะผู้ทำการศึกษา

ภาคเหนือ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ : มหาวิทยาลัยขอนแก่น
ภาคกลางและภาคตะวันออก : มหาวิทยาลัยมหิดล
ภาคใต้ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ข้อมูลในเอกสารทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทยฉบับนี้ ได้จากรายงานของโครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย จากแผนแม่บทอุทยานแห่งชาติของกรมป่าไม้ และจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ซึ่งมีทั้งข้อมูลเก่าและใหม่ ฝ่ายบรรณาธิการได้วิเคราะห์และสรุปข้อมูลเพื่อให้สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้โดยสอดคล้องกับการดำเนินงานของอนุสัญญาพื้นที่ชุ่มน้ำสำหรับการคัดเลือกพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ และพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับชาติ ได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการกำกับโครงการฯ ในการประชุมหลายครั้ง

ในการนี้อาจมีคำถามในใจของผู้ใช้ประโยชน์เอกสารฉบับนี้ว่ายังคงมีพื้นที่ชุ่มน้ำอีกมากที่ไม่ได้รับการกล่าวถึง ยังคงมีพื้นที่ชุ่มน้ำหลายแห่งที่มีความสำคัญระดับนานาชาติ แต่ไม่ได้รับการคัดเลือก

ข้อเท็จจริงคืองานการศึกษาสำรวจพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทยยังมิได้เสร็จสิ้นลงในคราวเดียว ยังคงต้องมีการดำเนินงานต่อไป เพื่อแก้ไขเพิ่มเติมข้อมูลที่ยังขาดตกบกพร่องให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และปรับปรุงทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำให้เหมาะสมมากขึ้นกว่าเดิม

ท่านสามารถให้ข้อมูลเพิ่มเติมหรือแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับพื้นที่ชุ่มน้ำได้ที่

กลุ่มงานทรัพยากรชีวภาพ
กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
โทรศัพท์ 279-7180, 279-7186-9, 271-4232-8 ต่อ 226, 227
โทรสาร 271- 3251, 271-3226

E-Mail : sirikul@oepp.go.th

บรรณาธิการ

ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญ ระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย

เอกสารชุดพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย เล่ม 1

จัดพิมพ์เผยแพร่โดย : กลุ่มงานทรัพยากรชีวภาพ
กองประสานการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6 กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 279-7180, 279-7186-9, 271-4232-8 ต่อ 226, 227
โทรสาร 271-3251, 271-3226

สงวนลิขสิทธิ์ : 2542 สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม สงวนลิขสิทธิ์ตามกฎหมาย

การอ้างอิง : สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม. 2542. *ทะเบียนพื้นที่ชุ่มน้ำที่มีความสำคัญระดับนานาชาติและระดับชาติของประเทศไทย*. กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ. 414 หน้า

ISBN : 974-7579-47-2

พิมพ์เมื่อ : ธันวาคม 2542

ที่ปรึกษา : คณะอนุกรรมการการจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ
คณะกรรมการกำกับโครงการสำรวจ จัดทำบัญชีรายชื่อ สถานภาพ และฐานข้อมูลพื้นที่ชุ่มน้ำของประเทศไทย

บรรณาธิการ : สิริกุล บรรพพงศ์

ผู้ช่วย : นุชจรินทร์ แก้วกล้า — ฐิติพันธุ์ พุกภักดี
กมลมาส ทองใส — รังสินันต์ บัวทอง
ปรีชา ธนาวิวัชชัย

ประสานงาน : สิริวรรณ สงวนทรัพย์ — เรณุกา รัชโน
ก้ออารัตน์ รัตนะอิสร — ปณิธาน ตันวัฒนกุล
สาวิตรี บรรจงไทย่ — กฤษณา สุขนิวัฒน์ชัย
อุไรพรรณ ปรางอุดมทรัพย์ — ธนัญชัย คุลยกาญจน์

ศิลปกรรม : เกสกนก พุทธเจริญ — ปริญญา ประทุม
ปาจรีย์ พุทธเจริญ — จิตติมา ทองฤทธิ์

ภาพประกอบ : กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม — สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยขอนแก่น — หนังสือภูมิลักษณ์ประเทศไทย (จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย)
นิตยสาร Advanced Thailand Geographic — นิตยสารสารคดี
นิตยสาร อสท. — นิตยสารแค้มปิ้งท่องเที่ยว
นงพงา สุขวนิช — นิตยสาร Birds
บุญญา ชกัดคร้อ — สมาน คุณความดี

ดำเนินการจัดทำโดย : บริษัท อินทิเกรเต็ด โปรโมชัน เทคโนโลยี จำกัด
677/9 ซอยประชาชื่น 18 ถนนประชาชื่น แขวงบางซื่อ เขตบางซื่อ กรุงเทพฯ 10800
โทรศัพท์ 585-2076, 586-0837, 913-7761-2 โทรสาร 913-7763

WETLANDS

2 กุมภาพันธ์ วันพื้นที่ชุ่มน้ำโลก

สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม
กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
60/1 ซอยพิบูลวัฒนา 7 ถนนพระรามที่ 6
เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
โทรศัพท์ 2797180-9, 2714232-8
โทรสาร 2713226